

IO. GEORGII WALCHII

BIBLIOTHECA THEOLOGICA SELECTA

LITTERARIIS ADNOTATIONIBVS INSTRVCTA

TOMVS TERTIVS

IENAE
SVMTV VIDVAE CROECKERIANAE
MDCCLXII.

LECTORI BENEVOLO.

QVVM aliquot abhinc annis de bibliotheca theologica componenda cogitassem, fines illius terminosque ita mihi constitui, vt ea tantum ingenii monimenta enarrarem, quae ad disciplinas ipsius doctrinae di-

uinioris litterasque ſanctiores de dogmatibus fidei ac vitæ, ſiue explicanda illa ſint; ſiue illuſtranda ac defendenda, pertinent. Ad opus non ſolum adgreſſus ſum; ſed etiam, gratia cæleſti adiutus, feliciter illud confeci duosque eius tomos iuris publici feci, de ſcriptis nimirum theologiæ dogmaticæ, ſymbolicæ, catecheticæ, polemicæ ac moralis, vna cum notitia, quam præmiſi, de libris methodorum ſtudii theologici.

Vtroque volumine hoc in lucem emiſſo, laborem, quem ſuſceperam, finiiſſe me, credidi omnemque cogitationem de iſto continuando atque augendo abieci. Res tamen aliter cecidit ac putaui. Fuerunt, qui me non ſemel; ſed iterum rogarent,

vt

vt earum quoque disciplinarum, quae ad theologiae studium propria ac necessaria adiumenta praebeant, maxime de rebus, in ciuitate christiana gestis, deque codice diuino, recte interpretando, libros perscenserem. Restiti primum meque ab vberiore scriptione hac, laboriosa satis ac molesta, alienum esse, professus sum; postea autem, rei ipsius pariter ac officii mei rationem diligentius reputando, mentem meam mutaui decreuique, aliorum voluntati satisfacere ac bibliothecam hanc reddere ampliorem.

In animum hunc adductus, ad nouum opus hoc accessi studiaque mea in eo collocaui, vt

monſtrarem, quid a viris eruditiſſimis ad hiſtoriam eccleſiaſticam illuſtrandam litteris fuerit mandatum atque ad publicum translatum vſum. Quam varia diuerſaque ſint illorum monimenta, probe perſpexi hancque in rem legem iuſti atque adcurati ordinis, veluti primam, mihi præſcripſi ac ſedulo curaui, vt diſtincta iſtorum commemoratio fieret. Poſtquam ſcripta recenſui, quibus de hiſtoriæ eccleſiaſticæ vtilitate ac neceſſitate eiusdemque ſtudio ac ſubſidiis, inprimis de chronologia ac geographia ſacra, exponitur, ad ipſius dictæ hiſtoriæ commentarios veni eorumque duo genera enumeraui. Alii res eccleſiæ, quæ vel prioris; vel poſterioris fœderis ætate geſtæ ſunt,

miuerse explanatas exhibent; alii vero partes tantum illarum complectuntur spectantque ad certa empora: ad certas nationes, regiones, prouinias vrbesque: ad singularia etiam argumenta. ta disserui de iis, quæ scripta sunt de rebus saris Lusitaniæ ac Hispaniæ, Galliæ, Angliæ, Scoiæ Hiberniæque: Belgii, Italiæ, Siciliæ ac Sariniæ: Heluetiæ, Germaniæ, Hungariæ, Poloniæ, urlandiæ, Transiluaniæ: Daniæ, Sueciæ, Græciæ, peciatim Moscouiæ; quod ad Asiam adtinet, Syæ, Armeniæ, Indiæ orientalis, Chinæ, Iaponiæ, 'artariæ: in Africa Aegypti, Alexandriæ, Aethioæ atque etiam in America. Ita adiunxi moni-

menta litteraria de singulis capitibus historiae
ctioris, de doctoribus et scriptoribus eccles
de propagatione religionis sanctissimae special
que de coetibus christi adseclarum apostolic
primo principe christiano, expeditionibus cruci
tis, religiosis equitum ordinibus ac legationibus
de diuersis religionibus, maxime christianis: pr
mum de pontificia, ipso papatu, praesulibus r
manis, cardinalibus, monasteriis, ordinibus: de
de de lutherana, testibus veritatis, Luthero, emen
datione sacrorum ac denique de religione ref
matorum. Sequuntur et ea, quae historiae luc
praebent de doctrina ac vita christianorum

risque ritibus: de vexationibus ſeruatoris [illegible] ›rum, martyribus ac martyrologiis: de hæreti-
is atque aliis prauarum ſententiarum auctori-
us ſectisque ac quæ de illis ortæ ſunt, contro-
erſiis: de conciliis ac colloquiis: de variis re-
us permixtis atque argumentis, antea omiſſis.

Ipſa hæc ingenii monimenta eadem ratione
iarraui, quam prioribus tomis adhibui atque
ı eorum multitudine, diuerſitate varietateque or-
inem religionum, ſectarum, temporum, argu-
ıentorum ſequutus ſum. Percenſui non ſolum
pera, libros, opuſcula, commentationes; ſed et-

iam disputationes, eas praecipue, quae argumento ac doctrina se commendant. Quum bibliothecam selectam exhibeo, nemini mirum videbitur, me non singula scripta historiarum sacrarum adduxisse, id quod neque vtile fuisset; neque a me fieri potuisset, et vti sequitur, nonnulla praeteriisse silentio, inprimis quando illa non tam historica; quam dogmatica ac polemica esse atque ab aliis sine iure huc referri, intellexi. Praeter librorum titulos variasque editiones, illorum, licet non omnium; plerorumque tamen, qualia sint argumenta: qualem isti prae se habeant existimationem ac promittant vtilitatem, commemoraui.

raui. Additæ notæ inſeruiunt notitiæ commentariorum litterariorum, quibus multa ſcripta, a me adducta, recenſentur.

Summa hæc eſt bibliothecæ meæ theologicæ tomi tertii, qui nunc in lucem prodit mihique materiam præbet, pie religioſeque profitendi, me conſcripſiſſe illum non ſolis viribus meis; ſed ſingulari dei benignitate inſtructum. Accipias, LECTOR BENEVOLE, volumen hoc tertium atque exſpectes quartum idque totius operis vltimum, de ſcriptis, vti vocantur, exegeticis atque homileticis, quod quum a me iam elabo-

ratum

ratum eſt, illud ſi ſummum numen clemen adiuuabit, abiecta cunctatione litteris deſcribe

Vale mihique ac ſtudiis meis faue. Ienæ d. xx. ſeptembr. anni chriſtiani MDCCLXII.

CONSPECTVS
BIBLIOTHECAE THEOLOGICAE
TOMI TERTII

CAPITIS SEPTIMI

DE

SCRIPTIS HISTORIAE ECCLESIASTICAE

SECTIO

SECTIO

quæ ad ſingularia argumenta ſpectant, ſpeciatim de
ciliis ac colloquiis p.

SECTIO XII.

DE

SCRIPTIS HISTORIAE ECCLESIASTICAE
NOVI TESTAMENTI,

quibus variæ res permixtæ ac nonnulla ſingularia a
menta, antea omiſſa, pertractantur p.

BIBLIOTHECAE THEOLOGICAE

TOMVS TERTIVS.

CAPITIS SEPTIMI

DE

IPTIS HISTORIAE ECCLESIASTICAE

SECTIO I.

DE

PTIS, QVIBVS DE HISTORIAE ECCLESTICAE VTILITATE AC NECESSITATE EIVSDEMQVE STVDIO ET SVBSIDIIS EXPONITVR.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

itur primum scripta de historecclesiasticæ vtilitate ac neite eiusdemque studio §. I.
de, quibus notitia scriptorum ·iæ sacræ suppeditatur §. II.
que partim vniuersa chronologia sacra; partim singularia illius argumenta explanantur §. III.
Vna cum iis, quæ geographiam cum sacram eiusque speciatim varia capita; tum ecclesiasticam complectuntur §. IV.

ɜr varia hiſtoriæ genera principem locum tueır hiſtoria eccleſiaſtica, qua res in cœtu ſantiori geſtæ, ſpeciatim illius origo, propagatio, iue proſperiora fuerint; ſiue aduerſa, eiusdemque calamitates mirabilis ac perpetua conſeruatio enar·. Qui notitiam illius ſibi comparare cupit, is, ıam ad ipſum opus adgrediatur, ſciredebet, qualis

A 2

lis vtilitas ab illa exspectanda: qualis ipsius studii ra sit adhibenda, vbi sibi consulere atque in cursu han litterarum bene feliciterque progredi velit.

De præstantia, vtilitate ac necessitate historiæ clesiasticæ commentati sunt:

IO. ANDR. BOSIVS *oratione de historia ecclesiast nostro præsertim tempore diligentius colenda*, edita non lum separatim Ienæ MDCXC. cura *Caspar. Sagittarii* at iterum eodem loco MDCCXXI. 4. sed etiam adiuncta i *introductioni in notitiam scriptorum ecclesiasticorum*, qu paullo post percensebo. Præter alia, auctor ostendit, ex storia ecclesiastica cognoscendum, doctrinam statumque tiquioris ecclesiæ non talem fuisse, qualem pontificis mani adseclæ fingant.

IO. CLERICVS, cuius *oratio de præstantia et vtili historiæ ecclesiasticæ*, Amstelodami MDCCXII. 4. prodiit:

IO. VAN DEN HONERT, qui itidem *orationem historia ecclesiastica, theologis maxime necessaria*, habui Lugduni Batauorum MDCCXXXV. 4. in lucem emisit: *

IO. FECHTIVS in commentatione de *vbertate et ctu, ex ecclesiastica seculi* XVI. *historia capiendo*, Rost MDCXC. *** In iurisprudentiæ ecclesiasticæ studio ne nem, nisi historiæ sacræ scientia instructum, adcu ac feliciter versari posse, res ipsa docet hocque vbe monstrant:

IVST. HENNING. BOEHMERVS *dissertatione de cessitate et vtilitate studii historiæ ecclesiasticæ in iuris ec siastici prudentia*, quam *selectis* suis *obseruationibus ecclesi cis* ad PETRI DE MARCA *dissertationes de concordia cerdotii et imperii* præmisit:

IO. ERNEST. FLOERCKIVS in libello, cuius ins ptio est: *von der nothwendigkeit und nutzen der kirchen storie vor einen studiosum iuris ecclesiastici, desgleichen*

de

* locum obtinuit in KAPPII *clarissimor. virorum orationibus sel* p: 334.

** addita est oratio hæc auctoris *institutionib. theolog. didaci elenchi.* p. 259.

*** FABRICIVS *histor. biblioth. part.* V. p. 316.

denen kirchenscribenten, welche iuristen gewesen, Ienæ MDCCXXVI. 8. *

IO. SALOM. BRVNQVELLIVS, cuius exstat dissertatio de *vtilitate, ex historia atque antiquitatibus sacris in iurisprudentia ecclesiastica studio capienda.* ** De iis taceo, qui data occasione idem argumentum explicarunt; addo tamen FRID. SPANHEMII et IO. ALPHONSI TVRRETINI orationes: illius de *sacrarum antiquitatum præstantia;* *** huius autem de *multiplici sacrarum antiquitatum vsu et præstantia.* *

Cum scriptis, nunc memoratis, ea coniungenda sunt, quorum auctores de ipsa historia ecclesiastica eiusque natura: de studio illius, prudenter adhibendo atque amplificando, exposuerunt, cuius generis sunt: MARTINI SCHMEIZELII *præcognita historiæ ecclesiasticæ, in quibus natura et indoles historiæ ecclesiasticæ explicantur: adiumenta edisseruntur totiusque historiæ ecclesiasticæ systema tabellis synopticis adumbratur*, Ienæ MDCCXXI, 4. quibus multa, recte atque vtiliter dicta, habentur: IO. CHEVOTII dissertatio de *historia ecclesiastica*, Venetiis MDCCXXVII. 4. per quam quum auctor intelligit fœderis, a deo cum Abrahamo in electo semine initi, numquam ad hanc vsque diem intermissam confirmationem, facile videndum est, illum historiæ huic angustiores limites posuisse: ** MENON. NICOL. CARSTENS *meditationum subcesiuarum specimen*, Lubecæ MDCCXLIII. 4. quod exhibet commentationem de *prudentia et circumspectione, in tractatione historiæ ecclesiasticæ noui testamenti sedulo adhibenda:* *** PHIL. FRID. HANE *consilium de studio historiæ ecclesiasticæ, apud protestantes nostrates per commentarios perpetuos et paullo pleniores a se concinnandos fontesque huius studii genuinos recludendos promouendo amplifi-*

* *samlung von alten und neuen theol. sachen*, 1728. p. 72.

** præmisit illam CIRONII *obseruationib. iuris canonici*, cura eius Ienæ MDCCXXVI. 4. iterum editis.

*** est illa in eiusdem *operum tom.* II. p. 1395.

* exstat in KAPPII *clarissimorum viror. orationib. select.* p. 88. et ipsius TVRRETINI *opusculis varii generis*, Brunsuigæ MDCCXXV. 8. editis, *tom.* I. p. I.

** *supplement. nou. actor. erudit. tom.* I. p. 406.

*** *ibidem tom.* VI. p. 186.

plificandoque, Hamburgi MDCCXXVII. 4. quod consilium ad historiam ecclesiasticam, non tam addiscendam; quam scribendam pertinet, et antequam illud auctor exponit, qualis sit facies historiæ huius nostro seculo, enarrat. *

§. II.

Quum notitia rerum, quas historia ecclesiastica complectitur, ex documentis ac libris haurienda est, studiosum historiæ huius eiusmodi scripta scire oportet, antequam ad ista legenda ac diiudicanda, num ibi commemoratæ res fidem præ se habeant; nec ne: num certæ sint; an dubiæ, accedat. Quam notitiam si quis adquirere vult, consulet sibi bene studiumque reddet facilius, quando eos adeat, qui in scriptis historiæ ecclesiasticæ enarrandis operam posuerunt. Inter libros, quibus commentarii historiæ sacræ recensentur, locum tenent:

IO. ANDR. BOSII *introductio in notitiam scriptorum ecclesiasticorum*, quæ ita se commendauit, vt non solum sæpius litteris descripta; sed etiam adnotationibus illustrata fuerit. Habentur quinque illius editiones, quarum prima prodiit Ienæ MDCLXXIII. secunda sub inscriptione: *schediasma de comparanda notitia scriptorum ecclesiasticorum*, eodem loco MDCLXXXVI. 8. tertia in THOMAE CRENII volumine scriptorum de *comparanda eruditione*, ** Lugd. Batauorum MDCXCIX. 4. cum eiusdem notis: quarta studio IO. GERH. MEVSCHENII Kilonii MDCCIV. 8. itidem cum illius obseruationibus *** ac quinta, a me ipso in lucem emissa atque ita adornata, vt non solum notæ *Buddei, Meuschenii* ac *Crenii*; sed etiam BOSII *opuscula historiæ et antiquitatum sacrarum* accesserint, Ienæ MDCCXXIII. 8. * Spectat tamen liber hic non ad omnem histo-

* *acta erudit.* MDCCXXIX. p. 94. *samlung von alten und neuen theol. sachen*, 1728. p. 796. COLERI *auserlesf. theol. bibl. tom.* IV. p. 378.

** p. 409.

*** *iournal des sauans* MDCCVI. p. 645.

* *acta erudit.* MDCCXXIII. p. 195. *deutsche acta eruditor. volum* VIII. p. 586. *sammlung von alten und neuen theologischen sachen*, 1723. p. 275.

historiam ecclesiasticam; sed ad partem tantum illius, quæ de scriptoribus ecclesiasticis præcipit:

SEVERIN. WALTHERI SLVTERI *propylæum historiæ christianæ, sistens enarrationem methodicam scriptorum veterum et recentiorum, cum generatim ad historiam ecclesiæ christianæ; tum speciatim ad eiusdem topographiam, prosopographiam et polemographiam facientium*, Francof. MDCLXXX. et iterum cum emendationibus atque accessionibus Luneburgi MDCXCVI. 4. qui liber quamuis non sit contemnendus; post eum tamen alii generis huius lucem adspexerunt, pleniores atque adcuratiores pariter; ac meliori ordine dispositi:

THOMAE ITTIGII *schediasma de auctoribus, qui de scriptoribus ecclesiasticis egerunt*, post mortem eius a *Christiano Ludouici* Lipsiæ MDCCXI. 8. editum.* Quod tamen quum ad partem tantum historiæ ecclesiasticæ pertinet, vti antea memorata BOSII *introductio*; huc inprimis spectant eiusdem binæ præfationes, *selectis capitibus historiæ ecclesiasticæ seculi primi* et *secundi* præmissæ. Priore illarum recentiores; posteriore autem antiquiores historiæ ecclesiasticæ scriptores recensentur, non sine industria:

CASPAR. SAGITTARII *introductio in historiam ecclesiasticam et singulas eius partes*, Ienæ MDCXCIV. 4. cuius auctor quum vitam finiisset, antequam illa plene descripta esset, *Io. Andr. Schmidius* curauit, vt lucem adspiceret, ac præfationem scripsit. Exhibentur in opere hoc scriptores historiæ ecclesiasticæ veteres ac recentiores, cum generales; tum speciales, regnorum, rerum publicarum ac prouinciarum: patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, abbatum: certarum vrbium, monasteriorum; præter hos autem ii enarrantur, qui de imperatoribus romanis regibusque Germaniæ: de pontificibus romanis, cardinalibus hæresiumque auctoribus egerunt. Probauit Sagittarius singularem industriam atque opus, historiæ ecclesiasticæ cultoribus perutile, dedit: **

* *acta erudītor.* MDCCXI. p. 509. *vnschuldige nachrichten*, 1711. p. 903.

** *acta erudītor.* MDCXCV. p. 139. TENTZELII *monatliche vnterredungen*, 1694. p. 338. FABRICII *histor. bibliothec. part.* V. p. 302.

IO. ANDR. SCHMIDII *sagittarianae introductionis in historiam ecclesiasticam tomus II. exhibens supplementa tomi primi et eiusdem continuationem de conciliis et colloquiis*, Ienae MDCCXVIII. 4. Præfatione refert Schmidius, ad librum hunc perficiendum THEODOR. HASAEVM operam suam contulisse ac supplementorum capita quatuor, eaque XIX. XX. XXI. XXII. scripsisse. Cuius antea mentionem feci, SLVTERVS eo quidem consilio *propylaeum* suum iterum edidit, vt supplementum *sagittarianae introductionis* exhiberet; plura autem eaque meliora Schmidius praestitit sibique inter eiusmodi scriptores principem locum conciliauit. Promisit tomum tertium eoque suppeditare voluit notitiam auctorum de ritibus atque aliis antiquitatibus sacris: de persequutionibus, martyribus ac martyrologiis: de sanctis, hierarchia ecclesiastica, ordinibus religiosis vtriusque sexus aliisque similibus argumentis; lucem autem is haud vidit hancque ob rem opus Sagittarii ac Schmidii quamuis sit egregium; reliquerunt tamen illi varia genera scriptorum historiæ ecclesiastiæ, ab aliis addenda: *

ADOLPHI CLARMVNDI *einleitung zur wissenschaft der vornehmsten vnd berühmtesten scribenten, so die kirchenhistorie des neuen testaments mit vorsatz beschrieben*, Dresd. MDCCX. 8. eiusdem: *kurtze vnd deutliche fragen aus der historia ecclesiastica, welchen beygefuget die lebensbeschreibung derer vornehmsten vnd beruhmtesten scribenten, so die kirchenhistorie in schriften entworfen*. Vitemb. MDCCVII. 8. quibus opusculis quum auctor neque adcurationem; neque iustum ordinem adhibuit, mirum non est, illa paruæ esse existimationis:

GOTTLOB. FRIDERIC. GVDII *bibliotheca disputationum et obseruationum de selectis historiæ ecclesiasticæ capitibus specimen*, Lipsiæ MDCCXLIII. 4. ** Auctor sequutus est ordinem, in KRANZII *historia ecclesiastica* seruatum, laudabilemque laborem suscepit, quum monimenta recensuit, quæ,

* *acta eruditor.* MDCCXVIII. *deutsche act. erudit. vol.* V. p. 467. *vnschuld. nachrichten*, 1718. p. 153. *hällisch. neue biblioth volum.* X. p. 345. 388. FABRICII *histor. biblioth part.* V. p. 320.

** *samlung von alten vnd neuen theol. sach.* 1743. p. 291. 1744. p. 518. *nachricht. von den neuest. theol. buchern, volum.* IV. p. 40.

quae, non satis nota, ab aliis plane omittuntur; ab aliis autem raro adduci solent. Praeter ipsa scripta commemorata, exhibetur * tabula donationis Constantini magni, cum commentario anonymi. Enarrati auctores vti ex instituto scriptores ecclesiasticos percensuerunt; ita fuerunt, qui data occasione in iisdem memorandis studia sua collocarent: GVIL. CAVEVS, ** IO. ALBERT. FABRICIVS, *** CHRIST. MATTH. PFAFFIVS, * IO. FRANC. BVDDEVS, ** IOACH. LANGIVS, *** GOTTL. STOLLIVS, * MARTINVS SCHMEIZELIVS. **

§. III.

Ea est historiae, inprimis ecclesiasticae, ratio, vt qui istam adcurate ac feliciter notam sibi reddere velit, adiumenta adhibere debeat. Varia sunt ista atque inter se ita differunt, vt alia maxime ad studium, historiam ecclesiae facilius addiscendi; alia autem ad ipsam historiam; siue res gestas spectent. Haec iis, quae euenerunt, lucem adferunt atque ad id valent, vt narratio istorum aeque ac cognitio fiat adcurata ac distincta. Locum in illis tenent *chronologia* ac *geographia*, de quarum scriptis prius exponam; quam ad ipsius historiae sacrae monimenta accedam.

Chronologia quum vel *technica* est, quae principia ac fundamenta doctrinae temporum tradit; vel *historica*, quae in rebus gestis, ad aetatum rationes referendis, versatur, non illius; sed huius scripta ad locum hunc pertinent. Sunt illa vel *generalia*, ita composita, vt ad quarumcunque gentium ac temporum facta spectent, siue ista sint sacra atque ecclesiastica; siue ciuilia; siue litteraria; vel *specialia*, in quibus de quodam tantum genere rerum gestarum

 tempo-

* p. 72.
** *prolegom. histor. litterar. scriptor ecclesiast. sect.* VI. p. 21.
*** *bibliothec. graec. volum.* XII. p. 152.
* *introduct. in histor. theolog. litterar. part.* III. ac *prolegom. institution. histor. eccles.* §. 3. p. 16.
** *isagog. ad theolog. vniuers. libr.* II. *cap.* 6. p. 863.
*** *institutionib. studii theol. litterar.* p. 166.
* in *der einleitung zur historie der theol. gelahrheit* p. 169.
** *praecognit. histor. eccles. p.* 20.

tempora atque aetates indicantur. In horum ordine sunt monimenta *chronologiae sacrae* atque *ecclesiasticae*, cum prioris; tum posterioris foederis, nunc a me enarranda. Quae enim generalia sunt atque ad omnem historiam pertinent, ea iam tacitus praetereo. Chronologiam igitur *veteris testamenti* illustrant eamque vniuersam:

GILBERTI GENEBRARDI *chronologiae ecclesiasticae* libri IV. Coloniae MDLXXXV. 8. Lugduni MDXCIX. Parisiis MDLXXXV. MDCLX. fol. quorum duo priores de rebus veteris populi ac praecipuis quatuor millium annorum factis agunt; posteriores autem, ex ARNALDI PONTACI *chronologia* aucti, recentiores historias complectuntur. In opere hoc atque aliis scriptis auctor comprobat, quod THVANVS * pronuntiauit, illum in monimentis suis iniquiorem atque acerbiorem ac vita; quam stilo, temperatiorem creditum fuisse:

MATTH. BEROALDI *chronicon, sacrae scripturae auctoritate constitutum*, Francof. MDCVI. MDCCXXV. 4. in quo omnia scriptorum profanorum monimenta reiecit atque ex solis scripturis sacris temporum rationem definire adnisus est; valde autem a doctissimis viris reprehensus fuit:

HENRICI SAMERII *chronologia sacra, ab orbe condito vsque ad christum natum*, Antuerp. MDCVIII. fol. quae non magnam existimationem sibi conciliauit:

AVGVSTINI TORNIELLI *annales sacri et profani, ab orbe condito ad eumdem christi passione redemtum, cum sacrosancta scripturae et ethnicorum collatis inter se ad veritatem temporibus, vere ordinateque dispositi*, duobus tomis fol. Primam lucem quum isti adspexissent Mediolani MDCX postea saepius litteris descripti sunt ac prodierunt Francofurti MDCXI. MDCXL. Coloniae MDCXXII. Antuerpiae MDCXX. MDCLXIX. Ita conscripti sunt, vt veluti opus, cum BARONII *annalibus* connexum, exhibeant. Epitome eorum habetur in HENRICI SPONDANI *annalibus sacris, a mundi creatione ad eiusdem redemtionem*, Parisiis MDCXXXVII. MDCXXXIX. MDCLX. Coloniae MDCXL. fol.

IACOBI SALIANI *annales ecclesiastici veteris testamenti, quibus connexi sunt annales imperii Assyriorum, Babylonio-*

* ad *annum* MDXCVII.

loniorum, *Persarum*, *Graecorum atque Romanorum*, opus sex tomorum fol. primum Parisiis in lucem emissum. Ibi prodiit tomus primus MDCXIX. secundus M.DCXX. tertius MDCXXI. quartus MDCXXII. quintus et sextus MDCXXIV. Sequutae sunt duae aliae editiones: altera coloniensis MDCXX. altera parisiensis MDCXLI. quae in inscriptione ipsius auctoris cura auctior et melior dicitur. Magnum quidem est opus; non singularis autem vtilitatis. Vbique in eo Iosephus reprehenditur hancque ob caussam quidam eruditi viri non benigne de Saliano sentiunt. Ipse *annales* suos in epitomen redegit hæcque sub titulo: *epitome annalium*, Parisiis MDCXXXV. Coloniae MDCXXXVIII. Rothomagi MDCXLVI. MDCLV. fol. in lucem exiit; * immo ex hac epitome *enchiridion chronologicum* compositum fuit:

HENRICI PHILIPPI varia scripta chronologica, vti sunt: *introductio chronologica de computo ecclesiastico*, Coloniae MDCXXI. 4. *chronologica synopsis sacrorum temporum*, Coloniae MDCXXIV. 4. *manuale chronologicum veteris testamenti*, Antuerpiae MDCXXXV. 8. *examen chronologiae veteris testamenti*; item: *quaestiones chronologicae de annis iulianis et Nabonassari et aera iudaica inter se componendis*, Coloniae MDCXXX. 4. quae in non magno honore sunt:

ANDR. HELVIGII *sacra chronologia, das ist, wahrhaftige vnd beständige nachrechnung der iahre von erschaffung der welt bis auf christum*, Gryphiswald. MDCXXV. 4.

HENRICI SPONDANI *annales veteris testamenti, a mundi creatione ad eius reparationem*, Parisiis MDCXXXIX. Coloniae MDCXL. fol. qui comprehendunt compendium, ex TORNIELLI *annalibus* compositum:

HENRICI GVTHBERLETI *chronologia*, Amstelodami MDCXXXIX. MDCLVI. 8.

GER. IO. VOSSII *chronologiae sacrae isagoge; siue de vltimis mundi antiquitatibus ac inprimis de temporibus rerum ebraearum dissertationes octo*, Hag. comit. MDCLIX. 4. MDCLXXXVIII. 4. quae multam industriam atque eruditionem monstrant **:

DAVID

* FABRICIVS *histor. biblioth. part.* II. p. 422.
** sunt in eiusdem *operum tom.* VI. p. 1.

DAVID. PAREI *chronologia sacra*, Amstelodami MDC[illegible] 8. cuius etiam exstat oratio de *quaestione: vtrum chron[o]gia integra ab Adamo ad christum ex sola sacra historia h[aberi] possit?* Lugduni Batauorum MDCVII.

MICHAELIS MAESTLINI *synopsis chronologiae sa[crae]* cum *harmonia vitae iesu christi*, cura *Io. Valentini A[n]dreae*, Luneburgi MDCXLII. 12. opusculum, aliquot tan[tum] plagulis constans; nec plane vulgare*:

IACOBI VSSERII *annales veteris & noui testament[i] a prima mundi origine deducti vsque ad extremum templi [et] reipublicae iudaicae excidium.* Praeclarum opus hoc prim[um] prodiit Londini duabus partibus, harumque prior inscript[a] *annalium pars prior, a temporis historici principio vsque a[d] Maccabaicorum initia producta, vna cum rerum asiaticar[um] et aegyptiarum chronico*, MDCL. fol. posterior autem: *pa[rs] posterior, in qua praeter maccabaicam et noui testamenti hi[sto]riam, imperii romanorum caesarum sub C. Iulio et Octauia[no] ortus rerumque in Asia et Aegypto gestarum continetur chronico*[n] ceter. MDCLIV. fol. ** Vtraque pars postea coniunctim s[ub] titulo: *annales veteris et noui testamenti*, exiit in lucem P[a]risiis MDCLXXIII. fol. ac Bremae MDCLXXXVI. fol. atque a[c]cessit auctoris *chronologia sacra*, post illius obitum separat[im] edita a *Thom. Barlow* Oxonii MDCLX. 4. Editionibus h[is] anteferenda est illa, quae Geneuae MDCCXXII. fol. prodi[it] quoniam non solum splendidior atque adcuratior, praese[r]tim bremensi; verum etiam locupletior est. Additae sunt n[o]tae atque emendationes, ipsa VSSERII manu scriptae, v[na] cum eiusdem dissertatione de *Macedonum et Asianorum an[no] solari*, antea Londini MDCXLVIII. 8. publicae luci exposit[a] ac libro de *romanae ecclesiae symbolo apostolico veteri aliisq[ue] fidei formulis*, qui Londini MDCXLVII. 4. prodierat; ite[m] cum *Vsserii vita* a THOM. SMITHO conscripta ac Lond[i]ni MDCCVII. 4. edita ***. Breuiorem praefationem [a] *Cleric[o]*

* BAVMGARTENII *nachrichten von merckwurdigen buchern, vol.* [illegible] p. 320.

** NICERONII *memoir. tom.* V. p 129.

*** CLERICI *bibliotheque. ancienn. et modern. tom.* XVII. p. 389. *jou[r]nal des sauans* MDCCXXII. *decembr.* p. 655. *historie der gelehrsa[mkeit]* [illegible]

Clericus praemisit atque ista opus ipsum merito laudauit. Auctor quae tradidit, ea ex fontibus sumsit: eruditionem, diligentiam atque acumen monstrauit: rebus chronologicis tantam adtulit lucem, vt inter principes illarum scriptores locum suum optimo iure tueatur:

LVDOVICI CAPELLI *chronologia sacra, ab orbe condito ad christum*, Parisiis MDCLV. 4. Tiguri MDCLXXIII. fol. et in *adparatu* ad WALTONI *biblia polyglotta*, Londini MDCLVII.

IO. OLAI TERSERI *chronologia sacra, ab ortu mundi vsque ad natum christum*, Vpsal. MDCLVII. MDCLXXXVIII. 8.

CHRISTIAN. RAVII *vnica, vera et infallibilis chronologia biblica*, Kilonii MDCLXX. fol. * cuius quaterniones duo primi, postea tamen in editione kiloniensi varie immutati, iam Vpsaliae MDCLXIX. sub hoc titulo lucem adspexerant: *chronologia infallibilis de demonstratis ex solo veteri testamento annis christi, iuxta ductum codicis ebrai, numquam visum, demonstratiua disputationes.* ** Quum in sententiam ingressus est, codicem sacrum vnice normam chronologiae exhibere ac scriptores profanos hac in re reiiciendos esse, aduersarios nactus est, praecipue ABR. CALOVIVM, qui pugnauit aduersus eum in *discussione infallibilitatis nouae chronologiae biblicae Chr. Rauii*, Vitembergae MDCLXX. 4. cui praemissa est: RAVII *epistola pro infallibilitate chronologiae biblicae et de chronologorum aliorum erroribus*, ad Calouium MDCLXX. exarata, et in *chronico biblico*, praefixo *bibliis* eiusdem *illustratis*. In idem certamen contra Rauium venerunt: MAGNVS CELSIVS in *computo ecclesiastico*, MDCLXXIII. 8. PETR. MEGERLINVS *commentario chronologico*, quem *theatro diuini regiminis* adiecit, Basileae MDCLXXXI. 4. MATTH. WASMVTHVS, SAM. REYHERVS atque alii. Ab hostibus his RAVIVS defendere se adnisus est ac iuris publici fecit: *excussionem ineptae discussionis*

keit vnserer zeiten, part. V. p. 418. LILIENTHALII *biblisch-exegetische bibliothec* p. 175. *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1722. p. 253.

* refertur inter libros rariores: vide VOGTII *catalogum libror. rarior.* p. 569.

** SCHEFFERVS *adpendic. Suec. litterat.* p. 302.

nis Abr. Calouii super verissima temporum canonica ratione, hoc est, infallibilitate chronologiae biblicae, Colon. brandenburg. MDCLXXI. fol. praeterea autem edidit: *synopsin chronologiae biblicae centum epocharum biblicarum ad primum annum mundi, mensem, diem et feriam ab orbe condito ad iesu christi in caelos adscensionalem et spiritus sancti missionalem*, Berolini MDCLXX. fol. *disputationem chronologicam de aduentuali plenitudine temporis iesu christi in carnem, a priori deducta ex historia anni diluuialis*, Francof. ad Viadr. MDCLXXIII. 4. *arcana biblica, contestantia aram christi A. M.* MMMMCXL. *non* MMMM. *vti Calouius inconsulta scriptura docet*, Francof. ad Viadr. MDCLXXV. fol. *quinquagena testium biblicorum de vera plenitudine temporis aduentualis christi* A. M. MMMMCXL. eodem loco fol. ac quaedam alia atque in his ea quoque, quibus caussam suam aduersus Celsium agere voluit: *

EDVARDI SIMSONII *chronicon*, *historiam catholicam complectens seriemque historiarum ex sacris bibliis et probatae fidei auctoribus secundum tempora dirigens, ab initio mundi ad annum christi septuagesimum primum*, Oxon. MDCLII. fol. et iterum cum *Petri Wesselingii* adnotationibus, Lugduni Batauorum MDCCXXIX. fol. duobus voluminibus, quod erudite; non satis autem adcurate semper ac perspicue scriptum est:

ABR. CALOVII *chronicon biblicum*, eiusdem *bibliis illustratis* praemissum, quod prae aliis eiusmodi scriptis commendandum est, quia isto praecipuae controuersiae chronologicae, quae ad historiam sacram veteris testamenti pertinent, diligenter atque adcurate pertractantur. Simili modo IACOB. TIRINVS *commentario* suo in scripturam sacram chronologiam adiunxit:

IO. LIGHTFOOTI *chronica temporum et ordo textuum veteris et noui testamenti*: **

HVGONIS ROBINSONI *annales mundi vniuersales*, libris XIV. ab orbe condito ad captiuitatem babylonicam, Londini MDCLXXVII. fol. qui liber non multum eruditis viris se commendauit:

IANI

* MOLLERVS *Cimbr. litterata tom.* II. p. 686.

** exstant in auctoris *operum tom.* I. p. I. *tom.* II. p. I.

IANI BIRCHERODII *lumen historiae sacrae veteris et noui testamenti, per tabulas chronologicas, aeri incisas, repraesentatum et ad aliarum gentium antiquissimarum historiam compendiose adcommodatum*, Hafn. MDCLXXXI. 4. Accessit tabularum explicatio inque ista fundamenta chronologica codicis ebraici breuiter exposita sunt atque inprimis contra Richardum Simonem et Isaacum Vossium defensa. Opus est, quod post auctoris obitum publicam lucem adspexit: *

FRIDERICI SPANHEMII *chronologia sacra*, duabus partibus, quarum prior est technica: posterior historica. Vtraque singularem auctoris eruditionem atque industriam ostendit. Prodiit illa vna cum eiusdem *historia ecclesiastica*, postea separatim a me percensenda, sub titulo: *introductio ad chronologiam et historiam sacram*, Lugduni Batauorum MDCLXXXIII. 4. **

CAROLI IOSEPHI IMBONATI *chronologia totius sacrae scripturae, a mundi exordio ad iesu christi aduentum*: ***

PETRI BAENGII *chronologia sacra*, Wiburg. MDCXCIV. 4. eiusdem *computatio temporum veteris et noui testamenti*, ibidem: *

GVIL. WHISTONI *breuis conspectus chronologiae veteris testamenti et harmoniae quatuor euangelistarum*, qui lingua anglica Cantabrig. MDCCII. 4. in lucem prodiit, ** ac *tabulae chronologicae, complexae antiquitates ebraicas, phoenicias, aegyptias et chaldaicas, tam ante; quam post diluuium, comparatas inuicem excerptasque ex pentateucho samaritano, Iosepho, Sanchoniathone, Herodoto, Dicaearcho, Manethone, Eratosthene* ceter. *coepta primum ab erudito episcopo Ricardo Cumberland: aucta deinde, perfecta et concinnata ab origine mundi vsque ad aeram Nabonassari, regis babylonici, a qua* Hum-

* BAELII *nouuell. de la republiqu. des lettres* MDLXXXVIII. p. 926. CLERICI *bibliotheqn. vniuers. tom* X. p. 141.

** exstat in eiusdem *oper. tom.* I. adde NICERONII *memoir. tom.* XXIX. p. 16.

*** est in eius *bibliotheca latino-ebraica.*

* STIERNMANNVS in *Aboa litterata* p. 68.

** *acta eruditor.* MDCCIII. p. 50. *vnschuldige nachricht.* 1703. p. 734.

Humfredus Prideaux insigne suum opus incipit, vulgataque supplementi instar ad tabulas chronologicas eruditissimi episcopi wigorniensis, Guil. Lloydii, editas a Marschallo, itidem anglice, Londini MDCCXXI. fol.

GVIL. BONIOVR *selecta in sacram scripturam dissertationes*, Montefalisco MDCCV. 4. vbi multa habentur, quae ad chronologiam veteris testamenti pertinent. Auctor in temporis ratione designanda codicem ebraeum sequitur atque inter alia de hebdomadibus Danielis deque diluuio exponit: *

RENATI IOSEPHI TOVRNEMINII *tabula chronologica sacrae veteris et noui testamenti*, quae additae sunt *bibliis* versionis vulgatae, a IO. BAPTIST. DV HAMEL Parisiis MDCCVI. fol. editis: **

IO. DANIEL. MORGENSTERNII *compendium chronologiae sacrae et propheticae*, MDCCVII. 4. quod antea titulum prae se habuit: *chronotaxis heptiperiodica ab vniuersi orbis conditi initio ad euersae vrbis sanctae exitium*, auctore NATHANAEL. PHILADELPHO, MDCXCV. 4. quoue auctor chronologiam sacram in adcuratiorem ordinem adducere adnisus est; ***

CAMPEGII VITRINGAE *hypotyposis historiae et chronologiae sacrae a mundo condito vsque ad finem seculi primi*, Franeckerae MDCXCVIII. MDCCVIII. Leoward. MDCCXVI. 8. Accessit *typus doctrinae propheticae*. Compendium est elegans, non sine vtilitate legendum: *

IO. IACOB. HOTTINGERI *pentas dissertationum biblico-chronologicarum*, Trai. ad Rhenum MDCCXXIII. 8. quibus quum ex notis temporis, aduentui messiae adsignati, praecipue in LXX. hebdomadibus Danielis, atque ex historia euangelistarum de Ioanne, christo et Paullo aduersus iudaeos demon-

---

* CLERICI *bibliotheque choisie tom.* XV. p. 196. *sammlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1739. p. 686.

** *memoir. de Treuoux* MDCCVI. p. 807. 1396. Sunt etiam in MENOCHII *commentar. in sacram scripturam, tom.* II. p. 358. edit. Venet. MDCCXXII. fol.

*** *samlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1739. p. 688.

* *iournal literair. tom.* VII. p. 430. *vnschuldige nachrichten*. 1717. p. 437. LILIENTHALII *biblisch-exeget. bibliothec* p. 445.

demonstratur, iesum et in plenitudine temporis natum; et christum esse, varia chronologiæ capita docte illustrantur. Præmisit illis *Frideric. Adolph. Lampe* præfationem de chronologia sacra eiusque scriptoribus: *

GOTTFRIDI KOHLREIFFII *chronologia sacra, a mundo condito vsque ad ipsius interitum*, Hamburgi MDCCXXIV. 8. ** qui postquam nactus fuerat aduersarios, nominatim Vignolium, Hofmannum, Wokenium in scriptis postea adducendis, edidit: *defensionem restitutæ antiquitatis temporum religiosam et euangelicam*, Hamburgi MDCCXXVIII, 8.*** eo consilio, vt caussam suam aduersus istos tueretur; præter hanc autem, iuris publici fecit librum, cuius inscriptio est: *chronologia liphrat katon adbuc immota*, Lubecæ MDCCXXXII. 8. * atque in eo iterum se defendit:

GVSTAVI CHRISTOPH. HOSMANNI *hypotyposis chronologiæ sacræ, historiam populi israelitici a morte Isaaci vsque ad captiuitatem babylonicam illustrans*, Hamburgi MDCCXXVII. 8. ** qua inter alia contra KOHLREIFFII *chronologiam sacram*, antea memoratam, disputat. Ab aduersario hoc quum KOHLREIFFIVS se defendisset; HOSMANNVS *adnotationes ad hypotyposin, quam edidit, chronologiæ, quibus obiectiones soluuntur*, Hamburgi MDCCXXIX. 8. *** iuris publici fecit; præter hoc opusculum autem, *chronologiam sacram librorum veteris testamenti, obseruationibus exegeticis illustratam*, MDCCXXXIV. 4. * a mundo condito vsque ad vltimam Hierosolymorum euersionem, a Romanis factam:

MICHEL *de Toul systeme chronologique sur les trois textes*

* *samlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1723. p. 1042.
** *acta eruditor.* MDCCXXV. p. 163. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen* 1725. p. 975. LILIENTHALII *bibl. exeg. bibliothec.* p. 443.
*** *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1728. p. 945. COLERI *auserlesene theolog. biblioth volum.* III. p. 795.
* *samlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1733. p. 633.
** *sammlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1728. p. 944.
*** *samlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1730. p. 484.
* *samlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1735. p. 731. *supplement ad noua acta erudit. tom.* I. p. 169.

tes de la bible, auec l'histoire des anciennes monarchies expliquee et retablie, Parisiis MDCCXXXII. 4. duabus partibus, quo libro auctor in temporum rationibus explicandis textum scripturæ triplicem, ebræum, samaritanum ac græcum septuaginta interpretum, inter se confert: *

IO. FRIDERIC. SCHMIDTII *chronologische anleitung zum rechten wortverstand der ganzen heiligen schrift*, duabus partibus, quarum prior Guelpherb. MDCCXXXV. posterior ibidem MDCCXXXVII. 8. in lucem exiit. In illa veteris; in hac autem noui testamenti rebus chronologicis auctor lucem adtulit: **

ARTVRI BEDFORDI *chronologia scripturæ sacræ, per astronomicos calculos, vt et per annum iubilæum et sabbaticum iudæorum demonstrata, methodo hactenus intentata et ab Vsserio primum proposita, cum historia mundi, inde a creatione ad tempora, quibus opus suum inchoauit D. Prideaux*, id quod ingenii monimentum lingua anglica in lucem prodiit Londini MDCCXXX. fol. ***. Exposita est in eo integra historia vtriusque testamenti a mundo condito vsque ad canonem posterioris fœderis, ita vt auctor copiosior sit in iis, quæ Prideaux non attigit: in reliquis eum sæpe sequatur atque inprimis codicem ebræum, vbi id opus est, stabiliat, contra Isaacum Vossium. Accesserunt tabulæ chronologicæ atque astronomicæ, ac multa dicta sunt, quæ ad scripturam sacram illustrandam faciunt, de loco nimirum paradisi, de forma arcæ Noachi, de turre babylonica primaque gentium dispersione ac pluribus aliis rebus:

Remarques chronologiques sur l'ancien testament, Parisiis MDCCXXXVII. 8. * quibus adnotationibus vera temporum ratio ex scriptura sacra monstratur speciatimque de septuaginta hebdomadibus Danielis diligenter agitur:

ALPHONSI VIGNOLII *chronologie de l'histoire sainte et*

---

* *iournal des sauans* MDCCXXXIV. *februar.* p. 238.

** *samlung von alten vnd neuen theol. sachen* 1740. p. 577. *fruh aufgelesen. fruchs.* 1735. p. 269. LILIENTHALII *biblisch - exegetische biblioth.* p. 447.

*** *acta erudit.* MDCCXXXI. p. 97. *present state of the republick of lettres*, Londini MDCCXXX. *nouembr. volum.* VI. p. 324.

* *samlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1738. p. 493.

et des histoires etrangeres, qui la concernent depuis la sortie d'Egypte iusqu'a la captiuité de Babylone, duobus tomis Berolini MDCCXXXVIII. 4. Opus hoc præstantissimum thesaurum variæ eruditionis complectitur: rationem, multas difficultates chronologicas tollendi, monstrat multisque scripturæ sacræ locis lucem accendit. Diuisum illud est in sex libros, quorum *primo* continetur chronologia ab exitu israelitarum ex Aegypto vsque ad Salomonem: *secundo* instituitur disquisitio annorum regum Iudæ et Israelis vsque ad captiuitatem babylonicam: *tertio* notæ chronologicæ indicantur, quales sunt: annus exodi, sabbatum, transitus per mare rubrum, anni sabbatici, iubilæi atque alii: *quarto* illustratur chronologia regum Tyri, Syriæ, Aegypti, Assyriæ et Mediæ: *quinto* exponitur de annis regum Babyloniæ vsque ad Cyrum deque æra nabonassarea ac canone Ptolemæi: *sexto* denique de vetustissima anni forma apud Chaldæos, Aegyptios, Græcos ac Romanos. * Dedit quoque VIGNOLIVS *responsionem* ad ea, quæ KOHLREIFFIVS in libris, antea memoratis, contra istum scripserat: **

LEONARDI OFFERHAVSII *spicilegiorum historico-chronologicorum libri tres, quibus chronologia sacra, origines et fata regnorum per orientem, vt et Græcorum migrationes exhibentur*, Grœningæ MDCCXXXIX. 4. Constat opus hoc tribus libris. Eorum *primo* auctor chronologiam sacram illustrat, atque in Ebræorum inquirit tempora, a rerum origine vsque ad Cyrum: *secundo* versatur in Babyloniorum, Assyriorum, Medorum et Persarum originibus ac præcipuis fatis ad mortem Cyri maioris describendis ac dilucidandis, et *tertio* exhibet origines Græcorum, maxime eorum, qui ex Inachi stemmate orti, ad Troiam euersam floruerunt. Præter tabulas chronologicas, adiunctæ sunt dissertationes: altera de Alexandro, Aegypti Cyprique rege, qui populum roma-

* *acta erudit.* MDCCXXXIX. p. 97. 438. 494. 595. *biblioth. germaniqu tom.* XLIII. p. 1. XLIV p. 14. XLV. p. 65. *deutsche act. eruditor. vol.* XIX. p. 685. *samlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1739. p. 613. LILIENTHALII *biblisch exegetische bibliothec* p. 345. adde *memoir. de Treuoux* MDCCXXXIV. p. 1902.

** *bibliothequ. germaniqu. tom.* XIV. p. 122. et *tom.* XVII. p. 45.

num testamento heredem fecit, eiusque in regno Aegypti successore, Ptolemaeo Aulete: altera de vita saluatoris priuata et publica, vna cum epistola ad Offerhausium de rebus christi ex prophetis *:

IO. ALBERT. BENGELII *ordo temporum, a principio per periodos oeconomiae diuinae ad finem vsque deductus*, Stutgard. MDCCXLI. 8. quo libro auctor studia sua ad id contulit, vt ex scriptis sacris vtriusque foederis monstraret, quales sint periodi oeconomiae diuinae ac quale tempus isti destinatum fuerit **. Exstat eiusdem *cyclus; siue de anno magno solis, lunae, stellarum consideratio, ad incrementum doctrinae propheticae atque astronomicae adcommodata*, Vlm. MDCCXLV. 8 ***.

IACOBI KOCHII *kurtze vnd sichere anfangsgründe zu einer richtigen chronologie*, Lemgou. MDCCXLII. 4. qui liber praecipue ad *Danielem*, ab auctore editum, illustrandum, confirmandum atque emendandum spectat. Varia difficiliora chronologiae capita bene enodata sunt ac in quibusdam dissensio ab Vsserio, Vignolio, Kohlreiffio, Bengelio declarata est *:

GEORG. HENRIC. KANTZII *kurtzer begrief des biblischen chronologischen systems von 6000. iahren, nemlich von erschaffung der welt, bis ins iahr christi 1862. als an dem anfange des tausendiährigen sabbaths in einem tausendiährigen reiche*, cum praefatione *Paulli Ernesti Iablonkii*, Francofurti ad Oderam MDCCL. 8. Quod in libro hoc exhibetur, systema chronologiae sacrae nititur cum apocalypsi Ioannis, vbi clauem omnis chronologiae veteris ac noui testamenti reperiri, auctor putat; tum opinione de regno mille annorum exspectando: **

IOANN. KENNEDY *a new method of stating and explaining the scripture chronology, upon Mosaic astronomical principles, mediums and data, as laid down in the pentateuch*, Londin.

* *bibliotheque. raisonnée tom.* XXV. p. 63. *acta erudit.* MDCCXLII. p. 111. *samlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1740. p. 441.
** *nachrichten von den neuesten theol. buchern, volum.* I. p. 456.
*** *acta erudit.* MDCCXLIX. p. 174. *saml. von alten vnd neuen theol. sachen*, 1745. p. 271.
* *samlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1742. p. 367.
** KRAFFTII *theolog. bibliotb. volum* VII. p. 858.

Londini MDCCLII. 8.* quo libro auctor in eo quidem omnem operam posuit, vt sacram temporum rationem adcurate definiret; sequutus autem principia neque satis probata; neque supra omnem dubitationem posita, harum rerum peritis non satis fecit. Prodierunt aduersus illum: *remarks on the reu. mr. Kennedy's scripture chronology, pointing out some difficulties in that learned and ingenious gentleman's scheme*, Londini MDCCLV. 8.**

CHR. MATTH. MOELLINGII *entwurf einer chronologie der heiligen schrift von anfang der welt bis auf die zerstreuung des iudischen volks*, Halae MDCCLIII. 8.

Iam memorati scriptores ad vniuersam chronologiam sacram eo consilio accesserunt, vt illi lucem adferrent ac difficiliora eius capita explanarent; alii autem in singularibus eiusdem argumentis versati sunt. Quum chronologia codicis ebraei multum ab ea discrepat, quae habetur apud septuaginta interpretes, disputatum est, qualis vtriusque sit dignitas quaeue debeat praeferri. Nonnulli calculum septuaginta interpretum sequuti sunt eique non solum; sed etiam profanis scriptoribus maiorem auctoritatem tribuerunt; quam chronologiae codicis ebraei. In horum numero sunt:

ISAAC. VOSSIVS, cuius prodiit: *dissertatio de vera aetate mundi, qua ostenditur, natale mundi tempus annis minimum* MCCCCXL. *vulgarem aeram anticipare*, Hag. comit. MDCLIX. 4. In dissertatione hac, tempus conditi mundi ex codice graeco septuaginta interpretum definiendum esse, aliis persuadere voluit, huncque ebraeo praetulit; multi autem fuerunt, qui ei resisterent. Locum in illis sibi fecit GEORG HORNIVS, quippe qui in lucem emisit: *dissertationem de vera aetate mundi, qua sententia illorum refellitur, qui statuunt, natale mundi tempus annis minimum* MCCCCXL. *vulgarem aeram anticipare*, Lugduni Batauorum MDCLIX. 4. VOSSIVS, vt sententiam suam defenderet, in lucem emisit: *castigationes ad scriptum Georgii Hornii de aetate mundi*, Hagae comitum MDCLIX. 4. ac quum HORNIVS isti opposuisset: *defensionem dissertationis de vera aetate mundi contra castiga-*

* BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdig. büchern, volum* IX. p. 172.

** *ibidem* p. 176.

castigationes Isaaci Vossii, qua ebraa biblia eorumque authentica et incorrupta veritas contra obiectiones ex LXX. *interpretibus, Samarit. Iosepho, Chaldæis, Aegyptiis, Sinensibus adseruntur*, Lugduni Batauorum MDCLIX. 4. pro caussa sua scripsit: *auctarium castigationum ad scriptum de ætate mundi*, Hagæ comitum MDCLIX. 4. HORNIVS autem iuris publici fecit: *auctarium defensionis pro vera ætate mundi*, Lugduni Batauorum MDCLIX. 4. Referri et huc possunt: VOSSII huius: *dissertationes de* LXX. *interpretibus eorumque tralatione et chronologia*, Hagæ comitum MDCLXI. 4. et Londini MDCLXV. 4. vna cum eiusdem *adpendice ad librum de* LXX. *interpretibus; seu responsionibus ad obiecta variorum theologorum*, Hagæ comitum MDCLXIII. 4. Præter multos alios, sententiam eius de versione septuaginta interpretum impugnauit RICHARD. SIMON *, ac postquam VOSSIVS ediderat: *responsionem ad obiecta nuperæ criticæ sacræ*, Lugduni Batauorum MDCLXXX. 8. ** *disquisitionibus criticis de variis, per diuersa loca et tempora, bibliorum editionibus* adiunxit: *castigationes theologi cuiusdam parisiensis ad opuscula Isaaci Vossii de sibyllinis oraculis et eiusdem responsionem ad obiectiones nuperæ criticæ sacræ*, Londini MDCLXXXIV. 4.

PAVLL. PEZRONIVS, qui Isaacum Vossium sequutus, itidem pro chronologia græca septuaginta interpretum pugnauit in libro, cuius inscriptio est: *l'antiquite des temps retablie et defendue contre les iuifs et les nouueaux chronologistes*, Parisiis MDCLXXXVII. 4.*** Amstelodami MDCLXXXVII. 8. Auctoritatem tamen, qua codex ebræus præ interpretatione græca pollet, doctissimi viri contra istum defendendam merito susceperunt, inprimis IO. MARTIANAEVS in *defense du texte hebreu et de la chronologie de la vulgate*, Parisiis MDCLXXXIX. 8. ac MICHAEL LEQVIEN in *defense du texte hebreu contre le liure de dom Paul Pezron de l'antiquité des temps*, Parisiis MDCXC. 12.*

Contra

* *histoire critiqu. du vieux testament*, *libr.* II. *cap.* 4. p. 202.

** est in eius *libro variarum obseruationum* p. 295.

*** BAELII *nouuelles de la republiqu. des lettres* MDCLXXXVII. *iun.* p. 639. *acta eruditorum* MDCLXXXVII. p. 465. 529. *iournal des sauans* MDCLXXXVII. p. 107.

* *acta erudit.* MDCXCI. p. 162.

Contra hostes hos caussam suam agere voluit PEZRONIVS in *defense de l'antiquité des temps, ou l'on soutient la tradition des peres et des eglises contre celle du talmud, et ou l'on fait voir la corruption de l'hebreu des iuifs*, Parisiis MDCXCI. 4.* At vero, quod coeperant, in certamine aduersarii progressi sunt atque arma sua iterum contra Pezronium adhibuerunt, MARTIANAEVS in *continuation de la defense du texte hebreu et de la vulgate par la veritable tradition des eglises chretiennes et par toutes sortes d'anciens monumens hebreus, grecs et latins*, ceter. Paris. MDCXCIII. 12. LEQVIEN autem in libro, cuius titulus est: *l'antiquité des temps detruite, ou reponse a la defense de l'antiquite des temps*, Parisiis MDCXCIII. 12.** Ad PEZRONII scripta chronologica, nunc commemorata, pertinet etiam eius: *canon chronologicus iuxta* LXX. *interpretum, ecclesiarum orientalium et primitiuorum patrum supputationem*, qui accessit ad IO. DOMINIC. MVSANTII *facem chronologicam ad omnigenam historiam sacram et profanam*, quae lucem adspexit Leodii MDCXCV. et auctior Mogunt. MDCCVII. 12.***

IO. MARSHAMVS, cuius *canon chronicus aegyptiacus, ebraicus, graecus et disquisitiones*, prodierunt primum Londini MDCLXXII. fol. quae editio rarior in ipsa Anglia perhibetur: deinde Lipsiae MDCLXXVI. 4. cum praefatione *Otton. Menckenii*, qua variae Marshamii opiniones, maxime de ritibus, ab Aegyptiis ad gentem ebraeam translatis, notantur, ac Franeckerae MDCXCVI. 4.* Liber hic magnam auctoris eruditionem ostendit; minus autem omnibus se commendauit, quia fabulis ac commentis Aegyptiorum, non sine credulitate, fides tributa ac dynastias, quae apud illos cele-

B 4 bran-

* *iournal des sauans* MDCXCII. p. 25. 36.

** de controuersia hac vide: *relation de la dispute de l'auteur du liure de l'antiquité des temps, contre le defenseur du texte hebreu et de la vulgate*, Parisiis MDCCVII. DV PIN in *nouuell. bibliothequ. des auteurs ecclesiastiqu. tom* XIX. p. 156. seqq. et adde: *memoir. de Treuoux* MDCCVII. *iul.* p. 1271. et NICERONII *memoir. tom* I. p. 180.

*** *iournal des sauans* MDCCVIII. *septembr.* p. 428.

* NICERONII *memoir. tom.* XXII. p. 196. LILIENTHALII *biblisch exegetisch. bibliotb.* p. 180.

brantur, cum codicis sacri chronologia conciliandi, inepta ratio adhibita est. Adfirmantur ea, quæ ne vllam veritatis speciem præ se ferunt; immo scripturæ diuiniori eiusque auctoritati repugnant. Mirum igitur non est, Marshamum a doctissimis viris confutatum fuisse, inprimis a IACOB. PERIZONIO in *ægyptiacarum originum et temporum antiquissimorum inuestigatione, in qua Marshami chronologia funditus euertitur*, Lugduni Batau. MDCCXI. 8. Falsam eius opinionem de septuaginta Danielis hebdomadibus, eas non ad christum spectare; sed cum Antiocho Epiphane finiri, impugnarunt: IO. CHRISTOPHOR. WAGENSEILIVS in *mantissa ad tela ignea satanæ de septuaginta hebdomadibus Danielis, aduersus Marshami nouam earumdem interpretationem:* CAMPEG. VITRINGA* atque alii. Ante *canonem chronicum* MARSHAMVS edidit: *diatribam chronologicam*, Londini MDCXLIX. 4. eaque in principales difficultates inquisiuit, quæ cum chronologia veteris testamenti coniunctæ sint. Pleraque, ibi tradita, postea in dictum *canonem* translata fuerunt:

IO. HARDVINVS, itidem inter eos referendus, qui in explananda temporum ratione codicem ebræum negligunt ac riuulos, minus puros, consectari malunt; quam ipsos fontes. Exposuit luci publicæ: *chronologiam veteris testamenti, ad vulgatam versionem exactam et nummis antiquis illustratam*, Parisiis MDCXCIX. 4. ** atque ea quoque ingenium suum, ineptis opinionibus addictum, prodidit. Posuit fundamentum chronologiæ sacræ, maxime ruinosum, auctoritatem videlicet sic dictæ versionis vulgatæ, ac codicem ebræum reiecit. Ex numero profanorum scriptorum tantum Herodotum ac Plinium adiunxit, vna cum nummis quibusdam antiquis, quorum constans sit consensio cum duobus libris Maccabæorum, horumque suffragio etiam ad annos regum Iudæ atque Israelis intelligendos vsus est. Subsidiis his instructus, contulit se ad chronologiam veteris testamenti illamque ad euersionem templi sub Vespasiano perduxit.

* *libr.* VI. *obseruation. sacrar. cap.* I. seqq. p. 233.

** *acta eruditor.* MDCC. p. 180. SIKII *bibliotheca librorum nouorum tom.* V. p. 456. Est quoque *chronologia* hæc in *operibus* eius *selectis*, quæ Amstelodami MDCCIX. fol. prodierunt, p. 513.

perduxit. Oppoſuit ſe iſti MATVRINVS VEYSSIERE 'LA CROZE in *vindiciis veterum ſcriptorum*, Roterodami MDCCVIII. 12. quibus addita eſt: ALPHONS. VIGNOLII *epiſtola chronologica*. In ea Harduini ſyſtema refellitur ex aſtronomicis obſeruationibus: ex faſtis marmoreis, conſularibus: ex catalogis archontum athenienſium: ex menſibus atticis. Pugnauit quoque contra eum CORNEL. DIETERIC. KOCHIVS in *ſtricturis theologicis in Ioannis Harduini opera ſelecta*.

Alii ab his merito diſſentiunt ac recte exiſtimant, non verſionem ſeptuaginta interpretum; ſed codicem ebræum ſequendum ac ſi auctores profani a ſcriptura ſacra diſcrepent, operam in eo collocandam eſſe, vt iſti cum hac coniungantur; aut emendentur. Ita de chronologia biblica iudicarunt ac commentati ſunt:

MATTH. WASMVTHVS, qui ad id cogitationes ſuas contulit, vt fundamenta chronologiæ ex codice ebræo ſumeret ac cum iſto rationes aſtronomicas conciliaret. Eam in rem ad publicum vſum transtulit: *annalium cæli et temporum reſtitutorum*; *ſiue operis aſtro-chronologici, cum nouis tabulis motuum perpetuis et organo reuolutionum harmonico ab origine mundi*, *libris* VII. *edendi ſciagraphiam rerum et ordinis*, Kilon. MDCLXXXIV. fol. * Opus ipſum poſt auctoris mortem lucem quidem adſpexit, ſub titulo: *nouum opus aſtro-chronologicum*, Kilonii MDCXCII. fol. ita tamen comparatum, vt ſolas tabulas complectatur, in quinque claſſes diuiſas, ac commentario, ab auctore promiſſo, careat, quem iſtum ne cœpiſſe quidem ſcribere, nonnulli ſuſpicantur. SAMVEL REYHERVS *introductionem in tabulas chriſtianas* præmiſit, cuius paullo poſt ſigillatim mentionem faciam. Diuerſæ ſententiæ de opere hoc Waſmuthi latæ ſunt. Alii id multum laudarunt; alii autem, ſe illud non magni æſtimare, prodiderunt. Ac certe Waſmuthus ſe, hypotheſibus ſuis nimis addictum, præbuit; nec res veterum, certo tempori recte adſignandas, tali diligentia, qualem iſtæ poſtulant, expendit: **

* *acta eruditor.* MDCLXXXVI. p. 34.

** MOLLERI *Cimbr. litterat. tom.* III. p. 623. 639. 640.

SAMVEL REYHERVS, quem Wafmutho adiungo ob iam memoratam *introductionem in* illius *tabulas chronologicas christianas*, vbi fundamentum chronologiæ huius tam perspicue expositum est, vt qui vel leuiter artis numerandi peritus est, tabulas istas haud difficulter intelligere queat. Adpellantur tabulæ hæ *christianæ*, quoniam Christina, Sueciæ regina, sumtus suppeditauit: *

CHRISTIANVS RAVIVS in *vnica, vera et infallibili chronologia biblica*, quam antea quidem vna cum controuersia, de ista exorta, percensui; nunc autem iterum illam adduco, quia auctor defensoribus scripturæ sacræ codicisque ebræi, tamquam fundamenti chronologiæ, adnumerandus est; iis præcipue, qui scriptoribus superstitiosis minus, quam decet, hac in caussa tribuunt:

IO. MEYERVS dissertatione de *codice et calculo ebræo, præferendo samaritano et græco:* **

ROBERTVS CLAYTONVS, cuius in lucem exiit: *the chronology of the hebrew bible, vindicated*, Londini MDCCXLVII. 4. liber, pro codice ebræo in re chronologica ita scriptus, vt erudite ostendatur, versionem græcam septuaginta interpretum esse corruptam; nec in temporum ratione determinanda veluti normam adhiberi posse: ***

SIMON FRIDERIC. RVESIVS, cuius exstat: *beweis, daß die zeitrechnung der ersten welt aus dem hebræischen texte heiliger schrift müsse angenommen werden*, MDCCXLVIII. 4. vbi græca, samaritana atque aliæ temporum rationes antiquarum gentium confutantur; ebræa autem stabilitur: * Adde: *eclaircissemens sur la chronologie des septante et sur celle du texte hebreu:* **

RENATI IOSEPHI TOVRNEMINII *conjecture sur l'origine de la difference du texte hebreu, de l'edition samaritaine et de la version des septante, dans*

* *ibidem tom.* II. p. 722.

** in eiusdem *prolegomenis in seder olam; siue chronicon ebræorum* p. 206

*** *bibliotheque raisonnée tom.* XL. p. 439. KRAFTII *theolog. biblioth. volum.* IV. p. 326.

* KRAFTII *theolog. biblioth. volum.* IV. p. 85.

** in *memoir. de Treuoux* MDCCXLIII. *april.* p. 720.

dans la maniere de compter les années des patriarches *, vna cum *examen de la coniecture du P. de Tournemine, auec la reponse de celuici a cet examen* ** ac *defense du nouueau systeme de chronologie du P. Tournemine.* ***

Alii partibus quibusdam chronologiæ sacræ illustrandis operam dederunt, illi nimirum, quæ ad patriarchas pertinet, cuiusmodi labore perfuncti sunt: IO. BAPTIST. RICCIOLVS et RENATVS IOSEPH. TOVRNEMINIVS in dissertationibus de *annis patriarcharum:* * IO. HENRIC. HEIDEGGERVS in *historia patriarcharum*, qui non solum difficultates chronologicas, quæ ad historiam hanc spectant, tollere studuit; sed etiam *chronologiam sacram patriarcharum* adiecit. In NICOLAI GVRTLERI *originibus mundi*, Amstelodami MDCCVIII 4. annorum series a mundo condito vsque ad regnum Saulis exhibentur. Origines monarchiarum antiquissimarum, quæ in sacris litteris commemorantur, indagarunt: HERMANNVS CONRINGIVS in *aduersariis chronologicis de Asia et Aegypti antiquissimis dynastiis*, Helmstadii MDCL. 4. ** IACOB. PERIZONIVS in *originibus babylonicis et aegyptiacis*, Lugduni Batauor. MDCCXI. 8. ad quæ scripta adiungi possunt: CASPAR. ABELII *historia monarchiarum orbis antiqui, quæ sub assyriaca nomine vulgo comprehendi solent*, Lipsiæ MDCCXV. 8. ac LVCAE CVPERI *paratitla chronologiæ et historiæ sacræ, a mundo condito vsque ad τὴν ἔξοδον israelitarum ex Aegypto*, Amstelodami MDCCXXI. 8. *** qui quum animum induxisset, chronologiam et historiam vetustam interpretari, quam scripturæ præcipue diuinæ tradiderunt, in persuasionem venit, istam simul in OVIDII libris *metamorphoseon adumbratam esse*, atque vtilem operam suscipi, existimauit, si chronologia sacra cum profana eaque ouidiana curatius comparetur. Con-

* *memoir. de Treuoux* MDCCIV. *ianuar.* p. 41.
** *ibidem august.* p. 85.
*** *ibidem* MDCCVI. *august.* p. 1396.
* vide MENOCHII *commentar. in sacr. scriptur. tom.* II. p. 388. edit. Venet. MDCCXXII.
** scriptum hoc translatum est in GRAEVII *syntagma variar. dissertationum* p 138.
*** *acta erudítor.* MDCCXXII. p. 208.

Conſtat inprimis, quam difficiles ſint temporum rationes in hiſtoria ſacra iudicum ac regum iſraelis, in quibus explanandis iidem doctiſſimi viri ſtudia ſua poſuerunt. THEODORI VAN THUYNEN edidit: *computum temporum a diluuio vsque ad reditum populi iudaici ex captiuitate babylonica*, ſermone belgico MDCCXII. 4. ac priore parte ex numeris ſacris oſtendit, integrum temporis ſpatium, a diluuio vsque ad dictum reditum, annos MMCCXLIV. complecti; in poſteriore vero numerandi hæc ratio cum ſcriptoribus profanis, Aegyptiis, Tyriis, Chaldæis, maxime Herodoto ac Cteſia conciliatur. Prodierunt etiam: FRANCISC. FABRICII et IACOB. PERIZONII *epiſtolæ* de chronologia CCCCL. annorum iudicum iſraelitarum: * RENATI IOSEPHI TOURNEMINII diſſertatio de *chronologia regum iuda et iſrael:* ** FERDINAND. GUIL. BEERII *richtige vereinigung der regierungs - iahre, welche die heilige ſchrift den königen von Iuda und Iſrael beyleget, wodurch die bisherigen ſchwierigkeiten in dieſem ſtucke gänzlich wegfallen: die hiſtoriſche gewisheit der heiligen ſchrift unwiderſprechlich dargethan und die übereinſtimmung der weltlichen geſchichte mit derſelben gezeiget wird*, cum tabulis chronologicis, Lipſiæ MDCCLI. 8. Exſtant eiusdem: *abhandlungen zur erlauterung der alten zeitrechnung und geſchichte*, tribus partibus, quarum prima Lipſiæ MDCCLII. 8. in lucem exiit hancque reliquæ ſequutæ ſunt, itidem cum tabulis chronologicis. Addendæ ſunt: ION. CONR. SCHRAMMII *chronologia regum Iſraelis reſtituta:* HENR. GOTTLIEB. REIMII diſſertationes de *harmonia vitæ Dauidis*: de *harmonia vitæ Salomonis:* de *harmonia vitarum Rechabeami*, *Abiæ atque Aſæ:* de *harmonia vitæ Ieboſchapati*, *regis Iudæ*: de *numero annorum regiminis iudicum atque Saulis*, *regis iſraelitarum primi:* de *harmonia vitæ Iorami*: de *harmonia vitæ Achaſiæ:* de *harmonia vitarum Ioaſi et Amaziæ*, quas Ienæ ab anno MDCCX. publicæ luci expoſuit. In explicandis

LXX

* additæ ſunt FRANC. FABRICII *chriſtologiæ noachic. et abraham.* p. 661.

** vide MENOCHII *commentar. in ſacram ſcriptur. tom.* II. p. 409. edit. Venet. MDCCXXII.

LXX. hebdomadibus Danielis permulti ingenia sua exercuerunt atque ex temporis ratione, ibi significati, contra iudaeos grauiter diligenterque probarunt, iesum nazarenum verum esse messiam. Spectant huc: ALEXANDR. SOSTMANNI *commentarius in oraculum Danielis de* LXX *hebdomadibus*, Lugduni Batau. MDCCX. 4. HIERONYMI SIM. VAN ALPHEN *commentarius in Danielis caput IX.* Amstelodami MDCCXVI. 4. belgice editus: IOSEPHI MEDI *cogitationes super hebdomadas Danielis*, Cantabrigiae MDCXXXIV. IO. CHRISTOPH. WAGENSEILII *commentatio de* LXX. *hebdomadibus* aduersus Marshamum, quae est in eius *mantissa telorum igneorum satanae:* IACOB. MARIAE AYROLI *liber LXX. hebdomadum resignatus*, Romae MDCCXIII. 8. BENEDICT. GOTTLIEBII CLAVSWITZII *abhandlung von den siebenzig wochen Danielis*, * ac plura alia, nunc praetermittenda, monimenta, vna cum illis, quibus data occasione de oraculo Danielis expositum est, ac dissertationibus CALIXTI, CALOVII, DORSCHEI, BRINCHII, HELVICI, FRISMVTHI, STRAVCHII atque aliorum eruditissimorum virorum, de argumento hoc, quoniam generis huius scriptores, si non maiori; eodem tamen iure locum suum inter interpretes sacri codicis tuentur. **

Alia monimenta pertinent ad chronologiam *noui testamenti*, quae itidem vel *generalia* sunt; vel *specialia*. In illis generatim res, in ciuitate christiana aetate posterioris foederis gestae, ad tempora sua relatae fuerunt, vti in BARONII *annalibus ecclesiasticis* ac, quibus opus hoc continuatum est, scriptis: in TILLEMONTII *memoires pour seruir a l'histoire ecclesiastique:* PAGII *critica historico-chronologica in annales Baronii:* BASNAGII *annalibus politico-ecclesiasticis* atque aliis huiusmodi operibus: in IACOBI GRANDAMI-

* exstat in BAVMGARTENII *samlung von erlauterungs-schriften zur allgemeinen welthistorie, part.* I. p. 115.

** scripta de septuaginta hebdomadibus Danielis enarrant: LAMPE *praefatione*, qua HOTTINGERI *pentadem dissertationum biblico-chronologicar.* ornauit: FABRICIVS *syllabo scriptorum de veritate religionis christian. cap.* XXXI. p. 591. LILIENTHALIVS in *dem biblischen archiuario der heiligen schrift alten testaments* p. 840. CARPZOVIVS *introduction. in libros canonic. veter. testament. part.* III. p. 267.

DAMICI *chronologia christiana de christo nato et rebus gestis ante et post eius incarnationem*, vsque nimirum ad seculum XVI. Parisiis MDCLXIX. in IACOBI GAVLTERI *tabula chronographica status ecclesiæ catholicæ*, *a christo nato ad annum* MDCXIV. *gallice primum scripta*, *postea latina facta et multis additamentis locupletata*, Lugduni MDCXVI. fol. Quæ adpellaui *specialia*, in iis singularia historiæ ecclesiasticæ capita chronologica tradita atque explanata sunt, de annis christi atque apostolorum: de temporibus variarum rerum, quæ apud christianos peractæ fuerunt atque euenerunt. Qualia ista sint, patebit ex illis, quæ postea in commemoratione scriptorum historiæ ecclesiasticæ noui testamenti suppeditabo.

§. IIII.

Præter chronologiam, *geographia* iis adiumenta adfert, qui studio historiæ sacræ addicti sunt, ac viam ad adcuratiorem illius cognitionem parat. Est ista vel *sacra;* siue *biblica*, quæ loca, in scripturis diuinis memorata, describit ac notitiam eorum suppeditat; vel *ecclesiastica*, quatenus illa per patriarchatus, metropoles, archiepiscopatus et episcopatus distinguitur. Vtraque in hoc litterarum genere insignem præbet vtilitatem ac multa suppetunt monimenta, quibus ista tradita atque illustrata est.

Librorum, qui studio geographiæ *sacræ* inseruiunt, magnus est numerus, ac si ad istorum argumenta ac tractandi rationem animum aduertimus, ea est eorum varietas, vt alii ad geographiam sacram, generatim sumtam; alii autem ad singulares illius partes pertineant. Vtriusque generis sunt scripta, quorum commemoratio nunc sequitur:

EVSEBII, qui inter veteres primus geographiæ biblicæ lucem adtulit, liber *περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων ἐν τῇ θεία γραφῇ*, *de nominibus locorum et vrbium in sacra scriptura*. Recensuit in isto nomina dictorum locorum ordine litterarum: eorumdem situm ac quomodo ætate eius adpellarentur, explicuit. In indice hoc ab Eusebio alia omissa; alia, quum is linguæ ebrææ ignarus esset ac versionem

ſionem ſeptuaginta interpretum ſequeretur, vitioſe poſita ſunt. HIERONYMVS monimentum hoc in ſermonem latinum transtulit; ita tamen, vt multa detraheret, adderet, mutaret. Per longius tempus interpretatio hæc ſola lecta; nec liber prius græce lucem vidit, quam quum IACOBVS BONFRERIVS ad iſtum græce emittendum manus admoueret ac laudabilem operam adhiberet. Emendauit Euſebium ex Hieronymo et hunc ex illo: faciliori ordine omnia digeſſit: nouam compoſuit verſionem: inſignes adnotationes, ſupplementa, tabulam chorographicam Palæſtinæ adiecit atque operi huic eam conciliauit dignitatem, vt inter volumina geographiæ ſacræ princeps habeatur. Præmiſſum eſt commentariis eius in *Ioſuam*, *iudices et Ruth*, Pariſiis MDCXXXI. atque iterum MDCLIX. fol. ac titulum præfert: *onomaſticon vrbium et locorum ſacræ ſcripturæ; ſeu liber de locis ebraicis, græce primum ab Euſebio cæſarienſi: deinde latine ſcriptus ab Hieronymo; in commodiorem vero ordinem redactus: variis additamentis auctus notisque et tabula geographica Iudææ illuſtratus.* Poſt Bonfrerium de libro hoc bene meritus eſt IO. MARTIANAEVS. Exhibuit enim iſtum græce, ad exemplum manuſcriptum denuo recenſitum, cum Hieronymi latina interpretatione, ad codices manu exaratos caſtigata; omiſſis tamen Bonfrerii notis, in HIERONYMI *operibus*, * ab eo editis. Denique IO. CLERICVS curauit, vt integrum opus, a Bonfrerio editum, adcurate ac nitide litterarum formis iterum deſcriberetur; nec ſolum animaduerſiones; ſed etiam BROCARDI, monachi ex ordine prædicatorum, *deſcriptionem terræ ſanctæ* addidit, Amſtelodami MDCCVII. fol. **

HENRICI BVNTINGII *itinerarium biblicum; oder reiſebuch vber das ganze alte vnd neue teſtament*, quod dua-

* *tomo* II. Pariſiis MDCXCIX. edito.

** *iournal des ſauans* MDCCVII. *nouembr.* p. 218. *memoir. de Trevoux* MDCCX. *octobr.* p. 1694. CLERICI *bibliotheq. choiſ. tom.* XIII. p. I. BERNARDI *nouuelles de la republiqu. des lettres* MDCCVIII. *iun.* p. 626. *acta erudit.* MDCCVII. p. 529. *noua litterar. hamburg.* MDCCVII. p. 307. Translatus eſt liber hic in VGOLINI *theſauri antiquitatum ſacrarum volumen* V. ibique primum locum obtinuit. De ipſo BONFRERII opere adde CLEMENT *bibliotheque curieuſe, hiſtorique et critique, tom.* V. p. 71.

duabus partibus lingua germanica ſæpius prodiit multumque ſe commendauit. Adſpexit enim lucem Helmſtadii MDLXXXI. MDLXXXV. fol. Magdeburgi MDXCVII. MDC. MDCXVI. fol. Lipſiæ MDCXXXVII. fol. Brunſuigæ MDC XXXVIII. fol. Magdeburgi MDCCXVIII. fol. cura *Io. Georgii Leuckfeldii*, qui librum hunc non ſolum adnotationibus illuſtrauit atque auxit; ſed etiam commentationem de vita auctoris adiecit; item Erfordiæ MDCCLII. MDCCLVII. 4. Conuerſum fuit opus hoc in ſermonem latinum atque in lucem exiit ſub titulo: *itinerarium et chronicon totius ſacræ ſcripturæ*, Vitembergæ MDLXXXVII. Magdeburgi MDXCVIII. fol. Memoratur præterea belgica illius interpretatio, Amſtelodami MDCV. MDCXLII. 4. edita: *

CHRISTIANI ADRICHOMII *theatrum terræ ſanctæ et biblicarum hiſtoriarum, cum tabulis geographicis*, Colon. Agrip. MDXC. MDXCIII. MDC. MDCXXIII. MDCXXVIII. MDCLXXXII. fol. quod comprehendit geographiam terræ ſanctæ: deſcriptionem vrbis Hieroſolymorum ac chronologiam a mundi origine vsque ad mortem Ioannis euangeliſtæ. Auctor maxime Brocardum ſequutus eſt, ac quamuis linguæ ebrææ ac ſcripturæ ſacræ non ſatis fuerit peritus hancque ob cauſſam varia vitioſe tradiderit, ab eruditis viris poſtea emendata; opus tamen omni laude, qua ornatur, dignum eſt, certe ſi id ex ſua ætate æſtimatur. ** PHILIPPI BRIETII *parallela geographiæ veteris et nouæ*, Pariſiis MDCXLVIII. 4. tribus voluminibus, ex Adrichomio ſumta ac, omiſſo illius nomine, edita eſſe, relatum legimus. Quæ in *theatro* hoc exſtat, deſcriptio Hieroſolymorum antea ſeparatim ab ADRICHOMIO iuris publici facta eſt, hac inſcriptione: *vrbis Hieroſolymæ, quemadmodum tempore chriſti floruit, et ſuburbanorum inſigniorumque hiſtoriarum eius breuis deſcri-*

* LILIENTHALII *bibliſch exegetiſch. bibliothec.* p. 183. HEINECCII *antiquitat. goslarienſ.* p. 545. REIMMANNI *catalog. bibliothec. theolog.* p. 287.

** BONFRERII adnotationes in ADRICHOMII *deſcriptionem terræ ſanctæ* exſtant: in WALTONI *bibliis poglyglottis tom.* I. p. 48. eiusdem *adparatu biblico* p. 109. MENOCHII *commentar. in ſacr. ſcriptur. tom.* II. in *adpendic.* p. 266. VGOLINI *theſaur. antiquitatum ſacrarum tom.* V. p. 382.

scriptio, Colon. Agripp. MDLXXXIV. MDLXXXVIII. MDXCII. 8. quae rara est editio, atque a *Vincentio Gomezio* hispanice reddita, Valent. MDCIII. ac MDCXX. 8. italice autem cura *Baldelli* Florent. MDXCIII. 8. *

CHRISTOPHOR. HEIDMANNI *Palaestina; siue terra sancta*, Helmstadii MDCXXV. MDCXXXIX. 8. Guelpherbyt. MDCLV. 4. a Bunone quatuor tabulis ex Adrichomio aucta, terrae videlicet sanctae, Iudaeae, Galilaeae, Samariae; item cum SPANHEMII *auctario* MDCXC. 4. quo libro breuis quidem; erudita tamen atque adcurata Palaestinae descriptio continetur, quae cultoribus geographiae sacrae vtilitatem adfert: **

FRANCISCI QVARESMII *elucidatio terrae sanctae historica, theologica et moralis*, Antuerpiae MDCXXXIX. fol. duobus tomis, quae referri quidem solet inter libros geographiae sacrae; describitur autem ista non tam antiquior; quam recentior Palaestina, in vsum praecipue franciscanorum. Non magnae laudis est atque existimationis; locum tamen habet inter scripta rariora: ***

NICOLAI SANSONIS *geographia sacra, ex veteri et nouo testamento desumta et in tabulas quatuor concinnata. Additae sunt: descriptio terrae Canaan; siue terrae promissae: iesu christi et apostolorum, Petri et Paulli, vitae; tum et in omnes eas tabulas et descriptiones, animaduersiones et index geographicus.* Opus hoc, postquam Parisiis MDCLXV. lucem adspexerat, iterum litteris descriptum est, Amstelodami MDCCIV. fol. huicque editioni studio *Io. Clerici* varia accesserunt, quae illam splendidiorem atque in geographia sacra vtiliorem reddunt. Sanson ipse egregiam operam praestitit; quum autem laborem hunc susciperet. linguae ebraeae ac graecae atque aliarum rerum, quae ad disciplinam hanc geographicam pertinent, notitia non satis instructus, fieri

* FABRICII *histor. bibliothec. part.* II. p. 371. NICERONII *memoires tom.* XXVIII. p. 241. seq. CRENII *animaduersion. part.* XV. p. 101. CLEMENT *bibliothequ. curieuse, historique et critique, tom.* I. p. 57. LILIENTHALII *biblisch · exegetisch. biblioth.* p. 182. WIDEKINDI *verzeichnis von raren buchern* p. 27.

** FABRICII *histor. biblioth. part.* V. p 197.

*** *samlung von alten und neuen theol. sachen*, 1723. p. 719. FREYTAGII *analecta litteraria de libris rarioribus* p. 732.

fieri aliter non potuit, quin interpretationem vulgatam sequendo, multa vrbium nomina praue scriberet ac saepe animaduerteret a veritate historiae aliena. Ostendit hoc CLERICVS *notis* in illius *indicem geographicum;* nec solum praecipuos errores emendauit; sed etiam addidit, vnde plura ac meliora peti possint. Praemisit etiam praefationem eaque auctores recensuit, qui Iudaeam descripserunt; aut ad illustrandam geographiam sacram aliquid adtulerunt: *

SAMVEL. BOCHARTI *geographia sacra, cuius pars prior Phaleg de dispersione gentium et terrarum diuisione, facta in aedificatione turris Babel; pars posterior Chanaan de coloniis et sermone Phoenicum agit, cum tabulis chorographicis,* Cadomi MDCXLVI. fol. et Francofurti MDCLXXXI. 4. cui editioni accesserunt auctoris epistolae duae: altera de quaestione: num Aeneas vmquam fuerit in Italia? altera de presbyteratu et episcopatu: de prouocatione a iudiciis ecclesiasticis: de iure et potestate regum. Post duas editiones has, tertia correctior ac splendidior cura *Petri de Villemandy* Lugduni Batauorum MDCXCII. fol. lucem vidit. Opus est, ex quo Bocharti, vti ex reliquis ipsius monimentis, summa atque admirabilis eruditio adparet: **

FRIDERICI SPANHEMII *introductio ad geographiam sacram,* Lugduni Batau. MDCLXXIX. 8. Traiect. ad Rhen. MDCXCVI. 8. quae non exiguam industriae atque adcurationis laudem meruit: ***

IO. LIGHTFOOTI *chronographica*, eius *horis ebraicis* et

* *acta eruditor.* MDCCV. p. 555. *memoir. de Treuoux* MDCCX. *nouembr.* p. 1862. *iournal des sauans* MDCCVII. *octobr.* p. 56. CLERICI *bibliotheque. chois. tom* II. p. 305. BERNARDI *nouvelles de la republiqu. des lettres* MDCCVIII. *iun.* p. 616. Liber his est quoque in VGOLINI *thesauro antiquitatum sacrarum, tom.* V. p. 440.

** exstat etiam in eiusdem *operum tomo* I. Addita est illius defensio contra Salmasium. confer *acta eruditor.* MDCXCIII. p. 97. FABRICII *histor. bibliothec. part.* II. p. 39. NICERONII *memoir. tom.* XXVII. p. 207.

*** translata est in eius *operum tomum* I. p. 1. sub inscriptione: *geographia sacra et ecclesiastica*, cum additamentis tabulisque geographicis.

et *talmudicis in quatuor euangelia* præmissa, quibus multa animaduertit, omni lectione digna: *

AVGVSTINI LVBINI *tabulæ sacræ geographiæ; siue notitia antiqua, medii temporis et noui nominum vtriusque testamenti, ad geographiam pertinentium*, MDCLXX. qui correxit quidem nonnulla, a Sansone haud recte tradita; quia autem fontes adire non potuit ac satis esse putauit, si versionem septuaginta interpretum sequeretur, ipse ea scripsit, quæ vitiosa sunt: **

HIERONYMI DICELII *heilige beschreibung der welt*, Lipsiæ MDCCIV. 8. vbi cum geographia sacra historia ecclesiastica coniungitur ac cuncta per quæstiones ac responsiones proponuntur: ***

EDVARDI WELLS *an historical geography of the old testament*, tribus voluminibus, quorum primum ac secundum Londini MDCCXI. tertium autem eodem loco MDCCXII. 8. in lucem prodiit. Exponitur in illis de locis, prouinciis, vrbibus, populis, quorum in libris diuinis veteris testamenti mentio fit, *Mosis* nimirum, *Iosuæ*, *iudicum*, *Ruthæ*, *Samuelis*, *regum*, *chronicorum*, ea commentandi ratione, vt geographica cum narratione rerum gestarum coniungantur atque argumenta quædam singulari industria enarrentur. Opus hoc orbi erudito satisfecit auctorque per illud ingenii sui existimationem auxit. * Eamdem laudabilem operam consecrauit geographiæ posterioris fœderis libro, cuius inscriptio est: *an historical geography of the new testament*. Prius ille lucem vidit, quam memorata *geographia veteris testamenti* ac litteris iterum descripta est Londini MDCCXII. 8. Priore eius parte seruatoris nostri iesu christi; posteriore

C 2 autem

* sunt in illius *operum tom.* II. p. 169. atque VGOLINI *thesauri antiquitatum sacrarum tomo* V. p. 860.

** præmissa est notitia hæc versioni vulgatæ, Parisiis MDCXCI. 4. editæ.

*** *acta erudítor.* MDCCIV. p. 281. Liber hic minus complectitur interpretationem germanicam SPANHEMII *geographiæ sacræ*, quemadmodum NICERONII *memoires tom.* XXIX. p. 16. traditur.

* BAVMGARTENII *nachrichten von merckwurdigen buchern, vol.* X. p. 337. *iournal litterair. tom.* IV. p. 80. *acta erudítor.* MDCCXIII. p. 276. *vnschuldige nachrichten*, 1713. p. 457.

autem apoſtoli Paulli itinera deſcribuntur atque illuſtrantur.* Vtrumque opus tabulæ geographicæ ornant:

HADRIANI RELANDI *Palæſtina, ex monimentis veteribus illuſtrata*, Traiecti Batauorum MDCCXIV. 4. et Norimbergæ MDCCXVI. 4. Inſigne opus hoc in tres libros diuiſum eſt, quorum *primus* de Palæſtinæ nominibus, ſitu, terminis, partitione, aquis, montibus ac campis agit: *ſecundus* interualla præcipuorum locorum exhibet: *tertio* ordine litterarum vrbes ac vici recenſentur cum vberiore explicatione. Veluti ſubſidia, Græcorum, Latinorum, Ebræorum, etiam Arabum ſcripta adhibita ac multa, quæ antea dubia vel falſa fuerunt, certa, ſaltem probabilia reddita ſunt:**

Traités geographiques et hiſtoriques, pour faciliter intelligence de l'ecriture ſainte, Hagæ Comit. MDCCXXX. 12. vbi variæ eruditorum virorum commentationes geographicæ, quæ ad codicem ſacrum illuſtrandum ſpectant, coniunctim exhibentur, HVETII de nauigationibus Salomonis: CALMETI de domiciliis veterum, praecipue Ebræorum: de regionibus, quas Cananæi, a Ioſua expulſi, occuparunt atque aliæ. Collegiſſe illas BRVZEN. MARTINIERIVM, auctorem *lexici geographici*, ex præfatione perſpiciendum eſt:***

ROBERTI *geographie ſacrée et hiſtorique de l'ancien et du nouueau teſtament, a la quelle on a ioint vne chronologie et des principes et obſeruations, pour l'intelligence de l'hiſtoire*

* BAVMGARTENII *nachrichten von merckwurdigen buchern*, *volum.* X. p. 347. *iournal literair. tom.* III. p. 304.

** *iournal des ſauans* MDCCXVI. *ianuar.* p. 64. *febr.* p. 123. *iournal literair. tom.* V. p. 50. *memoires de Treuoux* MDCCXVII. *febr.* p. 243. CLERICI *bibliothequ. ancienne et modern. tom.* II. p. 360. *acta erudítor.* MDCCXV. p. 1. *neuer bucherſaal der gelehrten welt, volum* IV. p. 305. *vnſchuldige nachrichten* 1714. p. 1004. *neue bibliſche biblioth. volum* VI. p. 352. *deutſche acta eruditor. volum.* III. p. 521. LILIENTHALII *bibliſch. exegetiſch bibliothec* p. 333. Locum obtinuit opus hoc in VGOLINI *theſaur. antiquitatum ſacrarum tomo* VI. p. 1. Scripſerunt: WALTHERVS *animaduerſiones ad Relandi geographiam*, quæ exſtant in eiusdem *animaduerſionibus hiſtor. et critic.* p. 217. et HARENBERGIVS *ſupplementum in Relandi recenſionem vrbium et vicorum Palæſtinæ*, in *miſcellan. lipſienſ. nou. volum.* IV. *part.* 3. p 465. *volum.* V. *part.* 2. p. 248. *part.* 3. p. 408.

*** *bibliothequ. raiſonnée tom.* IV. p. 166. *ſammlung von alten vnd neuen theolog. ſachen*, 1741. p. 195.

re sainte, auec plusieurs dissertations de Sanson et autres, cuius tomus primus Parisiis MDCCXLVII. 4. in lucem exiit. Scriptus est liber hic eo consilio, vt iuuenes, historiae sacrae studiosi, isto vtantur: *

Obseruationes philologicae et geographicae; siue geographiae sacrae specimen primum, quo vrbes ac regiones, quarum in sacris litteris fit mentio, breuiter describuntur iisdemque verus situs iustaque nomina redduntur, Amstelodami MDCCXLVII. 8. Auctor in eo elaborat, vt alios, inprimis Calmetum, emendet ac lacunas geographiae sacrae suppleat. Differit de Hierosolymis, de patria Eliae, de oppido Chebron, de regione Ophira, de patria Abrahami, de vrbe Eglaim atque aliis locis **. Addi possunt: DANIEL. HARTNACCII *biblische geographia*, Norimbergae MDCLXXXVIII. 4. ADAM. ERDMANN. MIRI *fragen aus der geographia sacra*, Lipsiae MDCCVI. 12. quae scripta non quidem existimationis sunt; tironibus tamen geographiae sacrae inseruire possunt.

Praeter iam memoratos, alii in describenda Palaestina operam posuerunt ac partim peregrinationes suas in illam enarrarunt, quos itidem consulere, cultori geographiae sanctioris conducit. Quaedam eiusmodi monimenta in LEONIS ALLATII *symmictis*, Amstelodami MDCLIII. 8. editis, leguntur: IOANNIS videlicet PHOCAE *compendiaria descriptio castrorum et vrbium ab vrbe Antiochia vsque Hierosolymam; nec non Syriae ac Phoeniciae et in Palaestina sacrorum locorum*: EPIPHANII *enarratio geographica Syriae, vrbis sanctae et sacrorum ibi locorum:* PERDICCAE Ephesii *Hierosolyma:* ANONYMI *enarratio locorum hierosolymitanorum*, quae omnia graece cum latina interpretatione ibi exstant; latine autem tantum accesserunt: *tractatus de distantiis locorum terrae sanctae* ac WILLEBRANDI AB OLDENBORG *itinerarium terrae sanctae*. His alia argumenti huius scripta subiungenda sunt eaque: BERNARDI DE BREYTENBACH *itinerarium hierosolymitanum in terram sanctam*, Moguntiae MCCCCLXXXVI. Spirae MCCCCXC MDII. fol. germanice ac belgice: *reise nach dem gelobten lande*, Moguntiae

 MCCCCLXXXVI.

* KRAFFTII *theolog. biblioth. volum.* III. p. 147.
** *acta erudit.* MDCCLII. p. 477.

M[illegible]. Francofurti M[illegible]. fol. * WOLFGANG. WEISSENBVRGII terrae sanctae descriptio. secundum ordinem litterarum composita. Argentor. M[illegible]. fol. ** BROCARDI descriptio terrae sanctae. quae primum prodiit Venetiis M[illegible]. 8. deinde Antverpiae MDXXXVI. 8. Magdeburgi M[illegible]. 4. cura *Reineri Reineccii*, cum BARTHOLOMAEI DE SALIGNIACO *** *itinerario hierosolymitano*. ac deinde IACOBI ZIEGLERI *Syria, Palaestina, Arabia, Aegyptus. Schondiae et Holmiae urbis excidii historia*. Argentorati M[illegible]. ac cum WEISSENBVRGII *descriptione terrae sanctae*. ibidem MDXXXVI. fol. IOANN. MANDEVILLE *itinerarium terrae sanctae*. Antverpiae M[illegible]. editus *: MICHAELIS AITSINGERI *terrae promissionis. topographice et historice descriptio*. Col. Agrip. M[illegible]. 4. ADAMANNI siue ADAMNANI libri tres de *locis terrae sanctae*, ex ore Arculphi. Galliarum episcopi atque ex Palaestina reducis. excepti quos primus iuris publici fecit *Iacob. Gretserus*, Ingolstadii M[illegible]. 4. deinde emendatiores IO. MABILLONIVS: ** BARTHOLOMAEI DE SALIGNIACO *itinerarium regionum terrae sanctae et finitimarum*, Magdeburgi M[illegible]. 4. MARTINI A BAVMGARTEN *peregrinatio in Aegyptum. Arabiam, Palaestinam et Syriam*, Norimb. MDXCIV. 4. IGNATII RHEINFELDII *beschreibung des gelobten landes*, Herbipol. MDCLXVII. 4. PETRI DELLA VALLE *reisebeschreibung in die orientalische lander*, Geneuae MDCLXXIV. fol. OLIVIER. DAPPERI *beschreibung Syriae vnd Palaestinae*, Amstelodami MDCLXXXI. fol. Norimberg. MDCLXXXVIII. fol. FELICIS BEAVGRANDII *relation de terre sainte*, Parisiis MDCC. 8. HENRIC. MAVNDRELLII *voyage d'Alep a Ierusalem*, Vltraiecti MDCCV. 8. CORNEL. DE BRVYN *voyage au Leuant* et alia generis huius scripta, quae si omnia percen-

* vide CLEMENT *bibliotheque curieuse, historique et critique*, tom. V. p. 222. et adde SERARIVM *rerum moguntinar. libro* V. p. 797. 813.

** FREYTAGII *analecta de libris rarioribus* p. 1081.

*** conf. FABRICII *bibliothec. latin. mediae et infimae aetatis. volum* I. p. [illegible]

* CELLARIVS *praefation.* ad SANSONIS *geograph. sacram* p. 10.

** *saecul.* III. *benedict. part.* II. p. 502.

percenserem, id nimis esset longum ac instituto meo repugnaret. Non sine vtilitate ac voluptate ista legenda esse, ab iis quoque, qui sacris litteris earumque rebus geographicis operam nauant, quisque facile fatebitur; inter tot tamen fabulosa atque incerta, arduum fere est, ex recentioribus itinerum auctoribus locorum, in scriptura diuiniore memoratorum, verum situm cognoscere. Nec omittendi sunt doctissimi viri, qui oblata occasione de argumento hoc exposuerunt, vti: BENEDICTVS ARIAS MONTANVS libris *antiquitatum iudaicarum*, quorum primus inscribitur: *Phaleg; siue de gentium sedibus primis:* secundus: *Chaleb; siue de terrae promissae partitione:* tertius: *Chanaan; siue de duodecim gentibus:* quartus: *Nehemias; siue de antiquae Ierusalem situ:* * ANDREAS MASIVS & IACOB. BONFRERIVS in *commentariis* suis ad *librum Iosua*: BRIAN. WALTONVS in *adparatu* ad *biblia polyglotta:* BERNARD. LAMY *commentario in concordiam euangelicam*, vbi *adparatum chronologicum et geographicum*; siue descriptionem Iudaeae et totius terrae Israel tempore christi exhibet **. Adiungi et possunt, qui generatim ad geographiam antiquam ita studia sua contulerunt, vt istam explanarent. Inter eos principem locum conciliauit CHRISTOPHORO CELLARIO praestantissimum opus eius, inscriptum: *notitia orbis antiqui*, cuius tomus prior Halae MDCCI. ac posterior eodem loco MDCCVI. 4. primam lucem vidit; postea autem illud iterum litteris descriptum fuit cum Cantabrigiae MDCCIII. 4. duobus voluminibus; tum Lipsiae MDCCXXXI. 4. adnotationibus IO. CONRAD. SCHWARTZII auctum. Complectitur id Asiam quoque antiquam ac cum hac Palaestinam. ***

Scripta, iam enumerata, spectant praecipue ad vniuersam geographiam sacram ac Palaestinam; siue terram sanctam. In aliis singularia argumenta geographiae huius pertractata sunt, vti in commentationibus ac dissertationibus: CHR. WAGNERI de *Vr Chaldaeorum*, Lipsiae MDCLXXXI.

* libri hi separatim prodierunt Antuerpiae MDLXXII. Lugduni Batau. MDXCIII. coniunctim cum aliorum monimentis *tom.* VI. *criticor. sacror.* p. 523.

** p 269.

*** *libr.* III. *cap.* 13. *tom.* II. p. 464.

CHRIST. BENEDICT. MICHAELIS de *Idumaea et eius antiquissima historia*, Halae MDCCXXXIII. PAVLLI ERNESTI IABLONSKI de *terra Gosen*, Francof. ad Oder. MDCCXXXV. IO. CHRISTOPH. WICHMANSHAVSENII de *Bethel et Bethauen*, Vitembergae MDCCVI. eiusdem de *nauigatione ophiritica*, ibidem MDCCIX. ac de *Aramaea sacra*, ibidem MDCCXI. IO. OLDERMANNI de *regione Ophir*, Helmstadii MDCCXIV. IO. ERNEST. MVLLERI de *Vtz, terra Iobi*, Lipsiae MDCLXXXVIII. IAC. CHR. ISELII de *Tyro et prophetarum de ea vaticiniis*, Basileae MDCCXVI. VRBAN. GOD. SIBERI de *Gaza, Palaestinae oppido, eiusque episcopis*, Lipsiae MDCCXV. ac de *Caesarea Palaestinae*, ibidem MDCCXXXIV. THEODOR. HASAEI de *Nephtalitide, patria apostolorum*, Bremae MDCCXXIV. IO. ADAM. AC. HERZERI de *Chorazin*, Lips. MDCLXXXII. CHR. FEVSTELII de *Bethphage*, Lipsiae MDCLXXXVI. IO. HENRIC. KRAVSII de *vrbe Bethlehem, loco christi natalitio*, Lipsiae MDCXCIX. Notitia hierosolymorum suppeditatur: in BARTHOLOM. DE SALIGNIACO, iam antea memorato, *itinerario hierosolymitano*, Lugduni MDXXVI. ac cum BROCARDI *descriptione terrae sanctae* studio *Reineri Reineccii*, Magdeburgi MDLXXXVII. MDXCIII. & HERMANNI BORCVLOO *delineatione ac descriptione ciuitatis Ierusalem ac sacrorum locorum vniuersae Palaestinae*, Vltraiecti MDXXXVIII.* ADAMI REISNERI *descriptione vrbis Hierusalem*, quae ab ipso germanice litteris mandata; a *Io. Heydeno* autem latine reddita, antea atque edita fuit Francofurti ad Moen. MDLXIII. IO. BAPTIST. VILLALPANDI *descriptione vrbis et templi hierosolymitani:* ** CHRISTIAN. ADRICHOMII *descriptione Hierosolymae, prout floruit tempore christi*, cuius iam antea mentionem feci: LVDOV. CAPELLI *ichnogra-*

* *Scriptorem* hunc adducit CLERICVS *praefatione* ad SANSONIS *geographiam sacram*, vna cum quibusdam aliis argumenti huius scriptoribus.

** [illegible] in *Ezechielem commentariis*, Romae MDXCVI. [illegible] fol. editis. Excerpta ex illa dedit WALTONVS in *apparatu biblico*. IO. BLOMII *animaduersionibus de nauigatione Salomonis in Ophir ac de purpura et cocco*, Hamburgi MDCLX. [illegible] addita est vera *Hierosolymae veteris descriptio*, ad mentem Villalpandi composita.

nographia Hierosolymae: * HERMANNI WITSII *historia Hierosolymae*: ** PAVLL. CHRIST. HOEPFNERI *Hierosolyma antiqua*, Halae MDCCXV. 12. MDCCXXXII. 8. qui libellus tamen praecipue ad ritus iudaeorum cognoscendos comparatus est.

Hactenus de scriptoribus geographiae sacrae. Pergo ad eos, qui in expolienda geographia *ecclesiastica* ingenia sua exercuerunt, atque ad ordinem illorum refero:

PETRVM OPMEERVM, qui dedit: *catalogum totius orbis archiepiscoporum episcoporumque ad sua vsque tempora*, Coloniae MDXCV. 8.

AVBERTVM MIRAEVM, qui in hoc argumento multam operam posuit ac publico vsui tradidit: *notitiam episcopatuum orbis christiani*, Parisiis MDCX. Antuerpiae MDCXI. auctiorem et emendatiorem eodem loco MDCXIII. Francofurti MDCXIV. Lugduni MDCXX. 8. libris quinque, quorum tribus prioribus veterem geographiam ecclesiasticam illustrat: quarto codicem prouincialem nouum secundum recentem ecclesiae ac regnorum in orbe christiano statum exhibet: quinto denique episcopatus; siue vrbes, titulo episcopali illustres, ordine litterarum digerit, ac breuiter differit de ecclesiarum maxime celebrium originibus, progressibus ac vicissitudinibus:

PAVLLVM GESLINVM, qui edidit: *la sainte chorographie, ou description des lieux, ou reside l'eglise chretienne par tout l'vniuers*, Salmur. MDCXXIX. 8.

CAROLVM A SANCTO PAVLLO, cuius *geographia sacra; siue notitia antiqua dioecesium omnium patriarchalium, metropoliticarum et episcopalium veteris ecclesiae, ex conciliis et patribus, historia ecclesiastica et geographis antiquis collecta*, inter generis huius scripta principem locum tuetur. Lucem adspexit opus hoc primum Parisiis MDCXLI. fol. deinde Amstelodami MDCCIII. fol. *** huicque posteriori editioni accesserunt: *notae et animaduersiones* LVCAE HOLSTENII et *parergon*, notitias aliquot ecclesiasticas et ciuiles, diuersis temporibus editas, complectens, ex manuscriptis codicibus

* subiuncta est eius *historiae apostolicae illustratae*.

** est in eius *miscellan. sacror. tomo* II. p. 238.

*** BERNARDI *nouuelles de la republique des lettres*, MDCCVIII. *iun.* p. 603.

græce et latine cum. X tabulis geographicis.* HOLST *animaduerſiones*, quæ adiunctæ ſunt, anteaprodierunt, MDCLXVI. 8.

PHILIPPVM LABBEVM in *geographia epiſcopali uiario*, Pariſiis MDCLXI. 12. cum tribus *Nicolai Sanſo* bulis geographicis:

PETRVM IOSEPHVM CANTELIVM, cui ea cauſſam locum hunc adſigno, quia edidit: *metropolita urbium hiſtoriam ciuilem et eccleſiaſticam, in qua roma dis dignitas et imperatorum ac regum, maxime Fran in eam merita explicantur*, Pariſiis MDCLXXXIV. 4. que in iſta varia argumenta enarrauit, quæ ad geogra eccleſiaſticam pertinent; ita tamen, vt pontificis r dignitati ac poteſtati defendendæ ſe maxime addictum luculenter oſtendat:

Breues notitiæ triplicis ſtatus, eccleſiaſtici, mona ſecularis, excerptæ ex actis ſanctorum ianuarii, febru martii, vulgatis a IO. BOLLANDO, GODOFR. I SCHENIO et DAN. PAPEBROCHIO, Ant MDCLXVIII. 8.

EMANVEL. A SCHELSTRATE, cuius *antiquitat ſiæ, diſſertationibus, monimentis ac notis illuſtrata*, q modo huc ſpectat. Poſt mortem eius opus hoc in. exiit. Conſtat illud duobus tomis. Prior, qui MDCXCII. fol. prodiit, chronologicus eſt; poſterior ibidem MDCXCVII.fol. editus, geographicus, quo epiſco et metropolitanarum totius orbis eccleſiarum: patriarc ſedium, romanæ inprimis cathedræ inſtitutio, iura uilegia explicantur: prouinciarum et diœceſium orien et occidentalium notitiæ illuſtrantur, quemadmodum præ ſe fert. In adpendice tomi huius præter HIERO *ſynecdemum;* ſiue comitem peregrinationis, habentur TONINI *itinerarium:* NILI *Doxopatrii commentar*

q

* *iournal des ſauans* MDCCVII. *octobr.* p. 149. CLERICI *bibli choiſ. tom.* II. p. 311. BEVEREGIVS *adnotationibus in ſyn tom.* II. p. 138. notat vitia operis atque auctoris fidem in ſu nem adducit.

** BAELII *nouuelles de la republiqu. des lettres* MDCLXXXIV. p. 826.

quinque thronis patriarchalibus atque aliæ huiusmodi notitiæ veteres patriarchatuum, metropoleon et episcopatuum antiqui orbis christiani *. Id agit Schelstratenus in opere hoc studiose, vt demonstret, dioeceses ecclesiasticas dispositas fuisse secundum rationem prouinciarum imperii, quod impugnauit BENEDICTVS BACCHINVS: **.

ECHARDVM DE COMMANVILLE, qui emisit: *tables geographiques et chronologiques de tous les archeueques et echeueques de l' univers*, Rothomagi MDCC. 8. Persequitur parte *prima* archiepiscopatus et episcopatus ecclesiæ latinæ: *secunda* græcæ; *tertia* eos, qui nec græci; nec latini ritus sunt, Moscouiæ, Georgiæ, Mingreliæ, Syrorum, Iacobitarum et Maronitarum, Armeniorum in Persia turcicoque imperio; Nestorianorum denique, Coptorum et Abyssinorum;

FRANCISCVM IACOB. DE DIGNE in *historiographie generale des prouinces ecclesiastiques de l' eglise latine*, Auenion. MDCCXVI. fol.

IO. ALBERTVM FABRICIVM, qui exhibuit: *indicem geographicum episcopatuum orbis christiani, tum aliorum; tum quorum in conciliis mentio, et locorum, in quibus concilia habita sunt*, *** ac *indicem geographicum orbis christiani, cum notitia scriptorum, e quibus plerorumque historia et successio episcoporum peti potest* *. Exstant quoque monimenta argumenti huius, media ætate composita atque in variis voluminibus ab interitu vindicata. In lucem protulit GVIL. BEVEREGIVS notitiam, a BASILIO *Ialimbanensi* circa annum christi DCCCXCI scriptam, græce ac latine,** ac præter hanc, EVTYCHII *notitiam sedium metropoliticarum Alexandriæ*, medio fere seculo decimo compositam; *** LEO ALLATIVS *

---

* *acta eruditor.* MDCXCIII. p. 195. MDCXCVIII. p. 321.

** in *dissertatione de ecclesiastica hierarchiæ originibus*, cuius tres partes sunt, Mutinæ MDCCIII. 4.

*** *biblioth. græc. volum.* XII. p. 1.

* index hic additus est eiusdem *salutari luci euangelii.*

** *adnotationibus in synodicon, tom.* II. p. 135.

*** *ibidem* p. 148.

LATIVS * autem et STEPHANVS LE MOYNE ** ante Schelſtratenum euulgarunt: NILI *Doxopatrii notitiam quinque thronorum patriarchalium*, ſeculo ſecundo ac decimo litteris conſignatam. Addas hiſce: LEONIS ſapientis διατύπωσιν, ſiue notitiam epiſcoporum, qui epiſcopo Conſtantinopolitano parebant: ANDRONICI *Palæologi expoſitionem nouam:* *** notitias epiſcopatuum, a IACOB. GOARO * editas, ac generis huius alias **, vna cum ſcriptis, quibus de regionibus ſuburbicariis diſputatum eſt a IACOB. GOTHOFREDO, IACOB. SIRMONDO, CLAVDIO SALMASIO, EMANVEL. SCHELRSTRATENO, HENRICO VALESIO, PETRO DE MARCA, IO. LAVNOIO, LVDOV. ELLIES DV PIN atque aliis ***. Habentur etiam tabulæ geographiæ eccleſiaſticæ, cuiusmodi ſunt: COMMANVILLII *tabula geographica ac chronologica*, quarum iam mentionem feci. Africa vetus chriſtiana eleganti tabula geographica a G. DE L'ISLE deſcripta eſt hæcque locum obtinuit in OPTATO *Mileuitano*, a *Dupinio* edito. Prodiit etiam HENRIC. SCHERERI *atlas nouus*; *ſeu geographia vniuerſa*, Auguſt. Vindelic. MDCCX. 4. cuius pars ſecunda exhibet geographiam hierarchicam; ſiue eccleſiaſticam; pars tertia vero inſcribitur: *geographia mariana* ac notitiam complectitur præcipuarum per totum orbem imaginum ac ſtatuarum, quas Mariæ beneficia celebres reddiderint.

CAPI-

* *libr.* I. *de eccleſiæ occidentalis atque orientalis perpetua conſenſion.* *libr.* I. *cap.* 24. p. 408.

** *tom.* I. *varior. ſacror.* p. 211.

*** adiecta eſt CYPRII *chronico eccleſiæ græcæ*, Lipſiæ MDCLXXXVII. 4. edito

* in fine GEORGII CODINI, inter ſcriptores *hiſtor. byzantin.* Pariſiis MDCXLVIII. fol.

* plura ſuppeditat FABRICIVS *bibliothec. græc. vol.* III. p. 85. *luc. euangelii* p. 344. et *bibliograph. antiquar. cap.* VI. §. 16. p. 143.

*** conf. KORTHOLTI *commentationes de eccleſiis ſuburbicariis*, Lipſiæ MDCCXXX. MDCCXXXI. vbi controuerſia hæc memoratur.

CAPITIS SEPTIMI

DE

SCRIPTIS HISTORIAE ECCLESIASTICAE

SECTIO II.

DE

SCRIPTIS, AD HISTORIAM ECCLESIASTICAM VNIVERSAM: SPECIATIM VETERIS TESTAMENTI SPECTANTIBVS.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

Quum scriptores historiae ecclesiasticae varii diuersique sunt, §. I.
Classes eorum constituuntur ac primum ii recensentur, qui vniuersam historiam ecclesiasticam vtriusque foederis coniunctim enarrarunt, antiqua, media ac recentiore aetate, §. II. III. IV.
Ac cum historia sacra simul ciuilem descripserunt §. V.
Quibus commemoratis, ii sequuntur, qui historiam ecclesiasticam veteris testamenti explanarunt, cum vniuersam §. VI.
Tum quasdam tantum illius partes, ita vt alii persequuti sint ea, quae ad certum tempus pertinent §. VII.
Alii argumenta singularia exposuerint, generatim de gente iudaica; speciatim autem de exitu israelitarum ex Aegypto: de republica iudaeorum: de captiuitate babylonica, principatu Maccabaeorum, historia Herodum §. VIII.
De veteris testamenti libris sacris, doctoribus, patriarchis, Mose ac prophetis deque eorumdem doctrina § IX. X. XI.
De nonnullis praeterea eorum capitibus, quae in codice foederis prioris narrantur, de creatione nimirum, de paradiso, diluuio, arca Noae, turri babylonica §. XII.
Ac denique de ritibus gentis iudaicae §. XIII.

Accedo ad ipsa historiae ecclesiasticae scripta. Quorum esse diuersitatem varietatemque, quum constat, hanc ob caussam recte a me postulatur, vt ista distincta commemorem ac classes eorum constituam. Differunt enim illa inter se *tempore* suo, quum alia ab antiquioribus; alia recentioribus auctoribus composita fuerunt: *argumentis*, ita vt quaedam vniuersas res, in ecclesia gestas, complectantur; quaedam autem partem illarum exhibeant: *modo tractandi*, qui nunc copiosior; nunc breuior est ac per hanc diuersitatem habentur non solum opera; sed etiam compendia historiae huius: *reli-*

gione

gione eorum, a quibus monimenta hæc ingenii accepimus, quoniam et lutherani; et reformati; et pontificii aliarumque ſectarum ſcriptores rebus ſacris enarrandis operam dederunt.

§. II.

Inter antiquiores chriſtianos nullus fere exſtitit, qui hiſtoriam eccleſiaſticam vniuerſam, ſpeciatim prioris fœderis, ſcriberet; aut certe pauca monimenta ad nos peruenerunt, quæ ad iſtam pertinent. Quæ chronographi quidam tempore hoc litteris mandarunt, ea non plane quidem contemnenda ac negligenda ſunt; exiguam tamen vtilitatem adferunt eamque præ ſe ferunt conditionem, vt iſtis facile carere poſſimus.

Non alius inter antiquos chriſtianos ſcriptores, qui hiſtoriam eccleſiaſticam veteris teſtamenti illuſtrauit, exſtat, niſi SVLPICIVS SEVERVS; ſiue vt alii eum adpellandum eſſe, putant, SEVERVS SVLPICIVS. Translati ad nos ſunt *libri* eius *duo hiſtoriæ ſacræ*, quibus res gentis iſraeliticæ non ſolum ciuiles; ſed etiam ſacras enarrauit ac partem hiſtoriæ eccleſiaſticæ noui teſtamenti adiunxit, ab orbe quidem condito vsque ad exitum ſeculi quarti poſt natum chriſtum. Scribendi genere vſus eſt eleganti; in ipſa autem hiſtoria nimiæ breuitati ſtuduit. Non expers illa eſt vitiorum; neque tempora in ea adcurate diſtinguuntur. Ipſa opera SVLPICII ſæpe in lucem prodierunt, ſeparatim pariter ac coniunctim cum aliis monimentis in *orthodoxographis* ac *bibliothecis patrum*. Inter editiones multum ſe commendauit ea, quæ Lipſiæ cum notis *Io. Clerici* MDCCIX. 8. exiit, ita adornata, vt duobus tomis conſtet ac prior antea edita cum adnotationibus *Io. Vorſtii*; poſterior autem epiſtolas cum reliquis operibus nondum euulgatas, complectatur. Sequuta eſt illam editio *Hieronymi de Prato*, Veronæ MDCCXLI. MDCCXLIV. 4. duobus voluminibus, quæ præſtantia ſua inter reliquas excellit. In ea SVLPICII *opera*, ex codicibus manu exaratis emendata, ſunt: notis ac diſſertationibus illuſtrata. Præter hunc ac iam commemoratos *Vorſtium* et *Clericum*, commentariis auctorem hunc explanarunt: *Carolus Sigonius*, *Io. Druſius*, *Victor Giſelinus*, *Georg. Hornius*, *Io. Caſp. Hofmeiſterus*. Inprimis

CHRI-

CHRISTIANO SCHOTANO locum inter interpretes fecit opus eius, inſcriptum: *bibliotheca hiſtoria ſacra veteris teſtamenti; ſeu exercitationes hiſtorica in ſacram ſcripturam et Ioſephum per modum commentarii in hiſtoriam ſacram Sulpicii Seueri*, duobus tomis, quorum prior ab Adamo vsque ad Moſen Franeckeræ MDCLXII. poſterior a Moſe ad principatum Haſſamonæorum eodem loco MDCLXIV. fol. lucem vidit. Continetur opere hoc adparatus variarum rerum, quæ hiſtoriam eccleſiaſticam veteris teſtamenti illuſtrant; maiorem autem exiſtimationem id ſibi comparaſſet, ſi auctor ordinis ac delectus ſtudioſior fuiſſet. Idem SCHOTANVS Sulpicii Seueri *continuationem* a Iuliani imperio vsque ad Henricum Aucupem Franeckeræ MDCLVI. edidit, cuiusmodi alia vsque ad Carolum V. ex SLEIDANI libris de *quatuor ſummis imperiis* compoſita, Lugduni Batauorum MDCXXVI. iuris publici facta eſt.

Inter chronographos veteres; ſiue eos, qui res geſtas, ad temporum rationem relatas, litteris conſignarunt, locum habet: IVLIVS AFRICANVS, qui chronographiæ libros V. compoſuit; habemus autem tantum fragmenta ab EVSEBIO, SYNCELLO atque aliis ſeruata. Ex iſto ſua fere tranſtulit EVSEBIVS in *chronicon*, quod reliquit. Operis illius, παντοδαπὴ ἱστορία dicti, duæ ſunt partes, in quarum prima, cuius inſcriptio eſt: χρονικοὶ κανόνες παντοδαπῆς ἱστορίας, hodie valde mutila, omnium pene gentium, Chaldæorum. Aſſyriorum. Medarum, Perſarum. Ebræorum, Aegyptiorum aliarumque origines et res maxime memorabiles ab orbe condito proſequutus eſt; in ſecunda autem, quæ κανὼν χρονικὸς adpellatur, cuncta ad temporum ordinem diſpoſuit atque initium ab epocha Abrahami fecit. Vtramque ad annum chriſti CCCXXV. perduxit. *Hieronymus* latine vertit *chronicon* hoc, ita vt alia adderet: alia omitteret, ac *chronicon* ipſum ad annum chriſti CCCLXXVIII. continuaret. Græca perierunt, præter fragmenta, quæ chronologi recentiores ab interitu vindicarunt, Syncellus inprimis, Cedrenus atque alii. Collegit iſta IOSEPH. IVSTVS SCALIGER ac cum Hieronymi latina interpretatione ſuiſque animaduerſionibus in *theſauro temporum* edidit, Lugduni Batauorum MDCVI. fol. et Amſtelodami

MDCLVIII.

MDCLVIII. fol. quae posterior editio Scaligeri commentarios adcuratiores et multo locupletiores exhibet. Iusta tamen est dubitandi ratio, omnia ab Eusebio profecta esse, quae ei in *thesauro* hoc tribuuntur. Merito et eruditi viri animaduerterunt, Scaligerum non cuncta distincte praebere atque interdum ab eo aberrare, quod rectum est. * Adiungo IOANNEM *antiochenum*, cognomine *Malala* notum, qui *historiam chronicam* ab orbe condito vsque ad obitum Iustiniani I. imperatoris scripsit. In lucem illa exiit graece cum latina interpretatione *Edmundi Chilmeadi:* HVMFREDI HODII *dissertatione de auctore* ac RICHARDI BENTLEII epistola, Oxonii MDCXCI. 8. Plenus est liber hic nugarum ac fabularum; nec in temporum rationibus adcuratus. In eumdem censum venit scriptor *chronici*, vti vocatur, *alexandrini*, quod incipit ab orbe condito et ad Heraclii imperatoris tempora perducitur. Adpellatur illud *alexandrinum*, quod in principio codicis manuscripti *Petri alexandrini* nomen et fragmenta quaedam eius proferantur, habetque etiam nomen *fastorum siculorum*, ex eo sumtum, quemadmodum doctissimi viri animaduertunt, quia ab Hieronymo Surita in vetusta Siciliae bibliotheca repertum fuerit. Dicitur praeterea *chronicon paschale*, quoniam in eo temporum rationes, praecipue ad festa paschatis iudaica ac christiana adcommodatae, notantur. Publicae luci chronicon hoc cum notis exposuit MATTH. RADERVS, Monachii MDCXXIV. 4. Longe adcuratior et plenior est editio, quae sub titulo *chronici paschalis* cum meliore versione, eruditis adnotationibus atque amplissima praefatione, vbi inter alia de auctore operis huius copiose disseritur, studio CAROLI DV FRESNE Parisiis MDCLXXIX. fol. exiit. De GEORGII SYNCELLI *chronico*, quod integrum fere ex EVSEBII *chronico* sumtum est: de IOANNIS, monachi antiocheni, *historia chronologica* deque aliis taceo. Quum enim monimenta haec ad quasuis res gestas spectant, a longiore eorum commemoratione merito abstineo. Sufficiat, quaedam istorum eaque praecipua eam ob caussam adduxisse, quia illa interdum historiae ecclesiasticae aliquid lucis adferre possunt.

§. III.

* CRENIVS *animaduers. philologic. part.* XV. p. 109. FABRICIVS *histor. bibliothec.* p. II. p. 375.

§. III.

Medio post natum seruatorem aeuo non defuerunt uidem inter Graecos ac Latinos, qui annales; aut chro-.ica ab ipsa mundi atque ecclesiae origine scriberent; uum autem aetate eorum summa barbaries esset ac ultus elegantiaque litterarum plane negligeretur, haec eculi infelicitas impediuit, quo minus ingenii moni-ienta ad posteros transmitterentur, quae magnum vium raeberent ac singulari laude atque existimatione digna ssent. Omnia in illis sunt ieiuna ac sterilia: multa abulosa et commentitia.

Ex monimentis chronicis, quae Graeci reliquerunt, spectant huc: GEORGII CEDRENI *annales*; siue *compendium historiarum* ab orbe condito ad Isaaci Comneni tempora annumque christi MLVII. quod opus, notis illustratum, primus graece ac latine *Guil. Xylander*, Basileae MDLXVI. fol. in lucem eduxit; postea vero melior editio cum emendata Xylandri interpretatione notisque *Iacobi Goari* ac glossario mixto barbaro cura *Carol. Annibal. Fabrotti*, Parisiis MDCXLVII. fol. prodiit: IO. ZONARAE *annales*; siue *compendium historiarum* ab origine mundi ad annum MCXVIII. editum cum *Hieronymi Wolfii* notis, Basileae MDLVII. fol. ac cum *Carol. du Fresne* emendationibus atque adnotationibus, Parisiis MDCLXXXVI. duobus voluminibus fol. cuius prima parte de rebus iudaicis ab orbe condito vsque ad Hierosolymorum excidium agitur: MICHAELIS GLYCAE *annales* quatuor partium, quarum *prima* ille differit de operibus sex dierum: *secunda* res gestas ab orbe condito ad christum natum enarrat: *tertia* a christo nato ad Constantinum magnum progreditur: *quarta* de iis, quae ab eo tempore peracta sunt, exponit atque in Alexii Comneni morte anno christi MCXVIII. definit. Euulgauit illos latine et ad captam vsque a Turcis Constantinopolin continuauit *Io. Leunclauius*, Basileae MDLXXII. 8. graece autem eosdem primus in lucem emisit *Philippus Labbeus*, ita vt *Leunclauii* versionem recenseret: notas suas aeque ac *Meursii* vna cum *Leunclauii* continuatione adiungeret, Parisiis MDCLX. fol. CONSTANTINI MANASSIS *compendium historicum*, ab initio mundi ad annum christi

MLXXXI. ſcriptum verſibus, proſæ ſimillimis, quos Græci recentiores adpellant, ad Irenem, Andronici ni vxorem. Prodiit chronicon; ſiue compendium tine cura *Leunclauii*, Baſileæ MDLXXIII. 8. græce cum notis *Io. Meurſii*, Lugduni Batauorum MDCX *Leunclauii* et *Meurſii* adnotationibus, variis lectio *Fabrotti gloſſario*, Pariſiis MDCLV. fol.

Inter latinos ſcriptores mediæ ætatis ſtudia ſua i nicis componendis collocarunt ſuamque probarun ſtriam: ISIDORVS hiſpalenſis, BEDA, cui nomen *lis* datum eſt, FRECVLPHVS, ADO, HERMANNVS *ctus*, MARIANVS ſcotus, HVGO floriacenſis, O ſingenſis, GODOFRIDVS viterbienſis, CONRAD ſpergenſis, ALBERTVS ſtadenſis, VINCENTIVS bell ſis, qui omnes, ſi HVGO floriacenſis et CONRAD ſpergenſis excipiantur, chronica vniuerſalia condide quum initium narrationum ſuarum ab ipſa mundi fecerint, res quoque geſtas veteris teſtamenti Ex eiusmodi igitur ſcriptis ſumere licet adiument riæ eccleſiaſticæ; quæ tamen non magnum momen bent; nec ſingularem vſum præbent.

§. IIII.

Qui recentiore ætate, poſtquam bonæ lit priſtinam dignitatem reſtitutæ fuerunt, hiſtoriæ ſiaſticæ foederis prioris ita ſe conſecrarunt, vt e cenſerent atque illuſtrarent, illorum magnus eſt rus; non vnius tamen iſti ſunt generis. Quod ſi quæ tradiderunt, atque ad ipſam tractandi ra animum aduertimus, inter ſe illi diſcrepant *vniuerſales* ſunt: alii *particulares*. Priores; ſiue *ſales*, quum vel vniuerſam eccleſiæ hiſtoriam, cu ris; tum noui teſtamenti, enarrarunt; vel cum ſacra profanam coniunxerunt, itidem duæ eoru ſes conſtituendæ ſunt. Ad alteram pertinent, monimentis ſuis vtriusque fœderis hiſtoriam co unt:

Generis huius ſcripta ſunt:

BARTOLOM. DIONIGI *compendio hiſtorico d ebio e del nuouo teſtamento, cauato dalla ſacra bibli*

quale si descriuono tute le cose notabili, che successero nel popolo hebreo, dalla creatione del mondo fino all' vltima destruttione di Ierusalem, con la vita di giesu christo, Venetiis MDLXXXVIII. 4.

DIONYSII MVDZAERTS *historia ecclesiastica*, ab orbe condito vsque ad annum christi MDCXXII. belgico sermone scripta, Antwerpiae MDCXXII. fol. duobus voluminibus: *

IO. MICRAELII *syntagma historiarum ecclesiae omnium, quo ab Adamo iudaicae et a saluatore nostro christianae ecclesiae, politiae, ritus, persequutiones, transplantationes, halcyonia, doctores, synodi, haereses et schismata proponuntur.* Primam lucem liber hic adspexit Stetini MDCXXX. 8. postea autem iterum atque iterum litteris descriptus est, Stetini MDCXLV. MDCLX. 8. Lipsiae MDCLXXIX. 4. cum DANIELIS HARTNACCII continuatione, ac cum ea locupletiore eodem loco, MDCXCIX. 4. sub titulo: *historia ecclesiastica, qua ab Adamo iudaicae et a saluatore nostro christianae ecclesiae ritus, persequutiones, concilia, doctores, haereses et schismata proponuntur.* Ea, quae HARTNACCIVS adiecit, pertinent ad schismata ac sectas, vel breuiter a Micraelio memoratas; vel post tempora eius exortas, vt socinianorum, arminianorum, Conradi Vorstii, syncretistarum, Henrici Nicolai, mennonistarum, Dauidis Georgii, Valentini Weigelii, Stifelii, Methi, Hohburgii, Boehmii, quackerorum, labadistarum, Burignoniae, brownistarum, independentium, stengerorum, iansenistarum, quietistarum, Fenelonii, cartesianorum, cocceianorum, payonistarum, neonomorum in Anglia, Peyrerii et praeadamitarum, naturalistarum, hobbesianorum, Spinozae, Richardi Simonis, Knutzii, de quibus omnibus Hartnaccius ita agit, vt interdum leges iusti ordinis violet; nec tam historicum; quam disputatorem, qui animi adfectibus nimis indulget, se praebeat: **

BONAVENTVRAE ROVSSEAV *de Basoches sacra per compendium historia, a mundo condito vsque ad christum natum*, Parisiis MDCXXXIV. 8.

D 2 RICHAR-

* ANDREAE *bibliothec. belgic.* p. 190.
** FABRICII *histor. biblioth. part.* V. p. 264.

RICHARDI MONTACVTII *the acts and mo of the church before christs incarnation*, Londi XLII. fol.

IO. KROMAYERI *indiculus historiæ ecclesiast* orbe condito ad synodum dordracenam, quam cum *concordia*, Lipsiæ MDCLVII. edidit:

TIMANNI GESSELII *historia sacra et eccl ordine chronologico ex optimis scriptoribus compend gesta ab anno mundi ad annum christi* MCXXV. duo mis, quorum primus Traiecti ad Rhenum MDCLIX dus ibidem MDCLXI. 4. ac postea vterque in eiusde *bus historicis et ecclesiasticis*, eodem loco MDCL prodiit. Quem in finem Gesselius historiam hanc rit, ex titulo eius patet, quum ibi significat, se pio conatum esse, ad pacem ecclesiæ christianæ viam Eam ob rem tomo secundo monimenta quædam adiecta sunt: *

NICOLAI TALONI *histoire sainte de l'ancien nouueau testament*, Parisiis MDCLV. fol. duobus vo bus, quæ rebus enarratis non tanta est; quantam fert molem:

MATTH. CHESNEVX *ecclesia catholica, ab orig di ad christum et a christo ad nos vsque, speculum graphicum*, cuius tomus primus Leodii MDCLXI. f autem, eiusque pars prima ibidem MDCLXVI. fol. Ille complectitur res, in ecclesia prioris fœderis gest historiam ciuitatis christianæ a seruatore vsque ad d seculum. De tomi secundi parte secunda mihi h ploratum est, num illa lucem viderit; nec ne. Eon ad nouum testamentum pertinent, epitome ex B *annalibus* exhibetur:

GEORGII HORNII *historia ecclesiastica* ab orb to vsque ad auctoris ætatem enarrata atque edita Batauorum MDCLXV. 12. Liber hic non solum it terarum formis descriptus; sed etiam illustratus a nuatus est. Exiit ille in lucem cum notis DANIEL NACCII, Lipsiæ MDCLXXIII. 12. Postea MEI

* FABRICII *histor. biblioth. part.* V. p. 268.

LEYDECKERVS in compendio hoc ornando operam suam posuit, ita vt adnotationibus illud instrueret: historiæ veteris testamenti LVDOVICI CAPELLI *historiam iudaicam* ac historiæ noui testamenti supplementum ab anno MDCLXVI. ad annum MDCLXXXVII. adiiceret eoque res belgicas, gallicas, romanas, britannicas, hungaricas ac pedemontanas percenseret, quæ editio in lucem emissa est Lugduni Batauorum MDCLXXXVII. 12. * Accessit alia, a IO. DAN. CRAMERO ea ratione adornata, vt præter notas HARTNACCII ac LEYDECKERI huiusque supplementum et CAPELLI *historiæ iudaicæ* compendium, complectatur nouum supplementum, ad præsens seculum perductum, Francofurti ad Moen. MDCCIV. 8. **

Compendium historiæ ecclesiasticæ, quod dicitur *gothanum*, quia iussu principis, Ernesti pii, in vsum gymnasii gothani conscriptum est ac Gothæ in lucem exiit. Primam partem, qua historia prioris fœderis continetur, VITVM LVDOVICVM SECKENDORFIVM composuisse, varia documenta haud obscure ostendunt; secunda autem, quæ res, in ecclesia christiana vsque ad pacificationem guestphalicam gestas, tradit, concinnata esse dicitur a IO. CHRISTOPHORO ARTOPOEO; auspiciis tamen *Io. Henrici Boecleri.* Illa primum prodiit Gothæ MDCLXVI. 8. hæc eodem loco MDCLXX. 8. Postea compendium hoc iterum euulgatum est Lipsiæ MDCCIII. 8. ac MDCCV. Accessit supplementum, quo auctor, qui ADAM. RECHENBERGIVS esse perhibetur, historiam sic dicti pietismi, chiliasmi ac terminismi ita enarrauit, vt studium partium prodidisse videretur hocque nomine non omnibus se probaret. Melior est, quæ Gothæ MDCCXXIII. 8. *** lucem vidit, editio. Sibi coniunctum habet, auctore ERNESTO SALOM. CYPRIANO, nouum supplementum, sub titulo: *compendium historiæ ecclesiasticæ, a pace guestphalica ad nostra vsque tempora deductum*, eodem loco ac tempore editum atque anno MDCC

 XXXV.

* *acta eruditor.* MDCLXXXVIII. p. 408.

** *iournal des sauans* MDCCVII. *ianuar.* p. 82.

*** *acta eruditor.* MDCCXXIV. p. 394. *samlung von alten und neuen theolog. sachen*, 1724. p. 68. 1725. p. 77.

XXXV. 8. denuo idque separatim litteris descrip
In eo quum Cyprianus de caussa, quemadmodum a
tur, pietistica, speciatim Speneri huiusque defensoru
psisset quædam, quæ nullam fidem habere vide
aduersus illum: *ordinis theologorum in academia re*
dericiana epicrisis apologetica in partem aliquam histo
clesiasticæ recentioris, in compendio gothano nouissim
nuatæ, *a* IOACHIMO LANGIO composita, Hal
XXVI. 8. in conspectum orbis eruditi venit. ** I
est Cyprianus a IO. IACOBI, siue qui sub nomine
tet, SEBASTIANO EDZARDI in *vindictis Cyprian*
sus epicrisin, „*qua ab ordine theologico hallensi acerbiss*
impetitus, MDCCXXV. 8. *** et aduersus IO.
CI * censuram ab eodem in *historia ecclesiæ armi*
Cypriano auctario compendii historiæ ecclesiasticæ got
serta, *aduersus insulsas Io. Clerici obiectiones*
MDCCXXVI. 8. ** Denique vt historia, in compen
comprehensa, ad nostrum tempus duceretur, in e
rauit dilectissimus filius meus, CHRISTIAN.
FRANCISC. WALCHIVS, hancque in rem iuri
fecit: *compendium historiæ ecclesiasticæ recentissimæ*,
pendio historiæ ecclesiasticæ gothano supplemento fit,
tum, Gothæ MDCCLVII. 8. *** Indicem copios
compendium ipsum instructum est, HENRICVS
STVS TREIBERVS fecit. Breuius id etiam gerr
lucem eductum esse, refertur; * minus autem int
hæc ad oculos meos peruenit. ** Ita illud
est, vt ordine suo, delectu rerum atque aliis

* COLERI *auserlesene theol. bibl. volum.* I. p. 517. *volum.* I
** *samlung von alten vnd neuen theol sachen*, 1725. p. 826. I
*** *sammlung von alten vnd neuen theol. sachen* 1725. p. 84
* *bibliotheque ancienn. et modern. tom.* XXV. p. 103.
** COLERI *auserlesen. theol. biblioth. volum* II p. 863.
*** KRAFTII *theolog. bibliothec. volum.* XIII. p. 511.
* meminit interpretationis huius PLACCIVS *theatro*
p. 177. 465.
** præter adductas compendii huius editiones, aliæ m
anni MDCLXXV. in *biblioth. mayeriana* p. 549. MD
PLACCII *theatro anonymor.* p. 276. MDCXCV. apud
RVM in *historia Seckendorfii* p. 163.

multum ſe commendauerit ac conciliauerit ſibi exiſtimationem: *

FRIDERICI SPANHEMII *hiſtoria eccleſiaſtica*, quæ vario habitu in lucem exiit. Primum illa prodiit ſub titulo: *introductio ad hiſtoriam et antiquitates ſacras*, Lugduni Batauor. MDCLXXIV. 12. quum autem librum hunc, inſcio auctore, diſcipulus quidam eius edidiſſet; nec in eo deſcribendo debita cura adhibita fuiſſet, Spanhemius ipſe ad adcuratiorem auctioremque editionem ſe admouit hancque iuris publici fecit, titulo hoc: *introductio ad chronologiam et hiſtoriam ſacram ac præcipue chriſtianam, ad tempora reformationis, cum neceſſariis caſtigationibus Caſaris Baronii*, Lugduni Batau. MDCLXXXIII. 4. ** Præmiſſæ *introductioni ad chronologiam* de principio temporis, de diuerſis annis, menſibus, hebdomadibus, diebus diuerſisque epochis aliisque huc ſpectantibus, ſubiuncta eſt *introductio ad hiſtoriam eccleſiaſticam veteris teſtamenti*, ac poſt hanc, *breuis introductio ad hiſtoriam eccleſiaſticam noui teſtamenti;* quæ tamen tantum ad finem ſeculi ſexti poſt natum chriſtum perducta eſt. - Vt igitur cœptum opus redderet perfectum, SPANHEMIVS edidit tomum ſecundum, inſcriptum: *introductio ad hiſtoriam et antiquitates ſacras, cum perpetuis caſtigationibus annalium Caſaris Baronii ac recentiorum in Gallia pontificia ſcriptorum*, Lugduni Batauor. MDCLXXXVII. 4. vbi res quatuor ſeculorum, ſeptimi, octaui, noni ac decimi exponuntur. *** Proceſſit longius hiſtoriamque ad tempus emendatorum ſacrorum duxit in *ſumma hiſtoria eccleſiaſticæ a chriſto nato ad ſeculum* XVI. *inchoatum. Præmittitur doctrina temporum cum oratione de chriſtianiſmo degenere*, Lugduni Batau. MDCLXXXIX. 12. * Litterarum formis iterum de-

* plura de compendio hoc habentur: apud FECHTIVM *præfation. iſagog. ad Boecleri hiſtor. vniuerſ.* p. 8. PLACCIVM *theatro anonymor.* p. 276. HEVMANNVM *ſchediaſmat. de libris anonymor. et pſeudonym.* p. 125. FABRICIVM *hiſtor. biblioth. part.* VI. p. 226. SCHREBERVM *hiſtor. vitæ ac meritorum Seckendorfii* p. 162. *vnpartheyiſchen bibliothecar.* p. 304. FISCHERVM in *vita Cypriani* p. 105.

** *acta eruditor.* MDCLXXXIII. p. 422.

*** *acta erudit.* MDCLXXXVIII. p. 271. BAELII *nouuell. de la républiqu. des lettres* MDCLXXXVII. *octobr.* p. 1111.

* TENTZELII *monatliche vnterredungen*, 1690. p. 54.

descripta est ac cum oratione de *corruptis et emendandis studiis* prodiit non solum MDCXCIV. 4. quae editio in titulo *omnium purgatissima* dicitur; sed etiam Lipsiae MDCXCVIII. 4.* Denique historia haec in auctoris sui *opera* ** translata fuit. qua sane conciliauit sibi Spanhemius non mediocrem laudem atque inter praecipuos auctores, qui historiae ecclesiasticae illustrandae operam consecrarunt, locum fecit. Magna cum vtilitate legi illa potest; ea tamen cautio adhibenda est, vt quae ex dogmatibus sententiisque, ecclesiae reformatae propriis, tradita sint ac diiudicata, illa notentur veraque discernantur a falsis:

ANTONII LE GRAND *historia sacra, a mundi exordio ad Constantini magni imperium deducta*, Londini MDCLXXXV. 8. Herbornae MDCLXXXVI. 8. qui liber non magnae existimationis est:

IACOBI LEYDECKERI *historia ecclesiastica veteris et noui testamenti, a condito mundo vsque ad haec nostra tempora*, belgico sermone scripta, Dordraci MDCXCI. 8. ***

GOTTFR. ARNOLDI *kurzgefaste kirchen-historie der alten vnd neuen testaments*, Lipsiae MDCXCVII. MDCC. MDCCVIII. MDCCXXII. 8. quod compendium, ad studium historiae ecclesiasticae apte compositum, GOTTLIEB. STOLLIVS illustrauit in *den anmerckungen vber Arnolds kurtzgefaste kirchen-historie des alten vnd neuen testaments*, Ienae MDCCXLIV. 8.

CAMPEGII VITRINGAE *hypotyposis historiae et chronologiae sacrae, a mundo condito vsque ad finem seculi primi*, Franeckerae MDCXCVIII. MDCCVIII. Leoward. MDCCXVI. 8. quam iam supra inter scripta chronologica recensui;

ERICI BENZELII *breuiarium historiae ecclesiasticae veteris et noui testamenti*, quod MDCXCIX. 8. Vpsal. MDCCXVII. 12. ac saepius prodiit: *

IO. GVIL. ZIEROLDI *einleitung zur gründlichen kirchen-historie, mit der historia philosophica verknüpft, darin-*

* TENTZELII *monatliche vnterred*, 1694. p. 947. FABRICII *histor. biblioth. part.* V. p. 269. NICERONII *memoir. tom.* XXIX. p. 16.
** *tom.* I. p. 253.
*** *act. erudit. supplement. tom.* II. p. 61.
* *samlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1734. p. 616.

darinnen die kraft des creutzes christi, als der einige grund des wahren christenthums, wider die feinde des creutzes vom anfang der welt bis auf vnsere zeit vorgestellet wird, Stargard. MDCC. 4. post quam primam operis partem prodiit secunda, ita inscripta: *gründliche kirchenhistorie von der wahren und falschen theologie in einem wiedergebornen vnd vnwiedergebornen menschen, vom anfang der welt bis auf vnsere zeit*, Stargard. MDCCIII. 4. Prior pars exiit nouo hoc titulo: *philosophia aristotelico - scholastica, hæresium patrona et obstetrix; oder das aristotelische vnd scholastische christenthum, worinnen erwiesen wird, daß die rechtglaubigen väter der ersten kirche der platonischen philosophie obgelegen; hingegen aber der vrsprung aller ketzerey vnd verderbens aus der vermischung der aristotelischen philosophie mit der christlichen theologie herzuleiten sey*, MDCCXXXI. 4. * sola autem inscriptio; non ipsius libri editio, noua est. Iudicia de ingenii monimento hoc Zieroldi diuersa sunt. Alii id laudant: alii reprehendunt, in quibus præcipue isti se opposuit ac pro opinione, Platonis philosophiam fontem esse fanaticismi ac sic dicti pietismi, pugnauit CHRISTIANVS FRIDERIC. BVCHERVS libro, cuius titulus est: *menses pietistici, die tiefe des satans in dem hermetisch - zoroastrisch - pythagorisch - platonisch - cabbalistischen christenthum der pietisten vorstellend*, Vitembergæ MDCCV. 8. Iudices hos inter se discrepare, mirum non est, quum de rebus, eo tempore pietatis caussa controuersis, dissentirent atque in contrarias partes diuisi essent. Mea sententia Zieroldus multa tradidit, laude digna; dixit tamen et ea, quæ minus probanda sunt, maxime de Platone ac philosophia eius. Plus enim illi, quam par est, tribuit. Liber ipse ita scriptus est, vt non vniuersam historiam ecclesiasticam, iusto ordine enarratam, comprehendat; sed capita tantum quædam illius, quæ maxime cognationem cum historia philosophica habent et ad vim crucis christi spectant: **

* *samlung auserlesener materien zum bau des reichs gottes part.* 1. p. 33.

** FABRICII *histor. bibliothec. part.* V. p. 106. LILIENTHALII *theolog. biblioth. tom.* 1. p. 605. *vnpartheyisch. bibliothecar.* p. 249. ac quæ scripsi in *der einleitung in die religions - streitigkeiten der euangelisch - lutherischen kirche part.* 1. p. 798. *part.* V. p. 162.

Histoire du vieux et du nouueau testament, enrichie de plus de quatre cens figures en taille douce, Antuerpiae MDCC. fol. duobus tomis: *

MACE *abregé historique, chronologique et moral de l'ancien et du nouueau testament*, Parisiis MDCCIV. 4. duobus voluminibus: **

IACOBI BASNAGII *histoire du vieux et du nouueau testament, representée en tailles douces faites et dessignées par Romein de Hoogue, auec vne explication*, Amstelodami MDCCIV. fol. duobus tomis, qui liber non solum gallice iterum atque iterum prodiit, Amstelodami MDCCV. 4. MDCCVII. cum nouis imaginibus, aere expressis, ac Geneuae MDCCXII. 12. tribus tomis; verum etiam belgice. Quae Basnagius vtrique volumini praemisit, ea historiam veteris ac noui testamenti continent, cum eruditis adnotationibus, coniecturis ac disceptationibus: ***

EDMVNDI MACLOTI *histoire de l'ancien et du nouueau testament*, cuius prima pars de historia prioris foederis Nancii MDCCV. 8. secunda autem, quae res gestas ecclesiae posterioris foederis complectitur, Parisiis MDCCXII. 8. lucem adspexit: *

VICTORII SILVESTRI GRANDIS *storia ecclesiastica dalla creazione del mondo sino al secolo corrente*, Venetiis MDCCVIII. 4. tribus voluminibus: **

CHRISTIANI IVNCKERI *grundlegung zur kirchenhistorie; oder kurtzgefaster vnterricht in der kirchen-historie altes vnd neues testaments*, Hamburgi MDCCX. MDCCXXVII. 8. Quae in compendio hoc habetur, historia pietismi laudabilem quidem auctoris moderationem ostendit; nec satis autem adcurate; nec distincte illa enarrata est: ***

LVDO-

* *memoir. de Treuoux* MDCCIII. *mart.* p. 188.
** *iournal des sauans* MDCCV. *febr.* p. 158.
*** *acta erudıtor.* MDCCVI. p. 305. *memoir. de Treuoux* MDCCIX. *decembr.* p. 2152. BERNARDI *nouuelles de la republiqu. des lettres*, MDCCV. *april.* p. 395. *vnschuldige nachrichten* 1705. p. 775. 812.
* *acta erudıtor* MDCCXIII. p. 371. 374. *vnschuldige nachrichten*, 1713 p. 677.
** *ausführlicher bericht von allerhand neuen büchern* p. 478.
*** *vnschuldige nachrichten* 1710. p. 620.

LVDOVICI ELL. DVPINII *histoire de l'eglise en abregé par demandes et par réponses, depuis le commencement du monde iusqu' a present*, qui liber gallice sæpe in lucem emissus est, ita, vt Parisiis MDCCXII. duodecima editio quatuor tomis 12. prodiret * hancque alia ibidem MDCCXIV. eadem ordinis forma sequeretur. Translatus quoque fuit in linguam germanicam hæcque interpretatio iuris publici facta sub titulo: *kurtzer begriff der gantzen kirchen historie von anfang der welt bis auf unsere zeit, aus frag und antwort bestehend*, Ratisbonæ MDCCXIII. 8.

GVIL. NICHOLSII *historia sacra*, ab orbe condito vsque ad excidium hierosolymorum, libris septem, Londini MDCCXI. 12. **

GEORG. HENRICI A LAMBRECHT *catena temporum veteris et noui testamenti*, *historiam ab orbe condito ad annum christi* MDCCXIV. *connectens*, Viennæ MDCCXIV. 12.

SAM. THEODOR. SCHOENLANDII *catechetische anweisung zur kirchen - historie von anbegin der welt bis auf gegenwärtige zeit*, Dresdæ MDCCXVI. 12.

DE LANGES *histoire du vieux et du nouueau testament par demandes et par reponses*, *auec des reflexions morales*, Leodii MDCCXVIII. 8. tribus voluminibus: ***

AVGVSTINI CALMETI *histoire de l'ancien et du nouueau testament et des iuifs*, *pour seruir d' introduction a l'histoire ecclesiastique de l'abbe Fleury*, Parisiis MDCCXVIII. 4. duobus tomis: MDCCXXV. 8. septem voluminibus, ac MDCCXXIX. 4. *

FRDIERIC. ADOLPH. LAMPII *synopsis historiæ sacræ et ecclesiasticæ, ab origine mundi ad præsentia tempora, secundum seriem periodorum deductæ*, Traiecti ad Rhenum MDCCXXI. MDCCXXVI. MDCCXL. 8. ** Francofurti MDCCXXII. 8.

IOACHI-

* *memoires de Treuoux* MDCCXII. *octobr.* p. 1786. NICERONII *memoir. tom.* II. p. 43. *deutsche acta eruditor. volum.* I. p. 911.
** *acta eruditor.* MDCCXII. p. 395.
*** *iournal des sauans* MDCCXVIII. *octobr.* p. 475.
* *iournal des sauans* MDCCXIX. *ian.* p. 76. *samlung von alten und neuen theol. sachen*, 1733. p. 1082.
** *acta eruditor.* MDCCXXII. p. 29. *samlung von alten und neuen theol. sachen*, 1721. p. 266. 436. et 1723. p. 112.

IOACHIMI LANGII *historia ecclesiastica, a mundo condito vsque ad seculum a christo nato praesens; seu decimum octauum deducta et necessariis imperiorum ac rei litterariae synchronismis instructa*, Halae MDCCXXII. 8. * quae virtutibus compendii, ad vsum apte compositi, ornata est:

Vnpartheyische kirchen-historie alten vnd neuen testaments von erschaffung der welt, bis auf das iahr nach christi geburt, 1730. darinnen von der lehrer vnd anderer scribenten zu allen zeiten leben vnd schriften, von der lehre aller religionen, vom gottesdienst, kirchen-regiment, ketzereyen vnd trennungen, vom äusserlichen vnd innerlichen zustand der kirchen vnd von den dahin gehörigen nebensachen aufrichtig gehandelt wird, Ienae MDCCXXXV. 4. duobus tomis. Opus hoc coniunctim exhibet historiam ecclesiasticam veteris ac noui testamenti, quae antea separatim prodierat, sub titulo: *kurtze fragen aus der kirchen-historie altes testaments, nach der methode Io. Hübners*, Ienae ab anno MDCCXXIX. 12. tribus partibus, ac: *kurtze fragen aus der kirchen-historie des neuen testaments nach der methode Io. Hübners*, diuersis partibus, quarum prima Ienae MDCCXXIV. 12. ** lucem adspexit; post hanc autem sequentibus annis reliquae iuris publici factae sunt. Coeptum est opus hoc a IOANN. GEORG. HEINSIO ac postquam hic laboris sui finem fecerat, continuatum ab ERNESTO STOCKMANNO, IO. ANDR. FABRICIO, IO. CHRISTOPHOR. MYLIO et fortasse ab aliis:

CONRAD. MEL *kurtzer begriff der kirchen-historie des alten vnd neuen testaments, nebst einem biblischen gedächtnis-buch*, Cassel. MDCCXXXVIII. 8.

Commemoratis iam scriptis si quaedam alia adiungo, me a iusto mihique praescripto ordine haud discedere, saltem non longe, existimo. In illis est HVMPHREDI PRIDEAVX *the old and new testament connected in the history of the iews and neighbouring nations, from the declension of the kingdoms of israel and iudah to the time of christ*, id quod opus postquam primam lucem viderat, illud ita se

* *acta eruditor.* MDCCXXII. p. 452. *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1722. p. 120.

** *samlung von alten und neuen theolog. sachen*, 1725. p. 464.

ſe commendauit, vt breuiori tempore non ſolum nouae editiones; ſed etiam interpretationes in conſpectum publicum venirent. Prima iſtius pars prodiit Londini MDCCXVI. 8. ſecunda ibidem MDCCXVIII. 8. Praeter alias editiones, Londini iam MDCCXVII. tertia fol. ac MDCCXXV. nona 8. quatuor voluminibus ſequuta eſt. * Gallice lucem adſpexit ſub titulo: *hiſtoire des iuifs et des peuples voiſins, depuis la decadence des royaumes d'iſrael et de iuda iusqu'a la mort de ieſus chriſt*, Amſtelodami MDCCXXII. 12. quinque voluminibus, ** ac Pariſiis MDCCXXVI. 12. ſeptem voluminibus. *** In germanicam linguam conuerſum idem opus eſt atque editum cum inſcriptione: *alt vnd neues teſtament, in eine connexion mit der iuden vnd benachbarten völcker hiſtorie gebracht*, ceter. interprete *Auguſto Tittelio*, Dresdae MDCCXXI. 4. * et iterum non ſolum eodem loco MDCCXXVI. 4. ** ſed etiam Berolin. MDCCXXV. belgice autem Lugduni Batauorum MDCCXXII. 4. *** RENAT. IOSEPHVS TOVRNEMINIVS dedit: *eclairciſſemens ſur quelques endroits de l'hiſtoire des iuifs de mr. Prideaux*. * Exſtat etiam: *lettre d'vn anonyme ſur l'edition de l'hiſtoire des iuifs par mr. Prideaux faite a Paris*. ** Auctor id maxi-

* BERNARDI *nouuelles de la republiqu. des lettres* MDCCXVII. p. 3. 193. DE LA ROCHE *bibliotheq*u. *angloiſ. tom.* I. p. I *tom.* III. p 484. *tom.* IV. p 42. *iournal des ſauans* MDCCXVIII. *ianuar* p. 119. *acta eruditor.* MDCCXVIII. p. 97. MDCCXXI. p. 482 *neuer bücher-ſaal der gelehrten welt, volum.* V. p. 772.

** *iournal des ſauans* MDCCXXII. *decembr.* p. 629. MDCCXXIII. *ianuar.* p. 3. CLERICI *biblioth. ancienn. et modern. tom.* XVI. p. 365.

*** *iournal des ſauans* MDCCXXVI. *iul.* p. 378. *memoires de Treuoux* MDCCXXVI. *nouembr.* p. 2099.

* *ſamlung von alten vnd neuen theol. ſachen*, 1721. p. 147. 1722. p. 85. REIMMANNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 293.

** *ſamlung von alten vnd neuen theol. ſachen*, 1728 p. 799. LILIENTHALII *bibliſch-exegetiſch. biblioth.* p. 337. *nachleſe neuer bibliothec. volum.* I. p. 241. 688.

*** CLERICI *bibliotheq*u. *ancienn. et modern. tom.* XVI. p. 408. *tom.* XIX. p. 394 *ſamlung von alten vnd neuen theolog. ſachen*, 1723. p. 1072.

* *memoir. de Treuoux* MDCCXXVII. *ianuar.* p. 5.

** in *bibliotheque françoiſe tom.* VII. p. 145.

maxime agit, vt historiam sacram ac profanam coniungat: illam ex hac illustret ac confirmet: res gestas, quae in codice diuino commemorantur, in ordinem redigat ac quales earumdem sint temporum rationes, notet; speciatim autem prophetarum vaticinia ad illorum euentum referat. Cuncta haec magno cum iudicio atque adparatu eruditionis enarrat ac multum lucis scripturae sacrae adfert. In librum hunc veluti introductionem exhibet SAMVELIS SCHVCKFORDI ingenii monimentum, cuius inscriptio est: *the sacred and profane history of the world connected, from the creation of the world to the dissolution of the assyrian empire,* ceter. Prima illius pars sermone anglico Londini MDCC XXVIII. 8. * prodiit hancque secunda et MDCCXXXVIII. tertia sequuta est. Conuersum id est non solum in linguam gallicam, titulo hoc: *histoire du monde sacrée et profane depuis la creation du monde iusqu'a la destruction de l'empire des Assyriens*, ceter. *pour seruir d' introduction a l'histoire des iuifs du docteur Prideaux*, interprete *I. P. Bernard*, Lugduni Batau. MDCCXXXVIII. 8. duobus tomis; sed etiam germanicam, quae interpretatio lucem vidit, ita inscripta: *harmonie der heiligen vnd profanscribenten in der geschichte der welt von der schöpfung an bis zum vntergang der assyrischen monarchie*, auctore *Theodor. Arnoldo*, cum praefatione *Christoph. Wollii*, Berolini MDCCXXXI. 4. tribus voluminibus. **

Quodam modo et huc referre possum IACOBI SAVRINI *discours historiques, critiques, theologiques et moraux sur les euenemens les plus memorables du vieux et du nouueau testament*, quoniam illis multa argumenta explanantur, quae ad historiam sacram pertinent. Opus hoc postquam SAVRINVS scribere coeperat, illud ROQVESIVS et DE BEAVSOBRE continuarunt. SAVRINVS dedit quinque tomos suosque commentarios vsque ad mortem Saulis perduxit. Editionum altera lucem adspexit Amstelodami ab anno MDCCXX. fol. magnificis picturis, aeri incisis, ornata: altera formam maio-

* *iournal literair. tom.* XV. p. 1.

** *deutsche acta erudítor. volum.* XIV. p. 325. *früh aufgelesene früchte* 1738. p. 112. LILIENTHALII *biblisch-exeget. bibliothec* p. 341. REIMMANNI *accessiones ad catalogum bibliothec. theologic.* p. 194.

maioris ordinis octauam præ se habet: quasdam tantum figuras complectitur, adeoque splendore suo inferior est editione priore. Prodiit illius tomus primus Amstelodami MDCCXX. * secundus eodem loco atque anno: tertius ibidem MDCCXXX. quartus Hagæ comit. MDCCXXX. quintus eodem loco MDCCXXXVI. Addidit ROQVESIVS tomum sextum ac septimum Hagæ comit. MDCCXXXVI. MDCCXXXIX. ac quæ ad libros posterioris fœderis spectant, ea etiam accesserunt, studio DE BEAVSOBRE, patris et filii. ** Exstat duplex operis huius præclari interpretatio germanica, inter se diuersa. Prior enim comprehendit solas SAVRINI expositiones sub titulo: *discurse vber die gantze bibel*, ceter. ac constat duobus tomis, quorum alter a *Io. Tob. Wagnero*, Goslariæ MDCCXXII. 4. alter a *Caspar. Abelio* ibidem MDCCXXX. 4. compositus est. Posterior versio, a *Friderico Eberh. Rambachio* adornata, integrum opus, vti illud a SAVRINO, ROQVESIO ac DE BEAVSOBRE concinnatum est, exhibet germanice ac titulum præ se fert: *betrachtungen vber die wichtigsten begebenheiten des alten vnd neuen testaments.* Quatuor sunt illius partes, in lucem emissæ Rostochii, earumque prima MDCCXLV. cum præfatione *Siegm. Iacobi Baumgartenii*: secunda MDCCXLVI. tertia MDCCXLVII. ac quarta, quam RAMBACHIVS ad librum continuandum adiecit, MDCCXLIX. 4. *** Scriptis, quorum commemorationem adhuc feci, adnumerari solet: ONVPHRII PANVINII *chronicon ecclesiasticum*, Coloniæ MDLXVIII. fol. Louan. MDLXXIII. fol. italice Venetiis MDCLXXIV. 4. quo iudaicæ et christianæ ecclesiæ res, ad romanorum consulum et imperatorum annos redactæ, percensentur, a tempore Iulii Cæsaris vsque ad imperatorem Maximilianum II.

Lo-

* CLERICVS *bibliotbequ. ancienn. et modern. tom.* XII. p. 237. In *bibliotb. raisonnée tom.* I. p. 400. *tom.* II. p. 176. *tom.* XV. p. 428. recensetur editio hagiensis, quæ ab anno MDCCXXVIII. fol. prodiit.

** *acta eruditor.* MDCCXL. p. 594. MDCCXLI. p. 175. 341. MDCCXLII. p. 534. *iournal literair. tom.* XI. p. 464. *bibliotbequ. germaniqu. tom.* XXXIV. p. 51. *tom.* XXXVI. p. 82.

*** KRAFTII *theolog. bibliotb. vol.* I. p. 695. *vol.* III. p. 60. *vol.* IV. p. 829.

Locum hunc iis etiam auctoribus adsignare poss *historias biblicas* veteris ac noui testamenti dederunt, descriptæ sunt: in PHILIPPI GRAETERI *biblisch rie durch* XII. *veränderungen der kirchen gottes*, I MDCV. 4. tribus partibus: MATTHAEI VOGELI *grinatione ecclesiæ, das ist, biblischen kirchen-historie*, a *heiliger göttlicher schrift alten und neuen testament verfasset*, Argentorati MDCXXVIII. 12. quod scripi *Valentinus Andreæ* edidit: IO. CHRISTFRIED. TARII *biblischen historien des alten und neuen test* Altenburgi MDCXCI. MDCCI. 8. IO. HVBNERI *zwey und funfzig auserlesenen biblischen historien alten und neuen testament*, Hamburgi MDCCXIV. 8. ac sæpius Lipsiæ in 8. et 12. etiam gallice: IO. WA *hundert und vier auserlesenen biblischen historien*, cu fatione *Christophori Conrad. Besseri*, Lipsiæ MDCCX qui liber ad imitationem Hubneri concinnatus est: GESENII *biblischen historien alten und neuen test* Brunsuigæ MDCLVI. MDCCXIX. 8. Referri et huc p D. R. G. *abregé de la sainte bible, en forme de que de reponses familieres*, Rothomagi MDCCVII. * ac *choisie de l'ancien et du nouueau testament, auec de reflexions a la fin de chaque article*, Parisiis MDCCXXII vna cum IO. IACOBI SCHMIDTII *biblischen l oder einleitung zur biblischen historie und deren fü theilen, der geographie, chronologie, genealogie, vniue storie, biblischen scribenten, abgötter-historie und a ten*, Lipsiæ MDCCXXVIII. 8.

§. V.

In altera classe scriptorum vniuersalium ecclesiasticæ cum prioris; tum posterioris fœ locum habent, qui commentarios ea ratione cor runt, vt in illis res gestas ecclesiasticas ac ciuil sociarent atque vtrasque coniunctim descri Eiusmodi monimenta itidem vsum præbent i quum se studio historiæ sacræ addixerunt, adi illius illustrandæ adhibere volunt.

* *memoires de Treuoux* MDCCVIII. *febr.* p. 249.
** *iournal des sauans* MDCCXXII. *octobr.* p. 439.

Refero huc: ANDREAE HOII *historiam vniuersam, sacram et profanam*, Duaci MDCXXIX. fol. duobus voluminibus: ROBERTI BAILII *historiam sacram et profanam, a creatione mundi ad Constantinum magnum*, Amstelodami MDCLXIII. fol. GEERLOF SVIKERI *algemene kerkelyke en wereldlyke geschiednissen*, Amstelodami MDCCXXI. fol. ab orbe condito vsque ad obitum Guilielmi III. Angliae regis, quam historiam *Isaacus Verburgius* edidit: AVGVSTIN. CALMETI *histoire vniuerselle sacrée et profane, depuis le commencement du monde iusqu' a nos iours*, cuius tomus primus lucem vidit Argentorati MDCCXXXV. 4. * Omnis fere historia prioris foederis eo narrata est. Addi potest opus, inscriptum: *die allgemeine weltbistorie*, atque anglice, gallice ac germanice in lucem prolatum, vna cum aliis scriptis compendiisque historiae vniuersalis.

§. VI.

Praeter monimenta historiae ecclesiasticae vniuersalia, adhuc commemorata, exstant *particularia*, ea nimirum, quibus tantum prioris foederis res gestae narrantur; ita tamen inter se diuersa, vt alia spectent ad vniuersam historiam ecclesiasticam veteris testamenti; alia autem ad certa eius capita. Propter diuersitatem hanc ordinis ratio postulat, vt scripta haec, licet illa sint particularia, quatenus ad vniuersam historiam ecclesiasticam veteris testamenti referuntur, etiam in *vniuersalia* ac *particularia* diuidantur. Inter illa, quae *vniuersam* historiam veteris testamenti complectuntur, locum tenent:

IABOBI CAPELLI *historia sacra et exotica, ab Adamo vsque ad Augustum, demonstrationibus mathematicis fulta et documentis ethicis locupletata*, Sedani MDCXIII. 4. **

ANTO-

* *memoir. de Treuoux* MDCCXXXVII. *mai* p. 799. *acta eruditor.* MDCCXXXVI. p. 199.

** historia haec longe auctior in codice manuscripto exstat, quod refertur in indice scriptorum IACOBI AC LVDOVICI CAPELLI, eorundem *operibus* praemisso.

ANTONII BOLERANI *Florus christianus*, ab or dito vsque ad christi tempora, Parisiis MDCL MDCLXXIV. 4. *.

ARNAVLD D'ANDILLY *histoire de l'ancien te tirée de l'ecriture sainte*, Parisiis MDCLXX. fol. lib non magnam habet existimationem; attamen n omni vsu legendus est:

SAMVELIS CRADOCCI *the history of the old t methodiz'd, to wich is annex'd a short history of th affairs from the end of the old testament to the birth sauiour*, Londini MDCLXXXIII. fol. ** Auctor ad i me studium suum contulit, vt adcuratiorem anno riem exhiberet, totumque opus in septem capita; si dem mundi aetates diuisit ac quae in sacris libris sunt, ea explanauit:

NATALIS ALEXANDRI *selecta historiae ecclesia teris testamenti capita et in loca eiusdem insignia di nes historicae, chronologicae, criticae*, Parisiis MDCLXX sex voluminibus *** et MDCXCIX. fol. duobus vo bus, cum *historia ecclesiastica noui testamenti*, sex tom prehensa, id quod opus postea pluribus percensere, mihi est, quando scripta historiae ecclesiasticae noui enumeranda sunt:

RAGVENETI *histoire de l'ancien testament, di six liures*, Parisiis MDCXC. 12. *

IO. ANDR. SCHMIDII *compendium historiae e cae veteris testamenti*, Helmstadii MDCCVIII. 8. ** a litteris descriptum vna cum *compendio historiae ec noui testamenti*, quod postea sigillatim recensebo:

---

* alii eiusmodi libri, ad imitationem antiquioris scriptoris compositi, sub nomine eius prodierunt, vti: PETRI HAGENII *Florus christianus; siue historiae ecclesiasticae* libri Ioniae MDCXL. 8. AVGVST. RIBOTHI *Florus christianus* MDCLXVI. MDCLXXVII. 8. HIERONYM. PEXENE *Florus biblicus*, MDCLXXX. fol.

** *acta erudit.* MDCLXXXV. p. 205.

*** *actor. eruditor. supplement.* tom. I. p. 538.

* CAMVSAT *bibliotheque francoise* tom. I. p. 290.

** *acta eruditor.* MDCCVIII. p. 547.

Historia veteris testamenti ex elementis VALLEMONTII, cum IAC. BENIGN. BOSSVETI dissertatione de *successione religionis*, ex lingua gallica in latinam conuersa a *Petro Montmedy*, Ratisbonae MDCCX. 8.

IO. FRANCISCI BVDDEI *historia ecclesiastica veteris testamenti*, *ab orbe condito vsque ad christum natum*, *variis obseruationibus illustrata*. Prior tomus primum prodiit Halae MDCCXV. 4. posterior ibidem MDCCXVIII. ille iterum MDCCXVIII. hic autem MDCCXXI. quas editiones sequuta est tertia MDCCXXVI. MDCCXXIX. * Vniuersam historiam ecclesiasticam veteris testamenti auctor in duas periodos maiores, quarum altera a mundi et ecclesiae origine ad Mosen; altera a Mose ad christum vsque progreditur, diuisit: vtriusque interualla minora posuit eo modo, quem praecipue ecclesiae mutationes postulant. In istis fata ecclesiae descripsit atque enarrauit, quae religionis ac doctrinae: quae cultus dei externi: quae matrimoniorum ac status ciuilis ratio fuerit; nec litterarum studia librosque, qualibet aetate editos, praetermisit; praeterea autem de idololatriae origine, progressu variisque generibus edisseruit historiamque reliquarum gentium, earum maxime, quibus cum israelitis ac iudaeis intercesserunt commercia, subiunxit:

IO. HIERONYMI WIEGLEBII *ausführliche kirchenhistorie von erschaffung der welt bis auf christum*, tribus partibus, quarum prima prodiit Halae MDCCXVI. 4. secunda ac tertia ibidem MDCCXXIX. **. Res gestae prioris foederis in libro hoc adcuratiori ordine ac stilo perspicuo describuntur speciatimque de scriptis codicis sacri, eorum auctoribus, argumentis, temporibus diligenter exponitur:

* *acta eruditor.* MDCCXV. p. 490. MDCCXIX. p. 163. *republyk der geleerden* MDCCXV. *iul.* et *august. neue hällische biblioth. volum.* V. p. 265. *deutsche acta eruditor. volum.* IV. p. 102. *vnschuldige nachrichten* 1716. p. 109. *samlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1721. p. 932. *nachricht von den stollischen buchern*, *volum* I. p. 417. Reprehendit nonnulla operis huius CORNEL. DIETERIC. KOCHIVS in *annalibus academiae iuliae part.* IV. p. 192. defendit se autem a censura hac iniqua BVDDEVS in *notitia dissertationum aliorumque scriptorum* suorum p. 54.

** *vnschuldige nachrichten* 1716. p. 365. *acta eruditor.* MDCCXXIX. p. 452.

IO. CHRISTIANI LANGII *grundlegung zu einer realen kirchen-historie des alten testaments*, Lipsiæ MDCCXVII. 8. *

IO. CHRISTIANI NEHRINGII *allgemeine historie des alten testaments*, Lipsiæ MDCCXVII. 8.

IOACHIMI LANGII *historia ecclesiastica veteris testamenti, a mundo condito per septem periodos vsque ad christum natum deducta, cum isagoge exegetica in libros sacros, præcipue historicos. Accedunt synchronismi historiæ exoticæ, ciuilis et litterariæ, speciatim philosophicæ*, Halæ MDCCXVIII. 4. ** vbi varia argumenta, quæ inprimis ad illustrandos libros veteris testamenti pertinent, diligenter ac copiose explanata sunt, ipseque liber ita compositus est, vt ab eo exspectanda sit vtilitas:

IGNATII HYACINTHI AMAT DE GRAVESON *historia ecclesiastica veteris testamenti*, Romæ MDCCXXIII. MDCCXXVII. 8. tribus tomis: Augustæ Vindelic. MDCCXXVII. fol. Venetiis MDCCXXXII. 4.

IO. IACOBI RAMBACHII *collegium historiæ ecclesiasticæ veteris testamenti; oder discours vber die kirchen-historie des alten testaments von erschaffung der welt bis auf die geburt christi, mit exegetischen, typischen vnd sonderlich moralischen anmerkungen, wie auch einer einleitung vber alle bucher alten testaments*, cum *Ernesti Friderici Neubaueri* adnotationibus ac præfatione, Francofurti et Lipsiæ MDCCXXXVII. 4. duobus voluminibus: ***

Kern der kirchen-historie, veteris nimirum testamenti, *im weltlichen, geistlichen vnd hausstande, nach anleitung der rechenbergischen summarien vnd iunckerischen grundlegung in tabellen verfast*, Torgau. MDCCXLVI. 4.

§. VII.

Scripta historiæ ecclesiasticæ veteris testamenti *particularia* eam rationem præ se habent, vt quasdam tantum illius partes; siue certa capita complectantur. Quemadmo-

* *vnschuldige nachrichten*, 1717. p. 144.

** *memoires de Treuoux* MDCCXIX. *mart.* p. 373. *acta eruditor.* MDCCXVIII. p. 61. *vnschuldige nachrichten*, 1718. p. 158.

*** *deutsche act. eruditor. volum* XIX. p. 367.

admodum ea varii ac diuersi generis sunt; ita quoque ingenii monimenta inter se differunt, siue ad *tempus*, ad quod illa spectant; siue ad ipsas *res* enarratas animum aduertere velimus. Quodsi ad *tempus* respiciamus, fuerunt, qui in narranda atque illustranda historia hac quoddam tantum illius spatium sibi praescriberent. Ad hunc scriptorum particularium ordinem referri debent:

IO. THOM. FREIGII *mosaicus, continens historiam ecclesiasticam* MMCCCCXCIV. *annorum, ab orbe condito vsque ad Mosis mortem*, Basileae MDLXXXIII. 8.

IACOBI BOVLDVCII *de ecclesia ante legem libri tres, in quibus indicatur, quis a mundi principio vsque ad Mosen fuerit ordo ecclesiae, quae festa, quae templa, quae sacrificia, qui ministri, quiue ritus et ceremoniae*, Lugduni MDCXXVI. Parisiis MDCXXX. 8. quo libro multa continentur, aperte commentitia ac futilia:

BALTHAS. BEBELII *ecclesia antediluuiana, vera et falsa, ex antiquitatibus mosaicis eruta*, Argentorati MDC LXV. MDCCVI. 4. eiusdem *historia ecclesiae noachicae, ex vetustissimis sacrarum litterarum antiquitatibus eruta et suffragio ecclesiae christianae illustrata*, Argentorati MDCLXVI. et MDCCVI. 4. qui vterque liber vtilis est ac praeter alia, ostendit, qualis tempore isto fuerit ratio dogmatum, verorum ac falsorum:

I. R. C. *historia veteris testamenti antediluuiana, ex recentioribus Gallorum, Anglorum, Italorum, Germanorum, Belgarum, ceter. scriptis collecta et per compendium tradita atque selectis obseruationibus illustrata*, Lipsiae MDCCXXII. 4. vbi ex praestantissimis auctoribus breuiter quidem; perspicue tamen enarrantur, quae in hac historiae ecclesiasticae parte memoria ac lectione digna sunt. * Referri etiam ad locum hunc possunt: GVILIEL. TVRCKII *specimen historiae sacrae a mundo condito ad exitum israelitarum, vna cum primordiis gentium Assyriorum et Babyloniorum*, Halae MDCCXII. 8. ** ac

* *sammlung von alten und neuen theolog. sachen*, 1723. p. 759.

** *vnschuldige nachrichten*, 1712. p. 1058.

THOM. TANNERI *origo ac incrementum primae dei ecclesiae*, anglice, Londini MDCLXXXIII. 8. *

§. VIII.

Alia eiusmodi ſcripta locum habent inter monimenta, particularia *rerum* cauſſa, de quibus notitiam ſuppeditant. Commemorantur enim illis ſingularia capita eorum, quae in eccleſia veteris teſtamenti facta geſtaque ſunt. Propter varietatem harum rerum ordinis leges poſtulant, vt libri, qui illis lucem adferunt, in claſſes, rite conſtitutas, diuidantur, ſi diſtinctam eorum cognitionem nobis adquirere velimus. Primum locum adſigno monimentis, quae ſpeciatim de *gente iudaica* eiusque fatis narrationem complectuntur, quum hiſtoria eccleſiaſtica prioris foederis praecipue ad nationem hanc ſpectat.

Inter veteres principem locum tuetur FLAVIVS IOSEPHVS gente et religione iudaeus, qui reliquit libros ſeptem de *bello iudaico* ac praeter hos, libros viginti ἀρχαιολογίας, id eſt, *antiquitatum*; vel vt alii loquuntur, *originum iudaicarum*. In his gentis iudaicae hiſtoriam ab orbe condito vsque ad duodecimum Neronis annum perſequitur quumque ea, quae in ſcriptura ſacra de rebus iudaeorum habentur, non ſolum continuat; ſed etiam breuius dicta amplificat atque illis lucem adfert, non ſine vtilitate in ſtudio hiſtoriae eccleſiaſticae veteris teſtamenti conſulitur. De fide tamen eius atque integritate ſententiae doctorum virorum diuerſae ſunt. Nonnulli reprehendunt in eo nunc ſummam mentiendi libidinem; nunc negligentiam, fraudem atque adulationem; nunc ſtudium, dignitatem atque auctoritatem miraculorum Moſis et aliorum minuendi. Alii fatentur quidem, eum vitiorum haud expertem eſſe atque interdum diſcedere a veritate; recte tamen ſtatuunt, hoc non impedire, quo minus praeſtantiſſimis hiſtoricis recte adnumeretur. Ex quibusdam enim erroribus haud fieri poteſt argumentatio, reliqua, quae commemorauit, nulla fide digna eſſe. Multae ſunt Ioſephi editiones. Inter recentiores, easque graecas ac latinas, locum habent: EDVAR-

* *acta eruditor.* MDCLXXXVI. p. 245.

EDVARDI BERNHARDI, Oxonii MDCC. fol. quae autem non omnia Iosephi scripta complectitur, quoniam auctor, morte impeditus, coeptum opus haud perficere potuit: IO. HVDSONI, qui vt titulus habet, *opera Iosephi omnia ad codices fere omnes cum impressos; tum manuscriptos diligenter recensuit, noua versione donauit et notis illustrauit*, Oxonii MDCCXX. fol. duobus tomis: * SIGEBERTI HAVERCAMPI, quae editio inter omnes praestantia sua ac splendore eminet atque vtilissima est. Accesserunt non solum notae BERNARDI, GRONOVII, COMBEFISII, SIBRANDAE, ALDRICHII, vt et antea nondum editae in vniuersa Iosephi opera COCCEII, SPANHEMII, RELANDI ac selectae aliorum; sed etiam in fine: DAVBVZII libri *pro testimonio Iosephi de iesu christo* et eiusdem argumenti epistolae XXX. virorum doctorum philologicae et historicae: BRINCHII *examen chronologiae et historiae iosephicae:* OTTII *animaduersiones ad Iosephum et specimen lexici flauiani:* NOLDII *historia idumaea*, Amstelodami MDCCXXVI. fol. duobus tomis. ** Editionem lipsiensem anni MDCXCI. fol. commendant maxime *prolegomena*, quibus THOM. ITTIGIVS istam ornauit. Conuersa sunt Iosephi scripta in varias linguas, anglicam, belgicam, gallicam, germanicam, hispanicam, italicam. ***

Quae sub HEGESIPPI nomine in lucem prodiit, historia iudaeorum, a tempore maccabaeorum vsque ad euersa Hierosolyma, non composita ab Hegesippo, scriptore seculi post natum christum secundi; nec ab alio infimae vetustatis; aut ab auctore, qui tempore Theodosii vixerit; sed, vti eruditissimi viri non sine magna probabilitate suspicantur,

* *acta erudītor.* MDCCXXII. p. 235.

** *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen* 1728. p. 248. *acta erudītor.* MDCCXXVII. p. 385.

*** de editionibus ac versionibus Iosephi videantur: FABRICIVS *bibliothec. graec. volum.* III. p. 242. ac ITTIGIVS *prolegomen.* quae memoratae editioni lipsiensi Iosephi praemisit: adde BVDDEI *historiam ecclesiastic. vet. testam. tom.* I. p. 10. 10. FABRICII *historiam bibliothec. part.* II. p. 386.

cantur, ex Iosepho in linguam latinam ab Ambro
translata; fuit, vt quædam adderentur. IOS
GORIONIDIS historia iudaica ebraice a
ne lucem adspexit cura *Sebastiani Münsteri*,
MDXLI. fol. cum eius latina interpretatione ac non
editio nec admodum emendata est; nec integra.
illa ac pleniores sunt editiones, quas IO. GAG
Oxonii MDCCVI. * 4. ac IO. FRIDERIC.
HAVPTVS, Gothæ MDCCVII. et Lipsiæ MDCCX. 4. **
nouis latinis versionibus atque adnotationibus de
De Iosepho hoc ipso, quis fuerit ille, sententias
discrepare, constat. Quidam christianorum ac multi
rum ebræorum existimant, eum esse eumdem cum
Iosepho; alii autem recte hoc negant ac statuunt,
Flauio Iosepho diuersum ac longe recentiorem es
vel ex eo patet, quod multis gentium, vrbium, flu
nominibus vsus est, quæ aliquot post Flauium Io
seculis orta sunt, fabulasque plane ineptas et a g
Flauii Iosephi alienas adtulit. Inter iudæos po
fuerunt, qui lingua ebræa gentis suæ historiam scri
vti monstrant: liber *prosapiarum*, cuius auctor
ABRAHAM BEN R. SAMVELIS ZACVTI
catena cabbalæ, composita a R. GEDALIA BEN
SEPH IACHIA, qua itidem historia iudaica a pr
rum origine vsque ad scriptoris tempora continetur
traditionis, doctrinæ videlicet, a Mose ad posteros tra
sæ, cuius auctor ABRAHAM BEN DAVID HALLEVI
vt ab aliis vocatur, BEN DIOR, chronologiam et hi
a mundi initio vsque ad annum christi MCLXI. ex
ordo mundi maior; siue historia orbis a rerum o
vsque ad ætatem Adriani, qui bello subegit Cosiban
sum messiam, cuius auctor fertur R. IOSE BEN C

* CLERICI *bibliothequ. choisi. tom.* XXIII. p. 169. *actor.* er
supplement. tom. IV. p. 12.

** CLERICI *bibliothequ. choisi. tom.* XXIII. p. 188. vl
XXV. p. 42. exstant: GAGNIERI *animaduersiones in Gorionidis editionem ebræo-latinam, a Io. Frideric. Brei catam*, et antea p. 38. eiusdem *epistola* ad Breithauptum, *eruditor. supplement. tom.* IV. p. 111.

PETA; item præter *chronicon mundi minus*, R. DAVID GANZ *germen Dauidis*, qui liber sacram et profanam temporum, auctorum, dictorum et factorum rationem a mundo condito ad annum christi MDXCII. complectitur. In scriptis his iudæi multa tradunt, quæ ficta ac commentitia sunt: vera falsis miscent atque adfectibus erga gentem suam nimium indulgent. Alia, quæ in istis habentur, aperte falsa sunt: alia ita comparata, vt lectorem dubium reddant, num ea amplecti; an repudiare debeat. *

Recentiori tempore itidem fuerunt, qui rebus iudæorum describendis se addicerent, easque partim generatim; partim speciatim; siue quædam tantum illarum capita illustrarent. Ingenii monimenta, quæ generatim ad historiam iudæorum pertinent, nunc memoranda prodierunt:

PAVLLI EBERI *historia iudaica, a reditu babylonico vsque ad vltimum excidium hierosolymorum*, Vitembergæ MDXLVIII. MDLXII. 8. germanice sub titulo: *beschreibung derer geschichten des iüdischen volcks, nach dessen wiederkunft aus dem babylonischen gefängnis bis auf die zerstörung Ierusalem*, Norimbergæ MDCLXVII. 4. gallice: *l'etat de la religion et republique du peuple iudaique*, MDLXXXI. 8. **

IO. IACOBI SCHVDT *compendium historiæ iudaicæ, ad ductum Iustini histor. libr.* XXXVI. *potissimum ex gentilium scriptoribus collectum*, Francofurti ad Mœn. MDCC. 8. *** eiusdem opus præstantissimum inscriptum: *iüdische merckwürdigkeiten*, quatuor partibus, quarum tres priores Francofurti ad Mœn. MDCCXIV. quarta autem et vltima ibidem MDCCXVIII. 4. in lucem prodierunt: *

PAVLLI MEZGERI *sacra historia de gentis ebraicæ ortu, progressu satisque sub patriarchis, iudicibus et regibus, inde ab Abrahamo vsque ad captiuitatem babylonicam*, Augustæ Vindelic. MDCC. fol. **

* plures scriptores ebræi de rebus iudaicis recensentur in WOLFII *bibliothec. ebr. part.* II. p. 1072.

** VOETIVS *selectar. disputation. theologicar. part.* II. p. 78. meminit interpretationis belgicæ.

*** *acta eruditor.* MDCC. p. 512.

* vide *bibliothecæ* huius *tom.* I. p. 887. vbi memoraui eos, qui opus hoc percensuerunt.

** *memoires de Treuoux* MDCCII. *mai.* p. 371.

IACOBI BASNAGII *histoire et religion des iuifs puis iesus christ iusqu'a present*, Roterodami MDCC 8. quinque tomis, et iterum cum accessionibus gæ comit. MDCCXVI. 8. de quo opere alibi * edisserui. Pertinet id quidem non tam ad veteris noui testamenti historiam; isti tamen aliquid lucis ad

IO. CRVLLII *the iewish history, from the creati the world to his present time*, Londini MDCCVIII. 8. bus voluminibus, cuius compendii auctor testatur, se ex Iosepho, a *Rogerio Lestrange* anglice conuerso, tal Maimonide, Leone Mutinensi, Seldeno, Spencero, Ba collegisse: **

ANONYMI *meditationes de historia iudæorum a bandam inde veritatem religionis christianæ. Præmiss compendium historiæ iudæorum ab eo tempore, quo romanæ facti sunt, vsque ad excidium reipublicæ iud* anglice, Geneuæ MDCCXXI. 12. duobus tomis, *** qu quamuis non historiam iudæorum eamque pleniore iusto ordine enarratam exhibeat; is tamen varia argu ta, ad istam illustrandam comparata, persequitur:

ISAACI IOSEPHI BERRVYERI *histoire du pe dieu, depuis son origine iusqu' a la naissance du messi des seuls liures saints, ou le texte sacre des liures de l' testament reduit en vn corps de histoire*, Parisiis MDCCX 4. septem tomis, * post quam primam editionem se prodiit, Parisiis MDCCXXXIV. 4. cum supplemento, separatim in lucem emisso, sub titulo: *supplement a la miere edition de l'histoire du peuple de dieu, tirée de la uelle edition de* MDCCXXXIV. *contenant la suite des pro de l'ancien testament, l'histoire de Iob, les cartes neces*

---

* *bibliothecæ* huius *tomo* 1. p. 886. De priore editione BERNARDI *nouuelles de la republiqu. des lettres* MDCCVII. p. 416. *nouembr*. p. 515. *decembr*. p. 627. MDCCVIII. *ianuar*

** *memoires de Treuoux* MDCCX. *febr*. p. 361. *acta eruditor* p. 103.

*** *acta eruditor*. MDCCXXII. p. 294.

* *memoir. de Treuoux* MDCCXXVIII. *octobr*. p. 1… *sauans* MDCCXXIX. *ianuar*. p. 3. *iournal literair* p. 533.

pour l'intelligence de l'histoire sainte, des sommaires chronologiques et vn table generale des matieres, Parisiis MDCCXXXIV. 4. Opus hoc, quum id cœptum esset, continuauit atque in lucem protulit cum: *histoire du peuple de dieu depuis la naissance du messie iusqu'a la fin de la sinagogue;* tum: *histoire du peuple de dieu, troisieme partie, ou paraphrase litterale des epitres des apotres*, ceter. MDCCLVIII. Proscriptum illud est iterum iterumque a curia romana atque in indicem librorum prohibitorum relatum, in primis postquam id in sermonem italicum conuersum fuerat, quam censuram ob res de patriarchis et aliis fictas ac varias sententias falsas expertum est. Notantur quoque errores, iesuitarum proprii, fidei pariter ac vitæ, qui in libro hoc disseminati sint, in *instruction pastorale de l'eueque de Montpellier*, iterum litterarum formis impressa Vltraiecti MDCC XXXII. 8. Numerari et opus hoc potest inter scripta generalia historiæ ecclesiasticæ veteris testamenti: *

BERNARD MAHY *histoire du peuple hebreu, tirée de l'ecriture sainte, depuis la creation du monde iusqu'. a la ruine entiere de la sinagogue sous Tite et Vespasien*, Leodii MDCCLII. 8. tribus tomis:

LVDOVICI HOLBERGII *iudische geschichte von erschaffung der welt bis auf gegenwärtige zeiten*, Altonæ MDCCXLVII. 4. liber ab auctore sermone danico scriptus; a *Georgio* autem *Augusto Dethardingio* in linguam germanicam conuersus atque additamentis eorum, quæ ab Holbergio prætermissa fuerant, locupletatus. ** Addi possunt: LVDOVICI CAPELLI *compendium historiæ iudaicæ, ex Iosepho contractum*, quod cum eiusdem *historia apostolica illustrata* Geneuæ MDCXXXIV. 4. prodiit et IACOBI GRONOVII *decreta romana et asiatica pro iudæis ad cultum diuinum, per Asiæ minoris vrbes secure obeundum, ab Iosepho libro* XIV. *archæologiæ collecta; sed male inter-*

* in *parergis gœttingensib. tom.* 1. *libr.* 1. p. 81. exstat: *exemplum iudicii reuisorum in collegio romano societatis iesu, de libro gallico, cui titulus:* histoire du peuple de dieu, *et specialiter de explicatione quarumdam prophetiarum, quæ in eo continentur*, a *Crusio* ex manuscripto cum adnotationibus primum editum.

** vid. *bibliothecæ* huius *tom.* 1. p. 887.

interuersa et expuncta, *nunc in publicam lucem* re
Lugduni Batauorum MDCCXII. 8.

Alia scripta, quæ ad historiam de gente iudaica
que rebus pertinent, singularia illius argumenta
ctuntur, cuius generis exstant:

I. de *israelitarum exitu ex Aegypto atque itineribus*, TI
DAEI DVNI liber de *peregrinatione in Aegypto*, I
MDXCVII. MDCII. 4. *historia Pharaonis*, *ex secundi*
Mosis eiusque XV. prioribus capitibus excerpta, *cum*
lysi theologico-exegetica, sine mentione loci MDCC
G. N. OCKELII *iter israelitarum ex Aegypto in te*
Canaan, Rostochii MDCCVII. AD. ERDMANN.
reise der israeliten, Lipsiæ MDCCXIV. 12. * TI
MAE BROMLEY *reisen der kinder israel*,
den verfasser englisch beschrieben 1673. *nun ins de*
übersezt von A. W. B. Francofurti MDCCXXIII. 8.
AEGIDII STRAVCHII disputationem de *paschate*
et exodo israelitarum ex Aegypto: IACOB. MARIAI
ROLI dissertationem chronologicam de *exitu isr*
Aegypto. **

II. de *republica iudaica*, *iudicibus regibusque iud*
BONAVENTVR. CORNEL. BERTRAMI *politia i*
tam ciuilis; *quam ecclesiastica*, Geneuæ MDLXXIV. MDLX
Lugduni Batau. MDCXLI. 12. cum notis *Constantin.* L
pereur ac MDCLI. 24. *** CAROLI SIGO
de *republica ebræorum* libri VII. Medioburgi MDCLX
Francofurti MDCLXXXV. 8. ac *variis adnotati*
et antiquitatibus veteris et noui testamenti, *in the*
maxime necessariis, *illustrati et duplo fere auctiores*
diti, *ab erroribus purgati et in lucem alteravice edi*
IO. NICOLAI, Lugduni Batauorum MDCCI. 4. qua
tio præclara est atque opus ipsum multum commend

* *vnschuldige nachricht*, 1714. p. 171.

** in MENOCHII *commentar. in sacr. scriptur. tom.* II. p. 40
Venet. MDCCXXII. adde LIGHFOOTI *itinera et man*
litarum in exitu ex Aegypto, quæ sunt in eiusdem oper

*** est in VGOLINI *thesaur. antiquitatum sacrar. tom.*

**** *acta eruditor.* MDCCII. p. 61. Libri hi SIGONII
in MENOCHII *commentar. in scriptur. sacr. tom.* II.

PETRI CVNAEI liber de *republica ebraeorum*, qui Lugduni Batauorum MDCXVII. 8. Amstelodami MDCLXVI. 12. ac cum amplioribus notis *Io. Nicolai*, Lugduni Batauorum MDCCIII. 4. * prodiit; belgice autem adnotationibus *Guil. Goeree* ac gallice iisdem notis illustratus, Amstelod. MDCCV. 8. tribus tomis editus ac postea a IACOBO BASNAGIO in *antiquitez iudaiques; ou remarques critiques sur la republique des hebreux*, Amstelodami MDCCXIII. 8. continuatus est: HERMANNI CONRINGII disputatio de *politia; siue republica ebraeorum*, Helmstadii MDCXLVIII. quae merito in magna existimatione ac laude est: ** IO. STEPHANI MENOCHII de *republica ebraeorum* libri VIII. Parisiis MDCXLVIII. MDCLII. fol. IOACH. LVDOVIC. REIMERI *respublica ebraeorum*, Hanou. MDCLVIII. 4. Altenburgi MDCLXXI. Rostochii MDCCX. *** WOLFG. CHRIST. WERNERI disputatio de *republica ebraeorum*, Vitembergae MDCLVII. ADRIANI HOVTVYNI *monarchia ebraeorum, hoc est, de imperio monarchico in populum ebraeum ante Saulem*, Lugduni Batauorum MDCLXXXV. quem ADAM. RECHENBERGIVS confutauit in dissertatione de *ficta ebraeorum monarchia ante regem Saulum*: * GEORGII WENDII *disquisitiones theologico-politica de republica ebraeorum*, Thorun. MDCXCVI. MDCXCVII. MELCHIORIS LEYDEKKERI opus de *republica ebraeorum*, duobus tomis, quorum prior exponit de sacerrima gentis origine et statu in Aegypto, de miraculis prouidentiae diuinae in reipublicae constitutione, de theocratia, de illius sede et ciuibus, de regimine politico, de religione publica et priuata, Amstelodami MDCCIV. fol. posterior vero de vario

edit. Venet. MDCCXXII. fol. cum notis *Maffei* in SIGONII *oper. tom.* IV. p. I. cum notis *Nicolai* in VGOLINI *thesaur. antiquitat. sacr. tom.* IV. p. 120.

* opus hoc exstat in VGOLINI *thesauro antiquitatum sacrarum tom.* III. p. 460.

** locum obtinuit in CRENII *opusculis, ad histor. et philolog. sacr. spectantib. fascicul.* II. p. 235. adde: BVDDEI *introduction. ad histor. philosoph. ebraeorum* p. 483.

*** *neuer bücher saal der gelehrten welt, volum.* I. p. 335.

* exstat in eiusdem *dissertationibus historico-politic. part.* I. p. 334.

rio reipublicæ ebræorum ſtatu, ſpeciatim de regno i
lis et Iudæ, de ſtatu decem tribuum in exilio aſſyria
iudæorum in babylonico, de reſtitutione reipublicæ ebræ
per Cyrum, de reſtitutæ hiſtoria vsque ad Alexan
magnum, Haſmonæos ceter. ibidem MDCCX. fol. i
cem exiit: * THOM. LEWIS *origines ebræ
antiquities of the hebrew republick*, Londini MDCC
8. quatuor voluminibus, quibus de regimine ciui
que eccleſiaſtico; de cultu diuino, locis ſacris, ſac
aliisque rebus ebræorum agitur. Primis temporib
regiminis apud gentem ebræam ratio fuit, vt *the*
locum haberet deusque ipſe ſummam rerum teneret
qua commentati ſunt: HERMANNVS WIT
oratione de *theocratia iſraelitarum:* ** CH
STOPH. BLECHSCHMIDIVS *exercitation
theocratia, in populo ſancto inſtituta*, Vitemb. MDCL
IO. FIDALCKIVS in *theocratia iudaica, ex hiſtoria ſa
antiquitatum monimentis delineata*, Lipſiæ MDCLXX
Hiſtoriam iudicum iſraelitarum generatim illuſtra
GVSTAV. GEORG. ZELTNERVS in *adoleſcentu
publicæ iſraelitarum; ſeu de iudicum temporibus his
ximis in* I. *reg.* VI. *et actor.* XIII, 20. *exercitatio*
torfii MDCXCVI. 8. DAN. GVIL. MOLL
diſſertatione de *duodecim iudicibus iſraelitarum*,
torfii MDCCIX. CHRISTOPH. HENR
RITMEIERVS commentatione de *vario re
ebræorum ſtatu ſub iudicibus*, Helmſtadii MDCCX
HENR. GOTTLIEB. REIME *tractatu p
gico critico de numero annorum regiminis iudicum
Saulis, regis iſraelitarum primi*, Ienæ MDCCXIV
Iis, quæ de regibus iſraelitarum in ſacro codice
bentur, lucem adferunt: GISBERT. VOET
disquiſitione de iure regio ebræorum: *** G

---

* *acta erudItor.* MDCCV. p. 97. et *tom.* V. *ſupplement.*

** præmiſſa eſt GOODWINI *Moſi et Aaroni*,
menſis.

*** *ſelectar. diſputation. theologic. part.* IV. p. 211.

SCHICKARDVS in *iure regio ebraeorum*, Argentorati MDCXXV. 4. et cum animaduersionibus et notis *Io. Benedict. Carpzouii*, Lipsiae MDCLXXIV. 4. IO. LEVSDENIVS in *dissertationibus de regibus ebraeorum*, * quibus scriptis adiungi possunt: REIN. REINECCII *familia regum iudaeorum*, Lipsiae MDLXXII. ** IO. PAPPI *historische beschreibung aller könige vnd propheten im volck gottes*, Francofurti ad Moen. MDXCII. 4. ANDREAE HOLLANDRI *spiegel guter vnd böser regenten, im lebenslauf der* XIX. *könige Iuda vnd Beniamin*, Francofurti MDCLXII. MDCLXXXII. 8. Quibusdam scriptis speciatim expositum est de vita rebusque vnius; aut quorumdam tantum regum iudaicorum, praesertim Dauidis ac Salomonis, quo spectant: IVSTI SOLDANI *kæniglicbe krone des vralten reichs des volks Israelis vnter den zwölf stämmen, das ist, vorstellung des lebens, sitten, staats vnd regierung derer könige Sauls, Dauids vnd Salomons*, Cassel. MDCLXVIII. fol. IO. MATTH. HASII *regni dauidici et salomonaei descriptio geographica et historica*, Norimbergae MDCCXXXIX. fol. *** DE CHOISY *histoire de la vie de Dauid*, Amstelodami MDCXCII. MDCCXV. 12. PATRIK. DELANY *vita Dauidis*, anglice scripta et germanice reddita a *Christian. Ernesto von Windheim*, sub titulo: *historische vntersuchung des lebens vnd der regierung Dauids*: IO. DE PINEDA libri VIII. de *rebus Salomonis*, Lugduni MDCIX. Moguntiae MDCXIII. Antuerpiae MDCXX. fol. DE CHOISY *vie de Salomon*, Parisiis MDCLXXXVII. 8. cuiusmodi plura monimenta in lucem prodierunt; quo minus autem adcuratiorem illorum commemorationem faciam, instituti mei ratio impedit.

III. de *captiuitate babylonica*, CHRISTOPH. CELLARII disputatio *de captiuitate babylonica*: * IO. VORSTII

* in eiusdem *philologo ebraeo-mixto* p. 158.
** sunt istae in HENNINGII *theatr. genealogic. tom. I.*
*** *acta eruditor.* MDCCXL. p. 203.
* in *dissertationibus* eiusdem *academ.* p. 178.

VORSTII *exercitatio de septuaginta annis captiuitatis et vastitatis hierosolymitana:* * IO. A BE dissertatio de *termino a quo et ad quem septuaginta annorum babylonicæ captiuitatis; vel seruitutis,* ** quibus addantur: NICOL. ABRAMI *babylonica seu de transmigratione Babylonis liber:* *** AVGVSTINI CALMETI *dissertation sur le pays, où les dix tribus d'israel furent transportées et sur celui, où elles sont auiourd' hui:* * eiusdem *dissertation, ou l'on examine si les dix tribus sont reuenues de leur captiuité dans le pays d'Israel.* * *

IV. de *principatu Maccabæorum,* GEORGII ERICI PHI-TRANI; siue qui sub nomine hoc latet, GVNTHERI HENRICI PLATNERI, *** *exercitatio de sceptri iudaici ablatione:* * CHRISTOPHORI CELLARII dissertatio de *Cn. Pompeii magni expeditione iudaica; siue initio ablati Iuda sceptri,* ** vna cum GOTTLIEB. WERNSDORFFII *commentatione de fide historica librorum Maccabæorum, contra Erasmum Frœlichium,* Vratislav. MDCCXLVII. 4.

V. de *historia Herodum,* CHRISTOPH. NOLDII *historia idumaea; seu de vita et gestis Herodum diatribe,* cum notis in Iosephum ac vindiciis pro eo responsionibusque contra Baronium, Serarium, Salianum et alios, Franeq. MDCLX. 12. *** CHRISTOPHORI CELLARII dissertatio, *qua Iosephi de Herodibus historia a νοθείας suspicione contra Ioannem Harduinum iustis vindiciis adseritur.*

---

* exstat in eius *exercitation. academic.* διμαρ.! Rostochii ... 4. et in CRENII *opusculis, quæ ad historiam ac philologiam ... spectant, fascic.* III. p. 693.

** legenda est in IKENII et HASAEI *thesauro nouo theologico-philolog. tom.* I. p 954.

*** in eiusdem *pharo veter. testam.* p. 283.

* in eius *commentaire sur la bible tom.* III. p. 10.

** *ibidem tom.* VI. p. 356.

*** vide PLACCII *theatr. pseudonymor.* p. 496.

* est in GRAEVII *syntagmat. variar. dissertation. rariorum* ...

** *dissertationib.* eiusdem *academicis.* p. 35.

*** diatriben hanc HAVERCAMPVS adiecit IOSEPHI ... II. *adpendic.* p. 331.

cie de libris eius canonicis, apocryphis, deperditis, f
Lipsiæ MDCXXXVI. 4. Vitembergæ MDCLXVIII. 4. i
ibidem MDCCIII. fol. quæ editio in inscriptione la
quidem tamquam *emendata et in aliquot locis aucta*; i
tis autem operarum vitiis illa contaminata est. Ea,
libro hoc continentur, maxime ad dogma de scri
sacra pertinent variisque adnotationibus philologicis i
exegeticis absoluuntur, ac quæ in isto habentur de li
diuinis, eorum scopo, chronologia atque auctoritate,
quidem breuiora sunt; non sine tamen vtilitate leg
Existimatio, quam sibi opus hoc comparauerat, im
fuit, quum postea meliora ac præstantiora generis
scripta in lucem exierint. Ex *officina* hac IO. HEI
HEIDEGGERVM permulta in *enchiridion* suum tr
lisse; WALTHERI nomen autem studiose dissimulasse
GOTTL. CARPZOVIUS * adnotauit: **

PETRI DANIELIS HVETII *demonstratio euan*
quod egregium opus iam supra *** percensui; ad hunc
tem locum id eam ob caussam refero, quia auctor de
biblicis illorumque scriptoribus erudite disserit a
Spinoza, Hobbesius, Peyrerius obiiciunt, confutat:

CLAVDII FRASSENII *disquisitiones biblicæ, q*
libris comprehensæ, Parisiis MDCLXXXII. 4. quibus
etiam de libris scripturæ sacræ agitur, nonnulla de i
dem inscriptionibus, auctoribus, scopo, diuisione tra
non singularia tamen; sed vulgaria ac trita, auc
pertractat illa negligenter ac ostendit, se maximo stud
riæ romanæ addictum esse: *

IO. HENRIC. HEIDEGGERI *enchiridion b*
ἱερομνημονικὸν, quod primam lucem adspexit
MDCLXXXI. 8. ac deinde iterum ac sæpius litterarum
mis impressum est, Amstelodami MDCLXXXVIII. 8.
MI

* *præfatione ad introduction. ad libros veter. testament.*

** MAYERI *bibliotheca biblic.* p. 42. LILIENTHALII *exegetische bibliothec* p. 186. REIMMANNI *catalogus bi theolog.* p. 259.

*** *tom.* I. *bibliothecæ* huius p. 840.

* *acta eruditor.* MDCLXXXII. p. 354.

CCIII. 8. Ienæ MDCCXXIII. 8. * Exhibet illud non
am analysin generalem veteris et noui testamenti: li-
rum capitumque argumenta; sed etiam notitiam de cu-
que libri auctore, summa, scopo, chronologia. In-
uit id, tamquam vtile compendium, illis præsertim, qui
dio scripturarum sacrarum tradere se incipiunt. Quædam
ta sunt neque recte; neque satis adcurate, inprimis quan-
interpretes atque ecclesiæ nostræ doctores enarrantur. **
stat epitome libri huius, Tiguri MDCLXXXI. 12. ac Giessæ
DCCII. 12. edita; vberiorem autem commentarium in
um reliquit SALOM. VAN. TIL isque sub titulo iuris
ublici factus: *opus analyticum, comprehendens introductio-
em in sacram scripturam, ad Io. Henrici Heideggeri enchi-
dion biblicum ἱερομνημονικὸν concinnatum*, Traiecti ad Rhen.
DCCXX. 4. et Basileæ MDCCXXIV. 4. duobus tomis.
ior ita quidem compositus est, vt haud spectet ad HEI-
EGGERI *enchiridion* illustrandum atque analysin libro-
m biblicorum complectitur, ab ea, quæ ibi est, plane di-
rsam; posterior tamen ad *enchiridion* hoc pertinet. In eo
im VAN TIL recte ab Heideggero tradita confirmat: vbi
e errat, emendationem adfert ac quæ omissa sunt, supplet: ***
LVDOV. ELL. DV PIN *dissertation preliminai-*
, ou prolegomenes sur la bible, Parisiis MDCXCIX. 8. iterum
idem et Amstelodami MDCCI. 4. duobus tomis, quorum
ior ad vetus; posterior ad nouum testamentum pertinet.
prolegomenis his copiosius enarrantur, quæ auctor iam de
dem argumento breuiter tradiderat in *dissertation preli-*
minaire sur les auteurs des liures de la bible. * Mentionem
nc facio operis huius, quia in eo de libris prioris fœ-
ris illorumque scriptoribus diligenter ac perspicue expo-
F 2 nitur;

MAYERI *biblioth. bibl.* p. 34. ARNDII *bibl. cathec. Mayeri con-
tinuat.* p. 7. REIMMANNI *catalog. bibliothec. theolog.* p. 272.
LILIENTHALII *biblisch-exegetisch. bibliothek:* p. 379.

* errores hos indicant: CRENIVS *animaduersion. philologicar. et hi-
storicar. part.* II. p. 101. FABRICIVS *historia bibliothec. part.* VI.
p. 148.

* *acta eruditorum* MDCCXXI. p. 55. *samlung von alten und neuen
theolog. sachen*, 1725 [illegible]

præmissa est *nouuell. bibliotheq. des auteurs ecclesiastiqu. tom.* I.

nitur; * plura autem de isto, quando scripta th exegeticæ a me percensenda sunt, differere, anim est: **

GEORGII SERPILII *lebensbeschreibungen der schen scribenten*, quinque et decem partibus, Lipsiæ et bonæ ab anno MDCCVIII. ad annum MDCCXXV. 8. Exhibet earum *prima* personalia Mosis: *secunda* per Iosuæ: *tertia* personalia Samuelis: *quarta* person *quinta* personalia Nehemiæ: *sexta* personalia Ma et Esther: *septima* personalia Iobi: *octaua* comment psalmos Dauidis: *nona* personalia Dauidis: *decim* nuationem commentatorum in psalmos Dauidis: u Salomonem: *duodecima* Iesaiam: *decima tertia* Iere *decima quarta* Ezechielem: *decima quinta* Danielem cem priores partes sine SERPILII nomine lucem vid reliquæ autem posteriores illud præ se ferunt. Opus laudant: alii vituperant hique, animaduersionem c in illud adhibendam esse, putant, quia auctor mu nullius momenti atque ab instituto eius aliena sint, reaque vulgaria sine omni delectu atque ordine integras dissertationes ex aliorum commentationibus quæ in omnium fere versentur manibus, transs nec in commemorandis auctoribus iustum tenuerit ac neglecta debita adcuratione, testimonia eorum en Quorum vitiorum quamuis opus hoc non plane exp fatendum sit; decet tamen, ista excusare atque auct dustria, satis probata, non tam reprehendi; quam debet. Multa sane tradit, quæ vtilia atque omni digna sunt, inprimis ex libris rarioribus: ***

* *libr.* 1. *cap.* 3. p. 58.

** BERNARDI *nouuelles de la republiqu. des lettres* MDCCI 169. BASNAGII *histoire des ouurages des sauans* MDCCI. *acta eruditor.* MDCC. p. 1. LILIENTHALII *biblisch - ex bibliothec* p. 198.

*** *vnschuldige nachricht.* 1708. p. 320. 1709. p. 37 415. 1712. p. 829. 1713 p. 875. 1715 p. 321 *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen,* 1723 p. 45 1098. LILIENTHALII *biblisch - exegetisch.* bib Præter alios, laudat vitas has ARNDIVS *bibliotheca*

rio reipublicæ ebræorum statu, speciatim de regni lis et Iudæ, de statu decem tribuum in exilio assyi iudæorum in babylonico, de restitutione reipublicæ eb per Cyrum, de restitutæ historia vsque ad Alex magnum, Hasmonæos ceter. ibidem MDCCX. fol cem exiit: * THOM. LEWIS *origines ebri antiquities of the hebrew republick*, Londini MDC 8. quatuor voluminibus, quibus de regimine ci que ecclesiastico; de cultu diuino, locis sacris, s aliisque rebus ebræorum agitur. Primis tempor regiminis apud gentem ebræam ratio fuit, vt *th* locum haberet deusque ipse summam rerum tene qua commentati sunt: HERMANNVS WI oratione de *theocratia israelitarum:* ** c STOPH. BLECHSCHMIDIVS *exercitat theocratia, in populo sancto instituta*, Vitemb. MDC IO. FIDALCKIVS in *theocratia iudaica, ex historia antiquitatum monimentis delineata*, Lipsiæ MDCLXX Historiam iudicum israelitarum generatim illust GVSTAV. GEORG. ZELTNERVS in *adolescen publica israelitarum; seu de iudicum temporibus bi ximis in* I. *reg.* VI. *et actor.* XIII, 20. *exercitat* torfii MDCXCVI. 8. DAN. GVIL. MOL dissertatione de *duodecim iudicibus israelitaru* torfii MDCCIX. CHRISTOPH. HEN RITMEIERVS commentatione de *vario ebræorum statu sub iudicibus*, Helmstadii MDC HENR. GOTTLIEB. REIME *tractatu gico critico de numero annorum regiminis iudicu Saulis, regis israelitarum primi*, Ienæ MDCC Iis, quæ de regibus israelitarum in sacro co bentur, lucem adferunt: GISBERT. VO *disquisitione de iure regio ebræorum:* ***

* *acta eruditor.* MDCCV. p. 97. et *tom.* V. *supplement.* p. 1

** præmissa est GOODWINI *Mosi et Aaroni*, editi mensis

*** *selectar. disputation. theologic. part.* IV. p. 211.

VORSTII *exercitatio de septuaginta annis ca tis et vastitatis hierosolymitanae:* * IO. A B dissertatio de *termino a quo et ad quem sept annorum babylonicae captiuitatis; vel seruitutis,* ** addantur: NICOL. ABRAMI *babyl seu de transmigratione Babylonis liber:* *** A STINI CALMETI *dissertation sur le pays, dix tribus d'Israel furent transportées et sur celui,* *sont aujourd'hui:* * eiusdem *dissertation, ou lon exam les dix tribus sont reuenues de leur captiuité dans la d'Israel.* **

IV. de *principatu Maccabaeorum,* GEORGII ERICI PE TRANI; siue qui sub nomine hoc latet, GVNTI HENRICI PLATNERI, *** *exercitatio de sceptri ablatione:* * CHRISTOPHORI CELLARII dissertat *Cn. Pompeii magni expeditione iudaica; siue initio abl Iuda sceptri,* ** vna cum GOTTLIEB. WER DORFFII *commentatione de fide historica libr Maccabaeorum, contra Erasmum Froelichium,* Vrat MDCCXLVII. 4.

V. de *historia Herodum,* CHRISTOPH. NOLDII *histori maa; seu de vita et gestis Herodum diatribe,* cum n Iosephum ac vindiciis pro eo responsionibusque Baronium, Serarium, Salianum et alios, Fran MDCLX. 12. *** CHRISTOPHORI CELLARII tatio, *qua Iosephi de Herodibus historia a νοθείας fi ne contra Ioannem Harduinum iustis vindiciis adser*

---

* exstat in eius *exercitation. academic.* δημοτ. Rostochii 1 4. et in CRENII *opusculis, quae ad historiam ac philologiam spectant, fascic.* III. p. 693.

** legenda est in IKENII et HASAEI *thesauro nouo theol lolog. tom.* I. p 954.

*** in eiusdem *pharo veter. testam.* p. 283.

* in eius *commentaire sur la bible tom.* III. p. 10.

** *ibidem tom.* VI. p. 356.

*** vide PLACCII *theatr. pseudonymor.* p. 496.

* est in GRAEVII *syntagmat. variar. dissertation. rarior.* p. 3

** *dissertationib.* eiusdem *academicis* p. 35.

*** diatriben hanc HAVERCAMPVS adiecit IOSEPHI *operibu* II. *adpendic.* p. 331.

nitur; * plura autem de isto, quando scripta th exegeticae a me percensenda sunt, disserere, anim est: **

GEORGII SERPILII *lebensbeschreibungen de schen scribenten*, quinque et decem partibus, Lipsiae e bonae ab anno MDCCVIII. ad annum MDCCXXV. 8. Exhibet earum *prima* personalia Mosis: *secunda* pe Iosuae: *tertia* personalia Samuelis: *quarta* personali *quinta* personalia Nehemiae: *sexta* personalia Ma et Esther: *septima* personalia Iobi: *octaua* commenta psalmos Dauidis: *nona* personalia Dauidis: *decima* nuationem commentatorum in psalmos Dauidis: Salomonem: *duodecima* Iesaiam: *decima tertia* Iere *decima quarta* Ezechielem: *decima quinta* Danielem. cem priores partes sine SERPILII nomine lucem vid reliquae autem posteriores illud prae se ferunt. Opus l laudant: alii vituperant hique, animaduersionem cen in illud adhibendam esse, putant, quia auctor multa nullius momenti atque ab instituto eius aliena sint, reaque vulgaria sine omni delectu atque ordine ad integras dissertationes ex aliorum commentationibus quae in omnium fere versentur manibus, transsc nec in commemorandis auctoribus iustum tenuerit ac neglecta debita adcuratione, testimonia eorum ena Quorum vitiorum quamuis opus hoc non plane exp fatendum sit; decet tamen, ista excusare atque auct dustria, satis probata, non tam reprehendi; quam debet. Multa sane tradit, quae vtilia atque omni l digna sunt, inprimis ex libris rarioribus: ***

* *libr.* I. *cap.* 3. p. 58.

** BERNARDI *nouuelles de la republiqu. des lettres* MDCCI 169. BASNAGII *histoire des ouurages des sauans* MDCCI. *acta eruditor.* MDCC. p. I. LILIENTHALII *biblisch - ex bibliothec* p. 198.

*** *vnschuldige nachricht.* 1708. p. 320. 1709. p. 37. 1710. 415. 1712. p. 829. 1713 p. 875. 1715 p. 321. 1717. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1723 p. 450. 1727. 1098. LILIENTHALII *biblisch - exegetisch. bibliothec* Praeter alios, laudat vitas has ARNDIVS *bibliotheca Mayeri*

IO. GOTTLOB. CARPZOVII *introductio ad libros canonicos bibliorum veteris testamenti omnes, praecognita critica et historica ac auctoritatis vindicias exponens*, tribus partibus, quarum prima de libris historicis Lipsiae MDCCXV. secunda de libris poeticis MDCCXX. ac tertia de libris propheticis MDCCXXI. 4. publicae luci exposita est; integrum autem opus iterum atque iterum prodiit Lipsiae MDCCXXVIII. MDCCXLI. 4. Id principem locum iure tuetur inter scripta generis huius. Omnia, quae ad historiam librorum codicis ebraei pertinent, auctor diligenter persequitur ac de illorum titulis, scriptoribus, aetatibus, argumentis atque aliis, quae de istis dicendae sunt, rebus docte ac copiose disserit. *

Exstant alia scripta, quibus itidem de libris codicis diuini expositum est; non tantae autem illa sunt dignitatis atque vtilitatis, quantam antea a me commemorata prae se habent. Ad ordinem illorum refero: IAC. FRIDERIC. REIMMANNI *biblische fragen vber das alte vnd neue testament, darinnen nach entworfener historie der heiligen schrift, nicht allein eines ieden buchs vrheber, inhalt, schreibart, absicht vnd dergleichen vntersuchet; sondern auch die gesamte abtheilung in eine kurze tabelle eingeschlossen wird*, Goslariae MDCCVIII. Lipsiae MDCCXI. MDCCXXV. 8. ** atque adiungo: IO. ARNOLDI ZEITFVCHSII *theologiam exegeticam; oder einleitung zum rechten verstand vnd gebrauch der heiligen schrift*, Francofurti MDCCXXII. 4. cum *Io. Francisci* *Buddei*

continuata p. 58. seqq. minus autem benigne de istis iudicant: CARPZOVIVS *praefatione introductionis ad libros canonicos veteris testamenti:* REIMMANNVS *catalog. bibliothec. theolog.* p. 130.

* *acta eruditor.* MDCCXIV. p. 401. MDCCXXII. p. 217. 305. *bibliotheque germaniqu. tom.* III. p. 192. *tom.* V. p. 126. *memoires de Treuoux* MDCCXIX. *februar.* p. 197. quorum commentariorum litterariorum auctores quum censuram contra *introductionem* hanc adhibuissent, CARPZOVIVS defendit se in *praefatione partis* III. illius: adde *deutsche acta erudiitor. volum.* III. p. 263. *neue hällische bibliothec, volum.* IX. p. 41. *nachrichten von den neuesten theol. büchern, volum.* I. p. 365. LILIENTHALII *biblisch-exegetische bibliothec* p. 191. *vnschuldige nachrichten*, 1714. p. 353. 1720. p. 649. 1721. p. 430.

** LILIENTHALIVS *dicto loco.* p. 380.

Buddei præfatione, * qui liber antea sub titulo: *bi*
wegweiser, Francofurti MDCCXII. 8. prodiit, itidem
Buddei præfatione; nunc autem locupletatus fu
CHRISTOPHORI ZELLERI *historiam scriptura*
Vlmæ MDCCI. 4. qua de ortu, progressu ac fine scri
sacræ: de auctoribus illius: de singulis eiusdem lib
que aliis, quæ huc spectant, argumentis differitur. **
ter ingenii monimenta, quæ iam percensui, historiæ
rum sacrorum lucem adferunt: ALPHONSI SALM
NIS *prolegomena biblica:* *** IACOBI BONFRERI
quia in totam scripturam sacram: * NICOLAI SE
prolegomena biblica, Moguntiæ MDCXII. fol. quibus
non de singulis libris biblicis agitur; sed tantum ge
quædam quæstiones pertractantur: ABR. CALOVII
gomena bibliorum eius *illustratorum*, præ aliis la
et commendanda: IO. HENRICI et BENEI
CHRISTIANI MICHAELIS *prolegomena*, quæ in not
tione codicis ebræi, Halæ MDCCXX. singulis illius
præmiserunt: AVGVSTINI CALMETI *prolegomena*
sertationes in omnes et singulos sacræ scripturæ libros,
Io. Dominico Mansi editæ, Lucæ MDCCXXIX. fol.
huc referri possunt, lexica biblica infra recensebo.

Sunt et monimenta adulterina veteris test
siue scripta, quæ patriarcharum; aut aliorum illius
ris celebrium virorum nomina præ se ferunt. Ali
integra ad nos peruenerunt: aliorum reliquiæ tant
seruatæ sunt; aut sola memoria superest. Qui noti
rum scriptorum sibi comparare vult, adeat illo:

SCIPIONIS SGAMBATI *archiuorum veteris t*
libros tres de rebus, ad deum spectantibus, de primis
de viris illustribus in veteri testamento, Neapol. MD

---

* *ibidem* p. 189. *vnschuldige nachrichten*, 1712. p. 280.

** FABRICII *histor. bibliothec. part.* IV. p. 41. REIMMANI *bibliothec. theolog.* p. 267. LILIENTHALII *biblisch-exegeti thec* p. 87.

*** sunt in *operibus* eius, Madrit. MDCII. et Colon. MDC

* instruxit illis *commentarium* suum in *pentateuchum*, A MDCXXV. fol. pauca tamen ibi habentur, quæ ipsam sacrorum historiam illustrant.

quibus auctor ſcripta canonica atque apocrypha non ſolum genuina; ſed etiam ſuppoſita recenſuit; argumentum autem ipſum, quod enarrandum ſuſcepit, non tam plene atque adcurate explanauit, vt omnibus ſe probaret: *

IO. ANDR. SCHMIDII *pſeudo - vetus teſtamentum*, quæ diſſertatio, Helmſtadii MDCCVII. edita, argumentum de falſis ſcriptis prioris fœderis, breuiter illuſtratum, exhibet:

IO. ALBERTI FABRICII *codicem pſeudepigraphum veteris teſtamenti, collectum, caſtigatum teſtimoniisque, cenſuris et animaduerſionibus illuſtratum*, Hamburgi MDCCXIII. 8. ** ac *codicis pſeudepigraphi veteris teſtamenti volumen alterum*, Hamburgi MDCCXXIII. 8. *** In duobus voluminibus auctor omnium eorum, qui in eodem argumento verſati ſunt, diligentiam longe ſuperauit. Quæcunque enim ſcripta adulterina; aut fragmenta eorum ad nos delata ſunt ac quidque de iſtis alii litteris mandarunt, illa omnia ſummo ſtudio collegit atque eruditiſſimas adnotationes adiecit, quæ multis capitibus hiſtoriæ eccleſiaſticæ veteris teſtamenti lucem præferunt. Quodam modo et huc referri poteſt: GVIL. WHISTONI *collectio genuinorum monimentorum veteris et noui teſtamenti, in anglicam linguam verſa*, Londini MDCCXXVII. 8. * qua id egit, vt varia ſcripta apocrypha atque adulterina, tamquam germana monimenta, defenderet; nec dubitauit, quibusdam eorum diuinam fere auctoritatem tribuere.

§. X.

Sequuntur ii libri hiſtoriæ eccleſiaſticæ veteris teſtamenti particulares ac tertium locum occupant, quibus

* *memoires de Treuoux* MDCCVIII. *auguſt.* p. 1336. *iournal des ſeauans* MDCCIV. *iul.* p. 762. *acta eruditor.* MDCCV. p. 337. *neuer büchberſaal der gelehrten welt, volum.* III. p. 180.

** *acta eruditor.* MDCCXIII. p. 249. *deutſche acta eruditor. vol.* II. p. 181. *neuer bücherſaal der gelehrten welt, volum.* III. p. 179. *neue halliſche bibliothec volum.* III. p. 713. *vnſchuldige nachrichten*, 1713. p. 583. FABRICII *hiſtor. biblioth. part.* VI. p. 381.

*** *acta eruditor.* MDCCXXIII. p. 463. *deutſche acta eruditor. volum.* VIII. p. 338. *bibliothequ. germanique tom.* VIII. p. 160. LILIENTHALII *bibliſch-exegetiſche bibliothec* p. 397.

* *acta eruditor.* MDCCXXIX. p. 101.

bus de *doctoribus* ecclesiæ ætatis huius differitur. nus alios docendi iisque voluntatem diuinam int tandi: ecclesiam conseruandi, propagandi ac restia di, sancti atque illustres viri obierunt, patriarchæ licet ac prophetæ, inprimis Moses. Res ac vitæ a quibusdam singulari industria descriptæ sunt mentaque ingenii de illis in lucem exierunt, q studio historiæ huius ecclesiasticæ vtilia adiumen hibent.

Ad historiam *patriarcharum* pertinent:

IOACHIMI PERIONII liber de *sanctorum* *qui patriarchæ ab ecclesia adpellantur, rebus gestis* Lutet. MDLV. 4.

CHRISTIANI MATTHIAE *historia patriarchar* *qua illorum ortus, progressus atque egressus methodo* *artificiosa describuntur*, Lubecæ MDCXLII. 4.

IO. HENRICI HEIDEGGERI *exercitation* *de historia sacra patriarcharum*, duobus tomis, q prior Amstelodami MDCLXVII. posterior autem MDCLXXI. lucem adspexit hancque primam editio quuta est secunda, Amstelodami MDCLXXXVIII LXXXIX. 4. ac tertia Tiguri MDCCXXIX. 4. * Li est egregius atque inter alia argumenti huius scrip principem locum tuetur. Quidquid memoria dig patriarchis dici potuit, id auctor magno studio mag eruditionis adparatu explanauit ac præcipuis histori siasticæ veteris testamenti capitibus insignem lucem Accessit *chronologia sacra patriarcharum*. Addi MARTINI STATII *martyrologium archipatriar* *oder historische erzehlung des vielfältigen creutzes d* *väter*, Gedani MDCXXII. 4. vna cum scriptis, iam me commemoratis, FREIGII AC BOVLDVCII. H quoque nonnulla de patriarchis in IACOB. PHILIPPI POLLINI *sacro chronico; siue arbore genealogiæ patr* *rum veteris testamenti, regum atque principum et ex* *genitorum iesu christi, domini nostri, notitia*, Romæ XXXIX. fol. ** sunt autem ista satis nota; nec

* *iournal literair. tom.* XIV. p. 223.

** *nou. actor. eruditor. supplement. tom.* V. p. 337.

quoddam habent. De longiore vita patriarcharum legendi sunt: GOTTFR. STROTTA dissertatione de *patriarcharum longaeuitate*, Lipſ. MDCLXVIII. CASP. DORNAVIVS disputatione de *caussis longaeuitatis patriarcharum*. *

Scriptorum de *prophetis* duo exſtant genera. Alii de illis *generatim* expoſuerunt, in quorum numero ſunt:

IO. MICHAEL DILHERRVS, cuius in lucem prodiit: *propheten-ſchul, das iſt, chriſtliche anweiſung zu gottſeliger betrachtung des lebens vnd der lehre heiliger propheten altes teſtaments*, Norimbergæ MDCLXII. MDCXCIX. 4. cum figuris prophetarum, in æs inciſis, liber erudite ac pie ſcriptus:

HERMANNVS WITSIVS libro de *prophetis et prophetia*, quo poſtquam multa generatim de nominibus prophetarum ebraicis: de prophetia, variis patefactionum modis, ectaſi, inſomniis, reuelatione per angelos: de priuilegiis Moſis: de poteſtate vaticinandi naturali, an illa ſit in homine: de diſpoſitione naturali ad prophetiam: de vera ad prophetiam præparatione: agitatione ad prophetandum: patefactione diuinæ voluntatis per ſymbola, deſcriptione prophetiarum, Moſe, auctore pentateuchi, notis veræ prophetiæ et veri prophetæ tradidit, ſpeciatim de prophetis ante legem in deſerto, in Canaan, in captiuitate babylonica, poſt captiuitatem babylonicam diſſerit, ita vt vim ingenii ſui ac ſingularem eruditionem, quemadmodum in aliis ſcriptis fecit, luculenter oſtendat: **

GOTTFRIEDVS HOFMANNVS, qui edidit: *bibliſchen geſchichts-calender der heiligen propheten, von Moſe bis auf Ioannem den täuffer*, Bremæ MDCXCIX. 8.

BALTHASAR KOEPKENIVS, cuius exſtat: *breuis introductio ad prophetas; oder kurtze einleitung zu den propheten, worinnen gezeiget wird, zu welcher zeit ieglicher prophet gelebet, was dazumal vor ein zuſtand im lande geweſen*, Halæ MDCCVI. 8.

DAVID KNIBBE *hiſtorie derer propheten*, quæ ex belgica lingua in germanicam conuerſa, interprete *Geroldo Freytagio*, lucem vidit, Bernæ MDCCIX. 4. Conſtat illa

* confer GERDESII adnotationes in loca quædam ſcripturæ ſacræ, quæ hiſtoriam patriarcharum illuſtrant, in *miſcellan. duisburgenſ. tom.* I. *faſcicul.* 4. p. 641. et *tom.* II. *faſcicul* 1 p. 137.

** liber hic eſt in eiusdem *miſcellaneor. ſacror. tom*. I. p. I.

quatuor partibus, quarum *prima* de veris propheti[s] [generatim:] *secunda* de singulis prophetis speciatim: *ter[tia de]* falsis prophetis ac *quarta* de vatibus inter profanas [...] agitur. Addendae sunt dissertationes: IO. GEORG. [...]DRIM de *prophetis illorumque ordine*, Rostochii MDC[...] IO. GOTTLOB. CARPZOVII de *ecclesia iudaica pr[...]* Lipsiae MDCCXIV. IO. CHRIST. DECKERI de *ordi[ne pro]phetarum chronologico*, Halae MDCCXXXIX. Ex anti[qui]bus monimentis, quae de prophetis exponunt, nonn[ulla ad] nos delata sunt, eaque: EPIPHANII liber de *proph[eta]rumque obitu ac sepultura:* * DOROTHEI *synopsis d[e vita] ac morte prophetarum, apostolorum et* LXX. *christi d[iscipulo]rum*, ** quae plenissima est fabularum: EVSEBII c[aesarien]sis fragmentum de *vitis prophetarum*, graece ac la[tine a] *Carterio* editum, Parisiis MDLXXX. *** Aliud scrip[torum] de prophetis genus illorum est, qui speciatim de pro[pheta] quodam commentati sunt ac singularem eius historia[m ena]rarunt. Prodierunt: de *Elia* AEGID. CAMARII [...] *thesbites; siue de rebus Eliae ptophetae commentariu[s ...]mus, in quo de Eliae origine, persona, nomine, patria, [...] israelitarum religione et aliis pleraque scitu digna ex[...] disputantur, constituuntur*, Parisiis MDCXXXI. 4. [...] FRISCHMVTHI dissertatio de *Elia propheta nomine* [...] *sapia:* * DANIELIS A VIRGINE MARIA *vita pr[...] Eliae, ex sacris litteris et ex patribus concinnata et [...]ta:* ** de *Iesaia* IO. HENRIC. MICHAELIS diss[ertatio] de *Iesaia propheta eiusque vaticinio*, Halae MDCCX[...] BERN. HAHNII *introductio ad Iesaiam*, Regio[monti] MDCCXXXV. de *Ieremia* dissertationes IOS. HENRIC. [...]TII de *Ieremia inter prophetas maiores primo*, [...] MD[...]

* exstat graece cum *Petauii* latina interpretatione in EPIP[HANII] *operibus, tom.* II. p. 235.

** est latine in *bibliothec. maxim. patrum. tom.* III. p. 42. gr[aece et] latine autem opusculum hoc FABRICIVS anonymi lib[ro de] *vita et morte Mosis* p. 407. addidit.

*** auctores de prophetis ac vaticiniis eorum recensent [CARPZO]VIVS *introduct. ad libros vet. testam. part.* III. p. 85. [et ...] *bibliothec. ebr. part.* II. p. 139.

* in MENTHENII *thesaur. theolog. philolog. tom.* I. p. [...]

** in eius *speculo carmelitano tom.* II. p. 1.

MDCCIV. CHRIST. BENEDICT. MICHAELIS de *Ieremia et vaticinio eius*, Halae MDCCXII. IO. BERN. HAHNII *introductio in Ieremiam*, Regiomont. MDCCXXXVI. de *Ezechiele* IEREM. FRIDERICI disputatio de *Ezechiele propheta eiusque vaticinio*, Lipsiae MDCCXIX. ALBERT. MENON. VERPOORTENNI dissertatio de *scriptis Ezechielis*, *diuini vatis*: * de *Daniele* disputationes IO. GEORG. BITTELMAIERI de *vita Danielis*, Vitembergae MDCLXXVI. IO. GVILIELM. REINSBERGERI de *Daniele propheta*, Altorfii MDCXCV. IER. FRIDERICI de *Daniele propheta eiusque vaticinio*, Lipsiae MDCCXVI. de *Hosea* eiusdem FRIDERICI dissertatio de *Hosea et eius vaticinio*, Lipsiae MDCCXV. de *Amoso* CHR. BENEDICT. MICHAELIS dissertatio de *vaticinio Amosi*, *propheta*, Halae MDCCXXXVI. de *Obadia* CORNELII HASAEI dissertatio de *propheta Obadia*, Bremae MDCXCV. de *Zacharia* IER. FRIDERICI disputatio de *Zacharia eiusque vaticinio*, Lipsiae MDCCXVII. de *Malachia* CAMPEG. VITRINGAE commentatio de *Malachia propheta eiusque aetate et persona.* **

Inter scripta, quae de *Mose* ad nos peruenerunt, locum habent: PHILONIS iudaei libri tres de *vita Mosis*, *** vbi tamen multa dicuntur, quae ad ipsum Mosen haud pertinent: ANONYMI libri tres de *vita et morte Mosis*, editi primum a *Gilberto Gaulmino* cum obseruationibus, Parisiis MDCXXIX. 8. deinde a *Ioanne Alberto Fabricio*, vna cum quibusdam aliis opusculis, Hamburgi MDCCXIV. 8. * quos rebus fictis ac commentitiis refertos esse, constat: *histoire de Moise*, *tirée de la sainte ecricutre*, *des saints peres*, *des interpretes et des plus anciens ecriuains*, Leodii MDCXCIX. 8. ** quatuor libris, quibus non solum de vita rebusque Mosis; sed etiam de eiusdem scriptis differitur ac contra Spinozam, Hobbesium, Marshamum, Spencerum disputatur. Addo: ADRIANI A CAT-

* in eiusdem *fasciculo dissertationum.* p. 107.

** *libr.* VI. *obseruation. sacrar.* p. 326.

*** p. 602. eius *operum.*

* *acta erudítor.* MDCCXIV. p. 397. *iournal des sauans* MDCCXV. *mai.* p. 540.

** BERNARDI *nouuell. de la republiqu. des lettres* MDCXCIX. *septembr.* p. 341. *nachricht von den stollischen büchern, volum.* II. p. 420.

A CATTENBVRGH *syntagma sapientiæ mosaicæ*, qu ex prioribus Mosis libris eruuntur, Amstelodami XXXVII. 4. *

§. XI.

Adcuratior historiæ ecclesiasticæ prioris explanatio requirit, vt monstretur, qualis doct cœtu sanctiori ætatis istius fuerit tradita, præser fundamento atque ordine salutis sempiternæ: q gulari dei cura illa sit propagata ac quamuis erro seminarentur atque in gente quoque iudaica m quam essent, qui addicerent se cultui falsorum de attamen mirifice conseruata. Spectant huc ex quibus adiumenta ad historiam hanc doctrina strandam sumi possunt, hæcque inter reliqua eius monimenta particularia ad quartum locum ordi me constituti, pertinent.

Quemadmodum in veteri testamento homines modo sempiternæ felicitatis participes facti sunt, qu nunc in nouo consequimur; ita etiam in isto dogma cipalia, de fundamento nimirum atque ordine salu de messia ac fide, credenda erant. Ac quamuis doctrinaque prioris fœderis in quibusdam ab e, nos christiani profitemur, differat; hæc tamen no sentiam rei spectant. Quæ si quis adcuratius vbi cognoscere velit, illi ad notitiam hanc comparand sidia suppeditant:

IO. HENRICI MAII *œconomia temporum ve stamenti, exhibens gubernationem dei inde a mundi vsque ad messiæ aduentum, per omnes antiqui codi libros*, Francofurti ad Mœn. MDCCVI. 4. Præter ad historiam ecclesiasticam veteris testamenti pertin ctor ex præcipuis dicti testamenti oraculis doctrina lenter exponit, sequutus quodam modo theologos io addictos, qui etiam dogmata sacra veteris testame gie illustrant: **

---

* *bibliotheq. raisonnée tom.* XVIII. p. 204.

** *iournal des sauans* MDCCIX. *augusti*. p. 270. FABRICI *bibliotheca part.* IV. p. 70. LILIENTHALII *exeget. biblioth*

IO. GEORGII MICHAELIS dissertatio de *progressu et incremento doctrinae salutaris inde a proteuangelio vsque ad Noachum*, Halae MDCCLII.

FRANCISC. FABRICII *christus, vnicum ac perpetuum fundamentum ecclesiae*, XIV. *dissertationibus philologico-theologicis demonstratus*, Lugduni Batauorum MDCCXVII. 4. *christologia noachica et abrahamica, exhibita duodecim dissertationibus ad selectos textus veteris et noui testamenti*, cum PERIZONII duabus *epistolis* de testimonio Flauii Iosephi de iesu christo et Iacobo minori, ac de chronologia CCCCL. annorum iudicum israeliticorum, Lugduni Batau. MDCC XXVII. 4. ac *fides christiana patriarcharum ac prophetarum, exhibita dissertationibus nouem ad selectos textus veteris et noui testamenti*, cum duabus *orationibus* auctoris: altera de scholis prophetarum; altera de scriba, edocto in regno caelorum, Lugduni Bat. MDCCXXX. 4. quae tria scripta multam eruditionem ac diligentiam ostendunt ac lectori non mediocrem adferunt vtilitatem:

SALOMON. GLASSII *christologia mosaica*, Ienae MDC XLIX. MDCLI. 4. *christologia dauidica*, MDCXXXVIII. MDC XLVIII. 4. *onomatologia messiae prophetica*, Ienae MDCXXIV. 8. quae tria scripta, antea separatim in lucem emissa, sub titulo: *opuscula, christologia mosaica*, ceter. coniunctim prodierunt Ienae MDCLXXVIII. 4. ac. cura *Thomae Crenii* Amstelodami MDCC. 4.

HERMANNI DEVSINGII *Moses euangelizans; seu explicatio allegorico-prophetica historiarum mosaicarum complurium atque insignium*, Traiecti ad Rhen. MDCCXIX. 4. vbi auctor debitum modum in interpretatione mystica magis adhibuit; quam in quibusdam aliis ingenii monimentis, ac lucem ad doctrinam christianam euangelicamque, ex Mosis libris ac historiis explanandam, adtulit:

IO. IACOB. RAMBACHII *christus in Mose; oder betrachtungen vber die vornemste weissagungen vnd vorbilder in den fünf büchern Mosis auf christum*, duabus partibus, quarum prior Francofurti ad Moen. MDCCXXXVI. posterior ibidem MDCCXXXVII. 4. in lucem prodiit, cum praefatione *Io. Philipp. Fresenii*, opus, quod multa quidem, lectione ac meditatione digna, complectitur; quum autem id post auctoris

auctoris obitum ad vſum publicum translatum fuit, ſ
tantæ præſtantiæ eſt, quantam reliqua ſcripta,
ipſo elaborata atque edita, præ ſe habent:

CHR. FR. BAVERI *weiſſagungen von ieſu dem meſſia, ſo in den fünf büchern Moſis enthalten*, tribus, quarum prima Lipſiæ MDCCXXXVII. ſecunda eodem loco MDCCXXXIX. 4. prodierunt. In ope vaticinia de chriſto contra Clericum atque interprete hemenſem defenduntur:

SEBASTIANI SCHMIDII *reſolutio breuis cum phraſi verborum ac notis pſalmorum propheticorum* Argentorati MDCLXXXVIII. 4.

ABR. GVLICHII *theologia prophetica de rebus teſtamenti*, cuius prior pars Amſtelodami MDCLXXV. rior ibidem MDCLXXXIV. publicæ luci expoſita eſt:

ANTONII HVLSII *nucleus prophetiæ, in duas diſtributus: prima de vaticiniis: altera de typis bus veteris teſtamenti, quibus chriſtus et vera eius demonſtrantur*, ceter. Lugduni Batau. MDCLXXXIII.

NICOLAI GVRTLERI *ſyſtema theologiæ pro* Amſtelodami MDCCII. 4.

CAMPEGII VITRINGAE *typus doctrinæ pro* Franeckeræ MDCCVIII. 8.

IO. HENRICI MAII *theologia prophetica, ex ribus veteris teſtamenti oraculis, ſecundum ſeriem theologicorum diſpoſitis*, Francofurti ad Mœn. MDCC cuiusmodi aliorum doctiſſimorum virorum ſcripta, tim etiam de typis veteris teſtamenti edita ſunt, adcuratiorem enumerationem ad caput de libris ex reſeruo; iam autem quorumdam eorum mentionem quia iſta ita comparata ſunt, vt ex illis intelligatur, fuerit veteris teſtamenti doctrina.

Quum in hiſtoria eccleſiaſtica perpetuum veluti cer veritatis atque erroris: regni lucis ac tenebrarum ciendum ſe præbet, falſaque ac praua dogmata vim maxime in idololatria produnt, non ignorari debent ptores, qui de illa expoſuerunt, vt ſaltem ex iis

* *acta eruditor.* MDCLXXXIII. p. 405.

rationem tempore veteris testamenti discamus. Argumentum hoc illustrant:

GER. IO. VOSSII libri de *theologia gentili et physiologia christiana; siue de origine ac progressu idololatriae deque naturae mirandis, quibus homo adducitur ad deum.* Constat opus hoc nouem libris, quorum quatuor priores Vossius ipse in lucem protulit Amstelodami MDCXLI. MDCXLII. 4. post mortem autem illius quinque posteriores accesserunt; attamen multo breuiores; nec tam studiose atque adcurate, ac priores, scripti. Cum istis monimentum hoc prodiit Amstelodami MDCLXVIII. Francofurti MDCLXVIII. 4. MDCLXXV. 4. MDCLXXXVIII. 4. ac cum reliquis Vossii scriptis Amstelodami MDCC. quorum quinto tomo id continetur. Adiungitur illi MOSIS MAIMONIDIS liber de *idololatria*, in linguam latinam translatus atque adnotationibus instructus a *Dionysio Vossio*, Francofurti MDCLXVIII. 4. Quam laudem existimationemque hoc Vossii opus habeat, iam supra * disserui: **

IO. SELDENI syntagmata duo de *diis syris*, quo nomine idola Aegyptiorum, Arabum, Persarum, Ebraeorum; nec pauca Afrorum et Europaeorum, a Syris vtcunque accepta, intelliguntur. Postquam illa primam lucem adspexerant Londini MDCXVII. 8. saepius litteris descripta sunt ac prodierunt, Lugduni Batau. MDCXXIX. 8. cura *Ludouici de Dieu*, quum ab ipso Seldeno emendata atque aucta essent: Lipsiae MDCLXVIII. MDCLXXII. cum additamentis *Andr. Beyeri*, quae eruditae genti multum se commendarunt: Amstelodami MDCLXXX. 8. Libro hoc inprimis de idolis agitur, quorum in scriptura sacra commemoratio fit, hancque ob caussam is in historia ecclesiastica veteris testamenti multum vtilitatis adfert: ***

EDVAR-

* *tom.* I. *bibliothec.* huius p. 849.

** ARNDII *systema litterar.* p. 159. NICERONII *memoir. tom.* XIII. p. 115. *nachricht von den. stollischen büchern vol.* I. p. 283. REIMMANNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 954.

*** NICERONII *memoir. tom.* V. p. 30. Sunt quoque *syntagmata* haec in SELDENI *operum*, quae Londini MDCCXXVI. fol. cura *Wilkins* prodierunt, *tom.* II. In CLERICI *bibliotheque choisi. tom.* VII. p. 80. exstant adnotationes in *syntagmata* illa.

EDVARDI HERBERTI baronis DE CHER... liber de *religione gentilium errorumque apud eos causis* pars prima in lucem exiit Londini MDCXLV. 8. ... grum Amstelodami MDCLXIII. 4. et iterum eod... MDCC. 8. anglice Londini MDCCVIII. 8. in quo va... dem de idololatriae origine diuersisque illius generib... dite traduntur; si autem ad dogmata, simul ibi pro... animum attendimus, produnt illa aperte, auctorem ... eo consilio composuisse, vt illorum caussam ageret, q... turalistae adpellantur: *

ANTONII VAN DALE *dissertationes de origine ... gressu idololatriae ac superstitionum: de vera ac falsa ... tia, vti et de diuinationibus idololatricis iudaeorum,* ... lodami MDCXCVI. 4. ** in quibus alia, ab ... re explanata, minus probanda sunt; alia autem ... ra, vtilia ac lectione digna, omnino se comm...

PETRI IVRIEV *histoire critique des dogmes et d... tes, bons et mauuais, qui ont été dans l'eglise depuis ... iusqu'a iesus christ, ou l'on trouue l'origine de tou... idololatries de l'ancien paganisme, expliquées par rap... celles des iuifs,* Amstelodami MDCCIV. 4. et anglice L... ni MDCCV. 8. duobus voluminibus, *** quae histo... magna variaque eruditione auctoris testatur ac re... plectitur, non plane vulgares; quaedam tamen earu... nus adprobari possunt, quum istae nullam veritatis ... prae se habent; aut saltem dubiae adhuc sunt:

IO. OWENI Θεολογούμενα παντοδαπα, *siue de ... ortu, progressu et studio verae theologiae libri sex, ... etiam origines et processus veri et falsi cultus religio... et instaurationes ecclesiae illustriores ab ipsis rerum pri...* ...

* *vnschuldige nachricht.* 1702. p. 901. ARNDII *system. litterar.* ...

** CLERICI *bibliotheque choisie tom.* III. p. 41. *tom.* IV. p. 1... *acta eruditor.* MDCXCVI. p. 446. *nachricht. von den theo... büchern, vol.* I. p. 387. *nachricht von den stollischen büchern* p. 287. REIMMANNI *catalog. bibliothec. theolog.* p. 90...

*** BERNARDI *nouuell de la republiqu. des lettr.* p. 363. 483. 619. *iournal des sauans* MDCCV. p. 181. MDCCIV. p. 481. MDCCV. p 9. *vnschuldige nach...* p. 229. LILIENTHALII *biblisch - exegetisch. bibli...* REIMMANNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 11.

I. de *creatione* IO. HENRICI HOTTINGERI *storia creationis examen theologico-philologicum, ita instit vt opera sex dierum ex primo geneseos capite strictim rentur*, ceter. Heidelbergae MDCLIX. 4. IO. SCHOT *exercitationes academicae ad sacram primae geneseos historiam*, Franeckerae MDCLXXXVII. 8. GVIL. VAN MVELEN *dissertationes philologicae de die mundi et omnium natali, complectentes historiam creationis iuxta riem et ordinem, a Mose descriptam*, Traiecti ad MDCCXIII. 4. et iterum cum addita dissertatione ad III. *geneseos*, MDCCXXXVIII. 4. duabus partibus: * FRIDERIC. WVCHERERI *historia creationis, qua illa capite primo geneseos continetur, obseruationibus illustrata*, Ienae MDCCXXVIII. 4. ** IACOB. HEN BALTHASARIS *historia creationis mosaica, capite prim neseos exposita variisque obseruationibus illustrata*, Gry wald. MDCCXXIX. 4. TAC. HAI. VAN DER HON commentatio de *creatione mundi secundum narrationem sis*: *** quibus adiungantur: IO. CONRAD. DANN ERI dissertatio de *opere dei hexaemero*, Argentorati LXII. * ADAMI TRIBBECHOVII *veritas crea mundi, prout a Mose descripta est, ostensa in traditi gentium*, Kilonii MDCLXVIII. **

II. de *paradiso* IO. HOPKINSONI *synopsis pa siue paradisi descriptio, cum chorographica eiusdem* Lugduni Batau. MDXCVIII. 4. *** SAMVELIS BOCH *delineatio breuis paradisi terrestris*, ex *epistola* eius ad

---

* *memoir. de Treuoux* MDCCXIV. *iul.* p. 1149. *iournal des* MDCCXIV. *decembr.* p. 656. *iournal. literair. tom.* I. p. 4 *erudicor.* MDCCXIV. p. 115. MDCCXXXIX. p. 154. *vnsc nachrichten*, 1714. p. 476. *neuer büchersaal der gelehrten vo lum.* III. p. 251.

** *deutsche acta erudiror. volum.* XIII. p. 125.

*** locum obtinuit in eiusdem *dissertationibus historicis*, qu duni Batauorum MDCCXXXVIII. 8. prodierunt, p. 1.

* exstat in eius *disputationibus academic* p. 1.

** commentationem hanc CRENIVS transtulit in *fascicul.* I. *lorum, quae ad historiam ac philologiam sacram spectant*, p. 22

*** est quoque in CRENII *fascicul.* II. iam dictorum *op* p. 1. et VGOLINI *thesauro antiquitat. sacrar. tom.* VII. p

Capellum scripta anno MDCLXV. excerpta: * ... RI DAN. HVETII *traité de la situation du paradis ...estre*, Parisiis MDCXCI. 12. latine, interprete *Io. Georgio* ..., Lipsiae MDCXCIV. 12. ac cum auctoris *demonstratio... ...angelica* eodem anno 4. cumque eiusdem dissertatione ...*igationibus Salomonis*, Amstelodami MDCXCVIII. 8. ** ...CI. 12. MDCCXVI. 12. ac belgice: *** SALOMON. VAN ... *dissertatio geographico - theologica de situ paradisi ter...is*: * ADRIANI RELANDI dissertatio de *situ paradisi ...estris*: ** IO. MARCKII *historia paradisi illustrata libris ...tuor*, quibus non tantum loci istius plenior descriptio ...hibetur; sed etiam de hominis integritate, lapsu ac prima ...itutione agitur, Amstelodami MDCCV. 4. *** I. G. ...RKHERDERE libellus de *situ paradisi terrestris*, cum ...*atu nouo de Cepha reprehenso*, Louanii MDCCXXIX. 8. ...ter haec, sunt plura alia scripta, quibus doctissimi ... idem argumentum persequuti fuerunt, exstantque: ...EPHANI MORINI, * IO. VORSTII, ** GEORG. ...ASPAR. KIRCHMAIERI, CHR. KORTHOLTI, DA-

 VID.

* habetur illa in MORINI *vita Bocharti*, quae huius *geographiae sacrae* praemissa est, Lugduni Batauorum MDCXCII. fol. p. 29. et in VGOLINI *thesauro antiquitat. sacr. volum.* VII. p. 628.

** NEOCORI *bibliotheca libror. nouorum tom.* II. p. 176. TENZELII *monatliche vnterredungen*, 1698. p. 763.

*** latine librum hunc complectuntur: *critic.or. sacror. supplement. tomus* II. p. 739. VGOLINI *thesaur. antiquitat. sacrar. tomus* VII. p. 496.

* adiecta est eius *Malachiae illustrato*, Lugduni Batauorum MDCCI. 4. conf. *memoir. de Treuoux* MDCCV. *aug.* p. 1351.

** est in eiusdem *dissertation. miscellanear. part.* I. p. I. et in VGOLINI *thesaur. antiquitat. sacrar. tom.* VII. p. 582.

*** *acta eruditor.* MDCCVI. p. 31. *memoir. de Treuoux* MDCCXIII. *octobr.* p. 1689. *iournal des sauans* MDCCVI. *nouembr.* p. 1005. BERNARDI *nouuell. de la republiqu. des lettres* MDCCVI *iul.* p. 82. *august.* p. 201. *vnschuldige nachrichten*, 1705. p. 526. *boekzaal van Europe* MDCCV. *tom.* II. p. 219.

* in eius *vita Bocharti* p. 9. et VGOLINI *thesaur. antiquitat. sacrar. tom* VII. p. 633.

** huius dissertatio exstat in CRENII *fasciculo* IV. *opusculor. ad histor. et philolog. spectant.* p. 306. et VGOLINI *thesaur. antiquitat. sacrar. tom.* VII. p. 696.

VID. CHRISTIANI, IO. HENRICI MICHA OLEARII, MARTIN. CASPAR. WOLFBVRGII BRICII, IOACHIM. LVTKEMANNI, GVIL NII * dissertationes de *paradiso*. Addo illis VARENII *trifolium historicum sacrum de paradi Simone mago*, Rostochii MDCLV. 4. TAC. HAI. HONERT commentationem de *situ Edenis et l deus ipse plantauit:* ** MARTIN. CORSCHII nes de *fluuiis paradisiacis*, Regiomont. MDCC VII. ***

III. de *diluuio et arca Noae* ATHANASII K *arca Noae, in tres libros digesta, quorum prim quae ante diluuium: secundus de iis, quae ipso dilu duratione: tertius de iis, quae post diluuium a N sunt* exponit, Amstelodami MDCLXXV. fol. SCHOOCKII *diluuium Noachi vniuersale; siu communis sententiae, quod diluuium noachicum vniu incubuerit, aduersus virum quemdam celeberrim* Isaacum Vossium, Groningae MDCLXII. 12. quo adiunctum sibi habet eiusdem *fabula hamelensis:* STRAVCHII dissertatio de *anno diluuii*, Vitemberg IO. GVIL. BAIERI *trias quaestionum, ad dilu historiam pertinentium*, Altorfii MDCCX. 4. LVD PELLI *historia diluuii explanata et illustrata.* * Noae speciatim commentati sunt: IOANNES bello de *arca Noae, cuius forma capacitatisque* MATTH. HOSTVS *inquisitione in fabricam arca monomachiam Dauidis et Goliathi*, Londini MI

* scripsit duas commentationes de *horto Edenis*, quae *otiis theologicis* p. 309. et 594.

** in *dissertationibus* eius *historicis* p. 123.

*** adde: *lettre de mr.* MALLEMANT, *ou est donnée l'exi gence du 2 verset du* VI. *chap. de la genese, et ou le ver du paradis terrestre est etabli contre le sentiment de Ca*

G. MOERIUS dissertatione de *arca Noæ, humani conseruatrice*, Lipsiæ MDCLXXXVI. * IO. PELLE- *dissertation sur l'arche de Noe*, Rothomagi MDCC. 12. de *turri babylonica* ATHANASII KIRCHERI *Babel; siue archontologia, qua primo priscorum p st m hominum vita, mores rerumque gestarum magnitudo: turris fabrica ciuitatumque exstructio, confusio lin- s, et inde gentium transmigrationes cum principalium tatorum idiomatum historia multiplici eruditione de- tur et explicantur*, Amstelodami MDCLXXVIII. fol. itiones IO. IOACHIM. ZENTGRAVII de *turri Ba-* Argentoraci MDCLXXIV. DAN. HOFMOVII de *stru- urris babylonicæ*, Regiomont. MDCXCIV. IOACHIM. RBI de *caussis turris babylonicæ*, Regiomont. MDC AVGVSTIN. CALMETI *dissertation sur la tour de* ** Scripta eiusmodi de singularibus argumentis, quæ toriam sacram prioris fœderis pertinent, plura alia ; nimis autem esset longum atque ab instituto meo a alienum, si singula percensere vellem.

§. XIII.

go ad classem sextam eamque vltimam scri- nistoriæ ecclesiasticæ veteris testamenti particu- llorum videlicet, in quibus *ritus gentis iudaicæ* ntiquitates eius explanatæ sunt atque illustratæ. i istorum vsum esse in dicta historia ecclesiasti- que facile perspicit, qui reputare vult, in histo- præcipue enarrandum esse, qualis ratio fuerit i cultusque diuini publici apud iudæos; hoc inus fieri posse, nisi ab eo, qui antiquitatum am peritus est.

i animus est, adcuratius studium antiquitatibus riti- gentis iudaicæ consecrare, ille fontes adire debet. sacras litteras scriptaque Iosephi ac Philonis, locum habent: *talmud*, complectens *mischnam* et *gemaram*, ierosolymitanum; tum babylonicum, eiusdemque in- es quique istius doctrinam luculentius exposuerunt, vt

in eiusdem *selectis disputationib. theologic.* p. 955.
ius *commentaire sur la bible tom.* 1. *part.* 1. p. 34.

vt R. MOSES MAIMONIDES in opere inscripto: *fortis:* R. IACOB BEN ASCHER in *quatuor or*... quibus veluti epitomen sanctionum talmudicarum c... aliique. In vsu tamen horum scriptorum ea caut... benda est, vt, quae a iudaeis traduntur, illa omnia ... probemus; nec reiiciamus; sed vera ac falsa disc... Inter christianos multi ingenia sua in antiquitatibu... ercuerunt; quum autem non omnes eamdem ra... istas explanandi, inierunt, monimenta, quibu... men suum posteritati commendarunt, varii gen... sique ista distincte enarrare velimus, ad tres ordines... debent. Ad *primum* pertinent scripta, quae generali... quitates codicis sacri cum prioris, tum posterioris ... complectuntur, horumque in numero sunt:

IO. CONRADI DIETERICI *antiquitates bi*... *quibus decreta, prophetiae, sermones, consuetudines ri*... *dicta veteris testamenti de rebus iudaeorum et gentiu*... *sacris, qua profanis, expenduntur*, post auctoris ob... *Io. Iusto Pistorio* editae, Giessae MDCLXXI. fol.

IO. ANDR. QVENSTEDII *antiquitates biblica*... *eclesiastica*, Vitembergae MDCLXXXVIII. MDCXCIX. ...

IOACHIMI HILDEBRANDI *antiquitates e*... *sa scriptura sacra selecta et secundum ordinem libr*... *teris et noui testamenti adornata*, post mortem auct... praefatione *Christophori Henrici Rittmeieri* publica... positae, Helmstadii MDCC. 4.

ADAM. ERDMANNI MIRI *biblisches anti*... *lexicon*, Lipsiae MDCCXIII. 8. * et iterum cum addi... ibidem MDCCXXVII. 8.

AVGVSTINI CALMETI *dictionaire historique, chronologique, geographique et literal de la bi*... risiis MDCCXXII. fol. duobus voluminibus, ** quib... tertium ac quartum, tamquam supplementum ibidem ... XXVIII. fol. accesserunt. Opus hoc quod ob anti... ebraicas, eo comprehensas, ad locum hunc refero, ... famam sibi conciliauit ac haec effecit, vt illud ...

* *vnschuldige nachricht*. 1714. p. 683.

** CLERICI *biblioth. anciennes et modern.* ... *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 172...

rumque deſcriberetur atque in alias transferretur linguas. Denuo enim prodiit cum Pariſiis MDCCXXX. fol. quatuor tomis; tum Geneuae ab anno MDCCXXIX. 4. itidem quatuor voluminibus. * Quod ad interpretationes adtinet, latine non ſolum id conuerſum eſt a *Io. Dominico Manſi* atque editum ſub titulo: *dictionarium hiſtoricum, criticum, chronologicum, geographicum et litterale ſacrae ſcripturae, cum figuris, antiquitates iudaicas repraeſentantibus*, Lucae MDCC XXV. Auguſtae Vindelic. MDCCXXIX. fol. duobus tomis, ** ac Venetiis; ſed etiam belgice cum additamentis, et germanice ſtudio *Hieronym. Georg. Glaeckneri*, hacque lingua illud ita inſcriptum: *bibliſches Wörterbuch aus dem franzöſiſchen uberſetzet, vnd mit verſchiedenen anmerckungen begleitet*, prodiit Lipſiae ab anno MDCCLI. vsque ad annum MDCCLIV. 4. quatuor voluminibus, cum praefatione *Chr. Gottl. Iaecheri*. ***

Ordinis *ſecundi* ea ſcripta ſunt, quae ſpeciatim antiquitatum iudaicarum explanationem comprehendunt ac praecipue ad vetus teſtamentum ſpectant. In illis, quae nunc ſequuntur, locum ſuum habent:

BENEDICTI ARIAE MONTANI libri IX. *antiquitatum iudaicarum, in quibus praeter Iudaeae, Hieroſolymorum et templi Salomonis adcuratam delineationem, praecipui ſacri ac profani gentis ritus deſcribuntur*, Lugduni Batauorum, MDXCIII. 4. * In *primo* horum librorum auctor tractat de gentium ſedibus primis orbisque terrarum ſitu: *ſecundo* de terrae promiſſae partitione: *tertio* de duodecim gentibus: *quarto* de antiquae Ieruſalem ſitu: *quinto* de ſacris fabricis: *ſexto* de ſacris veſtimentis ornamentisque: *ſeptimo* de menſuris ſacris:

* de iis, quae de editione hac inter bibliopolas pariſienſes ac geneuenſes diſputata ſunt, videantur: *biblioth. raiſonnée tom.* IV. p. 468. *memoir. de Treuoux* MDCCXXX. *octobr.* p. 1877. *bibliotheq. italiqu. tom.* III.

** *acta eruditor.* MDCCXXIX. p. 166.

*** confer de opere hoc WOLFII *bibliothec. ebr. tom.* IV. p. 63.

* ſunt in *critic. ſacror. tom.* VI. p. 524.

cris: *octauo* de actione; aut minutioribus ritibus ac
ſeculis et chronologia:

AVGVST. PFEIFFERI *ſpecimen antiquitatum ſ*
de antiquis Ebræorum ritibus et moribus, Vitembergæ
LXVII. 4. *antiquitates ebraicæ ſelectæ*, Lipſiæ MDC
12. * qui et dedit *ſciagraphiam antiquitatum ebraicar*
a Io. Iacob. Schudtio locupletatam: ***

GVIL. GOEREI *antiquitates moſaicæ*, Amſt
MDCXC. fol. quatuor voluminibus, et *antiquitates*
ibidem MDCCI. fol. duobus voluminibus, quod op
gice ſcriptum atque elegantibus tabulis, in æs inciſis,
tum, in multorum laude atque exiſtimatione eſt:

THOMAE GOODWINI *Moſes et Aaron; ſeu ci*
eccleſiaſtici ritus antiquorum Ebræorum, tam quos
genti debent; quam quos iidem ab ethnicis et hi ab E
κακοζηλίαν adſciuerunt, qui liber multum ſe com
hocque nomine ſæpius litteris deſcriptus: in alias
translatus atque adnotationibus illuſtratus fuit. S
anglico is primam lucem adſpexit, inſcriptus: M
Aaron, ciuil and eccleſiaſtical rites vſed by the ancient
Oxonii MDCXIV. poſtea autem Londini MD
MDCXXXI. MDCXXXIV. 4. MDCLV. 4. ac ſæpius, ade
ibidem MDCLXXII. prodiit, in titulo duodecima e
pelletur. Idem liber, latine redditus, in conſpectum
cum venit: primum cum notis *Io. Henric. Reizii*,
MDCLXXIX. MDCLXXXV. Vltraiecti cum HERMANNI
SII duabus diſſertationibus, de *theocratia iſraelitarum*
rechabitis, MDCXC. et alias: iterum Bremæ MDC
MDCCII. MDCCX. MDCCXXII. deinde cura *Io. Henr*
tingeri, qui librum hunc illuſtratum, emendatum
cipuis thematibus auctum edidit atque omiſſis *Reiz*
adnotationes, ex iudæorum monimentis hauſtas,
atque *iſagogen ad ſtudium antiquitatum iudaicarum*,

* exſtant in eius *operibus philologicis*, Vltraiect. MDCCI
tom. II. p. 985. et notis illuſtratæ in VGOLINI
tat. ſacrar. tom IV. p 1174.

** quæ habetur in eius *critica ſacra* p. 141. exh
ſoli capitum tituli cum auctoribus, qui de iſtis

*** in *deliciis ebræo-philologicis*, *hiſtoriæ* ipſius *iud*
p. 147.

istarum præstantia differitur, præmisit, vna cum dissertatione de *theocratia israelitarum, a Mose præsertim vsque ad Saulum*, quam in locum dictæ commentationis WITSII de eodem argumento substituit hancque, præter præfationem, ab editione hac remouit, Francofurti ad Mœnum MDCCX, 8. * Prodiit liber hic etiam belgice Amstelodami MDCXXIX. Copiosus atque eruditus in illum commentarius habetur in IO. GOTTLOB. CARPZOVII *adparatu historico-critico antiquitatum sacri codicis et gentis ebrææ*, Lipsiæ MDCC XLVIII. 4. **

IO. LVNDII *alte iüdische heiligthümer, gottesdienste vnd gewohnheiten für augen gestellet, in einer ausführlichen beschreibung des ganzen leuitischen gottesdienstes*, ceter. quod notissimum atque erudite diligenterque elaboratum opus primum in lucem exiit Slesuici MDCXCV. XCVI. 8. tribus voluminibus distinctum: deinde iterum iterumque emendatum atque accessionibus locupletatum, cum præfatione *Henrici Muhlii* Hamburgi MDCCI. MDCCIV. MDCCXI. MDCCXXII. fol. item cum præfatione ac notis *Io. Christoph. Wolfii*, Hamburgi MDCCXXXVIII. fol. quæ prioribus multo melior est editio. Auctor antiquitatum ebraicarum capita, quæ ad sacerdotium leuiticum spectant, persequitur quinque libris iisque exponit de tabernaculo, templo priori ac posteriori: sacerdotibus, leuitis ac cultu diuino veterum Ebræorum: ***

ADRIANI RELANDI *antiquitates sacræ veterum Ebræorum, breuiter delineatæ*, Vltraiecti MDCCVIII. deinde auctiores ibidem MDCCXII. MDCCXIV. MDCCXVII. Lipsiæ MDCC XIII. 8. cum præfatione *Io. Francisci Buddei* euulgatæ, quæ exhibent compendium elegantissimum atque omnibus harum litterarum cultoribus maxime commendandum, in quatuor partes de locis, personis, rebus ac temporibus sacris diuisum.

* liber hic in VGOLINI *thesauri antiquitatum sacrar.* tomum III. p. 1. translatus est.

** *acta eruditor.* MDCCXLIX. p. 99. KRAFTII *theolog. biblioth. vol.* IV. p. 61. *theologischer büchersaal, volum.* I. p. 9.

*** FABRICII *histor. bibliothec. part.* III. p. 87. REIMMANNI *catalog. bibliothec. theolog.* p. 873. *acta erudítor.* MDCCI. p. 382.

ſum. * Edidit quoque RELANDVS orationem de *vſu antiquitatum ſacrarum*, Traiecti ad Rhen. MDCCXIII.

CHRISTOPHORI SEMLERI *antiquitaten der heiligen ſchrift; oder bibliſche fragen von dem paradies, archa Noa, ſtiftshütte, tempel, hohenprieſter, licht und recht, opfern,* ceter. Halæ MDCCVIII. MDCCXV. MDCCXXXII. 12.

HENRIC. IACOB. VAN BASHVYSEN *ſyſtema antiquitatum ebraicarum minus*, Francofurti ad Mœn. MDCCXV. 8. ** quo ſæpe ad ſyſtema maius prouocat: ***

CONRADI IKENII *antiquitates ebraicæ ſecundum triplicem iudæorum ſtatum, eccleſiaſticum, politicum et œconomicum, breuiter delineatæ*, Bremæ MDCCXXXII. 8.

IO. LEONARD. RECKENBERGII *ſacri iudæorum ritus antiqui, ſecundum res geſtas et dogmata illorum, ad codicis ſacri vtriusque fœderis illuſtrationem deſcripti*, Ienæ MDCCXL. 8.

ANDREAE GEORG. WAEHNERI *antiquitates Ebræorum, de iſraeliticæ gentis origine, fatis, rebus ſacris, ciuilibus et domeſticis, fide, moribus, ritibus et conſuetudinibus antiquioribus et recentioribus*, Gœttingæ MDCCXLIII. 8. duobus voluminibus, quorum *prius* Ebræorum ſcripta ſacra, libros ſymbolicos, antiquitatum ſcriptores et præcepta: *poſterius* eorumdem chronologiam, hiſtoriam, ſectas et eruditionem exhibet. In cenſum horum ſcriptorum quodam modo etiam referri poteſt: BERN. LAMY *adparatus biblicus ad intelligenda ſacra biblia, methodicam antiquitatum ebraicarum diſpoſitionem exhibens*, editus latine Gratianopoli MDCLXXXVII. fol. Lugduni MDCXCVI. 8. Ienæ MDCCIX. 8. Amſtelodami MDCCIX. 4. Lugduni Batauorum MDCCXI. 8. Lugduni MDCCXX. 8. gallice ſub titulo: *intro-*

* *acta eruditor.* MDCCIX. p. 206. CLERICI *bibliotheq. choiſ. tom.* XVI. p. 370 *tom.* XXIV. p. 329. *memoir. de Treuoux* MDCCXII. *octobr.* p. 1683. BERNARDI *nouuelles de la republiqu. des lettres* MDCCVIII. *iul.* p. 76. *nachricht von den ſtolliſchen büchern, volum.* I. p. 786. REIMMANNI *catalog. biblioth. theol.* p. 917. Ipſas antiquitates has VGOLINVS cum ampliſſimo commentario tranſtulit in *theſaurum* ſuum *antiquitatum ſacrarum*, *tom.* II. p. 330.

** *unſchuldige nachricht.* 1716. p. 354.

*** cuius delineatio exſtat in den *deutſchen actis erudítor. volum.* III. p. 82. id autem, quantum ſcio, minus vidit lucem.

introductio ad sacram scripturam, Lugduni MDCLXXXIX. 12. iterum interprete *Francisco de Bellegarde*, Parisiis MDCXCVII. 8. et ex noua versione *Boyerii*, Lugduni MDCXCIX. MDCCIX. 4. anglice studio *Bundy*, Londini MDCCXXIV. 4. et MDCC XXVIII. 8. ad quam interpretationem nonnulla accesserunt. Adiungendum est: IOACHIMI LANGII *mysterium christi ac christianismi in fasciis typicis antiquitatum biblicarum veteris testamenti, quo ritus ebraeorum ecclesiastici circa loca, personas, tempora et actiones explicantur*, Halae MDCCXVII. 4. qui liber studiosis antiquitatum ebraicarum ac sacrarum litterarum eam ob caussam commendandus est, quia eo non solum ritus veterum Ebraeorum ecclesiastici breuiter explanantur; sed etiam, quod princeps rei huius caput est, in sensus horum rituum abditos inquiritur.

Ordinem *tertium* scriptorum de antiquitatibus ebraicis adsigno iis, quibus singularia istarum capita enarrata sunt. Ita de *tabernaculo mosaico* exstant: GVSTAV. PERINGERI *historia tabernaculi mosaici*, Vpsal. MDCLXVIII. 8. CONRAD. MEL *tabernackel; oder gründliche beschreibung der stiftshütte*, Francofurti MDCCXI. 4. SALOMON. VAN TIL *commentarius de tabernaculo Mosis*, Dordraci MDCC XIV. 4. * de *arca foederis* IO. BVXTORFII *historia arcae foederis*: ** de *templo hierosolymitano* IO. BAPTISTAE VILLALPANDI *commentarius in Ezechielem*, Romae MDCV. fol. qui templi fabricae illustrandae singularem operam dedit; non omnibus autem cogitata eius se probarunt: BERN. LAMY libri VII. de *tabernaculo foederis: de sancta ciuitate Ierusalem et de templo eius*, Parisiis MDCCXX. fol. ANONYMI *tempel Salomonis nach allen seinen vorhöfen, mauern, thoren, hallen, heiligen gefaessen* ceter. Halae MDCC XVIII. 4. CONRAD. MEL *Salomons tempel; oder beschreibung des herrlichen tempels Salomonis*, Francofurti ad Moen. MDCCXXIV. 4. Similia ingenii monimenta de aliis antiquitatum ebraicarum capitibus prodierunt, qualia sunt: de *sacerdotibus* IO. SAVBERTI *commentarius de sacerdotibus et*

* exstat in VGOLINI *thesauro antiquitatum sacrar. tom.* VIII. p. 1.

** in eius *exercitationibus* p. 1. et VGOLINI *thesaur. antiquit. sacrar. tom.* VIII. p. 143.

et sacris Ebraeorum personis: * IO. LIGHTFOOTI *...sterium templi, quale erat tempore nostri seruatoris:* ** SELDENI libri de *successione in pontificatum ebraeorum*: IO. BRAVNII *vestitus sacerdotum Ebraeorum*, Amstelo... MDCXCVIII. 4. de *festis diebus* IO. MEYERI liber de *...poribus sacris et festis diebus Ebraeorum*, Amstelodami ... XXIV. 4. de *sacrificiis* IO. CLOPPENBVRGII *sacrifici... patriarchalium schola sacra:* * WOLFGANG. FRAN... *schola sacrificiorum patriarchalium sacra*, Vitembergae ... XLVII. MDCLIV. MDCXCVIII. MDCCIII. GVIL. OVTR... libri de *sacrificiis*, Londini MDCLXXVII. 4. et Amstel... MDCLXXVIII. MDCLXXXVIII. 8.

Referri et huc potest IO. SPENCERI opus de l... *bus ebraeorum ritualibus earumque rationibus*, editum Ca... tabrigiae MDCLXXXV. fol. Hagae Comit. MDCLXXXVI. Lipsiae MDCCV. 4. Quibus editionibus quum tres tan... libri operis huius euulgati fuerint, accesserunt postea li... quartus, varia capita et dissertationes aliaque auctoris s... plementa in editione, adornata a *Leonardo Chappelow*, C... tabrigiae MDCCXXVII. fol. haecque cum *Christoph. Ma... Pfaffii* dissertatione praeliminari de libri pretio et erroribus ... que auctoribus, qui contra Spencerum scripserunt, ... denuo descripta est Tubingae MDCCXXXII. fol. Complecti... opus hoc multa, lectione digna, atque auctoris egregi... eruditionem iudicandique facultatem luculenter monstr... in eodem tamen tradi atque adfirmari paradoxa, ap... falsa ac peruersa, finem nimirum legum ac rituum iudai... rum primarium non fuisse, vt adumbrationem messiae ei... que beneficiorum praeberent: Zabiorum ritus occasion... dedisse multarum legum mosaicarum: deum in legi... quam plurimis gentium, praesertim Aegyptiorum, mori... atque institutis se attemperasse; ob has autem prauas e...

nio...

---

* in eiusdem *operibus posthumis* p. 283. et libro illius de *sacri... veterum* p. 657.

** *tomo* I. eius *operum* p. 673.

*** prodierunt cum eiusdem libro de *successione in bona defu...* Lond. MDCXXXVI. fol. in eius *vxore ebraica*, Francofurti ... XCV. 4. atque *operum tomo* II. p. 79.

* *tom*. I. *operum* eius *theologicor*. p. I.

niones multos contra Spencerum dimicasse, abunde constat. Nec silentio praetereundum esse puto, BLASII VGOLINI *thesaurum antiquitatum sacrarum, complectentem selectissima clarissimorum virorum opuscula, in quibus veterum Ebraeorum mores, leges, instituta, ritus sacri et ciuiles illustrantur*, quod insigne ac splendidum opus, iam multorum voluminum, Venetiis MDCCXLIV. fol. exire coepit. Sufficiat, pauca haec ex tam magno eiusmodi scriptorum numero breuiter commemorasse ac quibusdam tantum exemplis monstrasse, qualia ingenii monimenta antiquitatum ebraicarum ad tertiam illorum classem referri debeant. Longior atque adcuratior illorum enumeratio non ad hunc; sed ad alium locum, maxime ad bibliothecam antiquariam, pertinet; praeterea autem fuerunt, qui in istis diligenter percensendis operam suam collocarent. *

Antequam finem eorum faciam, quae de scriptis, ad certa historiae ecclesiasticae veteris testamenti capita spectantibus, disserui, adiungo quaedam monimenta de variis eiusdem historiae argumentis. Sunt ista:

Dissertations historiques, chronologiques, geographiques et critiques sur la bible, Parisiis MDCCXI. 8. ** quo volumine quinque dissertationes continentur iisque historia, a Mose in primo libro; siue *genesi*, enarrata, illustratur. Agit auctor de creatione mundi, de diluuio, de dispersione nationum, de Abrahamo, Isaaco eiusque posteris:

IODOCI IOSEPH. PLVMYOEN *dissertationes selectae in scripturam sacram*, Ipris MDCCXXXV. 8. *** quibus eam ob caussam locum hunc adsigno, quoniam argumenta historica

---

* qui notitiam scriptorum antiquitatum ebraicarum sibi adquirere vult, adeat ille: IMBONATI *bibliothecam latino-ebraicam*, quae BARTOLOCCII *bibliothecae rabbinicae magnae* tomum quintum constituit: FABRICII *bibliographiam antiquariam*, vbi *cap.* I. generales; in sequentibus autem speciales auctores antiquitatum ebraicarum recensentur: WOLFII *bibliothec. ebr. part.* II. p. 1080. SCHVDTII *delic. ebraeo-philolog.* quae eiusdem *historiae iudaicae* subiectae sunt, p. 166. Nonnulli quoque eiusmodi scriptores indicantur in PFEIFFERI *sciagraphia systematis antiquitatum ebraicarum*, quae est in eius *critica sacra*, p 141.

** *iournal des sauans* MDCCXII. *ianuar.* p. 3.

*** *nou. actor. supplement. tom.* VI. p. 266.

storica in istis pertractantur, de tempore videlicet, quo ... dithae res contigerunt: de situ Bethuliae: de Asuero ... ris: de septuaginta annis seruitutis babylonicae: de septuaginta hebdomadibus Danielis, atque alia:

DAVIDIS MILLII *dissertationes selectae, varia sacrorum litterarum et antiquitatis orientalis capita exponentes et illustrantes, curis secundis nouis dissertationibus, oratione et miscellaneis orientalibus auctae*, Lugduni Batauorum MDCCXLIII. 4. * Iam antea auctoris *dissertationes selectae*, Traiecti ad Rhen. MDCCXXIV. 8. in lucem prodierant, eaeque de Nilo et Euphrate: de vitulo aureo: de altari ... diatore: de Gad et Meni aliisque argumentis. Quae quum iterum typis describendae essent, auctae istae sunt atque ... adducto volumine dissertationes, post id tempus publicae luci expositae, accesserunt, nimirum de terra Canaan, de ... tuis et lapidibus idololatricis, de cornibus altaris exteris, de caussis odii inter iudaeos et samaritanos. Omnibus auctoribus, a me adhuc commemoratis, ii quoque adiungendi sunt, qui quum libros prioris foederis, in primis scripta de rebus gestis, explanarent ac cogitationes suas maxime ad sensum litterarum inuestigandum conferrent, multis ... pitibus historiae ecclesiasticae lucem adtulerunt.

CAPITIS SEPTIMI

DE

SCRIPTIS HISTORIAE ECCLESIASTIC...

SECTIO III.

DE

SCRIPTIS AD HISTORIAM ECCLESIASTIC... NOVI TESTAMENTI GENERATIM SPECTANTIBUS.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

Commemorantur scripta, quibus historia ecclesiastica noui testamenti generatim continetur, temporis antiquioris §. I.

A

* *acta erudit.* MDCCXLIII. p. 449.

Mediae §. *II.* *Recentioris, composita a lutheranis* §. *III.* *Reformatis* §. *IV.* *Pontificiis* §. *V. VI.* *Ab auctore, Arii sectatore* §. *VII.*

Scriptores, qui res, in ecclesia noui fœderis gestas, litteris mandarunt, si ad aetates illorum respicimus, in tres classes diuidendi sunt. Prima complectitur *antiquiores*, quos diuersi esse generis, constat, siue ad eorum auctoritatem fidemque; siue ad monimenta eorum, quae ad nos delata sunt, animum aduertere velimus. Alia enim istorum scripta sunt adulterina; alia germana quidem; ita tamen inter se differunt, vt quaedam ab interitu se haud vindicare potuerint; aut reliquias tantum eorum conseruatas habeamus; nonnulla autem integra ad nos peruenerint.

Inter scripta historiae ecclesiasticae *adulterina* referenda sunt, quae nomina prae se ferunt: PROCHORI *de vita, miraculis et adsumtione Ioannis baptistae*: ABDIAE babylonici de *certamine apostolorum*: LINI de *passione apostolorum, Petri et Paulli*: CLEMENTIS *romani* libris *recognitionum* atque aliorum, quae falsa esse, iam dudum a doctissimis viris monstratum fuit; nec ipsi ecclesiae romanae doctores, nominatim Baronius, Bellarminus, Canus et alii ausi sunt, id negare.

Ad monimenta historiae ecclesiasticae antiquiora eaque *germana*, quorum fragmenta tantum supersunt, pertinent: HEGESIPPI ὑπομνήματα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πράξεων, siue *commentariorum actorum ecclesiasticorum libri quinque*, quibus res, a christi morte vsque ad aetatem suam in ciuitate christiana gestas, commemorauerat; perierunt autem isti, praeter partes quasdam de martyrio Iacobi, fratris domini: de persequutione propinquorum seruatoris nostri: de Simeonis, Cleophae filii, martyrio, ab EVSEBIO in *historia ecclesiastica* conseruatas: HESYCHII *historia ecclesiastica*, ex qua locus de Theodoro Mopsuesteno exstat. * Ex PHILONIS philosophi *historia ecclesiastica* profert

* adfertur in *collatione* V. *synodi* v. *constantinopolitanae*, ANNO DLIII. habitae, *tom.* II. BINII *part.* 2. p. 71.

fert nonnulla MICHAEL GLYCAS. * Scripsit PHILIPPVS SIDETES χριστιανικὴν ἱστορίαν, siue hist. christianam, cuius insigne fragmentum de scholæ alexandrinæ successione, Henric. Dodwellus ** edidit atque illustrauit; quum autem historiæ huius initium factum est ab condito eaque ad ætatem auctoris perducta, monim quæ ad solam historiam ecclesiasticam noui testamenti ctant, illa haud adnumeranda est. Reliqui eiusdem historiæ scriptores græci penitus sunt deperditi, vt IOAN presbyter Aegeates, qui composuerat historiam eccles a depositione Nestorii et Theodosii iunioris tem libris decem: BASILIVS cilix, de cuius historiæ eccl cæ libris tribus veteres testantur.

Dimitto hos ac pergo ad eos, quorum monimenta historiæ ecclesiasticæ noui fœderis ab antiquitate nobis integra relicta fuerunt. Sunt illi vel græci; vel latini. numero illorum; siue græcorum, exstant:

EVSEBIVS cæsariensis, qui inter scriptores hos merito princeps est. Ad posteros ille transmisit historiæ ecclesiasticæ libros iisque primus iustum volumen vniuersæ historiæ huius comp fuit, abinitio christianismi vsque ad Licinium, a Constantino magno superatum atque exstinctum, pacemque ecclesiæ redditam. Enarrat diligenter rerum, in ecclesia gestarum, seriem: apostolorum atque aliorum illustrium doctorum successiones, doctrinam euangelicam, martyria, persecutiones, hæreticorum prauas sententias. Fide se commendat ea excipiantur, quibus narrationes non scriptas; sed tas] sequitur ac fabulosa admiscet. Optimam historiæ ius editionem ab Henrico Valesio accepimus, qui non graeca ad codices manuscriptos recensuit; sed etiam versionem latinam composuit: eruditissimas adnotationes adiecit, vna cum dissertationibus de schismate donatistarum de vno tantum, non duobus templis, a Constantino Hierosolymæ conditis: ad Iacobum Vsserium aduersus illius sententiam de perdita versione LXX. interpretum et hexaplis Origenis: de martyrologio, quod Rosweidus edidit perperam pro veteri genuino romano martyrologio ...

* annal. p. 282

** ad calcem dissertationum in Irenæum, Oxonii MDCLXXXI

Praemisit praeterea dissertationem de Eusebii vita ac scriptis: veterum de Eusebio in vtramque partem testimonia: PETRI DE MARCA epistolam, ad eum scriptam de originibus christianismi in Gallia. Editio haec Valesii graece ac latine Parisiis prodiit primum MDCLIX. fol. deinde ex Valesii manuscripto paucis in versione mutatis ac pluribus additis in animaduersionibus ex secundis illius curis MDCLXXVII. fol. Ad priorem editionem parisiensem *historia* haec iterum litteris descripta est Moguntiae, vt titulus habet; siue Francofurti potius MDCLXXII. fol. ad posteriorem autem parisiensem Amstelodami, quemadmodum in titulo est, MDCXCV. fol. Editiones has sequuta est ea, quae, nouis accessionibus ac notis aucta, cura *Guilielmi Reading* Cantabrigiae MDCCXX. fol. lucem adspexit. * Graece scriptores historiae ecclesiasticae, Eusebium, Socratem, Theodoretum, Sozomenum, Euagrium elegantissime edidit Robertus Stephanus Parisiis MDXLIV. fol. iidemque graece ac latine cum *Io. Christophorsoni* versione ac *Suffridi Petri* adnotationibus, Geneuae MDCXII. fol. prodierunt. Versiones Eusebii latinas *Rufini*, *Wolfgangi Musculi*, *Io. Christophorsoni*: anglicam, belgicam, gallicam, germanicam praetereo:

SOCRATES, qui *libros* VII. *historiae ecclesiasticae* reliquit, ab anno christi CCCVI. vsque ad annum CCCCXXXIX. Is prae aliis ob iudicium ac diligentiam laudatur. Edidit illum cum Sozomeno, ex codicibus manuscriptis emendatum, noua latina versione atque eruditis notis instructum *Henricus Valesius*, Parisiis MDCLXVIII. quae editio iterum litterarum formis descripta est Moguntiae MDCLXXVII. huicque editioni nouus titulus, Amstelodamum annumque MDCXCV. prae se ferens, praefixus fuit. Exstat quoque Socrates in editionibus, antea memoratis, Roberti Stephani ac Geneuensium: in illa graece: in hac graece ac latine. Latine eum conuerterunt: *Wolfgang. Musculus* et *Ioann. Christophorsonus* cum Eusebio, Sozomeno, Theodoreto,

* CLERICI *bibiotheque. ancienn. et modern.* tom. XVI. p. 75. *acta erudit.* MDCCXXIV. p. 97. BAVMGARTENII *nachricht. von merckwürdigen bücbern*, *volum.* X. p. 310.

reto, Euagrio, quae interpretationes saepius in lucem prodierunt:

HERMIAS SOZOMENVS, qui scripsit *libros* IX. *historiae ecclesiasticae* eosque auspicatus est ab anno seruatoris CCCXXIII. et aeque, ac Socrates, vsque ad annum christi CCCCXXXIX. perduxit. Fidem eius nonnulli dubiam reddunt; alii autem candorem in illo laudant ac ipse certe veritatis studium prae se fert. Quales illius editiones ac versiones in lucem exierint, ex iis patet, quae antea a me dicta sunt:

THEODORETVS, cuius *libri* V. *historiae ecclesiasticae* ad nos peruenerunt. Narrationis suae initium fecit ab haeresi ariana atque ad mortem Theodori Mopsuesteni; siue ad annum christianum CCCCXXVII. progressus est, ita vt quae a Socrate ac Sozomeno omissa fuerant, ea suppleret. Lucem adspexit *historia* haec graece Basileae MDXXXV. fol. ac cum Eusebio aliisque Parisiis MDXLIV. fol. latine, interpretibus *Ioachimo Camerario* MDXXXVI. ac *Io. Christophorsono* cum aliorum historiae ecclesiasticae libris, etiam inter reliqua Theodoreti opera, latine euulgata, atque inter scripta historiae ecclesiasticae, ab *Henrico Valesio* in latinum sermonem conuersa ac sine textu graeco notisque edita, Parisiis MDCLXXVII. fol. graece ac latine cum Geneuae MDCXII. fol. tum in Theodoreti operibus, a *Iacob. Sirmondo* Parisiis MDCXLII. fol. editis; postea autem cura *Henrici Valesii*, Parisiis MDCLXXIII. Moguntiae MDCLXXIX. Amstelodami MDCXCV. qui non solum nouam versionem notasque; sed etiam historias Euagrii, Philostorgii ac Theodori lectoris addidit:

PHILOSTORGIVS, cuius opus *historia ecclesiastica*, ab anno christi CCC. vsque ad annum CCCCXXV. duodecim libris distinctum, iniuria temporum quidem periit; superest tamen illius epitome, a *Photio* excerpta et ab iis, quae in eiusdem *bibliotheca* de opere hoc habentur, diuersa. Primus illam graece cum latina interpretatione, vberioribus doctisque adnotationibus ac prolegomenis *Iacobus Gothofredus* Geneuae MDCXLII. 4. in lucem protulit. Post eum *Henricus Valesius* eamdem emendatiorem cumque meliore versione ac notis edidit ac historiae Theodoreti, Euagrii ac Theodori lectoris adiecit, Parisiis MDCLXXIII. quae editio iterum

Antiquiores historiæ ecclesiasticæ auctores iiqu sunt:

RVFINVS, cuius exstat *historia ecclesiastica*, in lib diuisa. Nouem eorum priores complectuntur latin terpretationem EVSEBII *historiæ ecclesiasticæ*; in qua componenda Rufinus tanta vsus est libertate, vt ali in his integrum fere decimum librum Eusebii om alia adderet atque interpolaret. Duo posteriores à Rufino scripti sunt iisque historia vsque ad mortem dosii senioris perducta est; ea autem ratione, vt mi rentur, quæ incerta sunt ac parum credibilia, atque dant, Rufinum iudicio ac fide Eusebio inferiorem Libri hi sæpius in lucem prodierunt. Edidit illos cas SIODORI *historia tripartita* ac cum præfatione *Rhenanus*, Basileæ MDXXIII. fol. iidemque cum dicta *ni* præfatione: CASSIODORI *historia tripartita* ac q dam aliis scriptoribus ecclesiasticis eodem loco MD lucem viderunt. Reliquas illorum editiones, quæ praetereo. Duo posteriores libri, quorum ipse Rufin ctor est, habentur etiam in eius *operibus*, Romæ MCC Lugduni MDLXX. Parisiis MDLXXX. fol. editis:

EPIPHANIVS *scholasticus*, qui Socratis, Sozom Theodoreti historias ecclesiasticas latine reddidit illis vnum historiæ volumen composuit, in XII. libro sum. Redacti illi sunt postea in epitomen; siue co dium, ac nomen *historiæ tripartitæ* acceperunt. Pro isti in lucem, a *Beato Rhenano* diligenter recensiti emendati, Basileæ MDXXIII. fol. ac iterum iterumqu rarum formis impressi sunt ibidem MDXXVIII. MD MDXXXIX. MDLXVIII. fol. Parisiis MDLXII. fol. MD ac Francofurti MDLXXXVIII. fol. vna cum EVSEBII *h ecclesiastica*, quam Rufinus latine vertit ac duobus

FABRICII *histor. bibliothec. part.* II. p. 396. 402. 406. I tione veterum scriptorum historiæ ecclesiasticæ græcorum cura IO ANTON RABY Aug. Taurin. MDCCXLVII. fa dire cœpit, videatur *iournal des sauans* MDCCXLVII. *august* deque ea, quæ in titulo habet Amstelodamum MDCX BERNARD in *nouuelles de la republiqu. des lettres*, MDCC p. 168.

§. II.

Post antiquiores [illegible] ecclesiasticae noui testa- menti scriptores commemorandi sunt illi, qui *medii* [illegible]. Magna [illegible] erant aeui illius tene- [illegible] in quibus res [illegible] ac litterariae iacebant; nonnulli tamen [illegible] eruditionis monimenta [illegible] historiae sacrae illustrandae [illegible]. Ad [illegible] si respiciamus, qua in [illegible], illi itidem vel *graeci* [illegible] vel [illegible].

Inter *graecos* [illegible] graphi quidam generales, qui [illegible] nunquam attigerunt; [illegible] nunc eos, ac qui [illegible]. [illegible] NICEPHO- [illegible] *historia ecclesiastica* li- [illegible] Phocae, id est, [illegible] Sozomeno, So- [illegible] Theodoro lectore, Basilio [illegible] composuit. Quum sum- ma [illegible] recensetur, adduntur [illegible] vsque ad XXIII. [illegible] philosophi; siue [illegible] colligitur, exsti- [illegible] autem iniuria [illegible] Nicephoro; siue ab alio [illegible] XVIII. primus *Io. Langus* [illegible] hancque editio- nem [illegible] MDLX. cum *Langi* scho- [illegible] MDLXII. MDLXIII. Franco- [illegible] MDLXVI. 8. duobus volu- minibus. [illegible] prodierunt illi cum *Langi* la- tina interpretatione cura *Frontonis Ducaei*, Parisiis MDCXXX. fol. duobus tomis. ** Quantum commendationis ob stili elegantiam Nicephorus sibi conciliauit; tantum contra fidei atque auctoritatis fabulosis narrationibus detraxit, quae vbi- que

* FABRICII *bibliothec. part.* II. p. 411.

** BAUMGARTENII *nachricht. von merckwürdigen büchern, vol.* X. p. 118

que fere adparent atque efficiunt, vt nemo ipſi, niſi antiquiorum teſtimoniis ſuffulto, facile credat.

Locum inter *latinos* hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptores medii æui ſibi fecerunt:

BEDA *venerabilis*, cuius ad nos delati ſunt: *hiſtoria eccleſiaſtica gentis Anglorum* libri V. Orditur a primo Iulii Cæſaris in Britanniam aduentu ac progreditur ad annum chriſti DCCXXXI. ac quamuis quæ narrat, ea præcipue ad ciuitatem chriſtianam in Anglia ſpectent; non pauca tamen admiſcet, vnde generatim hiſtoriæ illorum temporum ſacræ cognitio peti poteſt. Præter veteres editiones cum in BEDAE *operibus*; tum ſeparatim Argentorati MD. MDXIV. Hagan. MDVI. Antuerpiæ MDL. Louanii MDLXVI. Coloniæ MDCL. 8. et in commeliana *ſylloge ſcriptorum de rebus anglicis* in lucem prolatas, commemorandæ inprimis ſunt tres recentiores, cantabrigienſis cum ſaxonica ALFREDI regis paraphraſi ac *Abr. Wheloci* adnotationibus MDCXLIV. fol. pariſienſis locupletior notis ac diſſertationibus *Petri Franciſc. Chifletii* MDCLXXXI. 4. ac cantabrigienſis cura *Io. Smithi* ac filii *Georgii Smithi*, vna cum reliquis Bedæ operibus hiſtoricis ac notis MDCCXXII. fol. *

HAYMO, qui de *chriſtianarum rerum memoria* libros decem ſcripſit, a chriſto nato vsque ad tempora Theodoſii magni. Exhibent iſti epitomen ex EVSEBII ac RVFINI *hiſtoria eccleſiaſtica*. Prodiit liber hic Hagan. MDXXXI. 8. Coloniæ MDXXXI. 8. MDLXXIII. MDC. 12. Lugduni Batauor. cura *Marc. Zuer. Boxhornii* MDCL. 12. Helmſtadii MDCLXXI. 4. edente *Io. Ioachim. Madero*: item Saluiano, Maximo taurinenſi, Paciano, Sulpicio Seuero et Dorotheo tyrio ſubiunctus, cum *Petri Galeſinii* notis, Romæ MDLXIV. fol.

ANASTASIVS *bibliothecarius*, iam memorandus ob *hiſtoriam eccleſiaſticam*, quam ex tribus græcis ſcriptoribus ſumſit ac latine compoſuit. Tribus partibus illa conſtat, quarum prima complectitur NICEPHORI *chronographiam*

 com-

* *acta eruditor.* MDCCXXIV. p. 124. *memoir. liter. de la grande Bretagne tom.* X. p. 520. *famlung von alten und neuen theolog. ſachen*, 1723. p. 109. adde FABRICII *bibliothec. latin. mediæ et infimæ ætatis volum.* I. p. 503. 519. FREYTAGII *adparatum litterarium tom.* I. p. 339.

compendiariam: secunda excerpta ex Syncello, quae in ab Hierosolymis, per Pompeium victis; tertia vero maxima ex Theophane hausta est. In publicam luce storia haec cum adnotationibus emissa est a *Carol. An Fabrotto*, Parisiis MDCXLIX. fol.

ADAMVS *bremensis*, cuius ad nos peruenit *historia astica* quatuor libris, postea inter scripta historiae spe cialis eiusque certarum regionum ac populorum percensenda:

ORDERICVS VITALIS, cuius *historiam ecclesi* christo nato vsque ad annum MCXL. descriptam XLI. distinctam inter scriptores veteres historiae No norum *Andreas du Chesne* iuris publici fecit, Paris XIX. Primo libro res a tempore christi, in lucem ed que ad annum MCXL. gestae per seriem imperatorum uiter narrantur et in his illae quoque, quae ad christ que apostolos pertinent: secundo historia apostolor apostolicorum virorum, ac sub finem illius pont romanorum vsque ad Innocentium II. exhi tertio ac sequentibus libris de rebus Normannor Francia, Anglia, Apulia, Calabria, Sicilia et Palae que ad annum christi MCXL. differitur.

Ad auctores hos adiungitur ALBERTVS KRANZIVS merita in historiam ecclesiasticam aetatis huius magn Quamuis enim argumenta specialia persequatur; ea tam que refert, quae historiae ecclesiasticae vniuersae lucem ad Inter scripta eius historica locum habent: *regnorum lonarium Daniae, Sueciae et Norwegiae chronicon:* *Saxonia* ac *Vandalia*. Inprimis huc spectat *metropol* qua historiam religionis christianae, in Saxoniam riorem, Guestphaliam et Cimbriam introductae, ac cim, qui in iisdem regionibus constituti sunt, episcop vna cum vitis et rebus gestis eorum, qui episcopati praefuerunt, ab anno christi DCCLXXX. ad annum MDI duodecim exponit. Exstant operis huius edition basileenses MDXLVIII. MDLXVIII. fol. duae colo MDLXXIV. MDXCVI. 8. tres francofurtenses MDL MDXC. MDCXXVII. fol. * Plura de opere hoc infra

§

* MOLLERI *Cimbr. litterat.* tom. III. p. 389.

§. III.

Commemoratis iis, qui antiqua et media ætate operam suam in historia ecclesiastica posterioris fœderis describenda atque illustranda posuerunt, venio ad scriptores *recentiores* quumque illi diuersi generis sunt, ordines constituo eorumque rationem a religione sumo, cui quisque horum auctorum addictum se professus est. Initium facio a *lutheranis*, qui de historia hac optime meriti sunt nobisque ingenii sui monimenta tradiderunt, a studiosis rerum, in ciuitate christiana gestarum, non sine fructu legenda. Differunt illa inter se non solum mole sua, ita vt alia sint minora volumina; siue compendia: alia maiora; sed etiam dignitate, qua altera alteris vel superiora esse; vel inferiora, facile intelligendum est.

In percensendis scriptis historiæ ecclesiasticæ noui testamenti, a nostrorum sacrorum doctoribus compositis, temporum ordinem, quibus illa in lucem emissa fuerunt, sequi, animus mihi est, siue ea sint minora, id est, compendia; siue maiora. Quæ ad vtrumque fœdus, prius ac posterius, simul spectant, quum illa antea enarraui, nunc libros historiæ ecclesiasticæ noui tantum testamenti commemorabo. Quales isti sint, syllabus eorum, qui sequitur, ostendit:

Centuriæ magdeburgenses, opus historiæ ecclesiasticæ, quo nullum illustrius ac nobilius post emendata sacra prodiit. Inscriptum id est: *ecclesiastica historia, integram ecclesiæ christi ideam, quantum ad locum, propagationem, tranquillitatem, doctrinam, hæreses, ceremonias, gubernationem, schismata, synodos, personas, miracula, martyria, religiones extra ecclesiam et statum imperii politicum adtinet, secundum singulas centurias perspicuo ordine complectens, singulari diligentia et fide ex vetustissimis et optimis historicis, patribus et aliis scriptoribus congesta per aliquot studiosos et pios viros in vrbe magdeburgica.* Lucem vidit primum Basileæ ab anno MDLIX. vsque ad MDLXXIV. fol. tot voluminibus, quot sunt centuriæ, tres nimirum ac decem: deinde itidem Basileæ MDCXXIV. fol. cura *Ludouici Lucii*, quæ editio quamuis sit nitidior; minor tamen eius existimatio. In ea enim non solum epistolæ dedicatoriæ omissæ sunt;

ſed etiam varia loca, Caluini adſeclis placendi ſtu-
rupta atque interpolata ſunt. Datum eſt operi h
centuriarum, quia id auctores in centurias ita deſc
vt ſinguli tomi annorum complecterentur ce
magdeburgenſium autem, quod priores tomi Mag
compoſiti ſunt. Princeps earum auctor exſtitit MAT
FLACIVS aliique ſe, tanquam ſocios laboris, ad
xerunt, in quorum numero ſunt: Martinus Copus,
gandus, Matth. Iudex, Baſilius Faber, Pancratius V
Andreas Coruinus, Thomas Holthuterus. In c
dis ſcriptoribus operam ſuam collocarunt: Ambro
feld, Dauid Cicelerus, Caſpar Leunculus, Guil.
Nicol. Beumullerus, Bernardus Niger, Petrus S
Nec defuerunt, qui liberalitatem ſuam monſtrarent
tus ad opus hoc conferrent, id quod et alii, vt
eſt, feciſſent, niſi maleuolorum calumniis deterri
inſtituto hoc, paſſi fuiſſent. In ſingulis centuriis,
vltima eſt tertia ac decima, hiſtoria eccleſiaſtica a
decem capita reuocatur. *Primum* eorum totius ſe
ſpectum velut in tabula exhibet: *ſecundum*
de propagatione eccleſiæ atque oſtendit, quibus in
regionibus quaue ratione doctrina euangelii fuerit
tertium de perſequutione eccleſiæ deque eiusd
quillitate et pœnis perſequutorum: *quartum* de
eccleſiæ, fatis eius per ſingulos locos theologicos:
de hæreſibus, hæreticorum erroribus horumque fon
confutationibus: *ſextum* de ceremoniis ac ritibus
aſticis: *ſeptimum* de politia; ſeu gubernatione eccl
et de bibliothecis, de ſcholis, de officio magiſtra
uanda gubernatione et diſciplina eccleſiaſtica deque
papæ agitur: *octauum* de ſchismatibus ac certamin
uioribus: *nonum* de conciliis: *decimum* de vitis e
rum ac doctorum: *vndecimum* de hæreticis; ſeu
ribus, iis nimirum ipſis, quum de falſis eorum d
bus iam antea dictum fuiſſet: *duodecimum* de mar
decimum tertium de miraculis et prodigiis: *decim*
tum de rebus iudaicis externis; ſeu poli
quintum de aliis religionibus extra eccleſiam
et gentiliſmo, et a ſeculo ſeptimo m

decimum sextum de mutationibus politicis in imperiis. Ita nullum argumentum prætermissum est, quod ad historiam ecclesiasticam noui testamenti pertinet. Omnia incredibili fere industria, magna fide, iusto ordine ac perspicue tradita sunt, hæque singulares virtutes centuriis his apud omnes, qui rem ex veritate æstimant, laudem insignis ac præstantissimi operis conciliarunt. Næuis id non carere: plurimis locupletari posse accessionibus ac multa emendari, haud diffitendum est. Quæ tamen in isto insunt, vitia excusanda esse, quisque iudicabit, quando reputare velit, eo tempore centurias has scriptas esse, quo eruditi viri non tantam operam in historia ecclesiastica pariter ac litteraria: in scriptis patrum ordinis sacri germanis ab adulterinis discernendis: in monimentis veterum, ex tenebris in lucem proferendis: in locorum corruptorum emendatione collocarint, quantam postea et nostra ætate ad hæc omnia adhibuerint. Quum opus hoc ad seculum tantum tertium ac decimum perductum esse, constat, multi optarunt, vt quæ reliquorum seculorum desint, accederent; nec defuerunt, qui de labore continuationis suscipiendo cogitarent. Refertur inter illos LVDOVICVS LVCIVS, cuius antea mentionem feci; sed neque eius continuatio lucem vidit; neque illa, ad quam iussu ducis Rudolphi Augusti *Gebhard. Theodor. Meierus* se adplicuerat cuiusque postea spem fecerat IO. ANDREAS SCHMIDIVS, a quo emissum est: *consilium, quo omnium protestantium ecclesiarum eruditis centuriarum magdeburgensium emendationem, defensionem et continuationem commendat*, Helmstadii MDCC. 4.* Quæ consilia quum fuerint sine effectu, tandem ad hanc rem accessit ac quod alii propositum tantum sibi habuerunt, id præstare cœpit *Iustus Iacobus Hauckius*. Adgressus enim est ad nouam editionem centuriarum magdeburgensium, eamque correctam atque auctam, cuius et *voluminis* I. *liber primus*, Norimbergæ MDCCLVII. ac *liber secundus*, ibidem MDCCLVIII. 4. in conspectum orbis eruditi venit, cum præfationibus *Io. Salom. Semleri* ac sub titulo: *centuriæ magdeburgenses; seu historia ecclesiastica noui testamenti, cum variorum theologorum continuationibus* ad

* *acta eruditor.* MDCC. p. 448. *monatliche auszüge* 1700. *mart.* p. 21. *vnschuldige nachrichten*, 1701. p. 25.

ad haec nostra tempora, quas excipient supplementa
tionum, defensionum illustrationumque ad priores
XIII. * Quarumdam centuriarum interpretatio
ca prodiit, ita inscripta: *kirchenhistoria, darinnen*
lich vnd mit höchsten fleis beschrieben werden die
der kirchen christi, ceter. *durch etliche gottsfürchtige*
zu Magdeburg, aus dem latein treulich verdeutscht
centurie, Ienae ab anno MDLX. ad MDLXV. fol.
voluminibus. Compendium earum *Franciscum B*
gallice edidisse, relatum legitur; ** de quo tamen
cent ac dubium fere esse videtur, num id in lucem
prodierit, nec ne. Notissimae contra sunt LVCAE
DRI *epitomes historiae ecclesiasticae centuriae* XVI.
breuiter et perspicue commemoratur, quis fuerit statu
christi, a natiuitate saluatoris vsque ad annum MDC
hoc quatuor voluminibus comprehenditur. 4.
octo centuriae lucem viderunt Tubingae ab anno MD
MDCII. quibus editis, centuria sexta ac decima,
vberius descripta, ibidem MDCII. MDCIII. exiit
reliquae centuriae, a nona ad quintam ac decimam,
MDCIV. sequutae sunt. Sex priores centuriae iter
dierunt Tubingae MDCVII. 4. *** Epitome haec i
nem germanicum conuersa est, interprete *David.*
Francofurti ab anno MDXCVII. ad annum MDC
prodiitque etiam suecice cura *Erici Schraederi*,
MDCXXXV. fol. ** Ex epitome hac compendium
VALENTINVS ANDREAE vna cum IO. BER
WAGNERO, sub titulo: *kurtze kirchenhistorie*, Arg
MDCXXX. 12. Pontificii quum viderent, centurias
burgenses multa argumenta historiae ecclesiasticae su
re, quae ostendunt, quali arte: quali fraude ac vi
romani arrogauerint sibi imperium ac stabiliuerint

* *anhang zur kraftischen theolog. biblioth. part.* III. p. 195.
** in CRVCIMANII *bibliotheque des auteurs* p. 92.
*** FABRICII *histor. biblioth. part.* III. p. 431.
nachricht. von merckwürdigen büchern, volum. XI
theyischer bibliothecar. p. 409.
* BAVMGARTENIVS *dicto libro* p. 248.
** *ibidem* p. 253.

MDCCVIII. 4. quo libro auctor præter Andreæ, Br
Osiandros,Thummium atque alios tubingenſes doctore
dit: DAVIDIS SCHVLTETI *innocentia theologorum*
burgenſium, contra Arnoldum alioſque adſerta, Ha
MDCCVI. 4. vbi cauſſa Gueſtphali, Nicolai, Schuppii,
ri, Mulleri aliorumque ordinis ſacri hamburgenſis
POLYCARPI LYSERI *officium pietatis; ſeu ſcripta*
logeticum, quo proauum ſuum, D. Polycarpum L
electoris Saxoniæ a conſiliis eccleſiaſticis, confeſſ
concionibus aulicis primarium aduerſus Arnoldi biſ
dicat, Lipſiæ MDCCIV. 8. IO. HENRICI FEU
GII *Arnoldus ἐλεγχόμενος, oder kurtze; doch gr*
wiederlegung der fürnemſten einwürfe, worinnen Gott
nold ſeinen adeptis vnd begeiſterten weibsperſonen da
hat reden wollen: * eiusdem *bericht von den neuen p*
ten, darinnen der vrſprung vnd irrige lehren der h
propheten vnd ſchwenckfelder, wiedertäufer, weigelian
miſten vnd anderer ſchwärmer, gründlich erzehlet:
Arnolds einwürfe, die er zur entſchuldigung derſel
macht, ſattſam wiederleget vnd zugleich gezeiget wi
der heutige pietiſmus aus dieſen ſecten entſtanden, Vi
gæ MDCCXXI. 8. FRIDERICI ARNKIELII *r*
erſten nordiſchen chriſtenthums, wider Gottfr. Arn
fältige verſtell- vnd verdrehungen, Gluckſtadii MDCCX
IVSTI CHRISTOPHOR. VTHENII *anmerckunge*
Gottfr. Arnolds erzehlung der von Stiefeln zu Lan
erregten händel, MDCCXIV. IO. FRIDERICI
NII *ehrenrettung der theologen zu Wittenberg, inſ*
D. Io. Bugenhagens, wider die greuliche verleumdung
ſelben zu den zeiten des geſangenen churfürſtens Io.
richs zu Sachſen anno 1547. *welche Gottfr. Arnold*
beruſenenkirchen- vnd ketzerhiſtorie öffentlich auszuſtr
auf die nachwelt zu bringen, geſucht: ** eiusdem *ge*
nachricht von dem fameuſen apoſtata Iuſt. Paull Bren

* addita eſt refutatio hæc eiusdem *gynæceo hæretico-fanatic*
bergæ MDCCIV. 8.

** in *der ſamlung von alten vnd neuen theolog. ſachen*, 1729.

IO. STVBNERI *tabula synoptica in historia asticam noui testamenti*, Norimbergae MDCLXXXIV facies ecclesiae christianae sub imperatoribus, praec ctoribus, pontificibus romanis, tyrannis, heterodo cum scriptoribus historiae ecclesiasticae, conuersan tium, eruditorum, conciliorum, colloquiorum, acade ceter. exhibetur. Similes tabulas historiae ecclesiast teris testamenti auctor concinnauit ac simul cum ratis tabulis noui testamenti Norimbergae MDCX edidit:

IO. GEORGII LAYRIZII *synopsis historiae ec noui testamenti*, Lipsiae MDCXCVII. 12. iterum ed solum cum adnotationibus perpetuis MDCC. 12. ite cura *Io. Christ. Messerschmidii* aucta atque ad tempus continuata, Vitembergae MDCCLX. 8. compendium studiosis historiae sacrae se commend

CHRISTIANI KORTHOLTI *historia ecclesi testamenti κατ' ἐπιτομὴν, a christo nato vsque ad* XVII. *sistens statum ecclesiae sub imperatoribus, schism reses, synodos ac ecclesiae doctores*, quae post auctori in lucem exiit Lipsiae MDCXCVII. 4. iterum Ha MDCCVIII. 4. Kortholtum vere illius esse auctorem nonnullis visum est: *

ADAMI RECHENBERGII *summarium histori siasticae*, quod postquam primam lucem adspexera MD

* quum liber hic neque exquisitam eruditionem; neque ac scribendi genus Kortholti prae se habeat, dubitarun viri, eum esse ingenii fetum, a Kortholto exclusum, ac tionibus adducti, suspicati sunt, auctorem istius esse *Seb Niemannum*, cuius scholas historiae ecclesiasticae postqua holtus in academia ienensi frequentauerit ac recitation lamo exceperit, post mortem illius inter reliqua volumin scripta et hoc repertum ac creditum fuisse, Kortholtum composuisse: confer.: FABRICII *bibliothec. graec. libr* VI *volum.* XII. p. 181. PLACCII *theatrum pseudonymorum* HEVMANNI *schediasma de libris anonymis et pse* MYLII *bibliothecam anonymorum et pseudonymorum* auctor. libro *acta erudit.* MDCXCVII. p. 432. *de Berlin* MDCXCVI. p. 483. TENTZELII *menat gen*, 1697. p. 445.

haud obſcure monſtraret, mirum non eſſe, puto, bellum ipſi indictum fuiſſe. Magnus numerus e- rum, quæ aduerſus eum emiſſa ſunt; ea tamen vt alia operi huic generatim; alia ſpeciatim illius argumentis oppoſita ſint. Ad iſta per- ERNESTI SALOMON. CYPRIANI *algemeine gen vber Gottfr. Arnolds kirchen vnd ketzerhiſtorie, beſcheidentlich vnd gründlich erwieſen wird, daß vermöge ſeiner vorgefaſten meinungen, nothwendig ſchreiben: ſeine klagen wider die kirche auf ſchwa- bauen vnd einiger ſcribenten meinung ſo gar verdr- ſen, daß auch nur in einem halben paragrapho der die worte des Auguſtini, denen Donatiſten zum ſechsmal verfälſcht worden*, Helmſtadii MDCC. iter- anno ac Francofurti et Lipſiæ MDCCI. 4. cui tertia acceſſerunt: *antwort auf alle dagegen edirte ſchrif- bericht von Arnolds religion: fernere anmerckunga- ſen hiſtoriſchen verfälſchungen vnd fehlern.* * CYPRIANI ſtudio in lucem prodierunt: *fernere Gottfr. Arnolds partheylichkeit, vornemlich die geſ- quäcker, browniſten. D. Crellens vnd Iacob Böhms* Francofurti et Lipſiæ MDCCII. 4. ** II) *augenſch- weiſung, daß der vermeſſene ketzer - patron, Gott- das valentinianiſche ketzer fragmentum Theodoti ſtändlich; noch treulich vberſetzet, vnd damit ſein wiſſenſchaft in der griechiſchen ſprache ſelbſt vert- vorgeſtellet von H. G. W. E. M. vnd herausgegeben* id eſt, *Elia Veiel*, Vlm. MDCCI. 4. *** III) ELIAE ELII præfatio, quam orationibus ſacris in po- epiſtolam Petri; ſiue parti ſecundæ *des petriniſchen ſers*, Vlmæ MDCC. 4. præmiſit: IV) *aufrichtige vieler von herrn Gottfried Arnold verübter fürſetzl- fälſchungen an alten vnd neuen ſcribenten, vnd ver- vertheidigung der boshaftigſten ketzer vnd atheiſten derſelbe ſeine ſo genannte vnpartheyiſche ketzerhi-*

* ECCARDI *monatliche auszüge*, 1700 *iun.* p. 25
** de vtroque CYPRIANI libro videatur FISCHER. p. 81. 84.
*** *monatliche auszüge*, 1701. *febr.* p. 33.

flecht vnd damit cordate Männer zu seiner bestrafung genöthiget hat, durch einen liebhaber der wahrheit, Vlmae MDCCII. 4. V) TOBIAE PFANNERI *vnpartheyisches bedencken vber Gottfr. Arnolds vnpartheyische kirchen- vnd ketzerhistorie*, Gothae MDCCI. 4. eiusdem *durch Gottfried Arnolds duplic fernerweit veranlaßte erläuterung seines vnpartheyischen bedenckens vber die arnoldische kirchen- vnd ketzerhistorie*, Gothae MDCCI. 4. * VI) IO. FRIDER. CORVINI *gründliche vntersuchung der so genanten vnpartheyischen kirchen- vnd ketzerhistorie vnd einiger anderer schriften Gottfr. Arnolds, in welcher klar vnd deutlich gezeiget wird, daß er in derselben nichts weniger; als vnpartheyisch sich erwiesen*, ceter. Francofurti ad Moen. MDCCI. fol. qui liber est magnae molis: VII) ANONYMI *erinnerungen, die in Arnolds kirchen- vnd ketzerhistorie befindlichen special vnd historischen fehler betreffend:* ** VIII) ZACHAR. GOETZII *nöthige anmerckungen vber Arnolds ketzerhistorie*, MDCCII. IX) GEORG. GROSCHII *nothwendige vertheidigung der euangelischen kirche wider die arnoldische ketzerhistorie, worinnen das* XVI. *vnd* XVII. *buch gedachten historischen wercks, vom iahr christi* 1500. *an bis aufs iahr* 1700. *nach ordnung aller capitel vnd paragraphorum erläutert, verbessert, ergänzet vnd wo es nöthig, wiederleget, auch sonst mancherley wichtige materien abgehandelt werden, nebst vielen original-vrkunden*, cum praefatione *Ern. Salom. Cypriani*, Francofurti MDCCXLV. fol. *** qui aliis maiori atque adcuratiori studio Arnoldum oppugnauit. Alia scripta, quibus aduersus illum dimicatum est, spectant ad singularia argumenta, cuius generis sunt: ANDR. DAVIDIS CAROLI *wirtenbergische vnschuld durch christliche prüfung dessen, was herr Gottfr. Arnold von des löbl. herzogthums Wirtenberg regenten, regierung vnd lehrern, bevorab von dem seligen D. Iacob Andreae aufgezeichnet vnd seiner so genannten kirchen- vnd ketzerhistorie einuerleibet hat, dargethan*, Vlmae MDCCVIII.

* *ibidem* p. 39.

** exstant *ibidem* 1700. *iun.* p. 296.

*** *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1749. p. 118. *nachrichten von den neuesten theol. büchern*, volum. IV. p. 375. FISCHERI *leben Cyprians* p. 76.

MDCCVIII. 4. quo libro auctor præter Andreæ Oſiandros,Thummium atque alios tubingenſes do dit: DAVIDIS SCHVLTETI *innocentia theolog burgenſium, contra Arnoldum aliosque adſerta,* MDCCVI. 4. vbi cauſſa Gueſtphali, Nicolai, Schu ri, Mulleri aliorumque ordinis ſacri hamburge POLYCARPI LYSERI *officium pietatis; ſeu ſc logeticum, quo proauum ſuum, D. Polycarpu electoris Saxoniæ a conſiliis eccleſiaſticis, conſ concionibus aulicis primarium aduerſus Arnoldi i dicat,* Lipſiæ MDCCIV. 8. IO. HENRICI GII *Arnoldus ἐλεγχόμενος, oder kurtze; doci wiederlegung der fürnemſten einwürfe, worinnen nold ſeinen adeptis vnd begeiſterten weibsperſon hat reden wollen:* * eiusdem *bericht von den ne ten, darinnen der vrſprung vnd irrige lehren der propheten vnd ſchwenckfelder, wiedertäufer, weig miſten vnd anderer ſchwärmer, gründlich erzel Arnolds einwürfe, die er zur entſchuldigung d macht, ſattſam wiederleget vnd zugleich gezeige der heutige pietiſmus aus dieſen ſecten entſtanden* gæ MDCCXXI. 8. FRIDERICI ARNKIELII *erſten nordiſchen chriſtenthums, wider Gottfr. fältige verſtell- vnd verdrehungen,* Gluckſtadii M IVSTI CHRISTOPHOR. VTHENII *anmerck Gottfr. Arnolds erzehlung der von Stiefeln zu erregten händel,* MDCCXIV. 10. FRIDERIC NII *ehrenrettung der theologen zu Wittenberg, D. Io. Bugenhagens, wider die greuliche verleum ſelben zu den zeiten des gefangenen churfürſtens*

auren, Francofurti MDCCI. 4. IV) *supplementa*
tiones vnd illustrationes zur verbesserung der kir
Francofurti MDCCIII. 4. cui libro duo scripta a
alterum huius inscriptionis: *aufrichtige anmerck*
die bisher erregte streitigkeit n wegen der kirchen-
historie des herrn Arnolds; alterum: VOLC
betrachtung der anmerckungen vber herrn Arnol
vnd ketzer-historie, *von Zacharia Götzen her*
V) *historisch-theologische betrachtungen mer*
wahrheiten auf veranlassung derer bisherigen ein
Gottfr. Arnolds schriften, von einigen nach vnd n
dentlich aufgesetzet vnd nun auf vieler begehren
verantwortung dargeleget, Francofurti MDCCIX.
noldus defenditur contra Cyprianum, Carolum,
Lœscherum atque alios illius aduersarios. Pro
prodierunt: *gegenerinnerung an den lutherischen*
welcher Arnolds ketzer-historie zubeschuldigen, sich
vnd vnchristlich unterstehet: IO. GVIL. PETER
tersuchung, ob herr Gottfr. Arnold in der vber
worte des herrn D. Dannhauers wider wissen v
ein offenbares falsum begangen, ceter. MDCCI.
quoque, qui Arnoldi historiam, tanquam
commendarent; * vtraque autem pars: al
randa: altera in laudanda illa iustum modum

Quamuis enim tantum abſit, vt opus hoc titulum *hiſtoriæ ſine partium ſtudio ſcriptæ* tueri queat; vt illud aperte oſtendat, Arnoldum hæreticis atque aliis prauorum dogmatum magiſtris fauere; ab iis autem theologis eſſe alienum, qui recte ſentiunt ac pro veriore doctrina pugnant; ob vitia autem hæc ille rectas expertus ſit cenſuras; attamen et id fatendum eſt, Arnoldum multa narraſſe, præſertim de fanaticis ſeculi XVI. et XVII. quæ antea non penitus cognita fuerunt: multa capita rerum, in eccleſia geſtarum, eo modo, quem vera chriſtianiſmi ratio poſtulat, diiudicaſſe multaque haud inutilia adnotaſſe: *

IO. ANDREAE SCHMIDII *compendium hiſtoriæ eccleſiaſticæ*, Helmſtadii MDCCI.** MDCCIV. 8. *** MDCCIX. 8. ac cum eiusdem *hiſtoria eccleſiaſtica veteris teſtamenti*, in tres partes diuiſum, cura *Chriſtiani Gottlieb. Iœcheri*, qui præfatus eſt et ſupplementa addidit, Lipſiæ MDCCXXXIX. 8.*

CHRISTIANI EBERHARDI WEISMANNI *introductio in memorabilia eccleſiaſtica hiſtoriæ ſacræ noui teſtamenti; maxime vero ſeculorum primorum et nouiſſimorum, ad iuuandam notitiam regni dei et ſatanæ cordisque humani ſalutarem concinnata*, duobus tomis, quorum prior Tubingæ MDCCXVIII; poſterior autem eodem loco MDCCXIX. 4. lucem vidit. ** Primam editionem hanc ſequuta eſt ſecunda,

 emen-

* de ARNOLDI opere hoc hiſtorico legantur: ITTIGII *præfatio ad ſelecta capita hiſtoriæ eccleſ. ſeculi primi.* p. 76. FABRICII *hiſtor. bibliothec. part.* II. p. 452. COLERI *hiſtoria Arnoldi ſect.* 5. p. 131. et *ſect.* 6. p. 175. *nachricht von den ſtolliſchen büchern volum.* I. p. 87. CLARMVNDI *einleitung zur wiſſenſchaft der vornehmſten vnd berühmteſten ſcribenten, ſo die kirchenhiſtorie neuen teſtaments mit vorſatz beſchrieben*, p. 163. REIMMANNI *einleitung in die hiſtoriam litterariam der teutſchen, part.* III. *ſect.* 3. p. 690. *vnſchuldige nachrichten*, 1701. p. 102. 1703. p. 158. Ipſe quoque de hiſtoria hac copioſe diſſerui in *der einleitung in die religionsſtreitigkeiten der euangeliſch lutheriſchen kirche, part.* II. p. 687. et *part.* V. p. 982.

** *acta erudítor.* MDCCI. p. 529. ECCARDI *monatlich. auszüge von büchern*, 1702. *mart.* p. 12.

*** *iournal des ſavans* MDCCVI. *mai.* p. 431.

* *acta eruditorum* MDCCXL. p. 697. *deutſche acta eruditor. volumin.* XX. p. 865.

** *acta eruditor.* MDCCXX. p. 413. *iournal des ſauans* MDCCXIX. *nouembr.*

uiuit, quæ ad studia pietatis faciunt.

satisfecit. Fuerunt, qui opus hoc
existimarent, quoniam Weismannus
diderit ac monstrauerit, se Spenero
esse. Expertus igitur est aduersarios atque
STIANVM EDZARDVM, qui edidit
Weismanni historiam ecclesiasticam noui te
MDCCXIX. 4. ** Alii iique plurimi
hac iudicarunt, veluti ingenii monimento,
mendatione digno:

CHRISTOPHORI MATTHIAE PFAFFII
historia ecclesiastica, Tubingæ MDCCXXI. ***
MDCCXLI. 8. quæ duæ posteriores editio
cupletatæ ac notis ita instructæ sunt, vt
de singularibus historiæ ecclesiasticæ argumentis
dæ inseruiant:

IO. LAVRENTII MOSHEMII *institutiones*
clesiasticæ noui testamenti, Ienæ MDCCXXVII. 8.
ctor postea ita mutauit atque emendauit, vt
a veteri sententiis pariter harumque ordine
maxime diuersum, perficeret. Duæ sunt

---

nouembr. p. 545. *deutsche acta erudit. volum.* V. p.

quarum prior inſcripta: *inſtitutiones hiſtoriæ chriſtianæ antiquioris*, Helmſtadii MDCCXXXV.I. 8. poſterior titulo: *inſtitutiones hiſtoriæ chriſtianæ recentioris*, ibidem MDCCXLI. 8. in lucem prodiit. * Adornata eſt editio tertia huius inſcriptionis: *inſtitutionum hiſtoriæ eccleſiaſticæ antiquæ et recentioris libri quatuor, ex ipſis fontibus inſigniter emendati, plurimis acceſſionibus locupletati, variis obſeruationibus illuſtrati*, Helmſtadii MDCCLV. 4. ** quæ *inſtitutiones* et rebus ſententiisque; et verbis atque elegantia eorum multum ſe commendarunt:

IVSTI LAVRENTII DIEZII *ſuccincta hiſtoria eccleſiaſtica noui teſtamenti, a chriſto nato vsque ad Philippum Melanchthonem*, Amſtelodami MDCCXXVI. ac Hildperhuſae MDCCL. 8. quæ tamen non eſt noua editio; ſed præ ſe habet tantum titulum, iterum litteris deſcriptum, vna cum dedicatione, a priore diuerſa. Compendium ipſum tam breue eſt, vt multa capita hiſtoriæ chriſtianæ in eo plane omiſſa ſint. Agitur de patribus, martyribus, hæreticis, conciliis, paucis fere verbis ac ſine ordine. In fine addita ſunt excerpta ex diſſertationibus AEGIDII STRAVCHII de *manichaeiſmo*: de *catechumenis*: de *ianſeniſmo*: IACOB. THOMASII de *Petro dresdenſi*: de *Nigello*: DIELMANNI de *vocis papæ ætatibus*: ***

ANONYMI *compendium hiſtoriæ eccleſiaſticæ, a chriſto nato ad noſtra vsque tempora, in vſum prælectionis et explicationis certiſſimæque ex genuinis fontibus confirmationis adornatum*, Laub. MDCCXXXIII. 4. * Non ſine emolumento compendio hoc vti poſſunt, qui incipiunt, ſtudio hiſtoriæ ſacræ ſe tradere. Non omnia illius capita; ſed quædam tantum, principalia maxime, expoſita ſunt auctorque ab adducendis ſcriptoribus, quorum teſtimoniis res narratas debuiſſet confirmare, plane

I 5 abſti-

* *ſamlung von alten vnd neuen theologiſchen ſachen*, 1739. p. 794. *nachrichten von den neueſten theolog. büchern volum.* I. p. 895. *acta eruditor.* MDCCXXXVIII. p. 476. MDCCXLIII. p. 26.

** KRAFTII *theol. bibliotb. volum.* XIV. p. I.

*** COLERI *auserleſene theologiſche bibliotb. volum.* IV. p. 363. KRAFTII *theolog. bibliotb. volum.* VI. p. 902.

* *actor. eruditor. ſupplement. tom.* X. p. 322. COLERI *auserleſene theologiſche bibliothec volum.* VII. p. 392. *ſamlung von alten vnd neuen theologiſchen ſachen*, 1733. p. 335. 1106.

abstinuit. Composita est epitome haec a GOTTL KRANZIO ac postea obseruationibus locupletata lucem spexit, quam editionem nunc sigillatim recensebo:

GOTTLOB. KRANZII *historia ecclesiastica, a nato ad nostra vsque tempora, singulorum seculorum statum in communi, incrementa, lumina, aduersa concilia sistens, adiectis ex fontibus genuinis adnotationibus* Laubae MDCCXXXVI. 4. * Complectitur liber hic *dium historiae ecclesiasticae*, a KRANZIO, omisso editum ac paullo ante a me memoratum. Id dicto anno in lucem exiit; noua tamen facie. Recensuit illud *Caspar Gemeinhardt* ex manuscripto volumine, ab ipso accepto, eiusdemque vberiores adnotationes adiecit:

CONRAD. SAMVEL. SCHVRZFLEISCHII *historia ecclesiastica, in qua ecclesiae status, imperatores, pontifices, viri docti, haeretici ac schismatici, ritus, concilia et synodi nuntur*, Vitembergae MDCCXLIV. 4. ** Librum hunc post ris mortem ad publicum vsum transtulit *Godofredus W* Istum esse ingenii fetum, quem Schurzfleischius nullum est dubium, quia et sententiae et elegans atque proprium scribendi genus satis illud comprobant. Q compendium hoc recitationes tantum exhibet, quas Schurz fleischius in scholis suis historiae ecclesiasticae instituit; autem nomine multa capita de rebus sacrae ciuitatis missa: quae iusti ordinis leges postulant, neglecta nec in argumentis enarratis debita adcurratio ac dilig adhibita est, quis non certo adfirmaret, exspectandum fuisse opus plenius ac perfectius, si auctor ipse ad illud se admouisset:

IO. PAVLLI REINHARDI *einleitung zu den ten der christlichen kirche*, Erlangae MDCCXLIX. 4.

LVDOVICI HOLBERGII *allgemeine kirchenhi vom ersten anfang des christenthums bis auf die refor Lutheri*, quem librum auctor danice scripsit; germ autem illum reddidit *Georg. Aug. Detharding*, MDCCXLIX. duobus voluminibus:

* *nou. act. eruditor. supplement.* tom. III. p. 100. *samlung ten vnd neuen theolog. sachen*, 1737. p. 767. *deutsche acta* volum. XVIII. p. 381.

** *nachricht. von den neuesten theolog. büchern volum.* III. p.

un traité de la religion et republique des iuifs par l
Argentorati MDLXV. 8. qui liber, continuatus a
MDLXXX. iterum prodiit MDLXXXI. 8. ac cum no
sionibus *Io. Taffini* Berg. ad Zomam MDCV. 4. su
l'etat de l'eglise auec le discours des tems, depuis l
iusques a present, augmenté et reuu tellement en cett
que ce qui concerne le siege romain et autres roy
puis l'eglise primitiue iusques a ceux, qui regnent
dui, ceter.

NICOLAI VIGNERII *recueil de l'histoire d*
depuis le bapteme de notre seigneur iesus christ iusq
tems, Lugduni MDCI. et MDCVII. fol.

ANDREAE RIVETI *histoire de l'eglise, depu*
des apotres iusques a l'an MDCXX. Salmurii MD

DANIELIS PAREI *historia ecclesiastica medul*
cofurti MDCXXXVIII.

IO. HENRICI HOTTINGERI *historia ec*
noui testamenti, sex ac decem seculorum, in noue
diuisa, qui hoc ordine lucem viderunt: *enneas*;
prima, quae nouem priora secula continet, Hanou. M
dyas; seu pars secunda seculi decimi atque vndecimi,
MDCLV. *trias; seu pars tertia*, quae exhibet res se
XII. XIII. XIV. ibidem MDCLVI. *seculum* XV. *seu par*
Tiguri MDCLVII. *seculum* XVI. cuius quinque par
tomi sunt. Prima earum prodiit Tiguri MDCLV.
ac tertia eodem loco MDCLXV. quarta ac quinta
MDLXVII. 8. * In opere hoc etiam historia maho
rum ac iudaeorum diligenter traditur, quumque
historiae ecclesiasticae a plerisque negligi; aut leui
memorari soleat, illud vel eo nomine commendan

IO. LE SVEVR; siue SVDORII ** *histoire d*
et de l'empire, depuis la naissance de iesus christ j
fin du X. *siecle*, Geneuae MDCLXXIV ac sequentibus
MDCLXXXVI. 12. octo voluminibus: *** Am

MD

* FABRICII *histor. biblioth. part.* VI. p. 238.

** ita adpellatur in SAMMARTHANI *elog. Gall. libr.* II

*** BAELII *nouuell. de la republiqu. des lettr.* MDCLXXXVI
p. 1347.

PAVLLI ERNESTI IABLONSKI *institutiom christianæ antiquioris*, a prima rerum christian: te ad feculum quintum ac decimum, Francofurti MDCCLIV. 8. * De Spanhemio atque aliis sup quum fcriptores hiftoriæ ecclefiafticæ vtriusque fi cenfui.

§. V.

Sequuntur *pontificii*, qui in hoc litterarum ingenia fua exercuerunt ac monimenta in j produxerunt lucem, ad id compofita, vt ftudi in ciuitate facra geftarum, adiuuarent. Lege funt cum iudicio; nec omnibus, quæ ibi n fides habenda eft. Veris enim fæpe multa falfi fcentur, de fanctis, miraculis, igne, qui anim mortem purget, atque alia eiusmodi commenta bus commemorandis fi et quis inter illos a varia tamen hiftoriæ huius capita, eaque mag menti, quum illa curiæ ac doctrinæ romanæ a tur, peruerfe tradit ac ftudium partium n quando pontifici romano fe commendare vu quod vbi animum minus aduertimus, fateni fuiffe inter fcriptores hos, qui egregiam eru atque induftriam comprobarent.

Inter pontificios auctores hiftoriæ ecclefiafticæ ftamenti principem locum obtinuit CAESAR BA ex quo *annales* eius *ecclefiaftici* in lucem exierunt rem hunc fufcepit, incitatus a Philippo illo Neri romana ecclefia inter fanctos colitur. Quum congregationem oratoriam inftituiffet atque inter et hanc dediffet, vt fingulis diebus quatuor de r nis verba facerent; vnus autem illorum hiftoriam afticam explanaret, hæc prouincia Baronio tradi iuffus fuit, diligentiam fuam ad hæreticos refell que inprimis ad centurias magdeburgenfes co adhibere. Voluntati huic Baronius reftitit; nec fatis fecit, quam voce, per fomnium audita, im

* KRAFTII *theol. biblioth. volum.* X. p. 151.

rem mandatam accederet. * Opus igitur hoc eo consilio composuit, vt centurias magdeburgenses oppugnaret, quas *centurias satanæ, e portis inferis in ecclesiæ detrimentum progressas* non sine conuicio adpellat; ** raro autem illarum expresse meminit hocque prudenter, quemadmodum nonnulli pontificiorum contendunt, omisit, ne crebra istarum mentio in lectorum animis cupiditatem excitaret, centurias ipsas euoluendi, quarum lectione nihil exitiosius cogitari posset. Sunt duo ac decem volumina horum *annalium ecclesiasticorum* hæcque totidem secula complectuntur, a nato christo vsque ad annum MCXCVIII. Sæpius illa prodierunt ac materiam multorum aliorum scriptorum præbuerunt, quibus ea nunc in epitomas redacta ac continuata; nunc examinata, confutata ac defensa sunt. De singulis eorum generibus iam distincte exponam.

Initium notitiæ huius facio ab *editionibus*. Prima earum est *romana*. Exiit illa Romæ ex typographia vaticana ab anno MDLXXXVIII. ad MDCVII. duodecim voluminibus fol. *** ac tamquam optima singularem honorem atque auctoritatem apud nonnullos sibi conciliauit. * Post primam hanc editionem multæ aliæ lucem viderunt, quas adcurate percensere, res fere est ardua, quum difficulter fieri potest, vt quis ipse omnes istas adspiciat; scriptores autem in enumerandis iis inter se discrepant: nunc plures; nunc pauciores illarum adducunt: immo alias cum aliis confundunt ac quasdam memorant, quæ in lucem numquam exierunt, hocque nomine tuto eos sequi, non licet. Sufficiat igitur, illas enarrasse, quas omnino prodiisse, pro certo habendum est. Spectant huc sequentes: *antuerpiensis*, MDLXXXIX. decem

* vide BARNABEVM in *purpura sancta*; *seu vita Baronii*, cum eiusdem *elogiis* a FRITZIO iterum edita, *libr.* 1. *cap.* 18. p. 47. et in *vita Nerii tom.* VI. *actor. sanctor. mai.* p. 536.

** in gratiarum actione ad Philippum Nerium, *tomo* VIII. *annalium* subiecta, vbi etiam diserte testatur, se eo animo ad *annalium* opus componendum accessisse, vt centuriatores magdeburgenses oppugnaret.

*** *nachrichten von einer hällischen bibliothec*, *volum* II. p. 214. CLEMENT in *bibliothequ. curieus. historiqu. et critiqu. tom.* II. p. 443.

* vide LENGLET DV FRESNOY *catalog. des histor.* p. 191.

decem tomis fol. præter quam, duæ aliæ quidem antuerpienſes annorum MDXCIV. et MDXCVII. memorantur; quarum autem primus tantum tomus, ac fortaſſe nonnulli alii denuo deſcripti iisque reliquorum exempla, nondum vendita, adiuncta ſunt: *moguntina*, MDCI. duodecim voluminibus fol. quæ, ab ipſo auctore adprobata, tantam auctoritatem conſequuta eſt, vt editiones, poſt illam publicæ luci expoſitæ, ad normam illius compoſitæ ſint: *veneta*, MDCI. fol. *romana*, MDCVII. ex typographia vaticana tomis XII. fol. *colonienſis*, MDCIX. fol. *antuerpienſis*, MDCX. fol. duodecim voluminibus: *colonienſis*, MDCXXIV. fol. cuius itidem duo ac decem tomi ſunt: *antuerpienſis*, MDCLXX. fol. duodecim tomis: *antuerpienſis* MDCLXXV. fol. *veneta* MDCCV. fol. XII. tomis: *luccenſis*, quæ reliquis omnibus auctior eſt ac ſplendidior. Acceſſerunt enim ANTONII PAGII *critica* cum eiusdem *diſſertatione hypatica* ac HENRICI NORISII *epiſtola conſulari*: ODORICI RAYNALDI *continuatio annalium:* DOMINICI GEORGII et IO. DOMINICI MANSI *notæ in Pagium et Raynaldum.* Abſoluitur opus hoc XXXIV. tomis fol. ſine iis, qui indices complecti debent. Prodire id cœpit Luccæ MDCCXXXVIII. atque ad tempus hoc continuatum. Præmiſſus eſt: *annalium eccleſiaſticorum Cæſaris Baronii adparatus, in quo præter ea, quæ Baronius et Pagius annalibus præmiſerunt, alia plura continentur, pertinentia ad hiſtoriam eccleſiaſticam*, Luccæ MDCCXL. fol. * Præter memoratas editiones, aliarum fit mentio, *veneta*, MDXCV. trium *colonienſium*, MDXCVI. MDCI. MDCXLV. *romanæ*, MDCCXIV. dubium autem videtur, eas omnino in lucem exiiſſe. ** Differunt iſtæ inter ſe; nec ſolum aliæ aliis ad vſum commodiores ſunt, quum in illis ſcriptorum

* *neue beyträge von alten und neuen theolog. ſachen*, 1751. p. 495.

** varias BARONII *annalium* editiones recenſent: SAGITTARIVS *introductione in hiſtoriam eccleſiaſtic* p. 304. FABRICIVS *biblioth. græc. libr.* VI. cap. 4. *volum.* XII p. 167. NICERONIVS in *memoir. tom.* XXVII. p. 288. ANCILLONIVS in *melange critiqu. tom.* I. p. 280. inprimis CLEMENT in *bibliotheque curieuſe, hiſtoriqu. et critiqu. tom* II. p. 445. qui aliis adcuratiorem ac diligentiorem ſe præbuit, quemque et ego maxime ſequutus ſum; item GEORGIVS et MANSIVS *præfatione* editionis luccenſis.

rum testimonia, ab ipsius Baronii sermone litterarum formis distincta habentur; sed etiam adcuratiores atque auctiores. In quibusdam omissa est tractatio de *monarchia Siciliae*, quam BARONIVS *tomo* XI. *annalium* addiderat; in reliquas autem illa cum translata fuit; tum separatim prodiit Parisiis MDCIX. 8. Illius caussa rex Hispaniae Philippus III, dictum *tomum annalium* proscripsit * eamdemque oppugnarunt: MARCVS ANTONIVS DE DOMINIS opere de *republica ecclesiastica* ** et LVDOVICVS ELLIES DV PIN in *defense de la monarchie de Sicile contre les entreprises de la cour de Rome*, Amstelodami MDCCXVI. 8. *** Exstat *index alphabeticus rerum et locorum omnium memorabilium ad annales cardinalis Baronii*, *opus posthumum de Lauraea*, Romae MDCXCIV. 4. * Auctor est cardinalis LAVRENT. BRANCATVS DE LAVRAEA, qui quum indicem hunc manuscriptum reliquisset, is a *Ioann. de Lima* et *Mello* iuris publici factus est.

Annalium horum *versiones* variarum linguarum coeptae quidem sunt; at nulla vltra vnum alterumque volumen perducta est. Quae lucem viderunt, illae sunt: I) *italice* tomus primus, *Francisco Panigarola* interprete, Romae MDXC. 4. prodiit, praeter quam versionem, duae aliae italicae eaeque *Francisci Nerlii* cardinalis et *Francisci Mariae Taurusii*, itidem cardinalis, commemorantur; istae autem in conspectum publicum venisse, non videntur: II) in *germanicam* linguam tomum primum transtulit *Marcus Fuggerus* atque euulgauit eum sub titulo: *Baronii annalium ecclesiasticorum; oder der kirchen-historie erster theil, durch Marxen Fuggern ins deutsche gebracht*, Ingolstadii MDXCIV. fol. III) *slauonice* duos priores tomos conuersos esse, testatur

IO.

* edictum regis huius exhibent: DE DOMINIS in fine *libri* VI. *de republica ecclesiastica* p. 263. GOLDASTVS *tom.* III. *de imperii monarchia* p. 629.

** *libr.* VI. *cap.* 12. p. 238.

*** CLEMENT *bibliothequ. curieus. historiqu. et critiqu. tom.* II. p. 451. *nachrichten von einer hällischen bibliothec, volum.* III. p. 503. FREYTAGII *analect. de libris rarioribus* p. 72.

* *actor. eruditor. supplement. tom.* II. p. 544.

IO. PETRVS KOHLIVS ac perhibet, se ipsum istos vidisse: * IV) de *gallica* interpretatione, MDCXVI. edita, itidem habemus testimonia: ** V) *polonica* versio, cuius curam *Stanislaus Carncouius* suscipere voluit, num facta sit atque in lucem emissa; nec ne? ignoro.

Scriptorum, quorum occasionem ac materiam BARONII *annales* dederunt, quatuor sunt genera. Primum eorum est, quæ *epitomas* dictorum *annalium* complectuntur. Plurimæ illarum exstant, latino maxime sermone scriptæ, harumque in numero sunt: I) GABRIEL. BISCIOLAE *epitome annalium ecclesiasticorum Cæsaris Baronii*, Venetiis MDCII. 4. duobus voluminibus, decem secula persequentibus, et eodem anno Lugduni ac Coloniæ atque iterum Coloniæ MDCXIV. 4. cui editioni seculum XI. et XII. ex *Spondano* additum est: *** II) HENRICI SPONDANI *annales ecclesiastici, ex tomis Cæsaris Baronii in epitomen redacti et eiusdem auctoritate editi*, quæ epitome sæpius litterarum formis descripta ac in quibusdam editionibus locupletata fuit. Prodiit opus hoc Parisiis MDCXII. MDCXXII. MDCXXX. MDCXXXIX. cum SPONDANI *continuatione annalium Baronii* eiusdemque *annalibus sacris* ex TORNIELLO, MDCXLVII. fol. sex voluminibus: Moguntiæ MDCXVIII. MDCXXIII. Coloniæ MDCXL. Lugduni MDCLX. MDCLXXXVI. fol. duobus voluminibus, vbi accesserunt nonnullæ lucubrationes posthumæ et ad annales pertinentes, cum notis ad eosdem annales ac breui auctario ab eo tempore, quo Baronius desiit, vsque ad annum MDCXXII. Eadem SPONDANI *epitome* exiit belgice Antuerpiæ MDCXXII. fol. gallice autem cum SPONDANI *annalibus sacris*, quorum ex TORNIELLO epitomen fecit, studio *Petri Coppini*, Parisiis MDCLIV. LV. et LVII. fol. sex voluminibus. * In honore illa est præ aliis eiusmodi epitomis. Spondanus nonnumquam Baronium emen-

* *historia litterar. Slauorum* p. 102. confer: VOGTII *catalog. librorum rariorum* p. 74. *acta erudítor.* MDCCXXIX. p. 511.

** *iournal des sauans* MDCCII. *mart.* p. 278. DVPIN *biblioth. des auteurs ecclesiastiqu. tom.* XVII. p. 53.

*** *nachrichten von einer hällischen bibliothec*, *volum.* II. p. 266.

* ita interpretatio hæc recensetur in NICERONII *memoires tom.* XI p. 22.

emendauit; ipse autem et aliis reliquit, quae corrigenda sunt: III) CORNELII SCHVLTINGII *epitome annalium ecclesiasticorum Caesaris Baronii, continens thesaurum sacrarum antiquitatum ex octo prioribus tomis, ab incunabulis nascentis ecclesiae vsque ad annum christi* DCCXIV. *et ad aetatem Gregorii II. aucta magnaque noua accessione plurimum locupletata,* Coloniae MDCIII. 8. duobus voluminibus. Ante editionem hanc *adparatus sacrarum antiquitatum*, ex septem prioribus tomis Baronii ordine litterarum, Coloniae MDCI. exierat, cui deinde epitome tomi octaui adiuncta est: IV) ABR. BZOVII *historia ecclesiastica ex Caesaris Baronii annalibus aliorumque virorum illustrium ecclesiasticis historicisque monumentis,* Coloniae MDCXVII. fol. Historia haec itidem epitome est annalium Baronii; attamen non ex his tantum; sed etiam ex aliorum monimentis, vt auctor in titulo indicat, collecta. Absoluitur opus hoc tribus tomis. Duo priores, quorum auctor est BZOVIVS, ita dispositi sunt, vt primus ad annum DCCC. secundus ad annum MCXCVIII. qui apud Baronium vltimus est, progrediatur. Tertius hanc inscriptionem prae se fert: *historia ecclesiastica ex Abr. Bzouii annalibus aliorumque virorum illustrium ecclesiasticis historicisque monumentis, liber decimus tertius,* auctore IO. FRIDERICO MATENESIO, quo tomo comprehensa est epitome ex BZOVII *annalibus*, postea a me commemorandis. Horum tomus primus quum iam MDCXVI. vidisset lucem, fieri omnino potuit, vt ille in summam contraheretur: * V) LVDOVICI AVRELII Perusini *annales ecclesiastici Caesaris Baronii, in totidem libellos breuissime redacti, in quot magna volumina opus ab auctore digestum est*, Romae MDCXXXIV. 12. Monaster. Guestphal. MDCXXXVIII. 8. Parisiis MDCLXV. 12. quae epitome est breuissima: VI) IO. HORATII SCOGLII *a primordio ecclesiae historia*, cum praemissa chronologia ab orbe condito vsque ad annum christi MDCXXI. Romae MDCXXII. ** quam primam editionem

 sequu-

* *nachrichten von einer hällischen bibliothec*, *volum.* II. p. 226. NICERONII *memoir. tom.* XXVII. p. 332. QVETIFII et ECHARDI *scriptor. ordin. praedicator tom* II. p. 489. vbi duae aliae editiones, romana atque antuerpiensis, eiusdem anni MDCXVI. fol. commemorantur.

** editio haec adducitur in *catalogo bibliothec. bodleianae part.* II. p. 150. et *bibliothec. tellerianae* p. 255.

sequuta est secunda Romae MDCXLII. 4. cum chr
ad annum christi MDCXL. perducta. Auctor B
antesignanum suum, elegit atque epitomen illius
quamuis in extremo operis sui testetur, se etiam
scriptoribus quaedam accepisse; in eodem tamen,
ronius, anno MCXCVIII. finem historiae suae fe
MATTH. CHESNEVX *ecclesiae catholicae ab origine*
christum et a christo ad nos vsque speculum chro
quod supra quidem iam percensui; nunc autem
rum mentionem facio, quia isto de rebus sacris,
tempora posterioris foederis pertinent, epitome ea
continetur: VIII) AVGVSTINI SARTORII et
CHII IANKAE *compendium annalium ecclesiastic*
saris Baronii, Odorici Raynaldi et Iacobi de Lad
aduentu domini nostri iesu christi vsque ad annum M
inclusiue deductum, Norimbergae MDCCXXXIII. 8.
atque emendatum, Pragae MDCCXXXVI. fol. Non lati
sed aliis quoque linguis scriptae atque editae sunt e
Exstat *arabica* epitome, auctore F. BRITIO, Romae
MDCLIII. ad annum MDCLXXI. 4. quatuor vol
edita atque ita composita, vt ex BARONII ac SP
annalibus summam rerum ecclesiasticarum noui
ex TORNIELLO autem ea, quae ad vetus testam
ctant, exhibeat: * *italica*, ab ODORICO RAYNALDI
Romae MDCLXVIII. 4. ** *germanica*, Coloniae MDC.
scriptore PETRO SCARGA, praeter quas et gallicae me

Secundi generis scripta sunt, quibus nonnulli
annales ad longius continuarunt tempus. Labore
susceperunt:

ABR. BZOVIVS, qui Baronium non tantum in
antea enarratam, redegit; sed etiam studia sua a
tulit, vt eiusdem coeptum *annalium* opus contin
anno MCXCIX. ad MDLXIV. Scripsit eam in rem
mos; siue quando Baronii duodecim tomi simul
tur, annales, a tomo XIII. ad XX. continuato

* GOETZII *merckwürdigkeiten der königl. bibliothec zu D*
lum. III p. 296. CLEMENT *bibliotheque. curieus. histor*
tiqu. tom. II. p. 444.

** *giornale de' letterati di Roma* MDCLXVIII. p. 4.

titulo: *annalium ecclesiasticorum post Caesarem Baronium tomus* XIII-XX. *ab anno* MCXCVIII. *usque ad annum* MDLXV. *rerum, in orbe christiano gestarum, narrationem complectentes*, in conspectum orbis eruditi venerunt: primum Romae MDCXVI. ac sequentibus annis: deinde Coloniae ab anno MDCXXI. ad MDCXL. fol. In editionibus coloniensibus multa habentur, quae in romana desunt, hocque nomine illae maiorem existimationem prae se habent. Praeter alia, in iis locum obtinuerunt: NICOLAI IANSENII *animaduersiones et scholia in apologiam, nuper editam de vita et morte Io. Duns Scoti aduersus Abrahamum Bzouium:* THEODORI AMYDENI libellus de *pietate romana:* BZOVII *vita Siluestri* II. item *vita et passio Adelberti Vrsini, a Siluestro II. edita.* Octo tomis horum annalium post mortem Bzouii nonus, ab anno MDLXV. ad MDLXXII. accessit ac prodiit Romae MDLXXII. fol. * Quae ab eo scripta fuerant contra Ludouicum bauarum imperatorem, illa refellit ac pro existimatione dicti imperatoris pugnauit GEORGIVS HERWARTVS in *annalium ecclesiasticorum post Caesarem Baronium tomi* XIV. *ab Abr. Bzouio conscripti, adpendice*, Monachii MDCXXI. fol. Posterior haec est editio; prior autem prodiit MDCXVIII. 4. ita inscripta: *Ludouicus* IV. *imperator defensus contra Bzouii calumnias in annalibus suis.* ** Reprehenditur merito Bzouius, quod in *annalibus* nimium studium monstrauerit, fictam pontificis romani potestatem atque auctoritatem stabiliendi ordinemque suum dominicanum commendandi:

HENRICVS SPONDANVS, qui *annalium ecclesiasticorum Caesaris Baronii continuationem ab anno* MCXCVIII. *quo is desiit, ad finem* MDCXL. iuris publici fecit, Parisiis MDCXL. MDCXLI. duobus voluminibus fol. Quam primam lucem postquam opus hoc viderat, illud iterum editum est cum Parisiis MDCXLVII. itidem duobus tomis fol. tum Lugduni

 MDCLXXVIII.

* QVETIFII et ECHARDI *scriptor. ordin. praedicat. tom.* II. p. 489. NICERONII *memoires tom.* XXVII. p. 332. *nachrichten von einer hällischen bibliothec, volum.* II. p. 231. BAELII *dictionair. historiqu et critiqu.* voce *Bzouius.*

** BAELIVS *dicto loco: nachrichten von einer hällischen bibliothec, volum.* II. p. 237.

MDCLXXVIII. tribus tomis fol. Post mortem enim Sp-
ni adpendix sex annorum a MDCXLI. ad MDCXLVI.
Parisiis MDCLIX. fol. hæcque editioni lugdunensi,
mentionem feci, veluti tomus tertius, addita est. Ep-
arabicam horum annalium Spondani antea memor-
illos animaduersiones censorias, præter LEONEM
TIVM, * adhibuit HIERONYMVS DE MARINIS
seruationibus in Spondani annales, quas sub no-
Arminis ** MDCLVI. 4. edidit iisque expendit non-
de principibus quibusdam ac nationibus, maxime h-
niano et Genuensibus, elogia. Breuior est Spond-
uio ac Raynaldo; iudicio tamen ac diligentia super-
nimis addictum esse curiæ romanæ, quum luculent-
dit; nec quidquam neglexit, quod ad illam lau-
defendendamque pertinet, mirum non est, opus i-
hac multum fauorem sibi conciliasse: ***

ODORICVS RAYNALDVS, cuius *annales eccle-
anno* MCXCVIII. *quo desinit Baronius, ad annum* MD-
prodierunt Romæ ab anno MDCXLVI. ad MDCLXI-
octo tomis; siue, si isti Baronii voluminibus duode-
numerantur, a tomo XIII. vsque ad XX. Postqua-
naldus mortalitatem finierat suam, tomus non-
iam anno quidem MDLXXVI. litteris descriptus;
autem, quam anno MDCLXXXIX. ad publicum visu-
tus. Vidit ille lucem Romæ fol. * duabus par-
prioribus octo tomis additus est in editione colon-
rum annalium, quæ anno MDCXCIII. prodiit
Exempla illorum, qui Baronii annales reddiderunt b-
sequutus Raynaldus ipse et suos in epitomen redegit,
tulus illius est: RAYNALDI *annales ecclesiastici* ex
octo ad vnum, pluribus auctum, redacti, Romæ MDC-
fol. Propositum sibi habuit, vt *epistolarem*, quam
historiam ex romanæ ecclesiæ scriniis ac bibliotheca v-
co-

* *diatrib. de Nilis* p. 52. *notis ad Georgium Acropolitam*, p. 3
** de vero auctore videantur: VILLANII *larua detracta*, i
Parmæ MDCLXXXIX. edita, p. 64. PLACCII *theatr. pseud-*
p. 74. *acta erudítor.* MDCXC. p 365.
*** NICERONII *memoir. tom* IX. p. 123. *nachrichten von ein-
schen bibliothec, volum.* II. p. 253.
* *acta eruditor.* MDCXCI. p. 189.

Raynaldi tomum vſus eſt libro, cuius titulus eſt:
il de diuerſes pieces pour les defenſes des cenſures de la té contre le liure de Iaques Vernant et d'Amadeus nius et contre le bref et la bulle d'Alexandre VII. LXVII. 8. *

ACOB. DE LADERCHIO, cuius exſtant: *annales ecſici ab anno* MDLXVI. *vbi Odoricus Raynaldus deſinit*, s tomis, Romæ fol. editis. Primus eorum, MDCC II. euulgatus, complectitur duos annos MDCLXVI. LXVII. ſecundus, qui MDCCXXXII. exiit, itidem duos ie ſequentes annos MDCLXVIII. MDCLXIX. ac tertius, CXXXVII. publicæ luci expoſitus, annos MDCLXX. MDC . Auctor in narrationibus ſuis nimis copioſus eſt, ac do res probandæ ac diſputandæ ſunt, oſtendit, ſe non lari iudicandi facultate valere, quæ et alia vitia fortaſſe diuerunt, quo minus opus eius tantam auctoritatem comparauerit, quantam Baronii ac Raynaldi annales quuti ſunt. **

ergo ad tertii generis monimenta eaque *aduerſario-* qui Baronii annales confutarunt. Inter *lutheranos* arunt contra illum: DANIEL LIPSTORPIVS in *forne et excluſione infrunitæ monarchiæ papalis, publicata mala Cæſaris Baronii fide et vindicatis ab ea iuribus is et ſummarum poteſtatum circa ſacra, ex ipſa veneranitiquitate eccleſiaſtica per partes oſtenſa et explicata*,

MDCLVIII. * GEORG. GRENIVS, cuius exstat *animaduersionum in loca Baronii*, Vitembergæ MDCL
ADAMVS TRIBBECHOVIVS in *exercitationibus* *annales continuatis, vbi desiit Isaac. Casaubonus*, MDCLXVI. 4. et iterum cum KORTHOLTI disqui paullo post sigillatim adducendis, Hamburgi MD quarum exercitationum auctor initium fecit a Baro ris anno XXXIV. eiusque numero CCXXXII. ac p est ad eiusdem anni numerum CCLXXXVII. CH NVS KORTHOLTVS in *disquisitionibus antibaronia* *exercitatione anti-salmasiana de pane ἐπιουσίῳ qu* *tione dominica petimus*, Kilonii MDCLXXVII. 4 disquisitionum septem in volumine hoc locum ob nimirum: de domo nazarethico-lauretana: de pro defunctis: de purgatorio; de confirmatio mento: de ordinis sacramento: de extrema v de traditionibus non scriptis. Quum istæ iterum rentur cura *Sebastiani*, *Kortholti* Hamburgi MD accessit octaua disquisitio de reliquiarum cultu, c tatione in canonem sextum concilii nicæni, Baron larmino opposita, prætereaque, vt iam dixi, TRI VII *exercitationes* adiectæ sunt. Kortholtum p fuisse antiquitatis ecclesiasticæ, vti reliqua illius et hæ *disquisitiones* abunde testantur. ** Addo DERICI KREBSII *schediasma de iure alienand* *cum animaduersionibus politicis, historicis et th* *Cæsaris Baronii annalium ecclesiasticorum tom.* DCCC. Hamburgi MDCCIX. 4. quo exhibentur d nes, in gymnasio heilsbronnensi MDCLXXVIII bitæ. ***

In refutandis corrigendisque Baronii annali *mati* quoque operam suam collocarunt atque in pue ISAACVS CASAVBONVS locum sibi fecit, ita riam certaminis ac variorum scriptorum præbere

* *journal des sauans* MDCCIX. *decembr.* p. 491.
** FABRICII *histor. bibliothec. part.* IV. p.
MDCCIX. p. 306.
*** *journal des sauans* MDCCX. *ianuar* p.
works of the learned MDCCX. p. 26. et 195.

alii contra Baronium; alii pro illo disceptarunt. Edidit: *exercitationes* XVII. *de rebus sacris et ecclesiasticis ad cardinalis Baronii prolegomena, in annales et primam eorum partem de domini nostri iesu christi natiuitate, vita, passione, adsumtione, cum prolegomenis, in quibus de baronianis annalibus candide disputatur.* Primam lucem illæ viderunt Londini MDCXIV. fol. ac deinde denuo descriptæ fuerunt Francofurti MDCXV. 4. ac Geneuæ MDCLV. MDCLXIII. 4. Desinunt in anno christiano XXXIV. atque in numero apud Baronium CCXXI. Accessit Casaubonus ad eas scribendas, incitatus a Iacobo I. rege Britanniæ, eo consilio, vt veritatem defenderet contra Baronium, quum ille in *annalibus* maximum studium ad pontificis romani tyrannidem in ecclesiam vniuersam: in reges ac principes confirmandam adhibuerit. * Quo minus in cœpto opere progressus fuerit, mors impediuit, ipso anno ab eo obita, quo *exercitationes* eius primum exierant. Exstiterunt, qui de illis minus benigne sentirent atque existimarent, Casaubonum magis ad scriptorem profanum interpretandum illustrandumque; quam ad Baronium confutandum idoneum fuisse, quum is chronologiæ, historiæ rerumque sacrarum et ecclesiasticarum non satis esset peritus. ** Id quod plane negare non licet; simul autem fatendum est, tradita esse in his *exercitationibus*, quæ egregia sunt atque omni lectione digna. Pontificis romani adsectatoribus præcipue opus hoc displicuit ac quamuis Casaubonus ad rem principalem; aut ad ædificium, si ita loqui velimus, Baronii euertendum haud peruenerit; attamen ex cœtu pontificiorum expertus est, qui ipsi aduersarentur ac Baronii caussam agerent. Bellum ei indictum est ac quum ipse, iam exstinctus, se haud defendere posset, alii partes has pro eo susceperunt. Pugnarunt contra eum: PETRVS LANSSELIVS in *dispunctione*

* conf. WOLFII *casauboniana* p. 8.

** ita præter alios, iudicant: PARRHASIVS; siue CLERICVS *tom.* I. *parrhasianor.* p. 235. NICERONIVS *memoir. tom.* XVIII. p. 145. adde WOLFIVM *notis* in *casauboniana* p. 273. ITTIGIVM *præfation. ad selecta capita histor. ecclesiastic. seculi primi* p. 29. BVDDEVM *isagog. ad theolog. vniuers. libr.* II. *cap.* 6. §. 4. p. 894.

etione omnium qua notarum; qua calumniarum, qui Casaubono in exercitationibus aduersus Baronium la-tyri inuruntur, quæ editionibus IVSTINI *martyri* græcis ac latinis, Parisiis MDCXV. MDCXXXVI. C MDCLXXXVI. fol. addita conspicitur: HERIBERT WEIDVS, qui scripsit: *legem talionis* XII. *tabularum nali Baronio ab Isaaco Casaubono dictam, retaliatio-tam*, Antuerpiæ MDCXIV. 8. Opposuit IACOBVS LVS *vindicias pro Casaubono*, quatuor libris, Fra MDCXIX. 4. iisque Rosweidum, Eudæmonem Ioan-lengerum atque alios oppugnauit. Libros hos DVS eodem anno refutare conatus est atque edi *Capellum; siue explosionem naniarum Iacobi Capelli, neri Isaac. Casauboni ad legem* XII. *tabularum in suis accinuit*, Antuerpiæ MDCXIX. 8. nec segnior respondendo CAPELLVS fuit. In lucem enim *adsertionem bonæ fidei aduersus præcipuas Heriberti strophas; seu artes romanæ sedis, Iacobi Capelli notis Rosweidi librum de fide, hæreticis seruanda, delin-*dani MDCXIX. 4. vbi Capellus non solum *anti-Capellum;* sed etiam eiusdem librum de *fide, seruanda*, Antuerpiæ MDCX. 8. impugnauit. hæc Rosweidum ad id haud adducere potuit, vt sed is denuo in certamen descendit ac contra Cape psit: *syllabum malæ fidei capellianæ, excerptum ex pelli mendaci adsertione bonæ fidei et fictis artibus mana, pro anti-Capello suo et dissertatione de fide, seruanda*, Antuerpiæ MDCXXVI. 8.* Ad dictos Ca aduersarios adiunxerunt se: ANDREAS EVD IOANNES ac IVLIVS CAESAR BVLENGERVS euulgauit: *responsionem ad caput quartum exercit primæ Casauboni*, Coloniæ MDCXIV. 8. ac *defensionem lium Baronii aduersus Casaubonum* libris duobus, C MDCXVII. 4. vbi et IO. MATTH. CARYOPHIL *siue stricturæ ad exercitationes Casauboni* exhibent

* de scriptis, quibus Rosweidus ac Capellus inter videantur: BAILLETVS *des satyres personnelles*, NICERONIVS in *memoires tom.* XXII. p. 406.

** *libr.* II. *cap.* 3. p. 125.

Ab hoste hoc Casaubonum defenderunt: IO. PRIDEAVX in scripto *pro Casaubono*, Oxonii MDCXIV. 8. ac IACOB. CAPELLVS libris tribus *vindiciarum pro Casaubono*, quos antea recensui. Ille; siue BVLENGERVS iuris publici fecit: *diatribas in Casaubonum*, in duas partes diuisas, Lugduni MDCXVII. fol. Respondit ad eas RICHARDVS MONTACVTIVS in *antidiatribis ad priorem diatribarum partem Bulengeri*, Geneuæ MDCXXV. fol. * atque alia, postea memoranda, contra Baronium exarauit; ita tamen, vt nonnumquam et a Casaubono dissentiret. ** Fuerunt præterea, qui ad CASAVBONI *exercitationes* continuandas adgrederentur, vt ADAM. TRIBBECHOVIVS *exercitationibus ad Baronii annales*, supra laudatis: SAMVEL BASNAGIVS, qui edidit: *de rebus sacris et ecclesiasticis exercitationes historico-criticas, in quibus cardinalis Baronii annales ab anno christi* XXXV. *in quo Casaubonus desiit, expenduntur: tum et multa aduersus Bellarminum, Lightfootum, Pagium et alios discutiuntur plurimique historiæ et chronologiæ errores emendantur*, Vltraiecti MDCXCII. 4. *** et iterum MDCCXVII. 4. ob variam atque egregiam eruditionem, qua istæ ornatæ sunt, commendandas. Epitomen lucubrationum criticarum Casauboni ad BARONII *annales*, vna cum DAVID. BLONDELLI *animaduersionibus quibusdam ad Baronium* publicæ luci exposuit ANDREAS MAGENDEVS; siue MAGENEL in opere, cuius inscriptio est: *anti-Baronius; seu animaduersiones in annales cardinalis Baronii, cum epitome lucubrationum criticarum Casauboni in tomi primi annos* XXXIV. *quibus accesserunt quædam ad Baronium animaduersiones Dauid. Blondelli*, Lugduni Batauor. MDCLXXV. ac cum nouo tantum, vt videtur,

* FABRICII *histor. bibliothec. part.* II. p. 382.

** scripsit et MERICVS CASAVBONVS defensionem patris sui, Isaaci Casauboni, atque edidit: *pietatem contra maledicos patrii nominis et religionis hostes*, Londini MDCXXI. 8. WOLFIVS in *casaubonianis* p. 123. exhibet: *notata Isaaci Casauboni ad oras annalium baronianorum, quæ alterius manu in volumine quodam maiori erant descripta.*

*** *acta eruditor.* MDCXCII. p. 155. TENTZELII *monatliche vnterredungen*, 1692. p. 158.

detur, titulo MDCLXXIX. fol. * Quæ a Magendeo ta sunt in BARONII *annales*, ea non magnum m habent, ** ac quamuis scribat, se animaduertere trium priorum seculorum, a Baronio narratas, at stimonia scripturae sacrae ac patrum, ab isto add quirere; desinit tamen in anno christiano XLIX. S hæc de Casaubono, Baronii aduersario. *** Pr inter reformatorum sacris addictos arma sua co ronium tulerunt: ABR. SCVLTETVS, qui edidit *tionem prolixæ disputationis Cæsaris Baronii de Constantini romano, quam tertio annalium ecclesia mo inseruit*, Neostadii MDCVII. * RICHARDV TACVTIVS, cuius, præter antea a me adductas *tribas* contra Bulengerum, huc spectant: *ana siasticarum exercitationum*, contra priores tomos NII *annalium*, Londini MDCXXII. fol. quæ *adparatus ad origines ecclesiasticas* auctiora p Oxonii MDCXXXV. fol. *commentationes de origi siasticis*, duobus tomis, quorum primus Londini M fol. lucem vidit; secundus autem cum in θεανθρωπικȣ, *seu de vita iesu christi, domini no num ecclesiasticarum pars posterior*, eodem loco M Titulum hunc pars quidem posterior tantum præ tribuitur autem ille etiam priori, atque ita integro o niam in vtraque de rebus, quæ ad christum pertinent ne exponitur, vt Montacutius modo Baronium; sauboniun refellat. Ex æmulatione *origines* has co dicitur, quoniam ægre tulerit, Casaubonum a reg ex Gallia ad id euocatum fuisse, vt Baronium oppug si in Anglia nulli essent, qui Baronio bellum indicere

* BAILLETVS *des satyres personnelles tom* II. p. 245.
** vide BAELII *dictionair. historiqu. et critiqu.* vo *his:* COLOMESII *bibliotheque choisie*, inter *opera* eius edita, p. 449.
*** conf. COLOMESII *bibliotheq. chois.* p. 448. RONII *memoir, tom.* XVIII. p. 144. WOLFII 44. 123. 273.
* habetur etiam in eius *medulla theologiæ patrum* disputationes in Baronium promittit.

que esse caussam, additur, cur Casaubonum in *originibus* vbique perstringat. Pro sententiis, quas episcopales; siue hierarchici, vti vocantur, in Anglia tenent, acriori studio propugnat. Horum exempla sequuti sunt alii atque itidem aduersus Baronium scripserunt: THOMAS nimirum COMBERVS libro, cuius inscriptio est: *fraudes romanæ, in editione conciliorum priorum quatuor seculorum commissæ, cum adpendice fraudum et errorum, in annalibus Baronii deprehensorum,* Londini MDCLXXXIX. 4. lingua anglicana: * IO. HENRICVS OTTIVS in *examine perpetuo historico-t*[redacted]*gico in annales Cæsaris Baronii*, Tiguri MDCLXXVI. 4. Perd[redacted]illud est ad annum christianum trecentesimum atque in tres centurias diuisum, quibus de vita et triumpho christi, de apostolis virisque apostolicis, de euangelii plantatione et propagatione, ecclesiarum fundatione et successione, persequutionibus, hæresibus, conciliis, doctorum monimentis exponitur. Auctor quidem in opere hoc conficiendo ante obitum ad annum MCXCVIII. progressus fuerat; bibliopola autem, quum non emtores haberet, quot vt essent, cupiebat, sumtus ad edendum illud amplius suppeditare recusauit. ** AVGVSTINVS REDINGIVS librum in lucem emisit, hoc titulo inscriptum: *vindex veritas annalium ecclesiasticorum Cæsaris Baronii aduersus arrogatum Io. Henrici Ottii examen perpetuum, centuria prima*, typis monasterii einsidelensis, MDCLXXX. fol. Num et secundam et tertiam centuriam Ottii confutauerit; nec ne, me ignorare, fateor. A scriptoribus saltem, quos legi, non alia, nisi prima centuria commemoratur. Ab aduersario hoc defendit se OTTIVS in *vindiciis examinis*, quæ prodierunt Tiguri MDCLXXXI. 4. ANTONIVS PAGI *** obiicit Ottio, neglectam ab eo fuisse chronologiam, aliaque in eius *examine* reprehen-

* *actor. eruditor. supplement. tom.* II. p. 39.

** vide: IO. BAPTIST. OTTII, filii, epistolam, inscriptam: *editio scriptorum posthumorum Io. Henrici Ottii in annales Cæsaris Baronii cardinalis epistola responsoria ad veterem auctoris amicum exposita*, atque MDCLXXXVII. 8. editam, et adde BAELII *nouuelles de la republique des lettres*, MDCLXXXVII. *iul.* p. 784. *samlung von alten und neuen theolog. sachen*, 1734. p. 614.

*** *præfation. criticæ in annales Baronii.*

reprehendit. Inprimis laudari debet SAMVEL B. GIVS, antea inter eos memoratus, qui Casar continuarunt; nunc autem ad hunc quoque locum n dus. Præter *exercitationes historico - criticas*, quarum tionem feci, in lucem protulit: *annales politico - eccl annorum* DCXLV. *a Cæsare augusto ad Phocam usque*, i *bus res imperii ecclesiæque obseruatu digniores subii oculis erroresque euelluntur Baronio*, Roterodami MD fol. tribus tomis, * opus insigne, non sine volupt que vtilitate legendum. Conficiendum id suscepit, qu perspexit, illos, qui ante eum in erroribus Baronii dandis versati sint, aliis multa adhuc corrigenda rel Ad illustrandam antiquitatem ecclesiasticam transtulit i lud ** dissertationes duas ac decem: de *traditione s diabolo* deque *anathemate*: de *excommunicatione iudai excommunicatione christiana*: de *ecclesiastico tribunali*: *decimis*: de *sacris virginibus*: de *cælibatu clerical septuaginta hebdomadibus Danielis*: de *traditionibus*: de p *iuliana et Pagii græco romana*: de *regulis hypaticis* h de *catechumenis eorumque baptismo*, quæ omnes le dignissimæ sunt. Memoratis iam Baronii aduersariis reformatis addendus est MELCHIOR GOLDASTUS edidit: *rationale constitutionum imperialium αὐτοσχεδ siue extemporale*, *in quo cum ipsis constitutionibus menta dicuntur*; *tum sacri romani imperii iura Cæsaris Baronii annales elenchos præscribuntur*, Franco Mœn. MDCVII. *** quumque aduersus illum pro IACOB. GRETSERVS euulgaret: *apologiam pro B siue Cæsarem Baronium*, *a Melchioris Goldasti calumn dicatum*, Ingolstadii MDCX. ac *retectionem insipientia simonia Goldasti*, Ingolstadii MDCXI. respondit in *re ne pro cæsarea et regia maiestate et ordinibus imperii Gretserum*, eodem anno; GRETSERVS autem ite opposuit in *gemina defensione aduersus Melchiorem*

---

* *acta eruditor*. MDCCVI. p. 73. 128. 241. *iournal des sauans* MD *decembr*. p. 408. *vnschuldige nachrichten*, 1706. p. 35.
** *tom*. II. p. 473.
*** confer *tom*. III. *constitution*. eius *imperialium*.

ſertatio de periodo graeco-romana: * *veterum p*
romanorum catalogi decem atque *adparatus chron*
annales eccleſiaſticos, *baronianum illuſtrans et ſuppl*
rum ſcriptorum primum ac tertium habentur cum
mo tomo, ab ipſo PAGI edito. In conſpectum e
diti *critica* haec iterum venit, Antuerpiae, vt tituli
rectius autem Geneuae MDCCXXVII. fol. quatuor t
huicque editioni acceſſit: PAGI *diſſertatio hypatica*
conſulibus caeſareis. *** Opus ipſum a chriſto na
ad annum MCXCVIII. in quo Baronius finem labor
cit, perductum eſt. Quae in eo emendata ſunt,
ad dogmata fidei ac controuerſias de poteſtate ecc
quibus enarrandis Baronius non mediocrem opera
ſed ad hiſtoriam rerum geſtarum atque inprimis c
giam pertinent. Laudatur id merito cum ob di
tum ob eruditionem inſignem, quam auctor ab
bauit, omnique iure inter ſcripta, contra Baron
poſita, principatum tuetur. Haud quidquam in
hendendum eſſe videtur, niſi nimium ſtudium
interdum ad res explicandas collatum, quae nec
ſunt; nec magnum momentum habent, quum
liora ac grauiora argumenta, a Baronio ſatis ſu
adhiberi potuiſſet. Non omnia, quae ad tempo
nes ſpectant, adcurate vereque ab illo tradita fu
rum non eſt. * Eos, curiae romanae addictos, ta
tereo, qui data occaſione; aut veluti in tranſitu
confutarunt, Henricum Noriſium, Io. Launoium
num Baluzium, Henricum Valeſium, Natalem Al
Franciſcum Pagi atque alios; commode autem

* diſſertationem hanc *Henr. Leon. Schurzfleiſchiu*
edidit, Vitembergae MDCCV. 4.

** *nachrichten von einer halliſchen bibliothec, volum.* 11. p.

*** exiit illa in lucem Lugduni MDCLXXXII. 4. conf
dit. MDCLXXXIII. p. 253.

* videantur: NICERONII *memoires tom.* I. p.
melang. critiqu. de litterat. part. I. p. 289. LE
NOY *catalogu. des princip. hiſtor.* p. 193. PAG
ſum de critica ſua exſtat in BERNARDI *nou*
des lettres MDCCIV. *iul.* p. 40.

vnum visibile, cui pareant cetera membra, cognitum atque obseruatum. Ita BARONIVS ipse edisserit, q mo *annales* suos condiderit. * Ad metam hanc ueniret ac præsulis romani auctoritati, honori comm optime consuleret, parum de veritate sollicitus fuit a enarrandis diiudicandisque rebus pontificiam vtilitat ctrinamque sequutus est vnice, tamquam regulam. I xit ita studium fidei, quæ summa historici virtus est, *annales* in publicum protulit, errorum plenissimos. dit, illum litterarum græcarum non. satis gnaru ac licet in scriptis græcæ linguæ interpretandis Sirleto, Petro Morino atque aliis adiutus sit; ** tamen ex ignorantia dicti sermonis lapsum esse. ***

§. VI.

Fuerunt alii inter pontificis romani adsecl qui historiæ ecclesiasticæ noui testamenti en atque illustrandæ se consecrarent. Monimenta i quæ hanc in rem ad publicum vsum transtulerun solum mole; sed etiam conditione sua inter se runt. Quædam in illis sunt, quorum auctores aliis industria, eruditione ac fide commendarunt que maiorem conciliarunt existimationem et a tem. Quum autem et hi in narrationibus suis tionem adhibeant, ne illæ dogmatibus ritibusque siæ romanæ aduersentur, necesse est, vt inue quid verum: quid falsum ab iis sit traditum. O huius sunt sequentia scripta:

MICH

* *præfation. annalium.*

** vide: CASAVBONI *prolegomena exercitationum* p. 16. MO CVTII *adparatum* variis locis: SIMONIS *lettres chois.* p. 141. BRICII *bibliothec. græc. libr.* VI. *cap.* 4. *volum.* XII. p. 167. VII *casauboniana* p. 328.

*** de BARONII *annalibus* multa tradunt: SAGITTARIVS *ction. in histor. ecclesiastic. cap.* XIV. p. 182. SCHMIDIVS *introduction. tom.* II. p. 151. FABRICIVS *bibliotb. græc. lib. cap.* 4. *volum.* XII. p. 165. ITTIGIVS *præfat. histor. eccles. primi selector. capit.* p. 12. BVDDEVS *isagog. ad theolog. libr.* II. *cap.* 6. §. 4. p. 889. PFAFFIVS *introduct. in histor. litterar. part.* III. p. 18. ac *prolegom. institution. histor. eccles.*

LAN

vnum visibile, cui pareant cetera membra, cog
atque obseruatum. Ita BARONIVS ipse edisserit,
mo *annales* suos condiderit. * Ad metam ha
ueniret ac præsulis romani auctoritati, honori co
optime consuleret, parum de veritate sollicitus fu
enarrandis diiudicandisque rebus pontificiam vti
ctrinamque sequutus est vnice, tamquam regulam
xit ita studium fidei, quæ summa historici virtus
annales in publicum protulit, errorum plenissimos
dit, illum litterarum græcarum non satis gna
ac licet in scriptis græcæ linguæ interpretandis
Sirleto, Petro Morino atque aliis adiutus fit;
tamen ex ignorantia dicti sermonis lapsum esse.

§. VI.

Fuerunt alii inter pontificis romani adse
qui historiæ ecclesiasticæ noui testamenti e
atque illustrandæ se consecrarent. Monimenta
quæ hanc in rem ad publicum vsum transtulerunt
solum mole; sed etiam conditione sua inter
runt. Quædam in illis sunt, quorum auctor
aliis industria, eruditione ac fide commenda
que maiorem conciliarunt existimationem et
tem. Quum autem et hi in narrationibus suis
tionem adhibeant, ne illæ dogmatibus ritibusq
siæ romanæ aduersentur, necesse est, vt inue
quid verum: quid falsum ab iis sit traditum.
huius sunt sequentia scripta:

---

* *præfation. annalium.*

** vide: CASAVBONI *prolegomena exercitationum* p. 16.
CVTII *adparatum* variis locis: SIMONIS *lettres chois.* p.
BRICII *bibliothec. græc. libr.* VI. *cap.* 4. *volum.* XII. p.
VII *casauboniana* p. 328.

*** de BARONII *annalibus* multa tradunt: SAGITTARII
ction. in histor. ecclesiastic. cap. XIV. p. 182. SCHMIDIVS
introduction. tom. II. p. 151. FABRICIVS *biblioth. græc.*
cap. 4. *volum.* XII. p. 165. ITTIGIVS *præfat. histor.*
primi selector. capit. p. 12. BVDDEVS *isagog.*
libr. II. *cap.* 6. §. 4. p. 889. PFAFFIVS *intro*
litterar. part. III. p. 18. ac *prolegom. institution.*

MICHAELIS BVCHINGERI *historia ecclesiastica*, Moguntiae MDLX. quae duplicem faciem exhibet: altera est ecclesiae, vti vocatur, catholicae, quae pars praecipue catalogo pontificum romanorum a Petro vsque ad Paullum IV. absoluitur, altera vero ecclesiae antichristianae, vbi de tyrannis, haereticis et falsis fratribus agitur:

HERIBERTI ROSWEIDI *historia ecclesiastica a christo nato vsque ad pontificatum Vrbani* VIII. in duos tomos diuisa, Antuerpiae MDCXXIII. fol.

PETRI A STREITHAGEN *Florus christianus; siue historiarum de rebus christianae religionis libri* IV. Coloniae MDCXL. 8.

IGNATII BOMPLANI *historia christianarum rerum a christi ortu ad nostra vsque tempora*, Romae MDCLXV. 12.

AVGVSTINI RIBOTHI *Florus christianus, hoc est, totius historiae ecclesiasticae epitome, duodecim libris collecta, a christo genito ad nostra tempora*, Parisiis MDCLXVI. MDCLXXVII. 12.

NATALIS ALEXANDRI *historia ecclesiastica noui testamenti*, quae cum inscriptione: *selecta historiae ecclesiasticae capita et in loca eiusdem insignia dissertationes historicae, chronologicae, criticae, dogmaticae*, primum Parisiis ab anno MDCLXXVI. ad annum MDCLXXXVI. 8. quatuor ac viginti; siue vt alii numerant, sex ac viginti voluminibus, * deinde cum quibusdam additamentis ibidem MDCLXXXVII. 8. lucem vidit. Quo opere historiae ecclesiasticae posterioris foederis confecto, auctor operam in historia sanctiore prioris foederis enarranda posuit hancque Parisiis MDCLXXXIX. 8.

 sex

LANGIVS *institut. stud. theolog. litterar.* p. 222. MAYERVS *eclog. de fide Baronii et Bellarmini, ipsis pontificiis ambigua:* inprimis auctores *adparatus annalium ecclesiasticorum Baronii*, qui ad editionem istorum lucecensem, antea memoratam, accessit. Praeter scriptores de vita Baronii, addendi sunt: IO. FABRICIVS *histor. bibliothec. part.* II. p. 429. NICERONIVS *memoir. tom.* XXVII. p. 286. CLEMENT in *bibliothequ. curieus. historiqu. et critiqu. tom.* II. p. 243. ANCILLONIVS in *melange critiqu. de litteratur. vnpartheyischer bibliothecarius* p 246. 765.

* opus hoc a seculo nono recensetur in *actis erudit.* MDCLXXXII. p. 209. MDCLXXXIV. p. 221. 315. 406. MDCLXXXV. p. 329. MDCLXXXVII. p. 434. MDCLXXXVIII. p. 109. 184.

operibus proscriberet atque omnibus christianis sub
excommunicationis vetaret, istam describere, ede
re. * Simile fulmen contra reliquas historiæ huius
a seculo XIII. ad seculum XVI. perductas, emissum
Alexander refert ac simul de durioribus mandatis
grauissimis, quas archiepiscopus compostellanus co
decreuerat, conqueritur. * * Potuisset quidem Al
in præsidio regis Galliarum adquiescere, quo
ne autem pontificem denuo irritaret, cedere maluit
historia seculi septimi ac decimi scribenda se absti
certe ob caussam, quoniam facile præuidere pote
tempestates a curia romana metuendas esse, si
huius atque in his controuersias inter Ludouicum
liæ regem, et Innocentium XI. pontificem
Postea tamen ALEXANDRI *historia ecclesi*
aliis illius scriptis auctoritate præsulis Benedicti
stinum honorem ac libertatem restituta est, vtpo
sit, opera eius ex indice librorum prohibitorum
luculento exemplo ostendit, gubernatores sacro
nos inter se dissentire atque errare posse. Habui
XANDER inter eruditos viros, qui *historiæ* eius
resisterent, eosque pontificios: COELESTI
DRATI, *** FRANCISCVM D'ENGHIEN,
auctoritatem sedis apostolicæ, pro sancto Gregorio
vindicatam aduersus Natalem Alexandrum, Col
LXXXIV. 8. * IACOBVM FABRVM; siue vti
catur, LE FEVRE ** DE LA BASTILLE, in
critiques sur l'histoire ecclesiastique de Noël Alexa
adnotationes quum suppressæ fuerint, duo tantum
exempla conseruata esse dicuntur: auctorem libri
caussa regaliæ, penitus explicata; seu responsio ad

* legitur breue hoc, quemadmodum adpellatur, in BAYLII *de la republiqu. des lettres* MDCLXXXV. *octobr*. p. 808.

** *præfatione seculi* XV. et XVI.

*** in *Gallia vindicata* p. 162.

* ALEXANDER copiose respondit *dissertatione sexta* et XVI.

** confer: VIGNEVL - MARVILLE *melanges d'histoire et d* *tom.* I. p. 167.

CLAVDII FLEVRII *histoire ecclesiastique*, cuius tomos a nato christo ad annum MCCCCXIV. auctori cem emisit. Prodierunt illi Parisiis ab anno MDCXC. ad annum MDCCXX. 4. quæ editio est elegantissima, eam iterum in conspectum publicum isti venerunt: MDCCXVII. MDCCXVIII. 8. Bruxellis ab anno MD ad annum MDCCXXI. 8. et ad viginti hos tomos FABRI adiuncti sunt sex ac decem alii, vt opus co retur atque ita amplius fieret, sub titulo: *histoire ec que pour seruir de continuation a celle de feu mr.* Adspexerunt illi lucem itidem cum Parisiis 4. tum 8. ab anno MDCCXXVI. ad annum MDCC Composita quoque est interpretatio germanica huius ac cum inscriptione: *allgemeine kirchengesch neuen testaments, von anfang der christlichen zeit bis auf gegenwärtige zeit*, Francofurti ab anno MDCC edita; antea autem similis versionis tomus prim præfatione *Chr. Ernest. Simonetti*, Gœttingæ MDCC exiit. ** Præfationes ac dissertationes, quæ opere tinentur ac varias adnotationes, ad historiam eccl eiusque studium pertinentes, complectuntur, luci publicæ expositæ sunt, sub titulo: *discours s ecclesiastique par mr. l'abbé Fleury*, Parisiis MDCC duobus tomis. Tres priores harum dissertatio antea prodierant, sub eadem inscriptione, Parisiis

* operis huius plerique tomi recensentur in *memoires d* MDCCI. *ianuar*. p. 4. MDCCIV. *septembr*. p. 242. MDCC p. 1768. MDCCVI. *april*. p. 587. MDCCX. *mai*. p. 747. *april*. p. 553. MDCCXI. I. *iul*. p. 1119. MDCCXIV. 1606. MDCCXXXV. *iul*. p. 1285. MDCCXXXVI. *ianuar*. *febr*. p. 302. in *iournal des sauans* MDCCII. *mart*. p. 259. *iun*. p. 612. MDCCIV. *april*. p. 381. MDCCV. *mart*. p. 19 VIII. *ianuar*. p. 30. MDCCXIII. *febr*. p. 141. MDCCXI p. 14. *august*. p. 185. MDCCXXI. *febr*. p. 169. MDCCX *ianuar*. p. 115. MDCCXXIX. *iul*. p. 372. *august*. p. 521. XXXII. *decembr*. p. 525. MDCCXXXIII. *mart*. p. 299. p. 435. *mai*. p. 27. MDCCXXXV. *mart*. p. 303. *april*. p. 4 *actis eruditorum* MDCXCII. p. 447. MDCCXXI. p. 389. *ment. tom*. VI. p. 389. in *iournal literaire tom*. XI. p. 409.

** KRAFTII *theol. biblioth. volum*. I. p. 369.

CLAVDII FLEVRII *histoire ecclesiastique*, cuius *viginti tomos a nato christo ad annum MCCCCXIV. auctor in lucem emisit. Prodierunt illi Parisiis ab anno MDCXCI. vsque ad annum MDCCXX. 4. quæ editio est elegantissima. Post eam iterum in conspectum publicum isti venerunt: Parisiis MDCCXVII. MDCCXVIII. 8. Bruxellis ab anno MDCXCII ad annum MDCCXXI. 8. et ad viginti hos tomos studio FABRI adiuncti sunt sex ac decem alii, vt opus continuaretur atque ita amplius fieret, sub titulo: *histoire ecclesiastique pour servir de continuation a celle de feu mr. Fleury* Adspexerunt illi lucem itidem cum Parisiis 4. tum Bruxellis 8. ab anno MDCCXXVI. ad annum MDCCXL. Composita quoque est interpretatio germanica historiæ huius ac cum inscriptione: *allgemeine kirchengeschichte des neuen testaments, von anfang der christlichen zeitrechnung bis auf gegenwärtige zeit*, Francofurti ab anno MDCCLII. 4. edita; antea autem similis versionis tomus primus cum præfatione *Chr. Ernest. Simonetti*, Gœttingæ MDCCXLVI. 4. exiit. ** Præfationes ac dissertationes, quæ opere hoc continentur ac varias adnotationes, ad historiam ecclesiasticam eiusque studium pertinentes, complectuntur, separatim luci publicæ expositæ sunt, sub titulo: *discours sur l'histoire ecclesiastique par mr. l'abbé Fleury*, Parisiis MDCCXXIV. 8. duobus tomis. Tres priores harum dissertationum iam antea prodierant, sub eadem inscriptione, Parisiis MDCC VIII.

* operis huius plerique tomi recensentur in *memoires de Trevoux* MDCCI. *ianuar*. p. 4. MDCCIV. *septembr*. p. 242. MDCCV. *octobr*. p. 1768. MDCCVI. *april*. p. 587. MDCCX. *mai*. p. 747. MDCCXII. *april*. p. 553. MDCCXI.I. *iul*. p. 1119. MDCCXIV. *septembr*. p. 1606. MDCCXXXV. *iul*. p. 1285. MDCCXXXVI. *ianuar*. p. 132. *febr*. p. 302. in *iournal des savans* MDCCII. *mart*. p. 259. MDCCIII. *iun*. p. 612. MDCCIV. *april*. p. 381. MDCCV. *mart*. p. 293. MDCCVIII. *ianuar*. p. 30. MDCCXIII. *febr*. p. 141. MDCCXIV. *iul*. p. 14. *august*. p. 185. MDCCXXI. *febr*. p. 169. MDCCXXVII. *ianuar*. p. 115. MDCCXXIX. *iul*. p. 372. *august*. p. 521. MDCCXXXII. *decembr*. p. 525. MDCCXXXIII. *mart*. p. 299. *april*. p. 435. *mai*. p. 27. MDCCXXXV. *mart*. p. 303. *april*. p. 452. in *actis eruditorum* MDCXCII. p. 447. MDCCXXI. p. 389. *supplement. tom*. VI. p. 389. in *iournal literaire tom*. XI. p. 409.

** KRAFTII *theol. biblioth. volum*. I. p. 369.

AMBROSII GARDEBOSCII *historia* ... *christi ortu ad hanc vsque aetatem synopsis et in* ... *dem controuersa capita dissertationes*, cuius histor... primum; siue tomus primus prodiit Tolosae ... fol. *

IGNATII HYACINTHI AMAT DE ... *historia ecclesiastica, variis colloquiis digesta, vbi* ... *candidatis res praecipuae, non solum ad historiam* ... *ad dogmata, criticam, chronologiam et ecclesi* ... *pertinentes, per breues interrogationes et responsiones* ... *guntur et in praeclaro ordine collocantur; distrib* ... *tomos nouem et continuata a seculo primo vsque* ... MDCCXXI. quae historia prodiit primum Romae MDCCXVII. 8. nouem tomis: deinde Venetiis MD... tribus voluminibus, ac Augustae Vindelic. MDCC... duobus tomis: **

IOSEPHI AVGVSTINI ORSI *historia* ... opus amplissimum, quod auctor Romae ab ... XLVII. 4. lingua italica iuris publici facere coepi... isto perficiendo diligenter progressus est. Res c... stianae tam copiose enarrat, vt de iis tantum, q... que priora secula pertinent, sex ac decem tom... ediderit; nec solum singularem industriam; sed ... genii vim atque eruditionem doctissimis viris pro...

§. VII.

Quum adhuc scripta historiae sacrae no... menti eiusque vniuersae, a lutheranis, refor... pontificiis in lucem emissa, percensui, restat libe... haud omitti posse, existimo. Est ille ad id

MDCCXIX. *septembr.* p. 286. *acta eruditorum*, in qui... tantum tomus recensetur, anno videlicet MDCCIII. p... *la vie de mr. l'abbé de Choisy*, Geneuae MDCCXLIII. 8.

* *memoir. de Treuoux* MDCCXIII. *septembr.* p. 1489. ... *uans* MDCCXIII. *mai.* p. 547.

** *giornale de' letterati d'Italia tom.* XXVII. p. ... *vnd neuen theologischen sachen*, 1725. p. 950. ... haec *ecclesiastica* in *auctoris operibus*, quae Vene... edita sunt.

DINERVS autem iuris publici fecit: *responsionum riam ad secundam Sandii epistolam, in vindiciis historiæ ecclesiasticæ conscriptam, vna cum adpendi gallo,* * Londini MDCLXXXI. 8. ** Ostendit Sandium fuisse virum in variis litteris eruditum rum ecclesiasticarum instructum; prauis auten maxime corruptum. ***

Monimentis historiæ ecclesiasticæ noui testam nullis adnumeratur: SEBASTIANI FRANCKII MDXXXVI. fol. edita, quum in vltima eius parte cibus romanis, conciliis, hæreticis, ordinibus aliisque eiusmodi argumentis exponatur; autem hunc minus dignum fere esse existimo, cui singu inter scriptores historiæ sacræ adsignetur. Hom fuisse peruersi ingenii animique, nullius profe stianæ, paradoxarum sententiarum, constat, a nonnumquam scripserit, quæ vera sunt; hæc magnum habent momentum.

* ediderat SANDIVS sub nomine *Hermanni Cingalli scr cram triuitatis reuelatricem*, Goudæ; re ipsa autem A MDCLXXVIII. 12. in quem librum Gardinerus itide uersionem censoriam adhibuit.

** *acta eruditor.* MDCLXXXII. p. 280.

*** de SANDII *nucleo historiæ ecclesiasticæ* leguntur: SA *introductio in historiam ecclesiasticam cap.* XVIII. p. 178. *histor. bibliothec. part.* V. p. 62. *nachrichten von einer bi liothec, volum.* VI. p. 329. 330. REIMMANNI *theolog.* p. 639. *nachricht von den stollischen bücher* adde ELSWICHII *epistolas familiares varii, th. argumenti* p. 244. ipsius SANDII *biblio* p. 169.

bilium, Coloniae MDLIX. fol. maxime Sleidano opposita atque ex commentariis Naucleri, Iouii atque aliorum sumta:*

CLAVDII ESPENCAEI *apophtegmes ecclesiastiques, ou plutot abregé de l'histoire, contenant tous les faits et dits memorables, auenus depuis la mort de iesus christ, iusques a l'empereur Phocas*, Parisiis MDLXXVIII. 8. **

IACOBI CAPELLI *historia ecclesiastica centuria quinque, ab Augusti natiuitate ad imperatorem Valentinianum* III. Sedani MDCXXII. 4.

IO. CONRAD. DANNHAVERI *christeis; siue drama sacrum*, *προθεωρία et actus primus*, *trisecularem ecclesia sortem a christo in caelos sublimato vsque ad Constantinum magnum, in throno victoriae terrestri considentem, exhibens*, Argentorati MDCXLVI. 4. ac cum *Conradi Samuel. Schurzfleischii* praefatione, Vitembergae MDCXCVI. 4. Accessit *actus secundus*, ex manuscripto codice editus, studio *Io. Friderici Wandalini*, a Constantino nimirum magno ad Heraclium, Hafniae MDCCVIII. 4. ***

CONRADI HORNEII *compendii historiae ecclesiasticae liber* I. II. III. *quae a christo nato vsque ad initium imperii Constantini magni in ecclesia gesta sunt, complexi*, Brunsuic. MDCXLIX. 4.

IO. HENICHII *historia ecclesiastica trium primorum seculorum*, Rintelii MDCLXIX. 4. *quarti* MDCLXX. ac *quinti* post auctoris obitum MDCLXXIV. 4. quae tamen historia ecclesiastica cum ciuili coniungitur:

GEORGII CALIXTI *historia de statu rerum in ecclesia occidentali seculis* VIII. IX. X. *et deinceps, quando pontificius dominatus et corruptela inualuerunt*, quae eiusdem *adparatui theologico*, Helmstadii MDCLVII. et MDCLXI. 4. adiuncta est:

ELIAE EHINGERI *seculum* XV. *historiae ecclesiasticae, in gratiam purioris antiquitatis studiosorum concinnatum, opus posthumum*, Francofurti MDCLIX. 4. Per seculum XV. intelligitur tempus, quod ab anno MD. vsque ad annum MDC. per-

* FOPPII *bibliothec. belgic.* p. 1084.

** LAVNOII *academia parisiensis illustrata* p. 711. et NICERONII *memoires tom.* XIII. p. 198.

*** *acta eruditorum* MDCCIX. p. 119.

poribus concinnata, cetet. *accurante* PHILIPPO SKLERANDRO, Berolini MDCCX. 4. nec ab isto, nouo ac mutato titulo, differt: *

LAVRENTII ECHARDI *historia ecclesiastica* *nato christo ad annum* CCCXIII. Londini MDCCII.

IO. ANG. BERNIERAE *historia ecclesi* *pendium, a reformatione Zuinglii et Lutheri ad* *tempora*, Vltraiecti MDCCIII. 8.

IO. WOLFG. IAEGERI *historia ecclesiastica* *lelismo profanae, in qua conclauia pontificum* *deliter aperiuntur et sectae omnes recensentur*, cetet. MDC. vsque ad annum MDCC. duobus tomis, quo Hamburgi MDCCIX. posterior eodem loco MDCC lucem vidit. *** Antea prima tria decennia seculi XVI gae MDCXCII. MDCXCIII. 4. separatim prodierunt.

THOMAE ITTIGII *historiae ecclesiasticae primi* *nato seculi selecta capita*, quibus praemissa est vberior tio de scriptoribus historiae ecclesiasticae rece Lipsiae MDCCIX. 4. ac eiusdem historiae *selecta* *secundi*, cum dissertatione de scriptoribus historiae sticae antiquioribus, ibidem MDCCXI. 4 quae p auctoris studio *Christiani Ludouici* ad public translata sunt. * Multum se commendarunt *pita* cum argumentis, quae pertractata sunt; eruditionis:

* *neue hällische bibliothec*, *volum*. I. p. 321.

** *acta eruditor*. MDCCIII. p. 473. *boeckzaal van Europa* p. 365. *vnschuldige nachrichten*, 1704. p. 256.

*** *iournal des sauans* MDCCX. *octob*. p. 373. MDCCXVII. *aug*. p. *moir. de Treuoux* MDCCXII. *mars*. p. 441. BERNARDI *republiqu. des lettres* MDCCIX. *nouemb*. p. 544. *noua* *burg*. MDCCIX. p. 176. *neue hällische bibliothec*, *volum*. *vnschuldige nachrichten*, 1718. p. 119.

* *iournal des sauans* MDCCX. *mai*. p. 499. *acta eruditor*. p. 385. 473. MDCCXI. p. 302. *supplement*. *tom*. V. p. 59 *lische bibliothec*, *volum*. I. p. 21. *vol*. II. p. 47. *ausführlicher* *allerhand neuen büchern* p. 1118. *nachricht von den stollischen* *volum*. I. p. 415. *vnschuldige nachrichten*, 1709. p. 531. p. 525.

MARTINI GRVLICHII *annales theologico-ecc[...]* *oder historische nachrichten von allen merckwürd[...]* *die sich in kirchen vnd theologischen sachen seit d[...]* *mation Lutheri zugetragen*, Dresdæ MDCCXXXIV.[...]

CAROLI SIGONII *historiæ ecclesiasticæ libri* x[...] *primum e manuscripto codice bibliothecæ vaticanæ* [...] *emissi a Philippo Argelato*, cum prolegomenis *Hora[...]* *ci*, Mediolani MDCCXXXIV. 8. duobus tomis: **

IO. GEORGII PERTSCHII *versuch einer hi[...]* *storie*, *so fern solche als eine einleitung zur geistlich[...]* *gelahrheit kan angesehen werden*, quo opere histo[...] siastica quatuor primorum seculorum a nato [...] ponitur. Primum illius seculum prodiit Lipsiæ MD[...] secundum ibidem MDCCXXXVII. tertium [...] MDCCXXXVIII. ac quarti prior pars eodem loco MD[...] posterior autem ibidem MDCCXL. 4. *** Quæ i[...] sacra quatuor primis seculis gesta sunt, ea auctor [...] sequitur: singula historiæ huius capita cum iudi[...] eruditione enarrat ac multa adfert, ad studium [...] tiæ ecclesiasticæ vtilia. Attamen non probanda [...] da sunt, quæ in libro hoc habentur, minus rec[...] curate; nec moderate satis dicta:

IO. LAVRENTII MOSHEMII *institution[...]* *christianæ maiores. Seculum primum*, Helmst[...] XXXIX. 4. * Postquam auctor institutiones hi[...] stianæ breuiores ediderat, illas vberioribus atque [...] commentariis illustrare cœpit; ad primum aute[...] seculum laborem hunc perduxit; nec longius prog[...]

SIGISMVNDI IACOBI BAVMGARTENII [...] *der kirchengeschichte*, cuius epitomes pars prima [...]

---

* *samlung von alten und neuen theolog. sachen*, 1734. p. [...] *actor. supplement. tom.* I. p. 222.

** exstat historia hæc etiam in SIGONII *oper. tom.* IV. in fin.

*** *acta eruditor.* MDCCXXXVII. p. 247. MDCCXXXI[...] MDCCXLVII. p. 149. *deutsche acta eruditor. volum.* XVIII. [...]

* *acta eruditor.* MDCCXLIII. p. 67. *samlung von alten* [...] *theolog. sachen*, 1742. p. 586. 743.

dissertatione de populis fundis, Argentinae MDCLVI. [...] iterum studio *Ernest. Salomon. Cypriani*, Helmstadii [...] 4. * ANTONII DE SOVSA MACEDO *Lusit[...] fulata et purpurata, pontificibus romanis et cardin[...] lustrata*, Parisiis MDCLXIII. MDCLXXIII. 4. BAR[...] MAEI GVERRE *corona regni Lusitaniae*; *siue elo[...] rum illustrium, qui in imperio l sitanico pro christi [...] tem oppetiere*, lusitanice: EMANVELIS PEREI[...] SYLVA LEGALI *memoriae, ad historiam ecclesiasticam [...] tus Guardiae spectantes*, quarum tomus primus ling[...] nica prodiit, Vlyssipone 4. **

Inter scripta, quae de *Hispania* sacra atque ec[...] exierunt, locum habent: IO. DE MARIETA *hi[...] clesiastica de todos los santos de Espanna*, Conchae [...] fol. quatuor partibus: *** FRANCISCI DE P[...] *historia e clesiastica de Espanna*, Malacae MDCV. fol. [...] tomis, quae septem annorum centurias complecti[...] quae autem desunt: * ALPHONSI FERNAND[...] *ria ecclesiastica de nuestros tiempos*, Toleti MDCXI [...] IVLIANI PETRI; siue PEREZII *breuis des[...] eremiteriis hispanis*, quam cum eiusdem *chronica*, [...] *riis et variorum carminum collectione* iuris pu[...] *Laurentius Ramirez de Prado*, Parisiis MDCXX[...] AEGIDII GONZALEZ D'AVILA *theatro de [...] sias de Espanna*, quatuor voluminibus, Madriti [...] MDCXLV. editis, a quo opere diuersus est eiusdem lib[...] scriptus: *theatro ecclesiastico de las ciudades y ca[...] thedrales de Espanna*, Salmanticae MDCXVIII. [...] IOANN. DE SEGOVIA *dissertationes ecclesiastica[...] rem veterum tutelarium Hispaniae contra factiones* [...] Caesaraugust. MDCLXXI. fol. lingua hispanica:

---

* ECCARDI *monatlich. auszüg*. 1700. *iul.* p. 416.
** *acta erudit*or. MDCCXXXI. p. 159.
*** ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom*. I. p. 561. *scriptor. ordin. praedicat. tom.* II. p. 377.
* ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* I. p. 348.
** *ibidem tom.* I. p. 17.
*** ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* II. p. 8.
* ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom*. I. p. 4.

læ MDCCXLIII. secunda MDCCXLIV. tertia MDCCXLVI. 8. * Ea, quæ tribus his partibus comprehensa sunt, ad prima nouem secula pertinent. Addi possunt: IO. MABILLONII commentatio de *statu ecclesiæ seculo* X. ** atque *analecta anecdota, ad historiam ecclesiasticam seculi* XV. *facientia.* ***

§. II.

Alia scripta historiæ ecclesiasticæ particularia eius generis sunt, vt ad singulares nationes, regiones, prouincias vrbesque spectent atque exhibeant, quæ ad illarum res ecclesiasticas pertinent. Numerus eorum magnus est, qui in eiusmodi commentariis historicis scribendis studia sua collocarunt. Ordine iusto vt eos recenseam, primum locum illis adsigno, qui historiæ ecclesiasticæ *Lusitaniæ* ac *Hispaniæ* describendæ; aut quibusdam eius partibus illustrandis operam dederunt.

Nullum exstat opus; aut saltem ad nos delatum est, quantum scio, quod pleniorem ac rite connexam historiam ecclesiasticam *Lusitaniæ* complectatur; quædam autem ingenii monimenta accepimus, ad nonnullas eius partes illustrandas composita, vti sunt: LVDOVICI DE CACEGAS *historia ordinis dominicani Lusitaniæ et regnorum Lusitanis subiectorum*, a *Ludouico de Sousa* edita hispanice, cuius pars prima MDCXXXIII. secunda MDCLXII. fol. prodiit: * ANTONII DE SOVSA *aphorismi inquisitorum* quatuor libris, cum *historia originis inquisitionis Lusitaniæ*, Turnoni MDCXXXIII. 8. ** GEORGII CARDOSI *hagiologium lusitanum*, Vlyssipone MDCLII. MDCLVII. MDCLXVI. fol. tribus voluminibus, lusitanice: ISMAEL. BVLLIALDI duo libelli *pro ecclesiis lusitanicis ad clerum gallicanum*, cum eiusdem

 disser-

* *nachricht. von den neuesten theolog. büchern*, *volum.* III. p. 115. *volum.* V. p. 97. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen.*, 1743. p. 254. 977. *acta eruditor.* MDCCXLIV. p. 537.

** in eiusdem *præfatione ad acta sanctorum ordinis Benedict. secul.* V. Parisiis MDCLXXXV. fol.

*** legenda sunt cum notis *Harkenrothii* in *bibliothec. bremens. class.* VII. p. 1052.

* ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* II. p. 19.

** *catalog. bibliothec. bodleian. part.* II. p. 173.

dissertatione de populis fundis, Argentinae MDCLVI. 8. atque iterum studio *Ernest. Salomon. Cypriani*, Helmstadii MDCC. 4. * ANTONII DE SOVSA MACEDO *Lusitania infulata et purpurata, pontificibus romanis et cardinalibus illustrata*, Parisiis MDCLXIII. MDCLXXIII. 4. BARTHOLOMAEI GVERRE *corona regni Lusitaniae; siue elogia virorum illustrium, qui in imperio lusitanico pro christi fide mortem oppetiere*, lusitanice: EMANVELIS PEREIRAE DE SYLVA LEGALI *memoriae, ad historiam ecclesiasticam episcopatus Guardiae spectantes*, quarum tomus primus lingua lusitanica prodiit, Vlyssipone 4. **

Inter scripta, quae de *Hispania* sacra atque ecclesiastica exierunt, locum habent: IO. DE MARIETA *historia ecclesiastica de todos los santos de Espanna*, Conchae MDXCVI. fol. quatuor partibus: *** FRANCISCI DE PADILLA *historia ecclesiastica de Espanna*, Malacae MDCV. fol. duobus tomis, quae septem annorum centurias complectitur; reliquae autem desunt: * ALPHONSI FERNANDEZ *historia ecclesiastica de nuestros tiempos*, Toleti MDCXI. fol. ** IVLIANI PETRI; siue PEREZII *breuis descriptio de eremiteriis hispanis*, quam cum eiusdem *chronico, aduersariis et variorum carminum collectione* iuris publici fecit *Laurentius Ramirez de Prado*, Parisiis MDCXXVIII. 4. *** AEGIDII GONZALEZ D'AVILA *theatro de las iglesias de Espanna*, quatuor voluminibus, Madriti ab anno MDCXLV. editis, a quo opere diuersus est eiusdem liber, ita inscriptus: *theatro ecclesiastico de las ciudades y iglesias cathedrales de Espanna*, Salmanticae MDCXVIII. * CASP. IOANN. DE SEGOVIA *dissertationes ecclesiasticae in honorem veterum tutelarium Hispaniae contra factiones hodiernas*, Caesaraugust. MDCLXXI. fol. lingua hispanica: IOSEPHI PERE-

* ECCARDI *monatlich. auszüg.* 1700. *iul.* p. 416.

** *acta eruditor.* MDCCXXXI. p. 159.

*** ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* I. p. 561. ECHARDI *scriptor. ordin. praedicat. tom.* II. p. 377.

* ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* I. p. 348.

** *ibidem tom.* I. p. 17.

*** ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* II. p. 8.

* ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* I. p. 4.

cundo tomo postquam auctor ea tradidit, quae ad geographiam ac chronologiam pertinent, disserit tertio de primis doctrinae christianae initiis atque ecclesiam ab apostolis ibi fundatam esse, adfirmat: quarto exponit de episcopatuum in Hispania origine ac statu primae aetatis; reliquis autem in historia hac explananda pergit venitque ad singularia illius argumenta. Exstant quidem: FLAVII LVCII DEXTRI *chronicon, commentariis illustratum, quibus vniuersa ecclesiastica historia, speciatim hispanica expenditur*, opera *Francisci Biuarii* Lugduni MDCXXVII. fol. et MARCI MAXIMI *continuatio chronici Flauii Lucii Dextri, cum additionibus Brauionis et aliorum*, itidem a *Biuario* edita, Madriti MDCLI. fol. dimitto autem chronica haec, quoniam illa esse scripta adulterina, satis constat.

Speciatim disputatum est de quaestione: num Iacobus maior, Zebedaei filius ac Ioannis euangelistae frater, in Hispaniam venerit ibique euangelium adnuntiauerit? Pro aduentu hoc multa scripta in lucem exierunt, cuius generis sunt: FERDINANDI DE OIEA; siue OXEA *historia apostoli sancti Iacobi, patroni Hispaniae et eius in illam aduentu*, Madriti MDCXV. 8. sermone hispano, qui quum iam MDCII. commentationem pro aduentu Iacobi in Hispanias, itidem hispanice scriptam, euulgasset, nunc illam in historiam hanc transtulit: * ANTONII CARACCIOLI *illustrium controuersiarum biga de sancti Iacobi apostoli accessu in Hispaniam ac de funere sancti Martini, a sancto Ambrosio celebrato*, Neapoli MDCXVIII. 8. MDCXXIII. Coloniae Agripp. MDCXIX. 4. ANTONII CALDERONIS *historia apostoli sancti Iacobi, vnici et singularis patroni Hispaniae*, Madriti MDCLVII. fol. ** hispanice; FRANCISCI A SANCTO AVGVSTINO MACEDO *diatriba de aduentu Iacobi in Hispaniam*, Romae MDCLXII. 4. CASPAR. DE MENDOZA Y SEGOIA *predication de sant Iago en Espanna*, Caesaraugust. MDCLXXVII. 4. contra Christianum Lupum et Natalem Alexandrum: *dissertatio de praedicatione euangelii in Hispa-*

* ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* I. p. 293.

** *ibidem tom.* I. p. 84.

ſed ante illum BARTHOLOMAEVM LAVRENTIVM edidiſſe *indicem auctorum, qui agunt de aduentu Iacobi in Hiſpaniam*, Cæſarauguſt. MDXCI.

Alii, curiæ romanæ addicti, contra ſententiam hanc diſputant ac firmiora argumenta adferunt. Præter Baronium, Lupum, Tillemontium, Dupinium, adduxiſſe ſufficiat NATALEM ALEXANDRVM, qui diſſertationem ſcripſit de *fidei propagatione in Hiſpaniis* * eaque luculenter oſtendit, Iacobum numquam in Hiſpaniam veniſſe. Non Iacobum Zebedæi; ſed Paullum apoſtolum primum atque vnicum fuiſſe, qui Hiſpanis euangelium promulgaret, ſingulari ac copioſa diſſertatione MICHAEL A SANCTA MARIA probauit. ** Exſtat quoque CASPAR. SANCTII diſputatio de *ſancti Iacobi et Paulli apoſtolorum in Hiſpaniam aduentu.* ***

§. III.

Ad hiſtoriam ſacram *Galliæ* enarrandam multi doctiſſimi viri acceſſerunt atque ex ingenii monimentis, quæ hanc in rem iuris publici fecerunt, laudem conſequuti ſunt atque exiſtimationem. Alii eorum generales hiſtoriæ huius commentarios ſcripſerunt; alii autem ſpeciales, ita compoſitos, vt in illis partim res, in eccleſia gallica certis locis ac temporibus geſtæ, litteris mandatæ ſint; partim ſingularia argumenta pertractentur.

Scripta, quibus hiſtoria eccleſiaſtica Galliæ generatim expoſita eſt, ſequentia lucem viderunt:

FRANCISCI BOSQVETI *hiſtoria eccleſiaſtica Galliæ*, Pariſiis MDCXXXIII.8. ibidem MDCXXXVI.4. quæ poſterior editio priore quidem auctior eſt; nonnulla tamen huius ſunt omiſſa. Primus tantum tomus hiſtoriæ huius prodiit, in duas partes diuiſus. *

Prior

* *hiſtor. eccleſiaſtic. nou. teſtament. tom.* I. p. 157.

** quæ eſt in *commentariis academiæ regiæ vlyſſiponenſis* MDCCXXII. d. 27. *auguſt.*

*** edita eſt cum eius *commentario in acta apoſtolorum*, Lugduni MDCXVI. 4. Coloniæ MDCXVII. 4.

* vide: VSSERIVM *præfatione antiquitat. britannicar. eccleſiar.* DALLAEVM de *vſu patrum* p. 32.

Prior continet ea, quæ post adnuntiatum in Gallia euangelium ad pacem ecclesiæ contigerunt: posterior vexationes martyrum gallorum, quarum notitia ex variis manuscriptis sumta est. Præcipuæ illarum sunt, quas Dionysius, episcopus parisiensis, et Victor massiliensis subire debebant. * Edidit quoque BOSQVETVS *historiam paparum, qui e Gallia oriundi, in ea sederunt ab anno* MCCCV. ad MCCCXCIV. Parisiis MDCXXXII. 8.

SCAEVOLAE et LVDOVICI SAMMARTHANORVM, fratrum, *Gallia christiana, qua series omnium archiepiscoporum, episcoporum et abbatum Franciæ vicinarumque ditionum ab origine ecclesiarum ad nostra tempora deducitur*, quod opus quum ipsi auctores, mortalitate finita, in lucem haud proferre potuerunt, editum illud est a *Petro Abelio* et *Nicolao Sammarthanis*, Scæuolæ filiis, Parisiis MDCLVI. fol. in quatuor tomos diuisum. Primus eorum archiepiscoporum: secundus ac tertius episcoporum: quartus denique abbatum Galliæ notitiam præbet. Ex quo opus hoc prodierat, id multum se eruditis commendasse videbatur; postea tamen varias expertum est censuras harumque præcipua capita fuerunt, leges iusti ordinis violatas: multa negligenter omissa; nec pauca sine fide tradita esse. ** Quæ vitia vt corrigentur, de noua eaque emendata atque aucta editione cogitauit DIONYSIVS SAMMARTHANVS, eaque lucem vidit sub titulo: *Gallia christiana, in prouincias ecclesiasticas distributa, qua series et historia archiepiscoporum, episcoporum et abbatum Franciæ vicinarumque ditionum ab origine ecclesiarum ad nostra tempora deducitur et probatur ex authenticis instrumentis, ad calcem adpositis.* Octo sunt illius tomi, qui Parisiis prodierunt: primus MDCCXV. secundus MDCCXX. tertius

* COLOMESII *bibliotheq. chois.* p. 435. eius *operum*, a *Fabricio* editorum: *sammlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1726. p.225. VOGTII *catal. libror. rarior.* p.138. CLEMENT *bibliotheq. curieus. historiqu. et critiqu. tom.* V. p. 120. Refertur liber hic inter scripta maxime rara.

** non pauca loca operis huius emendantur atque illustrantur a MABILLONIO in *annalibus ordin. Benedict.* et a LE COINTE in *annalibus Francorum*: adde SIMONIS *biblioth. critiqu. tom.* I. *cap.* 10. p. 142.

runt in tomo primo *** ac quamuis censur
retur: GERARDI TELESII *apologia epistol*
ris Galliae christianae auctore, eruditissimo Di
Marthe; * iterum tamen nonnulla, tam
notata sunt in *lettre aux auteurs des memoir*
contenant quelques remarques sur le Gallia ch
*nedictins.*** Referri et potest *Gallia* haec *chri*
historiae ecclesiasticae Galliae specialia, idqu
quam ad generalia, quum ista praecipue de
episcopis, abbatibus Galliae exponitur:

SCIPION. DV PLEIX *histoire gener*
auec l'etat de l'eglise et de l'empire, iusqu'a
XIII. Parisiis MDCXXXIV. et MDCXLVIII. fo
luminibus, qui liber quum sine iusto ordin
tatis ac debita adcuratione scriptus est, r
existimationem habet:

CAROLI LE COINTE *annales ecclesiast*
vastum opus idque octo tomorum Parisiis

---

* *iournal des sauans* MDCCXVI. *septemb.* p. 305. [illegible]
mai. p. 559. MDCCXXXII. *aug.* p. 522. *octobr.* p. [illegible]
MDCCXXXIX. *septembr* p 109 *memoires de Trevoux*
p. 1409 MDCCXLV. *mai.* p. 855. *iun.* p. 1021. [illegible]

quae falsae sunt; fatendum tamen est, eos de historia Galliarum sacra optime meritos esse. Primi fere sunt, qui prouinciam susceperunt, vt pleniorem eiusmodi historiam recteque connexam scriberent. *

Plures habentur libri historiae Galliarum ecclesiasticae particularis. Quum varia eorum sunt genera, primum illos commemorabo, qui ad *certa loca* spectant. Enarrantur res ecclesiasticae *Lotharingiae* in AVGVSTINI CALMETI *histoire ecclesiastique et ciuile de Lorraine, qui comprend ce qui s'est passé de plus memorable dans l'archeueche de Treues et dans les euêchez de Metz, Toul et Verdun, depuis l'entrée de Iules Cesar dans les Gaules, iusqu'a la mort de Charles V. duc de Lorraine*, Nanceii MDCCXXVIII. fol. tribus tomis. ** Exstant scripta, quae historiam ecclesiasticam variarum vrbium Galliae complectuntur, vti sunt: I.) *Parisiorum* GERARDI DV BOIS *historia ecclesiastica parisiensis*, duobus tomis. Prior eorum, ab ipso auctore Parisiis MDCXC. fol. in lucem emissus, comprehendit res ab origine religionis christianae in Gallia vsque ad seculum vndecimum; posterior autem, in seculo quarto ac decimo finitus, post scriptoris mortem opera quorumdam sacerdotum ex congregatione oratorii iesu christi itidem Parisiis MDCCX. fol. accessit. Praeter ecclesiastica, multa historiae profanae ac generalis Galliae capita exponuntur: *** LEBOEVF *dissertations sur l'histoire ecclesiastique et ciuile de Paris, suiuies de plusieurs eclaircissemens sur l'histoire de France*, quarum dissertationum tria volumina Parisiis 12. prodierunt: primum MDCCXXXIX. secundum MDCCXLI. ac tertium MDCCXLIII. * quibus scriptis addi possunt: SEBASTIANI

* *memoir. de Treuoux* MDCCXL. *iun.* p. 1121. MDCCXLV. *april.* p. 607. *iournal des sauans* MDCCXLI. *mai.* p. 107. KRAFTII *theolog. bibliothec, volum* III. p. 522. *volum.* IV. p. 46.

** *nouor. actor. eruditor. supplement. tom.* I. p. 337. *memoir. de Treuoux* MDCCXXIV. *septembr.* p. 1667. vbi opus hoc edendum indicatur.

*** *actor. eruditor. suppl. tom.* II. p. 114. DVPINII. *bibliotheq. des auteurs ecclesiastiqu. tom.* XVIII. p. 252.

* *iournal des sauans* MDCCXLIV. *mai.* p. 35. *iul.* p. 311. *august.* p. 454. *septembr.* p. 3. MDCCXLV. *mart.* p. 321. *memoires de Treuoux* MDCCXLII. *februar.* p. 205. MDCCXLIII. *iul.* p. 2030.

NI ROVILLARDI *traité de l'antiquité et priuileges de la sainte chapelle du palais de Paris*, Parisiis MDCVI. 8. THEODORICI RVINARTI *ecclesia parisiensis vindicata*, aduersus Bartholomæum Germonium, Parisiis MDCCVI. 12. quo libro chartæ, vbi de ecclesiis nonnullis parisiensibus sermo est, defenduntur: GEORGII WALLINI *disquisitio de sancta Genouefa*, *Parisiorum et totius regni Galliæ patrona*, Vitembergæ MDCCXXIII. 4. de qua et DIONYSIVS PETAVIVS latinum græcumque carmen scripsit, Parisiis MDCXXXVIII. 4. II) *Carnuti* SEBASTIANI ROVILLARDI *histoire de l'eglise de Chartres*, Parisiis MDCIX. 8. SABLONI *histoire de l'auguste et venerable eglise de Chartres*, Carnuti MDCLXXI. 12. III.) *Baiocanissæ* vrbis HERMANTI *histoire du diocese de Bayeux. Premiere partie*, *contenant l'histoire des eueques*, *auec celle des saints*, *des doyens et des hommes illustres de l'eglise cathedrale*, *ou du diocese*, Cadomi MDCCV. 4. * præter quam primam partem, num et duæ reliquæ, ab auctore promissæ, lucem adspexerint; necne, mihi haud perspectum est: IV.) *Montis Pessulani* CAROLI D'AIGREBEVILLE *histoire ecclesiastique de la ville de Montpellier contenant l'origine de son eglise*, *la suite de ses eueques*, *ses eglises particulieres*, *ses monasteres anciens et modernes*, *ses hopitaux*, *auec vn abregé historique de son vniuersité et de ses colleges*, Mont. Pessul. MDCCXXIX. fol. ** cui operi addi potest: PETRI GARIELIS *series præsulum magalonensium et monspelliensium*, ab anno CCCCLI. ad MDCLXV. Tolosæ MDCLXV. fol. quæ secunda est editio: V.) *Arelatæ* PETRI SAXII *pontificium arelatense*; *seu historia primatum arelatensis ecclesiæ*, Aquis Sext. MDC. et MDCXX. aut vt nonnulli habent, MDCXXIX. 4. qui liber inter rarissima scripta locum obtinuit hocque nomine bene consuluit rei litterariæ *Io. Burchardus Menckenius*, quum illum curauerit denuo formis exprimendum: *** VI.) *Viennæ* IO. BAPTI-

* *iournal des sauans* MDCCV. *iun.* p. 743.

** *iournal des sauans* MDCCXLIV. *nouembr.* p. 366.

*** *tomo* I. *scriptorum rerum germanicarum* p. 107. Suppressus fuit liber hic, quoniam auctor ius regis Galliarum in regnum arelatense

LXX. 4. XXII) *Tulli* BENEDICTI *histoire eccl* *et politique de la ville et du diocese de Toul*, Tulli M 4.* XXIII) *Veroduni* ANONYMI *histoire ecclesiastique de Verdun*, Parisiis MDCCXLV. ** XXIV) *Vesontionis* DE RAGE *histoire de l'eglise, ville et diocese de Besan comprend la suite des prelats de cette metropole fin du second siecle*, Vesontione MDCCL. 4. duobus nibus. *** Adiungi possunt: 10. DVPVY *etat de l' Perigord depuis le christianisme*, Petrocorii MDC GVIL. CRVCEI *rerum cadurcensium, ab episcopis i gestarum, historia*, Cadurci MDCXXVI. 4. MEM *stoire ciuile, ecclesiastique et litteraire de la ville de* quod opus prodire cœpit Parisiis MDCCL. 4.

Quemadmodum nunc enarrata scripta histor siasticæ Galliarum particularis ad certa loca spect sequuntur ea, quibus res sacræ *certorum tempor* sunt. In illis locum tenent: *commentarii de stat et reipublicæ in regno Galliæ sub Henrico* II. *Fr Carolo* IX. *et Henrico* III. quinque partibus, quæ MDLXXI. ad annum MDLXXX. 8. sine mem prodierunt. Pars quinta Lugdunum Batauorum 8. præ se habet. Primum partes horum com lucem viderunt, quæ res, sub regibus Henric sco II. Carolo IX. gestas, complectebantur; di tempore, atque ad has accessit vltima de iis, quæ rici III. euenerunt. De auctore operis huius scriptorum. Alii id FRANCISCO HOTOMA THEODOR. BEZAE: alii PETRO PLACAEO: DREAE DV CHESNE: alii IOANNI SERR buendum esse, putant; aut potius suspicantur. est dubia; nec certi quid de ea statuere licet. Illi qui persuadent sibi, librum, inscriptum: *histoire que des eglises reformées au royaume de France*, cent Antuerpiæ MDLXXX. 8. tribus tomis editum, eumd

* *nou. litterar. hamburg* MDCCVIII. p. 161.

** *memoires de Treuoux* MDCCXLV. *mai*. p. 783.

*** *iournal des sauans* MDCCL. *septembr*. p. 241. KRAFTII *bibliothec*, *volum*. V. p. 847.

IOSEPHI ANTELMII *dissertatio de initiis ecclesia foro-iuliensis*, Aquis Sext. MDCLXXX. 4. XIV) *Auenionis* FRANCISCI NOVGVIERI *histoire chronologique de l'eglise, eueques et archeueques d'Auignon*, Auenione MDCLX 4. XV) *Diniae* PETRI GASSENDI *notitia ecclesiae diniensis, cui accessit concilium auenionense anni* MCCCXXVI. Parisiis MDC LIV. 4. * XVI) *Antissiodori* LEBOEVF *memoires concernant l'histoire ecclesiastique et ciuile d'Auxerre*, Parisiis MDCC XLIII. 4. duobus tomis: ** XVII) *Tricassiorum* NICOLAI CAMVZATI *promtuarium sacrarum antiquitatum tricassinae dioecesis, in quo praeter seriem historicam tricassinorum praesulum, origines praecipuarum ecclesiarum, vitae etiam sanctorum, qui in eadem dioecesi floruerunt, promiscue continentur*, Augustae Trecorum MDCX. 8. *** XIIX) *Catalauni* CAROLI RAPINI *annales ecclesiastiques du diocese de Chalons en Champagne, par la succession des eueques de cette eglise*, Parisiis MDCXXXVI. 8 CLAVDII PERRY *histoire ciuile et ecclesiastique. ancienne et moderne de la ville de Chalon sur Saone*, Catalauni MDCLIX. fol. XIX) *Meldarum* TOVSSAINT DV PLESSIS *histoire de l'eglise de Meaux, auec des notes, ou dissertations et les pieces iustificatiues*, Parisiis MDCCXXXI. 4. tribus voluminibus: * XX) *Aureliae* CAROLI SAVSSEII *annales ecclesiae aurelianensis seculis et libris sexdecim, addito tractatu de veritate translationis corporis Benedicti ex Italia in Gallias ad monasterium floriacense dioecesis aurelianensis*, Parisiis, MDCXV. 4. SYMPHOR. GVYON *histoire de l'eglise et diocese, ville et vniuersité d'Orleans*, Aureliae MDCXLVII. fol. XXI *Metarum* MEVRISSE *histoire de la naissance, du progres et de la decadence de l'heresie dans la ville de Metz et dans le pays Messin*, Metis MDC LXX.

* est quoque in eius operum tom. v. p. 659.
** *iournal des sauans* MDCCXLIV. *mai.* p. 19. *memoires de Treuoux* MDCCXLV. *mart.* p. 398.
*** CLEMENT *bibliotheq. curieus. historiqu. et critiqu. tom.* VI. p. 191. SIMON *bibliotheq. chois. tom.* I. p. 71.
* *memoires de Treuoux* MDCCXXXII. *febr.* p. 240. 255. *mart.* p. 450. *mai.* p. 784. *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1732. p. 823.

euangelica in Galliis exordio, * Launoio op
re ea adnititur primum, religionem christia
tium seculum stabilitam esse in Galliis: in
cundum, quum satis monstrandum sit, viros
culo primo in varias Galliarum prouincias
intulisse: deinde, probabilem eos tueri sente
tuant, sanctum Dionysium primo seculo in
eumdemque esse atheniensium ac parisiensiu
vere areopagitam:

IO. DE FRAISSE *origine des eglises de*
uée par la succession de ses eueques, auec la v
stremoine, premier apostre et primat des Aqu
MDCLXXXVIII. 8. ** cuius libri auctor, Greg
auctoritate adductus, pro sententia pugnat
antea memoratos, fundamenta religionis chr
re Decii in Gallia posuisse, atque opponit se
tulus est: *l'apostolat de saint Martial.* Hab
uersarium eumque BERNARDVM DE LA
edidit: *defense de l'antiquité des eglises de Fr*
liure intitulé: l'origine des eglises de Franc
principes de Launoy, Aginn. MDCXCVI. 12.

BERNARDI LABENAZIE *differtatio de*
primo euangelium prædicatum in Galliis, Tolos

um his *commentariis.* Perhibetur is, a GALLASIO ac BEZA scriptus esse. *

Habentur etiam ingenii monimenta, ad historiam Galliæ ecclesiasticam particularem illustrandam ita composita, ut iis *singularia argumenta* enarrentur. Sunt illa varii generis. Fuerunt inter Gallos, qui industriam suam ad inuestigandam *originem religionis christianæ* apud gentem suam adhiberent; inter eos ipsos autem orta est hac de re controuersia. Alii referunt istam ad ætatem apostolorum; alii ad seculum a nato seruatore secundum; aut tertium, quo spectant sequentia scripta:

PETRI DE MARCA *epistola ad Henricum Valesium*, Parisiis MDCLVIII. 8. qua de tempore christianæ doctrinæ, primum in Galliis traditæ, agit ac statuit, illud esse seculum primum atque apostolorum ætatem: **

IO. LAVNOII *dispunctio epistolæ de tempore, quo primum in Galliis suscepta est christi fides,* Parisiis MDCLIX. 8. qua disputat contra PETRI DE MARCA paullo ante adductam *epistolam*, atque adfirmat, e cœtu apostolorum nullum venisse in Galliam adnuntiandi euangelii caussa. Idem argumentum persequutus est in *dissertationibus tribus, quarum vna Gregorii turonensis de septem episcoporum aduentu in Galliam: altera Sulpicii Seueri de primis Galliæ martyribus locus defenditur et in vtraque diuersarum Galliæ ecclesiarum origines tractantur: tertia, quid de primi Cenomanorum antistitis epocha sentiendum sit, explicatur*, Parisiis MDCLI. et MDCLXX. 8. quæ secunda editio auctior est. Auctoritate Gregorii turonensis fretus, statuit Launoius, primos euangelii doctores in Gallias venisse seculo tertio, sub Decii et Grati consulatu, id est, anno christiano CCL. septem nimirum episcopos, hosque in variis prouinciis hominibus viam salutis, per christum consequendæ, monstrasse, Gratianum turonensibus, Trophimum arelatensibus,

 Paul-

* PLACCII *theatr. anonymor.* p. 282. 585. VOGTII *catalog. libror. rarior.* p. 346.

** præmissa est non solum EVSEBII *historiæ ecclesiasticæ*, a *Valesio* in lucem emissæ; sed etiam translata in DE MARCA *dissertationes tres*, a *Baluzio* editas, Parisiis MDCLXIX. 8. et in *acta sanctorum tom.* V. *iun.* 30. p. 544.

nysii vita, Parisiis MDCXLII. 8. contra Germ
liber de *duobus Dionysiis*, Parisiis MDCLX. 8. i
Petri Franc. Chifletii dissertatione. Varia
opuscula auctiora edita sunt Parisiis MDCLX. 8.
eamdem sententiam de duobus Dionysiis, d
tuentur: MORINVS, DVBOIS, TILLEMO
alii: II) de *Maria Magdalena*, *Lazari*, *Maxim*
in Gallias adpulsu, contra quem quum disput
NOIVS *dissertatione de commentitio Lazar*
Magdalenae et Marthae in Prouinciam adpulsu,
XLI. 8. ** in certamen contra eum venerunt
adpulsu propugnarunt: IO. SCHOLASTICVS
dissertation historique pour la sainte eglise d'Aix,
ximin, *disciple de notre seigneur iesus christ*,
Magdalene, *soeur de Lazare sont venus en P*
fini les iours a Aix, Lugduni MDCLXVIII. 4. q
dem cum auctoris scripto: *annales de la saint*
antea a me memorato, vt videtur, nec ne?
illam videndi, nulla mihi data fuit facultas: I
GVESNAY in *Magdalena*, *massiliensi aduena*,
XLIII. 4. in *auctario historico et disquisition*
cum scholiis, MDCXLIV. 4. *** et ad calcem *an*
cia massiliensis, Lugduni MDCLVII. fol. aduer
NOIVS caussam suam egit in *sentimens su*

historiæ ecclesiasticæ Galliæ eiusque certarum vr-
planandæ operam dederunt, itidem nonnulli in ini-
iæ christianæ inquirendis versati sunt, BOSQVE-
T PLEIX, LONGVEVAL, DVBOIS atque alii, an-
e commemorati nuncque prætermittendi.
primordiis religionis christianæ apud Gallos non
generatim; sed etiam speciatim de singularibus rei
apitibus disceptatum est: I) de *Dionysii aduentu in*
quem alii Dionysium, *areopagitam* dictum, cum-
cum Dionysio, parisiensi episcopo, esse, opinantur.
m numero sunt: FRANCISCVS GERSON *epistola*
undum, gallice edita Parisiis MDCXLI. 8. et in *apo-*
Dionysio, Lazaro, Trophimo et aliis Galliæ apostolis,
II. 8. IO. SAMBLANCATVS in *Galliæ palladio;*
nysio areopagita, Tolosæ MDCXLI. 8. GERMANVS
T in *vindicata ecclesiæ gallicanæ gloria de suo areo-*
Dionysio, Parisiis MDCXXXVIII. 8. contra Sirmon-
t in *responsione ad Io. Launoii dissertationem*, Parisiis
II. 8. HVGO MENARDVS in *vnico Dionysio*, contra
ii *discussionem*, Parisiis MDCXLIII. 8. IACOBVS
ET in *historia chronologica de veritate sancti Dionysii*,
Parisiis MDCXLVI. 4. AVCTOR *diatribæ de*
ncto Dionysio, areopagita atheniensi et parisiensi epi-
uersus Launoium, Parisiis MDCXLIII. 8. LEO DE
IOANNE in scripto, cuius titulus *la France conuertie*,
MDCLXI. 8. PETRVS FRANCISC. CHIFLETIVS
) de *Dionysii ætate totaque chronologia:* * BER-
S LABENAZIE in *defensione antiquitatis ecclesiarum*
Agenni MDCXCVI. 12. LAVRENTIVS COZZA *vin-*
reopagiticis, Romæ MDCCII. 4. ** Alii iique in-
pontificios eruditissimi atque antiquitatum eccle-
m peritissimi viri, sententiam hanc de vno Dionysio
nt ac grauioribus argumentis instructi, ostendunt,
e Dionysios: alterum atheniensem: alterum pa-
, inprimis IACOB. SIRMONDVS *dissertatione, in*
ysii parisiensis et Dionysii areopagitæ discrimen osten-
ditur,

nter quatuor eius *opuscula*, quæ Parisiis MDCLXXVI. 8
nt: vide *iournal des sauans* MDCLXXVI. p. 284.
ruditor. MDCCIII. p. 401.

LXX. 4. XXII) *Tulli* BENEDICTI *histoire eccl* *et politique de la ville et du diocese de Toul*, Tulli M 4.* XXIII) *Veroduni* ANONYMI *histoire ecclesiastique et* *Verdun*, Parisiis MDCCXLV. ** XXIV) *Vesontionis* DE RAGE *histoire de l'eglise, ville et diocese de Besan* *comprend la suite des prelats de cette metropole* *fin du second siecle*, Vesontione MDCCL. 4. duobus nibus. *** Adiungi possunt: 10. DVPVY *etat de l'* *Perigord depuis le christianisme*, Petrocorii MDCXI GVIL. CRVCEI *rerum cadurcensium, ab episcopis* *gestarum*, *historia*, Cadurci MDCXXVI. 4. MENA *stoire ciuile, ecclesiastique et litteraire de la ville de* quod opus prodire cœpit Parisiis MDCCL. 4.

Quemadmodum nunc enarrata scripta historiæ siasticæ Galliarum particularis ad certa loca spect sequuntur ea, quibus res sacræ *certorum tempor* sunt. In illis locum tenent: *commentarii de statu et reipublicæ in regno Galliæ sub Henrico* II. *Fra* *Carolo* IX. *et Henrico* III. quinque partibus, quæ MDLXXI. ad annum MDLXXX. 8. sine mention prodierunt. Pars quinta Lugdunum Batauorum 8. præ se habet. Primum partes horum com lucem viderunt, quæ res, sub regibus Henrico sco II. Carolo IX. gestas, complectebantur; diuers tempore, atque ad has accessit vltima de iis, quæ rici III. euenerunt. De auctore operis huius scriptorum. Alii id FRANCISCO HOTOMAN THEODOR. BEZAE: alii PETRO PLACAEO: DREAE DV CHESNE: alii IOANNI SERRA buendum esse, putant; aut potius suspicantur. est dubia; nec certi quid de ea statuere licet. Illi qui persuadent sibi, librum, inscriptum: *histoire* *que des eglises reformées au royaume de France*, cete Antuerpiæ MDLXXX. 8. tribus tomis editum, eumde

* *nou. litterar. hamburg* MDCCVIII. p. 161.

** *memoires de Treuoux* MDCCXLV. *mai.* p. 783.

*** *iournal des sauans* MDCCL. *septembr.* p. 241. KRAFTII *bibliothec, volum.* V. p. 847.

susceptit in *triumpho reliquiarum sanctæ Magdalenæ*, MDCXLVII. 8. Postquam et HONORATVS BOV- ad Launoii aduersarios se adiunxerat atque in lucem it: *vindicias fidei et pietatis*, Aquis Sextiis MDC 8. et gallice MDCLXIII. 4. respondit ille in *dispunctio- i bucheiani, dissertationis et disquisitionis confirmatione plici*, Parisiis MDCLX. 8. Nec eos solum, quos nunc ii; sed alios quoque hostes habuit Launoius atque inter ICHAELEM IORDANVM, cuius exstat: *ratio vindi- calumniæ*, MDCXLIV. 8. ac HONORATVM LEOTHAR- siue THEOPHILVM RAYNAVDIVM, qui edidit *Hercu- mmodianum*, id est, Launoium, *repulsum*, MDCXLVI. 8. possunt, itidem defensores aduentus Magdalenæ ac in Gallias, VINCENTIVS REBOVL in *vita sanctæ lenæ*, gallice, Massiliæ MDCLXI. 12. IOANNES DE ITELOVP, cuius lucem adspexit: *l'apotre de Prouen- la vie du glorieux saint Lazare, premier eueque de ille*, Massiliæ MDCVII. 8. scriptis autem Launoii, quæ naui, adiungo: *disquisitionem disquisitionis de Magda- massiliensi aduena, cum monumentis Magdalenæ vizelia-* Parisiis MDCXLIII. 8. III) de *Martiali lemouicensi, nia apostolo*, quem alii legatorum christi discipulis ad- tant; alii autem, dum Gregorium turonensem se- ur, longe iuniorem esse, tradunt. Ad ætatem eius apo- m probandam spectant: BONAVENTVRAE DE T AIMABLE *vie de saint Martial, ou defense de l'a- t de saint Martial et autres, contre les critiques de ce* Lemouici MDCLXXVI. MDCLXXXIII. MDCLXXXVIII. ibus voluminibus: * BERNARDI DE LABENA- *defense de l'antiquité des eglises de France*, Agenni CVI. 12 cuius scripti antea mentionem feci. Re. this cum IO. CORDAEVS; siue CORDESIVS, qui *tione de tempore, quo sanctus Martialis in Aquita- missus est*, gallice scripta ac latine reddita, ** osten-

 dit,

l. *de la republiqu. des lettres* MDCLXXXVIII. p. 928.

ce exstat in dicto opere BONAVENTVRAE DE SANCTO ILI tom. I. p. 146. latine in BOSQVETI *histor. ecclesiæ galli-* tom. II. p. 50. et in *actis sanctorum tom.* V. *iunii* p. 535.

dit, Martialem non fuisse in numero septuaginta christi discipulorum; tum IO DE FRAISSE in *origine des eglises de France*, libro antea adducto. Similis argumenti sunt atque itidem ad historiam de origine religionis christianae in Gallia pertinent: HVGONIS MATHOVDII *dissertatio de vera Senonum origine christiana*, contra Launoium, Parisiis MDCLXXXVII. 4. * RENE OVARD *defense de l'ancienne tradition des eglises de France en la mission des premiers predicateurs dans les Gaules, du tems des apotres, ou de leurs disciples immediats*, Parisiis MDCLXXVIII. 12. IOANNIS LIRONI *apologie pour les Armoricains et pour les eglises des Gaules et particulierement de la prouince de Tours, ou l'on fait voir, que les eglises de Bretagne sont plus anciennes, que la descente des Bretons dans l'Armorique et que cette prouince a recu la foi chretienne dans le quatrieme siecle de l'eglise*, Parisiis MDCCVIII. 12. GVY LOBINEAV *contre apologie des Armoricains*, Parisiis MDCCXII. 8. De veterum Gallorum cultu plurium numinum ac ritibus superstitionis exponitur in opere, cuius inscriptio est: *la religion des Gaulois, tirée des plus pures sources de l'antiquité*, Parisiis MDCCXXVII. 4. duobus tomis. ** Exiit illud quidem in lucem sine auctoris nomine; hunc autem esse IACOBVM MARTINI, ab aliis relatum legimus.

Singulare argumentum historiae ecclesiasticae Galliarum et illi persequuti sunt qui notitiam *episcoporum et archiepiscoporum Galliae* suppeditarunt eamque vel *generatim*; vel *speciatim* nobis tradiderunt. Ad eos, qui hac in re, *generatim* explananda, studia sua collocarunt, pertinent:

ROBERTVS CENALIS; siue COENALIS in *topographia hierarchia gallica*, Parisiis MDLVII. MDLXXXI. fol.

PAPYRIVS MASSONIVS, cuius *notitia episcoporum Galliae quae Francia est* prodiit Parisiis MDCVI. 8. ac cum additamentis ibidem MDCX. 8. ***

10.

---

* *actor eruditor. supplement. tom.* I. p. 383.

** *acta erud tor.* MDCCXXVIII. p. 242. *samlung von alten und neuen theolog. sachen*, 1728. p. 305.

*** est quoque in DV CHESNE *scriptoribus historiae Francorum*, tom. I. p. 45.

IO. CHENV, qui reliquit: *archiepiscoporum et episcoporum Galliæ chronologicam historiam*, Parisiis MDCXXI. 4.

CLAVDIVS ROBERTVS, cuius exstat: *Gallia christiana, siue descriptio diœcesium Franciæ et ditionum vicinarum, et præsulum; seu episcoporum in eis*, Parisiis MDCXXVI. f.

SCAEVOLA et LVDOVICVS SAMMARTHANVS in *Gallia christiana*, quod opus antea quidem recensui; id [illegible] etiam ad hunc cumque proprium locum refero, [illegible] illo maxime series archiepiscoporum, episcoporum [illegible] abbatum Galliæ exhibetur: *

[illegible] BEAVNIER, cuius in lucem exiit: *recueil historique, chronologique et topographique des archeuéches, euéches, abbayes et prieures de France*, Parisiis MDCCXXVI. 4. **

Cum auctoribus his eos coniungo, qui in parte hac historiæ ecclesiasticæ Galliarum illustranda *speciatim* versati [illegible] atque episcopos certorum locorum enarrarunt. [illegible] huius scripta, litterarum ordine ipsorum locorum [illegible], quum commemorare mihi libet, spectant ad [illegible] episcoporum singulares:

[illegible] *Tarbellicarum*: BERTRAN. DE COMPAIG- [illegible] *ptyche, ou catalogue des eueques d'Acqz*, Orthes. MDCLXI. 8.

Ambiani ADRIANI DE LA MORLIERE *catalogus episcoporum ambianensium*, quem adiunxit libro inscripto: *antiquités et choses remarquables de la ville d'Amiens*, Am. MDCXXII. 8. ac cum accessionibus Parisiis MDCXLII. fol.

Auenionis FRANCISCI NOVGVIERI *histoire chronologique de l'eglise, eueques, archeueques d'Auignon*, Auenio- MDCLX. 4.

Aureliæ SYMPH. GVYON *notitia sanctorum et historia chronologica episcoporum ecclesiæ aurelianensis*, Aureliæ MDCXXXVII. 8.

Bituricis IOANN. CHENV *historia archiepiscoporum bituricensium*, Parisiis MDCIII. 8.

N 5 Ceno-

* archiepiscopatus et episcopatus, quorum notitiam opus hoc exhibet, FABRICIVS in *salutari luce euangelii cap.* XVII. p. 400. percensuit.

** *iournal des sçauans* MDCCXXVI. *septembr.* p. 3.

Cenomani ANONYMI *gesta pontificum; siue* ... *rum cenomanensium*: *

Constantiae ROVAVLT *abregé de la vie des euéques* ... *tances*, Constantiae MDCCXLII. 12. **

Engolismae GABRIEL. CARLONII *engolismensis* ... Engolism. MDXCVII. 4. ANONYMI *historia ponti*... *comitum engolismensium*, a tempore Ausonii, primi ... ad Hugonis obitum; siue annum MCLIX. quam ... *Labbeus* iuris publici fecit: ***

Lugduni IACOB. SEVERTII *chronologia* ... *cessionis archibierarchicae illustrissimorum arch*... *lugdunensis archiepiscopatus*, Lugduni MDCXXVIII ... MARIAE LA MVRE *histoire ecclesiastique du* ... *Lyon, ou suite chronologique des archeueques*, Lug... LXXI. 4. quibus addo: PETRI DE MARCA *diss*... *de primatu lugdunensi et ceteris primatibus*, Pa... XLIV. 8. * et IOSEPH. ANTELMII *adsert*... *vnico sancto Eucherio, lugdunensi episcopo*, Paris... XXVI. 4.

Metarum MEVRISSII *histoire des eueques de* ... *Metz*, Metis MDCXXXIV. fol.

Niuerni MICHAEL. COTIGNONI *catalog*... *des eueques de Neuers*, Parisiis MDCXVI. 8.

Parisiorum ANONYMI *elogia sex vltimorum ep*... *et archiepiscoporum parisiensium*, cum iconibus, Pa... XCVIII. 4. sermone gallico. De archiepiscopi ... *Petri de Marca vita et scriptis epistolam* STEPH... LVZIVS ad Samuelem Sorbierum exarauit, Par... LXIII. 8. editam, ac PAVLLVS DE FAGET ei... *sertationibus postumis*, Parisiis MDCLXVIII. 4. iti... illius adiunxit:

Pictauii IOANNIS BESLII *eueques de Poit*... *les preues*, Parisiis MDCXLVII. 4.

* habentur in MABILLONII *veterib. analectis* p. 239. Paris. MDCCXXIII. fol.

** *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1743.

*** in *bibliotheca noua tom.* II. p. 249.

* NICERONII *memoires tom.* XII. p. 338.

Rotbomagi IO. DADREI *chronologie historiale des archeueques de Rouen*, Rothomagi MDCXVIII. 8. FRANCISCI POMMERAII *histoire des archeueques de Rouen*, ibidem MDCLXVII. fol.

Senonum HVGONIS MATHOVDII *catalogus archiepiscoporum senonensium*, Parisiis MDCLXXXVIII. 4. *

Tulli SYMPH. CHAMPIERI *histoires des royaumes d'Austrasie, de Sicile et de Hierusalem, de la duché de Bar, des eueques de Toul*, Nanceii MDX. fol. RIQVETI *systeme chronologique historique des eueques de Toul, auec des memoires historiques et chronologiques pour la vie de saint Die, eueque de Neuers et fondateur de l'insigne eglise de saint Die en Lorraine*, Nanceii MDCCII. 12. **

Turonum PETRI MENANDRI *sancta et metropolitana ecclesia turonensis; siue turonensium archiepiscoporum et conciliorum historia*, a *Io. Maan* edita, Turoni MDCLXVII. fol. ANONYMI *commendatio prouinciae turonicae*, cui additus est liber de *nominibus et actibus episcoporum ciuitatis turonicae*, Parisiis MDCX. 8.

Vasionis IO. COLVMBI libri quatuor de *rebus gestis episcoporum vasionensium*, Lugduni MDCLVI. 4.

Viennae IO. BAPTIST. DROVET DE MAVPERTVY *histoire de la sainte eglise de Vienne, contenant la vie et les actions remarquables de cent six archeueques*, ceter. Lugduni MDCCVIII. 4. cuius libri iam antea mentionem feci eumque inter scripta historiae ecclesiasticae gallicae certarum vrbium retuli:

Viuarii IO. COLVMBI libri quatuor de *rebus gestis episcoporum viuariensium*, Lugduni MDCLI. 4. Scriptoribus de episcopis Galliae adiungendi sunt: CAROLVS LE COINTE in *annalibus Francorum ecclesiasticis*, de quibus supra disserui: ANDREAS DV CHESNE, CAROLVS A SANCTO PAVLLO atque alii in *notitiis*, ab ipsis editis. Nec male huc referuntur, qui de pontificibus ac principalibus eorum ministris Gallis commentati sunt. Exstat PETRI FRIZONII *Gallia purpurata; seu de rebus gestis pontificum*

* *actor. erudítor. supplement. tom.* I. p. 386.

** *iournal des sauans* MDCCII. *septembr.* p. 984.

rum ac cardinalium, et epitome conciliorum Galliæ, *menclatura eleemosynariorum Franciæ*, Parisiis MDC fol. quem librum non adcurate scriptum esse, STEPHANVS BALVZIVS eiusque vitia uit in *antifrizonio*, Tolosæ MDCLII. 12. Eius menti opus dederunt: ANDREAS et FRANCI CHESNE, inscriptum: *preuues de l'histoire de* *naux françois*, Parisiis MDCLX. fol. duobus tomis, que exempla et alii sequuti sunt.

Sunt alia argumenta, de quibus singulari situm fuit. Comprobant hoc: ADRIANI VAL *ptatio de basilicis, quas primi Francorum reges* Parisiis MDCLVII. 8. IO. LAVNOII *iudicium* *Valesii disceptatione de basilicis*, Parisiis MDCLVIII. NI VALESII *defensio disceptationis de basilicis* *Launoium*, Parisiis MDCLX. 8. GVIL. DV PEYRA *ecclesiastique de la cour, ou les antiquitez et rech* *chapelle et oratoire du roi de France*, Parisiis MDC ARCHON *histoire ecclesiastique de la chapelle du* *France*, duobus tomis, quorum prior lucem adspex MDCCIV. posterior ibidem MDCCXI. 4. * Qui larium episcoporum atque aliorum virorum Galliarum enarrarunt, ii quoque adiumenta ad historiam sacram Galliæ præbent. Sufficiat, tum eorum commemorasse eosque: NICOLAV VASIVM in *vita sancti Martini et historia fund* *ecclesiæ*, gallice Turoni MDCXCIX. 4. PETR. CHIFLETIVM dissertatione de *sancti Martini,* *episcopi, temporum ratione:* ** IOSEPHVM ANTI *epistola ad Antonium Pagi de ætate sancti Martini et* *dam eius gestorum ordine, anno emortuali; nec non* *Britio successore*. Parisiis MDCXCIII. 8. IO. LAV cuius exiit: *duplex dissertatio: vna continens* *auctore vitæ sancti Mauritii, andegauensis episcopi, ex* *scripto andegauensi erutæ: altera Renati, andegauensis*

* *memoir. de Treuoux* MDCCXII. *iul.* p. 1189.

** locum habet inter *tres* eius *dissertationes*, editas Parisi LXXVII. 8.

pi, historiam atttingens, in qua etiam cuidam pro eodem Renato apologiæ passim respondetur. Subiicitur apologia pro Nefingo, huius nominis primo andegauensi episcopo, aduersus eum, qui apologiam pro sancto Renato scripsit, Parisiis MDCL. MDCLXIII. 8. IOANNEM DORIGNI, qui edidit: *histoire de la vie de saint Remi, archeueque de Reims, apotre des Francois et des differentes translations de son corps, auec des notes et des dissertations*, Parisiis MDCCXIV. 12. * Sunt alii eiusmodi auctores; abstineo autem ab eorum commemoratione atque addo potius: I. A. RENOVLTII *histoire des variations de l'eglise gallicane*, Amstelodami MDCCIII. 8. ** Quamuis enim historia hæc scriptum sit polemicum auctorque BOSSVETI librum de *variationibus ecclesiæ protestantium* oppugnet; eam tamen disputandi rationem sequitur, vt quum probet, ecclesiam gallicam, pontifici romano addictam; longe pluribus ac maioris momenti variationibus subiectam esse, multa adferat, quæ ad historiam dogmatum ecclesiasticam illustrandam faciunt, de cultu nimirum sanctorum, de sacra cœna ac præsulis romani potestate. Quæ de libertatibus ecclesiæ gallicæ: de regaliis: de iure asyli: de persequutione reformatorum in Gallia litteris mandata atque in lucem prolata sunt, ea nonnulli quidem memorant, quando in percensendis libris historiæ ecclesiasticæ Galliarum versantur; sunt autem illa polemici generis ac quæ ad reformatos spectant, ad horum res gestas adcuratius referuntur. Omitto igitur loco hoc narrationem huiusmodi scriptorum. ***

§. IV.

De rebus sanctioribus, in *Anglia* gestis, itidem in [lu]cem exierunt commentarii, ex quibus notitia illarum [ha]urienda est. Duplicis sunt illi generis atque argu[m]entis suis ita inter se differunt, vt in aliis ea, quæ [eu]enerunt, generatim enarrentur; in aliis autem res eccle-

* *iournal des sauans* MDCCXIV. *ianuar.* p. 99.

** *acta eruditor.* MDCCIII. p 421.

*** de scriptoribus historiæ ecclesiasticæ Galliarum præter SAGITTARIVM ac SCHMIDIVM, videantur: LELONG *bibliothec. historic. Galliæ:* FABRICII *salutaris lux euangelii cap.* XVII. p. 384.

ecclesiasticae singulares explanatae sint, nominatim origine religionis christianae: de emendatione sacror de episcopis: de discidio in Anglia. Nec desunt m menta, quae historiae ecclesiasticae *Scotiae* ac *Hiberniae* cem praebent.

§ Commentarii historiae ecclesiasticae *Angliae* iique ge *les* sunt:

BEDAE, *venerabilis* dicti, *historiae ecclesiasticae gentis glorum* libri V. quos supra percensui, quum a me de ptoribus historiae sacrae mediae aetatis expositum est:

IO. FOXI *commentarii rerum, in ecclesia gestarum* Wiclefi temporibus vsque ad eius aetatem, quarum pri vnus liber lucem vidit Argentorati MDLIV. 8. deinde q que libri accesserunt atque vna cum primo coniunct conspectum orbis eruditi venerunt, Basileae MDLIX. fo Agitur in illis de rebus Angliae et Scotiae, maxime de sequutione, sub regina Maria suscepta:

NICOLAI HARPSFELDII *historia anglicana ec astica, a primis gentis susceptae fidei incunabilis ad n fere tempora deducta*, Duaci MDCXXII. fol. Adiecta EDMVNDI CAMPIANI *breuis narratio de diuortio H rici* VIII. *ab vxore Catharina et ab ecclesia romana disc* Edidit opus hoc *Richard. Gibbonus* ac *historiam haeresi lefianae* subiunxit: **

RICHARD. BROVGHTONI *ecclesiastical history of g Britain*, Duaci MDCXXXIII. ***

RICHARDI SMITHEI *florum historiae eccles gentis Anglorum libri septem, ex quibus dulcissimum mel tholicae religionis eiusque admirabiles fructus in ea gente piossime colliguntur, cum epistola ad Iacobum regem de m officiis inter summos pontifices et magnae Britanniae r* Parisiis MDCLIV. fol. Auctor in eo praecipue operam posuit, vt ostenderet, Anglorum gentem ab August archiepiscopo cantuariensi, a sacris profanis ad roma religionem conuersam fuisse atque in ea vsque ad Cran

* WOOD *Athen. oxoniens. volum.* I. p. 232.

** *ibidem* p. 214. WHARTONVS *praefatione Angliae sacr*

*** memoratur etiam editio londinensis MDCLI. f

a, qui desertor fuerit verorum sacrorum, atque infeli-
a regem Henricum VIII. perseuerasse:

THOMAE FVLLERI *church history from the time of* *till, the year* MDCXLVIII. Londini MDCLV. fol. quo historia ecclesiastica Angliae continetur; non multum eruditis rerumque peritis viris ille se commendauit. quuntus est auctor singularem scribendi rationem:

MICHAEL. ALFORDI *fides regia britannica; siue an-* *ecclesiae britannicae*, Leodii MDCLXIII. fol. quatuor to-. Opus hoc, rarum ac satis amplum, de auctoris eruditione atque industria testatur resque, lectione dignas, ex-; religionis autem romanae caussa, quam ille professus affectibus nimium indulgendo, partes boni historici impleuit aliisque multa reliquit emendanda corrigen-: *

The state of church affairs in this island of great-Britain, the gouernment of the Romans and britisch kings, MDCLXXXVII. fol.

IACOBI TYRELLI *general history of England, both ical and ciuil*, tribus tomis fol. Primus, ad tem- Guilielmi conquestoris ductus, exiit Londini MDCXCVII. , qui incipit a regimine dicti Guilielmi ac progre- que ad exitum regni Henrici III. ibidem MDCC ac de rebus Eduardorum. I. II. III. ac Richardi II. iti- eodem loco MDCCIV. ** Continentur opere hoc, quae capitibus historiae ecclesiasticae Anglorum, nimirum illustrium virorum sacri ordinis: de praecipuarum episcoporum successionibus atque aliis lucem adfe-

IEREMIAE COLLIERII *ecclesiastical history of great* duobus voluminibus, quorum primum publicae luci est Londini MDCCVIII. secundum ibidem MDCC *** Opus hoc nullam, saltem non magnam, existi- matio-

* *von alten und neuen theolog. sachen*, 1726. p. 726. CLEMENT *biblioth. curieuf. historiqu. et critiqu. tom.* I. p. 182.

** *erudit*. MDCXCVII. p. 399. MDCCIII. p. 312. MDCCVIII. 173.

*** *memoir. de Trevoux* MDCCXI. p. 185. *bibliothequ. anglois. tom.* I. 140.

mationem sibi conciliauit. Auctor est ex eorum
qui regi sacramento se addicere noluerunt ac re
clesiasticum anglicanum acerrime defendere sibi
Ad quas partes quum ille accessisset, inique de ali
uit ac loquendi formulis vsus est, quales ab ho
inter protestantes, vti adpellantur, locum tenet,
posse, vix quisquam sibi persuadeat:

HENRICI LVDOLF. BENTHEMII *engl
kirch - vnd schulenstaat*, Luneburgi MDCXCIV. 8.
additamentis præfationeque *Balthas. Mentzeri*, Lips
XXXII. 8. liber elegans et ita compositus, vt ex
rum rerum, quæ ad statum ecclesiasticum ac litter
gliæ pertinent, notitia haurienda sit: *

*The church-history of England, from the ye
the year* MDCLXXXVIII. Bruxellis MDCCXXXVII.
voluminibus, quæ historia a scriptore, sacris ro
dicto, composita est:

FERDINANDI WARNERI *ecclesiastical history
land, to the eighteenth century*, cuius primus tomus
MDCCLVI. secundus ibidem MDCCLVII. fol. lucem

Inter scripta *specialia* historiæ sacrorum Angli
ea numeranda sunt, quibus *initia religionis chri
quitasque ecclesiarum* in Anglia explanantur.
hoc, quæ nunc sequuntur, doctorum virorum
nimenta exponunt:

ROBERTI PERSONII; siue PARSONII
*three conuersions of England, from paganism to chr
ligion*, tribus partibus, quarum duæ primæ
prodierunt; tertia autem MDCIV. 8. Litteræ in t
positæ, N. D. significant *Nicolaum Dolmannum*
fictum, quod auctor sibi adsciuerat. Differit de t
uersionibus Anglorum, quarum prima facta sit
stolis: secunda sub Eleutherio papa ac tertia sub G
magno, argumentumque hoc ita explanat, vt quum
dinem iesuitarum fuerit adscriptus, pro pontifice

* *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1732. p. 830. et *auserlesene theolog. bibliothec*, volum. VI. p. 417. *actor.* et *supplement. tom.* X. p. 324. TENTZELII *monatliche unterr* 1694. p. 815. FABRICII *histor. bibliothec. part.* VI. p. 250.

singulari studio primordia religionis christianæ in An-
monstrarunt; ita alii, quum oblata ipsis fuerit occasio,
eandem edifferuerunt: IO. SELDENVS, * HEN-
SPELMANNVS, ** GVILIELM. FORBESIVS, ***
IN. PHILIPPS, * IO. RICHARDSONVS. **
Alia scriptorum specialium spectant ad *emendationem* in Anglia, cuius generis sunt:
Reformatio ecclesiæ anglicanæ, quibus gradibus incboata *fit, primo temporibus Henrici* VIII. *tum Eduardi* *de Elisabethæ ac postremo Iacobi*, Londini MDCIII. fol.
rariori varia monimenta continentur, ad reforma- ecclesiæ anglicanæ spectantia: ***
TRI HEYLINI *ecclesia reformata; or a history of* *formation of the church of England*, Londini MDCLXI. MDCLXXIV. fol. Multa auctor edifferit sine te-, fide dignis, ac quæ suspicatur, ea, tamquam certa, Contra quosdam illorum, qui sacra Anglorum da curarunt, se male adfectum esse, prodit ac fere ſteſt, hostibus gratificari voluisse. Ac quamuis in torum fuerit, qui nomen protestantium præferunt; tamen habuit aduersarios: auctorem libri: *Eng-* *formation needing to be reformed*, Londini MDC que alios: *
LBERTI BVRNETI *history of the reformation of* *of England*, cuius tomus primus Londini MDC et iterum MDCLXXXI. secundus ibidem MDC ac tertius itidem Londini MDCCXV. fol. anglice prodiit.

anglo-britannic. libr. I. *cap.* 6. *libr.* II. *cap* I. seqq. et in *rum*, a *Wilkinsio* MDCCXXVI. fol. editorum, *tom.* I. p. 5.
de exordio christianæ religionis in Britanniis, præmiss. *conciliorum britannicorum*. ceter. MDCXXXIX. fol.
ib. historico-theolog. libr. III. *cap.* 30. p 167.
de origine et progressu religionis christianæ apud Britannos, obtinuit in eius *dissertationibus historicis quatuor*, MDCCXXXV. 8. p. 123.
lectionibus posthumis ecclesiastic. Londini MDCCXXVI. 8. editis, *prælection.* XXIV.
IEKINDI *verzeichnis von raren büchern*, p. 122.
Athen. oxoniens. volum. II. p. 285. adde VERNONI *vitam*, anglice Londini MDCLXXXII. editam.

prodiit. * Antequam vltimus tomus, diu :
bonis magno desiderio exspectatus, lucem adspi
NETVS *introductionem ad volumen tertium hi*
mationis anglicanae Londini MDCCXIV. fol. angli
eaque promisit, se exhibiturum esse, quaecumqu
volumina confirmanda, emendanda atque aug
possent. ** Multum se commendauit opus hoc
stantia atque vtilitas effecit, vt illud ex anglico
mones conuersum fuerit. Exstat interpretatio
duorum priorum tomorum sub titulo: *histoire*
mation de l'eglise d'Angleterre, quorum prim
MDCLXXXIII. secundus eodem loco MDCLXXX
in lucem. *** Auctor illius est *Io. B. de Rosem*
illam atque adprobauit Burnetus, antequam e
blici fieret. * Denuo litterarum formis expre
Geneuae MDCLXXXVI. 12. quatuor voluminibus
stelodami MDCLXXXVII. eadem forma: II) *lat*
primae ac secundae partis, sub inscriptione: *histori*
tionis ecclesiae anglicanae. Illam latine reddidit
Mittelholzerus; hanc autem *Franciscus Dassier*.
cem adspexit Geneuae MDCLXXXVI. posterior
LXXXIX. fol. Vtraque generalem ac comm
prae se habet: III) *belgica,* quae studio *G. va*
Amstelodami MDCLXXXVI. 4. prodiit. Nec
ria haec in alias linguas translata est; sed eti
BVRNETO in epitomen redacta ac sub titulo: *th*
ment of the history of the reformation of the chur
land, Londini MDCLXXXII. 8. emissa est. Com
ius versio germanica, inscripta: *auszug aus de*
tions-historie der kirchen in Engeland, Bremae

* *acta eruditor.* MDCCXVI. p. 241. *iournal literair.* p. 64. 237. CLERICI *bibliotheq. ancienn. et mode* p. 237.

** *iournal literair. tom.* II. p. 353. *vnschuldige nachri* p. 541.

*** *bibliotheq. vniuers. tom.* V. p. 462. *acta eruditor.* MI p. 382. MDCLXXXVII. p. 58. BAELII *nouuell. de* des *lettres* MDCLXXXV. *nouembr.* p. 1236.

* ipse BVRNETVS hoc testatur *epistola*, praemissa *tomo* I. sionis.

Burnet, Parisiis MDCLXXXVII. BVRNETVS non
psit *defensionem obseruationum criticarum*, itid
atque interprete *Clerico* gallice Amstelodami MDCL
editam; sed etiam: *animaduersiones criticas in
quartum librum Varillasii historiæ*, anglice ac ga
lodami MDCLXXXVII. 12. II) IOACHIMVS I
in *histoire du diuorce de Henry* VIII. *et de Cath
gon, auec la defense de Sanderus: la refutatio
premiers liures de l'histoire de la reformation d
les preues* Parisiis MDCLXXXVIII. 12. tribus vo
quo aduersario defendit se BVRNETVS in
Theuenotium Amstelodami MDCLXXXVIII. angl
cum vsum translata; LE GRAND autem illam
scribendam curauit atque adnotationes adiecit,
*lettre de Burnet a mr. Theuenot sur l' histoir
de Henry* VIII. *auec des remarques du sieur le Gr*
MDCLXXXVIII. 12. III) IACOBVS BENIG
SVETVS in *histoire des variations des eglises*
contra quem pro se pugnauit BVRNETVS in
riæ variationum, anglice Londini MDCLXXXIX.
Amstelodami MDCLXXXIX. 12. in lucem edit
rum le Grand respondit: IV) GVIL. FVLM
*correctionibus et obseruationibus in historiam
ecclesiæ anglicanæ*, Londini MDCLXXXI. fol. *
RICVS WHARTONVS, qui nomen *Antonii*
tribuit ac iuris publici fecit: *specimen quorum
in historia reformationis ecclesiæ anglicanæ Bur*
MDCXCIII. ** cui BVRNETVS satisfecit in
ad volumen tertium historiæ reformationis angl
a me adducta, ibique et Fulmanno respondit
controuersia cum Grande ac Bossueto exposuit:
CISCVS ATTERBVRIVS in *iuribus, potestate
conuocationis anglicanæ stabilitis et defens*
MDCC. 8. contra quem quum BVRNETVS
historiæ suæ suscepisset in *animaduersionibus in
titulus:* iura, potestas et priuilegia conuocation

* WOOD *Athen. oxon. volum.* II. p. 824.
** WOOD *dict. libr. volum.* II. p. 874. NICERONII
XV. p. 404.

ts obſcura autem illa eſt, ac quid Burnetus ſignifi-
e voluerit, difficulter ex ea intelligitur. Librum ipſum
belli, SANDERI opus de *ſchiſmate anglicano*, poſtea a
percenſendum, occaſionem præbuit, quum id, cura
de Maucroix gallice conuerſum, in publicum pro-
ac poſtulare videretur, vt quis cauſſam eccleſiæ anglicæ
. Erant, qui Burnetum ad negotium hoc ſuſcipien-
incitarent, inprimis epiſcopus wigornienſis, Loyd, ac
Burnetus illorum voluntati reſiſtere nolebat: im-
ipſe probe perſpiciebat, ſe ciuitati chriſtianæ in Anglia
; et debere conſulere, ad opus hoc ſe admouit illud-
a dicto epiſcopo atque aliis adiutus, tam feliciter con-
vt poſtquam primus eius tomus in conſpectum orbis
prodierat, ſenatus, qui *parlamentum* vocatur, men-
decembris ac ianuarii annorum MDCLXXX. MDC
congregatus, decerneret, ipſi pro egregia opera
gratias agere. Prima hiſtoriæ huius pars oſtendit
ac progreſſum emendationis ſacrorum tempore regis
VIII. ſecunda enarrat, quomodo cœpta emendatio
ata ſit atque abſoluta ſub regina Eliſabetha, quæ
pars coniuncta ſibi habet documenta, vna cum
duardi VI. diario, eam ob cauſſam addita, vt rebus
fidem facerent. In parte denique tertia ea, quæ in
prioribus tradita ſunt, ex aliorum libris; aut ſcri-
haud editis, ſupplentur, emendantur, vindicantur.
illa acta publica, epiſtolas atque alia generis hu-
onimenta ac quæ acceſſit, adpendix ad duo priora vo-
, complectitur emendationes, ab amicis transmiſſas,
ptationes, ab auctore agitatas. Burnetus impleue-
idem boni hiſtorici partes atque operi ſuo inſignem
iauerat exiſtimationem; non defuerunt tamen, qui,
idia; vel prauæ doctrinæ ſtudio adducti, varia in
rehenderent, nominatim: I) ANTON. VARILLA-
in *hiſtoire des reuolutions arriuées dans l' Europe
tiere de religion*, cui BVRNETVS *obſeruationes
as in librum nonum Varillaſii hiſtoriæ* oppoſuit, pri-
anglice: deinde gallice auctore *Clerico* editas, Amſte-
mi MDCLXXXVI. 12. quumque VARILLASIVS ad ſe
ndendum in lucem proferret: *reponſe a la critique de mr.*

 Bur-

Burnet, Parisiis MDCLXXXVII. BVRNETVS non solum [...]psit *defensionem obseruationum criticarum*, itidem a[...] atque interprete *Clerico* gallice Amstelodami MDCLXXXVII[...] editam; sed etiam: *animaduersiones criticas in terti[...] quartum librum Varillasii historiæ*, anglice ac gallice A[...]lodami MDCLXXXVII. 12. II) IOACHIMVS LE GR[...] in *histoire du diuorce de Henry* VIII. *et de Catherine d'*[...]*gon, auec la defense de Sanderus: la refutation des* [...] *premiers liures de l'histoire de la reformation de Bur*[...] *les preues* Parisiis MDCLXXXVIII. 12. tribus volumin[...] quo aduersario defendit se BVRNETVS in *epist*[...] *Theuenotium*, Amstelodami MDCLXXXVIII. anglice ad p[...]cum vsum translata; LE GRAND autem illam iteru[...] scribendam curauit atque adnotationes adiecit, sub n[...] *lettre de Burnet a mr. Theuenot sur l'histoire du d*[...] *de Henry* VIII. *auec des remarques du sieur le Grand*, [...] MDCLXXXVIII. 12. III) IACOBVS BENIGNVS [...]SVETVS in *histoire des variations des eglises prote*[...] contra quem pro se pugnauit BVRNETVS in *critic*[...] *riæ variationum*, anglice Londini MDCLXXXIX. 4. ac g[...] Amstelodami MDCLXXXIX. 12. in lucem edita, vbi e[...]rum le Grand respondit: IV) GVIL. FVLMANN[...] *correctionibus et obseruationibus in historiam reform*[...] *ecclesiæ anglicanæ*, Londini MDCLXXXI. fol. * V) H[...]RICVS WHARTONVS, qui nomen *Antonii Harmer*[...] tribuit ac iuris publici fecit: *specimen quorundam err*[...] *in historia reformationis ecclesiæ anglicanæ Burneti*, Lo[...] MDCXCIII. ** cui BVRNETVS satisfecit in *introdu*[...] *ad volumen tertium historiæ reformationis anglicanæ*, [...] a me adducta, ibique et Fulmanno respondit ac sim[...] controuersia cum Grande ac Bossueto exposuit: VI) FR[...]CISCVS ATTERBVRIVS in *iuribus, potestate et priui*[...] *conuocationis anglicanæ stabilitis et defensis*, Lo[...] MDCC. 8. contra quem quum BVRNETVS defensi[...] historiæ suæ suscepisset in *animaduersionibus in librum* [...] *titulus*: iura, potestas et priuilegia conuocationis angli[...]

* WOOD *Athen. oxon. volum.* II. p. 824.

** WOOD *dict. libr. volum.* II. p. 874. NICERON XV. p. 404.

dini MDCC. 4. Atterburius in secunda memorati libri editione eaque auctiore dedit responsionem : *

... STRYPII *annals of the reformation et establishment religion et other various occurrences in the church of England, during the first twelue years of queen Elisabeth's*, ... duobus voluminibus, quorum primum Londini ...CCIX. secundum eodem loco MDCCXXV. fol. lucem vi... Quae tradidit auctor, ea sumta sunt ex monimen... dignis, atque ipsi operi tantam dignitatem con... , vt illud inter principalia argumenti huius scripta ... Idem edidit: *ecclesiastical memorials, relating to ... and the reformation of it, and the emergencies of the ... of England*, Londini MDCCXXI. fol. tribus tomis. *** ... illis res in ecclesia anglicana gestas tempore Hen... . Eduardi VI. et Mariae I. ita, vt non plenam hi... ecclesiasticam Angliae tradat; sed quae ab aliis dicta ... corrigat atque amplificet. Sequitur annorum or... documenta, manu eius descripta, singulis tomis ... ad eamdem historiam illustrandam adiumenta egre... , quum vitas quorumdam archiepiscoporum ... diligenter exposuit. Studio enim eius in ... dierunt: *memorials of Thomas Cranmer*, Londini ...CCXV. fol. quorum epitomen sub titulo : *the abridg... of the life of Thomas Cranmer, Conrad. Stephan. Hael...* ...on, MDCCXXV. 8. edidit: *the history of the life et acts*

...NETI opere praeter iam adducta scripta, videantur: ...NII *memoir. tom.* VI. p. 34. VIGNEVL. MARVILLE *me... histoir. et de litterature, volum.* II. p. 37. FABRICII ... *lutheranum*, p. 889. CRENIVS *animaduersion. philologic. ... part.* VIII. p. 140. Burneti fidem in suspicionem ad... de caussa, quia Lutheri epistolam ad Bucerum non in... sed mutatam exhibuerit, vtque hoc aliis pateret, ipsam ... hanc, plene atque adcurate descriptam, in dictum lo... transtulit

...al *des sauans* MDCCX. *mars.* p. 336. MDCCXXVI. *april.* p. 508. ... *angloif. tom.* XIII. p. 285. adde FABRICII *centifolium* ... p. 894.

... erudit. or. MDCCXXIV. p. 329.

DIONYSII MVDZOERTI *historia eccle[...]* Antuerpiae MDCXXIV. quae laudatur tanquam opu[...] mis rerum belgicarum scriptoribus collectum:

AVBERTI MIRAEI *notitia ecclesiarum Bel[...] tabulis donationum piarum sacra et politica Ger[...] rioris historia recensetur et illustratur*, Antuerpiae [...] 4. antea autem edidit ille: *codicem donatio[...] praesertim belgicarum*, Bruxellis MDCXXIV. 4. *dipl[...] gica*, libris duobus, Bruxellis MDCXXVIII. 4. [...] *belgicas*, libris duobus, Antuerpiae MDCXXIX. 4. [...] adiecit. Quatuor haec volumina iterum littera[...] exprimenda curauit *Io. Franciscus Foppens*, [...] *opera diplomatica et historica, in quibus conti[...] fundationum ac donationum piarum, testamenta, [...] foedera principum et alia tum sacra; tum profa[...] tis monimenta, a pontificibus, imperatoribus, reg[...] pibusque Belgii edita et ad Germaniam inferio[...] que prouincias spectantia, ex ipsis tabularum pu[...] tibus eruta*, Bruxellis MDCCXXIII. fol. duobus to[...] complectitur dicta quatuor volumina Miraei: [...] ditamenta ac tabulas Foppens, cui editio haec de[...]

NICOLAI VERNVLAEI *commentatio de [...] fidei christianae in Belgio per sanctos Hiberniae* [...] MDCXXXIX. 8.

IO. VYTENBOGARDI *kerkeliicke histori[...] verscheyden gedenkwardige saecken, in de chri[...] geuallen, van het iaer vierhondert af tot in he[...] hondert ende negentien, voornamentliick in des[...] prouincien*, cuius historiae ecclesiasticae duae edi[...] terodami MDCXLVII. fol. prodierunt, quarum p[...] iunctam sibi habet vitam atque apologiam Vyte[...] antea separatim in lucem emissam; in posteriore [...] omissa sunt. * Laudatur opus hoc propter fide[...] industriam, quam auctor, Arminii sectae addictus, [...] scribendo illo adhibuerit:

* KOECHERI *bibliothec. symbolic.* p. 245. CATTENBVRG[...] *biblioth. scriptor. remonstrant.* p. 157. THOMASII *histor[...] tionis inter imperium et sacerdotium* p. 347.

atque orientalium Anglorum occidentaliumque Saxonum episcopis et monasteriis: *tertius* de eboracensibus, hangustaldensibus et witternensibus, candidæ casæ, lindisfarnensibus ac dunelmensibus: *quartus* de wigorniensibus, herefordensibus, legecestrensibus, dorcestrensibus; siue lincolniensibus atque eliensibus. Exstant libri hi in *rerum anglicarum scriptoribus, post Bedam præcipuis*, qui cura *Henrici Sauilii* prodierunt Londini MDXCVI. fol. et MDCI. fol. Librum quintum de *pontificibus Anglorum* primus edidit *Henricus Whartonus* * ac sub idem tempus *Thomas Galeus* **

RADVLPHVS *de Diceto*, cuius lucem viderunt inter alia scripta historiæ anglicanæ: *** *abbreuiationes chronicorum* et *imagines historiarum*, quibus historiam de præsulibus Angliæ ab Augustini aduentu ad annum MCXCIX. tradidit ac simul de episcopis wallensibus, quidquid reperire poterat, collegit:

MATTH. PARKERVS libro de *antiquitate britannicæ ecclesiæ et nominatim de priuilegiis ecclesiæ cantuariensis atque archiepiscopis eiusdem* LXX. *historia*, Londini MDLXXII. fol. quæ editio rarissima est, ac Hanou. MDCV. fol. cuius libri iam antea mentionem feci; nunc autem illum iterum memoro atque ad locum hunc refero ob historiam archiepiscoporum cantuariensium, quæ eo continetur. In honore est opus hoc lausque auctori tribuitur, eum alios generis huius scriptores fide, elegantia ac grauitate superasse: *

FRANCISCVS GODWINVS, cuius prodiit: *a catalogue of the bishops of England, since the first planting of christian religion in this Island, together with a briefe history of their liues and memorables actions* ceter. Londini MDCI. 4. Sequuta est editio secunda cum variis accessionibus, inter quas

O 5 locum

* *Angliæ sacræ part.* II. p. I.

** inter *scriptores historiæ britannicæ quindecim*, Oxonii MDCXCI. fol. p. 337.

*** habentur in TWYSDENI ac SELDENI *historiæ anglicanæ scriptoribus decem*, Londini MDCLII. fol. ac GALEI paullo ante adductis *scriptoribus historiæ britannicæ*.

* WHARTONVS *præfatione Angliæ sacr. part.* I. p. 17. adde STRYPII *vitam Parkeri*, quam antea laudaui: CLEMENT *bibliotheque curieus. historiqu. et critique tom.* V. p. 247.

biæ; vel obscuræ illustratæ, vna cum prolegom[...] quæ ad patriam pertinent. Qualia sint partis [...]menta, ex inscriptione perspiciendum est, q[...] præ se habet: *Batauia sacra; siue res gesta [...] traiectensium: vltraiectinæ sedi suffraganeorum: [...]cariorum, tum et aliorum quorumuis, qui per [...]ras res sacras administrarunt: sacra condiderunt; [...]tatis; aut doctrinæ laude inclaruerunt.* Opus [...] omnino magnæ vtilitatis est in historia ciuitatis [...] belgicæ, in lucem exiit MDCCXIV. quemadmodum [...] notaui. Postea idem denuo prodiisse videtur [...] MDCCLIV. fol. vtpote quem annum illud præf[...] ipsum litteris non iterum descriptum est; sed [...]tum titulum accepit, postquam casu quodam [...] pauca exempla in aliorum notitiam eorumque [...]nissent. Eiusdem auctoris studio in lucem edita [...]*storia episcopatuum fœderati Belgii, vtpote metro[...] traiectini; nec non suffraganeorum harlemensis, [...]ensis, leouardiensis, groningensis et middelburg[...] qua singulariter eminent prouinciarum antiquitates, [...] et pagorum incrementa, ecclesiarum, abbatiarum [...]rum origines, fundatores, patroni, iurisdiction[...]gia, iura et possessiones tabulæque, quibus ea [...] numeræ, quarum plurimæ hactenus ineditæ; item [...] abbatum, abbatissarum, rectorum, virorum tum ec[...]tum politicorum vitæ, gesta, lucubrationes alia[...]siarum monumentis, monasteriorum codicibus, [...]rum archiuis, authenticis adnotatis patriisque [...] eruta ac publici iuris facta*, Antuerpiæ MDCC[...] duobus tomis. Et hoc opus nouo titulo orn[...] quum id iam Lugduni MDCCXIX. fol. lucem [...] Quæ eo contineantur, ex longiore inscriptione v[...] est, hanc in rem a me descripta: *

* *iournal des sauans* MDCCXV. *septembr.* p. 355. *memoir. de* [...] MDCCXV. *mai.* p. 838. *iournal literair. tom.* IV. p. 422. [...] *tor.* MDCCLVI. p. 337. KRAFTII *theolog. biblioth.* *volum.* [...] p. 590. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen* [...] *volum.* X. p. 135. CLEMENT *bibliotheque curieus. historiq*[...] *tique tom.* II. p. 491.

rem perficere potuerit. * BVRNETVS finiſtre de hac *ſacra* iudicauit ac Whartono obiecit, eum mo- non debita fide euulgaſſe: multa eorum loca con- miſiſſe ac quam plurimis vitiis hiſtoriam ſuam con- ſſe; ** vt videtur autem, magis ex prauo animo er- hartonum, quam ex veritate ita ſenſit. Alii laudant librum hunc atque inter illa ſcripta referunt, a non mediocris vtilitas exſpectanda eſt. *** Idem ONVS ſcripſit: *hiſtoriam de epiſcopis et decanis lon- ; nec non de epiſcopis et decanis aſſauenſibus, a dis vtriusque fundatione ad annum* MDXL. Londini V. 8. editam: *

MVEL CARTE in *tabula chronologica archiepiſco- et epiſcopatuum in Anglia et Wallia, ortus, diuiſio- ulationes breuiter exhibente, vna cum indice al- nominum, quibus apud auctores inſigniuntur*: **

LE NEVE, cuius prodierunt: *faſti eccleſiæ anglica- an eſſay towards deducing a regular ſucceſſion of all pal dignitaries in each church, or chapel*, Londini VI. fol. *** Exhibet auctor ſyllabum non ſolum rum; verum etiam decanorum, archidiaconorum ndariorum; nec vsquam deficit, niſi quod præ- orum roffenſium, vigornienſium, cheſtrienſium ac nſium, ſubſidiis, ad notitiam neceſſariis, deſtitu- m mentionem facere potuit. Sub finem reditus cuinsuis epiſcopatus commemorat et inſigne eius ; nec collegii ætonenſis præpoſitos, decanos et præ- s weſtmonaſterienſes, decanos et canonicos vinde- ſorienſes;

Angliæ ſacr. part. II. p. 30.

** urnetus contra Whartonum ſcripſit, ea antea comme-

*** nouuell. bibliothequ. choiſ. tom.* II. p. 93. *act. erudit. ſup- tom.* II. p. 105. BAVMGARTENII *nachrichten von merck- bücbern, volum.* VI. p. 248. NICERONII *memoir. tom.* XV. WOOD *Athen. oxonienſ. volum.* II. p. 875.

ditor. MDCXCVI. p. 425. BERNARDI *nouuell. de la re- des lettres* MDCCIV. *decembr-* p. 665.

r. de Treuoux MDCCXV. *octobr.* p. 1854.

erudit. MDCCXVII. p. 300.

soli...ses, academiarum cantabrigiensis et oxoni... cellarios, vicecancellarios, professores collegiorumq... iis sunt, rectores omittit;

BROWN WILLIS in *furuey of the cathedrals* ... *York, Durham, Carlisle, Chester, Man, Liechfield, Heref*... *cester, Gloucester, Bristol,* ceter: Londini MDCCXXVI. 4. ... possunt: *index episcopatuum et episcoporum Angliae:* * ... *scoporum Angliae* ** et quae habentur apud HENRICV... MANNVM *** ac ANTONIVM WOOD, * vna ... gularibus vitis archiepiscoporum atque episcoporu... quales STRYPIVM in lucem edidisse, iam memo... ter has, plures aliae exstant; quae autem quum ... eumque proprium locum pertinent, merito illas ... termitto atque eamdem ob caussam dimitto quoq... de consecrationibus episcoporum anglorum. Specta... illa ad controuersias theologicas.

Quod in ecclesia anglicana factum est, *disci*... *scopalium et presbyterianorum* in historia dicta ... memorabilem partem constituit. Multa de eo scri... cem prodierunt eaque diuersi generis. Alia sunt ... ca: alia historica, haecque ita comparata, vt vel ... storiam schismatis huius complectantur; vel ... quae ad illam illustrandam adiumenta praebeant ... rum ordinem pertinent:

NICOLAI SANDERI de *origine et progress*... *tis anglicani libri tres, quibus historia contin*... *xime ecclesiastica, annorum* LX. *lectu dignissima*, C... MDLXXXV. Romae MDLXXXVI. Ingolstadii MDL... Coloniae MDXC. MDCX. 8. qui et ab *Eduardo Rish*... cti vna cum adpendice ex *Ribadeneira* prodierunt C... MDC...

* additus est PARISII *historiae*, Londini MDCXL. fol.

** in SAVILII *scriptoribus rerum anglicarum.*

*** *prolegomen. ad concilia britannic. tom.* 1. p. 22.

* spectant huc eius *Athenae oxonienses*, primum Londini ... MDCXCII. deinde multum auctae ibidem MDCCXXI. fol. ... voluminibus anglice editae. In illis non solum scriptores etiam episcopi, qui in academia oxoniensi litterarum studi... ram nauarunt, recensentur eorumque historia narratur.

CXXVIII. 8. atque in alios conuersi sunt sermones. ... eos edidit *Franciscus de Maucroix*, sub titulo: *hi... du schisme d' Angleterre de Sanderus*, Parisiis ...XXVI. MDCLXXVII. 12. duobus tomis, quorum poste... comprehendit vitas cordinalium Poli et Campegii. In... ...ationem hanc BVRNETO occasionem præbuisse, *hi... reformationis ecclesiæ anglicanæ* scribendi, supra dixi. ... eosdem emisit *Pollinus*, inscriptos: *l' historia ...sica della riuoluzion d' Inghilterra*, Romæ MDXCIV. 4. ...posuit nomen suum ac visus est, historiam hanc com...e, quum illam, a Sandero litteris mandatam, ita...antum reddidisset. Memorantur etiam PETRI RI...NEIRAE *de la scisma de Ingalaterra* libri tres, Madriti ...XXVIII. 8. Antuerpiæ MDXCIV. 12.* Num illi SAN... libri sint de schismate anglicano, hispanice versi; ... ipso RIBADENEIRA conscripti, mihi haud explo...est; id autem constat, Sanderi opus cum adpendice ...deneira lucem vidisse, quemadmodum antea ob...is. **

...MENTIS WALKERI *history of independency*, Lon...CXLVIII. 4. *adpendix to the history of independency*, ...MDCXLVIII. 4. *anarchia anglicana; or the history of ...dency the second part*, Londini MDCXLIX. 4. *the high ...of iustice; or Cromwell's slaughter-house, being the third part ...history of independency*, Londini MDCLI. 4. quæ ter...latine quoque prodiit MDCLIII. atque addita est per ... pars quarta; omnes autem, vno volumine iunctæ, ...i MDCLXI. 4. in lucem exierunt: ***

...ONYMI *narratiuncula de hodierno statu ecclesiarum ...lia, Wallia, Scotia et Hibernia*, MDCLIV. cuius eam ...ssam mentionem facio, quoniam præter alia, in ...go presbyterianorum atque independentium exponi...quaedam etiam de ecclesiis in Wallia, Scotia et Hi...is adducuntur: *

10.

...TONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* II. p. 186.
...WOOD *Athen. oxoniens. volum.* I. p. 205.
...WOOD *Athen. oxoniens. volum* II. p. 146. PLACCII *theatr. pseu...*. p. 586.
...ABRICII *histor. bibliothec. part.* V. p. 201.

IO. DVRELLI *historia rituum sanctae ecclesiae angl omni antiquitate eruta; necnon de iure episcopatus et de progressu et rebus gestis sectarum presbyterianae et ind tium*, Londini MDCLXXII. 4. quod scriptum antea s *sancta ecclesiae anglicanae aduers us iniquas atque inu schismatirum criminationes vindiciae*, Londini MDCL publicum conspectum venerat; aliquot autem p inscriptio mutata est, vt luculentius pateret, illud n polemicum esse; sed etiam, vti omnino, historicum

ROGERI TWISDENI *historical vindicatio church of England in point of schism*, Londini MDC qui disputat contra Sanderum eiusque adseclas:

DANIELIS NEAL *history of the puritans; or non-conformists*, opus praeclarum, in quatuor partes quae Londini 8. publicae luci expositae sunt: *prima* matione vsque ad mortem reginae Elisabethae, MD *secunda* a morte Elisabethae vsque ad initium bel anno MDCXLII. gesti, MDCCXXXIII. *tertia* ab ini ciuilis ad mortem Caroli I. siue ad MDCXLVIII. MDCCXXXVI. ac *quarta* a morte Caroli I. vsque a tum tolerantiae sub rege Guilielmo ac regina Ma LXXXIX. anno MDCCXXXVIII. ** Interpretatio libri huius composita est ac sub titulo: *geschichte ritaner; oder protestantischen nonconformisten*, cu tione *Siegmund. Iacob. Baumgartenii*, Halae MDC prodire coepit. *** Memorabiles res puritanorum ita enarrat, vt historiae ecclesiasticae anglicae, ei i quae emendationem sacrorum explanat, multam lu ferat atque hanc in rem a Burneto tradita vtiliter Monstrat magnam industriam ac quamuis presby rum defensionem suscipiat; grauiter tamen ac caussam eorum agit. Reliqua ingenii monimenta mate anglicano omitto, quoniam illa, si non om

* BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen bücher* VI. p. 260. WOOD *Athen. oxoniens volum.* II. p. 734.

** *acta eruditor.* MDCCXXXVI. p. 17. 1 5. MDCCXL. p. *von alten und neuen theolog. sachen*, 1735. p. 71. 1738 1739. p. 500. BAVMGARTENII *nachrichten von merk büchern*, *volum.* II. p. 255.

*** KRAFTII *theolog. bibliothec*, *volum.* X. p. 524.

IO. DV... *historia ecclesiastica ...* *omni ant*... MDCXXVII. 4. qua viri i*progress*... illustres et familiae etiam ... *tium*, I... videtur, titulus libri plus prae... *sanct*... continetur: *

schis... CONAEI de *duplici statu religi*... *pul* ... libro, Romae MDCXXVIII. 4.

in ... DIS CAMERARII de *Scotorum fortitu*... pietate deque ortu ac progressu haeresis in ... libri IV. Parisiis MDCXXXI.

IO. KNOXII *history of the reformation of ... Scotland*, quinque libris ab anno MCCCCXXII. a... MDLXVII. Londini MDCXLIV. fol.

IO. SPOTSWOODI *history of the church of ... from the year of christ* CCIII. *to the end of the reign ... James the* VI. Londini MDCLV. ac, quae est editi... MDCLXVIII. fol.

ALEXANDRI PETRIE *compendious history of ... tholik church from* DC. *to* MDC. Hagae MDCLXIII. ... liber praecipue scriptus est ad historiam emenda... crorum in Scotia illustrandam:

DAVIDIS CALDERWOODI *true history of the ... of Scotland, from the beginning of the reformation ... end of the reign of king Iames* VI. quae historia ... prodiit MDCLXXVIII. fol.

The history of the reformation of religion ... realm of Scotland, Edimburgi MDCCXXXII. fol.

Ad *Hiberniae* historiam ecclesiasticam pertinent ... LIPPI OSVLLEVANI *historiae catholicae Iberniae ... dium*, Vlyssipone MDCXXI. 4. IACOBI WARAEI ... *tarius de praesulibus Hiberniae*, Dublini MDCLXV. fol ... titulo: *Hibernia sacra; seu series chronologica ... praesulum*, Dublini et Lugduni Batauorum MDCCX... eiusdem *archiepiscoporum casseliensium et tuamensi...* Dublini MDCXXVI. 4. *disquisitiones de Hibernia et ... taribus eius*, Londini MDCLIV. 8. quas eam ob ... refero, quia in illis de antiqua dispositione episc...

* NICERONII *memoires tom.* XXVIII. p. 322.

e agitur ac diatribe de Hiberniæ cœnobiis exhibetur: ISCI PORTERI *compendium annalium ecclesiasti-gni Hiberniæ*, Romæ MDCXC. 4. * Locum hunc i vindicat IACOB. VSSERIVS. Edidit is non so-*rum epistolarum hibernicarum syllogen*, Dublini XII. Parisiis MDCLXV. 4. vbi multa habentur, quæ uitatem ecclesiasticam Hiberniæ explanandam lu-eferunt; sed etiam commentationem de *religione an-s Hibernorum et Britannorum*, lingua anglicana, qua peram suam posuit, vt probaret, veteres Hibernos c Scotos Anglosque non aliam professos fuisse reli- nisi eam, quæ nunc in Anglia adprobetur ideo- romana differat, si ad principalia doctrinæ cul-capita respiciamus. Subiuncta est commentatio ro eiusdem argumenti CHRISTOPHORI SIB-II, in lucem emisso primum Dublini MDCXXII. 4. ondini MDCXXXII. 4. **

§. V.

ecclesiasticæ, in *Belgio* gestæ, a multis do-viris mandatæ litteris sunt. Quum itidem ratim de illis exposuerunt; alii autem specia-laria earum argumenta; aut capita tantum historiæ huius sanctæ illustrarunt, scripta illo-spectantia, eodem ordine, quem antea se-im, ita enarrabo, vt postquam commentarios percensui, illis quoque speciales adiungam. ota historiæ ecclesiasticæ Belgii *generalia*, quæ memoro, referenda sunt:

IL. GAZETI *histoire ecclesiastique du Paysbas, t l'ordre et suite des eueques et archeuecques, vn ca-des saints, les fondations des abbayes*, Atrebati . 4.

RIBERTI ROSWEIDI *historia ecclesiæ belgicæ*, iæ MDCXXIII. fol.

DIO-

---

* *liter.* MDCXCI. p. 142.

** ONII *memoir. tom.* V. p. 116.

DIONYSII MVDZOERTI *historia eccles* Antuerpiae MDCXXIV. quae laudatur tanquam opus, mis rerum belgicarum scriptoribus collectum:

AVBERTI MIRAEI *notitia ecclesiarum Belg tabulis donationum piarum sacra et politica Germ rioris historia recensetur et illustratur*, Antuerpiae 4. antea autem edidit ille: *codicem donation praesertim belgicarum*, Bruxellis MDCXXIV. 4. *dipl gica*, libris duobus, Bruxellis MDCXXVIII. 4. *belgicas*, libris duobus, Antuerpiae MDCXXIX. 4. adiecit. Quatuor haec volumina iterum litteram exprimenda curauit *Io. Franciscus Foppens*, *opera diplomatica et historica, in quibus contin fundationum ac donationum piarum, testamenta, foedera principum et alia tum sacrae; tum profan tis monimenta, a pontificibus, imperatoribus, regi pibusque Belgii edita et ad Germaniam inferiora que prouincias spectantia, ex ipsis tabularum publi tibus eruta*, Bruxellis MDCCXXIII. fol. duobus to complectitur dicta quatuor volumina Miraei: p ditamenta ac tabulas Foppens, cui editio haec de

NICOLAI VERNVLAEI *commentatio de fidei christianae in Belgio per sanctos Hiberniae* MDCXXXIX. 8.

IO. VYTENBOGARDI *kerkeliicke historie, verscheyden gedenkwærdige saecken, in de chri geuallen, van het iaer vierhondert af tot in het hondert ende negentien, voornamentliick in dese prouincien*, cuius historiae ecclesiasticae duae edit terodami MDCXLVII. fol. prodierunt, quarum p iunctam sibi habet vitam atque apologiam Vyt antea separatim in lucem emissam; in posteriore omissa sunt. * Laudatur opus hoc propter fide industriam, quam auctor, Arminii sectae addictus, scribendo illo adhibuerit:

IB

* KOECHERI *biblioth. symbolic.* p. 245. CATTENBVRGII *biblioth. scriptor. remonstrant.* p. 137. THOMASII *historia tionis inter imperium et sacerdotium* p. 347.

IACOBI TRIGLANDII *kerckeliicke geschiedenissen van de vereenigde nederlanden*, Lugduni MDCL. fol. qui Vytenbogardo se opponit eiusque historiam, paullo ante adductam, impugnare adnititur; non omnibus autem se commendauit:

AEGIDII BVCHERII *Belgium romanum, ecclesiasticum et ciuile*, Leodii MDCLV. fol. quo res gestæ a tempore Iulii Cæsaris vsque ad annum christianum DXI. exponuntur:

IACOBI BASELII *Sulpicius belgicus; siue historia religionis instauratæ, corruptæ et reformatæ*, Lugduni Batau. MDCLVI. 12.

CHRISTIANI SCHOTANI *geschiedenissen kerkelyck ende wereltlyck van Friesland oost ende west*, a christo nato vsque ad annum MDLXXXIII. quæ historia MDCLX. fol. lucem vidit:

HENRICI LVDOLF. BENTHEMII *holländischer kirch- vnd schulenstaat*, Francofurti et Lipsiæ MDCXCVIII. 8. vbi multæ res memorabiles habentur, quæ ad statum ecclesiasticum ac litterarium Belgii pertinent: *

Batauia sacra; siue res gestæ apostolicorum virorum, qui fidem Batauiæ primi intulerunt, in duas partes diuisa studio T. S. F. H. L. H. S. T. L. P. V. T. Bruxellis MDCCXIV. fol. Auctor, qui nomina ac munera sua primis illorum litteris indicare voluit, est HVGO FRANCISCVS VAN HEVSSEN, sacræ theologiæ licentiatus, presbyter, vicarius traiectinus. Nomini *Batauiæ* eam notionem tribuit, vt comprehendat, quidquid ad fœderatum Belgium pertinet, olim *Frisia Belgica* dictum. Pars *prima* ab initio religionis christianæ vsque ad tempus, quo emendatio sacrorum in Belgio suscepta fuit, perducta est ac complectitur res gestas viginti primorum præsulum vltraiectinorum: reliquorum pontificum eiusdem loci, eorumque suffraganeorum ac vicariorum; item sanctiones sacras, vel nunquam editas; vel vetustate oblitteratas, vsque ad nouos per Belgium constitutos episcopatus. Additæ sunt dissertationes iisque res dubiæ,

* TENTZELII *monatliche vnterredungen*, 1698. p. 780.

biæ; vel obſcuræ illuſtratæ, vna cum prolegom quæ ad patriam pertinent. Qualia ſint partis *ſe* menta, ex inſcriptione perſpiciendum eſt, q præ ſe habet: *Batauia ſacra; ſiue res geſta traiectenſium: vltraiectinæ ſedi ſuffraganeorum: cariorum, tum et aliorum quorumuis, qui per ras res ſacras adminiſtrarunt: ſacra condiderunt; tatis; aut doctrinæ laude inclaruerunt.* Opus h omnino magnæ vtilitatis eſt in hiſtoria ciuitatis belgicæ, in lucem exiit MDCCXIV. quemadmodum notaui. Poſtea idem denuo prodiiſſe videtur MDCCLIV. fol. vtpote quem annum illud præ ipſum litteris non iterum deſcriptum eſt; ſed tum titulum accepit, poſtquam caſu quodam pauca exempla in aliorum notitiam eorumque niſſent. Eiusdem auctoris ſtudio in lucem edit *ſtoria epiſcopatuum fœderati Belgii, vtpote metr traiectini; nec non ſuffraganeorum harlemenſis, enſis, leouardienſis, groningenſis et middelb qua ſingulariter eminent prouinciarum antiquitates, et pagorum incrementa, eccleſiarum, abbatiarum rum origines, fundatores, patroni, iurisdiction gia, iura et poſſeſſiones tabulaeque, quibus ea numeræ, quarum plurimæ hactenus inedita; item abbatum, abbatiſſarum, rectorum, virorum tum eccl tum politicorum vitæ, geſta, lucubrationes alia ſiarum monumentis, monaſteriorum codicibus, rum archiuis, authenticis adnotatis patriisque eruta ac publici iuris facta*, Antuerpiæ MDCC duobus tomis. Et hoc opus nouo titulo quum id iam Lugduni MDCCXIX. fol. lucem Quæ eo contineantur, ex longiore inſcriptione eſt, hanc in rem a me deſcripta: *

* *iournal des ſauans* MDCCXV. *ſeptembr.* p. 355. *memoir.* MDCCXV. *mai.* p. 838. *iournal literair. tom.* IV. p. 421. *tor.* MDCCLVI. p. 337. KRAFTII *theolog. biblioth. volum.* p. 590. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen volum.* X. p. 135. CLEMENT *bibliotheque curieuſ. hiſtori tique tom.* II. p. 491.

bant, contenant la description generale et historique de l'eglise metropolitaine de Malines et de toutes les autres eglises cathedrales, collegiales et paroissiales, ceter. Hagæ comit. MDCCXXXIV. fol. quatuor tomis: IV) *Geldriæ* in IO. KNIPPENBERGHII *historia ecclesiastica ducatus Geldriæ*, Bruxellis MDCCXIX. 4. * V) *Mechliniæ* in CORNEL. VAN GESTEL *historia sacra et profana archiepiscopatus mechliniensis*, Hagæ comit. MDCCXXV. fol. duobus tomis ** 4. cui addi possunt: IO. BAPTIST. SOLLERII *acta sancti Rumoldi, episcopi et martyris, apostoli et patroni mechliniensium*, Antuerpiæ MDCCXVIII. fol. *** VI) *Vltraiecti* in *historia de rebus ecclesiæ vltraiectensis, a tempore mutatæ religionis in fœderato Belgio, monimentis authenticis roborata variisque dissertationibus illustrata*, Coloniæ MDCCXXV. 4. qui liber etiam belgice prodiit Mechlinii MDCCXXVIII. fol. ac in VAN HEVSSEN *Batauia sacra* et *historia episcopatuum fœderati Belgii*, quæ duo opera, antea a me commemorata, itidem historiæ ecclesiasticæ vltraiectinæ lucem præferunt: VII) *Cameraci* et *Atrebati* in BALDERICI *chronico cameracensi et atrebatensi*; *siue historia vtriusque ecclesiæ*, a Clodoueo vsque ad annum MXXX. libris III. quos *Georgius Coluenerius* edidit, Duaci MDCXV. 8. cum notis: VIII) *Leodii* in BARTHOLOMAEI FISENII *historia ecclesiæ leodiensis*, libris XIII. Leodii MDCXLII. MDCXCVI. fol. eiusdemque *floribus ecclesiæ leodiensis*; *siue vitis*; *vel elogiis sanctorum et aliorum, qui illustriori virtute hanc diœcesin exornarunt*, Insulis MDCXLVII. fol. IACOBI LOBBETII *gloria leodiensis ecclesiæ*, Leodii MDCLX. 8. in *historia leodiensi, per episcoporum et principum seriem digesta, studio* Foullon *quondam deducta, nunc ad ætatem nostram suppleta*, Leodii MDCCXXXV. fol. tribus tomis: IX) *Dauentriæ* in IO. LINDENBORNII *historia; siue notitia episcopatus dauentriensis*, Coloniæ MDCLXXX. 8. quæ diplomatibus instructa est.

Ad

* *acta erudıtor.* MDCCXX. p. 36. *vnschuldige nachrichten*, 1719. p. 889.

** *memoir. de Treuoux* MDCCXLI. *mai.* p. 928.

*** *actor. eruditorum supplement. tom.* VII. p. 233.

Ad singularia capita historiæ ecclesiasticæ Belgii pertinet *emendatio sacrorum*, quæ in eo facta est. Qui scire vult, quales res illius sint gestæ, is adeat: GERARDI BRANDTII *bistorie der reformatie en andre kerkelyke geschiedenissen, in en ontrent de Nederlanden.* Absoluitur historia hæc quatuor partibus. *Prima*, quæ decem libris constat ac res tradit, a prima religionis nostræ ætate vsque ad annum MDC. gestas, Amstelodami MDCLXIII. 8.* in lucem exiit, et iterum ibidem MDCLXXI. 4.** *secunda* autem, qua cœpta narratio ad annum MDCXVIII. perducitur, Amstelodami MDCLXXIV. 4. Ad has partes duæ posteriores, *tertia* ac *quarta*, accesserunt ac post mortem auctoris cura IO. BRANDTII, filii, in publicum prodierunt, Roterodami MDCCIV. *** Complectuntur illæ historiam synodi dordracenæ ac tristium fatorum, quæ post illam remonstrantes experti sunt, ex omnibus, quæ suppetebant, monimentis, actis, litteris diligenter collectam atque adcurate scriptam, adeo vt haud quidquam, licet id minutum ac parui momenti esse videatur, sit omissum. Reducta est historia hæc in epitomen hæcque gallice sub inscriptione: *bistoire abregée de la reformation des Pais-bas, traduite du hollandois de Gerard Brandt*, Amstelodami MDCCXXX. 12. tribus voluminibus * lucem adspexit. Anglice integrum opus vertit *Chamberlaynius*, quæ interpretatio prodiit sub titulo: *the bistory of the reformation et other ecclesiastical transactions, in et about the Lowcountries*, ceter. Londini MDCCXIX. 8. **

P 4 Quum

* de prioribus operis huius editionibus vide: PARSII *indicem batauicum* p. 220. CATTENBVRGHII *bibliothec. scriptorum remonstrantium* p. 19. Iam MDCLVII. prodiit BRANDTII *kort verhaal van de reformatie*, sine auctoris nomine, et iterum Amstelodami MDCLVIII. 12.

** memoratur etiam editio partis huius, anno MDCLXXVII. publicæ luci exposita.

*** *acta eruditorum* MDCCV. p. 56. *vnschuldige nachrichten*, 1704. p. 188.

* *samlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1740. p. 188.

** *bibliotbequ. angloif. tom.* V. p. 431. *tom.* VI. p. 454. *tom.* VII. p. 374. *tom.* VIII. p. 350. *memoires literaires de la grande Bretagne tom.* I.

Quum Brandtius ex eorum numero esset, qui *remonstrantes* adpellantur, huicque familiæ nimis fauere videretur, mirum non est, historiam eius fuisse impugnatam; attamen etiam defensam. Contra duas priores partes scripsit HENRICVS RVLAEVS atque euulgauit: *Brands stoudgereinsheid en lief deloosheid*, Amstelodami MDCLXXIV. restitit autem hosti huic BRANDTIVS ac caussam suam egit in *verantwoording der sake van syne historie der reformatie tegen de beschuldiging van Henricus Ruil*, Amstelodami MDCLXXV. 4. cui RVLAEVS iterum opposuit: *verdediging van de waarheid syner beschuldigingen*, Amstelodami MDCLXXVI. 4. Ad hunc se, socium in certamine hoc, adiunxit IACOBVS LEYDEKKERVS ac contra duas posteriores partes BRANDTII *historiæ* dimicauit, eo consilio, vt auctoritatem synodi dordracenæ tueretur, in libro inscripto: *eere van de nationale synode van dordregt in den iare 1618. en 1619. voorgestaan en beuestigd tegen de beschuldigingen, van G. Brand in syn historie der reformatie*, duobus tomis, quorum prior Amstelodami MDCCV. posterior ibidem MDCCVII. 4. exiit. * Sed quum amoris modestiæque leges negligeret ac conuiciatorem fere se præberet, neque synodo dordracenæ; neque famæ suæ bene consuluit. Aduersus eum patris sui defensionem suscepit IO. BRANDIVS in *verantwoording van de historie der reformatie van wilen zyn vader G. Brandt, tegens de beschuldigingen van Iacob Leidekker*, Amstelodami MDCCV. 4. Quæ postquam iuris publici facta fuerat, LEYDEKKERVS composuit: *apologiam pro sanctitate et innocentia synodi dordracenæ* atque ad profligandum hostem suum arma adhibuit. ** At vero

tom. I. p. 38. *tom.* II. p. 277. *tom.* III. p. 7. *tom.* IV. p. 10. *tom.* V. p. 63. *tom.* VI. p. 421. *tom.* VII. p. 152. *tom.* VIII. p. 322. *tom.* IX. p. 1. *tom.* X. p. 275. *tom.* XI. p. 46. *tom.* XII. p. 347. CLERICI *bibliothequ. ancien. et modern. tom.* XV. p. 70. vbi indicatur, interpretationem hanc anglicam Londini MDCCXX. fol. prodiisse: adde FABRICII *centifolium lutheran.* p. 888.

* *acta erudítor.* MDCCVIII. p. 403. *vnschuldige nachrichten*, 1708. p. 757.

** *proœmio partis* II. dictæ *apologiæ*

muis BRANDTII *historia reformationis* a quibus-
it reprehensa; aliis tamen multum se probauit.
illa ob aptum rerum ordinem, fidem in diligen-
endis monimentis ac testimoniis, linguæ elegan-
derationem erga aduersarios; nec præter meritum.
a certe factio, quam Brandtius sequutus est, mi-
dire potuit, quominus G. Brandtius partes boni
impleret. * Quæ speciatim Amstelodami institu-
crorum emendationem enarrat ISAAC. LE LONG
gua belgica edito atque inscripto: *historische be-
e van de reformation der stadt Amsterdam*, Am-
i MDCCXXIX. fol.

iscopis belgicis generatim commentati sunt: ARNOL-
VENSIVS in *commentario de erectione nouorum in
scopatuum deque rebus, ad nostram vsque ætatem in
re gestis*, Coloniæ MDCIX. 4. ARNOLDVS RAISSIVS
*christianis; siue synopsi successionum et gestorum episco-
lgica prouinciæ*, Duaci MDCXXXIV. 4. HVGO FRAN-
VAN HEVSSEN, cuius *historiam episcopatuum
Belgii* antea percensui. Speciatim exposuerunt
opis I) *antuerpiensibus* ANONYMVS in *historia
us antuerpiensis, continente episcoporum seriem et ca-
, abbatiarum et monasteriorum fundationes; nec
mata varia, ad rem huius diœcesis spectantia*, Bruxel-
XVII. 4. ** II) *siluæducensibus* I. F. FOPPENS in
*piscopatus siluæducensis, continente episcoporum et vica-
neralium seriem et capitulorum, abbatiarum et monaste-
undationes; nec non diplomata varia, ad rem huius diœ-
antia*, Bruxellis MDCCXXI. 4. III) *vltraiectinis* AVCTO-
ris, quod inscriptionem præ se habet: *historia veterum
um vltraiectinæ sedis et comitum Hollandiæ, explicata
Io. de Beca ab anno natiuitatis christi vsque ad annum
V. et historia Guil. Hedæ, completa adpendice vs-
annum christi* MDLXXIV. *auctore Suffrido Petri:*

P 5 *Bernar-*

KOECHERI *bibliothec. symbolic.* p. 247. 248.

res de Treuoux MDCCXLI. *april.* p. 622.

Bernardo Furmerio recensente et notis illustrante, Fr... MDCXII. 4. * et iterum sub titulo: *Io. de Beca... mus Heda de episcopis vltraiectinis, recogniti et ... storicis illustrati ab Arnoldo Buchelio Accedunt Li... tensii secessionum vltraiectinarum libri et Suffridi ... pendix ad historiam vltraiectinam*, Vltraiecti MDCXL... GODEFR. HENSCHENIVS, cuius extat: *diatriba ... patu traiectensi, episcoporum regumque Franciae, ... chronologia et populis, diaecesi illi subiectis*, Antuerpiae ... HVGO FRANCISCVS VAN HEVSSEN in *Batauia* ... laudata: IV) *leodiensibus* IO. PLACENTINVS, ... stat: *historia et catalogus episcoporum leodiensium*, ... piae MDXXIX. 8. *** V) *tungrensibus* varii ... quorum scripta coniunctim in lucem exierunt, ... *sta pontificum tungrensium, traiectensium ... sium a variis auctoribus collecta et adnotationibus ... a Io. Chapeauuillo*, Leodii MDCXII. MDCXVI. et ... tribus voluminibus. Comprehendit opus hoc ... nimenta de dictis episcopis cum mediae; tum ... aetatis. In his locum obtinuit AEGIDII ... disputatio de *primis Tungrorum; seu Leodiens...* cui addo: IO ROBERTI *historiam sancti Hub... tungrensis et primi leodiensis episcopi*, Luxemburgi... ANONYMI *dissertationem historicam de sancto S... scopo tungrensi*, Leodii MDCLXXXIV. 8.

Scriptis historiae ecclesiasticae Belgii, quibus ... argumenta pertractantur, adnumero: IVLII CHI... *aulam sacram principum Belgii; siue commentari... cum de capellae regiae in Belgio principiis, minist...* ceter. Antuerpiae MDCL. 4. BERNARDI DE ION... *gium dominicanum; siue historiam prouinciae Germa...*

* CLEMENT *bibliothequ. curieus. historiqu. et cri...* p. 16.

... *bibliothec. antiqu.* MDCCV. p. 437. HVBN... ... p. 336.

... *in republica leodiensi*, edita ... ...CXXXII. 4.

IACOBI TRIGLANDII *kerckeliicke geschiedenissen van vereenigde nederlanden*, Lugduni MDCL. fol. qui Vy-ogardo se opponit eiusque historiam, paullo ante ad-ām, impugnare adnititur; non omnibus autem se mendauit:

AEGIDII BVCHERII *Belgium romanum, ecclesiasti-et ciuile*, Leodii MDCLV. fol. quo res gestæ a tempo-ilii Cæsaris vsque ad annum christianum DXI. expo-tur:

IACOBI BASELII *Sulpicius belgicus; siue historia reli-is instauratæ, corruptæ et reformatæ*, Lugduni Batau. CLVI. 12.

CHRISTIANI SCHOTANI *geschiedenissen kerkelyck ende eltlyck van Friesland oost ende west*, a christo nato vsque annum MDLXXXIII. quæ historia MDCLX. fol. lucem r:

HENRICI LVDOLF. BENTHEMII *holländischer h- vnd schulenstaat*, Francofurti et Lipsiæ MDCXCVIII. 8. multæ res memorabiles habentur, quæ ad statum eccle-icum ac litterarium Belgii pertinent: *

Batauia sacra; siue res gestæ apostolicorum virorum, qui n Batauiæ primi intulerunt, in duas partes diuisa studio F. H. L. H. S. T. L. P. V. T. Bruxellis MDCCXIV. fol. tor, qui nomina ac munera sua primis illorum litteris care voluit, est HVGO FRANCISCVS VAN HEVSSEN, theologiæ licentiatus, presbyter, vicarius traiectinus. mini *Batauiæ* eam notionem tribuit, vt comprehendat, dquid ad fœderatum Belgium pertinet, olim *Frisia Bel-a* dictum. Pars *prima* ab initio religionis christianæ vs-e ad tempus, quo emendatio sacrorum in Belgio susce-i fuit, perducta est ac complectitur res gestas viginti iorum præsulum vltraiectinorum: reliquorum pontifi-m eiusdem loci, eorumque suffraganeorum ac vicario-m; item sanctiones sacras, vel nunquam editas; vel state oblitteratas, vsque ad nouos per Belgium consti-os episcopatus. Additæ sunt dissertationes iisque res du-

 biæ,

* ENTZELII *monatliche vnterredungen*, 1698. p. 780.

biæ; vel obſcuræ illuſtratæ, vna cum prolegom quæ ad patriam pertinent. Qualia ſint partis menta, ex inſcriptione perſpiciendum eſt, q præ ſe habet: *Batauia ſacra; ſiue res geſta traiectenſium: vltraiectinæ ſedi ſuffraganeorum: cariorum, tum et aliorum quorumuis, qui per ras res ſacras adminiſtrarunt: ſacra condiderunt; tatis; aut doctrinæ laude inclaruerunt.* Opus omnino magnæ vtilitatis eſt in hiſtoria ciuitatis belgicæ, in lucem exiit MDCCXIV. quemadmodum notaui. Poſtea idem denuo prodiiſſe videtur MDCCLIV. fol. vtpote quem annum illud pr ipſum litteris non iterum deſcriptum eſt; ſed tum titulum accepit, poſtquam caſu quodam pauca exempla in aliorum notitiam eorumque niſſent. Eiusdem auctoris ſtudio in lucem edit *ſtoria epiſcopatuum fœderati Belgii, vtpote metr traiectini; nec non ſuffraganeorum harlemenſis, enſis, leouardienſis, groningenſis et middelb qua ſingulariter eminent prouinciarum antiquitat et pagorum incrementa, eccleſiarum, abbatiarum rum origines, fundatores, patroni, iurisdictio gia, iura et poſſeſſiones tabulaeque, quibus ea numeræ, quarum plurimæ hactenus ineditæ; item abbatum, abbatiſſarum, rectorum, virorum tum ec tum politicorum vitæ, geſta, lucubrationes alia ſiarum monumentis, monaſteriorum codicibus, rum archiuis, authenticis adnotatis patriisque eruta ac publici iuris facta*, Antuerpiæ MDC duobus tomis. Et hoc opus nouo titulo o quum id iam Lugduni MDCCXIX. fol. lucem Quæ eo contineantur, ex longiore inſcriptione eſt, hanc in rem a me deſcripta: *

* *iournal des ſauans* MDCCXV. *ſeptembr.* p. 355. *memoir. de* MDCCXV. *mai.* p. 838. *iournal literair. tom.* IV. p. 422. *tor.* MDCCLVI. p. 337. KRAFTII *theolog. biblioth.* p. 590. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen* *volum.* X. p. 135. CLEMENT *bibliotheque curieuſ. hiſtoriq tique tom.* II. p. 491.

...cta prouincias; siue Italiae episcopales ecclesiae, cum ex ...; tum excisae, tabula expressae geographica: * eiusdem ...*arum Italiae breuis notitia*, Romae MDCXCIII. 4. qua ...solum earum abbatiarum, quae olim exstiterunt; sed ...rum etiam adhuc florentium, situs, titulos, funda-...s, ordines, dioeceses, mutationes atque alia, ad istas ...entia, recensuit, cum adcurata auctorum, ex quibus ...hausit, commemoratione, ipsasque abbatias secundum ...em litterarum disposuit: **

...OMINICI GEORGII *exercitatio historica de antiquis ... metropolibus*, Romae MDCCXXIV. 4. qua veterum te-...iis ostenditur, vrbes, prouinciarum matres, in Italia ...um et alibi passim fuisse, eaque adferuntur, quae ad ...m episcoporum ac metropolitanorum illustrandam ... Disputat auctor contra SCIPIONIS MAFFEII ...tionem de *antiqua vrbis Veronae dignitate*, italico ...e MDCCXIX. 8. editam, qui tueri conatus est, in Ita-...ano imperio vigente, nullam vrbem praeter Romam ...oleos iure donatam esse. *** In aliis commentariis ... ecclesiastica Italiae speciatim exponitur resque sacrae, ... quoque de episcopis certarum prouinciarum atque ... enarrantur. Ita historiam hanc illustrant:

...edemontii FRANCISC. AVGVST. AB ECCLESIA ... *chronologica cardinalium, archiepiscoporum, episcopo-... abbatum pedemontanae regionis*, Taurini MDCXLV. 4. *...ediolani* DONATI BOSSII *historia de episcopis et ar-...pis Mediolani vsque ad annum* MCCCCLXXXIX. quae ... libro *gestorum dictorumque memorabilium et tem-... conditionum et mutationum humanarum ab orbis ...sque ad annum* MCCCCXCII. adiuncta, Mediolani ...CII. fol. lucem vidit: CAROLI BASGAPE *historia eccle-...lanensis*, MDCXV. IO. FRANCISCI BESOZZI *historia ... di Milano*, Mediolani MDXCVI. 8. IOS. RIPA-...II *historia ecclesiae mediolanensis*, cuius pars prima Medio-

...des sauans MDCXCII. p. 230.
...ruditor. MDCXCIV. p. 126.
...ruditor. MDCCXXV. p. 293. Quum PAPADOPOLI *histor. ... patauini tom.* II. p. 104 scripta COQVILLII recensei, in-... memorat *historiam episcopatuum Italiae*.

Alciato et Herlembaldo Cotta, mediolanensibu
restitutis, ibidem MDCLVII. fol. eiusdem :
diolani basilicæ ac monasterii hodie cisterc
quibus historia mediolanensis illustratur, Medi
IOSEPHI ANTONII SAXII *dissertatio ap*
dicandam mediolano sanctorum corporum G
antiquissimam possessionem a contrariis rece
sententiis, Mediolani MDCCVIII. 4.

III *Ticini*; siue *Papiæ* IACOBI GV
rium Papiæ, Papiæ MDV. 4. ANTONII M
vite de' vesconi di Pauia, Pauiæ MDXCVI
sanctorum episcoporum ticinensis ecclesiæ, T
ROMVALDI A SANCTA MARIA *Papia sa*
XCIX. fol. quatuor partibus :

IV *Nouariæ* CAROLI *episcopi nouarien*
de ecclesia nouariensi libri duo, alter de locis
pis, Nouariæ MDCXII. 4.

V *Comi* PRIMI LVDOVICI TATTI
citta di Como, opus, in tres decades diuisu
ma Comi MDCLXIII. secunda Mediolani
tertia, a *Iosepho Maria Stampa* reuisa, em
obseruationibus aucta, ibidem MDCCXXX
exiit. Quæ in *annalibus* his traduntur, ea
storiam ecclesiasticam pertinent; res tamen

contexta: deinde a Nicolao Coleto aliquantulum aucta: tandem restituta, emendata pluribusque ineditis documentis locupletata, Mediolani MDCCXLIX. 4. * Qui librum hunc in lucem protulit, ZACHARIAS ad cremonensium episcoporum seriem adiunxit: dissertationem de Cremonae origine, amplitudine, veteribus aedificiis, caede atque instauratione, deque catholicae fidei et episcopalis sedis apud cremonenses primordiis; praeter hanc autem, menologium sanctorum, quorum reliquiae in cremonensium patrum societatis ecclesia adseruantur, adnotationibus illustratum, ac triplex calendarium cremonensis ecclesiae:

Placentiae PETRI MARIAE CAMPI *historia ecclesiastica di Piacenza*, Placentiae MDCLI. et MDCLXII. fol. voluminibus, quae ita scripta est, vt praeter res sacras, commemorationes complectatur seque veluti historiam vniuersam praebeat. Instructa est multis documentis; quaedam autem eorum adulterina sunt: **

Parmae ANTONII MARIAE GAROFANI *santi di Parma, doue si hanno tutte le vite de' santi e de'* Parmae MDXCIII. 4.

Mutinae CASPAR. SILLINGARDI *catalogus episcoporum mutinensium*, Mutinae MDCVI. 4.

Mantuae HIPPOL. DONESMONDI *istoria ecclesiastica di Mantoua*, Mantuae MDCXII. et MDCXVI. 4. duobus voluminibus:

Venetiarum AVCTORIS opus inscriptum: *ecclesiae antiquis monimentis, nunc etiam primum editis, illustratae ac in decades distributae*, Venetiis MDCCXLIX. 4. *** illud est ac multa de ecclesiis venetis exhibet, antea in tenebris fuerunt, simulque auctoris singulare in colligendis monimentis positum, commendat. quoque: PAVLLINI FIAMMAE *vera origine della di santo Lorenzo di Venetia*, Venetiis MDCXLV. 4.

DOMI-

eruditor. MDCCLII. p. 447

obtinuit opus hoc inter scripta rariora. Videantur: CLEMENT *bibliotheque curieus. historiqu. et critiqu. tom.* VI. p. 185. BEYTAGII *analecta litterar. de libris rarioribus.* p. 197. HAYMI *di libri rari* p. 78.

acta erudutor. MDCCLVII. p. 213.

DOMINICI BOZZONI *istoria della chiesa e monasterio di santo Zaccaria di Venezia*, Venetiis MDCLXXVIII. 8. *monimenta ecclesiæ venetæ sancti Moysis, ex eius tabulario potissimum atque aliunde depromta, ac secundum antistitum seriem digesta*, a NICOLAO COLETO edita:

XII. *Veronæ* RAPHAEL. BAGATAE *sanctorum episcoporum veronensium antiqua monimenta*, Venetiis MDLXXVI. 4. *capitoli et ordini del santo monte di pieta di Verona*, Veronæ MDCXXV. 4.

XIII. *Brixiæ* IO. HIERONYMI GRADONICI *Brixia sacra; siue pontificum brixianorum series, commentario historico illustrata*, MDCCLV. 4. *

XIV. *Vicentiæ* FRANCISCI BARBARANO *de' Mironi historia ecclesiastica della citta, territorio e diocese di Vicenza*, Vicentiæ MDCXLIX. 4.

XV. *Bergomi* BARTHOLOMAEI DE PEREGRINIS *sacra bergomensis vinea*, Brixiæ MDLIII. 4. liber rarus: ANTONII BENALII et IO. ANTON. GVARNERII *commentarii de vita et gestis sanctorum bergomatum*, ab illo cœpti; ab hoc autem ad finem perducti, Bergomi MDLXXXIV. 4. MAR. MVTIO *sacra historia di Bergomo, o vero, vite de' santi e beati et delle reliquie di essa citta*, Bergomi MDCXXI. 4. VINCENTII MARIAE CORONELLI *synopsis rerum ac temporum ecclesiæ bergomensis*, Coloniæ MDCXCVI. 8.

XVI. *Aquileiæ* IO. FRANC. BERNARD. MARIAE DE RVBEIS *monumenta ecclesiæ aquileiensis, commentario historico-chronologico-critico illustrata, cum adpendice, in qua vetusta aquileiensium patriarcharum rerumque foro-iuliensium chronica, emendatiora quædam, alia nunc primum, in lucem prodeunt*, Argentinæ MDCCXL. fol. ** opus præstantissimum, quod historiam ecclesiasticam Aquileiæ egregie illustrat multaque illius capita explanat, quæ antea non satis erant inuestigata. Edidit quoque auctor *dissertationem historicam de schismate ecclesiæ aquileiensis*, Venetiis MDCCXXXII. 8.

* ERNESTI *neue theologische bibliothec, volum.* II. p. 86. *excerptum totius italicæ; nec non helueticæ litteraturæ pro anno* MDCCLVIII. *tom.* I. *part* I.

** *samlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1740. p. 807.

XVII. *Iustinopolis* liber, cuius titulus est: *corografia ec-
clesiastica, ossia descrittione della citta et della diocesi di Giu-
stinopoli*, Venetiis MDCC. 4.

XVIII. *Bononiae* CAROLI SIGONII *libri* V. *de episcopis
bononiensibus*, Bononiae MDLXXXVI. 4. GABRIEL. PA-
LEOTTI *archiepiscopale bononiense; siue de eiusdem eccl sia
administratione*, Romae MDXCIV. CELSI FALEONI *memo-
rie historiche della chiesa bolognese e suoi pastori*, Bononiae
MDCXLIX. 4.

XIX. *Setiae* PETRI MARCELLINI CORRADINI opu-
sculum de *ciuitate et ecclesia setina*, Romae MDCCII. 4. *
quo auctor probare adnititur, Setinam ab initio christianae
ecclesiae habuisse episcopos: DOMINICI GEORGII *dis-
sertatio historica de cathedra episcopali Setiae ciuitatis in
Latio*, vna cum adpendice monimentorum, quae eam-
dem ecclesiam et ciuitatem illustrant, Romae MDCC
XXVII. 4. **

XX. *Hetruriae* FRANCISCI MARIAE FLORENTINII
*hetruscae pietatis origines; siue de prima Thusciae christiani-
tate*, a *Mario Florentinio*, filio, editae, Luccae MDCCI. 4. ***
In libro hoc auctor differit de Petri apostoli eiusque so-
ciorum, Martialis, Apollinaris, Eutitii, Ptolomaei, Romani,
Frontini ac Romuli peregrinationibus, in Hetruria euange-
lii adnuntiandi caussa susceptis atque id agit, vt ostendat,
prae aliis Thusciae ciuibus, Luccenses fuisse, qui religionem
christianam amplecterentur, postquam Paullinus, Petri di-
scipulus, semina illius sparsisset:

XXI. *Rauennae* HIERONYM. RVBEI *historiarum ra-
uennatum libri* X. Venetiis MDXC. fol. quod opus ad lo-
cum hunc eam ob caussam transfero, quia addita sunt con-
cilia

* *acta eruditor*. MDCCIII. p. 449. *iournal des sauans* MDCCIII.
febr. p. 176.

** *acta eruditor*. MDCCXXVIII. p. 252.

*** *acta eruditorum* MDCCII. p. 513. *vnschuldige nachrichten*,
1703. p. 177.

cilia prouincialia antiqua rauennatensia, vita ... archiepiscoporum rauennatum: AGNELLI, qui ... DREAS, *abbatis rauennatis, liber pontificalis; siue vitae rauennatium*, quas *Benedictus Bacchinius* in luce... lit: notis illustrauit ac septem adiecit dissertatio... ricas et chronologicas, maxime de aetate singulor... ficum rauennatium, Mutinae MDCCVIII. 4. *

XXII. *Stabiarum*, oppidi, quod nunc quoque ... pellatur, PII THOMAE MILANTIS liber *de stabiana ecclesia et episcopis eius*, Neapoli MDCCL. 4. ... prehensae eo sunt quinque dissertationes iisque ... de antiquitate, magnificentia et situ Stabiarum: ... tate et praestantia ecclesiae stabianae: de monte ... plo, ibi a sancto Catello aedificato in memoriam ... li Michaelis: de epocha sancti Catelli: de episcop... nis:

XXIII. *Roma* FLOROVANT. MARTINELLI *ethnica sacra, Petri et Paulli apostolica praedicatione ... sanguine, publicae venerationi exposita*, Romae MD... variaque scripta de templis romanis, cuius ge... IOANNIS GIACCHETTI *historia della vene... et monastero di santo Siluestro de capite di R...* MDCXX. 4. IO. SEVERANI *memorie sacre delle ... di Roma e di altri luoghi, che si trouano per le ...* Romae MDCXXX. 8. duobus voluminibus: IO. ... FILIPPINI *ristretto di tuto quello, che appartien... chita e veneratione della chiesa de' santi Siluestro e ... de' monti di Roma*, Romae MDCXXXIX. 4. *basilica vaticanae descriptio, auctore Romano, eius basilicae ... cum notis abbatis*, Paulli de Angelis, Romae MDCX... CAESAR. RASPONI libri quatuor de *basilica et ... chio lateranensi*, Romae MDCLVI. fol. PHILIPP. RONDI...

---

* *iournal des sauans* MDCCX. *nouembr.* p. 562. *acta* MDCCX. p. 330. *neuer büchersaal der gelehrten welt*, ... p. 216.

** *acta eruditor.* MDCCLV. p. 106.

...uo de *sancto Clemente, papa et martyre eiusque basili... urbe Roma*, Romae MDCGVI. 4. *monimenta de sanctis ...ibus, Ioanne et Paullo eorumque basilica in vrbe Ro...* ...mae MDCCVII. 4. *historia della chiesa di santo Gio...uanni porta latina*, Romae MDCCXVI. 4. *stato della ...papale lateranense*, Romae MDCCXXIII. 4. Prodiit ...e in lucem RICHARDI STEELE *historia ecclesiastica ...r recentiorum annorum*, anglice, Londini MDCCXIV. ...itulus autem plura prae se habet; quam ipsum opuscu... ...xhibet. Eo enim continetur tantum historia canoni... ...is Pii V. pontificis romani, Andreae Auellino, Felicis ...antalice ac Catharinae bononiensis, a Clemente XI. ...fe romano MDCCXII. peractae, ex manuscripto italico ...germanice versa ac Francofurti ad Moenum MDCC ...dita; nunc autem in linguam anglicam translata:

...XIV. *Tiburis* IO. CAROLI CROCCHIANTIS *istoria ...hiese della citta di Tiuoli*, Romae 4. **

...XV. *Neapolis* CAESAR. EVGENII CARACCIOLI ...*sacra*, Neapol. MDCXXIV. *** CAROL. DE LEL... ...*upplemento alla Napoli sacra di Caracciolo*, Neapoli ...XIV. 4. BARTHOLOMAEI CHIOCCARELLI *antisti... ...neapolitanae ecclesiae catalogus, ab apostolorum temporibus ...ostram aetatem*, Neapoli MDCXLIII. fol. ANTONII ...CCIOLI *de sacris ecclesiae neapolitanae monumentis ...singularis*, Neapoli MDCXLV. fol.

...XVI. *Casini*; siue *monasterii casinensis* potius, *chronica ...monasterii casinensis*, coepta a LEONE, cardinali epi... ...o ostiensi: continuata a PETRO, diacono eiusdem coe... ...i: cum notis edita ab *Angelo de Nuce*, Parisiis MDCLXVIII. ...* ERASMI GATTOLAE *accessiones ad historiam abba... ...casinensis*, Venetiis MDCCXXXIV. fol. duabus partibus. ** ...*accessionibus* his praecipue monimenta sunt, quae ad ori-

 ginem,

...*eruditor. supplement. tom.* VI. p. 292.
...*moir. de Treuoux* MDCCXXXI. *august.* p. 1451.
...LEMENT *bibl. curieus historiqu. et critiqu. tom.* VI. p. 243.
...mica haec cum variis dissertationibus ac notis exstant in MV...
...ORII *script. rerum italicar. tom.* IV. p. 151.
...*a eruditor.* MDCCXXXV. p. 147.

ginem, incrementa decrementaque dominatus cœnobi casinensis pertinent, auctorque exponit de origine, de progressu iurisdictionis monasterii casinensis, ciuilis, mixtæ et criminalis, ac diuturnam dominatus possessionem ex monimentis ac scriptoribus defendere studet; postea autem de præstantia et fide archiui casinensis disserit:

XXVII. *Capuæ* MICHAELIS MONACHI *sanctuarium capuanum, in quo res sacræ Capuæ et alia plura per occasionem continentur*, Neapoli MDCXXX. 4.

XXVIII. *Beneuenti* MARII DE VIPERA *chronologia episcoporum et archiepiscoporum metropolitanæ ecclesiæ beneuentanæ*, Neapoli MDCXXXVI. 4.

XXIX. *Aletii* IVL. CAESARIS INFANTINI *Lecce sacra*, Aletii MDCXXXIV. 4.

In rebus ecclesiasticis, quæ in *Sicilia* gestæ sunt, explanandis itidem doctissimi viri studia sua collocarunt deque illis generatim commentati sunt:

ROCCHVS PIRRVS, princeps inter scriptores historiæ ecclesiasticæ sicilianæ. Emisit in lucem: *Siciliam sacram, disquisitionibus et notitiis illustratam, vbi libris quatuor, postquam de illius patriarcha et metropolita disquisitum est, a christianæ religionis exordio ad nostra vsque tempora cuiusque præsulatus maiorumque beneficiorum institutio, archiepiscopi, episcopi, abbates, priores, singulorum iura, priuilegia, præclara monumenta, ciuitates diœceseon, cum præcipuis earum templis religiosisque familiis atque viri siculi, vel sanctitate; vel doctrina illustres, continentur, explicantur.* Quum opus hoc quatuor libris constat ac *primus* complectitur notitias trium Siciliæ metropoleon, panormitanæ, messanensis et monte-regalensis, prima ecclesiæ panormitanæ notitia prodiit Panormi MDCXXX. fol. et iterum ibidem MDCXLIV. fol. Notitia secunda ac tertia ecclesiæ messanensis et monte-regalensis cum libro *secundo* de episcopis, quorum munera exstincta sunt, lucem viderunt Panormi MDCXXXIII. fol. Sequutus est liber *tertius*, in quo episcopatuum, nunc florentium, ac eorum diœceseon notitiæ traduntur, ibidem MDCXXXVIII. fol. post hunc autem liber *quartus*, quo sicularum abbatiarum ac priora-

...ratuum notitiæ habentur. Diuisus ille est in quatuor ...es; quarum autem duæ tantum priores in conspectum ... eruditi venerunt: prima Panormi MDCXLVII. fol. ...da eodem loco MDCXLIX. fol. Duæ posterio... siue tertia ac quarta, quo minus accessserint, ...ris mors impediuit. * Opus hoc, quum adhuc ... inter libros maxime rariores obtinuisset, ** non so... translatum est in *thesaurum antiquitatum et historiarum* ...æ; *** attamen non emendate atque adcurate; sed ... separatim iterum litteris descriptum, Panormi ...CXXXIII. fol. duobus tomis. * Ad editionem hanc or... ...am laudabilem operam adhibuit *Antoninus Mongitore,* ... quæ antea vitiosa erant, ea emendaret, quæque o... ..., adderet ac quoniam iste vitam deponebat, ante... librum ad finem perduxerat, quæ restabant de cœno... ...rdinis benedictini ac cisterciensis, ea elaboranda *Vi-...aria Amicus* suscepit:

...LBERTVS PICCOLVS, cuius dissertatio de *antiquo ...ecclesiæ siculæ* euulgata est, Messanæ MDCXXIII. 4. In ...m primatum archiepiscopi messanensis defendere ...; ANTONINVS DE AMICO pugnauit contra eum ...ione de *vrbis Syracusarum antiquo archiepiscopatu,* ... MDCXL. edita: **

...CTAVIVS CAIETANVS, qui varia ingenii monimen... ...historiam Siciliæ ecclesiasticam illustrandam compa... posteritati reliquit, vti sunt: *idea operis Siculorum,* ... *famaue sanctitatis illustrium,* Panormi MDCXVII. 4. ...*ctorum Siculorum ex antiquis græcis latinisque mo-...is,* a *Petro Salerno* post auctoris obitum editæ, ibi... ...DCLVII. fol. duobus tomis, ad quorum secundum ...um est: *opusculum, vbi origines illustrium ædium* ... *sanctæ*

...ONGITORE in *bibliothec. sicula tom.* II. p. 202.
...rii *catalogus librorum rarior.* p 533.
...at in *thesauri* huius *volum.* II. et III.
... *eruditor.* MDCCXXXVI. p. 433. *samlung von alten und neuen ...g. sachen,* 1733. p. 996.
...pta hæc etiam locum obtinuerunt in *thesauro antiquitatum historiarum Siciliæ volumin.* II.

ſanctæ deiparæ Mariæ in Sicilia ad promouendum ... *tum et pietatem explicantur*, idque non ſolum iter... diit ſeparatim Panormi MDCLXIII. 4. ſed etiam in ſer... italicum conuerſum eſt atque exiit ibidem MDCLXIV... *goge ad hiſtoriam ſacram ſiculam*, Panormi MDCCV... quæ quum per longius tempus in occulto latuiſſ... dem illa in lucem prolata eſt. Explanat auctor ini... ſtianæ religionis in Sicilia, ac præter alia, Petri ... ac Paulli Syracuſas aduentum. Quæ dicuntur de ... Mariæ cultu apud Siculos, ea etiam in eiusdem ... paullo ante memorato, de *illuſtribus ædibus ſanctæ Mariæ in Sicilia*, habentur:

FRANCISCVS CARRERA, cuius adductum ... *theon ſiculum; ſiue ſanctorum elogia*, Genuæ MDCLX...

Exſtant quoque ſcripta, ad hiſtoriam eccl... Siciliæ ſpeciatim; ſiue certarum vrbium, illuſtrand... poſita, eaque ſunt: I) de *Meſſana* CAROLI MORA... *nales protometropolitanæ meſſanenſis eccleſiæ*, quoru... tantum tomus lucem adſpexit, Meſſanæ MDCL... BENEDICTI CHARELLI *memorie ſacre della citt... na*, Meſſanæ MDCCV. 4. quibus maxime continentur... que acta ſanctorum, beatorum, eorum, qui tutelam... patroni ſunt dictæ vrbis. Quodam modo add... MELCHIORIS INCHOFERI liber, quo epiſtol... nis Mariæ, ad meſſanenſes exaratam, defendere... eſt; non aliud autem, niſi meras nugas, egit. Pro... mum ſub titulo: *epiſtolæ beatæ virginis Mariæ ad... ſes veritas vindicata et illuſtrata*, Meſſanæ MDC... Sequuta eſt deinde noua editio auctorque in ea pr... inſcriptionem ita mutauit: *coniectatio ad epiſtolam ... virginis ad meſſanenſes*, ** eam ob cauſſam, quia ... dicitur, indicis congregatio priorem editionem d... rat; poſteriorem autem, tanquam pluribus ratio...

* *hiſtory of the works of the learned* MDCCIX. p. 93... *de' letterati d' Italia tom.* XIII. p. 476. *acta eruditorum* ... p. 156. add. MONGITORIS *bibliothecam ſiculam tom.* II. ...

** refert hoc *Sotwellus* in *bibliothec. ieſuitic.* p. 608.

ructam, atque argumentis, quæ gignant probabilitatem, endere ac legere permisit: * II) de *Catana* IO. BAPTIST. DE GROSSIS *catanensis ecclesiæ notitia*, Catanæ MDCXLII. MDCXLVII. fol. duobus voluminibus: eiusdem *Catana sacra; siue de episcopis catanensibus*, ibidem MDCLIV. fol. III) de *Panormo* IO. MARIAE AMATI *de principe templo panormitano libri* XIII. *in quibus ostenditur panormitana cathedra, a sancto Petro apostolo instituta: describitur maxima ecclesia, prima, secunda, tertia, quarta, hodierna earumque situs, maiestas, architectura*, cet. Panormi MDCCXXVIII. fol. ** Præter alia, in opere hoc bina concilia prouincialia recensentur ac BARTHOLOMAEI DE NEOCASTRO *historia sui temporis* nunc primum ex autographo exhibetur, qua vesperæ istæ siculæ copiose enarrantur: ANTONINI MONGITORIS *bullæ, priuilegia et instrumenta panormitanæ metropolitanæ ecclesiæ, collecta notisque illustrata*, Panormi MDCCXXXIV. fol.*** Præmisit auctor dissertationem de prærogatiuis panormitanæ ecclesiæ hasque sumsit ab origine apostolica, a iure metropolico, a coronatione regum, a magnificentia sepulcrorum et a multitudine sanctorum. Adfirmat quoque, apostolos regimen ecclesiasticum ad modum imperii ciuilis composuisse atque in Sicilia, speciatim Panormi constituisse episcopos: IV) de *Monte regio* IO. LVDOVICI LELLI *historia della chiesa di Monreale*, Romæ MDXCVI. 4. ac multo auctior Panormi MDCCII. fol. * Ad historiam *Sardiniæ* ecclesiasticam illustrandam studia sua contulit ANTONIVS FELIX MATTHAEIVS. Edidit ille: *Sardiniam sacram; seu de episcopis Sardis historiam, nunc primo confectam*, Romæ MDCCLVIII. fol. Præmissa est dissertatio de *Sardinia et illius ecclesiis*. De *Corsica* rebus eccle-

...ollit hoc ex *indice librorum prohibitorum*, auctoritate Alexandri ...II. edito, p. 234. Quæ in priore editione notata fuerint, vi...ndum est ex *indice expurgatorio hispanico* p. 792.

...pplementor. *ad noua acta eruditor. tom.* I. p. 289.

...cta eruditor. MDCCXLI. p. 337.

...men *Io. Ludouici Lelli* fictum est. Adsciuit illud sibi LVDOVICVS DE TORRES: confer PLACCII *theatrum pseudonymorum* p. 413.

ecclesiasticis videatur SALVATOR. VITALIS *cronica* *santuario di Corsica*, Florentiæ MDCXXXIX. 4.

§. VII.

Vti aliarum regionum; ita *Heluetiæ* quo storia ecclesiastica in variis ingenii monimentis ta est, quorum licet non magnus sit numerus ciunt tamen illa ad res Heluetiæ sacras intelli præcipue memorabiles. Quodsi ad ea animum mus, quæ narrantur, eo modo ista inter se diff alia sint generalia; alia autem specialia hæcque certa loca; vel ad singularia argumenta specten

Ad historiam ecclesiasticam Heluetiæ eamque sam conscribendam egregia studia contulit IO. HOTTINGERVS; nec mediocrem laudem indust tionis ac meritorum de patria sua consequutus est. O confecit, inscriptionem præfert: *heluetische kirche ten*, ac quatuor partibus absoluitur, quarum tempore profanæ in Heluetia religionis vsque ad F imperatoris ætatem perducta, lucem adspexit, Tiguri 4. *secunda* de statu helueticæ ecclesiæ a tempore iam rici II. ad Maximilianum I. eodem loco atque anno 4. emendatione sacrorum in Heluetia vsque ad ann itidem memorato loco atque anno 4. ac *quarta*, q plectitur res, ab anno MDCCI. vsque ad annum MD gestas, Tiguri MDCCXXIX. 4. * Exhibet liber magni laboris est, multa memorabilia, ex docum dignis, sumta ac iure inter præcipua scripta de re siasticis singularium regionum locum tuetur. Quo do et huc referenda esse videtur: RANVTII *Heluetia sacra e profana, cioe, relatione del dom porale de* XIII. *cantoni suizeri e de vescouati, abba dignita subordinate alla nuntiatura heluetica*, MDCXLII. 4. quum ea continentur varia, quæ

* quarta hæc pars recensetur in *der samlung von alten theologischen sachen*, 1731. p. 610. COLERI *auserlesene bibliothec, volum.* IV. p. 509.

siasticæ Heluetiæ lucem præbent. Quodsi tamen ad principalem, ibi traditam, respiciamus, pertinet scri- hoc ad pontificem romanum eiusque nuntios, qui iae eius negotia curant atque expediunt. Multa et sunt sine bona fide. Præter hunc, inter pontificis ro- adsectatores CASPAR LANGIVS spissum opus XCII. duobus tomis edidit eoque probare, sibi sumsit, Heluetios a prima ætate religionis christianæ vsque tempora Lutheri ac Zwinglii non alia fuisse sacra, siue doctrinam; siue ad cultum diuinum aduertas animum, quæ ecclesiæ romanæ sint propria, eaque semper con- esse ac propagata. Fuerunt tamen, qui scriptorem confutarent, inprimis antea laudatus Hottingerus. certa tantum capita historiæ ecclesiasticæ helueticæ susceperunt, eaque vel singularium locorum; rerum. Qdod enim ad loca adtinet, exstat: *sacra; siue episcopatus et episcoporum basileensium se- Conrado, episcopo basileensi, ad sacram inaugura- dicata a collegio bruntbrutano societatis iesu*, Brun- MDCLVIII. 8. Auctor libri huius, qui inter scripta refertur, CLAVDIVS SVDANVS esse perhibetur. * illi potest: CHRISTIANI VRSTISII *epitome bi- basileensis*, Basileæ MDLXIX. MDLXXVII. 8. quoniam coniunctum habet episcoporum catalogum; præ- autem: GABRIELIS BVCELINI *Rhætia ethnica*, *gallica*, *germanica sacra et profana*, Augustæ Vin- MDCLXVI. 4. De monasteriis helueticis varii com- sunt. ** Eorum, quæ benedictinorum sunt, abbatiæ sancti Galli historia habetur in *idea sanctæ gationis helueto-benedictinæ*, *exhibita a musis sangal-*, MDCCII. fol. Quæ in lucem exiit, HENRICI *Heluetia sancta*, germanice scripta, Lucernæ LVIII. de sanctis, in Heluetia religioso honore adfe- ctis,

Q 5

* *burgisch. biblioth. historic. centur.* I. p. 24. VOGTII *catalog. rarior.* p. 74. CLEMENT *biblioth. curieus. historiqu. et cri-* tom. II. p. 482.

** quæ HOTTINGERVS præfatus est ad *tomum* I. *historiæ eccle-* *helueticæ*.

ctis, deque eorum vitis atque meritis exponit. Idem trum *ecclesiasticum Heluetiorum* composuit eoque o Heluetiæ cœnobia descripsit; minus autem opus ho publicum vsum translatum fuit.

Inprimis ad historiam hanc ecclesiasticam pertin quæ eo consilio peracta sunt, vt sacra Heluetiæ repu rentur ac meliorem formam reciperent. In enarrand lis singulare studium posuit: ABRAHAM. RVCHAT in lucem edidit: *histoire de la reformation de la Suisse l'on voit tout ce, qui s'est passé de plus remarquable, de l'an 1516. iusqu' en l'an 1556, dans les eglises des* XIII. *ca et des etats confederéz, qui composent auec eux le* L. *corps uetique.* Sex operis huius sunt tomi, quorum duo pri Geneuæ MDCCXXVII. quatuor posteriores autem eodem co MDCCXXVIII. 12. publicæ luci expositi sunt. * M quidem auctor adtulit, iam ab iis dicta, qui idem a mentum enarrarunt; minus tamen dubitandum est, q liber cum voluptate legatur, præsertim a linguæ g amatoribus. Ea ipsa, quæ tradidit RVCHAT, ex veritat mari debent vtque facilius hoc fiat, scripta quoque no tium de tam memorabili rerum ecclesiasticarum con ne consulenda sunt, maxime in historia certaminis, vt catur, sacramentarii; siue de sacra cœna. Emisit e RVCHAT *abregé de l' histoire ecclesiastique du pais de V* Bernæ MDCCVII. 8.* Præter eum, in eodem argument lustrando versatus est IO. CONRADVS FVSSLINVS præclara adiumenta ad historiam emendationis sacro helueticorum adtulit, quum iuris publici fecit: *beytr zur erläuterung der kirchen-reformations geschichten Schweitzerlandes*, quatuor partibus. Prima in lucem ve Tiguri MDCCXLI. 8. secunda ibidem MDCCXLII. 8. tertia eod loco MDCCXLVII. 8. quarta ibidem MDCCXLIX. 8.** Col au

* *bibliothequ. germaniqu. tom.* XVI. p. 1. XVII. p. 1. XIX. p XXI. p. 46. *acta eruditor.* MDCCXXIX. p. 202. COLERI *lesene theolog. bibliothec, volum.* III. p. 677, IV. p. 280. *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 17

** *nachrichten von den neuesten theologischen büchern*, *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1743.

tor laudabili ſtudio varia monimenta, ad hiſtoriam eccleſia-am, ſpeciatim reformationem helueticam illuſtrandam com-rata, iudicia, conſilia, edicta, colloquia, pacta, confeſſiones, ripta polemica, ad controuerſias reformatorum cum pon-ficis ac lutheranis, etiam anabaptiſtis pertinentia. Alia orum monimentorum antea quidem in lucem prodierant; oſtea autem in numerum ſcriptionum multo rariorum ve-runt. Alia exſtiterunt tantum manu exarata et nunc rimam lucem adſpexerunt. Exhibuit iſta FVSSLINVS on ſola; ſed adnotationes quoque, lectione dignas, adie-t atque in præfationibus, quæ ſingulis voluminibus præ-miſſæ ſunt, de iisdem diſſeruit.

§. VIII.

In hiſtoria *Germaniæ* ſacra expolienda multi do-ctiſſimi viri ſuperiore noſtraque ætate elaborarunt in-duſtriamque ſuam pariter atque eruditionem ſcriptis, quæ ad illam pertinent, probarunt. Non exiguus eorum numerus; nullum autem inter illa exſtat, in quo res Germaniæ eccleſiaſticæ vniuerſæ debito ordine atque enarrentur. Quæ enim his ingenii monimen-tis continentur, ea partes tantum totius hiſtoriæ huius tantæ exhibent, ita inter ſe diuerſa, vt alia ad certas regiones vrbesque: alia ad ſingularia argumenta, ni-mirum de archiepiſcopis, epiſcopis, monaſteriis, tem-plis, ſacris emendatis, vita actisque virorum, qui mu-nera ſanctiora obierunt, ac quæ reliqua ſunt, ſpectent. Et commentarii de Germania eccleſiaſtica generatim ponere videntur; attamen vbi ad res ipſas reſpicia-mus, non omnia; ſed quædam capita hiſtoriæ huius ea-que generalia complectuntur.

Quum ſcripta hiſtoriæ eccleſiaſticæ Germaniæ diuerſi variique generis ſunt atque ordinis ratio poſtulat, vt illa diſtincte percenſeantur, primum locum iis adſigno, quæ ſcripta generalia Germaniæ ſacræ nobis tradunt. Ad claſ-ſem hanc pertinent:

IACOBI SCHOPPERI *neue chorographia vnd hiſtorie der nation, das iſt, wahrhafte, eigentliche vnd kurtze beſchreibung der alten hochlöblichen teutſchen*, Francofurti ad

ad Moen. MDLXXXII. fol. quod opus ita compositum est vt eo quoque historia ecclesiastica contineatur: *

GABRIELIS BVCELINI *Germania topo-chrono-stemmatographica sacra et profana*, Augustæ Vindelic. et Vlmæ MDCLV. fol. Francofurti MDCXCIX. fol. qua exponitur cum de archiepiscopis, episcopis, abbatibus, præpositis; tum de monasteriis diuersorum ordinum, plerumque dignitate abbatum insignibus:

IO. HENRICI VRSINI *compendium historicum de ecclesiarum germanicarum origine et progressu, ab adscensione domini vsque ad Carolum magnum*, Norimbergæ MDCLXIV. 8.** cuius libri argumentum non satis quidem diligenter atque adcurate enarratum est; exhibet tamen is res vtiles ac lectione dignas:

CHRISTIANI SCHVTZII dissertatio de *ortu et progressu christianæ religionis in Germania*, Lipsiæ MDCLXXX.

GODEFRIDI HECHTII *Germania sacra et literata; siue de origine et progressu rei sacræ atque politioris in Germania doctrinæ ex æuo medio commentarii*, Vitembergæ MDCCXVII. 8. *** quo libro auctor ad seculum XVI. progreditur, quumque id agit, vt vicissitudines ecclesiæ exponat, incrementa ac decrementa religionis, ritus sacros, discidia, hæreses, mores virorum ordinis sacri, iudæorum quoque enarrat, non sine diligentia atque adcuratione:

Einleitung zu des heiligen roemischen reichs kirchenstaat; oder vnpartheyische nachricht, wie die drey im heiligen roemischen reiche vblichen religionen, als die römisch-catholische, euangelisch-lutherische vnd reformirte erwachsen vnd was sie lehren, Lipsiæ MDCCXXII. 8. duabus partibus, quarum prior ex scriptoribus, fide dignis; posterior autem ex libris symbolicis pontificiorum, lutheranorum ac reformatorum ea ratione composita est, vt vtraque rebus Germaniæ ecclesiasticis lucem adferat:

MARCI

* ZELTNERVS *vit. theologor. altorfinor.* p. 78.

** *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1735. p. 286.

*** *acta eruditor.* MDCCXVII. p. 417 *vnschuldige nachrichten*, 1717. p. 1072.

MARCI HANSIZII *Germania sacra*, cuius duo tomi gustae Vindelic. MDCCXXVII, MDCCXXIX. fol. prodierunt. * ... metropolis laureacensis cum episcopatu patauiensi: ... archiepiscopatus salisburgensis describitur. Opus magni laboris magnaeque vtilitatis, ad exemplum VG... LI ac SAMMARTHANORVM, quorum ille *Italiam* ...: hi *Galliam christianam* dederunt, ab auctore su... minus autem perductum ad finem, id quod vt feliciter, quisque harum rerum peritus ac cupidus ... optat. Cum iam memoratis scriptis consocio IO. ...LTERI *de libertate ecclesiarum Germaniae libros septem*, MDCLXXXIII. 4. eam ob caussam, quoniam in illis sunt, quae historiae sacrae germanicae lucem praebent; ... hos autem, quodam modo huc etiam referre licet: ...FREDI SCHVTZII *exercitationum ad Germa... sacram gentilem sylloge*n, Lipsiae MDCCXLVIII. 8. ** ... aliis, qui idem argumentum explanarunt. ***

...istianae religioni, per Germaniam propagandae atque ...dae, Bonifacius singularem operam dedit: Thurin... Hassis, Frisiis atque aliis euangelium adnuntiauit; ... praescripsit legesque dedit ecclesiasticas; ita ta... nimium studium in pontificis romani potestate ...anda stabiliendaque collocaret. Dictus ideo est ...orum *apostolus* magnamque nominis famam sibi con...; quod autem non ea ratione intelligendum, vt ...mus, Bonifacium primum fuisse, qui Germanis, ... Thuringis, doctrinam christi traderet eosque a ... sacris ad christiana duceret. Quae enim praestitit, religionem nostram sanctissimam, inter gentem hanc ...am, spectant. De vita gestisque eius varia ingenii moni-

* ...*eruditor.* MDCCXXIX. p. 193. *deutsche acta eruditor. vol.* XII. ... XIII. p. 685.

** ...VTII *theolog. bibliothec, volum.* IV p 279.

*** ...legantur: SCHEDIVS de *diis germanis:* HACHENBERGIVS *disser...* VIII. *Germaniae mediae:* HELMONDVS in *chronico Slauo...*: MEIBOMIVS de *statu religionis et reipublicae veteris Saxoniae:* ...erpretes Caesaris ac Taciti pluresque alii apud FABRICIVM ...*bliograph. antiquar. cap.* VIII. p. 253.

monimenta lucem adſpexerunt, *, quæ quum multa a
menta ad res ſacras Germaniæ illuſtrandas adferunt,
alienum eſſe a loco hoc, puto, ſi commemoratio co
fiat. Prodierunt:

CYRIACI SPANGENBERGII *Bonifacius; oder l*
eben-hiſtoria: wahrhaftiger, ordentlicher bericht, wi
vm die religion in Thüringen, Heſſen, Francken vnd Bey
von 714. iahr bis aufs 755. geſtanden, darinnen das l
vnd gantze hiſtoria Bonifacii mit eingeführet vnd begri
wird, Smalcaldiæ MDCIII. 4. **

IO. LEZNERI *hiſtoria Bonifacii, der Teutſchen ap*
genant, Erfordiæ MDCIII. 4. cuius prior pars ipſam narra
nem de rebus Bonifacii complectitur; in poſteriore a
habentur epiſtolæ cum ipſius Bonifacii; tum aliorum
eum exaratæ: ***

IACOBI WEBRI *vierzehn kurtze hiſtor*
predigten, in welchen gehandelt wird von der beke
rung der Deutſchen vnd Thuringer, wie auch
ſtadt Ohrdruf, wie dieſelben aus dem heiden-zum pab
durch ſanct Bonifacium, vnd wiederum aus dem pabſt-
chriſtenthum durch den mann gottes doct. Martinum L
therum bracht worden ſind, Ienæ MDCVI. 4. qui ſermo
ab auctoris filio, *Stephano Webero*, in lucem editi ſunt:

HENRICI PHILIPPI GVDENII diſſertatio de Boni
cio, Germanorum apoſtolo, et obſeruationes miſcellaneæ ex
ſtoria Bonifacii ſelectæ, quas cum præſide *Iuſto Chriſtoph*
Bœhmero defendit, Helmſtadii MDCCXX. Scripta quoq
eſt vita Bonifacii a WILLIBALDO, diſcipulo: a presby
ro ſancti Martini, vltraiectini, et a quodam monaſterienſi

De archiepiſcopis atque epiſcopis Germaniæ gen
tim expoſuerunt eruditiſſimi viri, quorum nunc ſequent
monimenta exſtant: CASPA

* ſcriptores de Bonifacio, antiquiores æque ac recentiores, rec
ſet SAGITTARIVS *antiquitat. gentiliſmi et chriſtianiſmi thuring*
libr. III. *cap.* 28. p. 343.

** FABRICII *hiſtor. bibliothec. part.* V. p. 309.

*** *vnſchuldige nachrichten*, 1713. p. 751.

* *vnſchuldige nachrichten*, 1713. p. 760.

** hæ tres vitæ Bonifacii exſtant in *actis ſanctor. tom.* I
477. 487.

CASPAR. BRVSCHII *epitome magni operis de omnibus Germaniae episcopatibus*, Norimbergae MDXLIX. 8. vbi exhibentur annales archiepiscopatus moguntini ac XII. episcopatuum suffraganeorum: *

PETRI MERSSAEI *electorum ecclesiasticorum, id est, coloniensium, moguntinensium ac treuirensium catalogus*, cum breuiore narratione rerum, a singulis gestarum; *item episcoporum, qui sub coloniensi subsunt, id est, leodiensis, vltraiectensis, osnabrugensis, monasteriensis ac mindensis*, Coloniae Agripp. MDLXXX. 8.

IO. GEORGII ECCARDI *kurze erzehlung der vornehmsten beschreiber der ertzbischöflichen vnd bischöflichen historia vnsers teutschen vaterlands, wobey zugleich das vorhaben, eine vollständige historie des bischofthums Osnabruk zuuerfertigen, eröfnet wird*, Lemgouiae MDCCXVIII. 4. cuius scripti veluti in transitu mentionem facio, quum eo de ipsis archiepiscopis atque episcopis non agitur:

Histoire ecclesiastique d'Allemagne, contenant l'erection, le progres et l'etat ancien et moderne des archeueches et eueches, Bruxellis MDCCXXIV. 8. duobus voluminibus. ** Quo vtili opere archiepiscopatus Germaniae cum ipsorum episcopis ac suffraganeis, singulorumque archiepiscoporum et episcoporum successores, ad nostra vsque tempora recensentur. Archiepiscopi hoc ordine commemorantur: moguntinus, treuirensis, coloniensis, salisburgensis, pragensis, vesontinus, magdeburgensis, bremensis:

IO. IACOBI MASCOVII dissertatio de *primatibus, metropolitanis et reliquis episcopis ecclesiae germanicae*, Lipsiae MDCCXXIX. qua notitia suppeditatur archiepiscoporum moguntinorum ac duodecim aliorum episcopatuum, qui moguntino sunt suffraganei. Spectat huc etiam HANSIZII *Germania sacra*, quam iam antea commemoraui. Qui

* est quoque in GVALTERII; siue GRVTERI *chronico chronicorum ecclesiastico-politico*, quo opere et alii episcoporum Germaniae catalogi exhibentur. Recensetur *epitome* haec in STRVVII *bibliothec. antiqua* MDCCV. p 389. adde: CLEMENT. *bibliotheq. curieuse, historiqu. et critiqu. tom.* V. p. 330.

** *journal des sauans* MDCCXXV. *ianuar.* p. 20.

Qui oblata occaſione de archiepiſcopis atque epiſcopis Germaniæ diſſeruerunt, eos tacitus prætermitto.

Secundum locum tribuo ſcriptis, quæ ſpeciatim ad hiſtoriam eccleſiaſticam certarum regionum ac prouinciarum Germaniæ pertinent. In percenſendis illis ordinem litterarum, qui harum eſt regionum, ſequi, animus mihi eſt. Illuſtrant igitur hiſtoriam ſacram

Aichſtedenſis epiſcopatus IACOBI GRETSERI liber inſcriptus: PHILIPPI, epiſcopi aichſtedenſis XXXXIX. de eiusdem *eccleſiæ diuis tutelaribus, ſancto Richardo, Willibaldo, Wunibaldo, Walpurga commentarius*, cum duobus in eum *obſeruationum* libris ac catalogo hiſtorico de epiſcopis aichſtedenſibus, Ingolſtadii MDCXVII. 4. De iisdem epiſcopis, eorum vitis rebusque, quæ ad epiſcopatum hunc pertinent, expoſuit IO. HENRICVS DE FALCKENSTEIN in opere: *nordgauiſche Alterthümer*, Francofurti et Lipſiæ MDCCXXXIII. fol. duobus tomis:

Auſtriæ DIDACI DE LEQVILLE opus de *pietate auſtriaca*, Oenipont. MDCLX. fol. quod tribus voluminibus abſoluitur, atque ad res ſanctorum auſtriacorum ſpectat: WENCESLAI ADALBERTI CZERWENCKA *annales et acta pietatis habsburgo - auſtriacæ*, Pragæ MDCXCV. fol. quibus maxime de originibus ac donationibus cœnobiorum in Auſtria exponitur: IO. LVDOVICI SCHOENLEBENII *annus ſanctus habsburgo - auſtriacus*, Salisburgi MDCXCVI. fol. itidem memoriæ ſanctorum in Auſtria conſecratus: RAYMVNDI DVELLII *diſſertatio de fundatione templi cathedralis auſtriaco - neapolitani*, Norimbergæ MDCCXXXIII. 4. vbi fata dicti templi memorabilia ſtudioſe enarrantur: * BERTHOLDI *ſancta et beata Auſtria; ſeu acta et vitæ ſanctorum eorum, qui a primo inde chriſti ſeculo ad hanc vsque ætatem Auſtriam illuſtrarunt*, Auguſtæ Vindelicorum MDCCL. fol. ** quo libro recenſentur ordine chronologico homines, ſanctimoniæ laudibus celebrati, qui in Auſtria vel nati ſunt; vel res ſacras ſuſceperunt; vel ibi per

loci

* *nou. actor. eruditor. ſupplement.* tom. I. p. 130.

** *acta eruditor.* MDCCLIII. p. 337. BECKERI *theolog. biblioth. volum.* II. p. 1043.

tempus vitam degerunt; vel suam mortalitatem , eorumque exhibentur imagines. Accesserunt :rtationes: *prima* de expositione symboli austriaci o. v. quod auctor explicandum esse: *Austria erit ultima*, suspicatur: *secunda* de adcurata totius Au-ulorum et populorum historia: *tertia* de primis apostolis deque origine doctrinæ christianæ, in il-itæ. Quæ fata fuerint religionis nostræ euangeli-lutheranæ in Austria, singulari atque adcuratiori xplanauit BERNARDVS RAVPACHIVS in *dem schen Oesterreich, das ist, historischen nachricht von nehmsten schicksaalen der euangelisch-lutherischen kir-dem ertz-herzogthum Oesterreich.** Constat egregium itile opus hoc quinque partibus. Postquam *prima* in lucem exierat sub adducto titulo, Hamburgi XXII. 4. sequuta est *secunda*, inscripta: *erläutertes sches Oesterreich, das ist, fortgesezte historische nach-* ibidem MDCCXXXVI. 4. *tertia* huius tituli: *erläuter-ngelisches Oesterreich; oder zweyte fortsetzung der hen nachricht*, eodem loco MDCCXXXVIII. 4. *quarta*, scriptione: *erläutertes euangelisches Oesterreich; oder und lezte fortsetzung der historischen nachricht*, ibi-DCCXL. 4. *quinta* denique; siue *presbyterologia au-*, ibidem MDCCXLI. 4. Commendat se liber hic quæ narrata traditaque sunt, fide, quum illa auctori-ipsorum ac documentorum nituntur, multaque com-r memorabilia:

mbergensis episcopatus IACOBI GRETSERI *diui bam-us, sanctus Henricus, imperator, sancta Kunegun-peratrix, sanctus Otto, episcopus*, cum notis, In-i MDCXI. 4. ANDREAE, abbatis bambergensis, de ncti *Ottonis* libri quatuor, in lucem prolati, cum nis collati et illustrati obseruationibus a *Valerio* Colbergæ MDCLXXXI. 4. IO. PETRI LVDEWIG

conti-

iditor. MDCCXXXII. p. 581. *nouor. actor. erudit. supplement* p. 537. *tom.* VI. p. 123. *samlung von alten und neuen theolog.* 1739. p. 835. 1745. p. 461. *nachrichten von den neuesten lehern, volum.* I. p. 548.

continuatio episcoporum bambergensium, *ab anno* MDC. a-
num MDCCXVIII. quæ et alia argumenti huius scripta
iunctim iam laudatus DE LVDEWIG edidit in *scripto*
episcopatus bambergensis, quorum duo volumina, Fra
furti et Lipsiæ MDCCXVIII. prodierunt, deque iisdem d
atque adcurate præfatus est:

Bauariæ MATTHAEI RADERI *Bauaria sancta et*
Ingolstadii MDLXXXI. fol. duobus voluminibus, cum
ris elegantioribus, æri incisis, quæ editio raro inueni
iterum Monachii MDCXV. MDCXXIV. tribus tomi
MDCCIV. fol. quatuor voluminibus:

Bohemiæ GEORGII BARTHOLDI PONTANI A BR
TENBERG libri tres *Bohemiæ piæ*, Francofurti MDCVIII.
ZACHARIAE THEOBALDI *chronologica ecclesiæ bohe*
adumbratio, Vitembergæ MDCXI. 4. ** IVLII SOLIN
NI *Bohemia exoriens*, *gentilis*, *christiana*, *pia*, *belli*
regnans, *imperans*, *austriaca*, Pragæ MDCXXVII. fol.
Ferdinandum III. nomine collegii iesuitarum pragensis,
quæ est communis sententia, initia sacrorum christian
in Bohemia repetuntur a Borziuoio, principe Bohem
decimo, qui a Methodio et Cyrillo edoctus idola sust
ac Bohemis christi disciplinam commendauerit: BOHV
BALBINI libri de *Bohemia sancta*; *siue de s*
ctis et beatis Bohemiæ, *Morauiæ*, *Silesiæ*, *Lus*
Pragæ MDCLXXXII. fol. de *parochiis et sacerd*
ibidem, MDCLXXXIII. fol. ac *de archiepiscopis*
bemiæ, ibidem MDCLXXXIV. fol.*** Inter res eccle
cas Bohemiæ ea maxime memorabilia sunt atque in c
mentariis, vbi illæ explanari debent, principalem pa
constituunt, quæ ad Io. Hussum eiusque doctrinam:
bellum, quemadmodum dicitur, hussiticum et ad fra
bohemos pertinent. De singulis his capitibus erud
rum virorum scripta in lucem exierunt. De vita H
rebus eius, fatis, martyrio ac quæ ad posteros transi
ingenii monimentis videantur: SAM. MARTINII H

* VOGTII *catalogus libr. rarior.* p. 566.
** FABRICII *historia bibliothec. part.* V. p. 540.
*** exstant libri hi in BALBINI *miscellaneis historicis* :
conf. *acta eruditor.* MDCLXXXII. p. 400. MDCLXL.

us, *id est*, *collatio historica duorum fortissimorum militum*, *Io. Hussii, bohemi, et Martini Lutheri*, *germanorum natales*, *educatio*, *officium*, *doctrina*, *virtuquutio*, *mors*, *mortem denique sequuta*, *ex histomonimentis*, *piorum theologorum testimoniis*, *aduerdictis scriptisque bona fide et studio christiano ur*, Pragæ MDCXVIII. 8. Vitembergæ MDCCXVII. 8. *I. Wernsdorfii* præfatione: CHRISTOPHORI WALI *Hussus rediuiuus*, *das ist*, *grundliche vnd eigentbreibung aller handlungen*, *tractaten*, *predigten*, *verbærungen*, ceter. *in sachen Io. Hussens*, Geræ II. 4. qui liber etiam sub titulo: *Hussus combustus*; *ktus*, ibidem MDCXXIV. 4. prodiit: ADAMI RERGII dissertatio de *Ioanne Husso martyre*, Lipsiæ I. GVILIELMI SEYFRIDI dissertatio de *Ioannis rtyris ortu*, *educatione*, *studiis*, *doctrina*, *vita*, *scriptis*, Ienæ MDCXCVIII. iterum MDCCXI. IX. ac cum vberioribus adnotationibus *Io. Chri- Mylii* ac præfatione *Friderici Andr. Hallbaueri*, CCXLIII. 4. * *an account of the life and trial of s*: ** IACOBI LENFANT *reflexions vpon the prese of Iohn Huss*: *** *leuen van Iohann Huss*: * IO. ICI MAYERI *concordia Io. Hussi et Martini Luracipuis fidei orthodoxæ articulis pars prima*, *vitæ ac oannis Hussi historiam exhibens*, Sedini MDCCII. 4. quoque vita Hussi. et *epistolis* eius quibusdam, *heri* præfatione, Vitembergæ MDXXXVII. 8. editis, 1; et eiusdem *operibus* præmissa, quæ in lucem Norimbergæ MDLVIII. fol. ** atque iterum

 MDCCXV.

von alten vnd neuen theologischen sachen, 1731. p. 788. 568. 1745. p. 237. *nachrichten von den neuesten theolog.* *volum*. II. p. 748.
memoirs of litterature, *volum*. III. 1713. *octobr*. p. 278 p. 289. 305.
decembr p. 321.
leuensbeschryuing van beroemde en geleerde mannen, *part*. I. p. 4;9. Amstelodami MDCCXXX. 8.
rara est ac magnum pretium habet: conf. VOGTII *catalog. arior*, p. 357.

veritatis adhuc tradita, amplecterentur:
tificii in exstinguendis illis omnem co
atque operam ponerent, caussam su
tuerentur armaque sumerent. Ortum
hussiticum, de quo commentatus est:
in *historia hussitarum libris duodecim*, *q*
duo de septem sacramentis et de ceremon
duorum Bohemorum, *Io. Rokyzanae et*
Philippica septima Io. Cochlaei de publica
ordinatione, *quae vulgo interim dicitur*,
fol. Opus hoc quia infensissimus host
fuit, mirum non est, eum prauis adfect
sum eiusque adsectatores et amicos
Quum tamen illud non solum locum o
rariores; verum etiam documenta vtili
pontificum romanorum et conciliorum
principum, illustrium virorum ciuilis ac
norem quemdam opus hoc consequutum
dignitatem præ se habet: ZACHARIAE
inscriptus: *hussitenkrieg*, *darinnen begriff*

---

* *iournal des sauans* MDCCXVI. *ianuar.* p. 98.

s, secunda. Postea tertia accessit cum *Siegism.*
umgartenii praefatione, Vratislauiae MDCCL. 4. tri-
minibus. Exstat quoque interpretatio latina; non
nen operis; sed primae tantum partis. Inscriptio eius
m hussiticum, quo M. Io. Hussii vita doctrinaque et mors
editur, vtque Bohemi; inprimis vero Ioannes
s Procopius Rasus vindicationem ipsius susceperint,
r exponitur, Francofurti MDCXXI. fol. Auctor multa
i ac memoria digna, qua decet, fide enarrauit,
temporis sequutus, ac varia documenta in hunc
um transtulit. * Ad describendam historiam hanc
quoque IACOBVS LENFANT ac composuit: *hi-*
la guerre des Hussites et du concile de Basle, Am-
MDCCXXXI. 4. duobus tomis, quorum posteriori
t: *dissertation de mr. de Beausobre sur les adami-*
ns a mr. Lenfant;** non omnibus autem satisfe-
um enim monimenta scriptorum, qui Husso atque
ius infensi fuerunt, non satis caute sequeretur;
tam adhiberet adcurationem, sine caussa hussitas
ehendit iisque tribuit, quae praua sunt ac vitiosa.
rt emendaretur atque ipsum opus fieret locupletius,
E BEAVSOBRE, paullo ante a me memoratus,

 scripsit:

scripsit: *supplement a l'histoire de la guerre des hussit* *mr. Lenfant*, idque post mortem patris sui filius e Lausonii et Geneuae MDCCXLVI. 4.* In supplemento exhibetur primum: LAVRENTII BYZYNII *origo et* *rium belli hussitici*, ab anno MCCCCXIV. ad MCCCCXXI quo diario, diligenter scripto, multa memorabilia historiam hussiticam illustrandam ac corrigendam vtilia tinentur. Sequuntur deinde BEAVSOBRE commei de secta nazaraeorum contra Moshemium eiusdemqu notationes criticae in notitiam, quam DVPINIV OPTATI libris in *bibliotheca* sua dedit. Praeter scripta, enarrata, ad locum hunc pertinent: IO. LAVRE LANGERMANNI *polemographia hussitica*, Giessae MDCLX *histoire, de l'heresie de Wiclef, Iean Hus et Ierome P* *auec celle des guerres de Boheme, qui en ont eté les* Lugduni MDCLXXXII. 12. cuius historiae auctor nomei dem suum omisit; illum autem esse ANTONIVM VA LASIVM, varia indicia, probabiliter saltem, monstran liber, sermone gallico compositus, de *Ziska*, *duce* *Bohemorum euangelicorum*, *seculi penultimi*, *cum* *b* *bellorum et turbarum, religionis caussa in regno Bohemia* *tatarum*, *vna cum supplicio Io. Hussi et Hieronymi pra* Lugduni Batauorum MDCLXXXV. 12. *leuen van Io* *Zischka en der hussitenkrieg*. * Doctrina Hussi post tem eius ita propagata est, vt multi illam amplectere coetum sanctiorem constituerent ac propriam praescril disciplinam. Dederunt illi sibi nomen *fratrum b* *rum*, de quibus docti viri singulari studio commentat variaque ediderunt scripta. Exstat: IOACHIMI C RARII *narratio historica de fratrum orthodoxorum e* *in Bohemia, Morauia et Polonia*, Heidelbergae MDC

Fr

* KRAFTII *theolog. biblioth. volum.* 1. p. 516.

** diarium hoc primus iuris publici fecit DE LVDEWIG in *is manuscriptorum, tom.* VI. p. 124.

*** *acta eruditor.* MDCLXXXIII. p. 506. NICERONII *memoi* V. p. 71.

* in *de leuensbeschryuing van beraemde en geleerde mannen,* *num.* 5. p. 565. Amstelodami MDCCXXX. 8.

MDCCXXXIX. 8. in lucem emissa est. * Addo: IO. LASITII *historiæ de origine et rebus gestis fratrum bohemorum librum octauum, qui est de moribus et institutis eorum, ob præsentem rerum statum seorsim editum. Adduntur tamen reliquorum septem librorum argumenta et particularia quædam excerpta.* Scripserat Lasitius historiam fratrum bohemorum, in octo libros diuisam hocque titulo inscriptam: *origo, progressus resque tam prospera; quam aduersa; nec non mores, instituta consuetudinesque fratrum bohemicorum;* ** quum autem varia impedimenta ipsi inferrentur, quo minus opus hoc iuris publici facere posset, id quidem non integrum prodiit; *Io. Amos. Comenius* tamen octauum eius librum cum argumentis reliquorum septem librorum sub memorata inscriptione MDCXLIX. sine mentione loci in lucem protulit. *** Sequuta est secunda editio huius tituli: *de ecclesiastica disciplina moribusque et institutis fratrum bohemorum memorabilia, cum admonitionibus ad reliquias istius ecclesiæ et alios Io. Amos. Comenii*, Amstelodami MDCLX. 8. in qua editione vti titulus mutatus est; ita argumenta reliquorum librorum omissa sunt. * Inprimis commendanda est historia de fratribus bohemis, a GEORGIO CONRADO RIEGERO tam diligenter, erudite pieque conscripta, vt inter alios generis huius commentarios principem locum merito tueatur. Prodiit illa hac inscriptione: *die alte vnd neue böhmische brüder, als deren merckwürdige vnd erbauliche historie zur erkäntnis vnd wiederholung, besonders bey gegenwärti-*

* *nouor. actor. eruditor. supplement. tom.* IV. p. 256. *samlung von alten vnd neuen theol. sachen*, 1739. p. 846.

** notitia operis huius manuscripti suppeditatur in BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern, volum.* VI. p. 139.

*** BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern, volum.* VI. p. 136.

* de libro hoc differunt: REGENVOLSCIVS *systemat. histor. eccles. Slauonic. libr.* III. *cap.* 16. p. 452. BAELIVS *dictionair. historiqu. et critique*, voce *Lasitius*: VOGTIVS *catalog. libror. rarior.* p. 395. KOECHERVS in *dem verzeichnis etlicher seltener bücher*, quem catalogum libro *dreyer glaubensbekentnisse der böhmischen brüder*, adiecit: SALIGIVS in *der historie der augspurgischen confession, tom.* II. p. 721.

*ger zeit der kirchen gottes wieder nothwendig zu wer-
[illegible]*, *aus richtigen vrkunden hergeleitet*, Zullichauiæ
[illegible] MDCCXXXIV. ad MDCCXL. 8. Conſtat illa qua-
[illegible] viginti partibus; nec ſolum plura complectitur de
[illegible] bohemis; quam ab aliis tradita ſunt; ſed nititur
[illegible] auctoritate ſcriptorum ac documentorum, quæ ſi-
[illegible] ſe habent. Referri et huc poteſt: IO. GOTT-
[illegible] CARPZOVII *religions-vnterſuchung der böhmiſch- vnd
[illegible] brüder*, *von anbeginn ihrer gemeinen bis auf ge-
[illegible] zeiten*, Lipſiæ MDCCXLII. 8. quum libro hoc
[illegible] fratrum bohemorum antiquiorum ac recentiorum
[illegible] traditur atque illuſtratur. * Nec a me præter-
[illegible] eſt: *hiſtoria perſequutionum eccleſiæ bohemicæ*, *iam
[illegible] primordiis conuerſionis ſuæ ad chriſtianiſmum*, *hoc eſt*,
[illegible]CCCXCIV. *ad annum vsque* MDCXXXII. *Ferdinando ſe-
[illegible]riaco regnante*, *in qua inaudita hactenus arcana
[illegible] conſilia*, *artes*, *præſentium bellorum veræ cauſſæ et in-
[illegible]renda exhibentur*, MDCXLVIII. 12. ſine indicio lo-
[illegible] auctoris; quem tamen IO. AMOS. COMENIVM
[illegible]icari licet. Liber eſt, lectione attentioneque dignus,
[illegible]prehendit, quæ omni memoria cuſtodiendæ ſunt. **
[illegible]hiſtoriæ fratrum bohemorum lucem quamdam adfe-
[illegible] BALTHASARIS LYDII *waldenſia*, *id eſt*, *conſerua-
[illegible] eccleſiæ*, *demonſtrata ex confeſſionibus cum taborita-
[illegible]*. CC. *fere annos; tum bohemorum circa tempora
[illegible]is ſcriptis*, Roterodami MDCXVI. 8. et Amſtelodami
[illegible]. 8. quorum *waldenſium* tomus quoque ſecundus
[illegible]DII *ſchediaſmatibus*, Dordraci MDCXVII. 8. pro-
[illegible] REGENVOLSCII; ſiue, quod verum eius no-
[illegible], WENGERSCII *ſyſtema hiſtorico-chronologicum
[illegible] ſlauonicarum*, *per prouincias varias*, *præcipue Po-
[illegible] Bohemiæ*, *Lituaniæ*, *Ruſſiæ*, *Pruſſiæ*, *Morauiæ*, ceter.
[illegible], ſcriptis hiſtoriæ eccleſiaſticæ Bohemiæ quo-

R 5 dammodo

[illegible] *eruditor*. MDCCXLIV. p. 516.

[illegible] *von einer hälliſchen biblioth. volum.* VII. p. 459.

[illegible] horum *waldenſium tomis* continentur, ea recenſentur in
[illegible]CHERI *bibliothec. theolog. ſymbolic.* p. 102. atque in *den nach-
[illegible] von einer hälliſchen bibliothec*, *volum.* I. p. 543.

opus est de rebus ecclesiasticis Borussiæ
atque adcuratione elaboratum. In reliq
exstant, singularia tantum argumenta enar
sunt: IOANN. MELETII epistola ad G
de *Prussorum veterum idololatria*, quæ Regi
primam lucem quum adspexisset, illa
Hieronymo Meletio, emendata atque auc
ac postea iterum iterumque litteris desc
HARTKNOCHII dissertationes: de *loc*
destinatis, apud veteres Prussos: de *tribu*
rum diis maioribus, Percuno, Picollo et
secundi et tertii ordinis: de *sacerdotibus v*
de *cultu deorum apud veteres Prussos:*
Prussorum diebus: de *originibus religi*
Prussia; * item IACOBI HERDENI *b*
Thorunii MDCXC. 8. ANDREAE SCHO
stiana; siue de introductione religionis chris
per martyres tentata, Gedani MDCCXXXVI
nit auctor de primis apostolis Borussorum i
Adalberto et Brunone; simul autem alia ad
storiam seculi X. et XI. illustrandam facit
rum martyrum, quas exhibet, coniuncta
tia de pristino idololatriæ statu, de religio

presbyteriologiam Prussiæ regiomontanam, ab anno MDXX. vsque ad annum MDCLVI. Regiomonte MDCLVII. 4. editam, ac præter illam, *acta borussica ecclesiastica, ciuilia, litteraria; oder sorgfältige samlung allerhand zur geschichte des landes Preussen gehöriger nachrichten, vrkunden, schriften vnd documenten*, quorum tria volumina Regiomont. MDCCXXX. XXXI. et XXXII. 8. prodierunt. Ex illis enim sumenda est notitia de variis rebus, quæ ad historiam Borussiæ sacram pertinent:

Brandenburgicæ Marchiæ HENRICI SCHMIDII *kurtze einleitung zur brandenburgischen kirchen- vnd reformations-historie, darinnen nebst der heydnischen abgötterey vnd einführung der christlichen religion samt dem verderben des pabstthums, die reformation der kirchen in der chur-Marck Brandenburg beschrieben*, Berolini MDCCXVIII. 4. ac MDCCXL. 4. cum *Io. Gustaui Reinbeckii* præfatione, * quo libro non omnia historiæ ecclesiasticæ capita explanata sunt; sed quædam tantum illius, maxime de purgatis harum terrarum sacris:

Bremensis ducatus ANONYMI *historia archiepiscoporum bremensium, a Carolo M. vsque ad Carolum* IV. edita ab *Erpoldo Lindenbrogio* et adiecta ADAMI *bremensis* libris quatuor *historiæ ecclesiasticæ*, Lugduni Batau. MDXCV. 4. postea autem ab eodem translata in volumen *scriptorum septentrionalium*, quod prodiit Francofurti MDCIX. MDCXXX. fol. Hamburgi MDCCVI. fol. Quum memoratus ADAMVS *bremensis* in *historia* sua *ecclesiastica* exponit de religione christiana, ex hamburgensi potissimum ac bremensi ecclesiis producta per vicina septentrionis regna, iste quoque adiumenta ad historiam ecclesiasticam bremensem adfert. Quæ gesta sint, quum emendatio fieret sacrorum in ducatibus bremensi ac verdensi, ostendit ALBERTVS ZVM FELDE: **

Carniolæ IO. LVDOVICI SCHOENLEBEN *Carniola antiqua et noua; siue inclyti ducatus Carniolæ annales sacro-*

* *vnschuldige nachrichten*, 1718. p. 640.

** in *analectis disquisitionum*, Lubecæ MDCCXVIII. 4. p. 129.

cro-prophani, ab orbe condito ad nostram vsque ata per annorum seriem chronographice digesti in duos to Labaci MDCLXXXI. fol. *

Franciae orientalis ELIAE MARTINI EYRINGII sertatio de ortu et progressu religionis christianae in Fra orientali, quae addita est eiusdem vitae Ernesti pii, d Saxoniae, Lipsiae MDCCIV. 8.

Frisiae orientalis WILLEBRODI BOSSCHAERTI dia be de primis veteris Frisiae apostolis, Mechlinii MDCL. IO. FRIDERICI BERTRAMI erläuterte vnd verthei ostfriesische reformations- vnd kirchen-geschichte, samt ei historisch-theologischen vntersuchung der in der ostfries kirche 1535. eingeführten vnd von zweyen luneburgis gottesgelehrten auf hohen befehl verfertigten kirchen- o nung, Aurici MDCCXXXVIII. 4. ** qui et edidit: hist schen beweis, daß Ostfriesland zur zeit der reformation euangelisch-lutherischen, vnd nicht der reformirten kir beygetreten sey, Oldenburgi MDCCXXXII. 4. ***

Fuldensis abbatiae CHRISTOPHORI BROWERI an quitatum fuldensium libri quatuor, Antuerpiae MDCXII. in quibus est chronographia abbatum ecclesiae fulde eiusdem vitae sanctorum Gothardi, Bernhardi, Meinwer Aegidii, abbatum fuldensium, Moguntiae MDCXXVI. 4. E HARDI FABRICII gloria Fuldae, abbatiae ordinis ben ctini potentissimae, id est, vitae et res gestae abbatum fuld sium, quotquot ab abbatiae origine ann. DCCXLIV. ips fuerunt, immixtis variis singularibus, versibus compreh auctoritate historiarum et aliorum scriptorum firmatae, Gi MDCLV. 8. inprimis scripta, quae IO. FRIDERIC SCHANNATVS magno studio; nec sine eruditione co posuit iisque res fuldenses egregie illustrauit. Iuris pu is fecit: corpus traditionum fuldensium; siue donation in ecclesiam fuldensem collatarum ab anno DCCXLIV. ad f vsque seculi XIII. Lipsiae MDCCXXIV. fol. * quae traditi

qui

* acta eruditor. MDCLXXXII. p. 380.
** nouor. act. eruditor. supplement. tom. IV. p. 249.
*** acta eruditor. MDCCXXXIII. p. 89.
* acta eruditor. MDCCXXV. p. 296.

quidem a IO. PISTORIO iam ex parte euulgatæ fuerant; * SCHANNATVS autem illas reddidit emendatiores ac multo auctiores, ope vetustissimi earum codicis, seculo nono exarati, atque addidit: *patrimonium sancti Bonifacii; seu Buchoniam veterem, vna cum suis confiniis, ex traditionibus fuldensibus erutam aliisque monimentis auctam et illustratam, a temporibus Pipini regis ad initium seculi* XIV. Prodiit postea eiusdem: *diœcesis fuldensis, cum adnexa sua hierarchia*, Francofurti ad Mœn. MDCCXXVII. fol. ** qua, vt titulus ipse indicat, continentur præter parochiales ecclesias LX. cum filiabus XCIV. nec non oratoriis quam plurimis, collegiatæ ecclesiæ VI. monasteria virorum XV. monasteria virginum XVI. ecclesiæ fuldensi, tum olim; tum etiam nunc immediate ac pleno iure subiecta. Accedunt varii religiosorum ordinum cœtus, in eamdem diœcesin liberaliter admissi. De opere hoc SCHANNATO certamen fuit cum IO. GEORGIO AB ECKHART. Quum enim hic in lucem emisisset: *animaduersiones historicas et criticas in Io. Friderici Schannati diœcesin et hierarchiam fuldensem, omnium antiquitatis ecclesiasticæ, historiæ reique diplomaticæ peritorum examini oblatas*, Wirceburgi MDCCXXVII. fol. *** eo maxime consilio, vt iura quondam diœcesana wirceburgensia vindicaret, SCHANNATVS, vt ab aduersario hoc se defenderet, edidit: *vindicias quorumdam archiui fuldensis diplomatum, a Io. Georgio ab Eckhart perperam impugnatorum, cuius insuper in diœcesin et hierarchiam fuldensem criticæ animaduersiones expunguntur; vlteriores vero etiam in vniuersam historiam fuldensem conatus præuie eluduntur*, Francofurti ad Mœnum MDCCXXVIII. fol. * quo libro simul noua ad rem Germaniæ diplomaticam subsidia suppeditantur ac veterum scripturarum specimina; nec non sigillorum ectypa, in æs incisa, exhibentur. Impugnatus præterea fuit SCHANNATVS acerbe ab auctore, qui nomen IO. CHILIANI MAINBERG sibi adsciuit, in *episto-*

* *tom.* I. *scriptorum rerum germanicar.*
** *acta eruditor.* MDCCXXVII. p. 396. MDCCXXVIII. p. 481.
*** *acta eruditor.* MDCCXXVIII. p. 486.
* *acta eruditor.* MDCCXXVIII. p. 492.

plina, monachorum olim fors, conditio
tonfura, ritus, œconomia, officia claustr
neris huius res: *fecunda* antiquorum abl
rogatiuæ et priuilegia fecularia, ac *tertia*
fuldenfium:

Gothani ducatus IO. GEORG. BRV
verfchiedener nachrichten zu einer befchrei
vnd fchulenftaats im hertzogthum Gotha, c
adfpicere cœpit Gothæ, MDCCLIII. 4.
nuatum fuit. Ita illud comparatum eft
induftria auctoris et adparatu rerum me
vtilium multum fe commendet atque egre
hiftoriam ecclefiafticam gothanam illuftra

Haffiæ HELVICII GARTHII *hiftori*
dem religionswefen im fürftenthum He
MDCVI. 4. ** qui liber in numero eft
rum: HENRICI LEVCHTERI *antiqu*
chriftiana et vera, von dem alten vnd wa
glauben derer kirchen in Heffenland, Darr
MDCXX. 4. *** quod fcriptum, vti a
GARTHII, de rebus quidem exponit, q
nos et reformatos funt controuerfæ; * p
ftorici eft argumenti. In eo enim enarra

bergiæ IO. MICHAEL. WEINRICHII *kirchen-*
staat des fürstenthums Henneberg, alter und mitt-
n, deme beygefüget erstlich eine panegyrische vor-
r stadt Meinungen und derer hochfürstlichen sach-
ngischen lande: vors andere Hennebergia numis-
ipsiæ MDCCXX. 8.**

oici comitatus IO CHRISTIANI WIBELII *ho-*
kirchen und reformations-historie, aus bewährten
nd schriften verfasset, nebst einem vorbericht von
aft Hohenlohe überhaupt, quod opus; diligenter
atque elaboratum, quatuor partibus absoluitur.
b adducta inscriptione, Onolsbaci MDCCLII. 4. in
issa, res ipsas sacras, in comitatu hohenloico
idit: *secunda* maxime documenta, quæ ad histo-
spectant, exhibet ac titulum præfert: *codex di-*
hohenloicus, aus bewährten urkunden und schrif-
t, nebst einer abhandlung von der hohenloischen
Gleichen und anhang einer bibliotheca scriptorum
um et gleichensium, ibidem MDCCLIII. 4. Acces-
tia, hoc titulo: *hohenloische kirchen- und re-*
-historie, nebst einer umständlichen nachricht von
ohenloischen religions-angelegenheiten zum druck
n schriften, Onolsbaci MDCCLIV. 4. ac *quarta*,

mende völcker für götter - opfer, götzendienst, altären, hayen, kirchen, priester, obrigkeit, len, zaubereyen, weissagungen, oraculen, tauf- göngnisse vnd begräbnisse gehabt, desgleichen der welt schöpfung vnd regierung, vom guten geln, von landstrasen vnd trübsalen, vom tode len vnsterblichkeit, von auferstehung der todten welt vntergang, von der ewigen seligkeit vnd glaubet, qui liber primum Hamburgi MDCXCI. ibidem MDCCII. 4. lucem adspexit. Diuisus ille partes. Earum *prima* exponitur, vt memora bet, de religione superstitiosa in Cimbria: de que sacris: de variis doctrinae capitibus: *sec* nu aureo cimbrico, prope Tunderam reperto sepulchris Cimbrorum ac *quarta* de conuer ad religionem christianam. * Praeter hunc, clesiasticae Holsatiae studia sua consecrarunt tunt lucem: IO. MOLLERVS in *isagoge ad* *sonesi cimbricae*, ** qui agit de cultu deorum de doctrina christiana, ibi recepta ac propaga datione sacrorum: de religionibus, quas nam, in nonnullis locis Cimbriae profitendi agendi, licentia datur: de fanaticis, qui p tentias in eadem regione disseminarunt: de logorum lutheranorum in Holsatia: HENR LIVS, cuius exstat: *commentatio de reformati in vicinis Daniae regionibus et speciatim in Ci variisque modis stabilita*, *** multis docum

* *noua litteraria hamburg.* MDCCIII. p. 279. MOLLERI *historiam Chersonesi cimbric part.* II. p. 3. et *Cimbria* *tom.* I. p. 23. FABRICII *salutaris lux euangelii cap.* qui notat, Arnkielium visum sibi deprehendere in religione vestigia doctrinae apostolicae de trinitate, de tione et interitu, de baptismo: signum etiam crucis simis illorum monimentis; sed haec omnia parum MOLLERVS *dictis locis* reprehendit eumdem ob cultum graecorum romanorumque, veteribus Cimbris perperam

** maxime *parte* II.

*** primum locum tenet in eius *dissertationibus historicis*, quae Kilonii MDCCXV. 4. prodierunt.

[illegible]ta ac confirmata: CHRISTIANVS
s, nepos, qui dissertationem de *sacrorum*
s *Cimbria primordiis*, praesidio *Philippi Fri-*
anitus, Kilonii MDCCXXVIII. defendit:
nsis ducatus CHRISTIANI SCHLOEPKE-
nachricht von dem heidenthum, ersten chri-
reformation des fürstenthums Lauenburg, Lu-
IV. 8. [illegible] hunc autem librum, prodiit:
den pfarrkirchen, capellen und eingepfarr-
[illegible] *superintendenten, pastoren und*
[illegible] *Lauenburg*, MDCCXV. 8.
[illegible] comitatus MICHAEL. EMMERLINGII
ria sacra in statu ecclesiae mansfeldensis, cum
Henrici Feustkingii, Vitembergae MDCCX. 8.
ntea ad disputandum publice propositus, de
ssu religionis lutheranae in comitatu mans-
ad formulam concordiae, exponit: ** IO.
CANDERI dissertatio de *ecclesia mansfeldica*,
CXIV.
[illegible] ducatus FRANCISCI ALBERTI
[illegible] *de mecklenburgensium a gen-*
christianismum conuersione, Rostochii
GEORGII FRIDERICI STIEBERI *meck-*
rchen-historie von stiftung der christlichen kir-
Wenden, Gustrouii MDCCXIV. 8. *** PHI-
ERICI HANE dissertatio de *primis episcopis*
ibus, Rostochii MDCCXXI. TOBIAE ECK-
tatio de *difficultate conuersionis Vandalorum*,
MDCCXXVIII. quibus scriptis addas: DIE-
ROEDERI *wismarische erstlinge; oder einige*
g der mecklenburgischen kirchen-historie die-
n und nachrichten:

Mora-

---

en und neuen theologischen sachen, 1724. p. 924.
bibliothec, volum. I. p. 417.
. MDCCXV. p. 40. *neuer büchersaal der gelehrten*
. p. 765. *unschuldige nachrichten*, 1714. p. 174.
neue hällische bibliothec, volum. V. p. 385.

Morauiæ ADRIANI REGENVOLSCII *systema historico - chronologicum ecclesiarum slauonicarum, per prouincias varias, præcipue Poloniæ, Bohemiæ, Libuaniæ, Prussiæ, Morauiæ,* ceter. *distinctarum, libris* IV. *adornatum continens historiam ecclesiasticam a christo et apostolorum tempore ad annum domini* MDCL. Traiecti ad Rhen. MD... Liber hic, qui ita scriptus est, vt ab eo non mediocris ... exspectanda sit, iterum in lucem prodiit, sub mu... titulo: *libri quatuor Slauoniæ reformatæ, continentes historiam ecclesiasticam ecclesiarum slauonicarum,* ceter. Amstelodami MDCLXXIX. 4. ac quum antea nomen auctoris ... ctum, nunc verum illius ANDREAE WENGERSCII ... tum est. * Spectat huc quoque: IOANNIS GE... STREDOWSKY *sacra Morauiæ historia; siue vita sanctorum Cyrilli et Methodii, welebradensium archiepiscoporum, ... uiæ, Bohemiæ, superioris Silesiæ, Gazariæ, Seruiæ, ... Mengrelliæ, Circassiæ, Bulgariæ, Triballiæ, Bosniæ, Russiæ, ... tiæ, Pannoniæ, Daciæ, Carinthiæ, Carniolæ, et vniuersæ ... uoniæ apostolorum,* Solisbaci MDCCX. 4.** Vti titulus ... storiæ huius præ se habet, illa ex di uersis historicorum ... torum; tum scriptorum codicibus: ex continuata maio... ditione et publicis, fide dignis, instrumentis ac romanorum ... tificum bullis acerbo sudore collecta est. Constat ... que libris horumque primo Morauia breuiter descri... que populi moribus, antiquo deorum cultu ac ... religionis initiis differitur; reliqui autem vitam, fa... rita Cyrilli ac Methodii, quem auctor semper *Met...* adpellat, complectuntur, vna cum rebus memora...

* SLVTERI *propylæum historiæ christianæ* p. 99. MOLLERI ... *scop.* p. 102. PLACCII *theatr. pseudonymor.* p. 531. ... *diasma de scriptoribus historiæ polonicæ,* DLVGOSSI *historiæ* ... Lipsiæ MDCCXI. præmissum §. XLVII. p. 120. Nonnulli ... *scium* pro *Andrea* male *Adamum* vocant: immo BERG... *citatione de statu ecclesiæ et religionis moscouiticæ* p. 29. ... *uolscium* et *Wengerscium* inter se diuersos esse, adfirmat ... inter fures litterarios refert.

** *acta eruditor.* MDCCXI. p. 199. BAVMGART *merckwürdigen büchern, volum.* IV. p. 309. ... 1711. p. 500.

post Methodii mortem in Morauia gestis. Liber ostendit scriptoris industriam atque ea tradit, ex quibus sacræ non solum; sed etiam ciuilis historiæ studiosi fructus percipere possunt. Permulta enim simul commemorantur, quæ ad res politicas, maxime Morauiæ ac Bohemiæ, pertinent. Auctorem tamen superstitiosum esse, non obscura probant indicia. In commentariis de fratribus bohemis, antea a me enarratis, habentur etiam, quæ historiæ ecclesiasticæ Morauiæ lucem præferunt:

Palatini electoratus HENRICI ALTINGII *historia ecclesiæ palatinæ*, a *Ludouico Christiano Miegio* iuris publici facta * atque ita scripta, vt qui in res ecclesiæ palatinæ inquirit, illam merito consulere debeat: iam adducti LVDOVICI CHRISTIANI MIEGII *bericht von der reformation der kirchen in der Churpfaltz*, MDCCXV. 4. ** quæ notitia quum a doctore ecclesiæ reformatæ data est, ille alios in persuasionem adducere voluit, doctrinam reformatorum ab initio sacrorum emendatorum in terris palatinis receptam atque adprobatam fuisse: BVRCARDI GOTTHELF. STRVVII *ausführlicher bericht von der pfältzischen kirchen-historie, in sich fassend die verschiedenen religions-veränderungen vnd den kirchenstaat in der Churpfaltz vnd andern pfältzischen landen, von beginn der reformation an, bis auf gegenwärtige zeiten*, ceter. Ienæ MDCCXXI. 4. *** quod opus inter reliqua argumenti huius scripta princeps est. Quæ sane ad historiam sacræ ciuitatis palatinæ pertinent, ea omnia auctor diligenter luculenterque persequutus est, et vt rebus enarratis fidem conciliaret, documenta adiecit. Plura alia ingenii monimenta de rebus ecclesiasticis palatinis in lucem quidem exierunt; sunt autem ea non tam historica; quam polemica atque ad controuersias lutherano-

* locum obtinuit in *monumentis pietatis et literariis virorum, in re publica et literaria illustrium, selectis*, Francofurti ad Mœn. MDCCI. 4. p. 129.

** *vnschuldige nachrichten*, 1716. p. 327. *neue hallische bibliothec*, *volum*. V. p. 273.

*** *acta erudiror*. MDCCXXI. p. 455. *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1721. p. 677. *deutsche acta eruditor. volum*. VII. p. 1.

merischen kirchen-historien, *welcher ges*
1124. das pommerische fürstenthum vnd a
schaften von heidnischer blindheit gereinig
lichen glauben bekehret worden, Francofu
opus postea multo locupletius redditum
positum est, sub titulo: *grosses pommeri*
nicon, Stetini MDCXXVIII. fol. quatuor
editio tribus tantum eorum absoluitur:
CI BALTHASARIS *samlungen einiger zu*
chen-historie gehöriger schriften, zur erl
mehrung der gedruckten pommerischen ch
lichsten fleis vnd treue nebst beygefügten
druck befördert, cuius sylloges duo volu
alterum Gryphiswaldiæ MDCCXXIII. 4
MDCCXXV. 4. * Vtrumque egregia adi
cras Pomeraniæ illustrandas atque vberiu
bet. Quæ prius complectitur, ea maxi
conuentus Pomeraniæ spectant; posteriu
varia scripta ac documenta de formula
cum vitis superintendentum generalium P
ris, Knipstrouii, Rungiorum, Krakewi
Batti, Tabberti, Balthasaris, Rangonis.
sine iure adnumero: CHRISTIANI S
andencken der pommerischen kebehmm

NISIO * in lucem productæ, ex quibu
cram ſalisburgenſem non contemnend
poſſunt. Nec a loco hoc aliena eſt com
rum de ſingulari atque inſigni gratia
lumen euangelii in prouincia ſalisburgen
ſit: tot homines vtriusque ſexus ac cuiu
ſtatus ad veram ac ſalutarem doctrinam i
mitates adducti ſunt, atque vt illam liber
ræ codicem legere et in epulis diuinis ca
copia, qualis poſteris vix credibilis videb
triis emigrarunt. Quæ hac de re, max
lucem prodierunt, ingenii monimenta p
ferunt tamen ea inter ſe, ſiue ad argum
ad ſcribendi rationem animum aduertas.
qui multis in locis habiti ſunt, quum ſ
aduenìſſent, ac poſtea litteris deſcripti
ſcripta tantum hiſtorica, non omnia;
quæ præ aliis ſe commendarunt, acced
la percenſeam. Alia ſpectant ad antiqu
tiora tempora, ea maxime, quibus ſal
runt. Primum locum adſigno: IO.
HORNII *commentationi de religionis e*
cia ſalisburgenſi ortu, progreſſu et fatis, Lip
ita ſcriptæ, vt illa propter eruditionem

bericht von der saltzburgischen reformation ... ben im iahr christi 1686: * ELIAE VEI ... *denen tessereckerthal leuten:* ** GOTHO ... PHILI *der vber hundert iahre ihren wi... bar gewesenen; nunmehro aber nach dere... streueten euangelischen tessereckerthal kirche...*
Sequuntur scripta de fatis recentioribus sa... postquam doctrinam euangelicam amplex... impetrare poterant, illam publice profit... celebrandi, ex patria maluerunt emigra... perstitiosam redire religionem. Inter ... principem locum tenet: *ausführliche hist... ten; oder vertriebenen lutheraner aus de... Saltzburg*, opus, in quatuor partes diuisi... priores Lipsiæ MDCCXXXII. tertia ibiden... quarta eodem loco MDCCXXXIV. et p... MDCCXXXIII. 4. lucem viderunt. Id l... rum adparatum, quam reliqua argumenti... bis præbet. Quæ enim in illo relata l... salisburgensibus lutheranis, ea non solum... tiora; sed etiam ad superiora atque antiq... ctant, agiturque de origine archiepiscop... de archiepiscopis maxime memorabilibus

sacra, a Luthero repurgata, in prouincia salisburgensi onis caussa facti sunt. Ad partem quartam accessit: GOTTLOB. FISCHERI *reisebeschreibung derer emi- nach Cadsand im hollændischen Flandern*, quæ de- et separatim MDCCXXXXIV. 4. prodiit. Præter hunc, exierunt in lucem: *der saltzburgischen emi- freuden mæchtige vnd bæchstgesegnete wanderschaft königliche preussische lande*, Norimbergæ MDCCXXXII. 4. *von dem saltzburgischen emigrations - geschæfte*, ofurti ad Mœn. MDCCXXXII. 8. *actenmæsiger bericht jetzmaligen schweren verfolgung der euangelischen bisthum Saltzburg*, Francofurti MDCCXXXII. 8. * *-acten*, Vlmæ MDCCXXXIII. 8. IO. IACOBI *saltzburgische emigrations - acta*, quæ, in partes Francofurti et Lipsiæ MDCCXXXII. XXXIII. 8. pro- SAMVEL. VRLSPERGERI *ausführliche nachricht saltzburgischen emigranten, die sich in America nie- *, Halæ ab anno MDCCXXXV. 4. GERH. GOTTL. GOEKINGII *emigrations - geschichte von den aus vertriebenen vnd grösthentheils nach Preussen ge- lutheranern*, Francofurti et Lipsiæ MDCCXXXII. XXIV. MDCCXXXVII. 4. duabus partibus:

inferioris M. siue magistri ADAMI *bremensis ecclesiastica, continens religionis propagatæ gesta, quæ ribus Caroli magni vsque ad Henricum* IV. *acciderunt tam hamburgensi; quam bremensi vicinisque locis ionalibus*, libris quatuor. Accedit tanquam libri adpendix, *libellus de situ Daniæ et reliquarum, Daniam sunt, regionum natura deque gentium istis temporibus, moribus religionibusque.* Per- historia hæc ab anno christiano DCCLXXXVIII. ad MLXXII, atque in lucem edita ab *Andrea Seuerino*, Hafniæ MDLXXIX. 4. ab *Erpoldo Lindenbrogio* cum im, Lugduni Batauorum MDXCV. 4. tum inter scri- septentrionales, Francofurti MDCIX. MDCXXX. fol. burgi MDCCVI. fol. et a *Ioachimo Ioanne Madero*, S 5 Helm-

mlung von alten vnd neuen theolog. sachen, 1732. p. 171.

Helmstadii MDCLXX. 4. Eadem historia suecice conuersa fuit a *Ioanne Friderico Peringskiöld* hæcque interpretatio lucem vidit Holmiæ MDCCXIX. 4. * Adiungenda est ALBERTI KRANTZII *metropolis*, *de primis christianæ religionis in Saxonia initiis deque eius episcopis et horum vita, moribus, studiis et factis*, quod opus nomen *metropolis* accepit ab Hamburgo, saxonicarum ecclesiarum metropoli, vbi auctor id composuit. Complectitur illud historiam ecclesiasticam de religione christiana, in Saxoniam inferiorem, Westphaliam et Cimbriam introducta, deque duobus archiepiscopatibus hamburgo-bremensi ac magdeburgensi, deque decem episcopatibus, osnabrugensi, monasteriensi, verdensi, mindensi, paderbornensi, halberstadiensi, hildesiensi, lubecensi, suerinensi et ratzeburgensi, in iisdem regionibus Germaniæ saxonicis et vandalicis constitutis, vna cum præsulum, qui per septem secula et quod excurrit, istis præfuerunt, vitis ac rebus gestis, a Caroli magni temporibus; siue ab anno christi DCCLXXX. vsque ad annum MDIV. libris XII. Prodiit historia hæc Basileæ MDXLVIII. MDLXVIII. fol. Coloniæ MDLXXIV. MDXCVI. 8. Francofurti MDLXXVI. MDXC. MDCXXVII. fol. cum præfatione *Io. Wolfii*. Inter editiones has, quarum iam supra mentionem feci, dignitate sua eminent francofurtenses, vtpote quæ reliquis multo adcuratiores sunt atque emendatiores. Præter istas duæ aliæ adducuntur: basileensis MDLVIII. fol. ac vitembergensis MDLXXVI. fol. cum *Dauid. Chytræi* præfatione. ** DAVID hic CHYTRAEVS propo-

* videantur: MOLLERI *isagog. ad historiam Chersonesi cimbric. part.* I. p. 64 *Cimbr. litterat. tom.* II. p. 12. seq. vbi multa de Adamo bremensi eiusque historia dicuntur: FABRICII præfatio ad LINDENBROGII *scriptores septentrionales*: eiusdem *bibliothec. græc. volum.* XII. p. 197. ac *bibliothec. latina mediæ et infimæ ætatis*, vol. I. p. 17.

** WIDEKINDI *verzeichnis von raren büchern*, p. 22. Plura de Krantzio scriptisque eius atque inter hæc de *metropoli* suppeditant: MOLLERVS *isagog. ad historiam Chersonesi cimbric. part.* I. p. 103. ac *Cimbriæ litterat. tom.* III. p. 389. WILCKENIVS in *vita Krantzii*, germanice Hamburgi MDCCXXII. et MDCCXXIX. 8. edita: HVBNERVS in *der historischen bibliothec, centur.* I. FABRICIVS *bibliothec. græca volum.* XII. p. 198.

[illegible]itum sibi habuit, *metropolin* krantzianam continuare [illegible] quæ omissa fuerant, augere; nihil aliud autem per[illegible]: *proœmium metropolis; seu successiones episcoporum* [illegible] *Saxoniæ et Vandaliæ veteris* XX. *cathedralibus*, [illegible] *christi* MD. *vbi Albertus Krantzius desiit, ad no*[illegible]*rque ætatem deducta: liber singularis.* Lucem is ad[illegible] primum separatim MDLXXXII. 4. deinde CHYTRAEI [illegible]*co Saxoniæ* adiunctus est. Sola episcoporum nomi[illegible] cum annis, quibus illi electi sunt ac vitam suam fi[illegible]nt, in eo enumerantur. * In eadem historiæ eccle[illegible]cæ parte ornanda versatus est HERMANNVS HA[illegible]MANNVS ac scripsit: *historiam ecclesiasticam renati* [illegible]*elii per Saxoniam inferiorem et Westphaliam*, duabus [illegible]bus, quarum prior lucem vidit MDLXXXVI. posterior [illegible] MDLXXXVII. 8. Illa exhibet historiam euangelii re[illegible] in comitatu oldenburgensi, benthemensi, barbiensi, [illegible]holdiano, delmenhorstano, dominio esensi, comitatu [illegible]ensi, Hohenstein, ieuerensi, Lippiæ, marckensi, Frisiæ [illegible]ntalis, rauensburgico, rithbergico, Regenstein, schowen[illegible]gensi, tecklenburgico et dominio redensi, waldeckiano, Witgenstein. Hac; siue parte posteriore continetur [illegible]atio euangelii renati in vrbibus goslariensi, magdebur[illegible]i, halberstadiensi, quedlinburgensi, in ducatu brun[illegible]ensi, luneburgensi, in vrbe Brunsuiga, eimbeccensi, [illegible]nouerana, hamelensi, gœttingensi, hildesiensi, ham[illegible]gensi, lubecensi. Duæ hæ partes denuo litteris descriptæ [illegible] Lemgouiæ MDCCIII. cura *Ernesti Casimir. Wasserbachii* [illegible]ue ex manuscripto auctoris, quod in bibliotheca guel[illegible]bytana adseruatur, accessit: *continuatio historiæ eccle*[illegible]*icæ*, qua agitur de euangelio renato in aula cliuiensi, iu[illegible]ensi montensique: in vrbe wesaliensi, dusseldorpiensi, [illegible]oniensi, heruordiensi, lippiensi, lemgouiensi, huxarien[illegible]usatensi, osnabrugensi. Addita fuit ibidem MDCCIX. *histo*[illegible] *renati euangelii ac deinde exortorum schismatum hæresium* [illegible] *anabaptistarum in vrbe monasteriensi*; item in vrbe [illegible]alensi

[illegible]OLLERI *Cimbr. litterat. tom.* III. p. 390. SCHVTZII *vita Chytræi* [illegible]. III. p. 450.

alensi, mindensi, paderbornensi et Gesecke.
et huc refertur: HERMANNI ADOLPHI
tractatus de statu religionis et reipublicæ sub
et Ludouico pio in vetere Saxonia; siue Westpha
regionibus, Lemgouiæ MDCCXI. 4. ** Absol
tuor inprimis dissertationibus. Earum *prim*
commentarius in duo capitularia Caroli magni
ritus illorum temporum intelligendi atque illu
secunda sacra gentis superstitiosæ statusque rel
stianæ cum variis ritibus ecclesiasticis veteris
Westphaliæ ætate Caroli magni et Ludouici pii
tertia de diplomatibus carolinis disputatur: nu
sint; an falsa: *quarta* agitur de collegiis ac m
tiquis veteris Saxoniæ. Accessit dissertatio *qu*
gine et iure decimarum in Westphalia. Iuris
que fecit MEINDERS *sciagraphiam thesauri*
francicarum et saxonicarum, cum sacrarum;
rum, maxime in Westphalia, Lemgouiæ MDCCX.
notitiam comparare sibi velit de cultu, plurim
atque initiis sacrorum christianorum in veter
feriore, adeat is opus CASPAR. CALVOERI,
Saxonia inferior antiqua gentilis et christiana;
alte heydnische vnd christliche Niedersachsen,
stelt wird, was es vor eine beschaffenheit mit de
dersachsen, zuförderst was das religions vnd
betrift, in dem ersten millenario; oder iahr
christi des herrn geburt gehabt, Goslariæ MDCC
ac promittat sibi ab eo multam variamque vtili
bus, quæ ab aliis non satis diligenter atque
planatæ fuerunt:

* exstant hæc omnia in HAMELMANNI *operibus gen*
ricis de Westphalia et Saxonia inferiore, cura *Wass*
gouiæ MDCCXI. 4. editis: confer: *acta eruditor.*
p. 193. LEVCKFELDII *historiam Hamelmanni*
hällische bibliothec, *volum.* II. p. 23.

** *acta eruditor. supplement. tom.* VI. p. 212. *deutsche a*
volum. III. p. 804.

*** *acta eruditor.* MDCCXV. p. 97. *neuer büchersaal de*
vol. IV. p. 775. *vnschuldige nachrichten*, 1714. p. 306.

esse GODOFREDI FERDINANDI BVCKISCHII *mena schlesischer kirchenhistorie*, Nissæ MDCLXXXV. 4. *ntium* studio deprauatum se præbuit atque infensum *e* dictos protestantes animum prodidit: * IRENICI *NCRONS schlesische kirchenhistorie*, *worinnen der r vnterschiedliche religionen vnd gottesdienste*, *welche sie im beyden*; *als pabstthum vnd nach erfolgter reformation gehabt*, *kürtzlich vorgestellet werden*, *wobey zugleich dasigen euangelischen ständen wieder die päbstlichen e geführten beschwerden*, *nebst denen darauf erfolgten ädigsten kayserlichen begnadigungen vnd hierüber er- priuilegiis mit beygefüget worden*, duabus partibus, *i* prior Francofurti MDCCVIII. posterior Freyburgi X. 8. vtraque autem denuo MDCCXV. lucem vidit: ** *A*EL. IOSEPHI FIBIGERI *das in Schlesien gewalthä- gerissene lutherthum vnd die dadurch erfolgte schwere ung der römischen kirchen vnd geistlichkeit*, Vratis- *M*DCCXXIV. 4. tribus partibus, quod opus auctor ma- tum reliquit. Primam eius partem *Io. Kuglerus* emi- *a* tamen, vt hac in re boni viri partes negligeret. *m* enim religionis suæ caussa adfectibus indulgendo, addidit, ab auctoris mente aliena atque in luthera- *q*ua, hocque nomine merito reprehensus est, ac quæ fuerunt, accessiones in singulari schedula, primæ diecta; non in omnibus autem exemplis inuenienda, *ide Peschelio* indicatæ sunt. *** Quæ prodierunt: *acta*

* magnum opus idque septem voluminum historiæ ecclesia- silesiacæ composuit, scriptis actisque publicis ac subsidiis chiuorum vsus, sub titulo: *religions acten*; id autem locum *t* habet inter codices manu exaratos. Recensent illud: RVN- *n miscellaneis litterariis de quibusdam ineditis historiæ silesia- vorihus ac operibus* et HOFFMANNVS *bibliothec. iuris*

uldige nachrichten, 1708. p. 351. Sub nomine *Ehrencronii Zschackwitzium*, alii tradunt; alii autem atque in his PFAF- *introduction. in historiam theolog. litterar. part.* III. p. 180. *m* libri huius perutilis DE SCHVTZ esse, adfirmant. *n*da est hac de re *epistola*, quæ est in *dem neuen büchersaal hrten welt*, *volum.* III. p. 207. adde *deutsche acta erudit.* II. p. 921.

Slauoniæ ANDREAE WENGERSCII
niæ reformatæ, *continentes historiam ec*
rum slauonicarum, *inprimis polonicaru*
lithuanicarum, *russicarum*, *prussicarum*, *i*
ab apostolorum tempore vsque ad nostra
opere antea pluribus disserui:

Slesuicensis ducatus PAVLLI et IO
PRAEORVM *annales episcoporum slesui*
sanctæ catbolicæ et apostolicæ ecclesiæ st
originem, *propagationem ac mutationem*
finitimis Slesuici ac Holsatiæ ducatibus, *a*
seculo in ecclesia ac politia admirandas v
illic gestas ac perpetratas, *breuiter ac a*
tes ac explicantes, Coloniæ Agrippin. 1
liber, a patre cœptus; a filio autem co
nem perductus, eruditione, elegantia,
rum rerum, in eo expositarum, peritis n
dauit, ac locum sibi fecit inter ingenii mo
Adiungo ad istum: ANTONII HEIMREI
slesuigische kirchenbistorie, *darinnen die a*
nischen abgötterey vnd einführung der ri
religion, *stifstung des bistums Slesuig vnd*
vor derselben reformation vnd nach derse

flesuicensibus, *qui ab Erico vsque ad Adolphum, du-* *satiæ*, *ecclesiæ illi præfuerunt*, Lubecæ MDLX. ** at- NIÇOLAI HELDVADERI libello: *beschreibung der* *ebst succession der hertzoge vnd bischöffe zu Schleswig*, MDCIII. 4. MDCXV. MDCLXXIII. 8. itidem inue- eſt breuior commemoratio præſulum fleſuicenſium: *rensis* epiſcopatus GVIL. EISENGREINII *chronicon* *s oder historiſcke beschreibung aller biſchöffe vom an-* *deren stammnahmen*, *leben vnd regierung*, Dillin- LXIV. 8. qui liber non magnæ vtilitatis eſt: PHI- SIMONIS *historiſche beſchreibung aller biſchœffe zu* Friburgi Briſg. MDCVIII. fol. qui paullo ante dictum einium ita ſequutus eſt, vt errores eius non emenda- d adprobaret: immo augeret. Exſtant quoque: *s præſulum ſpirenſis ciuitatis et catalogus epiſcoporum* *m* apud IO. GEORG. ECCARDVM; *** inprimis conſulendus eſt CHRISTOPHORVS LEHMANNVS *ſpeyeriſchen chronicka*, quoniam in opere hoc adcu- iſtoria epiſcopatus ſpirenſis exhibetur:

uia FRANCISCI PETRI *Sueuia eccleſiaſtica*, Augu- ndelicor. MDCXCIX. fol. qua, vt titulus ipſe indicat, ia collegia tum ſecularia; tum regularia; quæuis item tum religioſorum ordinum vtriusque ſexus monaſte- ria

ria noua et antiqua in celeberrimo et amplissi mani imperii circulo; seu ducatu Sueuiae consist suis fundationibus, originibus, iuribus, prim munitatibus describuntur: * IO. VLRICI PRE *Sueuia et Wirtenbergia sacra; siue status christia nis in his regionibus post exstirpatum gentilismum patuum, abbatiarum, praepositurarum, collegi rum, monasteriorum aliarumque vniuersitatum su progressus*, ceter. *iuxta seculorum seriem seruat ordine exhibitus*, qui liber post auctoris mor eius, *Georgio Conrado Pregizero* editus est, MDCCXVII. 4. ** Commentarios, quibus sp monasteriis Sueuiae exponitur, infra singulari loc rabo.

Thuringiae CASPAR. SAGITTARII *antiqui lismi et christianismi thuringici, das ist, gründ ausführlicher bericht von den heiden- vnd christ alten Thuringer*, Ienae MDCLXXXV. 4. *** Opus simum, trium librorum. In *primo* agitur de idol que cultu, apud veteres Thuringos: *secundo* de num Bonifacius religionem christianam primus niam, speciatim in Thuringiam intulerit; hoc ne Thuringorum: immo Germanorum apostol lari possit; nec ne? id quod auctor negat: te facii vita, factis morteque ac scriptis, vbi de bus eorumque origine atque accessionibus, m guntino, salisburgensi, frisingensi, ratisbonensi, si, eichstetensi, wurzburgensi, deque monaster atque aliis multa dicuntur. Quae in publicum e conspectum prodiit: *Thuringia sacra; siue histo steriorum, quae olim in Thuringia floruerunt*, F MDCCXXXVIII. fol.* huc quoque referri potest; tem scriptis de coenobiis singularem locum destir riorem illius enarrationem nunc omitto, eo co ibi plura de libro hoc dicantur:

* *memoires de Treuoux* MDCCXII. *iun.* p. 987.
** *acta erudıtor.* MDCCXVII. p. 123.
*** *acta eruditor.* MDCLXXXV. p. 363.
* *memoires de Treuoux* MDCCXL. *august.* p. 1552.

irensis archiepiscopatus *gesta treuirensium archi-*
s, de quorum auctore res non plane explorata
OLSCHERO illa conscripta esse, nonnulli putant;
en, qui suspicantur, ea a pluribus monachis san-
iiae litteris mandata fuisse. A variis illa in lucem
sunt; discrepant autem editiones inter se. Pri-
: haec euulgauit LVCAS DACHERIVS eaque ab
istiano XXX. vsque ad annum MCXXXII. descripta.*
idem iuris publici fecit GODEFRID. GVILIEL-
:BNITIVS, ita, vt quaedam vberius ac fusius tra-
** optimam autem monimenti huius editionem de-
EDMVNDO MARTENE et VRSINO DVRAN-
In illa non exstant, quae partim aperte fabulosa;
alde incerta iustoque breuius enarrata sunt, ac plu-
nata, antea omissa, exhibentur, vna cum quibus-
s scriptis, ad res treuirenses illustrandas adiunctis.
ipsius historiae in editione hac ab anno DCCCLXXX.
est. Doctissimorum horum virorum exempla se-
AVGVSTINVS CALMETVS *gestis* his, denuo ad
i vsum transferendis, operam dedit atque itidem
ornandi illa, rationem iniit, vt quae ficta et com-
sunt, remoueret, codice sancti Matthiae treuiren-
antiquiori collato, vsus. * Praeter *epitomen;* siue
i *gestorum Treuirorum*, ex germanico sermone in
conuersam, studio *Io. Schenckmanni*, ac Treuiris
4. publicae luci expositam, quae a nonnullis huc
, memorandus est libellus, cuius inscriptio est: *ar-*
atus et electoratus treuirensis per refractarios mona-
ximianos aliosque turbati, August. Treuiror.
CIII. 4. qui spectat ad vicinam vrbi treuirensi abba-
cti Maximini, olim immediatam, ac pro statu eius
:o iussu archiepiscopi scriptus est. Exstant et sin-
narrationes de quibusdam archiepiscopis treuiren-
sibus.

---

tom. II. p. 208. editionis secundae Parisiis MDCCXXIII.
. historicar. tom. I.
scriptor. et monumentor. collectionis tomo IV. p. 146.
ir. ecclesiastiqu. et ciuile de Lorraine tom. I.

ſibus. Præter alias, prodierunt: *geſta Baldewin Luczenburch, treuirenſis archiepiſcopi, et Henrici im toris germani ſui de Luczenburch*, cura STEPHANI LVZII:* CONSTANTINI CAIETANI *Amalarii F nati, ordinis ſancti Benedicti cardinalis et archiepiſcop uirenſis, vita*, Romæ MDCXII. 4. ** Qui de rebus uirenſibus generatim commentati ſunt, KYRIAN BROWERVS, MASENIVS itidem adiumenta præbent h que in rem conſuli poſſunt non ſine vtilitate:

Weſtphaliæ HERMANNI HAMELMANNI *hiſtoria cleſiaſtica renati euangelii per Saxoniam inferiorem et phaliam:* HERMANNI ADOLPHI MEINDERS *trac de ſtatu religionis et reipublicæ ſub Carolo magno et Lu co pio in vetere Saxonia; ſiue Weſtphalia et vicinis re bus*, vna cum KRANTZII *metropoli*, quæ ſcripta nunc ctim commemoro, quum ea antea copioſius perce

Wirtembergiæ IO. VLRICI PREGIZERI *Sueu Wirtembergia ſacra*, Tubingæ MDCCXVII. 4. cuius mentionem feci: CHRISTOPHOR. MATTH. PFAF *liber commentarius de actis ſcriptisque publicis eccleſi tembergicæ*, Tubingæ MDCCXVIII. 4. qui præcipue en qualis opera ad puriorem doctrinam tradendam defen damque in Wirtembergia adhibita fuerit: eiusdem *et ſcripta publica eccleſiæ wirtenbergicæ, cum quæ cuſa fuere; tum quæ e ſitu et tenebris nunc demum in lu minis auras prodeunt*, cum conſpectu actorum pub rum et conciliorum omnium eccleſiæ germanicæ, qu ctor edenda ſibi propoſuerat, Tubingæ MDCCXX. 4.***

Wurzburgenſis epiſcopatus LAVRENTII FRIESII *ſtorie der biſchöfe zu Wurzburg:* CASPAR. BRVSCHII *talogus et vitæ epiſcoporum wurzburgenſium:* NICOLAI RARII *notæ et animaduerſiones ad vitam ſancti Kiliani* auctore, qui nomen omiſit, ſcriptam, quæ et alia hi huius monimenta coniunctim edidit: IO. PETRVS DEWIG in volumine, cuius titulus eſt: *geſchichtſch*

* *miſcellaneorum libr.* 1. p. 93.
** MONGITORIS *bibliothec. ſicul. tom.* 1. p. 144.
*** *iourn. des ſauans* MDCCXXI. *aug.* p. 225.

biſchofthum Wirtzburg, Francofurti MDCCXIII. fol.
ir: CAROLI FRIEDERICI SCHOEPFII *hiſtoriſche*
ten von den domherren des hochſtifts Wurtzburg,
ergæ MDCCXLI. 4. Vltimum locum *Venedis* adſigno,
, qui in variis regionibus ſedem ſuam collocauit.
ad res eorum ſacras PAVLLI IACOBI ECKHAR-
ndiſche kirchenhiſtorie, Vitembergæ MDCCXXXIX. 8.*
ſpeciatim in Pomerania, ducatu mecklenburgenſi,
a, Miſnia, Luſatia.
:r ſcripta hiſtoriæ eccleſiaſticæ Germaniæ, ea tertium
teneant, quibus res ſacræ, in vrbibus geſtæ, lit-
mdatæ ſunt. Quæ quum nunc a me enarrari de-
itidem ordinem litterarum, vti antea, harum vr-
quar. Explanarunt igitur atque illuſtrarunt hiſto-
ram:
burgi IO. MVLLERVS *ſchediaſmate de altenbur-*
ecleſiæ præſulibus, Altenburgi MDCXCIV.
gentorati FRANCISCVS GVILLIMANNVS *libro*
ntario de epiſcopis argentinenſibus, Friburgi MDCVIII. 4.
ptis rarioribus adnumeratur: ** OSIAS SCHADAEVS
beſchreibung des munſters zu Strasburg, MDCXVII. 4.
:. COCCIVS, qui edidit: *Dagobertum regem, ar-*
nſis epiſcopatus fundatorem, Molshemii MDCXXIII. 4.
a, ad epiſcopatum hunc ſpectantia, adtulit: IACO-
IMPHELINGIVS, cuius exſtat: *catalogus epiſcoporum*
nenſium, in lucem emiſſus MDVIII. iterum tanquam re-
, cum ſupplementis ac notis *Io. Michael. Moſcheroſchi*,
orati MDCLI. et MDCLX. 4. BALTHAS. BEBELIVS,
antiquitates Germaniæ primæ et in hac argentoraten-
ſiæ euangelicæ lucem viderunt Argentorati MDCLXIX.
us auctoris eruditionem et induſtriam multum com-
runt:
guſtæ Vindelicorum AVCTOR *catalogi epiſcoporum au-*
rum vindelicorum, Auguſtæ Vindelic. MDCXIV. 4.
ARDVS HERTFELDERVS in *baſilica ſanctorum*
i et Afra Auguſtæ Vindelicorum hiſtorice deſcripta et
T 2 *aeneis*

g *von alten und neuen theolog. ſachen*, 1740. p. 242.
EII *catalog. libror. rarior.* p. 324.

aeneis figuris illustrata, cum breui chronico eiusdem ab anno christi XLVI. *vsque ad nostra tempora*, Augustae Vindelicor. MDCXXVII. et MDCXCIII. fol. ANONYMVS in *der relation vber der stadt Augsburg erbärmlichen zustand in iahren* 1628. *vnd* 1629. Augustae Vindelicor. MDCXXX. 4. quod scriptum compositum atque editum est tempore, quo sacra, vti dicuntur, protestantium turbata fuerunt: GOTTFR. LOMERVS, qui luci publicae exposuit: *kurtzen entwurf der schicksaale der streitenden kirche in Augspurg*, Augustae Vindelicorum MDCCXI. 12. IO. MARTIN. CHRISTELL in *den nachrichten von der euangelischen barfusser vnd sanct Iacobi kirchen in Augspurg*, Augustae Vindelicor. MDCCXXXIII. 8. Ministrorum ecclesiae augustanae euangelicae notitia sumenda est ex libro, qui inscriptionem prae se fert: *das gesamte augspurgische euangelische ministerium in bildern vnd schriften, von den ersten iahren der reformation Lutheri bis auf anno 1748. oder das iubeliahr wegen des westphälischen friedens, heraus gegeben von Ioseph Friederich Rein*, Augustae Vindelicor. MDCCXLIX. 4. cum praefatione *Samuel. Widmanni*. De initiis religionis christianae Augustanorum deque eius incrementis ac martyribus disserit CAROLVS STENGELIVS in *rerum augusto - vindelicarum commentariis*, Ingolstadii MDCXLVII. et Augustae Vindelicorum MDCL. 4. *

Berolini IO. HENRIC. HAVMANNVS in *der beschreibung der sanct Gertrauden kirche*, sine anno. 4. ANONYMVS in *der beschreibung der kœniglichen schlos - vnd dohmkirchen zu Berlin*, Berolini MDCCXLVII. 4.

Borgholzhauseni CLAMOR LOENING in *dem rauensbergischen euangelischen denckmal vnd ehrengedaechtnis der kleinen stadt Borgholzhausen*, Lemgouiae MDCCXXVI. 4. **

Bremae OTTO WESELLOWVS in oratione de *religionis in republica patria bremensi natalibus, incremento et statu*, Bremae MDCLXII. 8. NICOLAVS GVRTLERVS, qui itidem euulgauit sermonem eoque de *aduentu et habitatione iesu christi in plaga bremensi* edisseruit, MDCXCVI. Quae turbae factae

* *parte* I.

** *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1727. p. 793.

e sint de dogmatibus ac rebus sacris seculo sexto ac de- in ciuitate bremensi ac quale discidium senatus pa- ac ciuium ex illis ortum sit, ita vt alii ad reforma- partes accederent; alii in doctrina, lutheranorum pia, constantes permanerent, videndum est ex DA- EL. GERDESII *historia motuum ecclesiasticorrm in ciui- bremensi, sub medium seculi* XVI. *ab anno* MDXLVII. *vsque* XI. *tempore Alberti Hardenbergii suscitatorum*, Groenin- MDCCLVI. 4. Quemadmodum Gerdesius, vt re- ecclesiæ doctor, pro Hardenbergio scripsit; ita ovs MEYERVS in contrariam partem discessit at- lgauit dissertationem de *Alberto Hardenbergio, sa- mensium dissidii face atque tuba*, MDCCXXII. qua de diuersi generis ingenii monimenta exstant. In orum sunt: DITMARI KENCKELII *breuis, di- vera narratio de initiis et progressu controuersiæ, a D. Alberto Hardenbergio motæ, opposita recenti scri- dem Hardenbergii de vbiquitate et cœna domini*, MDLXV. 8. quod scriptnm etiam ex latina lingua in icam conuersum, interprete *Hermanno Beiero*, pro- ancofurti ad Mœn. MDLXVI. 4. ac liber, qui illi est, huius inscriptionis: *nothwendige beantwor- d beständiger beweislicher gegenbericht des raths vnd der stadt Bremen, wider die vnchristliche vngegrün- rleumdung vnd insonderheit wieder die neulings ab- e ehrenrührige lästerliche schrift Ditmar Kenckels, en burgermeisters*, Bremæ MDLXVI. 4. * Quum æ confessioni addictis; siue lutheranis, ius resti- , sacra cultus diuini publica in templo, vti voca- thedrali peragendi, præbuit hoc materiam vtrique varia scribendi atque in lucem proferendi; quorum commemorationem ad locum hunc haud pertine- timo:

T 3 *Brun-*

* concertationibus his turbisque bremensibus vide, quæ in LOE- ERI *historia motuum part.* II. p. 166. 219. et *part.* III. p. 276. SALIGII *vollständigen historie der augspurgischen confession*, P. III. p. 715. relata habentur.

que ſequutæ ſunt tres poſteriores, tertia
MDCCXV. ac quinta MDCCXX. eodem loc
prima continentur, ea ſpectant ad extern
monaſteriorum, templorum, ſacellorum,
quæ vel in ipſa vrbe; vel extra eam ſun
ria, reliquias ſanctorum, abbates: *ſecund*
tus internus eccleſiæ brunſuicenſis, qualis
rum emendationem, a Luthero ſuſceptar
num MDXXI. *tertia* ac *quarta* narrantur ac
vitæ ſuperintendentum, paſtorum, ſcholæ
ſtitutiones eccleſiaſticæ, corpus doctrinæ
tus, colloquia resque aliæ vsque ad noſtr
priores partes adiuncta ſibi habent docum
ac quæ in quarta deſunt, illa complectitu
cum ſupplementis. * Sunt alia ſcripta hiſ
ſuicenſis; continentur autem illis narrat
gularium argumentorum: nominatim de
celebratis, quo ſpectant: CHRISTIAN.
MISCHII *acta iubilæi ſecundi euang*
MDCCXVII. 4. A. STISSERI *auguſtum re*
ſuicenſis mnemoſynon, MDCCXXVIII. 4. IO.
MOSHEMII *diſſertatio in iubilæum refor*
cenſis, Helmſtadii MDCCXXVIII. item de p
niſtris verbi diuini brunſuicenſibus vti ſ...

purgi MDXC. 8. *duodenarius ſacer*, *complectens elogia* *qui poſt repurgatam in eccleſia brunſuicenſi doctri-* *ſia iſti per* CXX. *et plures annos primo loco præ-* Magdeburgi MDCLIV. 4. CHRISTOPH. IACOBI *I braunſchweigiſches prediger gedächtnis*, Brunſuigæ I. 8.

uri MICHAEL ZVLICHIVS in *hiſtoria epiſcopatus* *enſis*, quam ad diſputandum publice propoſuit, Ienæ XVII. Idem argumentum WVIA in *hiſtorica ſy-* *iſcoporum camminenſium* enarraſſe, traditur; quem librum introſpiciendi, non habui facultatem:

rgi CHRISTIANVS SCHLEGELIVS in *initiis refor-* *s coburgenſis in vita Io. Langeri*, *primi ſuperinten-* *uius vrbis euangelici*, *deſcriptis*, *in qua ſimul de* *Lutheri*, *in pathmo ſuo coburgenſi ſub comitiis augu-* *onfectis*, *ex inſtituto agitur plurimaeque epiſtolæ Lu-* *t Melanchthonis*, *nondum editæ*, *ſubiiciuntur*, Gothæ XVII. 4. * qui liber eruditionis hiſtoricæ ac rerum me-mium plenus eſt: IO. CHRISTIAN. THOMAE, cuius exiit: *das der gantzen euangeliſchen kirchen*, *in-* *wie in dem geſamten fürſtenthum Coburg aufgegangene* *n abend*, *das iſt*, *hiſtoriſche beſchreibung des heilſa-* *formations-wercks vnd lebens Lutheri*, *wie auch aller* *iſchen prediger vnd ſtadtſchul-collegen des coburgi-* *ürſtenthums*, Coburgi MDCCXXII. 8. cum longiore one *Alberti Menon. Verpoortenii*. ** Qui liber is ſpeciatim de reformatione Lutheri exponat atque atum coburgenſem ſpectare videatur; quum tamen gum caput eſt ac ſedes principis ac præcipua ſcripti rgumenta ad illud reſpiciunt, cauſſa ſaltem quædam r illi locus inter ſcripta hiſtoriæ eccleſiæ ciuitatum niæ adſignetur:

oniæ Agrippinæ ERHARDVS WINHEIMIVS in *ſa-* *Agrippinæ*, *id eſt*, *deſignatione eccleſiarum*, *reliquia-* *antiquitatum colonienſium*, Coloniæ MDCVII. 8. AE-

* *ldige nachrichten*, 1717. p. 1156. *ſamlung von alten und* *heol. ſachen*, 1723. p. 71.
** p. 70.

sium enarrandas, siue illæ veræ sint; siue industriam adhibuerunt: HERMANNVS siue CRVMBACHIVS in *Vrsula vindica martyrio sanctæ Vrsulæ et sociarum vndeci num*, Coloniæ MDCXLVII. fol. qui etiam pis coloniensibus et duobus Maternis e AVBERTVS MIRAEVS in *disquisitione d bus coloniensibus*, Antuerpiæ MDCVIII. 4. nimenta, quæ ad historiam ecclesiasticam strandam composita sunt, ad sanctiores a Exstat LEVOLDI A NORTHOF *catalogu coloniensium*; * præter hunc autem: *san archiepiscopus coloniensis, cum annalibus sua depromtis*, Coloniæ MDCXXXIII. 4. quo Engelberti, a CAESARIO heisterbacensi atque adnotationibus Geleniorum illust Vitæ et aliorum archiepiscoporum coloni ratæ; quarum tamen pleræque quum in v latæ fuerunt, eas nunc tacitus prætereo Gebhardi Truchsesii resque, ab eo temp nus dignitatemque archiepiscopi consequu recuperatam ab Ernesto, duce Bauariæ, Westphaliam gestas, pertinent: *comm caussa coloniensis archiepiscopi Gebhardi con*

tis de Weda, et in fine addita: *rerum per totum diæ-*
i'et in ipsa ciuitate coloniensi gestarum ab anno MDLXXXIV.
ra vsque tempora perbreuis relatio, quæ et separa-
Coloniæ MDCXX. 8. prodiit. Si non omni; quodam
iure et locum hunc occupare potest: IO. FRIDE-
MATENESII *peripateticus christianus; seu theopho-*
libera ciuitatis coloniensis vindicata, cum sanctarum pro-
apologetico, Coloniæ MDCXIX. scripta autem con-
fiæ, inter electores moguntinum et coloniensem de
coronam regi romano imponendi, ortæ merito di-
unt:

stantia GABRIEL BVCELINVS in *Constantia sa-*
profana; seu vrbis huius antiquissimæ cum prouincia
te et episcopatu descriptio, Francofurti MDCLXVII. 4.
beiensis abbatiæ IO. LETZNERVS, cuius *chronica;*
schreibung des lebens vnd thaten kaysers Ludouici pii,
selbe das freystift Corbey gestiftet, nebst beschreibung
adelicher geschlechter, des stifts-lehnleuten, qui li-
quoties lucem vidit, Hamburgi MDXC. Hildesiæ
atque accessionibus locupletatus est. Inprimis CHRI-
VS FRANCISCVS PAVLLINI multa capita historiæ
diligenter explanauit. Edidit is: *theatrum virorum illu-*
Corbeiæ saxonicæ, Ienæ MDCLXXXVI. 4. atque in illo
uit vitas plurium, quam XL. archiepiscoporum atque
coporum, qui ex monasterio corbeiensi progressi sunt, alio-
que illius virorum celebrium. Exstant eiusdem *disser-*
historicæ de monasteriis diuersi ordinis, Giessæ
CIV. 4. quibus præter alia, notitia reliquiarum cor-
sium suppeditatur. Nec prætermittendum est illius
rerum et antiquitatum germanicarum, Francofurti
XCVIII. 4. In illo varia opuscula habentur, quæ huc
int, nominatim: *anonymi monachi annales corbeienses*
rti, a prima fundatione ad annum MCCCCLXX. notis
ati: * *disquisitio de Walone, abbate corbeiensi* XV. *ab*
rico II. *imperatore per Meinwercum, episcopum pader-*
bornensem,

hibentur *annales* hi etiam in LEIBNITII *scriptorum brunsui-*
sia illustrantium, tom. II. p. 296.

bornensem, officio et dignitate priuato anno christi M
emendata atque aucta: *decretum augustae synodi
sub Luitberto, archiepiscopo anno christi* DCCCLXI
*uocatae, in quo iura et immunitates corbeiensium
diensium solenniter confirmantur*, variis caesarum
que litteris atque aliis antiquitatum documentis ill
* *Dresdae* CHRISTIAN. SCHLEGELIVS, (
*kurtze vnd richtige lebensbeschreibungen der e
zeiten der reformation in Dresden gewesenen su
ten*, Dresdae MDCXCVII. 8. IO. ANDREAS GL
cuius in lucem prodierunt: *annales ecclesiastici;
liche nachrichten der reformations-historie, ch
albertinischer linie, wobey zugleich von der schl
Dresden vnd dem darinnen angeordneten gottesd
delt wird, dabey die vmständliche lebensbeschr
churfürstlich sächsischer ober- vnd vbrigen hofpred
derselben nach der reformation bis auf ietzige z
ret, nebst dero schriften vnd bildnissen zu befind*
MDCCXXX. 4. tribus partibus.** Horum auc
dia in vitis quidem theologorum dresdensium d
tantum collocata fuerunt; commemorata tamen
pta adferunt ei adiumenta, qui animum inducit,
storiam ecclesiasticam dresdensem explanare.
chii opus in titulo, praeter vitas, se habet, ea br
ratione absoluuntur ac solis ipsius libri, vti dic
legomenis continentur. Adde: CHRIST. AV
BERGII *historie der frauenkirche in Neudresde*
MDCCXXVIII. 4. atque alios commentarios de th
que ecclesiastis dresdensibus, postea in syllabo
de vitis virorum ordinis sacri commemorandos:

Forstae IO. SIEGMVND. HEINSIVS in
*rischen entwurf von dem religions- vnd kirchenwes
in der Niederlausitz, nebst dem verzeichnis vnd
in dasige inspection gehörigen geistlichen*, Pfoerten. MD

* confer: *bibliothecam brunsuico-luneburgensem* p. 528.

** *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1730.
LEKI *auserlesene theolog. bibliothec*, *volum*. V. p. III. 221

Francofurti ad Mœnum IO. LEHNEMANNVS in *der historischen nachricht von der vormals im sechzehenden iahrhundert berühmten euangelisch-lutherischen kirche in Antorf vnd der daraus entstandenen niederländischen gemeinde augspurgischer confession in Franckfurt am Mayn*, Francofurti MDCCXXV. 4. IO. BALTHASAR RITTERVS, qui magna diligentia ac fide de puriore doctrina, apud Francofurtenses e tenebris ad lucem vocata, exposuit. Inscriptio libri est: *euangelisches denckmal der stadt Franckfurth am Mayn; oder ausführlicher bericht von der daselbst im* XVI. *iahrhundert ergangenen kirchen-reformation*, Francofurti MDCCXXVI. 4.* Historiam hanc vt auctor redderet locupletiorem, additamenta in lucem emisit, sub titulo: *nachtrag zu seinem euangelischen denckmal der stadt Franckfurth am Mayn*, Francofurti MDCCXXXIII. 4.** Adiungi potest liber, qui inscriptus: *kirchen-geschichte von denen reformirten in Franckfurt am Mayn, worin derselben ankunft, aufnahm, vnd zuwachs, das gesuch einer besondern kirche in der stadt vnd die darüber erhobene streitigkeiten bis auf iezige zeit vnpartheyisch vorgetragen werden*, cum *Io. Philippi Fresenii* præfatione, in lucem prodiit, Francofurti MDCCLI. 8.

Freibergæ CHRISTIAN. GOTTHOLDVS WILISCHIVS in *der kirchenhistorie der stadt Freyberg vnd der in dasige superintendur eingepfarrten stædte vnd dörffer, samt den lebensbeschreibungen der dasigen allermeisten ehemaligen vnd iezigen superintendenten vnd prediger*, Lipsiæ MDCCXXXVII. 4. qui liber satis ostendit singularem auctoris industriam studiumque, haud quidquam prætermittendi, memorabile de rebus sacris freibergensibus. Habet is sibi *codicem diplomaticum freibergensem*, coniunctum:

Frisingæ eiusque episcopatus CAROLVS MEICHELBECK in *historia frisingensi*, duobus tomis, quorum prior Augustæ Vindelicor. MDCCXXIV. fol. posterior ibidem MDCCXXIX.

* *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1727. p. 126. COLERI *auserlesene theologische bibliothec, volum.* II. p. 795. *deutsche act. erudit. vol.* X. p. 709.

** COLERI *auserlesene theologische bibliothec, volum.* VII. p. 470.

MDCCXXIX. fol. lucem adſpexit. Opus hoc eſt præc
ſeque diligentia, adcuratione ac monimentis, qui
inſtructum eſt, multum commendat. Tomus *primus*
plectitur priora quinque ab aduentu ſancti Corbiniani
mi epiſcopi, ſecula; ſiue res, ab anno chriſti DCC
vsque ad annum MCCXXIV. Friſingæ geſtas; *ſecundus*
que poſteriora ſecula, ea videlicet, quæ ab anno chriſti
MCCXXIV. ad MDCCXXIV. peracta ſunt. Vterque
conſtat duabus partibus harumque altera, vti vocant,
hiſtorica; altera *inſtrumentaria*:

Gandershemii IO. GEORG. LEVCKFELDIVS in
hiſtoriſchen beſchreibung des freyen reichsſtifts Gandersh.
Guelpherbyti MDCCIX. 4. inprimis IO. CHRISTOPH
HARENBERGIVS, qui magnum opus rerum gande
menſium compoſuit ac iuris publici fecit, inſcriptum:
ſtoria eccleſiæ gandershemenſis cathedralis ac collegiatæ
matica, Hannoueræ MDCCXXXIV. fol. * Longus
ſatis indicat, quæ eo contineantur. Exhibet hiſtori
quemadmodum in illo ipſo res ſignificantur, eccleſiæ
dershemenſis fundatorem, fundationem, aduocatos et
fenſores, abbatiſſas, canonicas, canonicorum præcip
exemtionem eccleſiaſticam, papalem, tuitionem regiam,
niſteriales eorumque genuinam indolem, benefactores,
primis Ludouicum et Lotharium ſaxonem, Ottonem IV.
comites principesque ſchwarzburgicos, vaſallos ſummo
medioximos, rem ſacram et litterariam, nominatim du
Saxoniæ hiſtoriam vsque ad Henricum longum ducum
brunſuicenſium ex maſcula ſtirpe italica et feminea ſuc
hiſtoriam genealogicam ab ineunte ſeculo IX. vsque ad
culum XV. porro multorum comitum ac nobilium dom
rum. Adiecit auctor expoſitionem canonis XXXIV.
eliberitanæ de domiciliis animarum ſeparatarum infra
ca ſepulcra, atque alia, quæ ad principalem rem non
tinent. Numerus diplomatum, quæ in lucem protulit
exiguus eſt. Liber ipſe opus exhibet, multi laboris,
tæ eruditionis, multæ variæque vtilitatis:

* *acta erudítor.* MDCCXXXV. p. 97. CDLXXI *auser*
ſche bibliothec, *volum.* VII. p. 561.

Gœrlicii CHR. NITSCHIVS in *der beschreibung der sanct Petri vnd Paulli kirche in Gœrlitz*, 8. CHR. GABRIEL FVNCKIVS, qui iuris publici fecit: *entwurf der lebens geschichte aller bey dem gœrlitzischen kirchendienst so wohl vor; als nach der reformation gewesenen geistlichen personen*, Gœrlicii MDCCXI. 8. * CHR. KNAVTHIVS, cuius exstat: *beschreibung der sanct Georgen capellen in Gœrlitz*, Budissæ MDCCXXXVI. 8.

Goslariæ IO. MICHAEL HEINECCIVS in *der historischen nachricht vom zustand der kirchen in Goslar*, Goslariæ MDCCIV. 4. quo libello ostendit, qualis ecclesiæ goslariensis status fuerit cum ante; tum post emendata sacra: HENRICVS GVIL. TRVMPHIVS, qui edidit: *kurtzgefaste goslarische kirchen historie von den beyden lezt entwichenen seculis, als von zeit der reformation an bis hieher*, Goslariæ MDCCIV. 4. ** Lucem quoque adferunt: *monachi hammerslebiensis narratio de basilica goslariensi eiusque præpositis:* *** *chronicon paruum ecclesiæ sanctorum Simonis et Iudæ goslariensis, cum recensione reliquiarum*: * laudati HEINECCII *antiquitatum goslariensium libri*, vbi multa tradita sunt, quæ ad res ecclesiasticas pertinent: ** *chronicon cœnobii Montisfrancorum Goslariæ*, cura *Christian. Francisci Paullini* editum, Francofurti MDCXCVIII. 4.

Gustrouii FRIDERICVS THOMAE in libello, qui titulum præ se habet: *Lutherus bisseclisenex*, Gustrouii MDCCXVIII. 4.*** plura autem complectitur; quam ille significare videtur, quum eo varia capita historiæ ecclesiasticæ gustrouiensis illustrantur: GVSTAV. THIELENIVS in *dem fünfhundert iährigen alter der domkirchen zu sanct Cæcilien in Gustrow*, Rostochii MDCCXXVI. 4.

Halber-

* *neue hällische bibliothec*, *volum.* II. p. 174.

** *vnschuldige nachrichten*, 1704. p. 454.

*** in LEIBNITII *scriptor. brunsuicensia illustrantium tom.* II. p. 506.

* *ibidem* p. 533.

** sunt illi in HEINECCII et LEVCKFELDII *scriptoribus rerum germanicarum*.

*** *vnschuldige nachrichten*, 1718. p. 161.

Halberstadii GVIL. BVDAEVS in *familia et beati Stephani halberstadiensis*, Halberstadii MDC et in historia episcoporum halberstadiensium la-borauit; prodiit autem tantum in lucem *vita episcopi* XXIX. *halberstadiensis*: CASPAR SAGITT *historia halberstadiensi, ab originibus per singulos praesentem statum repetita*, Ienae MDCLXXV. 4. IO GIVS LEVCKFELDIVS *antiquitatibus halberst* Guelpherbyti MDCCXIV. 4. quibus continetur hi-scopatus halberstadiensis atque episcoporum quin-rum ab anno christi DCCCXIV. ad annum MCXXII diplomatibus, partim antea non editis: CONRAD. HABERVS in *der nachricht von der hohenstiftsi kirche zu Halberstadt*, Halberstadii MDCCXXIII. 4.

Halae Saxonum IO. GEORG. KIRCHNER lucem adspexerunt: *reformations geschichte der* Halae MDCCXLI. 4.

Hamburgi NICOLAVS STAPHORSTIVS, pri-rum, qui rebus sacris hamburgensibus operam consecrarunt. Conscripsit ille atque in orbis eruditi produxit: *historiam ecclesiae ham-plomaticam, das ist, hamburgische kirchen-ge glaubwürdigen vnd mehrentheils noch vngedruckt gesamlet*, inque ea historiam ecclesiasticam ham a tempore Caroli magni vsque ad annum MD rauit ac quae ad illam pertinent, ea ex moni editis; tum antea publicae luci haud expositis re studio collegit; ipsum autem opus, quemadmo conficiendum sibi proposuerat, morte impeditus haud perducere potuit. Primus illius tomus co tuor voluminibus, quorum primum Hamburgi MDC secundum MDCCXXV. tertium MDCCXXVII. ac MDCCXXXI. 4. prodiit. Secundi tomi primum lumen exiit Hamburgi MDCCXXIX. 4. * Anne

* *acta erudutor.* MDCCXXXI. p. 499. *supplement. tom.* VIII. *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1724. COLERI *auserlesene theologische bibliothec. volum.* I. p. 38.

hic iuris publici fieret, auctor euulgauit: *verzeichnis einiger zur hamburgischen kirchen historie gehörenden urkunden, welche theils aus des ministerii actis; theils aus hiesiger stadtbibliothec; theils von guten freunden gesamlet*, Hamburgi MDCCXX. 8. eo consilio, vt si quis haberet monimenta, quæ ipsi deessent, illa ad vsum benigne præberentur. Extant alia historiæ huius scripta; quæ autem singularis argumenti sunt, vti STEPHANI KEMPII *euangelisches Hamburg; oder historischer bericht, wie es mit der reformation daselbst ergangen*, Hamburgi MDCCXVII. 12. *samlung einiger euangelischen und päbstischen geschichtschreiber von der hamburgischen reformation*, Francofurti MDCCXXVIII. 12. IO. WITTE *zuverlässige nachrichten von den euangelisch-lutherischen predigern und kirchspielen der stadt Hamburg und in deren eigenthümlichen und gemeinschaftlichen gebiete, vom anfang der religionsverbesserung bis auf diese zeiten, nebst den fundationen dieser kirchen*, Hamburgi MDCCLIX. 8. Ad eamdem ecclesiæ hamburgensis historiam illustrandam adiumento esse possunt: ADAMI *bremensis*, KRANTZII, CHYTRAEI commentarii, antea commemorati, ac præter IO. MOLLERVM * ac IO. FRIEDERIC. MAYERVM, ** IO. ALBERT. FABRICIVS in *memoriis hamburgensibus*. In illis exhibentur: series archiepiscoporum hamburgensium et bremensium: præpositorum ecclesiæ cathedralis hamburgensis: decanorum, canonicorum, præbendariorum, decanorum calendarum, vicariorum, vicariæ et commendæ: PHILIPPI CAESARIS *triapostolatus septentrionis*, *** quo vita sancti Willehadi, Anscharii, Rimberti continetur: vitæ et elogia decano-

p. 133. *volum.* III. p. 276. *deutsche acta eruditorum volum.* IX. p. 5. adde LACKMANNI *miscellanea litterar.* p. 35. seq.

* *isagog. ad histor. Chersonesi cimbric. part.* IV. p. 562. qui et *part.* II. p. 56. seq scriptores de Ansgario, primo hamburgensium archiepiscopo, recenset: adde eiusdem *Cimbr. litterat. tom.* II. p. 39. *tom.* III. p. 8.

** in *dem euangelischen Hamburg*, MDCXCIII. MDCCXVII. 12.

*** liber hic primum prodiit Coloniæ MDCXLII. 8. conf. MOLLERI *Cimbr. litterat. tom.* II. p. 134.

decanorum, ex variis scriptoribus sumta: pon perintendentum, seniorum, pastorum, ministe gensis: notitia de templis hamburgensibus;* i rium vetus hamburgensis ecclesiæ: ** acta iub mi et secundi reformationis ecclesiæ, anno 1 MDCCXVII. celebratorum:***

Hannoueranæ DAVID MEIERVS in *der l nachricht von der christlichen reformation in schulen der alten stadt Hannouer, wie solche septembr. 1533. daselbst durch gottes gnade zu st vnd wie das euangelium hernach lauter vnd rein d dig geprediget worden*, Hannoueræ MDCCX liber, inscriptus: *iubilæus ecclesiæ hannouerensis, der christlichen euangelischen reformation in kirch len in Hannouer, vor ein hundert iahren auf septembris anno christi 1533. geschehen*, prima dit MDCXXXIII. 4. postea autem sub memorato anno multo locupletior prodiit, cura *Io. Anton gii.* Præter adnotationes, notitia ministrorum breuior narratio secularium sacrorum, memori confessionis consecratorum atque in præfatione ratio rerum de schola apud hannoueranos acced auctorem hunc adiungendus est: DANIEL DVS BARINGVS, qui ad vsum publicum transt *zur hannöuerischen kirchen vnd schulhistoria, f gen vrkunden erläutert, vnd mit einer vorrede ten denckmalen, besonders denen, welche in va uer sich befinden, begleitet worden,* Hannoueræ MD duabus partibus:

Hildburghusæ IO. WERNERVS KRAVSIVS stant: *antiquitates et memorabilia historiæ fra rinnen insonderheit der vrsprung, einrichtung würdigkeiten der fürstlichen residentzstadt Hi von den ältesten bis auf die ietzigen zeiten aus h*

* *volumin.* II. *memoriarum* p. 594. seq.

** *volumin.* IV. p. 99.

*** *volum.* V. p. 1. seq.

kunden abgehandelt werden, Hildburghusæ MDCCLIII. 4. quo libro non solum res ciuiles ac politicæ; sed ecclesiasticæ quoque hildburghusanæ enarrantur. Accesserunt eiusdem auctoris *antiquitates et memorabilia historiæ franconicæ, darinnen insonderheit der vrsprung, einrichtung vnd merckwürdigkeiten der stadt Eisfeldt von den ältesten bis auf die iezigen zeiten aus bewährten vrkunden abgehandelt werden*, Hildburghusæ MDCCLIII. 4. vtque opus plenum fieret ac perfectum, edidit etiam KRAVSIVS *beyträge zur erläuterung der hochfürstlich sachsenhildburghausischen kirchen- schul vnd landeshistorie*, sine mentione anni 4.

Hildesbemii IACOBVS REVTELIVS in *Hillesbemia, in episcopis suis repræsentata, cum mantissa, metro vincta, eiusdem argumenti*, quam notis illustrauit atque edidit *Christian. Francisc. Paullini*, * vbi res episcoporum hildeshemensium vsque ad secundum ac quinquagesimum eorum, Ernestum II. qui MDLXXIII. dignitatem atque honorem antistitis adeptus est, ita exponuntur, vt liber hic præ aliis hildeshemensibus chronicis singularem sibi conciliauerit existimationem: IO. REMPEN, cuius exstat: *catalogus episcoporum hildesiensium*, ad episcopum quintum ac quinquagesimum, Iodocum Edmundum, perductus, latine scriptus: germanice editus a *Friderico de Hagen* atque in lucem emissus cum inscriptione: *verzeichnis der bischöfe zu Hildesheim*, Hildeshemii MDCCI. 4.** CONRAD. BERTHOLDVS BEHRENS in *historia præpositorum, decanorum et scholasticorum cathedralis ecclesiæ hildesheimensis*, primum Hannoueræ fol. deinde Lemgouiæ MDCCV. 4. edita, quæ multum se commendauit: IO. CONRAD. STEPHANVS HOELLINGIVS, qui iuris publici fecit: *einleitung zur weltlichen, kirchen vnd reformationshistorie des hochstifts Hildesheim*, Hildeshemii MDCCXXX. 4. atque ea maxime persequutus est, quæ ad comitatum winzenburgensem et oppidum Alfeldiam pertinent, ita vt priora decem capita ex IO. LETZNERI *chronico hildesiensi* manuscripto sumeret atque

* locum obtinuit in *syntagmate* eius *rerum et antiquitatum germanicarum* p. 69.

** FABRICII *historia biblioth. part.* V. p. 312.

atque adnotationes adiungeret: ANONYMVS in *dem tu gelischen kirchenstaat des bisthums Hildesheim*, Hannou MDCCXXX. 4. cuius auctor STARCKIVS; ipsum scripı autem sine eius notitia ac voluntate in lucem product esse perhibetur. Inprimis laudandus est IOACH. B. WARDVS LAVENSTEINIVS eique princeps locus i scriptores historiae ecclesiasticae hildeshemiensis adsignan vtpote qui tantum studium ad illam illustrandam contu vt reliquos longe superauerit. Exposuit publicae luci: *desheimische kirchen vnd reformationshistorie*, in duas ac cem partes diuisam, Hildeshemii MDCCXXXVI. 8.* *ent des gegenwärtigen ciuil- vnd kirchenstaats vom bisthum desheim*, Brunsuigae MDCCXXXVI. 8. *diplomatische hist des bisthums Hildesheim*, Hildeshemii MDCCXL. 4. du partibus, in quam historiam quum animaduersio cens adhiberetur, ** defensionem illius scripsit atque euulga *vertheidigung der diplomatischen historie von Hildesh* Hildeshemii MDCCXLI. 4. quoniam autem in hoc quo scripto varia fuerant reprehensa, *** addidit: *beantı tung der 86 fragen, welche von dem censore lipsiensi aus hildesheimischen vnd braunschweigischen historie vorge worden*, Hildeshemii MDCCXLIII. 4. Quae ad nos de sunt, opuscula mediae aetatis de episcopis, de reliquiis ctorum atque aliis huiusmodi rebus hildeshemensibus. voluminibus scriptorum rerum germanicarum habent Referri et huc possunt, quae de *irmensula* tradita atque sputata sunt. HENRICVS MEIBOMIVS dubium redd adnisus est, irmensulam hildeshemensem vere esse quam columnam, quae in Eresberg posita ac memoriae minii consecrata; a Carolo magno autem in bello sax co excisa sit, in dissertatione de *irmensula saxonica* pugnauit autem contra eum CONRAD. BERTHOL BEHRENS in *vindiciis henneburgensibus et irmensulae*

* *deutsche acta eruditorum volum.* XVIII. p. 583.
** in *actis eruditor.* MDCCXLI. p. 152.
*** *nouor. actor. erudit. supplement. tom.* V. p. 91.
* LEIBNITII videlicet *scriptorum, brunsuicensia illustrantium, to*
** est in MEIBOMII *scriptoribus rerum germanic. tom.* III. p.

nica. * Exſtat quoque ERNEST. CASIMIRI WASSERBACHII *diſſertatio de ſtatua illuſtri Harminii, liberatoris Germaniae, vulgo hermenſul, cum ſubiecta adpendice de ſtatura Harminii, Wittekindi et Karoli magni*, Lemgouiae MDCXCVIII. 8. **

Huſumi IO. MELCHIOR KRAFTIVS in *der zwey-hundert iährigen huſumiſchen kirchen- und ſchulhiſtorie, bey verzeichnis und lebensbeſchreibung derer lehrer und diener von 1522. und alſo vom anfang der reformation der ſtadt Huſum bis 1722.* quae hiſtoria addita eſt eiusdem *zweyſachen zweyhundertiährigen iubelgedächtnis*, Hamburgi MDCCXXIII. 4. ***

Landshuti ERNESTVS DANIEL ADAMI in *dem verſuch einer religionsgeſchichte von Landshut in Schleſien*, cuius prima pars prodiit Vratislauiae MDCCLIII. 8.

Lipſiae IEREMIAS WEBERVS, cuius lucem adſpexit: *euangeliſches Leipzig; oder kurzer bericht von der Stadt Leipzig reformation und bekehrung zur euangeliſch lutheriſchen lehre*, Lipſiae MDCXCIII. MDCXCVIII. 12. quo libello vti de Lipſia, ex tenebris ad purioris doctrinae lucem vocata, perbreuiter expoſitum eſt; ita idem argumentum vberius ac diligentius enarrauit CAROLVS GOTTLOB. HOFMANNVS in *der ausführlichen reformationshiſtorie der ſtadt und vniuerſitæt Leipzig*, Lipſiae MDCCXXXIX. 8. *

Lubecae HELMOLDVS in *chronico Slauorum*, ab ARNOLDO lubecenſi continuato atque in lucem emiſſo a *Sigiſmundo Schorckelio*, MDLVI. 4. a *Reinero Reineccio*, Francofurti MDLXXXI. fol. *Henrico Bangerto*, Lubecae MDCLIX. 4. quae editio tam adcurate tamque vtiliter adornata eſt, vt dignitate ſua reliquis multo ſit ſuperior, ac cum nouo tantum

* legendae ſunt *vindiciae* hae in *den deutſchen actis eruditorum*, *volum.* VII. p. 438. Plures auctores de rebus eccleſiaſticis hildesheimenſibus recenſet LAVENSTEINIVS in *der einleitung in die ſcriptores rerum hildeſienſium*; ſiue *parte* XII. atque vltima *der hildesheimiſchen kirchen- und reformationshiſtorie*: adde *bibliothec. brunſuico-luneburgenſ.* p. 518.

** NEOCORI *bibliotheca librorum nouorum tom.* II. p. 164.

*** *deutſche acta eruditorum volum.* VIII. p. 742.

* *nouor. actor. eruditor. ſupplement. tom.* IV. p. 89.

tum titulo et IO. MOLLERI *diatriba de Helmoldo*, Lubecæ MDCCII. 4. * Chronici huius mentionem feci idque ad locum hunc retuli eam ob caussam, quoniam in illo historia sacra lubècensis illustrata est. Quum tamen nullus adhuc fuisset, qui res ecclesiasticas lubecenses singulari studio iustoque ordine enarraret, ad opus hoc adgressus est: CASPAR HENRICVS STARCKIVS ac iuris publici fecit: *lubeckische kirchenhistorie; siue Lubecam lutherano-euangelicam, das ist, der stadt Lubeck kirchenhistorie, darin die vornehmsten geschichte, welche sich sint der reformation herrn Lutheri seel. bis auf gegenwärtige zeiten in der kirchen daselbst begeben vnd zugetragen haben, von iahren zu iahren ordentlich beschrieben.* Primum eius tantum, quantum scio, volumen, in quinque partes diuisum, Hamburgi MDCCXXIV. 4. prodiit; nec quod cœptum erat, auctor opus ad finem perduxit. ** Exiit quoque eiusdem: *kurtzgefaste lebensbeschreibung der lubeckischen herrn superintendenten, sint der reformation herrn Lutheri bis auf gegenwärtige zeiten, wouon der erste theil vorstellet herrn M. Hermannum Bonnum*, Lubecæ MDCCX. 8. *** in quo labore autem continuando non progressus est, ac postquam animum induxerat, memoratam historiam ecclesiasticam lubecensem scribere, in hanc transtulit ea, quæ de sacrorum lubecensium præsulibus, nominatim de Hermanno Bonno, commentari cœperat:

Luneburgi IO. GEORG. BERTRAMVS in *dem euangelischen Luneburg; oder reformations- vnd kirchenhistorie der altberühmten stadt Luneburg*, Brunsuigæ MDCCXIX. 4. *

qua,

* chronicon hoc exstat quoque in LEIBNITII *scriptor. brunsuicensia illustrantium*, *tomo* II. p. 537. conf. MOLLERI *Cimbriam literat. tom.* III. p. 315. seq. eiusdemque *isagogen ad historiam Chersones. cimbric. part.* IV. p. 419. 455.

** COLERI *auserlesene theolog. bibliothec*, *volum.* I. p 755. *deutsche acta erudítor. volum.* IX. p. 406. *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1724. p. 1064.

*** *neuer büchersaal der gelehrten welt*, *volum.* I. p. 605. *vnschuldige nachrichten*, 1710 p. 565.

* *acta erudítor.* MDCCXX. p. 9. FABRICII *histor. bibliothec. part.* V. p. 294.

et plenior titulus significat, templa ac monasteria
is describuntur: de sacris eiusdem emendatis ex-
vitæ scriptaque superintendentum, pastorum ac
im verbi diuini vsque ad annum MDCCXVII. præ-
item, colloquia trium ciuitatum, Lubecæ, Ham-
ineburgi, controuersiæque theologicæ enarrantur
nia documentis adiunctis, quæ fidem faciunt, con-
Quo et spectant: HENR. IO. BYTEMEISTERI
*io de vita, scriptis et meritis supremorum præsulum
ısium*, Helmstadii MDCCXXVI. 4. et MDCCXXVIII. 4.
us *supplemento et emendationibus*, MDCCXXX. ac I. H.
DI *gloria superintendentium generalium ducatus
i*, Cellæ MDCCXXVI. et MDCCXXXVI. 4.
eburgi ANONYMVS in *chronico archiepiscopatus
ensis*, quo maxime de vitis archiepiscoporum ex-
t: * WOLTHERVS HENRICVS STREVES-
qui edidit: *primatem magdeburgensem, hoc est,
iepiscoporum magdeburgensium*, vsque ad Guiliel-
oldum, Coloniæ Agripp. MDCXXXIII. 4. PAVL-
ZIVS, cuius *breuem et succinctam historiam ar-
um magdeburgensium*, cum quibusdam notis
amuel Waltherus, Magdeburgi MDCCXXXVIII. 4.
piscopos hos princeps est Norbertus, sanctis ad-
ui ordinem præmonstratensem instituit. In hi-
explananda versati sunt: IO. CHRYSOSTOMVS
STERRE, qui *vitam sancti Norberti*, Antuerpiæ
}. et *echo sancti Norberti triumphantis; siue com-
orum, quæ ab antuerpiana sancti Michaelis præ-
m canonicorum ecclesia pro impetrandis sancti
nullis sacris reliquiis*, ceter. *peracta sunt*, Ant-
XXIX. 8. edidit: MARTIN. MERZ, cuius pro-
tus triumphans in vita et translatione, Rauens-
XXVII. 8. LVDOVICVS CAROLVS HVGO in
Norbert, cum notis, Luxemburgi MDCCIV. 4.
GITTARIVS in *historia Norberti*, quam in com-
academica exhibuit, Ienæ MDCLXXXIII. quum-

OMIVM *tom.* II. *scriptorum rerum germanicar.* p. 267.

que prodiisset: ANONYMI *narratio translati* *Boemiam sacri corporis Norberti*, Pragæ MDC bulam hanc confutarunt: PHILIPPVS M *vindiciis norbertinis de reliquiis sancti Norb* *beatæ virginis magdeburgensi Pragam numqu* Ienæ MDCLXXXIII. 4. BARTHOL. CHRISTIA DVS in dissertatione de *pseudo Norberto*, *ex* *gensi translati e Saxonia in Boioemiam corpori* *tecto*, Ienæ MDCCIX. quibus addi potest: WALTHERI disputatio *Norbertum male ca* Magdeburgi MDCCXXVIII. 4. Ad antiquior hæc pertinent; ita ad recentiora referri de HENRICI CALVISII *denckmal wegen der v* *iahren zu Magdeburg geschehenen reformatio* MDCCXXIV. 4. ac duo laudati WALTHERI rum: *sacra Magdeburgi instaurata*, Magdeb 4. alterum: *nachricht von dem zustand der* *zu Magdeburg*, ibidem MDCCXXXII. 4.

Memmingæ IO. GEORG. SCHELHO *kurtzen reformationshistorie der reichsstadt* Memmingæ MDCCXXX. 8. *

Misenæ SIGISMVNDVS CALLES, qui c *riem misnensium episcoporum*, *cum ex aliis da* *præsertim ex litterarum*, *contractuum ac dona* *sis ecclesiæ breuiario manuscripto restitutam* Ratisbonæ MDCCLII. 4. ** Speciatim de nensi Bennone exstant: HIERONYMI EMS *nonis*, *misnensis quondam episcopi*, *vita*, *m* *quædam*, *non tam misnensibus*; *quam Germa* *cora et immortalem paritura gloriam*, Lipsiæ MARTINI HEIDENREICHII *Benno redi* *Bennonis*, Dresdæ MDCXCIV. 8. quod vtru est breue; posterius autem maiorem auct monstrat ac longe quoque maiorem præ se h

* *acta eruditor.* MDCCXXXI. p. 39. *bibliotheque* XXV. p. 113.

** *samlung von alten vnd neuen theologischen sache* KRAFTII *theologische bibliothec*, *volum.* VIII. p. 4

Moguntiae GEORGIVS HELWICHIVS, qui primum it: *nobilitatem ecclesiae moguntinae, hoc est, omnium ca- metropolitanae ecclesiae moguntinae nomina ab anno* MDCXIV. Moguntiae MDCXIV. 4. deinde autem li- nunc reddidit adcuratiorem et locupletiorem isque post posteriores lucem adspexit, inscriptus: *elencbus nobi- ecclesiae moguntinae, hoc est, omnium praelatorum ac rum ecclesiae moguntinensis metropolitanae, a primor- sexcentorum circiter annorum spatio, usque ad tempora*, Moguntiae MDCXXIII. * At vero quum enumeratio non satis ornate ac diligenter scripta vi- GEORGIO CHRISTIANO IOANNIS, is ipse com- *syllabum praelatorum ac canonicorum ecclesiae metro- moguntinensis pleniorem et curatiorem, recens con- et ad praesens vsque tempus perductum.* ** Eius- in publicum prodiit: *elenchus suffraganeorum mo-*, cuius partem dictus HELWICHIVS relique- *** ipseque litteris mandauit atque in lucem emisit: *ecclesiarum collegiatarum, quae Moguntiae sunt*, * haec, HELWICHII *chronicon monasterii; iam giatae equestris ad Albanum*, ** ac. quas ipse ela- *dissertationes breues de coenobiis extra et intra moe- tina* *** adiecit. Adiungi potest: *aurea Mogun- ione et sanctitate inclita, synopsi delineata a sodali- re academica*, Moguntiae DDCCV. 12.

usae GEORG. CHRIST. EILMARVS in *der kir- rie der kayserlichen freyen reichsstadt Mulhausen*, MDCCXIV. 4. * et in *der fortgesetzten kirchen-*

V 4 *bistorie*

IOANNIS *rerum moguntiacarum tom.* II. p. 205.

p. 265.

p. 417.

p. 455.

loco p. 713.

loco p. 829. Sunt alia in his IOANNIS *rerum moguntia-* tomis ingenii monimenta, quae rebus ecclesiasticis mogun- lucem praebent, inprimis *tomo* I. SERARII *rerum moguntia- libri quinque*, studio *Ioannis* adnotationibus illustrati at- ad praesens vsque tempus perducti.

uldige nachrichten 1714. p. 502.

historie der stadt Muhlhausen, ibidem MDCCXV. 4. * opus historiæ ecclesiasticæ mulhusanæ, a FROHN quinque commentationibus, conuentuum sacrorum scriptis, cœptum, longius perducere voluit:

Noribergæ IO. CONRADVS DVRRIVS in *con tione historico-theologica de religione christiana, in niam et singulatim in rempublicam noribergensem int et huc vsque conseruata*: ** GVSTAV. GEORG. ZI RVS, qui edidit: *erläuterung der nürnbergischen fil reformationsgeschichte, aus Sebast. Heydens leben*, No MDCCXXXII. 4.

Numburgi CASPAR SAGITTARIVS, qui dedit *riam episcoporum numburgensium, a prima episcopat gine ad præsentem statum repetitam* ac publice in cet litterarum defensam Ienæ MDCLXXXIII.

Orlamundæ CHRISTOPHOR. HENRICVS L RVS, qui in lucem protulit: *indiculum historiæ ec cæ, inprimis ad ephoriam orlamundanam spectantis* MDCLXXXIX. 4. cum præfatione *Casparis Sagitta historiam ecclesiasticam, qua ephoriam orlamundanam catu altenburgensi describit et Saxoniæ electorum ac studium propagandæ veritatis diuinæ a temporibus r tionis refert*, Ienæ MDCCII. 8. *** qua multa n digna, præsertim de reformatione ecclesiastica, a l diuinitus suscepta: speciatim quoque de Carolost Flacio traduntur, atque antea in memorato *indic* vberius enarrantur:

Osnabrugæ THEODORVS ROELINGIVS, qui l ecclesiasticam osnabrugensem, ab eo exaratam, ac quum illa in manus *Io. Dieterici Winckleri* veni ad publicum vsum istam transtulit, inscriptam: *o*

* *vnschuldige nachrichten*, 1715. p. 345.

** primum locum habet in *tractatibus* eius *theologicis* Noribergæ MDCLXXV. 4. editi sunt, ac cum noua in *commentar. in libros normales norinbergenses* M prodierunt: adde ZELTNERI *vitas theologor.* et FABRICII *histor. bibliothec. part.* IV. p. 38

*** *iournal des sauans*, MDCCIV. *mart.* p. 224.

ekſche kirchenhiſtorie, darinnen die wunderbaren ſchickungen gottes vber die euangeliſche kirche zu Osnabruck erzehlet werden, Francofurti et Lipſiæ MDCCLV. 8. * Qui liber quamuis ſit breuis; complectitur is tamen res, lectione dignas, maxime de ſacris osnabrugenſibus emendatis:

Paderbornæ HERMANNVS KERSENBROCHIVS in *catalogo epiſcoporum paderbornenſium eorumque vitis, quatenus haberi potuerant*, Lemgouiæ MDLXXVIII. 8. contra quem librum MARTINVS HOITBANDT apologiam ſermone germanico ſcripſit atque edidit Marpurgi MDLXXX. 8. Spectat huc etiam *vita Meinwerci*, epiſcopi paderbornenſis, notis *Chriſtophori Broweri* et *Adolphi Ouerhamii* illuſtrata, Neuhuſii MDCLXXXI. 8. ** vna cum NICOLAI SCHATENII *annalibus paderbornenſibus*, qui prodierunt Neuhuſii MDCXCIII. fol. duabus partibus:

Quedlinburgi FRIDERICVS ERNESTVS KETTNERVS, qui multum ſtudii in eo collocauit, vt hiſtoriam eccleſiaſticam quedlinburgenſem explanaret, beneque de illa meritus eſt. Edidit is in lucem: *kirchen- vnd reformations-hiſtorie des kayſerlichen freyen weltlichen ſtifts Quedlinburg*, Quedlinburgi MDCCX. 4. *** atque in libro hoc expoſuit de origine abbatiæ quedlinburgenſis, de abbatiſſis, præpoſitis, decaniſſis, canonicis: de monaſteriis, templis, ſcholis ſimilibusque argumentis; item de ſtatu eccleſiaſtico ante et poſt reformationem: de miniſtris verbi diuini, colloquiis, ſynodis aliisque generis huius rebus. Maiorem lucem vt hiſtoriæ huic adferret, documenta, quæ ad illam pertinent, ſtudioſe collegit atque vno volumine iuncta iuris publici fecit, inſcriptione inſtructa: *antiquitates quedlinburgenſes; oder kayſerliche diplomata, päbſtliche bullen, abteyliche vnd andere vrkunden von dem kayſerlichen freyen weltlichen ſtifte Quedlinburg, ſamt einigen alten ſiegeln vnd nachrichten, ſo hiezu dienlich*, Lipſiæ MDCCXII. 4. quæ documenta ex tabulariis quidem publicis ſumta ſunt; non ſemper

* KRAFTII *theolog. bibliothec, volum.* XI. p. 277.

** habetur quoque in LEIBNITII *ſcriptorum, brunſuicenſia illuſtrantium*, *tom.* I. p. 517.

*** *vnſchuldige nachrichten*, 1710. p. 497.

per autem de primis exemplis descripta. Locum in volumine hoc * eiusdem *dissertatio historica abbatissa quedlinburgensi, seculo decimo constitui* Quedlinburgi MDCCXI. 4. separatim emiserat examinauerat argumenta, a GVNDLINGIO *Henrici aucupis* contra dictam primam abbatissam burgensem ac pro Diemote adlata. De abbatissa burgensi Agnesa egit IO. CHRISTOPHOR. OLE *anastasi Agnesa, abbatissa quedlinburgensis*, num cteatis illustrata, Ienae MDCXCIX. 4.

Ratisbona IO. BAPTISTA, imperii pri abbas ad sanctum Emmeramum, qui *Ratisb nasticam, closterliches Regenspurg.* edidit. Prima quae Ratisbonae MDCCLII. 4. in lucem exiit, com COELESTINI *mausoleum, herliches grab des apostels vnd blutzeugens sancti Emmerami, nebst vom vrsprung dieses klosters vnd fürstlichen stifts denen begebenheiten, so sich bis 1650. dann in gensburg zugetragen, vermenget,* aliquoties et tertium litteris descriptum, nuncque ad an MDCCLII. continuatum, vna cum libro *probati* volumine bullarum pontificum, diplomatum ac regum aliarumque litterarum, quae ad histo sterii et principalis ecclesiae sancti Emmerami maxime spectant. Quorum quum mentionem iungi quoque posse existimo scripta controuersi tate ac libertate episcopatus ac monasterii sancti mi ratisbonensis, dicti abbatis monachorumq ramensium ac MARCI HANSIZII. Illorum dierunt: de *ortu et libertate monasterii sancti Em scopi et martyris Ratisbonae dissertatio, nouo et ina sizii systemati opposita,* Ratisbonae MDCCLV. 4. de *et libertate imperiali monasterii sancti Emmerami Ratisbonae dissertatio altera,* ibidem MDCCLV. *valoris disquisitionis Hansizii de valore priuilegior tis monasterii sancti Emmerami,* Ratisbonae MDCC *stratio pro commodo Hansizii, veritatem de pri*

* p. 115.

cathedrali ratisbonensi minus adsequentis, ibidem MDCCLV. 4. *eadem Hansizii de sede monasterii ad sanctum Emmeramum naenie*, *specioso titulo* documenti decisorii *ab eo proposita*, Ratisbonae MDCCLVI. 4. Scripta, quae HANSIZIVS hac in caussa iuris publici fecit, sunt: *illustratio apologetica prodromi episcopatus ratisbonensis*, Viennae MDCCLV. 4. *disquisitio de valore priuilegiorum libertatis monasterii Emmerami*, Viennae MDCCLV. 4. *documentum decisorium litis de sede monastica olim Ratisbonae*, ibidem MDCCLV. 4. Locum hunc et merito tuetur I. H. P. N. et A. *kurtzgefaste nachricht von allen in den ringmauren der stadt Regensburg gelegenen reichsstiftern, hauptkirchen vnd clœstern catholischer religion*, Ratisbonae MDCCXXV. Nec omitto *chronica episcoporum ratisbonensium*, quae media aetate composita, ab interitu vindicata et ad nos delata sunt, * ac quodam modo etiam huc refero: GEORGII SERPILII *zweyhundert iähriges ehrengedächtnis der euangelischen superintendenten vnd kirchendiener in Regensburg*, Ratisbonae MDCCXLII. 8.

Reutlingae IO. GEORG. FVSINGIVS in *der vmständlichen relation, wie es mit der reformation der stadt Reutlingen so wohl vor, in vnd nachdem iahr 1517. eigentlich hergegangen*, sine mentione loci MDCCXVII. 8.

Rœmhildae IO. CASPAR WETZELIVS, cuius in lucem prodiit: *kurtzgefaste kirch- vnd schul, wie auch brandhistorie der stadt Rœmhild, von anfang der hennebergischen reformation bis auf gegenwärtige zeit*, Rœmhildae MDCCXXXV. 8.

Rostochii DAVID HENRICVS KOEPKENIVS in dissertatione de *memoria rostochiensium proteuangelistae, qui fuit M. Ioachimus Kutzerus*, Rostochii MDCCII. ZACHAR. GRAPIVS in *dem euangelischen Rostock*, MDCCVII. 12.

Stetini IO. SAMVEL HERINGIVS, qui edidit: *historische nachricht von der stiftung der zwey collegialkirchen im alten Stetin*, Stetin. MDCCXXV. 4.

Stolbergae IO. ARNOLDVS ZEITFVCHSIVS, cuius industriae debemus: *stolbergische kirchen- vnd stadthistorie*, Franco-

* legenda sunt in ECCARDI *corpore historiae medii aeui tom.* II. p. 22.

Francofurti et Lipsiæ MDCCXVII. 4. * vna cum *supplem* breuiori, MDCCXXVII. 4. edito:

Stolpæ CAROLVS SAMVEL SENFF, qui euulg *kirchenreformation - vnd iubelgeschichte des vormals bis lich meissnischen; vor ietzo aber churfürstlich sächsischen Stolpen*, Budissæ MDCCXIX. 8.

Tridenti IANVS PYRRHVS PINCIVS, qui de *vitis tificum tridentinorum* libros XII. conscripsit, Ma MDXLVI. fol. publicæ luci expositos. Adiuncti illis li bri duo de *gestis ducum tridentinorum*: de *Gallorum S num aduentu in Italiam*: de *origine vrbis tridentin adpellatione et transitu Alpium et de confinibus Italiæ*. C hoc de episcopis tridentinis italice redditum est inque spectum orbis eruditi venit, Tridenti MDXLVIII. fol. li bros XIV. diuisum et ad mortem Bernhardi episcopi numque MDXXXIX. perductum. Simile argumentum HI RONYMVS TARTAROTTVS in *dissertatione de origine clesiæ tridentinæ et primis eius episcopis*, Venetiis MDCCX 4. ** erudite atque eleganter enarrauit: quæ ante PYRRHVS hac de re tradiderat, emendauit. Originem ec siæ tridentinæ non refert, vti ille, ad tempora apostoli siue ad discipulum Marci euangelistæ, Hermagoram; sed annos post mediam seculi quarti partem:

Verdæ CYRIACVS SPANGENBERGIVS in *chroni oder lebensbeschreibung vnd thaten aller bischöffe des s Verden, von Carolo magno an bis zum münsterischen fri* Hannou. sine anno. fol.

Viennæ AVCTOR *memorabilium de templo ac turri sanctum Stephanum Viennæ*, Viennæ MDCCXXI. 8.

Vitembergæ WOLFGANG. FRANZIVS in *der bis schen erzehlung der beyden heiligthümer zu Wittenberg Halle zur zeit der reformation Lutheri*, Vitemb MDCXVIII. 4. IO. MEISNERVS, qui edidit: *vitemb sches iubelfest, am 31. octobr. gehalten, an welchen tag 150. iahren D. Martinus Lutherus seine erste disputatio*

---

* *vnschuldige nachrichten*, 1714. p. 852. 1717. p. 106.

** *acta eruditor.* MDCCXLV. p. 63.

piſcopatus wormatienſis, pontificum romanorum bul-m, imperatorum diplomatibus, epiſcoporum ac prin-ertis aliisque pluribus documentis authenticis adſerta ua, Francofurti ad Mœn. MDCCXXXIV. fol. * huc

Quum opus hoc egregium in duos tomos diui-prior illorum adcuratam notitiam diœceſeos wor-; eiusque epiſcoporum, eccleſiarum ac monaſte-ac præter hæc, iura, prærogatiuas atque alia huius exhibet; poſterior autem magnam copiam diplomatum ac chartarum complectitur, omniaque m auctoris eruditionem atque induſtriam, vt reli-s ingenii monimenta, luculenter oſtendunt ac mul-imendant:

uia AVCTOR *hiſtoriæ eccleſiaſticæ zittauienſis, der vnd reformationshiſtorie der ſtadt Zittau, wie auch ibeſchreibung aller euangeliſcher paſtorum primario-Zittau*, Budiſſiæ MDCCXXXII. 8. cum præfatione *'ottlieb. Hausdorffii.* **

mentarii de vitis ſcriptisque theologorum ac mini-eccleſiæ vtiliter interdum ab iis legendi ſunt, qui a eccleſiaſtica, maxime certarum prouinciarum at-am, illuſtranda verſantur. Eorum, qui ad Ger-noſtram, inprimis ciuitates eius ſpectant, numerus

tur, litterarum ordine dispofita, fcriptaque de illo
logis atque ecclefiaftis hæc funt:

Altorfium GVSTAVI GEORGII ZELTNERI *vi*
gorum altorphinorum a condita academia omnium
fcriptorum recenfu, plenius et adcuratius ad hiftori
ftica et litteraria vfum defcripta, Noribergæ MDC

Annaberga C. L. D. *miniftrorum ecclefiæ* *diœc*
bergenfis nomenclator, Dresdæ MDCCVIII. 8. C
DERIC. WILISCHII *differtatio de annabergenfium*
Annæbergæ MDCCX. 4.

Augufta Vindelicorum liber, cuius infcriptio
famte augfpurgifche euangelifche minifterium in
fchriften von den erften iahren der reformation
auf anno 1748. oder das iubeliahr wegen des
friedens, herausgegeben von Iofeph Friederich
guftæ Vindelicor. MDCCXLIX. 4. cum *Se*
manni præfatione, antea iam memoratus:

Borna IO. GOTTL. LVCII *biographia*
nenfium, a tempore reformationis ad noftros vsque
MDCCXII. 8.

Brandenburgum vetus ANONYMI *hiftorifch*
von den fuperintendenten vnd infpectoribus der
Altbrandenburg, Brandenburgi MDCCXXVI. 8.

Brunfuiga CHRISTOPHORI IACOBI
braunfchweigifches predigergedächtnis, Brunfuigæ

Budiffæ GOTTFR. HOFFMANNI *lebensge*
euangelifchen paftorum primariorum in Bautz
MDCXCVIII. 8.

Dresda CHRISTIANI SCHLEGELII *kurt*
tige lebensbefchreibungen der ehemals von zeiten
mation in Dresden gewefenen fuperintendent
MDCXCVII. 8. IO. ANDR. GLEICHII *annales*
fiue *vmftändliche lebensbefchreibung derer churfür*
fifchen ober-vnd vbrigen hofprediger, Dresdæ MD
quorum duorum librorum et fupra mentionem
kirchen-vnd predigerhiftorie von fanct Annen in
Dresdæ MDCCXXXIII. 4. I. P. VON SCHOENTI
euangelifch-lutherifchen fuperintendenten zu Dr
vnd todt, Dresdæ MDCCXXXVI. 8.

Grimma HENRIC. AVGVST. SCHVMACHERI *memoria antistitum sacrorum grimmensium renouatæ*, Grimmæ MDCCXX. 4.

Gœrlicium CHR. GABRIEL. FVNCKII *entwurf der lebensgeschichte aller gœrlitzischen kirchendiener*, Gœrlicii MDCCXI. 8.

Helmstadium GVIL. CHRIST. IVSTI CHRYSANDRI *ministri ecclesiæ helmstadiensis, inde ab eo tempore, quo purioribus sacris addicta est*, Helmstadii MDCCXLVII. 4. eiusdem *diptycha professorum theologiæ, qui in academia iulia docuerunt*, Guelferbyti MDCCXLVIII. 4.

Iena GOTTFR. ALBINI VON WETTE *euangelisches Iena; oder gesamlete nachrichten von den sämtlichen euangelischen predigern in Iena vnd der dazu gehörigen diœces, von der reformation an bis auf vnsere zeiten*, Ienæ MDCCLVI. 8. cum præfatione *Io. Friderici Hirtii*, duabus partibus:

Langensaltza CHR. MICHAEL. FISCHBECKII *vita pastorum et ephororum langensaltzensium, ab obliuione vindicata*, Longosalissæ MDCCX. 4.

Lauba GOTTFRIED. HOFFMANNI *lebensgeschichte aller euangelischen pastorum primariorum in der stadt Lauben, nebst bericht von dieser stadt religion*, Laubæ MDCCI. 8.

Lipsia IO. IACOBI VOGELII *nutzlicher geschichtscalender, welcher die lebensbeschreibungen derer leipziger superintendenten vnd denckwürdige begebenheiten in kirchen- vnd religionssachen, von 1539. bis 1698. enthält*, Lipsiæ MDCXCVIII. 8. cui addi potest: GEORG. CHRIST. WINZERI *verzeichnis derer prediger in Leipzig von 1539. bis 1722.* 4.

Luneburgum HENRIC. IO. BYTEMEISTERI *commentarius historicus de vita, scriptis et meritis superiorum præsulum in ducatu luneburgensi*, Helmstadii MDCCXXVIII. 4. eiusdem *supplementa et emendationes ad commentarium de vita et scriptis præsulum luneburgensium*, ibidem MDCCXXX. 4.

Magdeburgum FRIEDERICI GOTTL. KETTNERI *geistlichkeit der stiftskirche zu Magdeburg*, Magdeburgi MDCCXXVI. 4. eiusdem *geistlichkeit an der sanct Ioannis kirche daselbst*, ibidem MDCCXXVII. 4. *geistlichkeit der kir-*

che ſanct Vlrich vnd Leuin, eodem loco MDCCXXV *geiſtlichkeit der kirche zum heiligen geiſt*, ibidem MDCC *geiſtlichkeit der kirche zu ſanct Petri*, ibidem MDCCXXXI.

Merſeburgum CHRISTOPH. HENRICI ZEIBIC *hiſtoriſche lebensbeſchreibungen derer ſtiftsſuperintendent Merſeburg, von der reformation an bis 1732.* L MDCCXXXII. 8.

Oſchatium IO. GOTTLOB. FRENCKELII *dip oſſitienſia; oder hiſtorie derer ſuperintendenten vnd dia zu Oſchatz in Meiſſen*, Dresdæ MDCCXXII. 8.

Parchimum IOACHIMI MANTZELII *ſchediaſma h rico-litterarium de ſuperintendentibus parchimenſibus in catu megapolitano*, editum cum vita auctoris ac præfat a *Georg. Caſpari*, Roſtochii MDCCXVII. 8.

Pirna CHR. FRIEDERIC. WILISCHII *memoria perintendentum pirnenſium*, Annabergæ MDCCXII. 8.

Plauia IO. PAVLLI OETTELII *zuverläſſige hiſtori rer paſtoren vnd ſuperintendenten zu Plauen im Voigtla* Schnebergæ MDCCXLVII. 8.

Ratisbona GEORGII SERPILII *zweyhundert iä ehrengedæchtnis der euangeliſchen ſuperintendenten vnd chendiener in Regensburg*, Ratisbonæ MDCCXLII. 8.

Saxonia electoralis MICHAELIS RANFTII *leben ſchriften aller churſächſiſchen gottesgelehrten, die mit d ctorwürde gepranget vnd in dieſem ietztlaufenden iahrh das zeitliche geſegnet*, Lipſiæ MDCCXLII. 8. duabus part

Schleuſinga GODOFR. LVDOVICI *notitia ephor ſchleuſingenſium*, Schleuſingæ MDCCXI. 8.

Schwartzburg IO. CHRISTOPH. OLEARII *ſchw burgiſche geiſtlichkeit vor vnd nach Lutheri reformation*, MDCCI. 12.

Vratislauia ADAMI PANTKII *derer euangeliſchen chen in Breslau paſtores, theologiæ profeſſores primarii der Gymnaſiorum, aus glaubwürdigen documentis be ben*, Vratislauiæ MDCCXIII. 8.

Wirtembergia LVDOVICI MELCHIORIS FISC NI *memoria theologorum wirtembergenſium re* MDCCX. 8. duabus partibus: eiusdem: *I*

riae theologorum wirtembergensium, eodem loco atque an- ... 8. IO. FERBERI *altes vnd neues geistliches ministerium ... dem gantzen hertzogthum Würtemberg, von der reformation ... bis auf die helfte des 1723. iahres*, Tubingae MDCCXXIII. 8.

Wismaria DANIEL. SPRINGINSGVTHII *wismarische prediger historie, fortgesetzt von Dietr. Schrædern*, Wismariae MDCCXXXIV. 4. Qui vel generatim vitas theologorum nostrorum; vel speciatim vnius; aut quorumdam singularum res enarrarunt, eos sine commemoratione dimitto, ne haec iusto longior fiat; nec nimis multa ex historia litteraria huc transferam. Notitiam scriptorum, qui historiae ecclesiasticae Germaniae lucem praebent, suppeditat: IO. CHRISTOPH. GATTERER dissertatione de *adornanda in posterum Germania sacra medii aeui*, Altorfii MDCCLII.

§. IX.

De rebus sacris reliquarum regionum itidem vo... ad nos delata sunt, ac quamuis in illis non tan... fuerit prouentus ingeniorum, quae in litteris historiae ecclesiasticae se exercerent; quantus in Gallia, Italia, Germania atque aliis terris; exstant tamen scri..., ita comparata, vt res, in coetibus sanctioribus ...rum regionum gestas, complectantur atque ad historiam ecclesiasticam certorum populorum explanandam adiumenta omnino adferant. Eiusmodi commentarii prodierunt de *Hungaria*, *Polonia*, *Curlandia*, *Transsiluania*, quos nunc percensebo viamque ad notitiam illorum parabo.

Ad historiam sacram *Hungariae*, quae nunc sequuntur, ... pertinent:

MELCHIORIS INCHOFERI *annales ecclesiastici regni Hungariae*, Romae MDCXLIV. fol. quod opus ab anno christiano DCCXCV. ad annum MLIX. perductum minusque absolutum fuit. Primus tantum ...iu, tomus in lucem prodiit hicque locum sibi fecit ...er libros rariores. * Non magnam

...ii *catalogus librorum rariorum* p. 367.

Ottrokocs dicti, *antiqua Hungarorum re*
na et catholica, temporibus sancti Stephan
gis christiani, ab ipsis suscepta, Tyrnaui

ANONYMI *historia diplomatica de stat*
licæ in Hungaria, sine loco MDCCX. fol
opus in tres periodos diuisum est. Ea
tur de religionis euangelicæ in Hungari
continuis persequutionibus incremento
publica libertate et summo securitatis sc
ficationibus, articulis et legibus regni c
tia de libertatis et securitatis illius decr
de eius aperto et duris persequutionibus
adductis pro fundamento authenticis di
bus regni, publicis decretis rescriptisque
cationum instrumentis, historiæ ipsimet
tegris comitiorum actis, quantum ad 1
adtinet, libellis supplicibus et memorialib
riæ eiusque ministris exhibitis, decretis
in adpendice suo ordine et iuxta seriem te

ANONYMI *historia ecclesiæ reforma*
Transyluania, inter perpetua certamina e
mordiis præcipue repurgatorum sacrorum
pora per dei gratiam conseruata, edita a
Lampio. Traiecti ad Rhenum MDCCXXVIII

MDCLXXXIII. 12. quæ quinque ſcripta a
diuerſis titulis euulgata ſunt. * Auctor
SERVS dialogi inſcripti: *aufrichtig vnd v*
zwiſchen Treulieb vnd Freymund von
werk zu Presburg in Vngarn, Ienæ MDC
ſtratur, lutheranis in Hungaria ius, ſa
adimere non licuiſſe, ac ſimul innoce
ciuiumque poſonienſium vindicatur. **
ſtoriam de vexationibus lutheranorum
nent: REINMVNDI RIMANDI *presb*
ſchulenverluſt, Francofurti MDCLXXXIV.
comprehendit narrationem de templis a
vſu præſulis romani adſeclæ lutheranos
que priuarunt, *** ac quæ ab aliis 1
TINI NOVAONI *relatio hiſtorica eorum*
MDCLVIII. *ad annum* MDCLXXIV. *ſibi e*
ſiis in Hungaria acciderunt, germanice
4. Quodammodo et huc referri poſſun
FERRARII *commentarii de rebus hunga*
dinis prædicatorum, Viennæ MDCXXXV

Scripta, quibus de rebus eccleſiaſtici
eſt, varii generis ſunt ſpectantque vel
ad ſpecialem regni illius hiſtoriam ſacr

ita inter se discrepant, vt alia maxime de lutheranis; alia de pontificiis narrationes complectantur atque de vtrisque varia explanent argumenta. Comprobant hoc, quæ nunc adducam, scripta:

ANDREAE TRICESII liber de *sacrosancti euangelii in ditione regni Poloniæ*, *post reuelatum antichristum*, *origine*, *progressu et incremento*, Regiomont. MDLVI. 4. cuius non sæpe fit mentio: *

IO. ARGENTI commentarius de *statu societatis iesu in Polonia et Lithuania*, ad Sigismundum III. scriptus, Ingolstadii MDCXVI. et Cracouiæ MDCXX 8. **

IO. HERBINII *status ecclesiarum augustanæ confessionis in Polonia*, Gustrouii MDCLXXI. 4.

STANISLAI LVBIENIECII *historia reformationis in Polonia*, *in qua tum reformatorum; tum antitrinitariorum origo et progressus in Polonia et finitimis prouinciis narrantur*, Freistadii, id est, Amstelodami MDCLXXXV. 8. Auctor libri huius sectator fuit Socini illumque ita scripsit, vt enarraret, qualis origo ac progressio sit factionis socinianæ. Ad quod principale argumentum vbi respicimus, is proprio iure scriptis historiæ socinianismi adnumerari debet ac quodam tantum modo ad locum hunc pertinet:

Iura et libertates dissidentium in religione christiana in regno Poloniæ et magno ducatu Lithuaniæ, Berolini MDCCVIII. fol. cui scripto, ex legibus regni atque aliis monimentis, fide dignis, collecto, eam ob caussam locum hunc tribuo, quoniam ad singularia capita historiæ ecclesiasticæ polonicæ illustranda lucem præfert:

Eines iureconsulti nachricht von dem zustand der euangelischen religion in Polen vnd Litbauen, MDCCXXVI. 4.

GODOFREDI LENGNICHII dissertatio de *religionis christianæ in Polonia initiis*, Gedani MDCCXXXIV. 4. qua de sacris christianorum publicis, tempore Miecislai I. in Polonia receptis, deque origine archiepiscoporum atque episcoporum in eodem regno breuiter; erudite tamen disseritur:

* memoratur liber hic in *catalog. biblioth. francofurtan.* a BECMANNO MDCCVI. iterum edito, p. 286.

** ALEGAMBE *bibliothec. scriptor. societat. iesu.* p. 218.

NATHANAELIS FRIDERICI KAVTZII *publica religionis euangelicæ in Polonia fata ſub Sig Sigiſmundo Auguſto et Henrico Valeſio regibus*, MDCCXXXVIII. 4. quod elegans eſt opuſculum;

CHRISTIANI SIEGMVND. THOMAE *vom zuſtand der euangeliſch-lutheriſchen kirchen reich Polen*, MDCCL. 8. qui libellus, additamen pletatus, iterum lucem vidit MDCCLIV. 8. itidem tione loci. * Quæ aduerſa euenerint lutheranis in quales in eodem regno ſint eccleſiæ euangelicæ, miniſtri, ibi narratur multaque dicuntur, memori attentioneque digna;

BOGISLAI IGNATII *Polonia reformata; läſſige nachricht von denen euangeliſch-reformirten gemeinden vnd lehrern, ſo heut zu tage in dem Polen vnd grosherzogthum Lithauen befindlich* lini MDCCLIV. 8. ** quod opuſculum PHILO ELSNERO, tanquam auctori. Quum ſumenda ex eo eſt notitia cœtuum rum ac miniſtrorum reformatæ religionis in magno ducatu Lithuaniæ, multum vtilitatis illud toribus recentioris hiſtoriæ ſanctioris. Referri et ſunt: WENGERSCII libri *Slauoniæ reformatæ* RARII, COMENII atque aliorum ſcripta de *fr bemis*, quoniam illis variarum rerum narrationes quæ ad Poloniam ſacram pertinent; quum autem his ingenii monimentis diſſerui eaque commenta eccleſiaſticæ Morauiæ ac Bohemiæ adnumeraui, rationem nunc omitto.

Inter præſulis romani poteſtati ſubiectos mult qui ſpeciatim de archiepiſcopis et epiſcopis Polon nerent ac memoriam eorum ſcriptis commendarent tati. Generis huius ſunt:

IOANNIS DLVGOSSI, ſiue LONGINI *vitæ ep poſnanienſium*, ab anno DCCCCLXVI. ad annum MCCC

* KRAFTII *theolog. bibliothec, volum.* IX. p. 634. et 642.

** *ibidem* p. 643.

mas cum earumdem ſupplemento in lucem edidit *Thomas* *Treterus*, Brunsbergæ MDCIV. 4. nimium autem in laudi- episcoporum, quorum vitas deſcripſit, ſe præbuit. * ſcriptas reliquit *vitas epiſcoporum plocenſium*, quæ in ISLAI LVBIENSKI *operibus poſthumis*, Antuerpiæ XIII. fol. euulgatæ ſunt: **

IACOBI SCROBISSEVII *vita archiepiſcoporum hali- et leopolienſium*, Leopoli MDCXXVIII. 4. qui liber eſt rarus ac commendat ſe cultiore ſcribendi ra- Præfatus eſt auctor de origine atque incremento epiſcopatus ruſſici: ***

STEPHANI DAMALEVITII; ſiue vt etiam ſcribitur, MOLEVITII, *vitæ vladislauienſium epiſcoporum*, Craco- MDCXLII. 4. ac *feries et res geſtæ archiepiſcoporum* *enſium*, Varſouiæ MDCXLIX. 4. qui vterque liber mul- empla fabularum, adulationum ac verborum inculto- præbet:

SIMONIS STARAVOLSCII *vitæ antiſtitum cracouien-* cum CHRISTOPHORI CONTSCII *hexaſtichis*, Cra- MDCLV. fol. liber itidem rarus, non magnæ molis iocris dignitatis: *

THOMAE TRETERI opus de *epiſcopatu et epiſcopis* *varmienſis*, Cracouiæ MDCLXXXV. fol. cum figuris, manu ſcriptum ab auctore relictum ac poſt mortem *Matthia a Lubomierz Tretero* publicæ luci expo- Quod acceſſit, chronicon de vitis epiſcoporum ium IOANNES PLASTWIG ſcripſit. ** Prodiit libellus inſcriptus: *feries epiſcoporum varmienſium*,

X 4 MDCLXXXI.

* IANOZKI in *der nachricht von denen in der hochgräflichen zaluski- bibliothec ſich befindenden raren polniſchen büchern part* 1. p. 94.

** Vide KRAVSII *præfationem ad* DLVGOSSI, *hiſtoriam polonicam* II.

*** Ibidem.

* IANOZKI *nachricht in denen in der zaluskiſchen bibliothec ſich be- findenden raren polniſchen büchern part*. 1. p. 79.

** *Ibidem part*. III. p. 48.

MDCLXXXI. 4. ſine auctoris nomine; qui tamen WY, eſſe perhibetur: *

BENEDICTI A SANCTO IOSEPH *inſula cracou ſeu elogia antiſtitum cracouienſium*, Varſouiæ MDCLXX

MICHAELIS PIECHOWSKI *cornu copiæ inſulæ menſis*, Zamoſcii MDCCXVII. 4. cuiusmodi labore perfuncti ſunt ac ſtudia ſua in vitis epiſcoporum Po deſcribendis collocarunt; quos autem me præterire exiſtimo. Alii de iis expoſuerunt, qui apud Polon honore ac cultu ſanctorum ſunt, atque ingenia ſua adhibuerunt, vt illorum res ac ſic dicta miracula en rent ac ſummis efferrent laudibus. Eminet in iſtis TINVS BARONIVS, qui compeſuit atque ad po transmiſit: *icones et miracula ſanctorum Poloniæ*, Co MDCV. fol. ** *vitam, geſta et miracula beati Stan* vna cum aliis vitis ſanctorum Poloniæ, Cracouiæ MDC *vitas, geſta et miracula ſanctorum quinque fratrum pol eremitarum caſimirienſium ſancti Romualdi*, ibidem MDC Quæ et alia ſcripta magnam habent exiſtimationem in Po ac libris rarioribus adſcribuntur. Exſtant etiam IO GOSSI *vita ſancti Stanislai*, epiſcopi cracouienſis, primum Cracouiæ MDXI. deinde ſub titulo: *decu rum*, MDCLXVI. cum additamentis cura *Stanisla wicz*: *** SEVERINI libri quatuor de *vita, mir actis ſancti Hyacinthi confeſſoris*, Romæ MDXCIV. 8. AQ NI MICHAELIS GORCZYNSKII *viuum exemplar ap conſtantiæ, beatus Stanislaus caſimiritanus*, lingua po conſcriptum, Cracouiæ MDCCII. 4.* præter quas co tationes, et memoratur: DOMINICI FRIDRYCH ZII *ſanctus Hyacynthus, principalis Poloniæ patr* Cracouiæ MDCLXXXVII. fol. De reliquis taceo. **

* IANOZKI *nachricht von denen in der zaluskiſchen bibliothe findenden raren polniſchen büchern part.* III. p. 44.

** *ibidem part.* I. p. 42.

*** confer: KRAVSII *præfationem*, quam DLVGOS *nica*, Lipſiæ MDCCXI. edita, præ ſe habet p. 9

* *actor. eruditor. supplement. tom.* IV. p. 360.

* de ſcriptis, ad rem Poloniæ eccleſiaſticam

Perpauci in eo elaborarunt, vt hiſtoriam eccleſiaſticam *Curlandiae* perpolirent ac litteris quidquam mandarent, ad illuſtrandam illam comparatum. Nullus exſtitit, qui totius hiſtoriae huius compendium conſcriberet; aut partem illius ſingulari ſtudio explanaret. Quod nonnulli ſuſceperunt, opus argumenti huius non confectum eſt: ſaltem in lucem publicam haud prodiit, ſique et legimus quaedam, de rebus eccleſiaſticis Curlandiae relata; ea tamen tantum in tranſitu atque oblata occaſione dicta ſunt. Adducitur PAVLLI EINHORNII liber, germanice ſcriptus, de *reformatione gentis letticae in ducatu Curlandiae;* quem autem nondum vidi. CAROLVS LVDOVICVS TESCH edere coepit: *curländiſche kirchengeſchichte*, Regiomont. MDCCXLIII. 4. ac prima parte de origine et progreſſu eccleſiae libauienſis expoſuit. *

Ad *Tranſiluaniae* hiſtoriam ſacram cognoſcendam lucem praeferunt:

FRANCISCI PARICZII *Rudus rediuiuus; ſeu breues rerum eccleſiaſticarum hungaricarum iuxta ac tranſiluanicarum inde a reformatione commentarii*, Cebinii MDCLXXXIV. 12. quorum iam antea mentionem feci:

GEORGII HANERI *hiſtoria eccleſiarum tranſiluanicarum, inde a primis populorum originibus ad haec vsque tempora, ex variis iisque antiquiſſimis et probatiſſimis auctoribus, abditiſſimis archiuis et fide digniſſimis manuſcriptis quatuor libris delineata*, Francofurti ad Moen. MDCXCIV. 12. quod vnicum hiſtoriae huius compendium eſt, idque quum non alia, quae meliora ſint, exſtant, optimum:

MARTINI SCHMEIZELII *diſſertatio epiſtolica de ſtatu eccleſiae lutheranorum in Tranſyluania*, Ienae MDCCXXII. 4. **

 quae

HOPPIVS *ſchediaſmate litterario de ſcriptoribus hiſtoriae polonicae*, quod ab ipſo cum praeſide *Groddeckio* Gedani MDCCVII. defenſum: poſtea iam dicti *Groddeckii* ac *Schlieffii* adnotationibus auctum ac DLVGOSSI *hiſtoriae polonicae*, Lipſiae MDCCXI. fol. editae, praemiſſum eſt. Ibi legenda ſunt, quae §. XLVII. XLVIII. p. 120. ſeq. habentur.

* *acta eruditor.* MDCCXLIV. p. 549.

** *ſamlung von alten und neuen theolog. ſachen*, 1722. p. 1094.

quæ nouem capitibus conſtat illisque agitur de introducto in Tranſyluaniam chriſtianiſmo: de initiis et progreſſu reformationis; ſed et interiectis ſæpe impedimentis: de tenore doctrinæ, facie rituum et regiminis eccleſiaſtici: de numero et ſerie capitulorum: de ordine clericorum, differentia, muneribus et oneribus: de conuentibus et ſynodis eccleſiaſticis: de iure eccleſiaſtico: de attentatis ſubinde preſſuris, et perſequutionibus: de ſcholis artiumque officinis:

ANONYMI *hiſtoria eccleſiæ reformatæ in Hungaria et Tranſyluania, inter perpetua certamina et adflictiones, a primordiis præcipue repurgatorum ſacrorum ad recentiora tempora per dei gratiam conſeruata*, cura *Friderici Adolphi Lampii*, Traiecti ad Rhen. MDCCXXVIII. 4. quod opus inter ſcripta hiſtoriæ eccleſiaſticæ Hungariæ vberius percenſui.

§. X.

Qualis ſtatus ſit eccleſiarum in *Dania* ac *Suecia*: quomodo gentes horum regnorum, repudiata ſuperſtitioſa ac profana religione, chriſtianorum ſacris ſe addixerint ac poſtea, quum purior euangelii doctrina ex tenebris in priſtinam lucem vocata eſſet, hanc profiteri cœperint ſeque ad cœtum lutheranorum ſanctiorem adiunxerint: quæ præterea memorabilia rerum eccleſiaſticarum in dictis regnis euenerint, ea omnia eruditiſſimi viri litteris mandarunt atque in ſingularibus ſcriptis ad poſteros transmiſerunt.

Inter ingenii monimenta, quibus cum vniuerſa hiſtoria eccleſiaſtica *Daniæ*; tum certa illius capita explanata ſunt, locum habent:

IO. OLAI SLANGENDORFII *oratio de initiis doctrinæ religionis eiusque propagatione et incrementis in Dania*, Hafniæ MDXCI. 8.

HARALDI HVITFELDII *hiſtoria eccleſiaſtica Daniæ epiſcoporum et religionis chriſtianæ in Dania ortus et progreſſus*, lingua danica edita Hafniæ MDCIV. 4. quæ non ſingulare quidem opus; ſed tomum quintum HVITFELDII *hiſtoriæ danicæ*, in decem partes diuiſæ, conſtituit; eam

n tamen me huc referre posse, existimaui, quia auctor omnem historiam danicam; ita et sacram magna fide industria scripsit; nec mediocrem iudicandi faculta- onstrauit; præterea autem is superiori seculo vnicus it, qui ad res ecclesiasticas Daniæ enarrandas acce- ac de illis volumen conficeret: *

CONRADI ASLACI *oratio de religionis, per Lutherum ...ata, origine et progressu in Germania et eiusdem in ... Dania et Norwegia ab anno* MDXVII. *ad annum huius* XVII. *plantatione, irrigatione, propagatione et con- ...*, quæ prodiit primum latine Hafniæ MDCXXI. 4. danice ibidem MDCXXII. 4. ac germanice, eodem annoque 4. **

...NONYMI *chronicon ecclesiæ ripensis;* siue annales illius episcoporum ab origine episcopatus vsque ad MDLXX. quod ex manuscripto codice in lucem pro- præfatione ornauit PETRVS TERPAGRIVS, Hafniæ ...CVIII. 8. *** Idem iterum edidit: IO. LAVRENTII *...episcoporum ripensium, tetrastichis comprehensam*, an- ...fniæ MDXCI. 4. luci publicæ expositam, nec solum ...onem addidit; sed etiam decem tetrastichis conti- ..., Hafniæ MDCCIV. 4. *

...tuale Daniæ ac Norwagiæ ecclesiasticum, iussu Chri- ...V. regis Daniæ, compositum ac in sermonem latinum ...sum opera antea memorati *Petri Terpagrii*, Hafniæ ...VI. 8. **

...AGNI MATTHIAE liber de *prima christianismi in Daniam*

---

* ... BARTHOLINI librum de *scriptis Danorum* p. 51. MOL- ...I *hypomnemata* ad hunc librum p. 230. seq. in eiusdem *biblioth. ...rionis eruditi.*

** ...ARTHOLINVS ac MOLLERVS *excitatis locis* p. 34. 203. CLEMENT *...b. curieus. historiqu. et critiqu. tom.* II. p. 163. WIDEKIN- ...S in *dem verzeichnis von raren büchern* p. 227.

*** BERNARDI *nouuell. de la republiqu. des lettres* MDCCIX. *ianuar.* ...75. *vnschuldige nachrichten*, 1709. p. 694.

* MOLLERI *isagog. ad historiam Chersonesi cimbric. part.* III. p. 231. *...noua litteraria lubecensia* MDCCVII. p. 244. BERNARDI *nouuel- ...s de la republiqu. des lettres* MDCCIX. *ianuar.* p. 65. adde MOL- LERI *Cimbriam litterat. tom.* I. p. 675.

Daniam introductione et eius regni religione reformata, quem *Thom. Bartholinus* cum prolegomenis iuris publici fecit, MDCCXII. 8.

ERICI PONTOPPIDANI *kurtzgefaste reformationshistorie der dänischen kirche, aus bewährten vrkunden, anfangs in dänischer sprache zusammen getragen, ietzo als eine probe der zu erwartenden annalium ecclesiæ danicæ dem deutschen leser mitgetheilet*, Lubecæ MDCCXXXIV. 8. * quo opusculo postquam necessitatem, sacra repurgandi, monstrauerat, de regibus, episcopis atque optimatibus quibusdam gentis danicæ, qui tempore emendationis ecclesiasticæ in Dania vixerunt, exponit atque omnia, operis huius caussa ab anno MDXVII. ad annum MDXLVII. peracta, debita fide atque industria iustoque ordine ennarat ac multa tradit, memoria digna:

EIVSDEM *annales ecclesiæ danicæ diplomatici; oder nach ordnung der iahre abgefaste vnd mit vrkunden belegte kirchenhistorie des reichs Dännemarck*, quorum primus tomus Hafniæ MDCCXLI. secundus MDCCXLIV. tertius MDCCXLVII. quarti primum volumen ibidem MDCCLIII. 4. in lucem exiit. ** Sequirur auctor ordinem annorum ac quum de rebus regum, archiepiscoporum atque episcoporum exposuit, cuncta persequitur, quæ in ciuitate sacra Daniæ; nec huius solius; sed etiam Norwegiæ huiusque regionum ac Holsatiæ gesta sunt atque euenerunt, ea ratione, vt singularem industriam ac fidem commendet hancque narrationibus suis per documenta, quorum magnus est numerus, conciliet. Iure igitur liber hic præclarus inter omnia scripta historiæ ecclesiasticæ danicæ principatum tuetur atque auctori suo laudem adfert, eum exstitisse primum, qui tale opus conficeret, quale antea a nullo compositum esset; aut in lucem productum. Addi possunt aliæ commentationes de varis

* *nouor. actor. eruditor. supplement. tom.* I. p. 173. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1736. p 103. 1740. p 678. quo vtroque horum commentariorum loco liber hic recensetur.

** *acta eruditor.* MDCCXLIII. p 578. KRAFTII *theologische bibliothec volum.* VIII. p. 560. COLERI *auserlesene theolog. bibliothec vol.* VII. p. 370.

variis iisque singularibus rebus ecclesiasticis Daniae. Exstant: IOSIAE LORCKII *beyträge zu der neuesten kirchengeschichte in den königlichen dänischen reichen*, cuius libri primum volumen MDCCLVII. 8. in lucem prodiit. De Danis, fictorum deorum cultoribus, videatur: TROGILLI ARNKIELII *cimbrische heyden religion*, quem librum iam supra percensui. Fuerunt, qui vitam apostolorum; siue primorum euangelii doctorum in Dania, maxime Ansgarii, litteris consignarent.* AELNOTHVS, monachus canmariensis, scripsit de *vita et passione sancti Canuti*, Danorum regis ac primi martyris, vna cum aliis duodeuiginti interfecti, quem commentarium primus euulgauit *Haraldus Huitfeldius*, Hafniae MDCII. 8. deinde prodiit is, adnotationibus illustratus cura *Io. Meursii*, Hafniae MDCXXXI. et ibidem MDCLVII. 4. Praeter Pontoppidanum, antea laudatum, historiae sacrorum in Dania emendatorum lucem praebent: CHRISTIANVS WORMIVS in *oratione de corruptissimo ecclesiae, praesertim danicae, statu ante reformationem et singularibus reformationis danicae:* PETRVS TROCHMANNVS de *triplici statu ecclesiae danicae, obscuratae sub gentilismo: sub papismo vexatae et repurgatae per Lutherum:* IO. BRVNSMANNVS in *specimine errorum, quibus Antonius Varillasius suam de haeresibus historiam, mutationem religionis in Dania describens, commaculauit.* Referri et huc potest historia controuersiae de *formula concordiae*, num illa in Dania igni sit tradita; nec ne? quo spectat: IO. HERMANNI AB ELSWICH *disquisitio historica de formula concordiae, num in Dania sit combusta?* Vitembergae MDCCXVI. 4. Consulantur et scriptores historiae ecclesiasticae Saxoniae inferioris, quorum supra dedi notitiam.**

In rebus *Sueciae* sacris memorandis atque illustrandis, partim generatim; partim speciatim in singularibus illarum argu-

* commemorat illos MOLLERVS *isagog. ad histor. Chersonesi cimbricae part.* II. p. 32. seq.

** de scriptis historiae ecclesiasticae Danicae, praeter MOLLERVM *isagog. ad histor. Chersones. cimbric. part.* II. *cap.* I. seqq. legendus est SIBBERN in *bibliotheca historica Dano-norwegica*, Hamburgi MDCCXVI. 8. edita, *cap.* IX. p. 287.

argumentis eruditorum virorum industriam itidem versatam fuisse, scripta illorum, quae nunc a me percensenda sunt, satis testantur. Exstant:

IO. MAGNI *historia metropolitanae ecclesiae vpsaliensis*, edita atque aucta ab *Olao Magno*, fratre, Romae MDLX. fol. qua de archiepiscopis atque episcopis vpsaliensibus exponitur; non sine tamen vitiis atque erroribus, ab ipsis Suecis, Scheffero et Oernhiaelmo, notatis atque emendatis. Adnumeranda est historia haec libris multum rarioribus: *

ABRAHAMI ANDR. ANGERMANNI *historia liturgica, de statu ecclesiae suecanae duplici, euangelico et liturgico*, quae accessit LAVRENTII PETRI libro de *probatione veri et falsi sacerdotii*; siue *refutationi Io. Herbesti de consecratione sacramentali eucharistiae*, Hamburgi MDLXXXVIII. 8. **

IO. VASTOVII *vitis aquilonia; seu vitae sanctorum in Scandinia magna et regnis Gothorum Suecorumque*, Coloniae MDCXXIII. fol. qui liber cum eruditissimis notis *Erici Benzeli* iterum in lucem exiit, Vpsaliae MDCCVIII. 4. Adfirmatur eo, Herbertum episcopum fuisse primum, qui cum sociis circa annum christi DCCCXIII. Ostrogothiam penetrauerit et in diuersis eius locis falsorum numinum cultu impugnato, semina doctrinae christianae sparserit, ac fundamenta posuerit ecclesiae lincopensis; huius autem originem vna cum Herberto ad tempora recentiora referendam esse, alii adnotarunt. Initium narrationum auctor fecit a dicto anno DCCCXIII. et ad MDXXV. progessus est: ***

IO. BAAZII senioris *inuentarium ecclesiae Sueo-Gothorum, continens integram historiam ecclesiae suecicae, libris VIII. descriptam*, Lincopiae MDCXLII. 4. vbi res dictae ecclesiae a prima illius aetate christiana ad annum, quo opus hoc lucem

* SCHEFFERI *Suecia litterata* p. 26. MOLLERI *hypomnemata* ad illam p 363. quae in huius *biblioth. septentrionis eruditi* exstant, vbi p. 367. duae antiquiores editiones adductae MAGNI *historiae* memorantur, altera anni MDLIV. altera MDLVII.

** MOLLERI *Cimbr. litterat. tom.* II. p. 39. et *hypomnemata ad Schefferi Sueciam litteratam* in eiusdem *bibliotheca septentrionis eruditi* p. 372.

*** *vnschuldige nachrichten*, 1709. p. 312.

a vpsaliensis, a *Io. Scheffero* editum, Vpsaliæ 8. **

BAENGII *historia Sueo-gothica ecclesiastica pars* b initio mundi ad seculum a christo nato octaæ MDCLXXV. 4. qui liber ostendit, auctorem nugis. Inepte is statuit, Sueciam sacra sua aca Setho; vel ab eius; aut Abelis nepotibus: imn per tempus quoddam episcopi Sueciæ munus

SSENII *chronicon episcoporum per Sueciam, Goinlandiam*, ab anno DCCCXXXV. ad annum ductum, Holmiæ MDCXI. 8. et iterum cum *benbergii* præfatione, Lipsiæ MDCLXXXV. 12. debita adcuratione compositum est, ac quum nem Magnum sequeretur, multa falsa atque illo dicta, probauit; nec emendate tradidit: *

AD. TIBVRTII RANGONIS *rechtglaubiges von der reformation an, als ein kurtzer auszug chen kirchenhistorie*, Stetini MDCLXXXVIII. 4.

CLAV-

---

e libro hoc: SECKENDORFIVS *hist. lutheranismi* ?. p. 266. MOLLERVS *hypomnemat. ad Schefferi Sueam* p. 378. eiusdem *bibliothec. septentrionis eruditi:*

librum hunc maxime vtilem reddant.
quæ in eo reprehenduntur, atque in hi
danicam iniquior: nimium in miraculis
trionis apostolorum explodendis studi
audacia in turbanda præsulum hamburg
Qui prodierunt, historiæ huius libri qu
plectuntur res ecclesiasticas quatuor secul
mi, vndecimi ac duodecimi; reliqui a
posteriores de iis, quæ gesta sunt sequ
culis, decimo tertio, quarto, quinto ac
adspexerunt. ** Idem ARRHENIVS e
rii vitam geminam: alteram a Remberto
done concinnatam, ac præter Lamb
atque *excerpta chronologica*, interpretatio
pti Remberti adiecit, quam a Nicola
piensi, seculo quarto ac decimo conscripta
miæ MDCLXXVII. 4. ***

IACOBI HENNINGII dissertatio
ligionis christianæ in regno sueo-gothi
MDCLXXXIX.

IO. GEORGII NEVMANNI oratio
mationis ecclesiæ suecicæ, Vitembergæ MDC

ERICI BENZELII *monimenta historica vetera eccle-*
...-gothica, ex codicibus manuscriptis collecta et illu-
Vpsaliæ ab anno MDCCIX. 4. edita, sex partibus.
...alia, in opere hoc exhibentur: *historia sancti Sig-*
episcopi et confessoris: nomina episcoporum linco-
...: vita sancti Eschilli, episcopi et martyris: vita
...cula sancti Henrici, episcopi et martyris: chroni-
...vetus de episcopis, archiepiscopis, præpositis, archi-
...is, canonicis ecclesiæ vpsaliensis, iam a *Io. Scheffero*,
emendatius editum: historia sancti Nicolai, episcopi
...ensis: chronica episcoporum lincopensium, suecice,
reliqua, a me prætermissa, monimenta BENZE-
adnotationibus illustrauit. Is quoque iuris publici
...diarium vazstenense, ab ipsis initiis monasterii ad eius
...ionem, bullis, diplomatibus ac notis illustratum,
MDCCXXI. 4. Addi potest: ISRAELIS ERLANDI
miracula sancti Erici, Sueciæ regis, cum notis *Io.*
...eri, Holmiæ MDCLXXV. 8.

§. XI.

...nio ad eos historiæ ecclesiasticæ particularis
...arios, quibus expositum est de rebus christia-
..., speciatim *Moscouia*. In explanandis illis
... viri operam suam posuerunt ac multam lu-
...oriæ sacræ, quæ ad dictas regiones pertinet,
...nt; si quis tamen eorum scripta legere ac,
...nc rem valeat, diiudicare velit, haud diffi-
...spiciet, non eiusdem dignitatis illa esse atque
... sed ita inter se differre, vt alia maiorem: alia mi-
...ruditionem, industriam fidemque præ se ferant.
...um ecclesia *græca* inter cœtus sanctiores orientis re-
...ac quod a Græcia habet, nomen cum latiore; tum
...iore sententia sumitur, non ab re erit, scripta quæ-
...ommemorasse, quæ vel vniuerse; vel maxime ad hi-
...a *ecclesiæ orientalis* pertinent, antequam ad commen-
...s de rebus Græcorum christianis enumerandas acce-
Locum inter illa habent:

...VIDIS CHYTRAEI *oratio de statu ecclesiarum hoc*
... in Græcia, Aegypto, Asia, Vngaria, Bohemia et

 aliis

aliis regionibus, quæ in lucem exiit primum Ro[...] MDLXIX. 8. deinde iterum ac sæpius, Vitembergæ M[...] Gœrlicii MDLXXIII. Græcii MDLXXIV. Vitembergæ MD[...] cum epistolis, ex vrbe Constantinopoli ad Chytræum, [...]sium atque alios transmissis eoque consilio adiectis, quæ in sermone dicta fuerant, ex illis fidem haberent, [...] Francofurti MDLXXXIII. 8. non solum cum memora[...]teris; sed etiam cum GENNADII *confessione fidei* [...] epistola constantinopolitanæ ecclesiæ ad Boemos, quæ [...]tio reliquis præstat elegantia atque vtilitate. * Prodiit e[...] interpretatio germanica, inscripta: *vom zustand der kir[...] in Griechenland.* Multum se commendasse orationem h[...] tot editiones illius testantur. Primus exstitit Chytræus, [...] inter Germanos notitiam de ritibus ac doctrina Græco[...] atque aliorum orientis christianorum daret, ac qua[...] sermonis ratio postulauerit, vt breuitati studeret, mul[...]men edisseruit vtilia. ** ANTONIVS POSSEVINVS [...]pugnauit orationem hanc in *refutatione imposturarum [...]dam Dauidis Chytræi, quas in oratione quadam [...] quam de statu ecclesiarum* ceter. *edidit et per Suec[...] Daniam aduersus orthodoxam fidem disseminari curauit*, [...]golstadii MDLXXXIII. 8. *** sed CHYTRAEVS defend[...] in *responsione ad Antonii Posseuini et Mylonii cuiusdam [...]minationes*, Vitembergæ MDLXXXIV. 4. *

RICHARDI SIMONIS *histoire critique de la cre[...] et des coutumes des nations du Leuant*, sub ficto no[...] *domini de Moni*, ** edita Francofurti MDCLXXXIV. 12. [...] postea cum inscriptione: *histoire critique des dogmes et controuerses des chretiens orienteaux*, Treuoltii MDCCX[...] quo libro exponitur de Græcis, Melchitis, Georgianis [...]

[...]lib

* locum etiam habet in CHYTRAEI *orationibus*, p. 384.
** vberius orationem hanc enarrat SCHVTZIVS in *vita C[...] libr.* II. p. 92. adde REIMMANNI *catalog bibliothec.* [...] p. 819. ZELTNERI *breuiarium controuers. cum eccles. græc.* p[...]
*** exstat in opusculis, quæ POSSEVINI *Moscoviæ* addita [...] p. 278. edit. MDXCV.
* de controuersia hac videatur SCHVTZIVS in *vita* [...] p. 101.
** vide PLACCII *theatr. pseudonymor.* p. 447.
*** *acta eruditor.* MDCLXXXIV. p. 490.

ıis et Mengreliis: de Nestorianis: Indis; siue
ıcti Thomae dictis: de Iacobitis, Coptitis,
Aethiopibus, Armeniis, Maronitis, ea ratio-
ɔrum religione, ritibus, controuersiis fiat ser-
ıduntur, non plane vulgares, auctorque ani-
'at, partium studio non penitus addictum,
e fateatur, Graecorum dogmata a nonnullis
us, quam par sit, tractari: fuisse quoque, qui
ente de Graecis scriberent, vt conciliarent sibi
mani voluntatem: *

CROIX *etat present des nations et eglises grec-*
'enne et maronite en Turquie, Parisiis MDCXCV.
XV. 8. quo libro auctor alios quidem in per-
nducere adnisus est, de plerisque religionis
ısensionem esse inter Graecos ac pontificis ro-
ıs, quae, tanquam falsa, si remouentur; su-
en in scripto hoc multa memorabilia ac fide
n illa antea visa fuerint atque audita: **

EL. LEQVIEN *oriens christianus*, *in quatuor*
r *digestus*, *quo exhibentur ecclesiae patriarchae ce-*
ules totius orientis, Parisiis MDCCXL. fol. ***
atque egregium opus est, quod ad notitiam sa-
adquirendam multa ac perutilia adiumenta
uisum id est in tres tomos. Eorum *primus*
tres magnas dioeceses, Ponti, Asiae et Thra-
rchae constantinopolitano subiectas: *secundus*
ientale, ad eumdem patriarcham constantino-
ıertinens, patriarchatum alexandrinum et an-
magnasque Chaldaeorum et Iacobitarum dioe-
us ecclesiam Maronitarum, patriarchatum hie-
ım et quotquot fuerunt ritus latini tam patriar-

 chae;

ALII *theologische bibliothec*, *volum.* II. p. 182. REIM-
ılog. biblioth. theolog. p. 819. ZELTNERI *breuiarium*
. *cum eccles. graec.* p. 32.
ır. MDCXCVI. p. 3. LILIENTHALII *theolog. biblioth.*
. 187. REIMMANNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 814.
breuiarium controuersiar. cum eccles. graec. p. 32.
tor. MDCCXLVI. p. 289. *samlung von alten und neuen*
n, 1743. p. 116.

chæ; quam inferiores præſules in quatuor patriarch
et in oriente vniuerſo. Lucem vidit liber hic, poſt
auctor mortalitatem ſuam finierat. Mors hæc et cau
cur Africa chriſtiana, quam vna cum oriente ſe euulgat
eſſe, promiſerat, minus venerit in conſpectum orbis
HENRICI BENZELII diſſertatio de *ſectis eccleſia-
talis noſtri temporis*, qua agitur de ſchiſmatibus inter eccl
orientalem et occidentalem: de maronitis ac copt
Egregie inſeruit etiam iis, qui rebus ſacris chriſtian
orientis operam dant, IOSEPHI SIMONII ASSEM
bibliotheca orientalis clementino - vaticana, tribus
quorum primus Romæ MDCCXIX. ſecundus ibi
MDCCXXI. tertii pars prima eodem loco MDCCXXV
ſecunda ibidem MDCCXXVIII. fol. in lucem prodiit.
illa codices manuſcripti ſyriaci, arabici, perſici,
ebraici, ſamaritani, armenici, æthiopici, græci, ægyp-
ci, iberici et malabarici recenſentur ac multa adfer
quæ hiſtoriæ eccleſiaſticæ orientali lucem præbent.

In enarrando ſtatu eccleſiæ *græcæ*, ſpeciatim
variorum auctorum induſtria verſata eſt. Exſtant
argumenti huius, ab ipſis Græcis compoſita, vti ſunt:

CHRISTOPHORI ANGELI *enchiridion de ſtatu
diernorum Græcorum*, quod prodiit primum græce ac la
Cantabrigiæ MDCXIX. 4. deinde cum notis *Georgii Feh-
laui* Francofurti MDCLV. 12. ac cum vberioribus illius n
multisque ſcriptorum teſtimoniis, MDCLXVIII.
MDCLXXI. MDCLXXIX. 4. quæ autem in titulo habet
A. G. F. ſiue primas litteras nominum *Chriſtophori A*
et *Georgii Fehlauii*, *hiſtoria græca*, Francofurti MDCC
non eſt ipſius libri noua editio; ſed nouam tantum in
ptionem præ ſe fert. Auctor non tam dogmata; q
ritus Græcorum, ieiunia, res monachorum apud illos
dit: vera falſis ac fabuloſis miſcet: plebeio vtitur ſerm
ac præbet ſe hominem neque grauiori iudicio; neque
curatiore rerum græcarum ſcientia inſtructum. At
liber eius non ſine omni vtilitate legendus eſt: **

* exſtat in auctoris *ſyntagmate diſſertationum* p. 238.
** FABRICII *hiſtor. bibliotb. part.* V. p. 367.

ı CYPRII *chronicon ecclesiæ græcæ*, quod ex
yzantino primus græce edidit *Nicolaus Blan-*
olum latinam versionem; sed etiam ANGELI
u hodiernorum Græcorum cum *Fehlauii* lati-
one adiecit, Franeckeræ MDCLXXIX.4. Latine
iit studio *Henrici Hilarii*, Lipsiæ MDCLXXXVII.
ilem operam in illo emendando, illustrando
lo posuit. Quum enim chronicon hoc ca-
iarcharum constantinopolitanorum exhibet,
ı eo vitiosa erant, correxit ac historiam pa-
lcuratiorem pariter ac pleniorem dedit. In
ıæ accessit, habentur variæ adnotationes ac
rum epistolæ, ad historiam hanc illustran-
æ: *

II IOANNIDIS ZIALOWSKI *breuis deli-*
orientalis, numquam antehac; nunc vero cum
, Noribergæ MDCLXXXI.8. ** In lucem pro-
nem hanc ac notis illustrauit *Wolfgang. Gund-*
ıam illam manuscriptam a socero suo, *Io. Vo-*
m ab auctore acceperat. Quum enim Zia-
ıe ruthenus, Noribergæ atque Altorfii com-
t ac historiam hanc scripsisset, tradidit eam
gelio, patrono suo. Plura itidem in ea de
ı de dogmatibus Græcorum habentur sique et
ur; ea tamen sunt pleraque, de quibus Græ-
antibus consentiunt:

DRI HELLADII *status præsens ecclesiæ Græ-*
am caussæ exponuntur, cur Græci moderni no-
litianas, in lingua græco-barbara factas, acce-
Altorfii MDCCXIV. 8. *** quo libro auctor

 non

II. p. 147. REIMMANNI *catalog. biblioth. theolog.*
NECCII *abbildung der griechischen kirche, part.* I.
ERI *breuiarium controuers. cum ecclesia græca* p. 15.
supplement. tom. I. p. 390. LILIENTHALII
volum. II. p. 170. Est *chronicon* hoc etiam græce
ANDVRI *imperio orientali tom.* I. p. 218.

MDCLXXXII. p. 6.

Trevoux MDCCXVIII. *octobr.* p. 536. *iournal des*
sauans

non vulgarem quidem eruditionem ac peritiam rerum triæ ecclesiasticarum ac litterariarum monstrauit; ma autem existimationem illi conciliasset, vbi, quemadm bonum virum decet, prauos ambitionis atque inuidi fectus coercuisset; nec eos acerbe perstrinxisset, qui d tu Græcorum, recentiori præsertim, ita commenta vt non honorifice semper de illis iudicauerint: *

Præter Græcos ipsos, alii de rebus ecclesiæ græ moscouiticæ exposuerunt, iique lutherani, reform tificii, quorum hæc ingenii monimenta in lucem exi

IO. LASITSKI; siue LASICII *collectio variorum rum de Russorum, Moscowitarum et Tartarorum reli sacrificiis et nuptiarum ac funerum ritu*, Spiræ MDLXX

MARTINI CRVSII *Turco-græcia libri octo*, *Græcorum status sub imperio turcico in politia et oeconomia et scholis, iam inde ab amissa Constantin hæc vsque tempora, luculenter describitur*, Basileæ MDL et MDXCIV fol. Liber est egregius ac rarus, qu ipsorum Græcorum commentationes atque epistolas lorum statu ciuili atque ecclesiastico complectitur: **

CAESARIS BARONII *historica relatio de Ruth origine eorumque miraculosa conuersione et quibusdam ali rum regum rebus gestis; item quo modo progressu tempor agnita veritate defecerint; partim vero ad comm sanctæ sedis apostolicæ recepti fuerint*, Coloniæ MDXCVIII.

sauans MDCCXXVI. *iun.* p. 603. *iul.* p. 3. *vnschuldige nach* 1714. p. 661. 1016. LILIENTHALII *theolog. bibliothec*, p. 178. REIMMANNI *catalog. bibliothec. theolog.* p. 811. F CII *bibliothec. græc. volum.* X. p. 515. ZELTNERI *breuiari trouersiar. cum ecclesia græc.* p. 40.

* legenda est GESNERI *obseruatio de eruditione Græcorum*, *die viuunt*, contra Helladium scripta et translata in *miscell lipsiensium tom.* II. p. 399.

** opus hoc copiose recenset FABRICIVS *bibliothec. græc.* p. 692. adde VOGTII *catalog. librorum rarior.* p. 226.

*** NICERONII *memoir. tom.* XXVII. p. 306. Qu *adpendice tom.* VII. *annalium* exstant de *Ruthenis*, *ad dis apostolicæ a Clemente* VIII. *receptis*, ea in add *storica* separatim edita sunt.

iterum cum eiusdem BARONII *relatione historica de Gabrielis, patriarchae alexandrini, ad sedem apostolicam legatione*, Coloniae MDC. 8. gallice autem vtrumque scriptum lucem adspexit sub titulo: *discours de la reunion des eglises d'Alexandrie et de Russie a l'eglise romaine, traduit du latin du cardinal, Caesar Baronius par Marc. Lescarbot*, Parisis MDXCIX. 8. *

IO. FABRI liber de *Moscouitarum religione*, qui cum aliis scriptis rerum moscouiticarum lucem adspexit, Francofurti MDC. fol. **

IO. IACOBI BEVRERI *angariae turcicae hodiernae ecclesiae graecae*, Friburgi MDXCV. MDCVIII. qui praecipue ostendit, quam miseri: quam calamitosi sint christiani graeci in imperio turcico:

IO. IACOBI HVLDRICI *disquisitio theologica et historica de religione ecclesiarum graecanicarum, tum veteri; tum hodierna*; Tiguri MDCXXI.

IO. CONRADI DANNHAVERI dissertatio de *religione moscouitarum*, Argentorati MDCLX. et MDCLXVII. MDCLXXXVII. MDCCIII. ***

ELIAE VEIELII *exercitatio de ecclesia graeca hodierna, Allatio potissimum, Arcudio et Nibusio opposita*, quam veluti disputationem academicam cum praeside *Dannhauero* Argentorati MDCLXI publice defendit; postea autem illa sub memorato titulo in lucem prodiit, Argentorati MDCLXVI. 4. quumque LEO ALLATIVS refutationem illius scripsisset, edidit VEIELIVS *defensionem exercitationis* suae, Francofurti MDCLXVI. 4. atque in vtroque opusculo, quod et historicum et polemicum est, eruditionem pariter ac industriam probauit:

MICHAELIS SIRICII dissertatio de *religione Moscouitarum*, Giessae MDCLXI.

IO. QVISTORPII disputatio de *christianismo hodiernorum Graecorum*, Rostochii MDCLXV.

* CLEMENT *bibliotheque curieus. historiqu. et critiqu. tom.* II. p. 450. REIMMANNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 402.

** locum habet in FREHERI *rerum moscouiticarum auctoribus variis*, Francofurti MDC. fol. editis, p. 130.

*** est in volumine eius *disputationum academicarum* p 1611.

IO. ERNESTI GERHARDI dissertatio de *religione ritibusque ecclesiasticis Moscouitarum*, Ienæ MDCLXV.

LVDOVICI MAIMBVRGII *histoire du schisme des Grecs*, Parisiis MDCLXXVII. 4. Amstelodami MDCLXXXII. 12. Parisiis MDCLXXXVI. 4. qui liber quum historiam discidii, inter Latinos et Græcos facti, complectitur eamque ab anno DCCCLIV. vsque ad annum MCCCLIII. enarrat; ita autem res maxime memorabiles vtriusque ecclesiæ explanat, eum merito huc referendum esse, existimo. In illo auctorem eam commentandi rationem iniisse, vt caussam ecclesiæ romanæ ageret, mirum non est: *

THOMAE SMITHI *epistola de graeca ecclesia hodierno statu*, Londini MDCLXXVIII. 8. et auctior Traiecti ad Rhen. MDCXCVIII. 8. ** qui præcipue de ritibus Græcorum exponit; non mediocri tamen industria ac fide, quum apud legatum britannicum ad Turcorum imperatorem sacerdotis munere functus est ac multarum rerum, quas narrat, spectator fuit: ***

ABR. CALOVII et IO. MEISNERI *dissertationes panegyricæ de Græcorum fide et religione*, quæ coniunctim prodierunt, Vitembergæ MDCLXXXV.

PAVLLI RICAVTII *histoire de l'etat present de l'eglise grecque et de l'eglise armenienne*, quæ historia primam lucem angliçe vidit; deinde autem prodiit non solum gallice, interprete *Rosemondo*, sub memorato titulo, Medioburgi MDCXCII. 12. Amstelodami MDCXCVIII. 12. MDCCX. 8. sed etiam lingua germanica, ita inscripta: *beschreibung des gegenwärtigen zustandes der vnter der turckischen tyranney seufzenden griechisch vnd armenischen kirche, durch herrn von Ricaut gesetzt, welchem beygefügt, was der herr de la Croix von der maronitischen kirche obseruiret*, Francofurti sine mentione anni

* LILIENTHALII *theol. biblioth. volum.* II. p. 154.

** *ibidem* p. 171. NEOCORI et SIKII *bibliotheca librorum nouorum*, *tom.* III. p. 814.

*** quæ SMITHVS in *epistola* hac de transsubstantiatione tradiderat, ea SIMON impugnare adnisus est. Orta est hac de re inter vtrumque controuersia, cuius scripta *bibliotheca* huius *tom.* II. p. 230. recensui.

anni fol. Multum commendauit se liber hic variis virtutibus, quibus ille ornatus est. Auctor vtitur dicendi forma, quae plana, perspicua atque elegans est: sequitur adcuratioris ordinis leges: ostendit industriam ac facultatem iudicandi: fidem prae se fert, quum ab epistolis secretis legati britannici ad imperatorem turcicum fuit atque in prouincia hac multa eorum, quae memoriae prodidit, ipse inspexit: *

MARTINI CHLADENII dissertatio de *fide ac ritibus ecclesiae graecae hodiernae*, contra Nau et Allatium, Vitembergae MDCXCIII.

THEOPHILI WAHRMVNDI libellus, qui variis linguis titulisque in lucem prodiit. Exaratus is est germanice ac primum hac exiit inscriptione: *vniuersa religio ruthenica et moscouitica*, Freystadii MDCXCVIII. 8. cum figuris: deinde titulo hoc: *moscouitischer; oder reussischer kirchenstaat*, Lipsiae eodem anno 12. sine imaginibus: sine WAHRMVNDI nomine, cum *Io. Georgii Pritii* praefatione: ** iterum ita inscriptus: *religion der moscowiter*, Francofurti et Lipsiae MDCCXII. 8. cum figuris iisque aliis ac pluribus, quam in prima editione, ac cum noua praefatione. *** Gallice idem lucem vidit, titulo hoc: *la religion ancienne et moderne des Moscouites, enrichie des figures*, Coloniae MDCXCVIII. 12. * cuius nouam editionem esse: *la religion vniuerselle des Moscouites* MDCCV. nonnulli suspicantur, ac belgice: *religie der Moscouiters*, Tielae MDCXCVIII. 8. ** Libellus ipse non magni momenti est; nec tamen omni

* LILIENTHALII *theolog. biblioth. volum.* II. p. 171. REIMMANNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 813.

** TENTZELII *monatliche vnterredungen*, 1698. p. 322. REIMMANNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 814. 822.

*** REIMMANNVS *dicto loco* p. 817. Memoratur etiam editio Francofurt. MDCCXIV. 8. vide LILIENTHALII *theolog. biblioth. vol.* II. p. 175.

* *iournal de Berlin* MDCXCVIII. p. 109.

** KVSTERI et SICKII *biblioth. libror. nouor. tom.* II. p. 252. Interpretem esse *Io. von Leeuwen*, tradit FABRICIVS *salutar. luc. euangelii* p. 476. in titulo autem indicatur, illum „esse“ bibliopolam, cuius sumtu liber prodiit.

caret vtilitate. Pleraque eius ex DANNHAVERI dissertatione de *religione Moscouitarum*, cuius antea mentionem feci, sumta sunt, ac quæ narrantur, ea neque ad recentissimum ecclesiæ græcæ statum pertinent; neque omnia fidem præ se habent:

BENEDICTI PICTETI *breuis collatio sententiarum Græcorum recentiorum cum Græcorum veterum placitis*, Amstelodami MDCC. 12. cui eam ob caussam locum hunc tribuo, quia illa ad historiam dogmatum Græcorum illustrandam adiumenta adfert:

NICOLAI BERGII *exercitatio de statu ecclesiæ et religionis moscouiticæ*, quam quum in certamine litterario Vpsaliæ MDCCIV. 8. publice defendisset, auxit eam postea ac partem secundam MDCCV. 8. addidit; vtraque autem pars coniunctim lucem adspexit Lubecæ MDCCIX. 8. et Lipsiæ MDCCXXII. 8. Auctor eruditione atque experientia satis instructus, argumentum hoc ita persequutus est, vt multa falsa, quæ ab aliis ante eum de moscouitica ecclesia ac religione tradita fuerant, diligenter emendaret resque adcuratius exponeret: *

IO. MICHAEL. HEINECCII *eigentliche vnd wahrhaftige abbildung der alten vnd neuen griechischen kirche, nach ihrer historie, glaubenslehren vnd kirchengebräuchen*, Lipsiæ MDCCXI. 4. tribus partibus, opus, quod inter omnia historiæ huius scripta præstantia sua eminet, siue ad adparatum rerum; siue ad illarum eruditam ac perspicuam explanationem animum aduertere velimus: **

IO. FECHTII *kurtze nachricht von der religion der heutigen Griechen, wie ihre kirche entstanden vnd von der lateinischen sich separiret*, Rostochii MDCCXI. 8. qui liber vitiis quidem minus caret; nec tali industria atque adcuratione

* *iournal des sauans* MDCCX. *aug.* p. 210. *memoir. de Treuoux* MDCCXVII *mai.* p. 673. *vnschuldige nachrichten*, 1709. p. 32. LILIENTHALII *theolog. biblioth. volum.* II. p. 172.

** *acta eruditor.* MDCCXII. p. 90. *neue hällische bibl. vol* II. p. 615. *vnschuldige nachrichten*, 1712 p. 132. LILIENTHALII *theol. biblioth. volum* II. p. 150. REIMMANNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 801. ZELTNERI *breuiarium controuersiarum cum ecclesia græca* p. 42.

tione elaboratus est, qualem argumentum pertractatum requirit, quum auctor subsidiis, ad hanc rem necessariis, non satis instructus fuisse videtur; ille tamen non penitus contemnendus est atque omnino illis vtilitatem præbet, qui facultate destituti sunt, meliora scripta euoluendi: *

IACOBI DEBIAE *account of the religion of the Moscovites*, Londini MDCCXII. 12.** qui liber germanice redditus esse traditur in *der beschreibung der religion der Moscowiter*, Francofurti MDCCXII. 12. *** videtur autem ille epitome libelli, sub WAHRMVNDI nomine editi et antea a me enarrati:

IO. COVELI *some account of the present greeck church* Cantabrigiæ MDCCXXII. fol. quæ notitia coniunctas sibi habet animaduersiones ad hodiernam ecclesiæ græcæ doctrinam et disciplinam, speciatim de eucharistia et reliquis sex illius sacramentis, ac collata est cum GOARI *notis ad rituale; siue euchologium gracum.* Auctor a sacris fuit legati regis Angliæ Caroli II. missi in aulam turcicam eo tempore, quo inter Claudium, reformatum, atque Arnaldum et alios pontificios de *perpetuitate fidei* circa sacram cœnam lis erat, et memoratum librum eo quoque consilio conscripsit, vt ex eo pateret, Græcos cum pontificiis de cælestibus epulis, speciatim de transsubstantiatione, haud consentire: *

IO. PETRI KOHLII *ecclesia græca lutheranizans; siue exercitatio de consensu et dissensu orientalis græcæ; speciatim russicæ, et occidentalis lutheranæ ecclesiæ in dogmatibus*, Lubecæ MDCCXXIII. 8. quod opusculum eruditum atque vtile est, quum eo monstratur, ruthenos facilius coniungi posse cum lutheranis; quam cum pontificiis, ac quamuis ita præcipue polemici sit argumenti; refero tamen illud ad hunc

* LILIENTHALII *theolog. biblioth. volum.* II. p. 175. REIMMANNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 818. *vnschuldige nachrichten*, 1711. p. 201.

** *neuer büchersaal der gelehrten welt*, *volum.* II. p. 72.

*** vide FABRICII *salutarem lucem euangelii* p. 477.

* *acta eruditor.* MDCCXXIII. p. 473. *bibliotheque angloise tom.* X. p 214. *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1723. p. 119. 995.

hunc locum, quia simul multa continet, quæ rebus moscouitarum ecclesiasticis lucem adferunt. Addita ei est: IO. QVISTORPII *dissertatio de christianismo Græcorum hodiernorum*, Leoni Allatio opposita et antea a me sigillatim adducta: *

ADAMI ERDMANNI MIRI *kurtze vorstellung der griechischen kirche*, Lipsiæ MDCCXXV. 8. ** quo libello auctor breuitati studuit ac quæ alii copiosius scripta reliquerunt, ea in epitomen redegit, Heineccium maxime sequutus:

THOMAE CONSETTI liber, cuius titulus est: *the present state and regulations of the church of Russia*, Londini MDCCXXIX. 8. duobus voluminibus, *** qui inter præcipua scripta de religione Russorum nostri temporis refertur. Quum enim auctor per plures annos in Russia commoratus est multaque subsidia ex consuetudine cum præcipuis Russiæ theologis habuit, existimationem fidei atque adcurationis is sibi conciliauit: *

IO. HENRICI STVSSII *obseruationes selectæ de ecclesia græca sub Turcis hodierno statu*, Gothæ MDCCXXXIII. 4. **

IACOBI ELSNERI *neueste beschreibung der griechischen christenheit in der Turkey, aus glaubwürdiger erzehlung herrn Athanasius Dorostamus, archimandriten des patriarchen zu Constantinopel, nebst von ihm selbst gezeichneten kupfern aufgesetzt, erläutert vnd bestätiget*, Berolini MDCCXXXVII. 8. *** vbi non solum litteris mandata sunt, quæ

* *actor. eruditor. supplement. tom.* VIII. p. 500. LILIENTHALII *theolog. biblioth. volum.* II. p. 172. REIMMANNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 817. qui librum hunc sine caussa perstringit.

** *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1727. p. 780.

*** *ibidem* 1730. p. 662.

* quæ in libro hoc de religione ruthenica habentur, ea in MARTINI *nachricht aus Rußland*, Francofurti et Lipsiæ MDCCXXXI. germanice legenda sunt.

** *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1733. p. 333.

*** *nouer. actor. eruditor. supplement. tom.* III. p. 8. *bibliotheque germaniqu. tom.* XL. p. 100. LILIENTHALII *theologische bibliothec, volum.* II. p. 180.

quæ a Dorostamo relata fuerant; sed ELSNERVS addidit quoque notas iisque multa capita de Græcis, eorum statu, dogmatibus, ordinibus ecclesiasticis, ritibus atque aliis rebus illustrauit atque ab aliis praue; aut minus adcurate narrata emendauit. Quum essent, qui fidem Dorostami imminuerent: immo eum in suspicionem falsi hominis adducere viderentur, * Elsnerus certus de bona illius mente, defensionem eius suscepit ac simul ad narrationes de statu ecclesiæ græcæ continuandas vberiusque explanandas se contulit. Vtrumque erudite ac feliciter præstitit in *der fortsetzung der neuesten beschreibung der griechischen kirche*, Berolini MDCCXLVII. 8. **

IACOBI GVILIELMI FEVERLINI dissertatio de *religione Ruthenorum hodierna*, Gœttingæ MDCCXLV. diligenter atque eleganter scripta inque tria capita diuisa. Eorum *primo* scriptores de religione Ruthenorum recensentur: *secundo* de doctrina sacra ostenditur, Ruthenos nobiscum sentire, ac *tertio* de hierarchia ac ritibus ecclesiasticis exponitur. Quodam modo adiungi potest: ANTONII POSSEVINI *Moscouia*, Vilnæ MDLXXXVI. 8. Antuerpiæ MDLXXXVII. 8. Coloniæ MDLXXXVII. MDXCV. fol. cum opusculis quibusdam, quoniam ibi multa dicta sunt, quæ ad res religiosas Ruthenorum pertinent. Nec omittendas esse puto, IO. BOTHVIDI theses de quæstione: *vtrum Muschouitæ sint christiani?* iussu regis Succiæ publicæ disquisitioni in academia vpsaliensi MDCXX. submissas et iterum a *Caspar. Henrico Starckio* editas, Lipsiæ MDCCV. 4.

Scripta, iam enarrata, ad historiam ecclesiæ græcæ ac moscouiticæ generatim spectant. Sunt alia, quorum auctores quum singularia argumenta eiusdem historiæ pertractarunt, varia illorum exstant genera. Quædam de ritibus sacris Græcorum exponunt, nominatim: ISAACI HABERTI *archieraticon*, *liber pontificalis ecclesiæ græcæ*, Parisiis MDCXLIII. fol. IACOBI GOARI *euchologion; siue rituale Græcorum*, Parisiis MDCXLVII. fol. LEONIS ALLATII

* *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1741. p. 420.

** *acta erudit**or.** MDCCXLVII. p. 566. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1753. p. 669.

LATII dissertationes duae de *libris ecclesiasticis Graecorum*: liber de *templis Graecorum recentioribus*: *de narthece ecclesiae veteris et de Graecorum hodie quorundam opinationibus*, atque aliorum huiusmodi commentationes. De sanctis Graecorum ac Moscouitarum notitiam suppeditant: *menaea* ac *menologia* Graecorum: *calendarium Ruthenorum*, ab *Antonio Posseuino* * editum: *menologium ruthenicum*, cura *Daniel. Papebrochii* publicae luci expositum: ** *menologium slauo-russicum*, Moscouiae MDCLXXIX. et alia generis huius scripta. Quae inter Graecos disputata atque acta sunt de synodo florentina atque in illa decreta concordia vtriusque ecclesiae, graecae ac latinae: de CYRILLI LVCARIS *confessione christiana fidei*: de consensione inter Graecos et Latinos, qualis illa sit? ea itidem memorabilia capita sunt historiae sacrae Graecorum. Sed tamen, quae ad singulares has res pertinent, scripta nonnulla nunc veluti in transitu strictimque adduxi, quum alia eorum in prioribus tomis bibliothecae huius *** iam percensui; alia autem infra inter monimenta de ritibus ecclesiasticis deque sanctis vberius commemorare, mihi animus est.

Quae vti loco hoc praetermitto; ita contra libet, antequam notitiae commentariorum de ecclesia graeca ac moscouitica finem faciam, scripta nonnulla de ecclesia *constantinopolitana* adiungere. Refertur inter illa CAROLI DV FRESNE, domini DV CANGE *Constantinopolis christiana*, qua eius *historia byzantina*, *duplici commentario illustrata* ac Parisiis MDCLXXX. fol. edita, continetur; exhibet autem ista tantum descriptionem vrbis celebriumque eius aedificiorum ac monimentorum, atque ostendit, qualis exstiterit Constantinopolis tempore imperatorum christianorum, hocque nomine minus spectat ad ecclesiam. Maiori iure locum hunc obtinet: GEORGII CODINI liber de *officiis et officialibus aulae imperatorum et magnae ecclesiae constantinopolitanae*, graece scriptus atque in lucem emissus

* in *adparatu sacro tom.* II. voce *Rutheni.*
** praemissum est cum menologio graeco metrico *tom.* I. *actor. sanct. maii.*
*** *tom.* I. p. 433. *tom.* II. p. 572. 581. seqq.

emissus a *Francisco Iunio* sub nomine *Nadabi Agmonii*, MDLXXXVIII. 8 iterum additis aliquot pagellis ac nouo titulo, in quo *Francisci Iunii* nomen positum est, Heidelbergae MDXCVI. 8. deinde a *Iacobo Gretsero* cum noua versione latina ac tribus commentariorum, obseruationum et emendationum libris et dissertatione de imaginibus, non manufactis, Parisiis MDCXXIII. fol. denique a *Iacobo Goaro*, Parisiis MDCXLVIII. fol. quae editio reliquis locupletior atque emendatior non solum est; sed etiam eruditissimis adnotationibus instructa. Addo IVLIVM CAESAREM BVLENGERVM, cuius libris de *imperatore ac imperio romano*, Lugduni MDCXVIII. fol. adiuncta est adpendix de *officiis regni Galliae et magnae ecclesiae Constantinopoleos*. Catalogum patriarcharum constantinopolitanorum dedit PHILIPPVS CYPRIVS in *chronico ecclesiae graecae*, quod antea recensui, qualem etiam; maiori tamen atque adcuratiori studio IO. ALBERT. FABRICIVS * composuit.

Antequam commemorationem librorum, qui notitiam rerum christianarum in Europa suppeditant, ad finem perducam, adiungo: DANIELIS FARLATI opus magni laboris multaeque eruditionis, inscriptum: *Illyrici sacri tomus primus. Ecclesia salonitana, ab eius exordio vsque ad seculum quartum aerae christianae*, Venetiis MDCCLI. fol. ** ac *Illyrici sacri tomus secundus. Ecclesia salonitana, a quarto seculo aerae christianae vsque ad excidium Salonae. Accessere vita Diocletiani imperatoris, acta sanctorum ex eius genere et marmora salonitana*, ibidem MDCCLIII. fol. *** vna cum FLAMINII CORNELII *Creta sacra; seu de episcopis vtriusque ritus, graeci et latini, in insula Creta. Accedit series praesidum venetorum illustrata*, Venetiis MDCCLV. 4. duobus tomis. *

§. XII.

* in *bibliothecae* eius *graecae volum.* VI. p. 746. recensentur patriarchae constantinopolitani post captam a Turcis vrbem, et p. 757. exstat catalogus patriarcharum constantinopolitanorum, ordine alphabetico compositus.

** *acta eruditor.* MDCCLIX. p. 593.

*** *ibidem* p. 625.

* ERNESTI *neue theolog. bibliothec, volum.* I. p. 963.

§. XII.

Hactenus de ingenii monimentis, quibus res c stianorum Europæ narratæ atque ad posteros del sunt. Quum doctrina euangelii salutaris non in Europa; sed etiam in aliis orbis partibus tradita est propagata, ii, qui illam amplexi ac christum seru rem suum professi sunt, inter se societatem commu nemque inierunt ac sanctiores constituerunt cœtus. natæ sunt ecclesiæ christianæ in Asia: speciatim in S *ria*, *Armenia*, *India orientali*, *China*, *Iaponia*, *Tartar* quarum notitiam si quis sibi adquirere vult, sumere Iam ex variis scriptis potest, ad id compositis, vt h storiam horum cœtuum christianorum enarrarent; aut c pita quædam illius illustrarent. Spectant ad histori sacram:

I) *Syriæ* generatim: IOSEPHI BESSONI *Syria s cta; siue de missionibus patrum societatis in Syria*, Pari MDCLX. 8. gallice, et interprete *Ioseppho Anturino* ita Romæ MDCLXII. 4. ac BIAGII TERZI *Siria sacra*, *scrittione delle due chiese patriarchali, Antiochia e Gero lemme*, Romæ MDCXCV. fol. speciatim autem ad celeb illius vrbem *Antiochiam* eiusque præsules: PETRI SCHII *tractatus historico-chronologicus de patriarchis tiochenis tam græcis; quam latinis: immo et iacobitis que ad sedem, a Saracenis euersam*, Antuerpiæ MDCCXX In Syria est mons *Libanus*, et ad hunc sunt *maronitæ*, pulus christianus, de quorum religione, sacris, statu commentati sunt: GABRIEL SIONITA, ipse mar ta, in *epistolis de nonnullis maronitarum ritibus*: ** AB HAMVS ECCHELLENSIS, itidem maronita, in epistol Ioannem Morinum, qua perscribit: *capita epitomes stitutionum ecclesiæ maronitarum, quæ leguntur syria corum ecclesiis et conuersæ habentur in linguam arabi* ...

* *acta eruditor.* MDCCXXVI. p. 197. eorumdem *actor. suppl tom.* IX. p. 67. *memoires de Trevoux* M D C ... p. 1802.

** sunt epistolæ binæ, ad Nihusium scriptæ, ... LATII *symmict. libr.* I. p. 295.

modum administrandi sacramenti pœnitentiæ apud eosdem maronitas: *figuram ecclesiæ maronitarum*: * IO. ERNESTVS GERHARDVS dissertatione de *ecclesia maronitarum*, Ienæ MDCLXVIII. FAVSTVS NAIRONVS, banensis maronita, cuius exstat *dissertatio de origine, nomine et religione maronitarum*, Romæ MDCLXXIX. 8. qui et reliquit: *enopliam fidei catholicæ romanæ historico-dogmaticam; seu de christianis orientalibus, eorum doctrina et fide*, Romæ MDCXCIV. 8. DE LA CROIX in *etat present des nations et eglises greeque, armenienne et marionite en Turquie*, Parisiis MDCXCV. 12. MDCCXV. 8. quem librum iam antea recensui:

II) Armenia:

TILEMANNI BREDENBACHII liber de *Armeniorum ritibus, moribus, erroribus*, Basileæ MDLXXVII.

MATTHAEI BEMBI *ritus Armeniorum et inuitatio ad vnitatem cum ecclesia catholica*, Cracouiæ MDCXXX. 4. lingua polonica:

IO. ERNESTI GERHARDI dissertatio de *statu Armeniæ ecclesiastico et politico, tam pristino; quam hodierno*, Ienæ MDCLXV. quæ multa, memorabilia ac lectione digna, tradit:

CLEMENTIS GALANI, missionarii ad Armenos, *historia armena, ecclesiastica et politica, nunc primum in Germania excusa et ad exemplar romanum diligenter expressa*, Coloniæ MDCLXXXVI. 8. et iterum Francofurti et Lipsiæ MDCCI. 8. Ediderat auctor: *conciliationem ecclesiæ armenæ cum romana ex ipsis Armenorum, patrum et doctorum testimoniis*, opus trium voluminum, quorum primum Romæ MDCLI. MDCXC. secundum ibidem MDCLVIII. ac tertium eodem loco MDCLXI. fol. armenice ac latine lucem adspexit. Primum horum voluminum complectitur *historiam armenam*, hæcque est, quæ latine separatim litteris descripta atque a me adducta est. Ostendit illa GALANVS singularem industriam ac peritiam linguæ armenicæ; simul autem mentem, partium studio corruptam

* hæc epistola locum obtinuit in *antiquitatibus ecclesiæ orientalis, clarissimorum virorum dissertationibus epistolicis enucleatis*, Londini MDCLXXXII. 8. *epistol.* LXVI. p. 326.

corruptam, hocque exiſtimationi operis multum
Ita enim ſcribit, vt facile pateat, illum, adfe
pontificem romanum nimium indulgendo, verita
que leges ſæpe negligere ac de concordia inter
chriſtianosque religionis romanæ ea dicere, quæ
ſunt; vel minus probabilia: *

PAVLLI RICAVTII *hiſtoire de l'etat preſent d*
grecque et de l'egliſe armenienne, de quo libro a
ſerui:

Etat preſent de l'Armenie tant pour le tempo
pour le ſpirituel, Pariſiis MDCXCIV. 12.

DE LA CROIX *etat preſent des nations et egli*
que, armenienne et maronite en Turquie, cuius lib
iam notitiam dedi, quum ſcripta de eccleſia græca
ſcouitica percenſui:

OLAVI CELSII diſſertatio de *hodierno ſtatu ecc*
menorum, Vpſaliæ MDCCXXVI. 8.

MATVRIN. VEYSSIERII LA CROZE *hi*
chriſtianiſme d'Ethiopie et d'Armenie, Hagæ
MDCCXXXIX. 8. ** quæ hiſtoria etiam germanice ſu
beſchreibung der chriſtlichen religion in Aethiopien
menien, Gedan. MDCCXL. 8. in lucem exiit. Con
ſculum hoc quatuor partibus. Earum *prima* auctor
de origine ac progreſſu doctrinæ monophyſitarum:
exhibet narrationem de Aethiopia, quam IO. BER
litteris conſignauit: *tertia* agit de miſſione luſit
Aethiopia atque oſtendit, qualis illius fuerit progr
que interitus: *quarta* tradit hiſtoriam eccleſiaſtica
nicam. In eo maxime ſtudium ſuum collocauit, v
ret, qua ratione monophyſitarum dogma per duc
inter Aethipas atque Armenos ſe diffuderit; nec h

* *acta eruditor.* MDCLXXXVI. p. 336. CLERICI *biblioth*
uerſell, *tom.* 1. p. 351. LILIENTHALII *theolog. bibliothec*,
p. 183 *vnſchuldige nachrichten*, 1719. p. 50. REIMMANN
bibliothec. theolog. p. 814. PFAFFII diſſertatio de a
ceremonialis p. 25.

** *acta eruditor.* MDCCXLI. p. 684. *ſamlung von*
theolog. ſachen, 1743. p. 973.

...que ecclesiae, iusto ordine connexam, scripsit. Me... ...tur etiam AZARIAE FRIDONIS *relatio de statu ec-* ...*Armenia*, ac DOMINICI GRAVINAE liber de ...*religione in Armenia;* nec temporis autem, quo ...haec lucem viderunt; nec de posteriori loci mentio ...in ANTONII MARIAE BONVCCI *historia vitae, mar-* ...*miraculorum sancti Gregorii, archiepiscopi et pri-* ...*Armeniae*, lingua italica Romae MDCCXVII. 4. edita, ...r nonnulla, quae itidem ad historiam ecclesiasticam ... pertinent: **

...III) *Indiae orientalis*:

...TRI MARTYRIS, *Anglerii*, *epistolae duae de* ...*euangelii apud Indos incremento*, quae cum FER-...ANDO CORTESIO de *insulis, nuperrime inuentis*, Colo-...DXXXII. Roterodami MDCXVI. separatim prodierunt. ...*opus epistolarum* eius lucem adspexit primum Com-...MDXXX. fol. deinde cum FERDINANDI DE ... *epistolis* latinis pariter atque hispanicis, ac *tractatu* ...*de viris Castellae illustribus*, cura *Caroli Patini*, Am-...I MDCLXX. fol. ***

...DOVICI DE GVZMANN *historia missionum religio-* ...*suiticarum in Indiam orientalem et regna Chinae et* ... hispanice, Compluti MDCI. duobus tomis fol. et ...fol.

...COLAI PIMENTAE *epistolae II. ad Claudium Aqua-* ...*praefectum generalem, quibus describit visitationem,* ...*ituit in orientali India anno* MDXCIX. *et* MDC. ita-...ae MDCI. et Venetiis MDCII. 8. paullo post ibidem ...is locis latine: *

...TRI IARRICI *thesaurus rerum indicarum, quo or-* ...*progressus et incrementa christianae catholicae religionis* ...*eandem regionum historiae et ea, quae ad eas pertinent,*

 choro-

...ECHARDVM *scriptor. ordin. praedicator.* tom. II. p. 351. ...34.

... *eruditor.* MDCCXIX. p. 237.

...NTONII *bibliothec. hispan. nou.* tom. II. p. 363. et NICERONII ... tom. XXIII. p. 209.

...TONII *biblioth. hispan. nou.* tom. II. p. 123.

chorographice et historice describuntur, gallice MDCVIII. 4. atque e gallico a *Martino Martinez* sus, Coloniae MDCXV. MDCXVI. 8. libris sex ac luminibus:

Histoire orientale des progres de l'eglise catho reduction des anciens chretiens, dits de saint T autres, par les deuoirs de D. Alexis de Meneses, de Goa, Bruxellis MDCIX. 8. qui liber sermone ab ANTONIO GOVEANO scriptus: a *Francisco* hispanicam, et a *Io. Baptista de Glen* in gallica translatus est. Exponitur eo de Alexio Mene opera plus, quam ducenta millia hominum in Indi siam accesserint; multa autem narrantur falsa, nus credibilia:

GERARDI ZOES *relatio de martyribus Indi et occidentalis*, Mechlinii MDCXXII.

GILBERTI GONSALES D'AVILA *theatro de la primitiua iglesia de las Indias orientales, arzobispos, y cosas memorables de sus sedes* MDCXLIX. MDCLV. fol. duobus voluminibus:

MATVRINI VEYSSIERII LA CROZE *christianisme des Indes*, Hagae comit. MDCCXX germanice sub titulo: *abbildung des indianisch staats*, Halae MDCCXXVII. et Lipsiae MDCCXXXVII interpretationem *Georg. Christianus Bohnstedtius* ac notas addidit. ** Ipsum scriptum in septem uisum est. In *primo* eorum habetur historia ne in *secundo* enarrantur mores et consuetudines ch Indorum, vna cum Alexii de Meneses expeditione, ostenditur, eum et vi; et astutia vsum esse ad vete nos, potestati pontificis romani subiiciendos: betur post dissertationem de opinionibus ac riti

* *bibliothequ. germaniqu. tom.* VII. p. 131. CLERICI *bib cienn. et moderne tom.* XXI p. 92. *acta eruditor.* M p. 122. COLERI *auserlesene theolog. biblioth. volu deutsche acta eruditor. volum.* IX. p. 284. *samlu neuen theologischen sachen*, 1725. p. 947.

** COLERI *auserlesene theolog. biblioth. volum.* II. *acta eruditor. volum.* XIX. p. 883.

THEOPHILVS LE BRVN,* IOSEPHVS
SEMANVS,** oblata fuit LA CROZE occasio,
que in lucem proferendi: *additions sur histoire*
sme des Indes, Halæ MDCCXXXVII. 8.*** qui-
efendit, vt quædam emendet variasque adiun-
iones. Memorantur alii historiæ ecclesiasticæ In-
es, præsertim Hispani; quorum opera autem ac
i quum vel non lucem adspexerunt; vel non
dignitatis, ab iis percensendis abstineo, vti et
bus narrationes missionum atque itinerum, ma-
igulares Indiæ huius prouincias, continentur,
sam, quia fortasse infra habebo occasionem, scri-
huius adducendi. Attamen ii addi possunt,
a ad vitam ac res Francisci Xauerii describendas
: HORATIVS TVRSELLINVS in *vita Fran-*
, *qui primus euangelium in Indiam et Iaponiam*
mæ MDXCIV. 8. Coloniæ MDCXXV. 12. Mona-
VII. 8. ac germanice Monachii MDCXV. 4. FRAN-
ARIA in *vita*, *sanctitate*, *canonisatione et mi-*
cisci Xauier, Dillingæ MDCXXII. IO. DE LV-
s exstat: *historia et vita Francisci Xauerii et*
orum religiosorum eiusdem societatis in India
IDC. fol. quam ex lusitanico latine edidit *Ludou.*
Romæ MDCVIII ac hispanice *Alphonsus Sandoual*

Referri et huc a nonnullis solent, qui de necessitate ac ratione, Indos ad religionem christianam adducendi, scripserunt, vti: IOSEPHVS A COSTA libris VI. de *promulgatione euangelii apud barbaros; seu de procuranda Indorum salute*, qui vna cum libris duobus de *natura noui orbis* prodierunt, Salmanticæ MDLXXXIX. 8. ibidem MDXCV. 8. Coloniæ Agrip. MDXCVI. 8. ac Lugduni MDCLXX. * IVSTVS HEVRNIVS, cuius prodiit: *admonitio de legatione euangelica, ad Indos capessenda*, Lugduni Batau. MDCXVIII. 8. IO. HOORNBEEKIVS *libris duobus de conuersione Indorum et gentilium*, Amstelodami MDCLXIX. 4. sed scripta hæc non tam historici; quam dogmatici argumenti sunt hocque nomine locum hunc haud obtinere possunt:

IV. China:

NICOLAI TRIGAVTII libri quinque de *christiana expeditione, ad Sinas suscepta*, ex commentariis Matthæi Riccii, ad Paullum V. pontificem romanum, Augustæ Vind. MDCXV. Lugduni MDCXVI. 4. auctiores Coloniæ MDCXVII. 8. germanice sub titulo: *historia von einführung der christlichen religion in China*, Augustæ Vindelicor. MDCXVII. 4. ac gallice Parisiis MDCXVIII. præter quas interpretationes, hispanicæ mentio fit. Liber hic inter scripta de rebus sinensibus iisque religiosis in singulari honore est, inprimis quum antiquiorem reliquis ætatem præ se habet. Eiusdem auctoris exstant: *litteræ e regno Sinarum*, ad Claudium Aquauiuam anno MDCX. et MDCXI. conscriptæ, Antuerpiæ MDCXV. 8.

IO. ADAMI SCHALL *historica narratio de initio et progressu missionis societatis iesu apud Chinenses ac præsertim in regia pequinensi*, ex litteris eius collecta, Viennæ Austr. MDCLXVI. 8. et iterum sub titulo: *historica relatio de ortu et progressu fidei orthodoxæ; siue pontificiæ potius, in regno chinensi per missionarios societatis iesu ab anno MDLXXXI. vsque ad annum MDCLXIX nouissime collecta ex litteris eorumdem patrum societatis iesu, præcipue Io. Adami Schall*, Ratisbonæ MDCLXXII. 8. vbi multa narrantur, quæ ficta ac fabulosa sunt, præsertim de miraculis iesuitarum:

FR

* CLEMENT *bibliothequ. curieus. historiqu. et critiqu. tom.* I. p. 38.

FR. PALLV *relation abregée des missions et des voyages des eueques francois, enuoyez aux royaumes de la Chine, Cochinchine, Tonchin et Siam*, Parisiis MDCLXVIII. 8.

PROSPERI INTORCETTAE *compendiosa narratione dello stato della missione cinese, cominciando dall' anno* MDLXXXI. *fino al* MDCLXIX. Romae MDCLXXII. 8.* Hicque est auctor, cuius, vti et *Christiani Herdtrich, Francisci Rougemont, Francisci Couplet* studio *Confucius Sinarum philosophus; siue scientia sinensis*, latine exposita est atque in lucem prodiit Parisiis MDCLXXXVII. fol. postquam *Intorcetta* iam antea, quum in China esset, partem libri huius euulgauerat, sub titulo: *Sinarum scientia politica moralis, cum characteribus sinensibus et latinis*, Goae MDCLXVII. fol.

FRANCISCI DE ROVGEMONT *historia Tartarosinica noua*, complectens ab anno christi MDCLX. aulicam bellicamque inter Sinas disciplinam, sacrorum iura et sacrificulorum christianae religionis prospera aduersaque describens, Louanii MDCLXXIII. 8.

PHILIPPI COVPLETII *dissertatio, congregationi de propaganda fide oblata anno* MDCLXXXI. *de statu et qualitate missionis sinicae.* ** Opera eiusdem ex sinica lingua in latinam conuersus atque editus est: *catalogus patrum societatis iesu, qui post obitum sancti Francisci Xauerii ab anno* MDLXXXI. *in imperio Sinarum iesu christi fidem propagarunt, vbi singulorum nomina, ingressus, praedicatio, sepultura, libri, sinice editi, recensentur*, Parisiis MDCLXXXVI. 8. Tribuitur ei quoque, tanquam auctori, liber inscriptus: *histoire d'vne dame chretienne de la Chine*, Parisiis MDCLXXXVIII. 12. atque ita compositus, vt simul de moribus gentis, de firmamento religionis, de institutis missionariorum et de exercitiis pietatis nouitiorum eius regionis christianorum exponatur;

* conf. MONGITORIS *bibliothecam siculam*, tom. II. p. 194.

** edita est ex autographo auctoris in *bibliotheca bremensi class.* V. p. 618. Antea quidem PAPEBROCHIVS eamdem iuris publici fecerat in *paralipomenis ad conatum in catalogum pontificum romanorum*, sub finem *tom.* VII *mensis mai. actor. sanctorum* p. 126. minus tamen adcurate pleneque.

corruptam, hocque existimationi operis mult
Ita enim scribit, vt facile pateat, illum,
pontificem romanum nimium indulgendo,
que leges sæpe negligere ac de concordia in
christianosque religionis romanæ ea dicere, q
sunt; vel minus probabilia: *

PAVLLI RICAVTII *histoire de l'etat pres grecque et de l'eglise armenienne*, de quo lib serui:

Etat present de l'Armenie tant pour le t pour le spirituel, Parisiis MDCXCIV. 12.

DE LA CROIX *etat present des nations et que, armenienne et maronite en Turquie*, cuiu iam notitiam dedi, quum scripta de ecclesia g scouitica percensui:

OLAVI CELSII dissertatio de *bodierno stat menorum*, Vpsaliæ MDCCXXVI. 8.

MATVRIN. VEYSSIERII LA CROZ *christianisme d'Ethiopie et d'Armenie*, Ha MDCCXXXIX. 8. ** quæ historia etiam germanic *beschreibung der christlichen religion in Aethiop menien*, Gedan. MDCCXL. 8. in lucem exiit.
sculum hoc quatuor partibus. Earum *prima*
de origine ac progressu doctrinæ monophysitar
exhibet narrationem de Aethiopia, quam IO.
litteris consignauit: *tertia* agit de missione
Aethiopia atque ostendit, qualis illius fuerit p
que interitus: *quarta* tradit historiam ecclesia
nicam. In eo maxime studium suum collocaui
ret, qua ratione monophysitarum dogma per
inter Aethipas atque Armenos se diffuderit; n

* *acta eruditor.* MDCLXXXVI. p. 336. CLERICI *bi uersell. tom.* I. p. 351. LILIENTHALII *theolog. biblioth* p 183; *vnschuldige nachrichten*, 1719. p. 50. REIMM *bibliothec. theolog.* p. 814. PFAFFII dissertatio de *ab ceremonialis* p. 25.

** *acta eruditor.* MDCCXLI. p. 684. *samlung von al theolog. sachen*, 1743. p. 973.

libertate, religionem christianam in regione illa propagandi, die 22. martii MDCXCII. tandem concessa, litteris denuo descriptum ac luculenta elegantique praefatione ornatum, atque alia opuscula, quae ad historiam sinensem spectant. Inter haec locum habet: CLAVDII PHILIPPI GRIMALDI epistola, ad Leibnitium exarata. Scripta controuersiae, quae inter iesuitas ac dominicanos orta est de cultu apud Chinenses Confucii, maiorum parentumque defunctorum, continent quidem ea, quae certa capita historiae huius ecclesiasticae illustrant, hancque ob caussam huc referenda esse videntur; quum autem argumentum, ibi expositum, maxime polemicum est, ea alio loco * iam percensui. Tacitus igitur ista nunc praetereo:

V. Iaponiae:

ANONYMI *descriptio Iaponiae insulae et rerum a patribus societatis iesu, nuper in ea gestarum*, Coloniae MDLXXXII. 8.

ALOYSII; siue LVDOVICI FROIS *noua relatio historica de statu rei christianae in Iaponia anni* MDXCV. *binis eius epistolis comprehensa*, Moguntiae MDXCVIII. 8. cuius etiam exstant: *litterae annuae iaponenses anni* MDXCI. *et* MDXCII. Coloniae MDXCVI. 8. *historica relatio de rebus iaponicis*, Moguntiae MDXCIX. 8.

NICOLAI TRIGAVTII *rei christianae apud Iaponios commentarius, ex litteris annuis societatis iesu annorum* MDCIX. X. XI. XII. *collectus*, Augustae Vindelicor. MDCXV. 8. quae litterae latine versae sunt ab *Andr. Schotto*: eiusdem: de *christianis apud Iaponios triumphis*; *siue de grauissima ibidem persequutione exorta contra christi fidem ab anno* MDCXII. *vsque ad* MDCXX. libri quinque cum auctario MATTHAEI RADERI ac cum figuris, Monachii MDCXXIII. 4.

FRANCISCI SOLIERII *histoire ecclesiastique des isles et royaumes de Iapon*, ab anno MDXLVIII. ad MDCXXIV. Pariisiis MDCXXVII. 4.

LVDOVICI SOTELI *relatio de ecclesiae iaponicae statu*, ad Vrbanum VIII. pontificem romanum, MDCXXXIV. 4.

BERNARDI VARENII liber de *Iaponensium et Siamensium religione*, qui cum *descriptione Iaponiae et Siam* prodiit Cantabrigiae MDCLXXIII. 8.

* *bibliotheca* huius *tom*. II. p 991. seqq.

CRASSETII *histoire de l' eglise du Iapon*, quæ sub nomine *abbatis de* T. in lucem exiit Parisiis MDCLXXXIX. 4. duobus tomis, * et iterum ibidem MDCCXV. 4. cum adposito CRASSETII nomine; ** anglice autem Londini MDCCVII. 4. Exhibetur SOLIERII historia, paullo ante a me adducta; plane aliam tamen formam illa recepit. CRASSETIVS enim eam non solum in meliorem ordinem redegit ac dictionem illius reddidit elegantiorem; sed etiam post annum MDCXXIV. in quo Solierius desierat, rerum narrationem continuauit. Compositum est scriptum hoc, vti alia generis huius, eo consilio, vt merita iesuitarum maxime aulæ romanæ commendarentur eorumque honor atque existimatio augeretur. Mirum igitur non est, multa tradi, quæ falsa sunt ac fabulosa, peruersamque esse rationem adseclarum Loiolæ, gentes superstitiosas ad sacra christiana adducendi, itidem ex libro hoc perspicere licet:

DE CHARLEVOIX *histoire de l'etablissement, des progres et de la decadence du christianisme dans l' empire du Iapon*, Rothomagi MDCCXV. 8. tribus tomis, *** quo libro præter historiam, sæpe fictam, defensio iesuitarum continetur, auctorque eius sequitur Crassetium, cuius antea mentionem feci. Præter hos, fuerunt alii, qui in enarranda historia ecclesiastica Iaponiæ versati sunt, atque inter hos hispani scriptores, HYACINTHVS ORFANEL, * LVDOVICVS PINNEIRO ** MATTHIAS DE SOSA. ***

Exstant multæ litteræ, a missionariis, inprimis a patribus societatis iesu, ex Iaponia exaratæ varioque sermone editæ,

* *iournal des sauans* MDCLXXXIX. p. 486. *acta eruditor.* MDCXC. p. 173. 239. BASNAGII *histoire des ouurages des sauans* MDCXCI. *septembr.* p. 3.

** BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern, volum.* III. p. 126. *memoires de Treuoux* MDCCXVII. *mart.* p. 423. *iournal literaire tom.* VIII. p. 452.

*** *memoires de Treuoux* MDCCXVII. *iul* p. 1152. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern, volum.* III. p. 147.

* ANTONII *biblioth. hispan. nou. tom.* I. p. 466. ECHARDI *scriptor. ordinis prædicator tom.* II. p. 426.

** ANTONII *biblioth. hispan. nou. tom.* II. p. 47.

*** *ibidem.* p. 94.

editæ, ex quibus, vbi illæ cum iudicio legantur, adiumenta fumi poſſunt ad ſtatum religionis chriſtianæ in Iaponia illuſtrandum. Quasdam earum antea commemoraui; nunc autem nonnullas alias adiungere libet. Adſpexerunt lucem: *epiſtolarum* libri quatuor, quæ a iesuitis ab anno MDXLVIII. vsque ad annum MDLXIV. luſitanice ſcriptæ et a *Io. Petro Maffeio* in latinam linguam eleganter conuerſæ ſunt, Dillingæ MDLXXI. 8. * *lettres du Iapon des peres ieſuites*, ab anno MDLXXXV. ad annum MDLXXXVII. Pariſiis MDLXXXIX. 8. *epiſtolæ duæ de rebus, in Iaponiæ regno geſtis*, annorum MDXCIX. et MDCI. Moguntiæ MDCIII. 8. *iaponicæ litteræ* anni MDCI. Moguntiæ MDCIV. 8. IO. HAYI *ſylloge epiſtolarum* de rebus iaponicis, indicis et peruuianis, ab anno MDLXXVII. ad MDCI. Antuerpiæ MDCV. 8. IO. RODRIGO GIRONII *litteræ iaponicæ*, ab anno MDCIII. Bononiæ MDCIX. Romæ MDCX. MDCXV. 8. HERMANNI HVGONIS *epiſtolæ iaponicæ Ioannis Rodriguez et chinenſes Matthæi Riccii*, annorum MDCVII. MDCVIII. Antuerpiæ MDCXI. 8. ADRIANI CRVCII *litteræ de rebus, a ſocietate in Iaponia geſtis*, ab anno MDCXIX. ad MDCXXII. italice Neapoli MDCXXI. 8. gallice ſtudio *Petri Morini*, Pariſiis MDCXXV. 8. IACOBI SVSII *litteræ iaponicæ et e regno cochinchinenſi*, ab anno MDCXXV. ad MDCXXVII. Louanii MDCXXXII. atque aliæ, quas dimitto, ne in percenſendis illis iuſto longior ſim **. Fuerunt quoque, qui miſſionariorum ac chriſtianorum diras vexationes in Iaponia ſingulari opera enarrarent ac memoriam martyrum poſteris proderent. Exierunt in lucem narrationes: ANTONII VASCONZELOS de *perſequutione chriſtianorum et tormentis, quibus adſecti ſunt in*

* additæ ſunt *epiſtolæ* hæ EMANVELIS ACOSTAE *commentario rerum, a ſocietate ieſu in oriente geſtarum*, itidem latinitate donato. Subſequuta eſt editio noua ſub titulo: *rerum, a ſocietate ieſu in oriente geſtarum, volumen*, Coloniæ MDLXXIV. 8. cum acceſſione quinti libri *epiſtolarum*. MAFFEI *libri hiſtoriarum indicarum*, Florentiæ MDLXXXVIII. fol. adiunctum quoque ſibi habent volumen harum *epiſtolarum*: vide CLEMENT *bibliothequ. curieuſ. hiſtoriqu. et critique tom.* 1. p. 37.

** copioſus ſyllabus huiusmodi epiſtolarum habetur in FABRICII *ſalutari luce euangelii* p. 555. ſeqq.

in Iaponia annis christi MDLXXXVIII. MDLXXXIX. lingua hispanica, MDXCI. 8.* IOANNIS DE SANCTA MARIA de *martyrio sex franciscanorum*, *trium iesuitarum ac sex et decem christianorum in Iaponia*, quae historia primum latine edita esse videtur Romae MDXCIX. cum accessionibus *Francisci Penna*; deinde autem lucem vidit illa hispanice Madriti MDCI. 8. MDCXXVIII. 8. etiam anglice MDCXIX.** GVIL. WRIGHTI de *persequutione christianorum in Iaponia*, MDCXIX. 8. ex hispanico anglice: NICOLAI TRIGAVTII de *christianis apud Iaponios triumphis; siue de grauissima ibidem persequutione*, *orta contra christi fidem* ab anno MDCXII. vsque ad MDCXX. libris quinque, Monachii MDCXXIII. cuius scripti iam antea mentionem feci: DIDACI DE SANCTO FRANCISCO de *persequutione ac martyrio quindecim monachorum ordinis minorum in Iaponia*, hispanice, cuius prior pars Manilae; posterior autem Mexici litteris descripta est, MDCXXV. 4.*** GARSIAE GARZES de *persequutione iaponica et martyribus*, hispanice, MDCXXV. 4.* de *persequutione annorum* MDCXXVIII. MDCXXIX. MDCXXX. *in Iaponia*, quam narrationem ex italico sermone *Io. Bollandus* latine euulgauit, Antuerpiae MDCXXXV. 8. MARTINI LA NAXA de *statu persequutionis iaponicae et illustri morte Marcelli Mastrilli*, Caesar. august MDCXXXIX. quibus addenda est: IO. GODOFREDI HILSCHRI dissertatio de *persequutionibus christianorum in Iapan*, Lipsiae MDCXC. vbi praeter alia, recensentur varia grauissimorum cruciatuum genera. Antequam commemorationis scriptorum historiae ecclesiasticae iaponicae finem faciam, non possum, quin subiungam: ENGELBERTI KAEMPFERI *beschreibung des iapanischen reichs*, librum, qui non solum historiam ciuilem et naturalem; sed ecclesiasti-

cam

* ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* I. p. 129.

** *ibidem tom.* I. p. 560.

*** BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern, volum.* III. p. 54. FREYTAGII *analecta de libris rarior.* p. 756. ANTONII *biblioth hispan nou. tom.* I. p. 218. WADDINGI *scriptor. ordin. minor.* p. 101.

* ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* I. p. 392.

cam quoque Iaponiæ complectitur. Quum iste germanice lucem vidisset, conuersus est cum in linguam anglicam studio *Io. Caspar. Scheuchzeri*, Londini MDCCXXVII. fol. duobus voluminibus; * tum gallicam a DE MAIZEAVX, quæ interpretatio sub titulo: *histoire naturelle, ciuile et ecclesiastique de l'empire du Iapon*, Hagæ comit. MDCCXXIX. fol. prodiit:**

VI. Tartariæ: IO. LAVRENTII MOSHEMII *historia Tartarorum ecclesiastica. Adiecta est Tartariæ asiaticæ secundum recentiores geographos in mappa delineatio*, Helmstadii MDCCXLI. 4. *** Auctor libri huius est HERMANNVS CHRISTIANVS PAVLSEN, qui illum conscripsit atque in academia helmstadiensi cum MOSHEMIO præside, tanquam ingenii specimen, publice defendit; quia autem hic omnem materiam vna cum libris, qui consulendi erant, suppeditauerat ac scribendi genus reddiderat mollius atque elegantius, postea solum illius nomen in titulo positum est, vt commentatio ipsa maiorem conciliaret sibi existimationem. Constat illa tribus partibus, iisque recensentur fata rei christianæ in Tartaria, primum ante Zingis-chanum: deinde a Zingis-chano vsque ad Tamerlanem: denique a Tamerlane ad nostra vsque tempora. Accessit adpendix, quæ monimenta et epistolas exhibet. Argumentum ipsum erudite ac diligenter pertractatum est. De propagata apud Tartaros religione christiana exponit HAYTHONI, Armeni, *historia Tartarorum*, scripta sub initium seculi quarti ac decimi: sæpius edita, non modo latine; sed etiam in alias linguas translata. Inter latinas meliores editiones locum sibi fecit illa, quam *Andreas Mullerus* curauit, Coloniæ brandenburg. MDCLXXI. 4. Referri et huc potest: ANTONII ANDRADAE liber de *detectione noua magna Cataiæ;*

* *bibliotheque angloise tom.* XV. p. 1.

** addita quoque est historia hæc DV HALDE *beschreibung des chinesischen reichs*, cuius antea mentionem feci.

*** *nouor. actor. eruditor. supplement. tom.* V. p. 50. *nachricht von den neuesten theolog. büchern, volum.* I. p. 241. LILIENTHALII *theolog. biblioth. volum.* II. p. 163.

taiæ; siue regniorum Tibeti, ac de fide christian
nuo MDCXXIV. illata, hispanice, italice, poloni
in lucem emissus: *

§. XIII.

Quales origines ac progressiones fuerint
stianæ: quæ eiusdem fata, prospera pariter
uersa, in Africa, litteris itidem consignatum
ctissimique exstiterunt viri, qui ad historiam
clesiasticam, vel generatim; vel speciatim *Aeg*
xandriæ, *Aethiopiæ*, explanandam studia sua co

Ad Africam sacram; siue ecclesiasticam ex
accessit: EMANVEL SCHELSTRATENVS in *ec*
cana sub primatu carthaginiensi, Parisiis MDCLXXI
opus continet dissertationes quatuor. Earum *pri*
de exordio africanæ ecclesiæ eiusque notitia et re
primate carthaginiensi non autocephalo: *secunda*
ritibus africanæ ecclesiæ, vti à romana mutatis;
dem consonis: *tertia* de conciliis Africæ, cum
rum editionibus, notis ac scholiis: *quarta* de
episcoporum carthaginiensium et variis africanæ e
crementis ac decrementis, vsque ad eius interitum, se
uo per irruptiones Saracenorum introductum et
continuatum. Post Schelstratenum argumentum
quutus est MELCHIOR LEYDECKERVS libro, cu
ptio est: *historia ecclesiæ africanæ illustrata*, *q*
africanæ origo, *status variaque illius fata et int*
ponuntur et de illius principiis, *fide*, *cultu*, *li*
pugna, *præcipue cum schismaticis donatistis diffe*
ecclesiæ reformatæ veritate et libertate, Vltraiecti MD
Opus hoc et historicum; et polemicum est. Ad
ciendum auctor eo præcipue consilio se contulit
deret, reformatæ doctrinæ addictos haud comm

---

* ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* I. p. 75. FA
lutar. lux euangelii p. 690.

** *acta erudítor.* MDCXC. p. 487.

habere cum donatistis; nec grauissimas eorumdem vexationes in Gallia vlla ratione excusari ac defendi posse; hanc autem ob caussam Maimburgium, Bossuetum, Nicolium, Ferrandum vanum laborem suscepisse, quum istas fuisse iustas, ex imperatorum edictis aduersus donatistas probare, sibi sumserint. Constat liber hic duobus tomis: prior exhibet commentarium de statu ecclesiae africanae: de eius origine, sede, loco, amplitudine et gloria, fide, cultu, ministris, regimine, disciplina, conciliis, naeuis, schismatibus, libertate, moribus, calamitatibus, restitutione, interitu. Posterior tomus complectitur AVGVSTINI librum de *vnitate ecclesiae* contra donatistas, vna cum notis ac dissertationibus quatuor: de schismate donatistarum: de libertate ecclesiae: de methodis pontificiorum ac de Stoicorum fato atque Epicureorum fortuna, in christianismum introductis per scientiam mediam ac negationem praescientiae futurorum contingentium. Referri ad hunc locum ea quoque possunt, quae de prouocationibus ecclesiae africanae ad sedem romanam disputata ac scripta sunt. Exstat: MARCI ANTONII CAPELLI *dissertatio de adpellationibus ecclesiae africanae ad romanam sedem*, contra protestantes, maxime Marcum Antonium de Dominis composita, quae quum primam lucem vidisset Parisiis MDCXXII. 8. illam iterum litterarum formis exprimendam curauit *Io. Thomas de Rocaberti*, * hancque secundam editionem sequuta est tertia ad exemplum, ab ipso Capello mutatum, in aliam formam redactum ac relictum, descripta atque in lucem emissa Romae MDCCXXII. 8. qua Capellus aliam rationem, auctoritatem sedis romanae tuendi, iniit: immo quarta cura *Christophori Matthaei Pfaffii* cum adnotationibus, ad librum hunc illustrandum ac confutandum additis. ** Idem argumentum persequutus est: CHRISTIANVS LVPVS scripto, quod titulum hunc prae se fert: *diuinum ac immobile sancti Petri, apostolorum principis, circa omnium sub caelo fidelium ad romanam eius cathedram adpellationes, aduersum profanas hodie vocum nouitates adsertum priuilegium, contra de Marca,*

* in *bibliothec. maximae pontificiae tom.* XVI. p. 231.

** *introduct. in historiam theolog. litterariam part.* III. p. 41.

ca, *Boileau*, *Gerbais*, Moguntiæ MDCLXXXI. fuisse ecclesiæ patres, eruditione ac meritis stianorum doctoribus in Europa atque Asia monstrauit IO. CASPAR LOESCHERVS libro *patrum africanorum meritis singularibus*, Rochlitii MDCCXXIV. 8. * Notitiam episcopatuum eamque illustratam præbent: IACOBVS SIRM EMANVEL SCHELSTRATENVS, ** IACOB GIVS, * STEPHANVS BALVZIVS ** LVDOV LIES DVPIN, *** inprimis THEODORICVS TVS. *

Qui in *Aegypto* christianam religionem pro *copti*, *coptitæ* adpellantur, etiam *iacobitæ*, q his, vti constat, consentiunt. Historiæ istorum tulerunt: IO. ERNESTVS GERHARDVS diss *ecclesia coptica; seu christianorum ægyptiaca*, le qua illius ortus, progressus præcipuaque doc ritusque breuiter enarrantur: IOSEPHVS AB sine BARBATVS, natus in principe vrbe Aeg siue Memphti, in *historia iacobitarum; seu* *Aegypto*, *Libya*, *Nubia*, *Aethiopia tota et parti læ habitantium*, cuius libelli tres editiones in ditorum versantur. Prima illarum, quæ rario Oxonii MDCLXXV. 4. et 12. ** secunda cura

* *acta erudiitor.* MDCCXXIII. p. 541. ac *suppl* p. 127.

** *tom.* I. *operum* p. 429.

*** *antiquitatis ecclesiæ*, *dissertationibus*, *monimentis* *tom.* II. p. 652. atque aliis operis huius locis.

* *histoire de l'eglise libr.* IV. *cap.* 2. *tom.* I. p. 173.

** *ad collationem carthaginiensem*, *tom.* I. *concilior.* Parisiis fol.

*** *notis ad Optatum mileuitanum de schismate donati*

* *notis ad Victorem vitensem* p. 123.

** *iournal des sauans* MDCCLXXVIII. p. 169. TENTZ tur, præfationem editionis huius *Fellum* scripsisse.

Seelen, Lubecae MDCCXXXIII. 8.* qui non ſolum in praefatione vitam auctoris enarrauit; verum etiam ipſum opuſculum doctiſſimis notis ornauit ac praeterea Iacobi Baradaei, ſectae iacobitarum auctoris, vitam ex ASSEMANI *bibliotheca orientali* praemiſit: tertia ſtudio *Sigeberti Hauercampi*, cum notis *Io. Nicolai*, Lugduni Batauorum MDCCXL. 8. ** qua mentionem editionis Seelenii plane omiſſam eſſe, mirum eſt. *** Qui hiſtoriae huic ſtudia ſua conſecrant, non male ſibi conſulent, quando legere velint: IO. MICHAELIS WANSLEBII ſcripta, huc ſpectantia, vti ſunt: *relazione dello ſtato preſente dell' Egitto*, Pariſiis MDCLXXI. 12. * *nouuelle relation en forme de iournal d'vn voyage, fait en Egypte en* MDCLXXII. *et* MDCLXXIII. Pariſiis MDCLXXVI. 12. *hiſtoire de l'egliſe d'Alexandrie fondée par ſaint Marc, que nous adpellons celle des iacobites-coptes d'Egypte*, Pariſiis MDCLXXVII. 12. ** Nec ſine fructu monimentis his ingenii adiungi poſſunt: IO. BAPTISTAE SOLLERII *adpendix de initiis, erroribus et inſtitutis copto-iacobiticis*: *** DIETERIC. REIMBOLDI commentatio de *Coptorum ſacramentis, baptiſmo et euchariſtia*, Lipſiae MDCCXXXVI. CAROLI HENRICI TROMMLERI *abbildung der iacobitiſchen; oder coptiſchen kirche mit wahrhaften vrkunden erläutert vnd bewieſen, nebſt einem kurtzen anhang von der geſuchten vereinigung der päbſtlichen kirche mit der coptiſchen*, qui libellus, Ienae MDCCXLIX. 8. cum prae-

* *act. eruditor. ſupplement. tom.* X. p. 466. *ſamlung von alten vnd neuen theolog. ſachen*, 1733. p. 629. COLERI *auserleſene theolog. biblioth. volum.* VI. p. 828. REIMMANNI *acceſſion. ad catalog. biblioth. theolog.* p. 47.

** *bibliotheque raiſonnée tom.* XXVIII. p. 427.

*** confer: CLEMENT *bibliotb. curieuſe, hiſtorique et critique tom.* I. p. 18. WIDEKINDI *verzeichnis von raren büchern* p. 10.

* lege, quae de Wanslebio hoc narrat CYPRIANVS in *catalogo manuſcriptorum bibliothecae gothanae* p. 64.

** NICERONII *mémoires tom.* XXVI. p. 16.

*** acceſſit *adpendix* haec non ſolum ad librum eius de *patribus alexandrinis*, poſtea a me percenſendum; ſed etiam praemiſſa eſt *actorum ſanctorum tom.* V. *menſis iunii.*

præfatione mea editus, de coptorum dogmatibus, ritibusque: de viris ordinis ecclesiastici, monachis vir sexus atque aliis rebus exponit atque ea quoque germani dita, complectitur, quæ ABVDACNVS in opusculo, ad.ucto, de coptis edisseruit.* Exstant alia scripta, rum argumenta non præcipue quidem ad rem christi coptorum spectant; præbent tamen illa lucem, vbi qu storiam hanc, saltem singulares eius partes, cognosce que explanare studet. In horum numero sunt: GVILI MI BONIOVR. *breuis exercitatio in monimenta coptic ægyptiaca bibliothecæ vaticanæ*, Romæ MDCXCIX. 4.** præter alia, confessio fidei, inscripta: *anaphora sanct tris Basilii*, eam quoque ob caussam memorabilis, niam testatur, corpus ac sanguinem christi vere præ esse in sacra cœna, continetur, ac sylloge, quæ sub *nouueaux memoires des missions de la compagnie de dans le Leuant*, quæ Parisiis MDCCXV. 12. prodire co item: ATHANASII KIRCHERI *prodromus coptus*, R MDCXXXVI. 4.

Ad historiam ecclesiæ *alexandrinæ* pertinent:

EVTYCHII, ægyptii, patriarchæ orthodoxorum xandrini, *ecclesiæ suæ origines*, quas *Io. Seldenus* ex c dem arabico primus edidit: interpretationem latinam p ter ac commentarium adiecit, Londini MDCXLII. 4. Sunt illæ pars maioris operis EVTYCHII, quod po *Eduardus Pocockius* sub inscriptione: *contextio gemmar siue Eutychii patriarchæ alexandrini annales* arabice e tine iuris publici fecit, Oxoniæ MDCLVIII. 4. Quo *originibus* illis scriptum est, episcopos alexandrinos presbyteris consecrari, fuerunt inter romanæ curiæ ad qui eas fabulis adnumerarent, * et ABRAHAMVS

CHEL

* *theologischer büchersaal*, volum. I. p. 253.

** *acta eruditor.* MDCXCIX. p. 232.

*** BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern*, VI. p. 265. CLEMENT *bibliothequ. curieus. histor* tom. VIII. p. 190.

* vide RENAVDOTII præfationem *historiæ* eius, *alexandrinorum.*

ENSIS, maronita e Libano, librum hunc singulari pugnauit atque opposuit: *Eutychium, patriarcham inum, vindicatum et suis restitutum orientalibus; sionem ad Ioannis Seldeni origines, in duas distribu-tes, quarum prima est de alexandrina ecclesiae ori-: altera de origine nominis papae, quibus accedit cen-historiam orientalem Io Henrici Hottingeri*, Romae 4.*

. MICHAELIS WANSLEBII *histoire de l'eglise ndrie, fondée par saint Marc*, Parisiis MDCLXXVII. em librum iam antea memoraui:**

BAPTISTAE SOLLERII *tractatus historico-chro-s de patriarchis alexandrinis. Accessit adpendix de erroribus et institutis copto-iacobiticis*, Antuerpiae III. fol. Vsus est auctor in historia hac Kirchero, o, Wanslebio ac du Bernat catalogo manu exa-qui ex Aegypto missus atque ex coptica sancti Cy-rgia descriptus est. Vitas patriarcharum alexandri-enarrauit multamque operam in chronologia eorum ***

EBII RENAVDOTII *historia patriarcharum alexan-m iacobitarum, a Marco vsque ad finem seculi* XIII. *alogo sequentium patriarcharum et collectaneis histo-d vltima tempora spectantibus*, Parisiis MDCCXIII. 4.*

Aa 2 Opus

GARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern, vol.* VI. CLEMENT *bibliothequ. curieuse, historiqu. et critiqu. tom.* 5.

ng von alten vnd neuen theolog. sachen, 1737. p. 302. vbi , Wanslebium historiam hanc etiam italice edidisse; sed di hæc videtur cum eiusdem *narratione de statu præsenti* , ab isto lingua italica in lucem emissa atque antea a me ad-. HEINECCIVS meminit interpretationis anglicæ in *dem der abbildung der alten vnd neuen griechischen kirche* p. 61. *m* vere prodierit; nec ne? ignoro.

oires de Treuoux MDCCIX. *iul* p. 1119. 1131. *acta eruditor.* IX. p. 536. *vnschuldige nachrichten*, 1709. p. 689.

des sauans MDCCXIV. *mart.* p. 307. *acta eruditor.* XIV. p. 489. *neue hällische bibliothec volum* IV. p. 492. *neuer al der gelehrten welt volum.* IV. p. 385.

hamedanæ ad illuſtrandas res ægyptia
LVDOLFI *hiſtoria æthiopica* ſiniſtre iu
torum magnorumque næuorum adcu
erga religionem ſuam ad id adductus;
Ludolfum ab aduerſario hoc defender
prodiit: *defenſe de l' hiſtoire des patri*
de la collection des liturgies orientales
tulé: defenſe de la memoire de m
MDCCXVII. ***

Vitæ patriarcharum alexandrinorum
ce cum latina interpretatione notisque
Rehkopf, Lipſiæ MDCCLIX. 4. D
partes; ſiue vt ipſe eas vocat, ſpec
cit ſpecimen tertium, inſcriptum:
ſtorico-critica ad vitas patriarcharum
li primi et ſecundi, quibus præter a
auctorem harum vitarum eſſe Seuer
epiſcopum Aſmonæorum, ſcriptorem ſ
ſunt vitæ hæ ex hiſtoria manuſcripta p
ta ſex patriarcharum alexandrinorum,
diacono quodam Michaele, filio Nadiri
Codicem eius primum Salomon van

illum Zacharias Conradus ab Vffenbach emit.* No-
atque indicem episcoporum, archiepiscoporum et
:harum alexandrinorum exhibent: ATHANASIVS
HERVS,** IACOBVS BASNAGIVS,*** IO. AL-
'S FABRICIVS.* Alexandrinos christianos subie-
pontifici romano, monstrare voluit: CAESAR BA-
VS in *historica relatione de legatione ecclesiae alexan-
ad apostolicam sedem, quomodo nimirum Clementi* VIII.
*i maximo, Gabriel, modernus patriarcha alexandrinus,
suis ecclesiis et dioecesanis subiecerit suaeque sanctitati
nem verae fidei et debitam obedientiam praestiterit,*
ae MDXCVIII. 8. quo et spectant: *legationes alexan-
et ruthenica ad Clementem* VIII. *pro vnione et communio-
sede apostolica*, Ingolstadii MDXCVIII. 4. Sed con-
nem hanc minus stabilem fuisse atque ad breue tem-
raffe, constat. In GEORGII ELMACINI *historia
ica*, latine reddita a *Thoma Erpenio*, Lugduni Ba-
m MDCXXV. 4. varia habentur, quae ad ecclesiam
drinam pertinent.

iae ad rem christianam *Aethiopiae* pertinent, eorum no-
variis scriptis haurienda est. In illis numeranda sunt
tia:

ANCISCI TITELMANNI liber de *fide, religione et
s Aethiopum*, Antuerpiae MDXXXIV. 8.

AMIANI DE GOES *fides, religio moresque Aethiopum
perio pretiosi Ioannis, quem vulgo presbyterum Ioannem
degentium, cum enarratione confoederationis et amicitiae
ysos Aethiopum imperatores et reges Lusitaniae initae*, Parisiis
. 8. Accesserunt epistolae aliquot, Helenae, auiae
s, pretiosi Ioannis ac ipsius etiam Dauidis ad ponti-
romanum et Emanuelem et Ioannem, Lusitaniae re-

 ges,

---

* codicis huius data est in *actis eruditorum* MDCCXXVII.

** *lingua aegyptiaca restituta, cap.* 2. cuius tamen catalogus non
am prae se habet auctoritatem.

*** *hist. de l'eglise, libro* 11. p. 52. quo continetur: *histoire du
arches d'Alexandrie, ou l'on voit son origine, les principaux
iens de diocese, son gouuernement et son independance de Rome.*

* *bib. graec. volum.* VIII. p. 594.

ges, *Damiano a Goes* et *Paullo Iouio* interpretibus. * pius liber hic editus est atque in lucem exiit L MDXLIV. 4. Coloniæ MDLXXIV. 8. cum aliis opusc etiam MDCIV. 8. **

MATTHAEI DRESSERI oratio de *statu religion ecclesiæ æthiopicæ sub pretioso Ioanne*, Lipsiæ MDLXXX

LVDOVICI DE VRRETA *historia ecclesiastica, natural y moral de Etiopia*, Valentiæ MDCX. 4. quæ fabulosa est atque ostendit, auctorem, dominicanum le adfectum fuisse erga patres societatis iesu. Imo aperte falsum est, quod ille scribit, Aethiopes ponti mano numquam denegasse obedientiam. Quum m nigne de iesuitis iudicauerit, hi existimationem tueri que suam contra istum agere, adnisi sunt in *narrat ex India*, annorum MDCVII. et MDCVIII. quæ Vl MDCXI. lucem adspexerunt; singulari autem studio Vr confutandum suscepit NICOLAVS GODIGNVS in lib *rebus Abassinorum, vt et de rebus sub patriarch Barreto et Andrea Ouiedo in Abassia gestis*, Lugduni MDC Reliquit etiam VRRETA ingenii monimentum, iden gua hispanica compositum, cuius titulus est: *histori orden de predicadores en la Etiopia y de los santos y tos della*, Valentiæ MDCXI. 4.

IO. BAPTISTAE MACHALTI; siue DE MACH de *rebus, a patribus societatis iesu gestis in Aethiop rum* MDCXXIV. MDCXXV. MDCXXVI. liber, Parisiis 8.

EMANVELIS DA VEIGA *relatio generalis christianæ religionis in Aethiopia deque eius reducti ecclesiam catholicam et de regni Thibet; seu magna Cat tectione*, lusitanice MDCXXVIII. 4. vbi præcipue ea tur, quæ gesta sunt ab anno christiano MDCXX MDCXXVI. ex epistolis patrum societatis iesu:

* ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* I. p. 201. seqq.

** habetur quoque in SCHOTTI *Hispaniæ illustratæ tom.* II.

*** prodiit etiam cum aliis eius orationibus Lipsiæ M D

* LVDOLFI *commentar. ad procemium historiæ æthiopic* TONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* II. p. 56. ECHARD *din. prædicator. tom.* II. p. 378.

IO. CONRADI DANNHAVERI dissertatio de *ecclesia æthiopica, breuiter adumbrata*, Argentorati MDCLXIV. et iterum MDCLXXII. *

IOBI LVDOLFI *historia æthiopica; siue breuis et succincta descriptio regni Habessinorum, quod vulgo male presbyteri Ioannis vocatur*, Francofurti ad Mœnum MDCLXXXI. fol. ** quod præstantissimum opus atque admirandæ eruditionis documentum merito huc refero. Quum enim id in quatuor libros diuisum est, tertio eorum de statu ecclesiastico, initio et progressu religionis christianæ in Aethiopia agitur. Conciliauit illud sibi magnam existimationem hæcque effecit, vt in varias linguas conuerteretur. Prodiit historia hæc anglice, Londini MDCLXXXIII. quia autem in interpretatione hac multa reddita erant minus apte, LVDOLFVS præfationem ad illam scripsit ac bibliopola eam litteris describendam curauit, ita, vt mutatus fuerit titulus atque in eo hæc accesserint: *secunda editio cum tabula geographica et præfatione, e commentario auctoris latino desumta.* Inscriptio versionis huius est: *a new history of Aethiopia by the learned Iob. Ludolfus*, ceter. Londini MDCLXXXIV. fol. Eodem tempore *des launeaux* gallus librum hunc in compendium redegit atque edidit inscriptum: *nouuelle histoire d'Abissinie, ou d'Ethiopie, tirée de l'histoire latine de mr. Ludolf*, Parisiis MDCLXXXIV. minus tamen boni interpretis partes impleuit. Ordo rerum immutatus est: quæ religioni romanæ haud fauere videbantur, ea omissa sunt variaque minus adcurate expressa. Melior est interpretatio belgica, a *Guilielmo Calebio* composita; non omnibus tamen vitiis caret hæcque testantur, non singularem adcurationem adhibitam fuisse *** Quum LVDOLFVS animum induxisset, historiam suam commentario illustrare, antequam hic in publicam lucem prodiret, *specimen commentarii in historiam æthiopicam*, MDCLXXXVII. 4. iuris publici fecit, hocque sequutus est: ipse *commentarius*

 ad

* est in eiusdem *disputationibus theolog.* p. 2070.

** *acta eruditor.* MDCLXXXII. p. 64.

*** de interpretationibus his videndus est ipse LVDOLFVS *commentar. ad historiam æthiopicam* p. 47. seq.

ad suam historiam aethiopicam, antehac editam, in qua multa breuiter dicta fusius narrantur: contraria refelluntur, Francofurti ad Mœnum MDCXCI. fol. * Praeter alia, iste multa complectitur, quae antiquitati ecclesiasticae lucem adferunt. Accessit: *adpendix ad historiam aethiopicam illiusque commentarium, ex noua relatione de hodierno Habessiniae statu concinnata, additis epistolis regiis ad societatem Indiae orientalis eiusque responsione, cum notis necessariis*, Francofurti ad Mœn. MDCXCIII. fol. ** quae omnia scripta satis locupletes sunt testes de eximia ac maxime rara peritia rerum, qua Ludolfus praeditus fuit: ***

IO. ANTONII CAVATII *descriptio historica trium regnorum, Congo, Matamba et Angola, in Aethiopia inferiori occidentali sitorum, et missionum apostolicarum, a religiosis capuccinis exercitatarum*, italice, Bononiae MDCLXXXVII. fol. * ac Mediolani MDCXC. 4. Relictus est liber hic manuscriptus ab auctore; *Fortunatus Alamandinus* autem quum stilum reddidisset politiorem, in lucem illum emisit: **

MICHAEL. GEDDESII *church history of Ethiopia*, Londini MDCXCVI. 8.

A. WINDHORNII *kurtze einleitung in die aethiopische, sonderlich habessinische alte vnd neue theologie, worinn die dahin gehörigen scribenten, eine deutliche kirchenhistorie, wie auch die lehrpuncten vnd kirchengebräuchen derer heydnischen vnd christlichen einwohner in Aethiopien, sonderlich der Habessinier entworffen worden*, Helmstadii MDCCXIX. 4. ***

HIERONYMI LOBO; siue LVPI *iter historicum in Abyssiniam*, quod lusitanice manu eius scriptum fuit; non autem editum. Ex lusitanico sermone quum illud postea in galli-cum

* *acta eruditor.* MDCXCI. p. 361. CLERICI *bibliotheque vniuers.* MDCXCI. p. 1. TENTZELII *monatliche vnterredungen*, 1691. p. 439. 534. LILIENTHALII *theolog. bibliothec tom.* II. p. 146.
** TENTZELII *monatliche vnterredungen*, 1693. p. 479.
* * videatur de scriptis his IVNCKERI *commentarius de vita scriptisque ac meritis Ludolfi* p. 161.

* *acta eruditor.* MDCLXXXVII. p. 649.
** BERNARDI A BONONIA *bibliotheca scriptorum capuccinorum* p. 90. 138.
*** *vnschuldige nachrichten*, 1719. p. 556.

cum conuerſum eſſet a *le Grand*, in conſpectum orbis eruditi venit, hac inſcriptione: *relation hiſtorique d'Abiſſinie du R. P. Ierome Lobo, de la compagnie de ieſus, traduite du portugais, continuée et augmentée de pluſieurs diſſertations, lettres et memoires*, Pariſiis MDCCXXVIII. 4. et Amſtelodami MDCCXXVIII. 12. duobus voluminibus. * In iis, quae in opere hoc narrantur, multa ſunt vel aperte falſa; vel minus probabilia. Vterque, Lupus ac Grandius, per nimium ſtudium, ſocietatis ac religionis ſuae gloriam amplificandi, de veritatis via deflexit. Diſſertationes, quas Grandius addidit, Ludolfo oppoſitae ſunt; produnt autem illae audaciam auctoris ac temeritatem, in eo conſpicuam, quod ipſe in praefatione confitetur, ſe linguam Abyſſiniorum ignorare; ſibi tamen ſumit, contra Ludolfum, ſermonis huius omnium peritiſſimum, pugnare. Argumenta harum diſſertationum ſpectant partim ad ipſam Aethiopiam eiusque ſtatum politicum; partim ad religionem Abyſſiniorum agiturque de eorum circumciſione, conuerſione, falſa doctrina, de chriſti incarnatione, ſacramentis, baptiſmo, confirmatione, euchariſtia, poenitentia, extrema vnctione, ordinatione clericorum et matrimonio: de inuocatione ſanctorum, miraculis, precibus pro mortuis: de ieiuniis, imaginibus: hierarchia ac regimine eccleſiaſtico apud Aethiopes:

MATVRINI VEYSSIERII LA CROZE *hiſtoire du chriſtianiſme d'Ethiopie et d'Armenie*, quem librum vna cum eiusdem interpretatione iam inter ſcripta hiſtoriae eccleſiaſticae armenicae percenſui:

IO. GOTTOFREDI OERTELII *theologia Aethiopum, ex liturgiis, fidei confeſſionibus aliisque ipſorum pariter ac rerum habeſſynicarum peritiſſimorum europaeorum ſcriptis congeſta*, Vitembergae MDCCXLVI. ** Poſtquam auctor de nomine, regione ac conuerſione Aethiopum quaedam diſſeruit,

A a 5 ſingula

* *iournal des ſauans* MDCCXXIX. *ianuar.* p. 55. *febr.* p. 154. *bibliotheque raiſonnée tom.* 1. p. 49. *acta eruditor.* MDCCXXIX. p. 396.

** KRAFTII *theolog. biblioth. volum.* 1. p. 273. *nachrichten von den neueſten theolog. büchern volum.* VI. p. 385.

ſingula doctrinæ capita gentis huius enarrat, ita vt m
ſtret, illam non aliam normam, niſi ſcripturam ſacra
ſequi hocque nomine cum lutheranis conſentire ac te
monia veritatis euangelicæ præbere. Præter nunc mem
ta ſcripta, alia euolui poſſunt, eo conſilio, vt ex
lis notitia de re chriſtiana Aethiopum ſumatur atque a
tur. In cenſum hunc refero: FRANCISCI ALVA
itinerarium; ſiue *deſcriptionem hiſtoricam Aethiopiæ*, ſerm
ne luſitanico compoſitum, quæ ob fidem auctoris in ma
laude eſt; prodiit autem illa neque luſitanice; neque
linguis plene atque adcurate; * BALTHASARIS TELL
ZII *hiſtoriam Aethiopiæ ſuperioris et de rebus per ieſuitas
ea geſtis*, luſitanice, Conimbricæ MDCLX. fol. collectam
commentariis EMANVELIS ALMEYDAE, ALPHONS
MENDESII et HIERONYMI LVPI, quæ Ludolfo ita
probauit, vt in hiſtoricis et geographicis eam ſequeret
DIETERIC. LVDERI quinque diſputationes de *hiſtoria*
perii abyſſini, Vitembergæ MDCLXXI. IO. HENRICI M
CHAELIS *lebenslauf Peter Heylings vnd deſſen reiſe*
Aethiopien, nebſt einem bericht von der in ſelbigen reiche
anfang des nechſt verwichenen ſeculi entſtandener relig
vnruhe, Halæ MDCCXXIV. 8. ** Exſtant quoque litter
nuæ miſſionariorum, ex Aethiopia acceptæ atque in lucem p
latæ, vt ſunt: EMANVELIS ALMEYDAE *litteræ ex Aethi*
luſitanice ſcriptæ atque italice editæ, Romæ MDCXXIX.
ALOYSII DVLCEBENII *litteræ annuæ ſinenſes et aethi*
Romæ MDCXXXII. 8. atque aliorum, quos ſilentio prætermi

§. XIV.

Reſtat, vt referam, quæ doctiſſimi viri de
chriſtiana Americæ ſint commentati atque transmiſe
ad poſteritatem. In hac quoque terrarum parte verb
diuinum adnuntiatum fuiſſe ab apoſtolis, recte pro c
habetur, poſteaque exſtitiſſe, qui ſtudia ſua ad id c
ferr

* LVDOLFI *commentar. ad hiſtoriam æthiopicam* p. 4.
ſalutar. lux euangelii p. 711.

** *ſamlung von alten vnd neuen theologiſchen ſachen*, 17
COLERI *auserleſene theologiſche bibliothec*, *volum*. 1. p. 1

it, vt Americani ad vera ſacra adducerentur, iti- conſtat.

In quaeſtionem diſceptationemque vocatum eſt: num le- ſeruatoris penetrauerint quoque in Americam; nec ne? maüit hoc GEORGIVS MOEBIVS diſſertatione de *: an euangelium ab apoſtolis etiam Americanis fuerit atum?* * Idem argumentum explanauit HERMAN- WITSIVS deque eo duas *exercitationes* ſcripſit, qua- altera *diſputatur, euangelium per apoſtolos Americanis praedicatum fuiſſe;* altera autem *oſtenditur, probari non quod euangelium per apoſtolos Americanis praedicatum* Poſtquam *America*, veluti nouus orbis detecta fuit, in eam ſunt ab Hiſpanis, Anglis, Gallis atque qui gentem eius ex tenebris ſuperſtitionis educerent ad religionis, qua ſalus noſtra nititur, ſacra chriſtiana etiam orbis parte ſedem collocare cœperunt ac pro- temporis plures ibi illis ſe addixerunt, in America ionali pariter, ac meridionali atque vtriusque regio- prouinciis. Quae ſit in iſta rei chriſtianae origo: dem progreſſio: quis ſtatus, quae fata, ex multis intelligendum eſt, a doctis viris variarum nationum is; non ab omnibus autem pari ac debita fide atque ione compoſitis. Quaedam eorum commemoraſſe, Sunt illa:

IDACI DE TORRES BOLLVSII *breuis relatio hi- rerum, in prouincia peruana apud Indos a patribus is ieſu geſtarum*, italice Romae MDCIII. latine Mo- MDCIV. 8.

AVGVSTINI DAVILAE PADILLAE *hiſtoria de la pro- de ſant Iago de Mexico, de la orden de predicatores,* VI. 4. MDCXXV. fol. MDCXXXIV. fol. quae vltima inſcriptionem praefert: *varia hiſtoria de la nueua E- , y Florida:* ***

AN-

* adiuncta eſt eius *tractatui de oraculorum ethnicorum origine, pro- gatione et duratione*, edito Lipſiae MDCLX. 4. MDCLXXXV. 8. DCXCII. 8.

** binae hae diſſertationes exſtant in eius *exercitationum academicar. decade* ac *miſcellaneorum ſacror. tom.* II. p. 400. et p. 416.

*** ANTONII *biblioth. hiſpan. nou. tom.* I. p. 137.

ANDREAE PEREZ DE RIBAS *historia de los triumfos de nuestra santa fee, conseguidos por los soldados de la milicia de la compannia de iesus en las missiones de la prouincia de la nueua Espanna*, Madriti MDCXLV. fol.

IO. BISSELII *argonauticon americanum; siue historia Petri de Victoria et sociorum ex societate iesu*, Monachii MDCXLVII. 12. libris quindecim, ex hispanica lingua in latinam translatum.

AEGIDII GONZALEZ D'AVILA *theatro ecclesiastico de las iglesias de las Indias*, duobus voluminibus, quorum alterum septentrionalem; alterum vero meridionalem Americam continet. Illud, vt nonnulli tradunt, Madriti MDCXLIX. hoc MDCLV. fol. prodiit; alii tamen priorem tomum ad annum MDCLV. posteriorem ad MDCLIX. referunt; vel denotant, partem primam post annum MDCL. posteriorem MDCLVI. lucem vidisse, in qua discrepantia haud pronuntiare possum, quid sit verum: quid falsum, quum ipsum librum inspiciendi, nulla facultas mihi est;

IO. ELIOTI *christian common wealth, or the rising kingdom of iesus christ. Glorious manifestation of the gospels progress amongst the Indians of new England*, MDCLII. 4. *further narratiue of the progress of the gospel*, MDCLIII. 4.

PAVLL. RAGVENAV *relation de ce, qui s'est passé en missions des peres de la compagnie de iesus en la nouuelle France*, MDCL. *et* LI. Parisiis MDCLII. 8.

ALPHONSI NVNNEZII DE CASTRO *historia ecclesiastica de la ciudad de Guadalaxara*, Madriti MDCLVIII. fol.

CAROLI CHAVLMER *nouueau monde, ou l'Amerique chretienne*, Parisiis MDCLIX. 12.

CRESCENTII MATHERI *epistola de successu euangelii apud Indos occidentales in noua Anglia*, ad Ioannem Leusdenium scripta, Londini MDCLXXXVIII. Vltraiecti MDCXCIX. 8. etiam germanice sub titulo: *brief von den glücklichen fortgang des euangelii bey den Westindianern in neu England*, Halae MDCXCVI. 8.

CHR. LE CLERCQ *premier etablissement de la foi dans la nouuelle France*, Parisiis MDCXCI. 12. duobus voluminibus:*

ANTO-

* *iournal des sauans* MDCXCII. p. 131. 142.

ONII RVITZ DE MONTOYA *historia de missi* *christi Paraquaria*, Madriti MDCXCIII. fol. de *vincia* ac gente eius, ad doctrinam christianam ad- in aliis quoque scriptis exponitur spectant- *geschichte derer Chiquitos vnd anderer von den pa-* *ietatis iesu in Paraquaria neubekehrten völcker*, MDCCXXIX. MDCCXXXIII. 8. LVDOVICI AN- MVRATORII *christianesmo felice nelle missione nel* Venetiis MDCCXLIII. 4. FRANCISCI DE HAMAL *epistola ex Paraquaria:* NICOLAI DE TECHO, siue *historia prouinciæ Paraquariæ*, Leodii MDCLXXIII. fol. ONI MATHERI *ecclesiastical history of new England* *first planting a* MDCII. *vnto* MDCXCVIII. Londini fol.

proposal for conuerting the sauage Americans to chri- Londini MDCCXXV. 8.

PATRICII FERNANDEZ *tuba euangelii de iesu* *ex Europa in Americam*, *Paraquaria, inprimis popu-* *nianis*, studio *Hieronymi Herran* ex hispanico ser- mone reddita, Augustæ Vindel. MDCCXXXV. 8.

CASPAR. STOEVERI *nachricht von einer euange-* *deutschen gemeinde in Virginien*, Francofurti XXXVII. 4.

nachricht von der bekehrung mehrer tausend seelen in *ngland*, quæ notitia continuata est cum *Io. Adami* *etzii* præfatione ac notis. Merito quoque addi debet: *nachricht von einigen euangelischen gemeinen in America*, scriptum prodiit Halæ MDCCXLIV. 4. atque iterum cum mentis ac sub titulo: *kurtze nachricht von einigen* *lischen gemeinen in America*, *insonderheit in Pensylua-* Halæ MDCCL. 4. Cœpta historia hæc continuata r partes lucemque adspexit: *fortsetzung der kurtzen* *cht von einigen euangelischen gemeinen in America*, MDCCXLV. 4. *andere fortsezung*, ibidem MDCCXLVI. 4. *fortsetzung* MDCCL. 4. *vierte fortsetzung*, MDCCLI. 4. *fortsetzung*, MDCCLIII. 4. *sechste fortsetzung*, LIV. 4. *siebende fortsetzung*, MDCCLVI. 4. Notitia erscripta est a Pensyluaniæ ministris verbi diuini euan- gelicis

gelicis; edita autem adhuc cura *Gottbilfii Aug* Nec inepte referri huc posse, puto, SAMV. SPERGERI *ausführliche nachricht von den salzbu granten, die sich in America niedergelassen h* MDCCXLIV. 4. vna cum octo ac decem historia bus, quibus illa longius perducta est. Coepit pr SPERGERVS iuris publici facere: *americani werck gottes*, eo consilio, vt iam memoratam salisburgensibus, qui religionis euangelicae cau emigrarunt, continuaret, Halae MDCCLIV. 4. vel eo quoque nomine addo atque ad locum l quia illa, quum supra monimenta historiae ec lisburgensis percensui, a me omissa sunt.

CAPITIS SEPTIMI

DE

SCRIPTIS HISTORIAE ECCLES

SECTIO IV.

DE

SCRIPTIS HISTORIAE ECCLESIASTIC TESTAMENTI, QVAE AD SINGVLARI MENTA SPECTANT, SPECIATIM I CTORIBVS AC SCRIPTORIBV ECCLESIAE.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

Recensentur ii, qui commentati sunt de doctoribus ac scriptoribus ecclesiae, cum generatim §. I.

Tum speciatim de doctoribus ecclesiae antiquioribus, sigillatim de Ioanne baptista §. II.

De iesu christo, vita ac rebus eius §. III.

Singulari autem studio de illius genealogia, parentibus, anno, mense, die ac loco natali, circumcisione, aduentu mag Aegyptum, educati munere, ab eo adu ciatibus, paschate sepultura, reditu a tam, adparitionibu caelum, forma faciei

De testimoniis iudaic tiosae gentis de chri

De apostolis vniuersi

Ac singulis speciatim §.

Euangelistis ac septuaginta christi discipulis §. XII.
Scriptis apostolorum atque euangelistarum §. XIII.
De patribus ordinis sacri §. XIV XV.
De doctoribus ecclesiae mediae ac recentioris aetatis §. XVI.

Venió ad ea ſcripta hiſtoriæ eccleſiaſticæ particularia, quæ ſingularia argumenta rerum ſacrarum explanata nobis præbent. Varia quum illa ſunt, primum locum iis adſigno, quibus de doctoribus ſcriptoribusque: de eorum vitis, ingenii monimentis, meritis in cœtum ſanctiorem expoſitum eſt. Exſtant eiusmodi libri cum antiquioris; tum recentioris ætatis, ita inter ſe diuerſi, vt alii generatim; alii ſpeciatim hanc hiſtoriæ ſacræ partem illuſtrent. Qui generatim in eo operam ſuam collocarunt, vt ſcriptores eccleſiaſticos enarrarent, vel *antiquiores* ſunt; vel *recentiores*. Quando illos; ſiue *antiquiores*, late ſumere velimus, in cenſum eorum veniunt:

HIERONYMVS in *catalogo ſcriptorum eccleſiaſticorum;* ſiue libro de *viris illuſtribus:* GENNADIVS *maſſilienſis*, ſeculo V. ingenio doctrinaque clarus, cuius ad nos peruenit monimentum de *ſcriptoribus eccleſiaſticis:* ISIDORVS *biſpalenſis* et ILDEFONSVS *toletanus*, qui ſeculo VII. floruerunt ac libros de *ſcriptoribus eccleſiaſticis* poſteritati tradiderunt: ex media ætate eiusque ſeculo XII. HONORIVS *auguſtodunenſis* libris de *luminaribus eccleſiæ* et SIGEBERTVS *Gemblacenſis*, qui librum ſcripſit de *ſcriptoribus eccleſiaſticis:* ſeculo XIII. HENRICVS *Gandauenſis*, cuius itidem habemus librum de *ſcriptoribus eccleſiaſticis*. Omnia hæc ingenii monimenta præter illud, quod eſt ILDEFONSI *toletani*, vno volumine iuncta in lucem produxit SVFFRIDVS PETRI, ſub titulo: de *illuſtribus eccleſiaſticis ſcriptoribus auctores præcipui veteres*, Coloniæ MDLXXX. 8. Collectionem eiusmodi; attamen locupletiorem atque adcuratiorem etiam curauit: AVBERTVS MIRAEVS in *bibliotheca eccleſiaſtica; ſiue nomenclatoribus ſeptem veteribus*, *auctariis et ſcholiis illuſtratis*, Antuerpiæ MDCXXXIX. fol. qua ILDEFONSVS *toletanus*, a PETRI omiſſus, locum obtinuit. Vtriusque exem-

exemplum sequutus est IO. ALBERTVS FABRICIV *bibliotheca ecclesiastica*, Hamburgi MDCCXVIII. fol. co que industriam longe superauit. Præter septem scripto antea coniunctim editos, atque in his præcipue HIERO MVM ac GENNADIVM emendatos atque adnotatio variorum ac propriis illustratos; exhibet: *anonymum m censem*, a *Bernardo Pez* primum euulgatum: * PETR *casinensem de viris illustribus monasterii casinensis* cum supp mento PLACIDI romani et IO. BAPTISTAE MARI item IO. TRITHEMIVM de *scriptoribus ecclesiasticis*, c obseruationibus, et AVBERTI MIRAEI *auctorum de s ptoribus ecclesiasticis et a tempore*, *quo definit Tritho de scriptoribus seculi* XVI. et XVII. *libros duos*. **

Tempore *recentiori* itidem doctissimi viri de scriptori ecclesiasticis exposuerunt, vel generatim; vel speciatim, ad tempus respiciamus, a quo narrationum suarum tium fecerunt. Sunt enim, quorum commentationes scriptoribus ecclesiasticis spectant ad vtrumque tempus, pr ris pariter, ac posterioris fœderis. Ad ordinem eo pertinent:

STEPHANVS LVSIGNANVS, cuius exstat: *catalogus rorum illustrium veteris et noui testamenti; nec non omnium p mitiuæ ecclesiæ, cum successoribus, pontificum in ecclesia ro constantinopolitana, antiochena, alexandrina et hierosolymita in ecclesia pariter Aquileiæ, Rauennæ, Mediolani, Paris ac in aliis antiquioribus Galliarum ecclesiis, cum caus sensionis ecclesiæ romanæ et orientalis*, Parisiis MDLXXX. qui liber rarus quidem est; mediocris autem vtilitatis:

SIMON DE VOYON, qui scripsit: *catalogue des cteurs de l'eglise de dieu, tant de ceux, qui ont eté du commencement du monde, contenus aux saintes ecritures, de plusieurs, qui ont puis apres succedé par ordre iusques tre tems*, Rupell. MDCVII. 8.

---

* in *bibliotheca benedictino-mauriana* p. 419.

** *acta eruditorum* MDCCXVIII. p. 444. *iournal des* MDCCXIX. *mart.* p. 355. *deutsche acta eruditorum*, p. 625.

*** BAYERI *memor. libror. rariorum* p. 101. VOGTII *catal. rarior.* p. 421.

ANTONIVS POSSEVINVS, cuius *adparatus sacer ad scriptores veteris et noui testamenti, eorum interpretes, synodos et patres latinos ac graecos, horum versiones, theologos scholasticos quique contra haereticos egerunt*, ceter. prodiit primum Venetiis MDCIII. et IV. sed multo locupletior et emendatior Coloniae Agrippinae MDCCVIII. fol. duobus tomis. In vastum opus hoc, quo scriptores secundum ordinem litterarum recensentur, animaduersio censoria eaque iusta adhibita est, non solum propter multos variosque errores; sed etiam ob prauum partium studium, cui ita se tradidit, vt omnem mentionem lutheranorum aliorumque, tanquam haereticorum, neglexerit, si nonnulli excipiantur, quos falsa persuasione, eos religioni romanae addictos esse, commemorauit: *

ROBERTVS BELLARMINVS, cuius exstat: de *scriptoribus ecclesiasticis liber vnus, cum adiunctis indicibus vndecim et breui chronologia ab orbe condito vsque ad annum* MDCXII. Romae MDCXIII. 4. Postquam liber hic, satis notus ac celebris, primam lucem adspexerat, saepe is denuo litterarum formis descriptus est. Iterum enim prodiit: Coloniae MDCXIII. 8. MDCLVII. 8. MDCLXXXIV. 4. Parisiis MDCXVI. MDCXXXI. 8. Lugduni MDCLXIII. 8. Louanii MDCLXXVIII. Bruxellis MDCCXIX. 8. quae editio, vt titulus habet, prioribus emendatior est ac pluribus scriptoribus ad exemplum, ab ipso auctore quondam recognitum, auctior. Editiones hae non omnes sunt adcuratae. ** Liber ipse a nonnullis tamquam optimus omnium reliquorum, quos Bellarminus composuit, laudatur; nec negandum est, illum prae se habere eruditionem; attamen nec eum naeuorum expertem esse, abunde constat. Multa praetermisit Bellarminus, quae ad chronologiam, historiam artemque criticam spectant: multorum illustrium scriptorum nullam mentionem fecit: vt in aliis scriptis; ita in hoc quoque ignoran-

* confer: RICHERII *historiam conciliorum general. libr.* 1. *cap.* 2. p. 81. HOLDSWORTHVS *praelectionib. theolog.* p. 314. obiecit ei plagium.

** FABRICII *histor. bibliothec. part.* V. p. 448.

ignorantiam græcæ linguæ ostendit: in chronologia, historia, dogmatibus sæpius a recta via aberrauit. Quæ vitia sunt aperta atque ab ipsis pontificis romani adseclis notata. In illustrando ac continuando libro hoc elaborarunt: I.) PHILIPPVS LABBEVS, qui edidit: *dissertationem philologicam et historicam de scriptoribus ecclesiasticis, quos attigit Bellarminus*, Parisiis MDCLX. 8. duobus tomis, qua de illis tantum scriptoribus disserit, quos Bellarminus recensuit; neque tamen cum eo ordinem seculorum ac temporum, quibus singuli vixerunt; sed litterarum sequitur. Omni laude liber hic dignus esset, si auctor in scribendo illo veritatem atque adcurationem diligenter sectatus fuisset. Non pauca præstitit egregie; non omnia autem satis plene ac bona fide. In eos, qui a doctrina pontificis romani alieni sunt, maxime in theologos, maledicta libere atque aspere contulit, ac quamuis ipse multa tradiderit falsa; aliorum tamen errores acerbe atque impudenter perstringere, sibi sumsit: * II) ANDREAS DV SAVSSAY, cuius in lucem exiit: *insignis libri de scriptoribus ecclesiasticis cardinalis Bellarmini continuatio ab anno* MD. *in quo desinit, ad annum* MDC. Tulli Leucorum MDCLXV. 4. ac Coloniæ MDCLXXXIV. 4. ** III.) CASIMIRVS OVDINVS in *supplemento de scriptoribus*; *vel scriptis ecclesiasticis, a Bellarmino omissis, ad annum* MCCCCLX. *vel ad artem typographicam inuentam*, Parisiis MDCLXXXVI. 8. *** quo libro non omnia dicta sunt adcurate auctorque vti plagii; ita etiam errorum

* videantur: HOTTINGERVS *ennead. dissertat.* p. 174. BAELIVS in *nouuelles de la republique des lettres* MDCLXXXVI. *ianuar.* p. 106. LVDOVICI *adnotationibus ad Ittigii schediasma de auctoribus, qui de scriptoribus ecclesiasticis egerunt* p. 17. Adnumeratus est Labbeus reis plagii litterarii, quod patet ex THOMASII dissertatione de *plagio litterario* p. 212. Quam recensui, *dissertatio* eius locum obtinuit inter libros rariores: confer: VOGTII *catalogum librorum rarior.* p. 390.

** FABRICII *histor. bibliothec. part.* V. p. 454.

*** *acta eruditorum* MDCLXXXVI. p. 396. FABRICII *histor. bibliothec. part.* VI. p. 256.

errorum insimulatus est. * Non omnes scriptores, a Bellarmino praetermissos, Oudinus recensuit: immo de pluribus fere tacuit. Maius studium in latinis, sequioris maxime aetatis; quam in graecis monimentis persequendis collocauit. In sententiis de viris eruditis diuersae religionis moderationem ostendit:

AVCTORES, quorum studio in lucem edita est: *magna bibliotheca ecclesiastica; siue notitia scriptorum ecclesiasticorum veterum ac recentiorum, in qua ordine alphabetico continetur auctorum sacrorum veteris et noui testamenti: auctorum apostolicorum et sanctorum patrum vitae compendium et eorum scripta enumerantur*, ceter. *tomus I.* Coloniae Allobrogum MDCCXXXIV. fol. ** Quod si auctores susceptum laborem bibliothecae huius ad finem perduxissent, vere magnum atque vtilissimum opus in manibus esset eruditorum. Constituerant enim, non solum scriptorum sacrorum, virorum apostolicorum ac patrum vitas ac monimenta enarrare; sed etiam de interpretibus scripturae: auctoribus historiae ecclesiasticae, theologiae dogmaticae, scholasticae, moralis, casuum conscientiae, iuris canonici, polemicis, mysticis cuiuscumque religionis ac sectae exponere: historiam ac decreta conciliorum omnium, generalium ac particularium, exhibere: de pontificibus romanis eorumque vitis, scriptis ac bullis: de auctoribus ordinum religiosorum aliisque rebus notitiam suppeditare. Sed quantum scio, primus tantum tomus bibliothecae huius prodiit:

* adcusauit Oudinum non solum errorum; sed etiam plagii CAVEVS *prolegom. historiae litterar. scriptor. ecclesiasticor. sect.* III p. 7 quod aegre tulit OVDINVS haecque de re conquestus est in *epistola ad Mayerum.* Fuerunt tamen et alii, qui errata illa historica animaduerterent atque emendarent. In his est LVDOVICI *adnotationibus ad Ittigii schediasma de auctoribus, qui de scriptoribus ecclesiasticis egerunt* p. 20. TENTZELIVS testatur, se notas in *supplementum* hoc composuisse, *praefatione exercitationum selectarum.*

** *acta eruditor.* MDCCXXXIV. p. 385. *bibliotheque germaniqu. tom.* XXXIII. p. I. *iournal des sauans* MDCCXXXV. *iun.* p. 182., *bibliotheque raisonnée tom.* XIII. p. 453.

REMIGIVS CEILLIER, cuius *histoire generale des auteurs sacres et ecclesiastiques leur vie, le catalogue, la critique, le jugem... gie, l'analyse et le denombrement des diffe... leurs ouurages, ce qu'ils renferment de plus ... dogme, sur la morale et sur la discipline d... des conciles, tant generaux, que particuli... choisis des martyrs*, Parisiis *tom.* I. MDC... MDCCXXX. *tom.* III. MDCCXXXII. *tom.* IV ... *tom.* V. MDCCXXXV. *tom.* VI. MDCC... MDCCXXXVIII. *tom.* VIII. MDCCXL. *tom.* IX. X. MDCCXLII. *tom.* XI. XII. MDCCXLIV. MDCCXLVII. 4. * Voluit auctor exhibere ... quam Dupinius scripsit, ampliorem ac per... que in rem operam suam præcipue in eo ... Dupinio minus recte dicta; aut omissa esse... ret ac suppleret. Præstitit quoque mul... opus confecit, ex quo non mediocris ind... ditio adparet variaque adiumenta ad vbe... curatiorem scriptorum ecclesiasticorum ... sunt. Attamen liber hic non expers est er... que vitiorum. Qualem animaduersionem ... lierius adhibuit in Dupinium; talis et i... potest. Recensentur auctores non solum ... veteris testamenti, hæcque est caussa, ob ... cum hunc refero.

---

* *nouor. actor. eruditor. supplement. tom.* I. p. 541 ... 196. *acta eruditor.* MDCCXLII. p. 673. MDC... MDCCXLIV. p. 145. 673. MDCCXLV. MDCCXLVI. p. 673. MDCCLI. p. 673. ... MDCCXXXII. *decembr.* p. 2158. MDCCXXXI... *februar.* p. 222. *mart.* p. 417. *april.* p. 717. *mai.* p. ... *septembr.* p. 1609. MDCCXXXV. *decembr.* p. 246 ... *febr.* p. 244. *mart.* p. 397. MDCCXL. *mai.* p. 8... MDCCXLIV. *februar.* p. 325. *mart.* p. 391 ... MDCCXLV. *ian.* p. 5. *april.* p. 569. *iournal des* ... *octobr.* p. 227. *nou.* p. 418. MDCCXXXIII. *iul.* p. ... *mart.* p. 336. MDCCXXXV. *decembr.* p. 457. MD... p. 484. MDCCXXXIX. *mai.* p. 29. MDCCXL... p. 324. *octobr.* p. 231. ac reliquis annis horum litterariorum.

peciatim iis ſcriptoribus eccleſiaſticis commemoran-
m dederunt, quorum ætas in tempus poſterioris
ecidit. Quæ illis debeamus: quæ eorum ſint me-
ac hiſtoriæ parte, ſequentia ingenii monimenta
s:

RITHEMII *collectanea de ſcriptoribus eccleſiaſticis*,
ierunt Moguntiæ MCCCCXCIV. 4. Pariſiis MDXII. 4.
*is nonnullorum ex recentioribus vitis et nomini-
criptis ſuis hac noſtra tempeſtate clariores euaſe-*
oniæ MDXXXI. 4. cui editioni plures, quam tri-
tres ſcriptores ab incerto auctore additi ſunt: *
DXLVI. 4. cum BALTHASARIS WERLINI *additio-
um aliquot ſcriptorum, partim veterum; partim
, ſuperioribus, per Trithemium et alios conſcriptis,
um indicis vice additorum:* ** Baſileæ MDXCIV. 4.
tiones has, duæ aliæ, ſtudio *Io. Buſæi* adorna-
CII. MDCVI. euulgatæ, adducuntur; inter omnes
eminet, quam *Io. Alberto Fabricio* debemus.
is librum hunc in *bibliothecam eccleſiaſticam*, mul-
datiorem: numeris capitum, notis atque indice
ico-alphabetico inſtructum. *** Incipit Trithe-
emente romano: recenſet ſcriptores DCCCCLXX.
r, ſe in opere hoc conficiendo per ſeptem fere an-
tium elaboraſſe. Poſſeuinus, Labbeus atque alii
s errores chronologicos et hiſtoricos notarunt;
item rationem temporis reputamus, quo Trithe-
ſcripſitque, cauſſa omnino eſt, cur eum ob er-
reprehendamus; ſed excuſemus atque induſtriam
emus:

NI LATINII *bibliotheca ſacra et profana* p. 77. ſunt ad-
s ad editionem hanc.

DVS *ſcriptor. ordin. prædicatorum tom.* II. p. 126.

r etiam TRITHEMII liber de *ſcriptoribus eccleſiaſticis* in
perum hiſtoricorum, quæ *Freherus* Francofurti MDCI. fol.
rte prima. De variis illius editionibus legantur: NI-
memoires tom. XXXVIII. p. 217. FABRICIVS *bibliotb.
liæ et infimæ ætatis volum.* IV. p. 457. meminit editionis
s anni MCCCCXCIV. fol. de qua alii tacent.

IO. SCHOPFII *academia iesu christi*, *hoc est*, *breuis descriptio christi. sanctorum apostolorum*, *celebriorum patrum ac doctorum ecclesiae*, *vsque ad Lutherum inclusiue*, Tubingae MDXCIII. 4. iterum auctior cura *Io. Himmelii*, Spirae MDCXVI. ac germanice, interprete *Georgio Draudio*, Francofurti MDCXXV. 8. qui liber mediocrem vtilitatem promittit; nec magnam prae se habet existimationem:

AVBERTI MIRAEI *bibliotheca ecclesiastica*, cuius priorem tantum partem quum antea recensui, vt integrum opus nunc memorem, scriptionis huius ratio postulat. Primum MIRAEVS eam *bibliothecae ecclesiasticae* partem euulgauit, quae Hieronymi, Gennadii, Isidori, Ildefonsi, Honorii, Sigeberti gemblacensis et Henrici gandauensis libellos de scriptoribus ecclesiasticis, vna cum notis complectitur, atque *auctarium* adiunxit de *scriptoribus ecclesiasticis*, quorum opera vel integra; vel ex parte apud veteres illos auctores desiderantur. Volumen hoc lucem adspexit Antuerpiae MDCXXXIX. fol. Id est, quod iam enarraui. MIRAEVS deinde conscripsit librum de *scriptoribus ecclesiasticis*, qui ab anno christiano MCCCCXCIV. quo Trithemius desinit, vsque ad annum MDCXLI. vixerunt, isque veluti pars secunda *bibliothecae ecclesiasticae*, Antuerpiae MDCXLIX. fol. prodiit; postea autem in IO. ALBERTI FABRICII *bibliothecam ecclesiasticam* translatus est. Opere hoc vtilis notitia eruditissimorum virorum continetur; non solum autem omissi sunt multi illustres scriptores rerum sacrarum, maxime ac data opera illi, quos haereticos esse, auctor peruerse opinatus est; sed etiam in Lutherum, centuriatores magdeburgenses atque alios, a placitis romanae ecclesiae dissidentes, maledicta ac conuicia collata fuerunt, christiano immo sano et honesto homine minus digna.* Adcusatus est Miraeus plagii; ** alii autem eum si non defendunt attamen excusant: ***

* praeter alios, recte hoc reprehendit FABRICIVS *praefatione bibliothecae ecclesiasticae*.

** inprimis a LABBEO *dissertatione de scriptoribus ecclesiasticis* eiusque variis locis, qui criminatur, Miraeum descripsisse Bellarminum, Vossium, Raynaudum, Sirmondum.

*** vide THOMASII *dissertationem de plagio litterario* p. 228. BOS *introductionem in notitiam scriptorum ecclesiasticorum* p. 88.

IO. GERHARDI *patrologia; siue de primitiuae ecclesiae christianae doctorum vita ac lucubrationibus opusculum posthumum. Accesserunt de scholasticis ac historiae ecclesiasticae scriptoribus, tum aliis quoque recentioribus nonnullis iudicia varia.* Exiit liber hic in lucem post auctoris mortem, cura *Io. Ernesti Gerhardi*, filii, Ienae MDCLIII. 8. hancque primam editionem aliae sequutae sunt atque inter illas tertia, Ienae MDCLXXIII. 8. Collegit opus hoc Gerhardus ex Bellarmino atque aliis, non ea mente, vt id publici iuris fieret; sed vt ipse tantum labore hoc vteretur. Id quod si censores eius, praesertim Philippus Labbeus, reputassent seque viros bonos atque aequitatis studiosos praebere voluissent, nullum est dubium, quin ab acerbiore reprehensione libidineque criminandi abstinuissent: *

IO. CHRISTOPHORI MEELFVHRERI *corona centum patrum et doctorum ecclesiae, ostendens eorum natales, educationem, res gestas, scripta, tum genuina; tum suppositiia, naeuos et errores*, Giessae MDCLXX. 4. Ex quingentis scriptoribus, a Bellarmino memoratis, selegit tantum centum, eosque, vti dicit, ** primarios, qui nucleus antiquitatis ecclesiasticae merito adpellari queant, ac quosdam, a Bellarmino omissos, addidit. In recensendis eorum naeuis atque erroribus se vestigia *centuriatorum magdeburgensium* legisse, profitetur; nec praetermisisse, si qua etiam falsa, chronologica et historica, deprehenderit. Initium facit ab Herma ac desinit in Bernhardo. In non magno honore liber hic est:

IO. GOTTFRIDI OLEARII *abacus patrologicus; siue primitiuae et succedaneae vsque ad augustae reformationis, a theandro Luthero peractae, periodum, ecclesiae christianae patrum atque doctorum maioris minorisue auctoritatis, historicorum, item et scholasticorum eorumque aetatis, patriae, sortis, ceter. vt et quae exstant, scriptorum alphabetica enumeratio*, Ienae MDCLXXIII. 8. Opusculum hoc, ordine literarum

BOSII *introductio in notitiam scriptorum ecclesiasticor.* p. 89. FISCHERI *vita Gerhardi* p. 471. BVDDEI *praefatio ad* OLEARII *bibliothec. scriptor. ecclesiasticor.*

* *praefatione.*

terarum dispositum, a studiosis historiae huius, tanquam index, ad id adhibendum est, vt ex eo commode cognoscant, quales scriptores ecclesiastici XVI. seculorum exstiterint: quales ingenii fetus illi excluserint. Quum necesse esse videretur, librum hunc denuo formis describere, magnaque accessio eius fieri posset, nouae editionis huius locupletioris curam suscepit auctoris filius, *Io. Gottlieb. Olearius*, eaque sub titulo: *bibliotheca scriptorum ecclesiasticorum* prodiit Ienae MDCCXI. 4. cum praefatione *Io. Francisci Buddei*, qua praecipue vita auctoris narratur: *

GVILIELMI CAVEI scripta, magna cum diligentia atque eruditione composita omnique laude, qua ornantur, digna. Spectant huc: I.) *tabulae, quibus doctores et scriptores ecclesiastici eorumque patria, ordo, aetas et obitus in synopsi exhibentur*, a nato christon primoque anno epochae christianorum ad annum MDXIX. Londini MDCLXXIV. fol. et Hamburgi MDCLXXVI. fol. cura *Rud. Capelli*: II.) *chartophylax ecclesiasticus, quo prope* MD *scriptores ecclesiastici, tam minores; quam maiores: tum catholici; tum haeretici eorumque patria, ordo, secta, munera, aetas, interitus, editiones operum praestantiores, opuscula, quin et ipsa fragmenta breuiter indicantur: scriptores dubii a certis: suppostitii a genuinis: non exstantes a superstitibus distinguuntur, a christo nato vsque ad annum* MDXVII. *Accedunt scriptores gentiles, christianae religionis oppugnatores, et breuis cuiusuis seculi conspectus*, Londini MDCLXXXV. 8. ** Notitia scriptorum, quae ex libro hoc haurienda est, vt fieret locupletior, PAVLLVS COLOMESIVS edidit: *ad Guilielmi Caue chartophylacem ecclesiasticum paralipomena*, Londini MDCLXXXVI. 8. *** quae iterum prodierunt non solum eodem loco MDCLXXXVII. 8. sed etiam vna cum ipso *chartophylace* Lipsiae MDCLXXXVII. 8. III.) *historia litteraria scriptorum*

* *acta erudit.* MDCCXI. p. 419. *neue bücherische bibliothec*, *volum.* I. p. 832. *vnschuldige nachrichten*, 1711. p. 218. *memoires de Trevoux* MDCCXII. *octobr.* p. 1823. adde *vnparthey. schen bibliothecarium* p. 579.

** *acta erudit.* MDCLXXXVI. p. 177. BAELII *nouuelles de la republique des lettres* MDCLXXXVI. *ianuar.* p. 104.

*** *acta erudit.* MDCLXXXVI. p. 551.

t *ecclesiasticorum*, quod egregium opus talem faciem
mque, qualem id nunc præ se habet, progressu tem-
accepit. CAVEVS ipse scripsit atque in lucem emisit:
orum *ecclesiasticorum historiam litterariam*, *a christo*
vsque ad seculum XIV. rogatus ab amicis, vt quæ
in *tabulis*, tum *chartophylace* breuiter tradidisset, ea
vberius enarraret. Prior pars historiæ huius prodiit
ini MDCLXXXVIII. fol. * eius autem *adpendix*, quam
RICVS WHARTONVS composuit eaque de scriptori-
cclesiasticis ab anno MCCC. ad annum MDXVII. disse-
itidem Londini MDCLXXXIX. fol. Prior hæc pars cum
ndice denuo litteris descripta fuit Geneuæ MDCXCIII.
ac sequuta est illam pars posterior, Londini MDCXCVIII.
** qua plures, quam DC. scriptores noui anteaque præ-
ssi, editi, manuscripti, deperditi recensentur:
ibus multa adduntur: breuiter; aut obscure dicta
cantur recteque tradita vindicantur. Ad finem cu-
ie seculi accessit conciliorum omnium, et genera-
et particularium, notitia historica ac RO-
TI GERII *adpendix* ad posteriorem hanc partem, qua
tores ecclesiastici et concilia seculorum XIV. et XV. enar-
ur. Adiunctæ præterea sunt CAVEI tres dissertationes:
a de *scriptoribus ecclesiasticis incertæ ætatis*: secunda
bris et officiis ecclesiasticis Græcorum ac tertia de *Eusebii*
riensis arianismo, aduersus Io. Clericum. Postquam
hæc posterior in Anglia lucem adspexerat, illa itidem
euæ litterarum formis impressa est, non solum separa-
MDCXCIX. fol. *** sed etiam coniunctim cum parte prio-
IDCCV. fol. * ac MDCCXX. fol. ** Quemadmodum
or librum hunc, quum viueret, accessionibus locuple-
rat; ita post mortem eius noua editio totius operis ador-
atque additamentis, quæ manuscripta reliquerat, in-

 structa

* *erudítor*. MDCXC. p. 75. TENTZELII *monatliche vnterredun-*
, 1690. p. 948.
BERNARDI *nouuelles de la republique des lettres* MDCXCIX. mai.
183. *acta eruditor*. MDCXCIX. p. 153.
NEOCORI *bibliotheca librorum nouorum tom*. IV. p. 352.
urnal des sauans MDCCV. *aug*. p. 1017.
mlung von alten vnd neuen theolog. sachen, 1721. p. 1119.

ſtructa fuit. Primum illius volumen in conſpectum publicum venit Oxonii MDCCXL. ſecundum ibidem MDCCXLIII. fol. Vtrumque poſtea denuo deſcriptum eſt, Baſileæ MDCCXLI. et MDCCXLV. fol. * Liber hic omnibus, qui ſtudia ſua hiſtoriæ eccleſiaſticæ addicunt, propter vtilitatem, ab eo exſpectandam, merito commendatur. Non penitus tamen omnibus ille ſatis fecit. THOMAS ITTIGIVS ** notauit quosdam errores, quorum nonnullos CAVEVS poſtea emendauit. RICHARDVS SIMON *** id præcipue reprehendendum ſibi ſumit, quod Caueus ſcripſerat, editiones ſanctorum patrum, quo ſint vetuſtiores, eo plurimum eſſe fideliores, quæ adcuſatio ſane parui eſt momenti. Inprimis IO. CLERICVS in certamen contra eum venit. Quum enim Caueus de Euſebio cæſarienſi iudicaſſet, eum non expreſſe ac directo falſum Arii dogma adprobaſſe, ac CLERICVS ſententiam hanc confutaſſet, * CAVEVS cauſſam ſuam egit in diſſertatione, cuius paullo ante mentionem feci, de *Euſebii cæſarienſis arianiſmo.* Sed non tacuit CLERICVS quæue contra eum dicta fuerant, repellere adniſus eſt, ac vti iam antea; ita et nunc Caueo obiecit, illum non tam hiſtoricum; quam laudatorem patrum ordinis ſacri eſſe. ** Aegre id tulit CAVEVS vtque ſe defenderet, in lucem emiſit: *epiſtolam apologeticam aduerſus iniquas Io. Clerici criminationes in epiſtolis criticis et eccleſiaſticis, nuper editis*, Londini MDCC. 8. *** Eiusdem *antiquitates apoſtolorum* ac *patrum* poſtea commemorabo, quum ſcriptores ſpeciales de vtrisque illis a me percenſendi ſunt:

LV-

* *bibliotbequ. raiſonnée tom.* XXXIV. p. 315. *nacbricbten von den neueſten theologiſchen büchern, volum.* II. p. 21.
** *ſchediaſmat. de auctoribus, qui de ſcriptoribus eccleſiaſticis egerunt* p. 17. ſeq.
*** *bibliothèque critique tom.* I. *cap.* 17. p. 255.

* *bibliothequ. vniuerſell. tom.* X. 474.
** in *epiſtolis criticis et eccleſiaſticis*, quæ eius *criticæ* volumen tertium conſtituunt, ab earum *prima* vsque ad *ſeptimam.*
*** *acta erudítor.* MDCCI. p. 71. Memoratis auctoribus, qui CAVEI opus *hiſtoriæ litterariæ* recenſuerunt, addatur FABRICIVS *hiſtor. bibliothecæ, part.* III. p. 178.

LVDOVICI ELLIES DV PIN *nouuelle bibliotheque des auteurs ecclesiastiques, contenant l'histoire de leur vie, le catalogue, la critique, et la chronologie de leurs ouurages, le sommaire de ce, qu'ils contiennent: vn iugement sur leur style et sur leur doctrine et le denombrement des differentes editions de leurs œuures.* Opus hoc primam lucem vidit Parisiis ab anno MDCLXXXVI. vsque ad annum MDCCXI. Editionis huius sunt XLVII. volumina 8. titulis inter se diuersa. Alia illorum, priora maxime, inscriptionem præ se habent: *bibliotheque des auteurs ecclesiastiques:* alia *histoire des controuerses et des matieres ecclesiastiques:* alia quoque: *histoire de l'eglise et des auteurs ecclesiastiques.* Quædam volumina non semel; sed iterum iterumque prodierunt, emendata atque accessionibus locupletata. * Postquam *bibliotheca* hæc Parisiis in lucem exire cœperat, noua illius editio in Belgio, nominatim Amstelodami, adornata fuit, quæ XIX. tomis constat ac formam quarti ordinis habet. Illi omnes quidem Amstelodami euulgati sunt; in titulis autem varia loca indicantur exstantque quorumdam tomorum editiones, denuo factæ. Prodiit tomus I. Parisiis, vt titulus præfert, MDCXC. et MDCXCIII. tomus II. Parisiis MDCXC. MDCXCIII. tomus III. Parisiis MDCXC. MDCXCIII. tomus IV. Mont. MDCXCI. tomus V. Mont. MDCXCI. tomus VI. Mont. MDCXCII. tomus VII. Parisiis MDCXCVI. tomus VIII. Parisiis MDCXCVII. tomus IX. Parisiis MDCXCVII. tomus X. Parisiis MDCC. tomus XI. Parisiis MDCCXI. tomus XII. Parisiis MDCC. tomus XIII. Parisiis MDCCIII. tomus XIV. Parisiis MDCCIII. tomus XV. Amstelodami MDCCX. tomus XVI. Amstelodami MDCCX. tomus XVII. Amstelodami MDCCXI tomus XVIII. Amstelodami MDCCXI. tomus XIX. Amstelodami MDCCXV. ** Ab aliis editio parisiensis;

ab

* quo tempore quisque tomus editionis huius prodierit, diligenter ostendit NICERONIVS *memoires tom.* II. p. 31. seqq.

** *acta eruditor.* MDCXCVI. p. 31. MDCXCVIII. p. 160. 232. 511. MDCC. p. 32 56. 97. *supplement. tom.* II. p. 415. 424. 474. MDCCIII. p. 202. 253. MDCCXI. p. 125. *supplement. tom.* IV. p. 451. MDCCXV. p. 149. MDCCXIX. p. 388. MDCCXX. p. 535. *supplement. tom.* VII. p. 79. 100. *memoires de Treuoux* MDCCIX. *iul.* p. 1205. MDCCXII. *decembr.*

ab aliis amſtelodamenſis alteri præfertur, id quod
adcurate definire, vix liceat; de hac tamen prom
eſt, eam non ſolum per formam ordinis com
vſum adhibendam eſſe; ſed etiam in quibusdam to
datam atque auctam fuiſſe. Tres priores tomi, in
latinam conuerſi, Coloniæ Agrippinæ MDCXCII. in
4. lucem viderunt. * Referunt quoque nonnulli
nium conſtituiſſe, totam *bibliothecam* ſuam latina
duere ac reddere locupletiorem; quod tamen mo
ditus, præſtare haud potuerit. Dicitur præterea,
bibliothecam anglice prodiiſſe, quod pro certo
nequeo, quum interpretationem hanc videndi,
fuit facultas. Recenſet Dupinius in opere hoc
ptores eccleſiaſticos, a prima ciuitatis chriſtianæ
ſua vsque tempora: enarrat eorum vitam, res
ſcripta horumque non tam editiones; quam
exhibet. Oſtendit bonam mentem ſtudiumque
ac quamuis eum fuiſſe, conſtet, ſocium eccleſiæ
vtitur tamen iuſta libertate, iudicandi hanc
iungit cum moderatione. Mirum igitur non
hoc magnam laudem exiſtimationemque hab
eos præſertim, qui harum rerum periti atque
uis animi adfectibus alieni ſunt. Sed tamen
fuerunt, qui Dupinium adgrederentur ac multo
rum inſimularent. In horum numero ſunt: I)
DVS SIMON, cuius ſententiam, in diuinam ſcri
ctoritatem iniurioſam, de ſcribis publicis in ge
deque ex illorum actis tabuliſque Moſis, Ioſuæ

decembr. p 2128. 2135. MDCCXXXVII. *ianuar.* p. 83.
ſuuans MDCCIII. *mart.* p. 291. MDCCVIII. *octobr.* p. 13
auguſt. p. 186. MDCCXII. *ianuar.* p. 20. BERNARDI
r. publiqu. des lettres MDCXCIX. *iun.* p. 603. *auguſt.*
tembr. p. 293. MDCCIII. *auguſt* p. 171. *ſeptembr.* p. 3
nouembr. p. 496. *decembr.* p. 627. CLERICI *biblio*
tom. XXII. p. 448 *bibliothequ. ancienn. et modern. tom.*
NEOCORI *bibliotheca librorum nouorum tom.* I. p 30. 57.
rair. tom. VI. p. 253. *unſchuldige nachrichten,* 1703. p. 139
p. 275. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürd*
volum. VIII. p. 362.

* *acta erudit.* MDCXCIII. p. 77. 458. 489.

codicis sacri libris compositis, quum Dupinius in *dissertation preliminaire sur les auteurs des liures de la bible*, * impugnasset, SIMON acerbe in eum inuectus est libro de *l'inspiration des liures sacres*, Roterodami MDCLXXXVII. 4. et in *dissertation critique sur la nouuelle bibliotheque des auteurs ecclesiastiques*, sub nomine *Io. Reuchlini*, Francofurti MDCLXXXVIII. 12. ac postquam DVPINIVS defenderat se in *prolegomenes sur la bible*, perstrinxit eum, tamquam hominem, qui neque linguarum, græcæ et ebrææ; neque artis criticæ sacræ peritus sit, in *lettres choisies*. Immo singulare ac satis copiosum opus contra Dupinium composuit, quumque ipse illud haud iuris publici facere potuisset, post mortem eius pariter ac Dupinii in conspectum id venit orbis eruditi, hoc titulo: *critique de la bibliotheque des auteurs ecclesiastiques et des prolegomenes de la bible, publiez par mr. Ellies du Pin, auec des eclaircissemens et des supplemens aux endroits, ou on les a iuge necessaires, auec des remarques*, Parisiis MDCCXXX. 8. quatuor tomis. ** Duo eorum priores DVPINII *bibliothecæ*; duo autem posteriores eiusdem *prolegomenis biblicis* oppositi sunt. Pugnat in illis Simon contra aduersarium suum acerbe, aspere, sine modestia ac humanitate, quæ virum doctum: omnem hominem christianum ac sanum decet, nimioque animi adfectu incitatus, sæpe in sententiis præcipitem se atque inconsideratum monstrat: II.) MATTHAEVS PETITDIDIER, cui displicuit, quod Dupinius candide professus fuerat, libros apocryphos veteris testamenti, vt *Iudith*, *sapientiæ* atque alios, a patribus trium primorum seculorum, quorum scripta supersint quiue ex instituto de canone scripturæ agant

* dissertatio hæc primum præmissa est *tomo* I. *bibliothecæ*: deinde postquam DVPINIVS argumentum illius vberius explanauerat, separatim prodiit, sub titulo: *discours preliminaire sur l'ancien et le nouueau testament*, Parisiis MDCXCIX. 8. tribus voluminibus, atque inscripta: *dissertation preliminaire, ou prolegomenes sur la bible*, Amstelodami MDCCI. 4.

** *memoires de Treuoux* MDCCXXXI. *mart.* p. 551. *iournal des sauans* MDCCXXX. *septembr.* p. 15. COLERI *auserlesene theologische bibliothec*, *vol.* V. p. I. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern*, *volum.* VIII. p. 371.

agant, pro canonicis non fuiſſe habitos: de purgatori haud quidquam apud eosdem inueniri; nec de peccato ori ginis eiusque culpa, quæ traditioni diſtinctæ ſufficiant, at que alia generis huius. Quum hæc ſine cenſura minus dim tenda eſſe, PETITDIDIER exiſtimaret, edidit ille: *remarqu ſur la bibliotheque des auteurs eccleſiaſtiques de monſieur du Pi* quod opus tribus tomis conſtat. Primus, DVPINI *bibliothecæ* primæ parti oppoſitus, lucem vidit MDCXCI. 8. quumque DVPINIVS aduerſario huic reſiſteret ac cauſſam ſuam tueretur in *reponſe aux remarques ſur la bibliotheque des auteurs eccleſiaſtiques*, * additus eſt non ſolum tomus ſecundus, Pariſiis MDCXCII. 8. ſed etiam tertius, ibidem MDCXCVI. 8. ** III.) IACOBVS BENIGNVS BOSSVETVS, a Dupinio, vt creditum eſt, offenſus *libro pſalmorum cum notis, quibus eorum ſenſus litteralis exponitur*, Pariſiis MDCXCI. 8. eodem tempore edito, quo BOSSVETVS eundem *librum pſalterii* cum notis luci publicæ expoſuerat. Factæ ſunt multæ grauiſſimæque adcuſationes contra Dupinium eiusque bibliothecam: hauſiſſe illum ex proteſtantium ſcriptis non pauca, quæ dogmatibus atque inſtitutis eccleſiæ romanæ aduerſentur: tuliſſe ſententiam mitiorem de Neſtorii praua doctrina: ſcripſiſſe de imaginum cultu, tanquam re, in cuiusque voluntate libera poſita: ſumſiſſe notas in pſalmos ex Grotio ac teſtatum eſſe, ſe Socino atque erroribus eius fauere. Ita vehementer adcuſatus, voluit quidem cauſſam ſuam agere prodiitque: *la iuſte deſenſe du ſieur du Pin, pour ſeruir de reponſe a vn libelle anonyme publie depuis peu contre les pſaumes, qu'il a donnes au public* Coloniæ MDCXCIII. 12. minus autem valuit ad defendendum ſe ab aduerſario, cuius magna erat auctoritas, potentiaque. Res tandem ad id adducta eſt, vt Dupinio neceſſitas imponeretur, retractationem edendi multa *bibliothecæ* ſuæ loca mutandi; aut ad mentem cenſorum explicandi; quod eum tamen inuitum coactumque feciſſe, fatendum

* reſponſio hæc adiuncta eſt *bibliothecæ* eius *tom.* VI.

** BAVMGARTENII *nachricht. von merckwürdigen büchern*, VIII. p. 369.

est. Publicata quoque fuit archiepiscopi parisiensis, Francisci du Harlay, censura eaque *bibliotheca* hæc, tamquam liber multis erroribus inquinatus ac periculosus, proscripta est. * Omnia hæc hostium consilia, decreta actaque tantum abfuit, vt Dupinii ac *bibliotheca* eius existimationem imminuerent; vt augerent illam ac quamuis opus hoc næuis haud careat; attamen omnes, a partium studio alieni, auctoris animum candidum maxime laudarent ac testarentur, eum cunctos, qui inter pontificios de scriptoribus ecclesiasticis antea commentati sint, amplitudine argumenti, industria, eruditione, iudicio ac modestia longe superasse. ** Antequam narrationis *bibliotheca* huius finem facio, merito et commemoro, CLAVDIVM PETRVM GOVIETVM edidisse: *bibliotheque des auteurs ecclesiastiques du dix-huitiéme siecle, pour seruir de continuation a celle de mr. Dupin*, Parisiis MDCCXXXVI. 8. tribus tomis *** ac DVPINIVM *bibliotheque des auteurs, separez de la communion de l'eglise romaine du* XVI. *et du* XVII. *siecle*, Parisiis MDCCXVIII. et MDCCXIX. 8. duobus tómis: *

I. G. id est, IO. GRANCOLAS, *critique abregée des ouurages des auteurs ecclesiastiques*, Parisiis MDCCXVI. 12. duobus tomis. ** Constituit auctor, discernere, quæ sint cuiusuis auctoris ecclesiastici scripta germana: quæ illius adulterina; minus autem propositum suum per totum librum persequitur. Delatus enim ad tempora recentiora, exhibet tantum catalogum scriptorum ecclesiasticorum

* archiepiscopi parisiensis decretum, vna cum retractationis, a Dupinio factæ, formula, inueniendum est in PFAFFII *introductione in historiam theologiæ litterariam part.* III. p. 259. seqq.

** de controuersia hac legenda sunt, quæ de illa litteris mandarunt: BASNAGIVS in *histoire des ouurages des sauans*, MDCXCII. et MDCXCIII. ac FRICKIVS *præfatione*, interpretationi latinæ DVPINII *methodi studii theolog.* præmissa.

*** *iournal des sauans* MDCCXXXVI. *septembr.* p. 126. MDCCXXXVII. *septembr.* p. 3.

* *memoires de Treuoux* MDCCXX. *febr.* p. 283. *mart.* p. 490. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern volum.* VIII. p. 366.

** *acta eruditor.* MDCCXVII. p. 255.

corum ad nostram vsque ætatem, nec diligenter; curate compositum. Sunt in illo varii errores Nomen *auctorum ecclesiasticorum* sumitur ab eo lati ficandi vi et illos quoque comprehendit, quorum m ta, diuinitus litteris consignata, in codice sacro h

CASIMIRI OVDINI *commentarius de scrip clesiæ antiquis illorumque scriptis, tam impressis; nuscriptis, adhuc exstantibus in celebrioribus Eur thecis, a Bellarmino, Possevino, Philippo Labbeo, G Ludouico Ell. du Pin. et aliis omissis, ad annum vel ad artem typographicam inuentam, cum tationibus, in quibus insigniorum ecclesiæ auctoru atque alia argumenta notabiliora adcurate et proli nantur*, Lipsiæ MDCCXXII. fol. tribus voluminibus opus hoc conscribendum Oudinus eo animo *supplementum* suum *de scriptoribus; vel scriptis a Bellarmino omissis*, quod antea recensui, que augeret. Minus benigne nonnulli de illo immo acerbiorem censuram aduersus illud adhi ipso Oudino, vt videntur, incitati, quum is a semper mentionem honorificam fecerit. Qui studio alieni sunt, ii non diffitentur, in com errores ac næuos esse; adfirmant tamen et me rem singularem laudabilemque diligentiam o multa adnotasse, quæ memoria ac lectione dig que ad notitiam scriptorum ecclesiasticorum vbe ciant. Enumeratis iam scriptis, quibus de aucto clesiasticis expositum est, adiungi possunt quædam dem generis atque argumenti, vti sunt: HENRICI *nomenclator præcipuorum inde a nato christo ecclesiæ scriptorum, professorum cet. Accesserunt series r pontificum et imperatorum, et catalogus præcip liorum et synodorum*, Hanou. MDCXIX. 12. IO. STOPHORI HAHNII libellus, qui inscribitur:

* *iournal des sauans* MDCCXXIII. *mai*. p. 468. CLERIC *thequ. ancienne et moderne tom.* XIX. p. 353. *deutsche acta rum volum.* VII. p. 455. *sammlung von alten und sachen*, 1722. p. 593.

caeli sionaei sidera, *hoc est*, *praecipui primitiuae ecclesiae noui testamenti per aliquot secula patres et doctores*, Lipsiae MDCLXVIII. 12. quo auctor incipit a Dionysio *areopagita* ac desinit in Bernhardo; non autem plures, quam XLV. maxime ex Bellarmino, sine diligentia atque adcuratione, recenset: LAVRENT. OTTONIS LASII *kirchen - vnd kirchen - scribenten historie neuen testaments*, Lubbenae MDCCXXVIII. 4. Bene quoque sibi consulunt, qui auctorum ecclesiasticorum notitiam acquirere; aut augere volunt, quando IO. ALBERTI FABRICII vtramque *bibliothecam*, et *graecam*; et *latinam* antiquae, mediae et infimae aetatis diligenter euoluunt, quum in illis scriptorum ecclesiasticorum, graecorum pariter ac latinorum, vita atque ingenii monimenta horumque editiones atque alia memorabilia studiose et adcurate commemorantur. Eos, quorum scripta praecipue ad patres ecclesiae, stricte sic dictos, spectant, iam praetermitto, quoniam animus mihi est, illos postea recensere et ad singularem huiusmodi auctorum ordinem referre. Attamen non possum, quin et loco hoc eorum mentionem faciam, qui libros de scriptoribus ecclesiasticis enarrarunt. Sunt illi: IO. ANDREAS BOSIVS in *introductione in notitiam scriptorum ecclesiasticorum*, et THOMAS ITTIGIVS in *schediasmate de auctoribus*, *qui de scriptoribus ecclesiasticis egerunt*, quod vtrumque opusculum supra percensui.

§. II.

Auctores, iam enumerati, de doctoribus ac scriptoribus ecclesiae noui testamenti generatim commentati sunt; praeter hos autem, multi exstiterunt, qui idem argumentum speciatim persequerentur ac certos eiusmodi doctores, eosque vel antiquae; vel mediae; vel recentioris aetatis, enarrarent. Inter antiquiores locum habent: Ioannes baptista, christus, seruator noster, apostoli, euangelistae, patres, vti vocantur, ecclesiae, e quibus singulis singularia exstant ingenii monimenta. In his recensendis quum nunc opera mea collocanda est, ordinis ratio postulat, vt de iis primum dis-

mam auctoritatem ac fidem præ se h
monimentis his res christi breuiter t
exstiterunt eruditi viri, qui illas vber
que illustrarent. Quæ de argumen
scriptorum magnus numerus est ea
alia vitam seruatoris nostri generatin
singulares illius partes complectanti
sunt, quorum tabula nunc sequitur

GEORGII FABRICII *historiæ iesu
ti in terra matre, sanctissima semper
matim relata expositio itemque eorum,
christi singulatim commemorari posse, reci*
Prima editio, quæ rarior est, sine locc
ex dedicatione autem, Lipsiæ MDLXVI.
sit non contemnenda, historiam hanc
prodiisse. Lucem vidit illa iterum Lip
que accessit: MARTINI GASSARI
de christi iesu ad mortem pro genere hu
ratur, Lipsiæ MDLXIII. recitata. Libe
dem adcuratam et pleniorem historiam
multa tamen, quæ vtilia sunt, contine
dum animum comparatus est: *

tiorem; item MDCCXLI. 12. tribus voluminibus.
int adnotationes ad varia capita ipsius historiæ
. Inseruit liber hic cum litterarum; tum virtu-
ianarum studiosis hancque ob caussam non me-
xistimationem sibi conciliauit: *
*ia christi, persice conscripta simulque multis modis
ta* a HIERONYMO XAVIER, *latine reddita et
sionibus notata a Ludouico de Dieu*, Lugduni
DCXXXIX. 4. Historiam hanc Xauierus, ab im-
ersiæ Acabar iussus, lingua, vt videtur, lusitani-
cipali totius regni vrbe Agra composuit ac ma-
s Abdel Senarin Kasen, ex Lahore oriundus, in
ranstulit. Interpretationem hanc descriptam post-
Dieu a Iacobo Golio acceperat, statim decreuit,
e ac cum animaduersionibus iuris publici facere, vt
alis doctrinæ christianæ propagatio fieret ab illis, qui
romano ad gentes profanas euangelii adnuntian-
nitterentur. Plenus enim est liber hic fabularum
quæ commentitiæ sunt ac fictæ. Constat is qua-
bus harumque *prima* exponitur de christo infante:
eius miraculis ac doctrina: *tertia* de cruciati-
rte: *quarta* de reditu illius ad pristinam vitam
ensu in cælum: **
EORGII DORSCHEI *admirandorum iesu christi
, in quo eius natiuitatis, passionis, mortis, regni
sertationibus academicis Argentorati more solemni
ta*, Argentorati MDCLXXXVII. 12. quo libro non
quidem vita christi, iusto ordine connexa plene-
ita; explanantur tamen varia illius capita, quæ
æ de christo lucem adferunt: ***

---

le Treuoux MDCCXLI. *febr.* p. 368.
n von einer höllischen bibliothec, volum. V. p. 474. NICE-
moires tom. XV. p. 92. In *indice librorum prohibitorum*
VII. p. 61. impudenter ac peruerse scriptum est: *histo-
persice conscripta ab Hieronymo Xauier, quam latine red-
gnis animaduersionibus prauaque doctrina contaminauit Lu-
Dieu.*
ICHTII *præfationem*, DORSCHEI *commentario in quatuor*
præmissam.

§. III.

Inter doctores ecclesiæ christianæ *iesus christus* principatum tenet, tamquam caput illius atque auctor. Quæ ad vitam eius resque, in his terris gestas, pertinent, illa maxime ex codice sacro, speciatim ex commentariis euangelistarum haurire debemus, ac quemadmodum hæc diuinitus litteris consignata fuerunt; ita summam auctoritatem ac fidem præ se habent. Quum in monimentis his res christi breuiter traditæ sunt, multi exstiterunt eruditi viri, qui illas vberius enarrarent, atque illustrarent. Quæ de argumento hoc prodierunt, scriptorum magnus numerus est eaque differentia, vt alia vitam seruatoris nostri generatim recenseant: alia singulares illius partes complectantur. Illius generis sunt, quorum tabula nunc sequitur:

GEORGII FABRICII *historia iesu christi, filii dei, nati in terra matre, sanctissima semper virgine Maria, summatim relata expositio itemque eorum, quæ de apostolis iesu christi singulatim commemorari posse, recte et vtiliter visa sunt.* Prima editio, quæ rarior est, sine loco atque anno 8. exiit; ex dedicatione autem, Lipsiæ MDLXVI. scripta, coniectura fit non contemnenda, historiam hanc eodem anno primum prodiisse. Lucem vidit illa iterum Lipsiæ MDLXXXI. 8. atque accessit: MARTINI GASSARI oratio, qua *historia de christi iesu ad mortem pro genere humano accessione* narratur, Lipsiæ MDLXIII. recitata. Liber hic non satis quidem adcuratam et pleniorem historiam iesu christi exhibet; multa tamen, quæ vtilia sunt, continet et ad commouendum animum comparatus est: *

BERNARDINI DE MONTREVIL *vie de iesus christ, tirée des quatre euangiles et reduite en vn corps d'histoire*, Parisiis MDCXXXVII. 4. quatuor voluminibus: MDCXXXIX. 12. sex tomis: MDCXCVI. in qua editione ornanda *Brignon* operam suam posuit ac præcipue scribendi rationem reddidit

* FREYTAGII *adparat. litterar. tom.* I. p. 393. CLEMENT *bibliotheque curieuse, historique et critique tom.* VI. p. 131. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern, volum.* XI. p. 115.

vsque ad magnam hebdomadem cruciatuum, ac *ter-*
ationem cum eorum, quæ in hebdomade hac gesta
m resurrectionis atque adscensionis christi. Acces-
itæ apostolorum. Singulis capitibus auctor pias me-
s ac preces addidit: historiam ipsam christi eiusque
nt illustrauit ex geographia variasque admiscuit ad-
ies.

IVSTI QVIRINI RIVINI *historie von iesu christo, in
dert puncten abgefasset vnd so deutlich vorgestellet, daß
ein kind verstehen kan*, Lipsiæ MDCCXXII. 4. cum
eographica.* Quæ euangelistæ de christo litteris
runt, ea auctor ad ducenta capita redegit ac cu-
mpus; siue annum ab orbe condito adnotauit.
æterea euangelistarum adiecit; non eo tamen ordi-
, quo illa in horum scriptorum diuinorum com-
s habentur; sed qui constitutis rerum capitibus re-
Ea, quæ dubia esse videntur, in adiectis no-
ata atque illustrata sunt:

TONII SANDINI *historia familiæ sacræ, ex anti-
imentis collecta*, Patauii MDCCXXXIV. 8. quæ vitam
Mariæ ac Iosephi exhibet. Multa in libro hoc di-
cum eruditione ac iudicio auctorque animum mon-
i rebus fictis ac commentitiis alienum.** Quum
THVM SERRY sæpius refutasset, acerbiori inter-
endi modo vsus, defendit se ille atque euulga-
*aduersiones anticriticas in historiam sacræ familiæ,
o Sandini nouissime scriptam*, Parisiis MDCCXXXV.***

NARDI OFFERHAVSII *dissertatio historico-philo-
vita seruatoris priuata et publica:* *

ONII STEYRERI *leben vnd lehre iesu christi, des
tes, des sohnes Mariæ, nach den heiligen vier euan-
rdentlich verfasset*, Erfurti MDCCXLII. 4. Mo-
his litterarum de vita christi adnumerari possunt:

icta eruditorum volumin. VII. p. 554.
ictor. supplement. tom. II. p. 548. KRAFTII theolog.
volum. I. p. 358. samlung von alten vnd neuen theolog.
737. p. 73.
ictor. eruditor. supplement. tom. II. p. 550.
eius spicileg. historic. chronolog. p. 422.

non multo post inuentam artem typogr
gesta christi fol. sine mentione loci atq
stea iterum litteris descripta, ** quæ pe
GEORGII WIRTH *vita*; *vel euangeliu*
tuor euangelistis conscriptum, Francofur
fol. Multa quoque adiumenta præbe
christi adcurate largeque enarrandam
starum: speciatim ii, qui, vti dicuntur
composuerunt. Vtrosque infra enume
ptores exegetici a me percensendi sunt,
locum iis adsignabo. Qui cupit, his
gere, ita expositam atque illustratam,
de illa exhibeantur ac fructus salutaris
ctioris vitæ promittantur, illi commer
CREVTZBERGII *andächtige betracht*
christi, Lipsiæ MDCCXIV. 8. AEGIDI
MVNDI *heiliges leben christi*, Franco
CAROL. HENRICI DE BOGATZKY
erden, Halæ MDCCLIII. 8. eiusdem
himmel, ibidem MDCCLIV. 8.

§. IV.

In aliis scriptis singularia capit
explanata fuerunt, quæ quum vari

ubi Maria eum peperit. Ad omnia hæc ex-
lustris doctorum virorum adhibita est, vti
nunc commemorabo, satis comprobant.

am natiuitatis christi generatim illustrarunt: 10.
NVS GROSGEBAVERVS in *dissertatione histori-*
itate saluatoris nostri, Rostochii sine indicio an-
ENRICVS MAIVS in *historia natiuitatis chri-*
icis obseruationibus illustrata, Giessæ MDCCXVII.
ST. KIRCHMAIERVS, cuius exstant: *cogita-*
e de circumstantiis historiæ incarnationis iesu
mque mysteriis, Marburgi MDCCXXXIV. * quibus
libet: PAVLLI CHRIST. HILSCHERI disser-
le *erroribus pictorum circa natiuitatem christi*,
LXXXIX. MDCCV.

ea, quæ euangelistæ, Matthæus ac Lucas, de ge-
risti diuinitus scripserunt, non satis expedita esse,
se discrepare videantur, multi ad id studia sua
t, vt genealogiam hanc explanarent atque vtrum-
listam inter se conciliarent; cuius tamen coniun-
ersam inierunt rationem. Scripta, quibus argu-
oc singulari industria pertractatum est, si hæc a
morentur, satis esse puto:

IANNI FLINSBACHII *genealogiæ christi et*
pulorum tabulæ, hoc est, de arcano dei consilio
essiæ ex semine Abrahæ et Dauidis, libri tres, Ba-
XVII. fol.

ISTRI STEIERI *historiæ genealogiæ domini no-*
risti libri tres, Francofurti MDXCIV. fol. Acces-
sacrorum bibliorum synopsis: **

NIS BROVGHTONII *christs family, and other*
uding vpon it, against a iew, Londini MDCVIII. ***

sunt *cogitationes* hæ in eius *exercitationum academicar.*
. 517.

merckwürdigkeiten der bibliothec zu Dresden, tom. 1. p. 307.
atalog. libror. rarior. p. 644.

que in eius *operum tom.* II. p. 327. quæ Londini
I. fol. quatuor tomis prodierunt.

LVDOLPHI *de Saxonia vita iesu christi, ex euangeliis orthodoxisque doctoribus excerpta, vna cum Anna vita*, cuius exstant non solum permultæ editiones, iam seculo quinto ac decimo ac postea iterum iterumque adornatæ; sed etiam interpretationes italica ac gallica: * IO. HVSSI *historia gestorum christi, ex quatuor euangelistis in vnum collecta atque secundum tres annos prædicationis eius distincta*, non multo post inuentam artem typographicam sub titulo: *gesta christi* fol. sine mentione loci atque anni edita ac postea iterum litteris descripta, ** quæ perbreuis est narratio: GEORGII WIRTH *vita; vel euangelium iesu christi, ex quatuor euangelistis conscriptum*, Francofurti ad Moen. MDXCIV. fol. Multa quoque adiumenta præbent ad historiam iesu christi adcurate largeque enarrandam interpretes euangelistarum: speciatim ii, qui, vti dicuntur, *harmonias* illorum composuerunt. Vtrosque infra enumerabo, quando scriptores exegetici a me percensendi sunt, atque ita proprium locum iis adsignabo. Qui cupit, historiam de christo legere, ita expositam atque illustratam, vt piæ meditationes de illa exhibeantur ac fructus salutaris cognitionis ac sanctioris vitæ promittantur, illi commendamus: AMADEI CREVTZBERGII *andächtige betrachtung des lebens iesu christi*, Lipsiæ MDCCXIV. 8. AEGIDII GVNTHER. HELMVNDI *heiliges leben christi*, Francofurti MDCCXIX. 4. CAROL. HENRICI DE BOGATZKY *leben iesu christi auf erden*, Halæ MDCCLIII. 8. eiusdem *leben iesu christi im himmel*, ibidem MDCCLIV. 8.

§. IV.

In aliis scriptis singularia capita vitæ iesu christi explanata fuerunt, quæ quum varia sunt ac diuersa, ordinis lex postulat, vt illa distincte enarrentur. Primus locus iis tribuendus est, quæ ad natiuitatem seruatoris nostri pertinent: speciatim ad genealogiam eius ac parentes: ad tempus, quo ille in lucem editus est: ad

* editiones pariter ac interpretationes has diligenter recenset FABRICIVS *bibliothec. latin. mediæ et infimæ ætatis, volum.* IV. p. 847.

** est inter *monimenta Io. Hus et Hieronymi pragensis*, Noribergæ MDCCXV. fol. *tom.* II. p. I.

m, vbi Maria eum peperit. Ad omnia hæc ex-
a industria doctorum virorum adhibita est, vti
, quæ nunc commemorabo, satis comprobant.

Historiam natiuitatis christi generatim illustrarunt: IO.
ENTINVS GROSGEBAVERVS in *dissertatione histori-*
c natiuitate saluatoris nostri, Rostochii sine indicio an-
IO. HENRICVS MAIVS in *historia natiuitatis chri-*
philologicis obseruationibus illustrata, Giessæ MDCCXVII.
CHRIST. KIRCHMEIERVS, cuius exstant: *cogita-*
s sacræ de circumstantiis historiæ incarnationis iesu
ti earumque mysteriis, Marburgi MDCCXXXIV. * quibus
ngere libet: PAVLLI CHRIST. HILSCHERI disser-
nem de *erroribus pictorum circa natiuitatem christi*,
æ MDCLXXXIX. MDCCV.

Quum ea, quæ euangelistæ, Matthæus ac Lucas, de *ge-*
gia christi diuinitus scripserunt, non satis expedita esse,
e inter se discrepare videantur, multi ad id studia sua
tulerunt, vt genealogiam hanc explanarent atque vtrum-
euangelistam inter se conciliarent; cuius tamen coniun-
nis diuersam inierunt rationem. Scripta, quibus argu-
ntum hoc singulari industria pertractatum est, si hæc a
commemorentur, satis esse puto:

CVNMANNI FLINSBACHII *genealogiæ christi et*
ium populorum tabulæ, hoc est, de arcano dei consilio
endi messiæ ex semine Abrahæ et Dauidis, libri tres, Ba-
e MDLXVII. fol.

SILVESTRI STEIERI *historiæ genealogiæ domini no-*
iesu christi libri tres, Francofurti MDXCIV. fol. Acces-
eiusdem *sacrorum bibliorum synopsis*: **

HVGONIS BROVGHTONII *christs family, and other*
gs depending vpon it, against a iew, Londini MDCVIII. ***

nslatæ sunt *cogitationes* hæ in eius *exercitationum academicar.*
ogen, p. 517.

GOETZII *merckwürdigkeiten der bibliothec zu Dresden, tom.* 1. p. 307.
VOGTII *catalog. libror. rarior.* p. 644.

est quoque in eius *operum tom.* II. p. 327. quæ Londini
MDCLXII. fol. quatuor tomis prodierunt.

RAPH. EGLINI *genealogia domini nostri iesu christi ex regia Dauidis stirpe, per Salomonis lineam rectam deducta*, Marburgi MDCVIII. 4.

CHRISTOPHORI HELVICI dissertatio de *genealogia christi*: *

FRANCISCI GOMARI *examen controuersiarum de genealogia christi*, Groeningae MDCXXXI. 12. quod lucem adfert ad litem de genealogia seruatoris adcurate intelligendam ac diiudicandam: **

GER. IO. VOSSII *dissertatio gemina: vna de iesu christi genealogia: altera de annis, quibus natus, baptizatus, mortuus*, Amstelodami MDCXLIII. 4. quae non magnae dignitatis ac laudis est: ***

PETRI DE MARCA *dissertatio de stemmate christi*, qua auctor id maxime egit, vt Matthaeum ac Lucam conciliaret: *

ABR. CALOVII *genealogia christi, ab euangelistis, Matthaeo et Luca, conscripta*, Vitembergae MDCLII.

EMANVEL. THESAVRI *genealogia christi saluatoris*, Mediolani MDCLII. MDCLXI. Moguntiae MDCLXIX. qui liber eruditis ac rei, in eo expositae, peritis non multum se commendauit:

GVIL. LYSERI dissertatio de *genealogia christi*, Vitembergae MDCLXXII.

IO. FRIDERICI MIEGII disputatio de *stemmate christi dauidico*, Heidelbergae MDCLXXX. **

IACOBI GAILLARDI dissertatio de *genealogia iesu christi*, gallice scripta, Lugduni MDCLXXXIII. 8.

MARTI-

* addita est auctoris *vindicationi locorum pervulgatissimorum veteris testamenti a corruptelis pontificiorum*, Giessae MDCXX. 8. cui libro vna cum memorata dissertatione locum dedit CRENIVS in *fasc.* III. *exercitationum philologico-historicarum* p. 77. 332.

** in *operum* eiusdem *theologicor.* tomo II. p. 241.

*** *operum* illius tomo VI. p. 41.

* locum habet inter eius *opuscula*, *nunc primum edita* cura *Baluzii*, Parisiis MDCLXXXI. 8.

** dissertatio haec iterum edita est in *miscellaneorum duisburgens.* tomo II. p. 97.

RTINI CHEMNITII *genealogia christi, tabulis aucta rata*, Magdeburgi MDCXC.

C. HAI. VAN DEN HONERT *vereffening van de twe erten by Matthaeusen Lucas*, Amstelodami MDCCII. 8.

MICHAEL. LANGII *dissertationes theologicae de ia christi ex patribus secundum carnem*, Noriber- CCIII. 4. * non mediocri cum diligentia ac iudicio tae hancque ob caussam iis commendandae, qui stu- ad genealogiam christi explanandam conferunt. uatuor dissertationes harumque *prima* singulare rei nomentum explicat: *secunda* vtramque tabulam ge- ae apud Matthaeum et Lucam coniungit ac qui inter se videtur, dissensum tollit: *tertia* rationem mon- conferendi ac conciliandi narrationes Matthaei ac de stirpe ac familia christi, cum reliquis documen- is genealogicis, quae in scripturis diuinis, maxime testamenti, habentur: *quarta* denique recenset do- , veterum ac recentiorum, sententias de genealo- c easdemque diiudicat. Adiecit praeterea: *mantissam tum practicorum, ex theoria genealogiae christi fluen- tanquam adpendicem*:**

. PETRI GRVNENBERGII *fides Matthaei genealo- media tessaradecade*, Rostochii MDCCIII.

IDORI A SANCTO MICHAELE de *temporali hu- t mystica domini nostri iesu christi generatione obserua- nealogica, panegyrica, mystica, dogmatica et moralis, rimum caput sancti Matthaei*, Neapoli MDCCIV. fol. *** sit opus hoc, ex adducto illius titulo suspicari licet. non exiguum volumen; pleraque autem, quae eo con- ur, sunt commentitia resque nullius vtilitatis. Se- auctor modum, sacras litteras interpretandi, cabba- listi-

---

ruditor. MDCCIII. p. 436. *iournal des sauans* MDCCIV. au- p. 816. LILIENTHALII *exegetische bibliothec* p. 253.

; quae disputata sunt inter Langium hunc atque anonymum rsarium in *dem berlinischen hebopfer*, *volum.* I. p. 213. *vo-* III. p. 201. *volum.* IV. p. 146. 401. quum illa etiam ad ge- giam christi spectant.

r. eruditor. supplement tom. IV. p. 342.

lilticum ac myſticum; quæ contra ad rectum verborum ſenſum: ad veram genealogiæ chriſti rationem atque ad conſenſum euangeliſtarum, Matthæi ac Lucæ, pertinent, illa plane negliguntur:

IO. HENRICI HOTTINGERI diſſertationes duæ de *genealogia chriſti*, Tiguri MDCCXI. MDCCXIII. quæ laude ac lectione dignæ ſunt: *

IO. KOCHII *diſquiſitio exegetico-hiſtorica de vtraque genealogia chriſti ſecundum Matthæum ac Lucam eiusque vera et naturali connexione*, Hannoueræ MDCCXXX. 4.

HENRICI BENZELII diſſertatio de *duplici genealogia ieſu chriſti iuxta Matthæum et Lucam*, Lund. MDCCXXXIV. 4**

Parentes ſeruatoris noſtri fuerunt Ioſephus ac Maria. Ille; ſiue *Ioſephus*, dicitur pater chriſti, non naturali, ſed morali ſententia, quia erga ieſum educandum omnes amoris ac fidei partes impleuit. Ad hiſtoriam illius illuſtrandam ſingularis induſtria adhibita eſt ac quæ nunc commemorabo, ſcripta compoſita ſunt. Prodierunt in lucem: ANDR. DE SOTO *vita et excellentia ſancti Ioſephi*, Bruxellis MDC. 8. lingua hiſpanica: IOSEPHI DE VALDIVIESSO *vita Ioſephi*, etiam hiſpanice, Tolet. MDCVII. 8. Hiſpali MDCXLVII. 8. atque aliis locis annisque, quæ oratione ligata deſcripta et in XXIV. libros diuiſa eſt: CAROLI STENGELII *Ioſephus, hoc eſt, ſanctiſſimi educatoris chriſti ac Mariæ ſponſi, vitæ hiſtoria, compendio adumbrata*, Monachii MDCXVI. 12. cum figuris elegantibus: CLAVDII DAVSQVEII *ſancti Ioſephi ſanctificatio extra vterum; ſeu binoctium, contra Marchantii inanias*, Lugduni MDCXXXI. 8. PETRI BIVERI liber de *Ioachimo, Anna et Ioſepho*, Antuerpiæ MDCXXXVIII. MICHAEL FRYE *leben und wandel des allerheiligſten Ioſephs, nährvaters unſers herrn ieſu chriſti, durch den auctorem ſelbſt aus der lateiniſchen in die deutſche ſprache vberſetzt*, Monachii MDCLXXX. 12. AVGVSTINI CALMETI *diſſertatio de ſancto Ioſepho, ſanctæ Mariæ*

* extant in HASAEI et IKENII *theſaur. nou. theolog. philolog. tom.* II. p. 73;

** locum obtinuit in eius *ſyntagmat. diſſertationum*, Lipſiæ MDCCXLV. 4. edito, *tom.* II. p. 206.

Mariæ virginis coniuge. * Pleraque horum ſcriptorum atque aliorum, quæ præſulis romani adſeclæ euulgarunt, non veram hiſtoriam; ſed nimias laudationes Ioſephi, cum multis fabulis coniunctas, exhibent hancque ob cauſſam parum vtilia ſunt. Vberiores fructus commentationes præbent, quas de Ioſepho hoc noſtrates ſcripſerunt iisque verum a falſo diſcernere ſtuduerunt. Generis huius ſunt: IO. CRAVSII *exercitatio de Ioſepho et Maria, ſaluatoris parentibus*, Ienæ MDCLXVII. IO. FRIDERICI MAYERI *quæſtio hiſtorica: num Ioſephus tempore natiuitatis chriſti fuerit ſenex decrepitus?* Lipſiæ MDCLXXII. GEORGII HENRICI GOETZII diſſertatio de *cultu Ioſephi, parentis chriſti*, contra pontificios, Annæbergæ MDCCII. ** IO. HENRICI VON SEELEN commentario de *pietate Ioſephi in Mariam*, Lubecæ MDCCXX. quibus addi poteſt: GVIL. CHR. IVSTI CHRYSANDRI diſſertatio de *ſapientia dei, in connubio Ioſephi ac Mariæ miranda*, Helmſtadii MDCCXLIV. Exſtat quoque: *hiſtoria Ioſephi, fabri lignarii, liber apocryphus, ex codice manuſcripto bibliothecæ regiæ pariſienſis nunc primum arabice editus; nec non verſione latina et notis illuſtratus a* GEORGIO WALLINO, Lipſiæ MDCCXXII. 4. *** qui liber tamen non hiſtoriam; ſed fabulam complectitur ſcriptorque illius tantam impudentiam prodit, vt eam ad chriſtum, tanquam verum auctorem, referat huncque, in monte olîueti ad diſcipulos ſuos loquentem ac Ioſepho parentantem, introducat. De ætate libri huius vix quidquam definire licet. Scriptum illum eſſe ſermone ebræo ac deinde in arabicum conuerſum, cum Io. Bollando Wallinus ſuſpicatur. *

Eorum, qui inter curiæ romanæ addictos de *Maria* ſingulari induſtria commentati ſunt, tanta eſt multitudo, vt

* eſt in eius *prolegom. et diſſertationibus in ſacram ſcripturam*, a MANSIO lingua latina vnoque volumine Lucæ MDCCXXIX. fol. editis, *tom.* II. p. 421.

** exſtat etiam in eiusdem *meletematibus annæbergenſib.* Lubec. MDCCVII. 8. editis, p. 939.

*** *acti eruditor.* MDCCXXII. p. 567.

* hiſtoriam hanc FABRICIVS in *codicis pſeudepigraphi veter. teſtamenti volum. alterum* p. 309. tranſtulit.

vt singulos numerare, res fere sit difficilis. Si quis notitiam illorum comparare sibi velit, legat is HIPPOLYTI MARRACCII *bibliothecam marianam, alphabetico ordine digestam et in duas partes diuisam, qua auctores, qui de Maria, dei parente virgine, scripsere, cum recensione operum continentur*, Romæ MDCXLVIII. 8.* Plerique horum auctorum studia sua nimiis haud apte excogitatis: immo sæpe in deum christumque iniuriosis laudibus Mariæ consecrarunt ac multa de virgine hac tradiderunt, quæ aperte ficta ac fabulosa sunt. Pauca adferunt, quæ ad veram Mariæ historiam illustrandam faciunt, meque hanc ob rem longiorem illorum commemorationem iuste omittere posse, puto. Sufficiat adduxisse: PETRVM ALPHONSVM, cuius libellus de *vita et laudibus Mariæ virginis*, Barcinone MDLXII. 8. prodiit: IO. BONIFACIVM libris quinque de *virginis Mariæ vita et miraculis*, Parisiis MDCV. Coloniæ MDCX. 8. EGIDIVM ALBERTINVM, cuius exstat: *triumph vnserer lieben frauen, ihr leben begreiffend, durch Raph. Sadeler mit kupferstichen gezieret*, Monachii MDCXVII. 12. IACOB. GRETSERVM in *vita Mariæ virginis deique genetricis*: ** auctorem libri: *Maria di Giesu, mistica citta di dio, o vero istoria diuina e vita della virgine, madre di dio, regina e signora nostra Maria santissima*, qui liber primum hispanice Madriti MDCLXVI. deinde lingua italica Antuerpiæ MDCCXIII. 4. sub memorata inscriptione lucem adspexit.*** Quæ scripta vti generatim ad vitam Mariæ pertinent; ita alii auctores singularia argumenta de virgine hac exposuerunt. De fuga Mariæ in Aegyptum commentatus est: GEORG. AGRICOLA in *itinerario beatæ Mariæ virginis, quando cum puero iesu fugit in Aegyptum*, Ingolstadii MDLX. 4. de illius annulo: IO. BAPTISTA LAVRVS libro de *annulo pronubo beatæ virginis Mariæ, qui Perusiæ seruatur*, Romæ MDCXXII. 8. HYACINTHVS VINCIOLI, qui iuris publici fecit breuiorem commentationem de *sancto annulo Mariæ virginis, ad nobilem magistratum perusinum*,

* *tom.* I. *bibliothecæ* huius p. 208.

** locum obtinuit in eiusdem *operum tomo*. X. p. I.

*** *vnschuldige nachrichten*, 1715. p. 1118.

num, ſermone italico, Peruſiæ MDCCXXXVII. 8. * Reliquos generis huius auctores prætereo; addo autem monimenta quædam litteraria de Maria, quæ viri eruditi ſacrorum noſtrorum ea ratione compoſuerunt, vt maius veritatis ſtudium monſtrarent ac cultoribus hiſtoriæ eccleſiaſticæ maiorem adferrent vtilitatem. Sunt iſta: IO. MEISNERI diſſertatio *de ſepultura Mariæ*, Vitembergæ MDCLXIV. AEGIDII STRAVCHII *diſſertatio hiſtorico-theologica de beatæ virginis Mariæ natalibus*, Vitembergæ MDCLXVII. ** IO. FRIDERICI MAYERI diatriba de *conuentu apoſtolorum ad mortem Mariæ*, Lipſiæ MDCLXXI. MARTINI LIPENII diſputatio de *ortu Mariæ*, Stettini MDCLXXV. IO. ANDR. SCHMIDII *proluſiones marianæ, notabiliora, ſiue vera; ſiue ficta, ab auctoribus antiquioribus et recentioribus de beata Maria paſſim notata, exhibentes*, quæ quum ſeparatim in lucem exiiſſent, poſtea illæ coniunctim editæ ſunt cum præfatione *Io. Laurent. Moſhemii*, Helmſtadii MDCCXXXIII. 4.*** CHRISTOPHOR. HENRICI ZEIBICHII commentatio de *pallio Mariæ tutelari*, Vitembergæ MDCCXXXV. quibus adiungi poteſt: FRID. MATTH. REIMBOLDI *Iacobi Hyacinthi Serry teſtis veritatis in hiſtoria Mariæ et chriſti, aduerſus Cæſarem Baronium aliosque in eccleſia romana*, Lipſiæ MDCCXXXVI. 4.

Quo anno, menſe ac die chriſtus natus fuerit, de eo magna eſt diſſenſio veterum ac recentiorum resque ipſa tantam coniunctam ſibi habet difficultatem, vt haud liceat, illam definire. Comprobant hoc ſcripta, quibus doctiſſimi viri ad argumentum hoc explanandum ingenia ſua diligenter adhibuerunt ac cum generatim de tempore; tum ſpeciatim de anno, menſe ac die natali chriſti diſputarunt. Inter ea locum tenent:

IO. KEPPLERI *commentatiuncula de vero anno, quo æternus dei filius humanam naturam adſumſit*, Francofurti MDCXIV. 4. cum qua coniungenda eſt: SETHI CALVISII

* *nouorum actor. eruditorum ſupplement. tom.* V. p. 233.

** legenda etiam eſt in *opuſcul. ad hiſt. et philolog. ſacr. ſpectant. faſc.* IV. p. 280.

*** de fabulis marianis agit SCHMIDIVS in *hiſtoria ſeculi primi, fabulis variorum maculata*, *ſection.* I.

SII *epistola de vero natiuitatis christi* **anno** *Kepplerum*, Lipsiæ MDCXIII. 4.

IO. CLOPPENBVRGII *dissertatio chro logica de anno, mense et die natali christi*, non satis diligenter elaborata est:

GER. IO. VOSSII dissertatio de *annis stus natus, baptizatus, mortuus*, edita vna dissertatione de *iesu christi genealogia*, MDCXLIII. 4. et antea a me commemorata: *

GVILIELMI LANGII de *annis christi* libi Batauorum MDCXLIX. 4. quorum prior ad vniuersam a mundo condito spectat ac vari annos ac tempora tradit; posterior autem christi, atque in his illum quoque, quo editu persequitur. Aduersariis, quos auctor habu IO. WANDALINVS ac iuris publici fecit: *rico-theologicam de feria passionis et triduo et seruatoris nostri iesu christi; nec non aliis qu storiam et chronologiam sacram pertinentibus, doxis opinionibus, Guil. Langii libro de an tentis, oppositam*, Lipsiæ MDCLI. 4. ***

AEGIDII STRAVCHII *dissertatio chro tali immanuelis*, Vitembergæ MDCLIV. et MI

DANIELIS SPIGELII dissertationes de Vitembergæ MDCLXVI.

FRANCISCI LEVERAE commentatio d *tate anni, mensis et diei passionis et resurr eiusque natiuitatis*, Romæ MDCLXVIII. 4.

MICHAEL. SENESCHALLI *trias e quæstio triplex de anno, mense ac die christi et mortui*, Leodii MDCLXX. 4.

CHRISTIANI RAVII disputatio de *aduen*

---

* est in eius *oper. theologicor.* Amstelodami MDCI torum, *tom.* I. p. 621.

** *operum* illius *tom.* VI. p. 41.

*** locum ei tribuit GRAEVIVS in *syntagmate* *tionum rarior.* p. 233.

ne temporis iesu christi in carnem, *a priori deducta*, Francofurti MDCLXXIII. *

IANI BIRCHERODII *series chronologica annorum iesu christi*, Hafniæ MDCLXXIX. 4.

ANTONII BYNAEI de *natali iesu christi libri duo*, Amstelodami MDCLXXXIX. 4. ** opus egregium atque eruditissimum, quo historia de christo nato magna cum industria illustratur. Libro *priori* exponitur: de angeli Gabrielis ad virginem Mariam nuntio: de Iosephi somnio diuino: de iesu christi natali bethlehemitico: de pastoribus bethlehemiticis; libro *posteriori* autem partim veritas historiæ euangelicæ de natali iesu christi ac consensus historiæ huius cum priscis vaticiniis demonstratur; partim fabulosæ narrationes de natali christi ac vana argumenta explodun- tur iudæorumque calumniæ in historiam euangelicam de natali christi refelluntur. Addita est dissertatio de *iesu christi circumcisione*:

SALOMONIS VAN TIL *dissertatio paradoxa theologico-chronologica de anno*, *mense et die nati christi*, quæ cum auctoris *phosphoro prophetico* prodiit, Lugduni Batauorum MDCC. 4. deinde etiam separatim cum præfatione mea, Ienæ MDCCXL. 8. *** Diuisa est dissertatio hæc in tres partes. Illarum *prima* auctor in eo ponit operam suam, vt ostendat, fundamenta, quibus adhuc chronologi sententiam de tempore nati seruatoris superstruere, conati sint, minus ad veritatem sufficere: *secunda* in tempora Herodis adcuratius inquirit ac *tertia* probare adnititur, christum in lucem editum esse d. XXI. mensis octobris anni iuliani XLII.

PETRI ALLIXII *diatriba de anno et mense natali iesu christi*, Londini MDCCX. 8. * et iterum Ienæ MDCCXL. 8. qua auctor statuit, christum non hyeme; sed verno tempore

* in HASAEI et IKENII *thesaur. theolog. philog. tom.* II. p. 905.

** *acta eruditor.* MDCXC. p. 115. TENTZELII *monatliche vnterredungen*, 1690. p. 1065.

*** *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1741. p. 618.

* *actor. eruditor. supplement. tom.* V. p. 306. *memoires de Treuoux* MDCCXV. *august.* p. 1298.

pore natum esse, atque ad sententiam hanc probandam varia argumenta adfert. Quam principalem dissertationis rem quùm narrat, exponit quoque de censu, a Quirinio acto: de iis, quæ tempore Herodis in Iudæa gesta sint: de infantibus, iussu istius interfectis: de magis, quando illi Bethlehemum venerint, atque adfirmat, Iosephum vera scripsisse de Herode magno, eumque defendit. Omnia hæc ita explanantur, vt eruditionem Allixii ostendant ac digna sint, quæ legantur ac diiudicentur:

IGNATII HYACINTHI AMAT DE GRAVESON *tractatus de mysteriis et annis christi, seruatoris nostri, dissertationibus dogmaticis et chronologicis; nec non obseruationibus historicis et criticis, iuxta germanam diui Thomæ mentem, illustratus et ad vsum scholæ adcommodatus*, Romæ MDCCXI. 4.* Scriptum hoc plura exhibet, quam inscriptio eius indicare videtur. Agit auctor de matrimonio Mariæ cum Iosepho: de christi conceptione, stemmate, origine, anno natali, circumcisione, baptismo, tentatione in deserto, doctrina, miraculis, morte atque aliis rebus, quæ ad historiam illius pertinent eamdemque illustrant. Non male igitur opus hoc iis monimentis adnumerari potuisset, quibus vita seruatoris nostri generatim enarratur; attamen id nec sine caussa me ad locum hunc referre existimo, quoniam Graueson diligenter in rationes temporis inquisiuit, quo christus in his terris fuit quoue res eius peractæ sunt. Multa tradidit non sine eruditione atque vtilitate; argumentis autem interdum vsus est, quæ ad probandum nihil valent:

CORNELII DIETERICI KOCHII dissertatio de *anno natali iesu christi, per nummum et fata Antipæ Herodumque ceterorum demonstrato*, Helmstadii MDCCXXI.

IO. CHRIST. KNEBELII disputatio de *anno et die natiuitatis christi*, Halæ MDCCXXI. 4.

A critical examination of the holy gospels according to saint

* *memoires de Treuoux* MDCCXIII. *nouembr.* p. 1951. *acta eruditor.* MDCCXIII. p. 534. *neuer büchersaal der gelehrten welt, volum.* III, p. 96.

aint Mathew et saint Lucke, with regard to the history of the birth and infancy of our lord iesus christ, by the author of the vindication of the history of the septuagint, Londini MDCCXXXIII. 8.* Auctor indicare se tantum voluit per scriptum, ab ipso iam editum; nomen autem in titulo pariter ac præfatione omisit. Industriam suam ad id adhibuit, vt Matthæi ac Lucæ narrationes de natiuitate atque infantia christi illustraret ac præcipue monstraret, quo tempore quoue anno seruator noster in lucem sit editus. Disputauit et contra alios eorumque sententias de eadem re refellit:

THOM. VINCENT. MONELIAE *dissertationes duæ de anno iesu christi seruatoris et de religione vtriusque Philippi aug.* Romæ MDCCXLI. 4.

MARII LVPI de *notis chronologicis anni mortis et natiuitatis domini nostri iesu christi dissertationes duæ*, Romæ MDCCXLIV. 4. ** quæ erudite ac vbi contra alios disputatur, libere; attamen moderate scriptæ sunt. Quum auctor de notis chronologicis anni, quo christus natus est, exponit, varia alia argumenta explanat ac de Cyrenii descriptione: de tempore mortis Herodis: de baptismo christi, quando fuerit peractus, disserit. Referri et huc possunt: IO. GVIL. IANI *historia æræ christianæ*, Vitembergæ MDCCXV. 4. IO. GERHARDI MEIERI *obseruationes chronologicæ circa computum æræ christianæ, ope Philippi tetrarchæ numismatis corroboratæ*, Helmstadii MDCCXXXII. 4. *** atque alia generis huius scripta; item DAV. VOGELII *dissertatio historico-chronologica de festo natiuitatis christi*, Regiomont. MDCCV.*

Dd 2 Susceptus

* *Bibliothequ. raisonnée tom.* XXV. p. 243.
** *Acta erudítor.* MDCCXLIX. p. 280.
*** *Spicilegium* harum *obseruationum chronologicarum* exstat in *miscellan. obseruation. in auctores*, *volum.* II. *tom.* III. p. 419.
* Diuersas de anno natali christi sententias veterum ac recentiorum recensent: NEANDER in *testimoniis veterum ebræorum de christo*, ... eius *erotematibus lingu. ebr.* p. 213. RICCIOLVS *chronol. reformat. libr.* VII. p. 292. IMBONATVS commentatione ... *messiæ, a iudæorum blasphemiis vindicato*, eius *bibliotheca ... ebraica* addita, p. 30. ALLATIVS *ad Eustathii hexaemeron*

Susceptus est in lucem seruator noster *Bethlehemi*, de qua in se parua; christi ortu autem magna vrbe commentati sunt: AEGIDIVS STRAVCHIVS *dissertatione historico-geographica de Bethlehem*; *seu patria messiae*, Vitembergae MDCLIX. iterum MDCLXI. * et in *annalibus bethlehemiticis*, Vitembergae MDCLXXXIII. GOTHOFRED. WEGNERVS, cuius exstat *dissertatio philologico-historico geographica de loco natali iesu christi*, Colôn. Brandenburg. MDCLXXIII. ac MDCXC. GVILIELM. SALDENVS in *exercitatione de loco natiuitatis christi*: ** IO. HENRIC. KRAVSE, qui scripsit dissertationem de *loco christi natalitio in vrbe Bethlehem*, Lipsiae MDCXCIX. CHRISTOPH. SAMVEL SCHERFFIVS dissertatione de *natiuitate christi bethlehemitica*, *vtrum in vrbe; an extra vrbem facta*, Lipsiae MDCCIV. Statuerunt nonnulli inter antiquiores ac recentiores; christum natum esse non in ipsa vrbe Bethlehem; sed extra illam, in spelunca; saltem suburbio quodam, quae sententia in adductis commentationibus confutata est. Addendi sunt: IO. FRANCISC. BVDDEVS, cuius prodiit: *meditatio de Bethlehemo*, Ienae MDCCXXVII. et ALBERT. MEN. VERPOORTENIVS, qui scripsit: *initia ac fata Bethleemi: speluncam bethleemiticam: Bethleemum sanguineis tinctum guttis: Bethleemum post tempora apostolorum: Bethleemum medii ac recentioris aeui.* ***

Maria peperit christum in stabulo Bethlehemi: quum natus esset, fasciis eum inuoluit atque in praesepi reposuit. Quas historiae partes siquis vberius intelligere cupiat, consulat ille: IO. CHRISTOPHOR LETSCHII *exercitationem philologicam de cunabulis christi*, Vitembergae MDCLXV. DANIEL. VOGELII *dissertationem ex historia ecclesiastica de stabulo*

meron p 250 SPANHEMIVS *chronologia sacra*, *tom.* I. *oper.* p. 159. LVPVS *dissertationibus de notis chronologicis anni mortis et natiuitatis christi*, quas paullo ante recensui: inprimis FABRICIVS *bibliographia antiquaria cap.* VII. §. 9. p. 187. qui sua industria hac in re alios longe superauit.

* exstat in CRENII *exercitation. philolog. historicar. fasc.* v. p. 398.

** in *otiis* eius *theologic.* p. 795.

*** sunt commentationes hae in eius *fascicul. dissertation.* p. 228. seqq.

lehemitico, in quo humani generis redemtor na-
ziomont. MDCCVI. ERN. SALOM. CYPRIANI
*m de fasciis christi:** GEORG. GOETZII *lucu-*
n de praesepio christi, duabus partibus, Ienae
. et MDCCIII. *discours sur la creche de notre*
erolini MDCXCV. 12. ** qui libellus auctoris
adscriptum habet; illum autem EZECHIELEM
IVM esse, satis constat. Quum is prouinciam
blici eloquentiae Geneuae ornaret, duas oratio-
n de praesepi: alteram de cruce christi latine re-
ıe, in sermonem gallicum conuersas, sub titu-
sur la creche et sur la croix de notre seigneur
Geneuae MDCLV. edidit. Prior, quae de praesepi
nit, postea separatim lucem vidit, loco anno-
antea memoratis. *** Quodammodo et huc
ıihi licebit, dissertationes: CASPAR. POSNERI
bus ac mirandis, quae in corporis christi forma-
natione euenerunt, Ienae MDCXCVII. ac IO.
ICHII de *singularibus ac mirandis, quae circa*
is christi euenisse dicuntur, Ienae MDCCI. GEORG.
GOETZII *problema theologicum: num Maria,*
pariens, obstetricis opera fuerit vsa? Lubecae
iusdem: *quaestionem theologicam: num filius dei,*
etur, lacrimatus fuerit? Lubecae MDCCVIII.

§. V.

ım Maria christum in lucem ediderat, is
ıst: magi ex oriente aduenerunt ac quum
em illius meditaretur, deus Iosephum iuss-
re atque infante fugam in Aegyptum susci-
ıtus a parentibus atque a Ioanne baptista
ıunere, ad quod diuinitus vocatus fuerat,
i coepit idque constanti fide atque incre-

 dibili

dissertationum ecclesiasticar. pentade p. 66. cuiusque *ca-*
fciis infantia christi agitur.

or. MDCXCV. p. 553.

aii memoir. tom. II. p. 229.

dibili induſtria vsque ad mortem obiit. Omnia hæc, quæ ad vitam ſeruatoris noſtri pertinent, variis ſcriptis vberius enarrata atque illuſtrata fuerunt.

De *circumciſione* chriſti expoſitum eſt in GVIL. LYSERI diſputatione de *circumciſione chriſti*, Vitembergæ MDCXXIX. ANTONII BYNAEI diſſertatione de *ieſu chriſti circumciſione:* * DANIEL. GERDESII diſputatione de *myſterio circumciſionis chriſti*, ** quibus addenda eſt: MATTH. KVNSTMANNI *diſquiſitio hiſtorica de præputio chriſti*, Regiomont. MDCLXVIII.

Hiſtoriæ *magorum*, qui ex oriente aduenerunt, vt ieſum infantem religioſo cultu proſequerentur, lucem adferunt: GEORGII CALIXTI *hiſtoria magorum*, Helmſtadii MDCXXVIII. MDCXXXVI. MDCXLI. 4. HERMANNI CROMBACHII; ſiue CRVMBACHII *primitiæ gentium; ſiue hiſtoria et encomium ſanctorum trium magorum euangelicorum*, Coloniæ Agripin. MDCLIV. fol. tribus tomis, quorum primus eſt encomiaſticus: ſecundus exegeticus et tertius hiſtoricus: PETRI DE MARCA diſſertatio de *aduentu magorum ad chriſtum et an reges fuerint?* *** ECCARDI LEICHNERI *commentatio analytica de tempore magorum, hoc eſt, quo magi ex oriente recens natum chriſtum Bethlehemi adorarint?* Arnſtadii MDCLV. * IO. MVLLERI *euangelica magorum hiſtoria*, Tiguri MDCLX. CHR. NOTNAGELII commentatio de *magorum, ad cunas chriſti feſtinantium, patria, itinere et ſtella ductrice*, Vitembergæ MDCLII. IO. OLEARII *adſertionum philologicarum heptas ex hiſtoria magorum*, Lipſiæ MDCLXXI. ANDR. SENNERTI *exercitationum philologicarum heptas tertia, de magis*, Vitembergæ MDCLXXXI. aliorumque doctorum virorum diſſertationes, nominatim BALTHASAR. STOLBERGII de *magis*,

* addita eſt eius libris de *natali ieſu chriſti*, quos antea recenſui.

** eſt in eiusdem *exercitationum academicar. libris tribus*, Amſtelodami MDCCXXXVIII. 4. p. 305.

*** in eius *opuſculis, nunc primum in lucem editis* a *Baluzio*, Pariſiis MDCLXXXI. 8.

* exſtat etiam in *opuſculorum, quæ ad hiſtoriam ac philologiam ſacram ſpectant, faſciculo* X. p. 1.

gis, Vitembergæ MDCLXIII.* DAN. GVIL. MOLLE- de *historia magorum, christum adorantium*, Altorfii DCLXXXVIII. DAN. RHODEN de *primis saluatoris venetoribus magis:* ** AEGIDII HOCHMVTHI de *magis*, cunas christi properantibus, Lipsiæ MDCLXXXIX. IO. RISTOPH. BEYSCHLAGII de *historia magorum*, Vimbergæ MDCXCIII. CHRISTOPH. CELLARII de *magis*, *oriente stella duce Bethlehemum profectis*, Halæ MDCCIV.*** VRG. GOTTHELF. STRVVII de *magorum, messiam osculantium, nomine, patria et statu*, Ienæ MDCCIX. NDR. HEROLDI de *magis, regem suum, apud iudæos uæsitum, inuenientibus*, Lipsiæ MDCCXI. LAVR. BEN. BIBELII de *magis, post iesum, in templo repræsentatum, inuenientibus*, Ienæ MDCCXV. IO. HERMANNI ELS-ICHII de *magis, stella duce Bethlehemum profectis*, Vimbergæ MDCCXVI. Edidit quoque GEORG. HENR. OETZIVS disputationes de *fide magorum, christum recens atum quærentium et adorantium* deque illius auctore similibusque, quæ ad eam pertinent, Lubecæ MDCCXIV.*

De *fuga* christi in Aegyptum legantur: AEGIDIVS TRAVCHIVS, qui dissertationem edidit de *ægyptiaco seruatoris nostri exsilio*, Vitembergæ MDCLXVI. ac ANDR. AN. HABICHORSTIVS et IO. PETRVS GRVNEN-BERGIVS in tribus disputationibus de *filio dei, ex Aegypto uocato*, Rostochii MDCXCVIII. Quid christus in pueritia atque adolescentia ad initium publici muneris peregerit, id scriptores sacri haud memorant; quæ autem alii tradunt, vel fabulosa sunt; vel coniecturis tantum nituntur. Ad hanc vitæ seruatoris partem spectant: PAVLLI CHRISTIAN. HILSCHERI *obseruatio de iesu christi, quum ver-saretur*

* in MENTHENII *thesaur. theolog. philolog. part.* II. p. 66.

** inuenitur commentatio hæc in MENTHENII *thesauro theolog. philolog. part.* II. p. 69.

*** locum obtinuit in eius *dissertationibus academicis* p. 622.

* inter alios, syllabum scriptorum de magis ex oriente etiam exhibent: VON SEELEN *notis ad Burtoni λείψανα veteris linguæ per-* p. 42. seqq. WOLFIVS *cur. philolog. et critic. in Matthæum* 2, 26. seqq.

De iis, quæ christus gessit, quu
functus est, itidem singularia scripta
in publicum emissa sunt. De quæstio
uator noster in ministerio suo cons
PAVLLI FRISII liber de *tempore*
tembergæ MDCIV. 4. GOTTFREDI W
rico-theologica: quot annos christus i
cum hominibus conuersatus et quoto mi
sit? cum addito *itinerario christi in*
MDCXCVII. 4. ISAACI LAVERBECC
rico-theologicus de annis ministerii chri
Præter hos iuuat, eos consulere, qui
ratim exposuerunt et antea a me ad
res christi gestas pertinent dissertatione
BVDDEI de *Galilea*, *rebus gestis et*
Ienæ MDCCXVIII. ** IO. REINHARI
rebus gestis et miraculis christi clara
IO. IACOB. QVANDTII de *gestis ch*
resurrectionem inter et adscensionem, I
Ad itinera, quæ seruator in ministeri
da scriptores geographiæ sacræ adiume
tim autem huc spectat: NICOLAI SA
sti, *saluatoris nostri*, *in epitomen cont*
mum describuntur illius patria. *mans*

§. VI.

Quae ad vltimam vitae, a iesu christo inter mortales actae, partem pertinent, a tempore cruciatuum vsque ad adscensum in caelum, iis illustrandis atque enarrandis itidem eruditissimi viri operam dederunt, ita, vt non solum historiam harum rerum, ab euangelistis adflatu atque instinctu spiritus sancti traditam, generatim interpretarentur; verum etiam singularia illius argumenta explanarent. Comprobant hoc satis scripta, ab istis edita, quorum non exiguus; sed magnus numerus est. Fuerunt praeterea, qui perquirerent atque inuestigarent, qualem formam christi corpus faciesque habuerit.

Quum scriptorum, quibus historia cruciatuum ac mortis iesu christi ex commentariis euangelistarum generatim enarrata atque explicata fuit, magnus est numerus atque illa etiam inter exegetica ingenii monimenta numerari debent, iam quaedam tantum eorum ad locum hunc referre libet, maxime ea, quae non tam verbis; quam ipsis rebus historiaeque christi lucem praeferunt. Reliquorum mentionem faciam, quando scripta, ad sacri codicis interpretationem pertinentia, recensebo. Satis igitur esse puto, si commemoratio illorum fiat, quae nunc sequuntur.

HENRIC. MVLLERI *historia passionis, crucifixionis et sepulturae iesu christi*, notis theologicis, historicis, criticis illustrata ac septem disputationibus proposita, Rostochii MDCLXI. 4. atque iterum sub titulo: *iesus patiens, centuria notarum historico-theologicarum illustratus*, ibidem MDCLXIX. 4. Liber hic, erudite ac pie scriptus hocque nomine multum commendandus, germanice conuersus est studio *Andreae Hartwigi Arndii* ac sub inscriptione: *der leidende iesus; oder hundert vortreflicher anmerckungen vber die historie des leidens vnd todes vnsers heylandes*, Martisburgi MDCLXXV. 8. Lipsiae MDCLXXIX. 8. et vna cum tribus libellis eiusdem fere argumenti, itidem ex latina in germanicam linguam translatis, GEORGII videlicet CALIXTI commentatione de *vera crucis forma:* IO. MICHAEL. DILHERRI *consideratione passionis christi philologica*

et hyssopus potui data: clamor christi r
repentina illius sequuta: terræ motus inge
pens: ex latere mortui perfosso profluente
ditura corporis, monimento inferendi:

CASPAR. SAGITTARII *harmoniæ hist
christi libri tres, in quibus non modo vniu
nis historia cum singulis suis circumstantiis se
euangelistarum ductum cum cura explicatur;
quæstiones et obseruationes theologicæ, philoso
historicæ, ex optimis quibusque scriptoribus v
centioribus resoluuntur et illustrantur*, Lip
4. ** quod opus inter optima argumenti h
locum suum tuetur. Antiquitates iudai
quarum in historia cruciatuum mortisque c
diligenter atque erudite explicantur;

STEPHANI CLOTZII *considerationes
passione iesu christi in horto ac in cruce, th
ce tribus libris comprehensum opus*, quod po
tem in lucem exiit, Hamburgi et Holmiæ M

ANTONII BYNAEI *de morte iesu chri*
Amstelodami prodierunt, primus MDCXCI. sec
tertius MDCXCVIII. 4. *** Opus hoc est egre
præbet adparatum vtriusque eruditionis, pr

siue explicatio cruciatuum, mortis et sepulturæ christi, hocque sermone illud iterum atque iterum lucem vidit. Editionum harum tertia MDCLXXXVIII. exiit. Conuersum est opus hoc ex belgico sermone in germanicum ac cum inscriptione: *gecreutzigter christus; oder erklärung der geschichte des leidens, sterbens vnd begräbnis iesu christi, aus den iudischen, römischen vnd andern antiquitaten herausgezogen, aus dem niederteutschen ins hochteutsche vbersetzt*, Cassellis MDCCI. MDCCXVI. 4. Bynæus ipse postea interpretationem latinam ita composuit, vt multæ fierent accessiones atque illa, in tres libros diuisa atque de *morte iesu christi* inscripta, quemadmodum significaui, in conspectum publicum prodiret: *

FRANCISCI BVRMANNI *tractatio breuis solidaque de passione iesu christi*, Herbornæ MDCXCV. 4.

SAM. FRIDERIC. BVCHERI *antiquitates passionales; siue dissertationes academicæ in passionem iesu christi*, Vitembergæ MDCCXXI. 4.

ANTONII BALTHAS. WALTHERI *iuristisch-historische betrachtungen vber das leiden vnd sterben iesu christi*, Vratislauiæ MDCCXXXVIII. 8. ** quod opusculum varia continet, ab aliis argumenti huius auctoribus prætermissa atque ita scriptum est, vt vtilitatem præbeat non solum iurisprudentiæ; verum etiam diuinioris doctrinæ cultoribus.

Alii singularia capita historiæ christi patientis explanarunt, quæ quum multa variaque sunt, quædam tantum illorum adnotabo ac qualia de illis scripta exstent, distincte referam. Antequam tamen ad ea enumeranda accedam, enarrabo, quæ tradita sint de *vltima christi cœna*, speciatim de eo: num seruator in cœna hac vere agnum paschalem comederit; nec ne? sique illum comederit, num eodem die atque eadem hora cum iudæis; an diuerso tempore pascha vltimum celebrauerit? Multa hac de re disputata esse virosque eruditissimos inter se dissentire, constat ac quæ nunc sequuntur, ingenii monimenta comprobant:

10.

* NICERONII *memoires tom.* VII. p. 124.

** *acta eruditor.* MDCCXXXIX. p. 692.

IO. CLOPPENBVRGII *epistola de controuersia inter Baronium et Casaubonum de agno paschali; item tractatio de sabbato deuteroproto*, Amstelodami MDCXXXIV. 8. quæ epistola de die paschatis emortualis, ad Ludouicum de Dieu exarata, iterum edita ac subiuncta est: *super vtraque amica collatio epistolica cum* *Ludouico Capello*, Amstelodami MDCXLIII. 8. Quum iam dicta *amica collatio* lucem adspexisset, LVDOVICVS CAPELLVS euulgauit: *epicrisin ad amicam epistolicam collationem, qua vtriusque sententiæ σύγκρισις adcurate instituitur et Hugonis Grotii de vtraque illa quæstione sententia expenditur*, Amstelodami MDCXLIV. 8.* Accessit ad illos, qui putant, vltimam christi cœnam paschalem iudaica fuisse priorem:

AEGIDII STRAVCHII *dissertatio chronologica κατασκευαστική de πάσχατος σταυρωσίμυ et, quod eidem immediate successit, passionis ac mortis christi tempore*, Vitembergæ MDCLIII. et MDCLXI.

IO. SAVBERTI disputatio de *festo paschatis, a christo seruatore ante passionem celebrato et iuxta euangelistarum ductum considerato*, Helmstadii MDCLXII.** qui itidem adfirmat, christum in edendo agno paschali iudæos anteuertisse:

SEBASTIANI NIEMANNI *biga quæstionum de paschate σταυρωσίμῳ*, Ienæ MDCLXIII.

IO. FRISCHMVTHI dissertatio de *quæstione vexata: vtrum agnum paschalem saluator noster eodem die cum iudæis comederit; an vero festum ob instantem passionem suo paschate anteuerterit?* Ienæ MDCLXXIII.*** qua communis sententia defenditur, seruatorem eodem die cum iudæis sacra paschatis celebrasse agnumque comedisse:

ADAMI HEROLDI disputatio de *quæstione: vtrum christus eodem die cum discipulis suis vltimum pascha comederit, quo iudæi comederunt; an diuerso?* Vitembergæ MDCLXXXII.

IO.

* omnia hæc coniunctim exhibentur in CLOPPENBVRGII *operum theologicor. tom.* I. p. 99.

** est in MENTHENII *thesaur. theolog. philolog. tom.* II. p. 189.

*** exstat *ibidem*. p. 194.

IO. HARDVINI commentatio de *supremo christi domini paschate*, Parisiis MDCXCIII. 4. * quæ in epitomen redacta est *extrait du traité du pere Hardouin sur la derniere paque de notre seigneur*;** præter istam autem, de eodem argumento epistolam, itidem gallice exaratam, reliquit, sub titulo: *lettre d'Eusebe a Irenée sur le meme suiet.* *** Probare voluit Harduinus, antequam iudæi agnum paschalem comederint, seruatorem illo iam vsum fuisse, hocque nouis inuentis more suo, ... ac confirmare conatus est. Edidit GEORG. IMMANVEL WEIDLERVS *animaduersiones chronologicas in sententiam Io. Harduini de vltimo christi paschate*, Vitembergæ MDCCXXVII. 4.

BERN. LAMII *traité historique de l'ancienne paque des iuifs, ou l'on examine a fond la question: si iesus christ a fait la paque la veille de sa mort*, Parisiis MDCXCIII. 8. qui ..., christum celebrasse pascha agnumque comedisse, ac ..., illum tantum cum discipulis suis vulgarem atque or... cœnam habuisse. Impugnata fuit sententia hæc ... scripta, quæ ad illam pertinent, prodierunt. Spectant SEBASTIAN. NANI TILLEMONTII *lettre au pere ... sur la derniere paque de notre seigneur:* * *reponse de ... Arnaud a vne lettre, touchant sa dissertation sur la derniere paque de iesus christ contre le pere Lamy*: ** *reponse ... precedente*; *** item: *dissertation sur la derniere paque ... christ, contre le pere Bernard Lamy*:*

GEORG. IEREM. HOFMANNI dissertatio, *quod saluatoris ... anticipati vltimi paschatis perperam arguatur*, Al... MDCXCIV.

HER-

... obtinuit in *operibus* eius *selectis*, Amstelodami MDCCIX. ..., p. 371.

** *ibidem* p. 405.

*** *eodem loco* p. 411. adde *chronologiam* eiusdem *veteris testamenti*, ... in *operibus* his p. 629.

* ... *memoir. pour seruir a l'histoire ecclesiastiqu. tom.* II. *part.* 3. ... 150.

* *iournal des sauans* MDCXCV. *ianuar.* p. 62.

** ... *mart.* p. 207.

*** *singularitez historiques et litterair. tom.* II. p. 215.

HERMANNI WITSII *dissertatio, qua inquiritur: an christus eodem quidem cum iudaeis die; sed non eadem diei parte vltimum suum pascha manducauerit?* * qui praecipue in sententiam inquirit, christum eodem quidem die cum iudaeis; non autem eadem diei parte eademque hora agnum paschalem comedisse:

FRANCISCI BVRMANNI disputationes de *tempore vltimi christi paschatis σαυρωσίμȣ.* **

IO. FRANCISCI VANNII *opusculum de vltimo christi paschate et de prima christianorum pentecoste, in quo ad grauissimas controuersias dirimendas, festorum iudaicorum geminatio multifariam stabilitur*, Romae MDCCV. 4. ***

ALBERT. IOACHIM. DE KRACKEWITZ dissertatio de *vltimo paschali domini nostri iesu christi conuiuio*, Rostochii MDCCVI.

IO. HENRIC. MAII dissertatio de *tempore paschatis christi vltimi*, Giessae MDCCXII. qui etiam putat, seruatorem agnum comedisse, antequam iudaei sacra paschatis celebrauerint:

CAROLI ADOLPHI IANTZENII dissertationes duae de *paschate christi σαυρωσίμῳ, vna cum iudaeis comesto*, Ienae MDCCXXIV. quarum posterior est historica:

IO. ENGLERTI *pascha iesu christi vltimum; seu σαυρώσιμον*, Ienae MDCCXXVI.

HENRICI BENZELII dissertatio de *paschate christi σαυρωσίμῳ*, Lund. MDCCXXX. *

IO. CHRISTOPHORI HARENBERGII *demonstratio, qua ostenditur, christum eadem die naturali iudaica, qua in crucem actus est, cum reliquis iudaeis comedisse agnum paschalem, nunc primum ex manuscripto edita:* **

GOTT-

* *meletemat. leidens.* p 431.

** *exercitation. academicar. part.* II. p. 259.

*** *memoir. de Treuoux* MDCCVI. *febr.* p. 215.

* est in eius *syntagmate dissertationum tom.* I. p. 182.

** in HASAEI et IKENII *thesaur. nou. theolog. philolog. tom.* II. p. 538. Exstat quoque: I. C. H. *demonstratio, qua comprobatur, iesum inchoato*

GOTTLOB. FRIDERICI GVDII *demonstratio hermeneutica, quod christus in cœna sua σαυρωσίμω agnum paschalem non comederit*, Lipsiæ MDCCXXXIII. 4. ad quod propositum antequam accedat, varias hac de re sententias diligenter ac diligenter recenset. Commentationem hanc quum CONRAD. IKENIVS impugnasset in dissertationibus de tempore celebratæ vltimæ cœnæ paschalis christi, Bremæ MDCCXXXV. MDCCXXXIX. GVDIVS, vt caussam suam tueretur, adductam *demonstrationem* denuo in lucem emisit atque *ab obiectionibus Conradi Ikenii vindicatam*, Lipsiæ MDCCXLII. 4. IKENIVS autem opposuit dissertationem, *qua contra Gudium demonstratur, cœnam christi σαυρώσιμον paschalem fuisse*, Bremæ MDCCXLII.

SIGISMVND. IACOBI BAVMGARTENII dissertatio *de vltima cœna christi*, Halæ MDCCXLIII. et MDCCL.

IO. LAHODE dissertatio de *die et anno vltimi paschatis christi*, Halæ MDCCXLIX. Præter hos, in eodem argumento explanando operam suam posuerunt: IO. HOORNBEEKIVS,* IO. LOMEIERVS,** AVGVSTIN. CALMETVS,*** LVDOVIC. DE LEON * atque alii.

Enarratis his, venio ad scripta, quibus singulares partes historiæ christi patientis illustratæ sunt. Exposuerunt: de *tempore*, speciatim *horis*, quibus christus supplicio crucis adfectus est: IO. WANDALINVS in *diatriba critico-theologica de feria passionis et triduo mortis iesu* quam iam antea commemoraui, quum LANGII librum de

---

* *die* XV. *nisan cum discipulis agnum comedisse paschalem*, in *miscellan. lipsiensib. nou. volum.* II. *part.* 3. p. 395. cuius auctorem CHRISTOPH. HARENBERGIVM esse, suspicari licet.

** *exercitatio de vltimo christi paschate* habetur in eius *miscellan.* p. 373.

*** *dissertatione de vltimo iesu christi paschate*, quæ est in eiusdem *dier. genial. dec.* II. p. 275.

* in cuius *commentaire sur la bible tom.* VII. p. 60. exstat: *dissertation sur la derniere paque de iesus christ.*

* pertinet huc *traduction du systeme d' vn docteur espagnol*, LVDOVICI DE LEON, *sur la derniere paque de notre seigneur iesus christ, auec les reflexions du pere Gabriel Daniel*, in *recueil des ouurages du pere Daniel tom.* III. p. 449.

de *annis christi* recenserem: STEPHAN. MORINVS *dissertatione de horis salvificae passionis iesu christi*, Lugduni Batauorum MDCLXXXVI. 8. FRANCISC. WOERGERVS, qui scripsit: *conciliationem Marci cum Ioanne super horam, qua crucifixus christus:* * CHRISTOPH. HENRIC. ZEIBICHIVS, cuius opusculum inscriptum: *des herrn iesu heilige passions-stunden*, Lipsiae MDCCXIII. 8. prodiit: AVCTOR *dissertationis chronologicae de anno, mense et die mortis domini nostri iesu christi*, Romae MDCCXIX. fol. ** GVSTAV. GEORG. ZELTNERVS tribus dissertationibus, quarum tituli sunt: *horologium Pilati*, Altorfii MDCCXX. *** *horologium Caiphae*, ibidem MDCCXXI. * *horologium Ioannis*, ibidem MDCCXXIV. ** IO. ADAM. OSIANDER in *tentamine conciliationis inter euangelistas Marcum et Ioannem de hora crucifixionis christi*, Tubingae MDCCXLIII. *** MARIVS LVPVS *duabus dissertationibus de notis chronologis anni mortis et natiuitatis iesu christi*, Romae MDCCXLIV. 8.

II. de *vnctione* christi, quae Bethaniae facta est, exstant singulares dissertationes: GEORGII HENRICI GOETZII de *vnctura christi bethanica*, Lipsiae MDCLXXXVII. * ABR. IAESCHKII de *muliere, Bethaniae christum vngente*, Lipsiae MDCC. ALB. IOACH. DE KRAKEWITZ de *muliere, christum Bethaniae vngente*, Rostochii MDCCIII. IO. GVIL. BAIERI de *vnctione christi in domo Simonis leprosi*, Altorfii MDCCXXII. FRANC. VLRICI RIESII de *vnctione christi ad mortem praeparatoria*, Marpurgi MDCCXXVII. Vnctus est christus nardo vera ac pura, de qua prodierunt: BALTHAS. OTTONIS *exercitatio philologica ex historia passionis de nardo*

---

* in MENTHENII *thesaur. theolog. philolog. tom.* II. p. 277.

** *memoires de Treuoux* MDCCXX. *april.* p. 657.

*** legenda quoque est in HASAEI et IKENII *thesaur. nouo theolog. philolog. tom.* II. p. 564.

* est *eodem loco* p. 558.

** *ibidem* p. 552.

*** de eodem argumento videantur: DEYLINGIVS *obseruation. sacrar. part.* I. p. 119. KETTNERVS *miscellan. lipsiens. tom.* IV. p. 1.

* translata est in MENTHENII *thesaurum theolog. philolog. tom.* II. p. 200.

do pistica, Lipsiæ MDCLXXIII. * GODEFR. ECKARDI dissertatio de *nardo pistica*, Vitembergæ MDCLXXXI. 4.**

III. de *sudore christi sanguineo* disquisitio instituta est in dissertationibus IO. FRIDER. KOENIGII, AND. BVTTNERI, VALENTIN. VELTHEMII, IO. FRIDERIC. MAYERI de *sudore christi sanguineo*, quam inscriptionem illæ omnes præ se habent: CASPAR. POSNERI de *sudore christi sanguineo, vtrum naturalis fuerit*, Ienæ MDCLXV. Inprimis ad locum hunc pertinet: STEPHANI CLOTZII *tractatus, exercitationibus aliquot comprehensus, de sudore domini iesu christi sanguineo*, Hamburgi MDCLXXI. 4. vna cum eiusdem *tractatu theoretico-practico de doloribus animæ iesu christi, saluatoris nostri*, Hamburgi MDCLXX. 4. ***

IV. *vestitus* christi patientis explanatus est in dissertationibus CHRISTOPHOR. FRANCKII de *veste iesu patientis λάμπρα*, Lipsiæ MDCLXXII. CASPAR. SAGITTARII de *rubra christi chlamyde*, Ienæ MDCLXXII. ac de *candida iesu christi veste*, ibidem MDCLXXIII. IO. FRIDERICI HEKELII de *habitu regio, christo in passione a iudæis in ignominiam oblato*, Chemnitii MDCLXXIII. qui ibi etiam de corona spinea et arundine commentatus est. Referri et huc quodam modo potest: IO. GEORG. DORSCHEI *tunica christi inconsutilis, cum confutatione fabulæ de eius adseruatione apud Treuiros*, Rostochii MDCLVIII. 4.* de qua et dispu-

* itidem exstat in dicto MENTHENII *thesaur. tom.* II. p. 262.

** *ibidem* p. 269.

*** adiungi possunt de eadem re: BARTHOLINVS de *sudore christi sanguineo*, in eiusdem *hypomnematibus de cruce christi* p. 184. WEDELIVS de *sudore christi cruento*, in eius *exercitationum medico-philologic. cent.* I. *decad.* 3. p. 7. CYPRIANVS de *sudore christi sanguineo*, ac de *sudariis christi*, in illius *dissertationum ecclesiasticar. pentad.* p. 1. seqq. CALMETVS in *dissertation sur la sueur de sang de iesus christ au iardin des oliuiers*, quæ est in eius *commentaire sur la bible tom.* VIII. p. 418.

* scripti huius summam exhibet FECHTIVS *præfatione* ad DORSCHEI *commentarium in quatuor euangelistas.*

disputationes habitæ sunt Hafniæ a BENED. BENZONIO MDCLXXXIII. ac GEORG. NICOL. FOGHIO MDCCXIII.*

V. qualis fuerit *corona*, christo in cruciatibus eius imposita, monstrarunt dissertationibus: ANDR. GLAVCHIVS de *iesu regis patientis corona spinea*, Lipsiæ MDCLXI. SIM. FRID. FRENZELIVS de *corona christi*, Vitembergæ MDCLXVII. MDCLXXIX. CASPAR SAGITTARIVS de *corona iesu christi spinea*, Ienæ MDCLXXII.** IO. ERNEST. MVLLERVS de *spinis coronæ christi*, Lipsiæ MDCLXXXVIII.*** CONR. GOETSCHIVS de *spinea christi corona*, Altorfii MDCXCIV. ANDREAS GONSAGERVS, qui edidit schediasmata critica de *corona christi spinea*, Hafniæ ab anno MDCCXIII. ad MDCCXVI.*

VI. de *crucis supplicio*, quo seruator noster adfectus est, commentati sunt: IO. FRIDERIC. SCHARFIVS dissertatione de *ritu crucifixionis christi romano*, Leucopetræ MDCLXVI. GEORG. MOEBIVS, cuius lucem adspexit: *disquisitio de crucis supplicio, quo saluator noster christus iesus tempore passionis suæ adfectus*, vbi contra Scaligerum ac Casaubonum aliosque ostenditur, crucis supplicium apud veteres Ebræos non fuisse inusitatum, Lipsiæ MDCLXXXIX.** de ipsa autem *cruce*: IACOB. GRETSERVS, qui de *sancta cruce* tres tomos edidit: primum Ingolstadii MDXCVIII. ac cum accessionibus MDC. et MDCVIII. 4. secundum eodem loco MDC. 4. tertium ibidem MDCV. 4. coniunctim autem volumine vno cum *horto sanctæ crucis*, antea Ingolstadii MDCX. 4. separatim euulgato, sub titulo: *opera omnia de sancta cruce*, Ingolstadii MDCXVI. fol.*** IACOB. BOSIVS

* in SCHLICHTERI *decimis sacris* p. 1. exstat obseruatio de *alba christi veste*.

** quæ tradiderat auctor dissertatione hac, ea translata sunt in eius *harmoniam passionis christi* p. 635.

*** est in MENTHENII *thesaur. theolog. philolog. tom.* II. p. 230.

* de eadem re exponunt: BARTHOLINVS in *hypomnemat. de cruce christi* p. 160. WEDELIVS *exercitation. medico-philolog. centur* I. *decad* 9. p. 16. SCHLICHTERVS *decim. sacr.* p. 115.

** locum obtinuit cum in auctoris *selectis disputationibus theolog.* p. 1051. tum in MENTHENII *thesaur. theolog. philolog. tom.* II. p. 234.

*** et in eiusdem *operum tom.* I. II. III. Ratisbonæ MDCCXXXIV. fol.

SIVS in *cruce triumphante et gloriosa descripta*, Antuerpiæ MDCXVII. fol. THOMAS BARTHOLINVS, cuius exstant: *hypomnemata quatuor de cruce christi:* de sedili medio: de vino myrrhato: de corona spinea ac de sudore sanguineo, Hafniæ MDCLI. 8. Amstelodami MDCLXX. 12. Lugduni Batauor. MDCXCV. 12. cum BART. NIHVSII de *cruce epistola*, ad Bartholinum scripta, ac NICOLAI FONTANI *responso ad propositam sibi quæstionem: an manus, clauis transfixæ, pares ferendo corpori, inde pendulo*, Amstelodami MDCXLIII. Eadem crux enarrata atque illustrata est in dissertationibus: CAROLI ORTLOBII de *cruce christi*, Vitembergæ MDCLV. ANDR. BAVDISII de *cruce christi, ex historiarum monimentis exstructa*, Vitembergæ MDCLXXIII. MARTIN. LIPENII de *cruce christi*, Stetini MDCLXXV. IO. PASCHII de *cruce moribundi christi sponda*, Vitembergæ MDCLXXXVI. ERN. SALOMON. CYPRIANI de *fabrica crucis christi*, Helmstadii MDCXCIX. Alii ingenia sua in eo exercuerunt, vt titulum explanarent, quem crux seruatoris habuit. Spectant huc: HONORATI NICQVETI *titulus sanctæ crucis; seu historia et mysterium tituli sanctæ crucis domini nostri iesu christi*, libris duobus, Antuerpiæ MDCLXX. 12. variorumque commentationes academicæ, nominatim: IACOBI REICHMANNI de *titulo, cruci iesu christi præfixo*, Vitembergæ MDCLV. IO. IACOB. FREISLEBII de *titulo crucis christi*, Lipsiæ MDCLXIV. IO. DANIEL. HAAKII de *titulo crucis dominicæ*, Ienæ MDCLXXII. VALENTINI ALBERTI de *inscriptione crucis christi*; Lipsiæ MDCXC. SAM. REYHERI de *crucifixi iesu titulis et de hora crucifixionis*, Kilonii MDCXCIV. * MATTH. HILLERI de *genuina versione tituli crucis christi*, Tubingæ MDCXCVI. ** Referendus etiam ad hunc locum est: CORNELII CVRTII liber de *clauis dominicis*, Monac. MDCXXII. 8. Antuerpiæ MDCLXX. 12. Lugduni Batauor. MDCXCV. 12. Quædam scripta de cruce christi coniunctim edita sunt sub titulo: *opusculorum, passionem crucemque dominicam*

* est quoque in MENTHENII *thesaur. theolog. philolog. tom.* II. p. 241.

** addi potest: WESSELII oratio de *titulo crucis christi*, Lugduni Batauor. MDCCXII.

ni am ex antiquitate et philologia illustrantium Dusseldorpii MDCCXXX. 12. Volumine ... tur: LIPSII de *cruce* libri tres: ... *historia et mysterium tituli sanctae crucis* ... liber de *clauis dominicis:* PVTEANI *epistola de sedili crucis medio:* BARTHOLINI *hypo... tuor de cruce:* NIHVSII *epistola de cruce:* ... *sponsum, an manus, clauis transfixa, pares fu... inde pendulo:*

VII. de *potu*, qui christo porrectus est, ... COLAI FABRI disputatio de *myrrhata p...* Londini MDCLX. IO. GEORGII HVTTERI de *potu felleo et acetoso, christo agozinanti por...* MDCLXXI. HENRICI PIPPINGII *exerc... puniendis ante mortis supplicium et patienti ch... cifixionem porrecto*, Lipsiae MDCLXXXVIII. * ... tur: IO. GEORG. NEVMANNI disputatio ... *christi admota*, Vitembergae MDCLXXXIII. ** .

VIII. *querela*, a christo derelicto in cruce, singulari studio explicata atque illustrata fuit. ... enim IO. HOEPNERVS de *desertione iesu chri...* Lipsiae MDCXLI. IO. FRISCHMVTHVS de ... *in cruce pendentis, gemitu: eli, eli* ceter. Ienae ... BASTIAN. NIEMANNVS de *christi dereli... cruce*, Ienae MDCLXXI. IO. FRID. SCHARF... *crucifixi derelictione*, Vitembergae MDCLX... LOCKERWITZIVS de *luctuoso christi, in cruce ... mento*, Vitembergae MDCLXXX. IO. OLEAR... *crucifixi derelictione*, Lipsiae MDCLXXXIII. IO. ... MANNVS de *christi crucifixi derelictione*, ... MDCXCV. Praeter hos, in eodem argumen... versatus est: LVDOV. WINSLOVIVS atque ... lum de *desertione saluatoris*, Hafniae MDCCVI...

* iterum edita est in auctoris *exercitationibus acade...*

** de *vino myrrhato* differit quoque BARTHOLINVS ... *tibus de cruce christi*, ante memoratis, ac de *aceto, et sitienti porrecto*, DEYLINGIVS *obseruat. sacrar.* ...

... *latere christi aperto* THOM. BARTHOLINVS
... dissertationem scripsit, quae in lucem exiit Lug-
...uor. MDCXLVI. 8. Lipsiae MDCLXIV. MDCLXXXIII.
... argumenti vberiorem explanationem etiam
... dissertationes; CASP. SAGITTARII de *lancea,*
... *christi latus*, Ienae MDCLXXIII.* ENOCHI
...I de *lancea militari, qua christi corpus per-*
...stochii MDCLXXXVI.** ABR. CALOVII de *fluxu*
et aqua christi laterali, Vitembergae MDCLXXIX.
...AE QVENSTEDTII de *aqua, ex christi latere*
... Vitembergae MDCLXXXVII. *** Nec iustum or-
...itus me neglecturum esse, existimo, si et disser-
... de *vulneribus christi*, easque: IO. ANDR.
...EDTII, Vitembergae MDCLXIII. * IO. SAV-
... Helmstadii MDCLXXVI. ** NICOLAI IACOBI,
...DCLXXXVI. CASP. LOESCHERI, Vitembergae
... huc referam:
...toriam de *sepultura* christi qui explanarent, itidem
... varia illius sunt capita; ita scripta quoque exstant
...is. Alia spectant ad sepulcrum christi, vti: CAROLI
...II dissertatio de *sepulcro christi*, Vitembergae
...*** GOTTFR. THILONIS dissertatio de *sepulcro*
... Vitembergae MDCLXVIII. * ABR. PETZSCHII dis-
...istorica de *sepulcro christi*, Lipsiae MDCXCIII. IO.
... SCHMIDII dissertatio de *tumba seruatoris*, Helm-
...DCCIII. GEORG. GVIL. KIRCHMAIERI disserta-
...*ulcro iesu christi, speciatim Claudii Salmasii inter-*
..., Vitembergae MDCCXI. PETRI ZORNII disser-
... Ee 3 tatio

...NTHENII *thesaur. theolog. philolog. tom.* II. p. 381.
...*re christi aperto* agitur quoque in WEDELII *exercitation. philologicar. cent.* I. *decad.* 3. p. 1.
... MENTHENII *thesaur. theolog. philol. tom.* II. p. 388.
... in iam excitato *thesauro tom.* II. p. 394.
...or dissertationis huius est FAES, qui in illa defendenda re-
...ntis munere functus fuit, vt ipse SAVBERTVS *palaestr.* ... p. 359. testatur.
...am habet in MENTHENII *thesaur. theolog. philolog. tom.* II.
...
idem p. 258.

tatio philologica de *ſepulcro chriſti ſeruatoris*, *ex petra exciſo eiusque iuſtis vindiciis*, contra Claudium Salmaſium, Sedini MDCCXXX. quibus addatur: FRANC. WOERGERI *vaſtatio ſepulcri dominici deſperata ac irreparabilis*, Lubecæ MDCLXXXVIII. 12. * In aliis ſcriptis ſingularia capita ipſius ſepulturæ chriſti illuſtrata exhibentur, cuiusmodi ſunt: IO. IACOBI CHIFLETII *criſis hiſtorica de linteis ſepulcralibus chriſti ſeruatoris*, Antuerpiæ MDCXXIV. 4. MDCLXXXVIII. 4. cuius etiam prodiit interpretatio gallica ſub titulo: *hierothonie de ieſus chriſt*, *ou diſcours des ſaints ſuaires de notre ſeigneur*, Pariſiis MDCXXXI. 8. ERNESTI SALOMON. CYPRIANI diſſertatio de *faſciis chriſti*, Helmſtadii MDCXCVIII. et MDCCXXVI. ** BALTHASAR. CELLARII *diſquiſitio de vnctura ſepulcrali chriſti ſeruatoris*, Helmſtadii MDCLVII. CHRISTIAN. FASELTI diſſertatio de *vnctura chriſti ſepulcrali*, Vitembergæ MDCLXXVI. ***

Si quis cupit, vberiorem explanationem eorum legere, quæ ad chriſtum exaltatum, ſpeciatim reditum eius ad priſtinam vitam, adparitiones atque adſcenſum in cælum pertinent, ille voluntati ſuæ ſatisfacere poteſt, quando conſulere velit cum IO. MARCKII *hiſtoriam exaltationis ieſu chriſti illuſtratam*, Lugduni Batauor. MDCCXXIX. 4. * tum NICOLAI GVRTLERI *diſſertationes de ieſu chriſto*, *in gloriam euecto*, *ſatisque populi ipſius*, *ex hiſtoria et vaticiniis repetitas*, Franeckeræ MDCCXI. 4. ** Libris his quamuis et dogmata illuſtrentur pariter ac confirmentur; multa tamen illis quoque continentur, quæ ad hiſtoriam ſtatus chriſti glorioſi ſpectant. Quæ ibi de adparitionibus chriſti, in vitam reſtituti, habentur, iis adiungendæ ſunt: NICOLAI KOEPPENII diſſertatio de *adparitionibus chriſti*

* de ſepulcro chriſti exſtant quoque meditationes in RABENERI *amoenitatibus hiſtoric. philolog.* p. 92. SELIGMANNI *programmatib.* p. 147. MILLII *miſcell. philolog.* p. 12.

** habetur etiam in eiusdem *pentade diſſertation. eccleſiaſticar.* p. 66. agitur tamen tantum in illius *capite* III. de faſciis chriſti ſepulcralibus.

*** in MENTHENII *theſaur. theolog. philolog.* *tom.* II. p. 273.

* COLERI *auserleſene theolog. bibliothec*, *volum.* IV. p. 269.

** *acta eruditor.* MDCCXI. p. 445.

sti post resurrectionem, Gryphiswaldiæ MDCCI. ac CHR. GOTTL. EICHLERI *harmonia adparitionum christi rediuiui*, Lipsiæ MDCCXXXVII. *

Scriptis de christo eiusque vita, adhuc a me commemoratis, ea denique addo, quibus de forma corporis ac faciei seruatoris disputatum est. Sunt illa:

FRANCISCI VAVASSORIS liber de *forma christi*, Parisiis MDCXLIX. 8. denuo editus, cum præfatione de facie dei ac breui mantissa obseruationum, a *Iosua Arndio*, Rostochii MDCLXVI. 8. ** Impugnat NICOLAI RIGALTII *** sententiam, christi corpus faciemque plane nullam pulcritudinem præ se habuisse:

IO. FECHTII *exercitatio de forma faciei christi, dum in his terris viueret*, quæ adducto VAVASSORIS libro opposita est. * Quum enim hic statuit, seruatorem nostrum neque formosum admodum; neque deformem fuisse, sententiam hanc Fechtius refellit ac pro summa pulcritudine corporis et faciei christi pugnat:

ERNEST. SALOM. CYPRIANI *prolusio de pulcritudine corporis christi:* **

BERN. VON SANDEN disputatio de *pulcritudine christi*, Regiomont. MDCCXI.

PAVLLI BORNAGII libellus: *iesus, der schönste vnter den menschenkindern*, Vratislauiæ MDCCXVI. 8. *** vbi christo elegantissima forma tribuitur:

AVGVSTIN. CALMETI *dissertatio de forma iesu christi, eleganti; nec ne?* *

* exponunt etiam de illis: BVDDEVS *meditationibus sacr.* p. 76. QVANDT dissertatione de *gestis christi quadragesimalibus resurrectionem inter et adscensionem*, quam iam antea memoraui.

** est quoque in eius *operibus*, Amstelodami editis MDCCIX. fol. p. 317. confer: NICERONII *memoir. tom.* XXVII. p. 135.

*** in *obseruationib. ad Tertullianum* p. 45. ac dissertatione, eiusdem *adnotationibus in Cyprianum* addita p. 236. adde: NICERONII *memoires tom.* XXI. p. 66.

* in eiusdem *noctibus christian.* p. 359.

** in *selectis* eius *programmatib.* p. 88.

*** *vnschuldige nachrichten*, 1716. p. 713.

* in eius *prolegomenis et dissertationibus in scripturam*, latine a MANSIO Luccæ MDCCXXIX. fol. editis, *tom.* I. p. 543.

THOM. LEWIS *inquiry into the ſhape the beauty and ſtature of the perſon of chriſt, and of the virgin Mary,* ceter. Londini MDCCXXXV. 8. * Quodammodo et locus hic adſignari poteſt: IO. REISKII *exercitationibus hiſtoricis de imaginibus ieſu chriſti, quotquot vulgo circumferuntur, reuiſis, interpolatis, figuris aneis et multis acceſſionibus auctis, quibus exercitatio philologica de lingua vernacula ieſu chriſti emendatior et locupletata ſubiungitur,* Ienæ MDCLXXXV. 4. ** Agit auctor de imaginibus chriſti, tam miraculo ac ſine hominis adminiculo formatis; quam arte humana factis. Ad illas refert imagines, de quibus traditur, vnam illarum a chriſto ad Abgarum edeſſenum transmiſſam: alteram Veronicæ ab eodem datam atque alteram ſindoni ac linteis ſepulcralibus impreſſam fuiſſe; ad has autem: imaginem ac ſtatuam paneadenſem, quam mulier, ſanguinis profluuio adflicta atque a ieſu ſanata, collocaſſe dicitur: imagines, Lucæ ac Nicodemo tributas: ſecundum epiſtolam Lentuli et proſopographiam Nicephori delineatas: in nummis exhibitas. *** De lingua chriſti vernacula ſtatuit Reiskius, illam chaldaicam ac ſyriacam fuiſſe.

§. VII.

Relicta ſunt varia teſtimonia de ſeruatore noſtro ab iis, qui verorum ſacrorum expertes, iudaicæ ac paganæ religioni addicti fuerunt. De illis multa ſcripta ac diſputata eſſe, conſtat, præſertim de eo, quod Ioſephus dedit, quum alii, illud germanum eſſe atque omnino auctoritatem præ ſe habere, adfirmant; alii autem, id a chriſtianis additum; aut ſaltem interpolatum fuiſſe, opinantur. Quæ apud ſcriptores profanos habentur, effata de chriſto non omnia eiusdem ſunt dignitatis.

Ad

* de forma ac ſtatura: de pulcritudine chriſti differunt quoque: RABENERVS *amœnitat. hiſtor. philolog.* p. 365. LAMPE *exercitationibus ſacris in pſalm.* XLV. p. 102.

** *acta eruditorum* MDCLXXXVI. p. 462.

*** de nummis, qui imaginem chriſti referunt, agit LOESCHERVS *ſtromat.* p. 185.

Ad Iosephi testimonium de christo spectant:

CHRISTOPH. ARNOLDI *epistolae* XXX. *philologicae et historicae de Flauii Iosephi testimonio, quod iesu christo tribuit libr.* XVIII. *antiquitatum cap.* 4. Noribergae MDCLXI. 12. In epistolis his exhibentur sententiae diuersae: aliae pro Iosephi loco; aliae contra illum, atque Arnoldus ipse adiungit se ad eos, qui testimonium hoc adulterinum esse, sibi persuadent: *

IO. ANDR. BOSII *exercitatio critica ad Iosephi pericopam de iesu christo*, quam ad disputandum publice proposuit Ienae MDCLXVIII. ac postea multis accessionibus locupletauit, eo consilio, vt opus in aliquot dissertationes diuideret hasque defenderet in certamine litterario. Prima illarum prodiit Ienae MDCLXXIII. secunda ibidem MDCLXXIV. tertia autem, quae sequi debebat, quo minus lucem videret, auctoris mors impediuit. Exercitatio haec, magno studio iudicioque conscripta, adparatum multae variaeque eruditionis, inprimis criticae, historicae atque ecclesiasticae, amplectitur quumque Bosius constituisset, in vltima parte significare, quae ipse de Iosephi loco sentiret, de illa non edita omnino dolendum est: **

CONRADI DAN. FRICKII *exercitatio historica in Flauii Iosephi testimonium de christo*, Lipsiae MDCXCII.

CAROLI DAVBVZ *pro testimonio Flauii Iosephi de iesu christo libri duo*, cum *Io. Ernesti Grabii* praefatione, Londini MDCCVI. 8. *** Priori libro historia variaque fortuna testimonii Iosephi traditur, ita vt diuersae de illo sententiae diligenter; at non adcurate semper recenseantur; posteriori

* epistolae hae sunt quoque in IOSEPHI *operibus*, a *Haeuercampo* editis, *tom.* II. *adpendic.* p. 233.

** locum adsignaui exercitationi huic inter BOSII *opuscula*, adiecta eiusdem *introductioni in notitiam scriptorum ecclesiastic.* a me Ienae MDCCXXIII. 8. editae, p. 657.

*** *actor. erud. supplement. tom.* IV. p. 245. *iournal des sauans* MDCCVIII. *ian.* p. 464. Librum hunc recenset quoque ITTIGIVS, *histor. ecclesiastic. secul.* I. *select. capitib.* p. 356 ac varia, adnotat, quorum fieri debeat emendatio.

steriori autem id agit auctor, vt auctoritatem illius, tamquam germani loci, comprobet ac tueatur: *

IVSTI CHRISTOPHORI DITMARI *dissertatio historico-ecclesiastica in Flauii Iosephi testimonium de christo*, Francofurti ad Viadr. MDCCXV.

DAVID. MARTINI *dissertation critique sur le passage de Ioseph, touchant iesus christ, ou l'on fait voir, que ce passage n'est point supposé*, Vltraiecti MDCCXVII. 8. **

Dissertation sur le passage de Ioseph, en faueur de iesus christ, par C. D. G. L. I. S. G. *** quae opposita est Daubuzio eiusque libro, antea a me adducto, atque ad id spectat, vt ostendatur, testimonium Iosephi esse adulterinum:

RENATI IOSEPHI TOVRNEMINII *dissertation sur le temoignage de Ioseph en faueur de iesus christ:* *

Dissertation nouuelle sur le pretendu temoignage de Ioseph en faueur de iesus christ. ** De eodem Iosephi loco legendi sunt: RICHARD. SIMON, *** GEORG WOLFGANG. WEDELIVS, * THOM. ITTIGIVS ** ac plures alii ***

Quae auctores profani de christo in monimentis suis scripta reliquerunt, ea exhibent atque illustrant:

ANTONII GVIBERTI *apologeticon, testimonia continens*

---

* *Hauercampus* librum hunc iterum litteris describendum curauit IOSEPHI *operum tom.* II. *adpendice* p. 187.

** edita est cum alia dissertatione de dicto Ioannis I. *epist.* V, 7. sub titulo: *deux dissertations critiques*, ceter. vide: *acta eruditor.* MDCCXVIII. p. 447. *iournal des sauans* MDCCXVIII. *august.* p. 215. *vermischte bibliothec, part.* VI. p. 467. *part.* VII. p. 614

*** in CLERICI *bibliothequ. ancienne et modern. tom.* VII. p. 237.

* in *mercure de France* MDCCXXXIX. *mai.* p. 834. *august.* p. 1717.

** in *dissertations melées sur diuers suiets tom.* II. p. I.

*** *bibliothequ. critiqu. tom.* II. p. 26.

* *exercitation. medico-philologicar. centur.* II. *decad.* 2. p. I.

** *prolegomenis* ad IOSEPHI *opera*, quae Coloniae; siue potius Lipsiae MDCXCI. fol. prodierunt, ac *select. histor. ecclesiastic. capitib. secul. primi cap.* VII. *sect.* I. §. 23. seqq. p. 360.

*** recenset illos FABRICIVS *syllab. scriptor. de veritat. religion. christian.* p. 135. seqq. *salutar. luc. euangelii cap.* II. p. 16. seqq. *bibliothec. graec. libr.* IV. *cap.* 6. p. 237.

uens auctorum ethnicorum de christo et iis, quæ illius aduentu et crucis tempore in cælo et terra mirabiliter facta sunt, Lugduni MDLXI. 4. *

DAN. MVLLERI dissertatio de *testimoniis gentium de christo*, Lipsiæ MDCXCVIII.

IO. ENGLERTI duæ *dissertationes historico-philologicæ, gentilem testem veritatis proponentes*, Lipsiæ MDCCX.

DOMINICI DE COLONIA *religion chrétienne, autorisée par le temoignage des anciens auteurs payens*, Lugduni MDCCXVIII. 12. ** duobus voluminibus. Inter scriptores, quorum testimonia adferuntur, sunt: Ammianus Marcellinus, Plutarchus, Strabo, Lucanus, Macrobius, Tacitus, Plinius, Libanus, Lucianus ac plures alii; debent tamen ista recte intelligi ac diiudicari:

TOBIAE ECKHARDI *non christianorum de christo testimonia, ex antiquis monimentis proposita et diiudicata*, Quedlinburgi MDCCXXV. 4. ac cum multis accessionibus eodem loco MDCCXXXVI. 4. *** Inquirit auctor in oracula sibyllina de christo, in Virgilii eclogam, Suidæ locum, epistolam, ad Tiberium datam, Pilati acta, aliaque erudite enarrat:

Speciatim de *chresto* Suetonii commentati sunt: CHRISTOPH. AVGVST. HEVMANNVS dissertatione de *chresto Suetonii, quo christum intelligi, aduersum Antonium van Dale defenditur*, Ienæ MDCCIX. MICHAEL ROSSAL *obseruatione de christo, per errorem in chrestum commutato*, cum ERASMI SCHMIDII *discursu de pronuntiatione græca antiqua*, Grœningæ MDCCXVII. 8. GISBERT. CVPERVS *epistola ad Antonium van Dale de chresto Suetonii*. * Oracula

* memoratur etiam editio Hanou. MDXCVIII. 8. ad calcem auctoris *polyhistoris et quæstionum iuris* apud FABRICIVM *syllab. scriptorum de veritate religiou. christian.* p. 636.

** *memoires de Treuoux* MDCCXIII. *septembr.* p. 1608. MDCCXIV. *aug.* p. 1373. MDCCXVIII. *nouembr.* p. 719. MDCCXIX. *april.* p. 611. *iournal des sauans* MDCCXVIII. *april* p. 412.

*** COLERI *auserlesene theologische bibliothec, volum.* I. p. 753. *nouor. actor. eruditor. supplementor. tom.* III. p. 519.

* in *lettres de critiqu. de litterat. et d'histoir. de Gisbert Cuper* p. 508.

cula ſibyllina de chriſto, quæ inter teſtimonia huiusmodi itidem referri ſolent, nulla fide atque auctoritate valent; nec notiſſima Virgilii ecloga de ſeruatore noſtro interpretanda eſt. Eam ob cauſſam ſilentio prætermitto, quæ de illis ſcripta ſunt. Quæ narrantur de Iani templo, tempore nati chriſti clauſo, iis lucem adfert atque in ipſius rei veritatem inquirit IO. MASSON. Edidit is: *Iani templum, chriſto naſcente reſeratum; ſeu tractatum chronologico - hiſtoricum, vulgarem refellentem opinionem exiſtimantium, pacem toto terrarum orbe ſub tempus ſeruatoris natale ſtabilitam fuiſſe*, Roterodami MDCC. 4. atque eodem loco annoque 8. Ad id, quod Tertullianus tradit, imperatorem Tiberium ad ſenatum retuliſſe conſilium ſuum de chriſto, diis adnumerando, ſpectant: IO. IACOBI SVLTZBERGERI diſputatio de *ἀποθεώσει chriſti*, Lipſiæ MDCLXXXVII. THEODORI HASAEI diſſertatio de *decreto Tiberii imperatoris, quo chriſtum referre voluit in numerum deorum*, Hanou. MDCCVIII. et Erfurti MDCCXIII.* ISELINI *lettre ſur le proiet concu par le Tibere, de mettre nòtre ſeigneur ieſus chriſt au nombre des dieux de Rome.* **

§. VIII.

Poſtquam enumeraui ſcriptores de Ioanne baptiſta ac de chriſto, ſeruatore noſtro, ſequuntur illi, qui ingenia ſua ad id adhibuerunt, vt vitas resque *apoſtolorum* recenſerent iisque præberent lucem. Duo ſunt horum auctorum genera. Alii generatim de legatis chriſti expoſuerunt ac ſcripta iuris publici fecerunt, quæ ad omnes apoſtolos pertinent: ſingulorum vitas complectuntur; aut argumentum ſingulare ita explanant, vt id ad vniuerſam hiſtoriam apoſtolicam ſe referat.

Inter antiquiores ad hiſtoriam apoſtolorum illuſtrandam ſe contulerunt: DOROTHEVS *tyrius* de *vita prophetarum, apoſtolorum et ſeptuaginta diſcipulorum chriſti:* HIPPO-

* *noua litterar. hamburg.* MDCCIX. p. 203. *bibliothec. bremenſ. tom.* III. p. 325.

** in *bibliotheque germanique tom.* XXXII. p. 147. *tom.* XXXIII. p. 12.

HIPPOLYTVS de *duodecim christi apostolis:* NICETAS DAVID, *Paphlago* dictus, in *orationibus encomiasticis summorum primique ordinis apostolorum* atque alii, * quorum strictim mentionem facere, liceat. Ea enim, quae in monimentis illorum narrantur, sunt partim aperte falsa; partim dubia atque incerta; aut non magnum momentum habent; hanc autem ob caussam exigua est vtilitas, a generis huius auctoribus exspectanda. De actis apostolorum apocryphis sufficiat, commemorasse, inter illorum scriptores eminere, qui sub ABDIAE nomine latere voluit et *acta apostolorum*; siue *historiam certaminis apostolici* in lucem protulit. ** De reliquis taceo. ***

Conuerto me potius ad scripta de apostolis recentiora, quae maiorem auctoritatem atque vtilitatem prae se habent. In numero illorum sunt:

GEORG. FABRICII *historia iesu christi, filii dei, nati in terra matre, sanctissima semper virgine Maria, summatim relata expositio itemque eorum, quae de apostolis iesu christi singillatim commemorari posse, recte et vtiliter visa sunt,* quem librum iam antea inter scripta de vita seruatoris nostri recensui:

IOACHIMI PERIONII de *rebus gestis vitisque apostolorum* liber, Parisiis MDLI. 16. Basileae MDLII. Coloniae MDLXIX. 12. qui paruae est dignitatis: *

LVDOVICI CAPELLI *historia apostolica illustrata*, ex actis apostolorum atque epistolis Paulli, studiose inter se collatis, collecta ordineque annorum adcurate digesta, Geneuae MDCXXXIV. 4. Salmuri MDCLXXXIII. 4. ac cura *Io. Alb. Fabricii*, Lipsiae MDCXCI. 8. **

GVIL.

* videatur FABRICIVS *codic. apocryph. noui testamenti part.* II. p. 757. et *part.* III. p. 599. seqq.

** exstat illa cum adnotationibus in FABRICII *codic. apocryph. noui testamenti part.* II p. 383.

*** notitiam eorum suppeditat itidem FABRICIVS *excitato libro part.* II. p. 744.

* vide: *essais de litterature pour la connoissance des liures*, *tom.* I. p. 199.

** est quoque in *criticor. sacrorum tom.* VII. p. 3131.

GVIL. CAVEI *antiquitates apostolicae, or the history of the liues, acts and martyrdoms of the holy apostles of our sauiour, and the two euangelists, Mark and Luke*, qui liber anglice in publicum prodiit Londini MDCLXXVII. MDCLXXVIII. MDCLXXXIV. MDCLXXXVI. fol. ac saepius. * In sermonem germanicum conuersus exiit is sub titulo: *antiquitates apostolicae; oder leben vnd thaten vnd martyrtodt der heiligen apostel, wie auch derer beyden euangelisten, Marci vnd Lucae, nebst einer einleitungsrede von denen drey hauptregierungen der kirche gottes*, Lipsiae MDCXCVI. 4. ** iterum eodem loco MDCCX. 4. MDCCXXIV. 8. belgica autem lingua Vltraiecti MDCXCVIII. fol. Adiunxit auctor *diptycha apostolica*, vt vocat, id est, breuiorem enumerationem ac seriem episcoporum, qui per priora tria secula coetibus sacris apostolicis praefueruut; aut praefuisse feruntur, videlicet ecclesiae antiochenae, romanae, hierosolymitanae, byzantinae, alexandrinae; sed non omnia, quae in diptychis his habentur, expedita ac super omnem dubitationem posita sunt. Ipsum opus Cauei magnam existimationem, immo principem locum inter libros argumenti huius sibi conciliauit, idque merito ac iure. Quae enim ad apostolorum duorumque euangelistarum, Marci et Lucae, vitam, gesta, scripta, animorum indolem, mortem pertinent, ea magna diligentia atque adcuratione sunt enarrata. Attamen Caueus tradidit quaedam atque adfirmauit, animaduersione censoria digna. In his enumerandum est, quando traditionibus apocryphis plus, quam par est, tribuit: maxime aliorum Anglorum sententiam de iustificatione adprobat, *** deum praeter fidem, opera euangelica; siue obedientiam erga nouas leges, a christo praescriptas, ab eo postulare, qui veniam peccatorum consequi velit:

FRIDERICI SPANHEMII de *apostolicis rebus dissertationes tres*: I. *de apostolis duodecim et apostolatu*, *stricte sic*

* *acta eruditor.* MDCLXXXVII. p. 254.

** TENTZELII *monatliche vnterredungen*, 1697. p. 85. *nachricht von den stollischen büchern*, *volum.* I. p. 440.

*** in *vita Paulli cap.* IX. §. 7.

... II. *de conuerſionis paullinæ epocha deque Paulli bi-... nomine:* III. *de facta profectione Petri apoſtoli in Romam*, Lugduni Batauor. MDCLXXIX. 8.* quæ eru-...que lectione dignæ ſunt:

...ANCISCI BVRMANNI *diſputationes decem de apo-*...quibus de munere, donis, prærogatiuis atque aliis ...ad legatos chriſti pertinentibus, diligenter expoſi-...: **

...OTTFR. HOFMANNI *geſchichtscalender der heiligen* ...*euangeliſten*, Bremæ MDCXCIX. 8.

PETRI GRVNENBERGII *diſſertationes de apoſto-*... *biblicis apoſtolorum actis, vsque ad ſancti canonis* ... Roſtochii MDCCIV. MDCCV.

...IL. READINGII *hiſtory of our lord and ſauiour* ...*riſt, with the lifes of the apoſtles and euangeliſts*, ...MDCCXVI. 8.

...ONYMI *miſcellanea ſacra, or a new method of con-*...*ſo much of the hiſtory of the apoſtols as is contained* ..., Londini MDCCXXV. 8. ***

...TONII SANDINI *hiſtoria apoſtolica, ex antiquis* ...*is collecta*, Patauii MDCCXXXI. 8. * quo libro ... auctor generatim de apoſtolis diſſeruit, cuiusque ... res geſtas ſigillatim enarrat ac ſubiungit quæ-... Ioanne baptiſta: de duobus ac ſeptuaginta diſci-... de Marco et Luca, ſeptem diaconis deque Tito ac ...o. Religionis ſuæ cauſſa ea tradit atque adfirmat, ... aliis vt falſa merito impugnantur. Quæ ex antiqui-...onimentis adducit, illa non ſemper ſatis firma ſunt:

... LAMII *de eruditione apoſtolorum liber ſingularis, in* ...*ka, qua primitiuorum chriſtianorum litteras, doctrinas, placita, ſtudia, conditionem, cenſum, mores et ritus adti-... exponuntur et illuſtrantur: critice ſacra iuuatur et promo-...: prima beati Paulli epiſtola ad Corinthios paſſim ediſſeri-tur:*

... etiam in *operum* eius *tom.* II. p. 286.
... *exercitationum* eiusdem *academicar. part.* II. p. 104.
...ERICI *bibliotheq. ancienne et modern. tom.* XXVI. p. 41.
...r. *actor. eruditor. ſupplement. tom.* II. p. 183. *ſamlung von* ... *und neuen theolog. ſachen*, 1735. p. 691.

tur: plura proferuntur inedita atque dissertationes duae interseruntur, quarum prima est de re vestiaria christiani hominis primitiui: altera de codicibus manuscriptis noui foederis, qui in bibliothecis florentinis adseruantur, Florentiae MDCCXXXVIII. 8. * Longior titulus, quem consulto transscripsi, satis nos docet, qualia sint argumenta libri huius. Ex quo auctor ediderat commentarios de *recta christianorum in eo, quod mysterium diuinae trinitatis adtinet, sententia*, nactus est ille aduersarios hique praeter alia, opinionem eius de apostolis ac christianis primae aetatis, humana eruditione destitutis, reprehenderunt atque occasionem memorati libri componendi praebuerunt. Eo Lamius negat, legatos christi litterarum peritos fuisse ac quum de stilo noui testamenti differit, ad eos se adiungit, qui illum per barbarismos ac soloecismos vitiosum esse, adfirmare, non dubitant. Addo dissertationes: IO. SCHMIDII de *habitu et insignibus apostolorum sacerdotalibus*, Lipsiae MDCCII. IO. ANDR. SCHMIDII de *apostolis vxoratis*, Helmstadii MDCCIV. GOTTFR. ERASMI de *peregrinationibus apostolorum*, Regiomont. MDCCII.

§. IX.

Aliorum commentarii de legatis christi ita sunt scripti, vt non vniuerse ad omnes; sed sigillatim ad certum tantum apostolum spectent huiusque historiam singularem complectantur. Quum inter doctores hos principes exstiterint Paullus ac Petrus, mirum non est, de illis multo plura scripta composita atque euulgata esse; quam de reliquis. Quae de *Paullo* exstant, ea vel generalia sunt ac de vita apostoli huius exponunt; vel specialia, de quibusdam rebus, ad eum pertinentibus. Scriptores vitae Paulli singulares sunt:

PETRVS ROSSETVS, qui vitam Paulli oratione ligata descripsit, sub titulo: *Paullus*, Parisiis MDXXII. 4. in lucem publicam emissam:

GEORG

* *acta erudit.* MDCCXL. p. 110. *bibliothequ. raisonnée tom.* XXII p. 243. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1739. p. 251. 1740. p. 787.

GEORG. MAIOR, cuius *vita Paulli apostoli* prodiit Vitembergæ MDLV. MDLXIII. 8. *

CLAVD. DAVSQVEIVS in *sancti Paulli apostoli sanctitudine in vtero, extra, in solo, in cælo libris tribus decertata*, Parisiis MDCXXVII. 8.

THOMAS MASSVTIVS, qui edidit: *Paullum apostolum; siue vitam sancti Paulli apostoli, libris* XV. *historice et dogmatice explicatam*, Lugduni MDCXXXIII. 4.

ANTONIVS GODEAV, cuius exstat: *la vie de l'apotre saint Paul*, Parisiis MDCXLVII. 8. MDCLI. 12. et belgice Roterodami MDCCXIX. 4.

HERMANNVS WITSIVS in *prælectionibus de vita Paulli apostoli*: **

GOTTFR. ARNOLDVS in *der historia von der lehre, leben vnd thaten derer beyden apostel vnd iünger christi, Petri vnd Paulli*, Rostochii MDCCVIII. 8.

HIERONYMVS SIM. VAN ALPHEN, qui *dissertationes ad historiam Paulli* quinque, Vltraiecti MDCCXVII. MDCCXVIII. MDCCXIX. iuris publici fecit:

IOACH. LANGIVS in *commentatione historico-hermeneutica de vita et epistolis apostoli Paulli, ita adornata, vt isagogen generalem et specialem historico-exegeticam præbeat in acta apostolorum et Paulli epistolas; nec non in ipsam hermeneuticam sacram*, Halæ MDCCXVIII. 4. *** ita scripta, vt vtiliter ab iis legenda sit, qui scripturis sacris earumque interpretationi studia sua consecrant:

ANONYMVS, cuius in lucem exiit: *la vie de saint Paul, apotre des gentils et docteur de l'eglise, eclaircie par l'ecriture sainte par l'histoire romaine et par celle des iuifs, auec des reflexions, tirées des saints peres*, Parisiis MDCCXXXV. 12. tribus voluminibus: *

SIGIS-

* primum locum obtinuit in eiusdem *operibus tom.* I. p. I. atque adiuncta est GVDII commentationi de *statu ecclesiæ ephesinæ.*

** sunt in eius *meletematib. leidensib.* p. I.

*** *acta eruditor.* MDCCXVIII. p. 544 *iournal des sauans* MDCCXIX. *nouembr.* p. 53:. *vnschuldige nachrichten*, 1718. p. 1063. LILIENTHALII *exegetische bibliothec* p. 193.

* *iournal des sauans* MDCCXXXVII. *ianuar.* p. 37.

SIGISMVND. IACOB. BAVMGARTENIVS disputatione de *Paullo*, *gentium apostolo*, contra Thomam Morganum, Halæ MDCCXLV.

CHRISTOPH. MATTH. PFAFFIVS dissertatione de *apostolo Paullo*, Tubingæ MDCCL. Inter scriptores vitæ Paulli nominantur etiam SIGISMVND. LAVRENTIVS, qui illam italice enarrauerit, Romæ MDCLI. fol. IO. BRANT in *vita Paulli:* GEORG. FRIDERIC. GRAETERVS, cuius expositio germanice prodierit Francofurti MDCLXXXVII. 8. Temporum notatio de apostolo hoc exhibetur in IANI BIRCHERODII *serie chronologica actorum sanctorum Petri et Paulli*, Hafniæ MDCLXV. 4. ac IO. PEARSONII *annalibus paullinis.* * Addi quoque potest: NICOLAI SANSONII *vita Paulli apostoli*, *in qua potissimum describuntur eius patria*, *mansiones*, *itinera*, *peregrinationes et nauigationes per Asiam et Europam.* **

Exstant præterea ingenii monimenta, quæ singularia vitæ Paulli capita explanata complectuntur, vti sunt de illius:

I. *nomine*: IO. CRAVSII dissertatio de *Paullo binomini*, Ienæ MDCLXVII. IESSENII HANNIBALIS IESSEN *onomatologia Paulli*, Hafniæ MDCCI. PETR. EDV. FRIIS dissertatio de *Paullo binomini*, Hafniæ MDCCXIII. FR. GVIL. ROLOFFII commentatio de *tribus Paulli apostoli nominibus*, Ienæ MDCCXXXI.

II. *studiis atque eruditione*: IO. DAVID. STROBACHII dissertatio de *eruditione Paulli*, Lipsiæ MDCCVIII. *** IO. HENRIC. SCHRAMMII *sermo academicus de stupenda eruditione Paulli apostoli*, Herbornæ MDCCX. speciatim de illius philosophia atque eloquentia disputationes: NIC. ERNEST. ZOBELII de *Paullo philosopho*, Altorfii MDCCXXXI. IO. DAVID. FELLERI de *Paullo philosopho*, *plane diuino*, Vitembergæ MDCCXL. CHR. PHILIPP. DOHMII de *meta-*

* sunt in eiusdem *operibus posthum.* a *Dodwello* Londini MDCLXXXVIII. 4. editis. Addenda est: HOTTINGERI *chronotaxis historiæ et epistolarum Paulli*, quæ exstat in eius *pentade dissertationum biblico-chronologicarum* p. 305. epitome autem illius exhibetur in *der samlung von alten und neuen theol. sachen*, 1724. p. 1075.

** in eius *geographia sacra* p. 43.

*** *noua litteraria hamburgens.* MDCCIX. p. 40.

metaphysica Paulli, Rintelii MDCCXVII. GEORG. GVIL. KIRCHMAIERI de *eloquentia Paulli*, Vitembergæ MDCXCV. CHRIST. SAALBACHII de *eloquentia Paulli*, Gryphiswaldiæ MDCCVIII. * de eiusdem iuris prudentia: IO. SAMVEL. STRYCKII dissertatio de *iuris prudentia Paulli*, Halæ MDCXCV. GEORG. GVIL. KIRCHMAIERI dissertatio de *Paulli iurisprudentia*, *sigillatim locum sacrum iustificationis penitus enucleante*, Vitembergæ MDCCXXX. AVG. CHR. MARCHII *specimen iurisprudentiæ Paulli*, *quoad rem tutelarem ad Gal.* IV, 1. 2. Lipsiæ MDCCXXXVI. IO. ORTWINI WESTENBERGII oratio de *Paullo tarsensi iurisconsulto*, Franeckeræ MDCCXXXII. ac Baruthi MDCCXXXVIII. Addo: IO. HENRICI A SEELEN commentationem de *Paullo doctore scholastico*, Lubecæ MDCCXLIV.

III. *coniugio ac vita priuata*: CHRIST. GOTTLIEB. KOCHII *apostoli Paulli coniugium*, *scripturæ dictis*, *patrum et recentiorum doctorum testimoniis demonstratum*, Flensburgi MDCCVII. 8.** CHR. AVGVST. HEVMANNI *schediasma de coniuge paullino*, Gœttingæ MDCCXXXII. CHR. GOD. HVHNII dissertatio de *coniuge Paulli*, *eius vxore*, Lipsiæ MDCCXXXVIII. IO. GVIL. BERGERI dissertationes de *vita paullina familiari*, Vitembergæ MDCCXXXIV. CONR. SAMVEL. SCHVRZFLEISCHII dissertatio de *Paullo σκηνοποιῷ*, Vitembergæ MDCLXXIV. Quum Paullus in ordinem ciuium romanorum adscriptus fuit, argumentum hoc persequuti sunt: CHRISTOPHORVS CELLARIVS dissertatione de *Paulli romana ciuitate*, Halæ MDCCVI.*** PETR. ECKERMANNVS dissertatione de *romana apostoli Paulli ciuitate*, Vpsaliæ MDCCXLVI. *

* *noua litteraria hamburgens.* MDCCIX. p. 164.

** *journal des sauans* MDCCVIII. *mart.* p. 438. Disputat contra illum HEVMANNVS *paccil. tom.* I. p. 329. In *bibliotheque britannique. tom.* XIII. p. 122 exstat: *dissertation sur la femme-soeur, ou soeur-femme de saint Paul, 1 Corinth.* IX, 5. *tirée et traduite d'une des lettres de Henri Hammond, avec des remarques du traducteur.*

*** in eius *dissertationibus academic.* p. 710.

* de *Paulli ciuitate romana* disserit quoque DEYLINGIVS *obseruation. sacrar. part.* III. p. 358.

IV. *conuersione:* FRIDERIC. SPANHEMII dissertatio de *conuersionis paullinae epocha, fixa in epistola ad Galatas deque Paulli historia et nomine:* * IO. PAVLLI BVTTNERI dissertatio de *Saullo illuminato, per triduum oculorum usu destituto*, Ienae MDCCII. IO. GVIL. BAIERI commentatio de *caecitate Paulli*, Altorfii MDCCXXV. ** CHRIST. AVG. HEVMANNI dissertatio de *illuminatione Sauli, caeca pietate feruentissimi*, Goettingae MDCCXLI. quibus addo: GEORG. LAETI *commentarium practicum in conuersionem Paulli*, Lugduni Batau. MDCXLI. 8.

V. *officio atque actis:* GODOFR. MAXIMILIAN. LEISNERI dissertatio de *Paullo, eodem iure, auctoritate atque potestate apostolo, quo duodecim apostolorum collegium*, Lipsiae MDCCXVI. GOTTFR. OLEARII dissertatio de *gestis Paulli in urbe Atheniensium*, Lipsiae MDCCVI. *** IO. HENRIC. MAII *adnotata quaedam philologica ad gesta Paulli in urbe Atheniensium*, Giessae MDCCXXVII. * CHR. FRIDER. BOERNERI *acta Barnabae et Paulli lycaonica, ex Lucae commentariis descripta et obseruationibus theologico-philologicis illustrata*, Lipsiae MDCCXIV. ** IO. IACOBI PFIZERI *exercitatio academica de ἀποθεώσει Paulli et Barnabae, a Lystrensibus frustra tentata*, Altorfii MDCCXIII. *** IO. FRIDER. GVHLINGII dissertatio de *Paullo, Mercurio a Lystrensibus vocato*, Vitembergae MDCCXXVI. CHRIST. FRIDER. STISSERI *disquisitio philologico-critica de Barnaba et Paullo, Lystrensium diis*, Sedini MDCCXLI. CHRIST. GVIL. CONRADI *acta Paulli ephesia, ante tumultum, a Demetrio excitatum, obseruationibus philologicis illustrata*, Ienae MDCCXL.

* exstat cum in eius *dissertationibus*, Lugduni Batauor. MDCLXXIX. 8. editis; tum in eiusdem *operum tom.* II. p. 311.

** est in HASAEI et IKENII *thesauro nouo theolog. philolog. tom.* II. p. 604.

*** in eodem *thesauro tom.* II. p. 661.

* *ibidem tom.* II. p. 669.

** *ibidem tom.* II. p. 625. conf. *noua litteraria hamburgens.* MDCCIX. p. 74.

*** locum habet in HASAEI et IKENII *thesaur. nouo theolog. philolog. tom.* II. p. 648.

MDCCXL. quibus, si libet, adiiciantur: *acta Paulli philippensia*, a me ipso edita Ienæ MDCCXXVI. * Referri et huc quodammodo posse videntur: *obseruations on the conuersation and apostel ship of saint Paul*, Londini, MDCCXLVII. 8. ** quæ a LITTLETONO compositæ, formam epistolæ, ad Gilbertum Westium exaratæ, præ se habent atque eo spectant, vt ostendatur, vera esse, quæ Paullus ipse de conuersione sua, caussa ac consequentibus illius narret; eam autem ob caussam christianam religionem diuina patefactione niti. Persequitur tamen hoc auctor ea ratione, vt scriptum ipsum maiori iure inter libros dogmaticos ac polemicos; quam historicos locum tueatur:

VI. *itineribus:* GEORGII LAETI *peregrinatio Paulli apostoli*, Lugduni Batauor. MDCXXXIX. 12. Francofurti MDCL. 12. CHRISTOPHOR. CELLARII dissertatio de *amœnitatibus historicis et geographicis, ex itineribus Paulli apostoli collectis*, Halæ MDCXCIV. *** ARNOLDI MOONEN liber, inscriptus: *Paullus onder de beyden*, Delphis MDCCXV. 4. * qui continet narrationem itinerum apostolicorum Paulli. Scriptis his vti Paulli peregrinationes generatim recensentur; ita alia sunt, quæ speciatim ad certa illius itinera pertinent. Exstant enim: FRID. CHRIST. BVCHERI dissertatio de *peregrinatione Paulli transmarina*, Vitembergæ MDCLXXIX. IO. IACOB. QVANDTII dissertatio de *maritima Paulli peregrinatione*, Regiomont. MDCCX. GEORG. LEBR. WILCKII *diatriba de peregrinatione Paulli macedonica per Græciam*, Lipsiæ MDCLXXXVIII. ac præcipue de profectione italica, romana ac naufragio melitensi IACOB. HASAEI *dissertatio geographico-politica de nauibus alexandrinis, Paullum in Italiam deferentibus*, Bremæ MDCCXVI. ** eiusdem dissertatio de *computatione mensium*

 paullini

* in *primitiis* meis *academ. ienensib.* p. 185.

** *acta eruditor.* MDCCXLIX. p. 418.

*** in eius *dissertationibus academic.* p. 149.

* *vnschuldige nachrichten*, 1715. p. 1083.

** exstat in HASAEI et IKENII *thesaur. nouo theolog. philolog. tom.* II. p. 717.

TI SCHVMACHERI dissertatio de
Bremae MDCCXXX. IO. CHRIST. F
tatio de *requie Paulli in Melite insula*, I
IO. FRID. WANDALINI disputa
Hafniae MDCCVII. IO. ERN. IMM
filii mei dilectissimi, commentatio de
MDCCLII. qua historia naufragii Pa
Adduci et solet: IACOBI STOLTEI
schiffart Paulli, Lubecae MDCXXXVII.
liber autem homileticus est ac decen
naufragio Paulli complectitur. De in
legatus diuinus Paullus naufragium
Italia disceptatum est: num illa fueri
tum sinum sita; an sicula, prope Sici
stione varia scripta vtriusque partis in
tium controuersiae huius fecit IGN
quum librum inscriptum: *Paullus ap*
nunc venetus sinus dicitur, naufragus
sis insulae post naufragium hospes; siue
duorum locorum in actibus apostolicis X
spectiones anti-criticae, Venetiis MDC
que adfirmaret, Paulli naufragium i
nisse. Quo proposita ac defensa sen
qui contra illam pugnarent. Prod

MDCCXXXII. 4. * IO. ANTONII CIANTAR *dissertationes apologeticae de Paullo apostolo, in Melitam, siculo-adriatici maris insulam, naufragio eiecto*, Venetiis MDCCXXXVIII. 4. ** RVPERTI A SANCTO GASPARE *Paullus apostolus, e Melita illyricana in Africam quondam; nunc vero sancti Ioannis hierosolymitani equitum feliciter redux; siue anticriticarum inspectionum Ignatii Georgii amica inspectio*, Venetiis MDCCXXXIX. 4. duabus partibus. Pro sententia Georgii propugnauit STEPHAN. SCIVGLIAGA in commentatione, italice composita atque titulo hoc instructa: *il naufragio di san Paolo ristabilito nella Melita illirica, contro la dissert. chronolog. geograph. del R. P. Carlo Giuseppe di san Fioriano*, Venetiis MDCCLVII. 4. quam praetermittere voluit maiori de hac re operi, ab eo exspectando. *** Paullum in Hispaniam venisse, alii adfirmant; alii negant, ad quos posterioris ordinis scriptores adiunxit se IO. IVSTVS SPIER primum in *disputatione historica et critica, qua testimonia patrum quinque primorum seculorum de Paulli apostoli itinere, in Hispaniam confecto, labefactantur*, Vitembergae MDCCXL. deinde in *historia critica de hispanico Paulli apostoli itinere*, eodem loco MDCCXLII. 4.*

VII. de *vinculis*: LVDOVIC. CAPELLI *disquisitio: an Paullus bis fuerit vinctus Romae et an occidentem, praedicando euangelium, lustrauerit*: ** GOTTL. FRID. GVDII *vindiciae posteriorum vinculorum et martyrii paullini*: *** PETRI ZORNII commentatio de *Paulli singularibus fatis in carcere castrensi arcis Antoniae*: * IO. ERNESTI IMMAN. WALCHII dissertatio de *vinculis apostoli Paulli*, ex

* *memoir. de Treuoux* MDCCXXXVI. *febr.* p. 361.

** *iournal des sauans* MDCCXLV. *iuu.* p. 188. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern volum.* VIII. p. 169.

*** de controuersia hac videatur WALCHII, filii mei, dissertatio de *Publio*, πρώτῳ *Melitensium*, p. 1. sequ.

* *nouor. act. eruditor. supplement tom.* V. p. 216. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1742. p. 625.

** in *appendic. histor. apostolic.* p. 60.

*** quae additae sunt eiusdem *commentationi de statu ecclesiae ephesinae.*

* in *musei historico-philolog. theolog. volum.* II. p. 361.

ex antiquitatum profanarum monumentis illustratis, Ienae MDCCXLVI. *

§. X.

De apostolo *Petro* multa quoque scripta in lucem exierunt, inter se itidem diuersa. In aliis vita legati huius generatim descripta est; in aliis autem singulares illius res enarratae sunt; nec solum de quaestionibus: num Petrus Romae fuerit numque ibi episcopi munus obierit; nec ne? sed etiam de illius chronologia, coniugio, catenis, vinculis ac morte expositum horumque omnium argumentorum sigillatim facta est explanatio.

Vitam apostoli Petri, generatim expositam, comprehendunt:

THEODOR. BIBLIANDRI liber de *vita, doctrina, fide, operibus et ecclesia Petri*, Basileae MDL. 8.

PAVLLI AEMILII SANCTORII *acta sanctorum apostolorum Petri et Paulli*, Romae MDXCVII. **

CAROLI STENGELII *commentarius rerum gestarum sanctorum apostolorum principis Petri, e sacris litteris, sanctis patribus et probatissimis scriptoribus concinnatus*, Augustae Vindelic. MDCXXI. 4.

HIERONYMI XAVERII *historia sancti Petri, persice conscripta simulque multis modis contaminata, latine reddita et breuibus animaduersionibus notata a Ludouico de Dieu*, Lugduni Batauor. MDCXXXIX. 4. *** quae historia multis fabulis foedata est ac parum vtilitatis adfert. Accessit: *narratio breuis rerum a societate in regno magni Mogor gestarum, transcripta ex litteris Hieronymi Xauier et Emmanuelis Pigneiro anni* MDXCVIII. Liber ipse inter scripta rariora refertur:

10.

* GVDIVS *bibliothecam paullinam*; siue syllabum scriptorum de apostolo Paullo, scripsit, editam in *den oberlausizischen beytraegen zur gelahrheit part.* XIX. p. 290. ac postea locupletiorem in *bibliotheca disputationum et obseruationum de selectis historiae ecclesiasticae capitibus specimine* p. 38.

** iterum litteris descripta sunt in *actor. sanctor. iun. tom.* VII. p. 1. seqq.

*** *nachrichten von einer hällischen bibliothec volum.* V. p. 476.

IO. FABRICII *historia des heiligen apostels Petri*, *wie solche bey denen vier euangelisten, in den apostelgeschichten, theils auch bey Paullo; theils bey Petro selbsten zu lesen, zusammen getragen*, Noribergæ MDCLVIII.

AEGIDII STRAVCHII *vita Petri, dissertatione historico-theologica descripta*, Vitembergæ MDCLIX. *

IO. PALAZZI *vita di san Pietro, principe degli apostoli*, Venetiis MDCLXXXVII. 4.

GOTTFR. ARNOLDI *historia von der lehre, leben vnd thaten derer beyden apostel vnd iünger christi, Petri vnd Paulli*, Rostochii MDCCVIII. 8.

CHRISTIAN. KORTHOLTI dissertatio de *Simone Petro, primo apostolorum et vltimo*, Gœttingæ MDCCXLVIII. Adiungo: NICOL. SANSONII *vitam Petri apostoli, in qua potissimum describuntur eius patria, mansiones, itinera et peregrinationes.* ** De *libris* X. *recognitionum*, qui CLEMENTIS *romani* nomen præferunt atque apostoli Petri itinera variasque res nobis exhibent, taceo, tanquam de monimento, quod adulterinum idque errorum ac putidarum fabularum plenum est.

Singularia de Petro scripta sunt varii generis atque argumenti. Pontificis romani adseclæ adfirmant, Petrum primum Antiochiæ episcopum fuisse; quibus autem alii merito resistunt. Spectat huc: NICOLAI VEDELII *commentarius de tempore vtriusque episcopatus sancti apostoli Petri; seu historia episcopatus antiocheni et romani sancti Petri refutata*, *libris* II. Geneuæ MDCXXIV. 8. Franeckeræ MDCXL. 8. De profectione Petri Romam, num facta illa sit; nec ne? multa sunt disputata. Alii negant, apostolum hunc vmquam Romæ fuisse. In numero illorum est: VLRICVS VELENVS, sub quo nomine, siue verum id sit; siue fictum, prodiit: *tractatus*, *quo* XVIII. *argumentis adseritur*, *Petrum apostolum nunquam Romæ fuisse*, *aduersus prætensum primatum in romana ecclesia*, MDXX. Francofurti MDCXXXI.

 Argen-

* iterum edita est in CRENII *exercitation. philologico-historic. fasc.* V. p. 450.

** in *geographia* eius *sacra* p. 36.

Argentorati MDCLX. 4. * Pugnarunt contra illum: IO. COCHLAEVS *libris quatuor, Petrum Romae fuisse*, Moguntiae MDXXV. 4. ac IO. FISCHERVS, roffensis episcopus;** huic* autem opposita est: SIMON. HESSI *apologia contra episcopum roffensem super concertationem eius cum Vlrico Veleno, an Petrus fuerit Romae et de primatu papae.* Adducuntur: XVIII. *wolgegründete argumenta aus heiliger schrift vnd gewissen rationibus, daß der apostel Petrus niemals gen Rom kommen sey*, Francofurti MDCXVIII. 8. quod scriptum ipse non vidi; suspicor autem, id exhibere interpretationem germanicam libri Veleni. Eamdem sententiam, Petrum Romam non adiisse, defendit: FRIDERICVS SPANHEMIVS *dissertatione de ficta profectione Petri apostoli in vrbem Romam*,*** ad quem confutandum contulerunt se: GVIL. CAVEVS* et BARTHOLOM. CHRIST. RICHARDVS.** Qui ab his dissentiunt atque ex testimoniis Ignatii, Irenaei, Origenis, Lactantii, Eusebii, Epiphanii atque aliorum probare student, Petrum Romae fuisse, plures sunt, non solum inter curiae romanae addictos; sed etiam ex protestantium, vti dicuntur, ordine. Monstrant id sequentia scripta, singulari illorum studio hac de re composita: IO. COCHLAEI libri, *Petrum Romae fuisse*, Moguntiae MDXXV. 4. quorum antea mentionem feci: GREGORII CORTESII *tractatus aduersus negantes, Petrum Romae fuisse*, Venetiis MDLXXIII. FRANCISC. AGRICOLAE *attestatio ex patribus, Petrum fuisse Romae et Romanos ad fidem conuertisse*, Coloniae MDCV. 8. BARTHOLOM. CHRISTIAN. RICHARDI dissertatio de *Petri Romam aduentu, ex antiquitate romana defenso*, Vitembergae MDCCIII. contra Spanhemium: SALOM. VAN TIL *disputatio historico-theologica de Petro Romae martyre, non pontifice*, Lugduni Batauor. MDCCX. AVGVSTINI CALMETI *disser-*

* exstat quoque in GOLDASTI *monarchiae sacri romani imperii tom.* III. eiusque principio.

** in eius *operibus* p. 1299. quae prodierunt Wirzeburgi MDXCVII. fol.

*** in eius *dissertation. quatern.* Lugduni Batauor. MDCXXIX. atque *operum tom.* II. p. 331.

* *antiquitatum apostolicar.* earumque *adpendice vitae Petri* p. 316.

** dissertatione, paullo post commemoranda.

dissertation sur le voiage de saint Pierre a Rome: * PETRI FRANCISC. FOGGINI *exercitationes historico-criticae de romano diui Petri itinere et episcopatu eiusque antiquissimis imaginibus*, ad Benedictum XIV. pontificem maximum, Florentiae MDCCXLII. 4. quibuscum coniungenda est: IO. CHRISTIAN. LEONIS *commentatio de diui Petri itinere et episcopatu, a Petro Franc. Foggino nuper vindicato*, Lipsiae MDCCXLIII. 4. ** Ea, quae scripta ac disputata sunt de quaestionibus: num Petrus Romae episcopus isque vniuersus, singulari potestate ac dignitate a christo praeditus, fuerit? num Paullus auctoritate Petro aequalis: immo eodem superior habitus sit; aut haberi debeat? maiori iure ad controuersias dogmatum; quam historiam ecclesiasticam referri possunt, hocque nomine a me omittuntur.

Pergo ad alia ingenii monimenta specialia de Petro. Ad chronologiam eius pertinent: GABRIEL. REEHAANII *kleiner gewisser Peterkalender; oder ausrechnung der wanderschaft Petri vnd Paulli, nach den iahren des leidens christi vnd damals regierenden kayser*, Vitembergae MDCXXIII. 4. IANI BIRCHERODII *series chronologica actorum sanctorum Petri et Paulli*, Hafniae MDCLXV. 4. CORNEL. DIETERICI KOCHII dissertatio, *quod chronologia henschenia-na, quae est in actis sanctorum antuerpiensibus, nihil iuuet profectionem Petri romanam*, Helmstadii MDCCXXI. BERNARDINI MEZZADRI *dissertatio critico-historica de viginti quinque annis romanae Petri cathedrae aduersus vtrumque Pagium*, quae vna cum alia de actis sanctorum martyrum, Cosmae et Damiani, nec non de monimentis basilicae, ipsis in vrbe erectae, Romae MDCCL. 4. prodiit: ***

Petrum non caelibem fuisse, ostendit IO. FRIDERICI MAYERI dissertatio de *Petri apostoli coniugio*, Vitembergae MDCLXXXIV.

---

* in *commentaire sur la bible tom.* VIII. p. 730. latine autem in eiusdem *prolegom. et dissertationib. in scripturam tom.* II. p. 285.

** plures auctores, qui Petri iter romanum vel adfirmant; vel negant, HANCKIVS de *romanarum rerum scriptoribus libr.* II. *cap.* 8. §. 21. seq. p. 53. recenset.

*** *acta eruditor.* MDCCLVI. p. 522.

MDCLXXXIV. MDCCXIII. Calamitati, qua is ob euangelium adnuntiatum adflictus fuit, lucem adferunt: IO. ERNESTI IMMAN. WALCHII, filii mei, commentatio de *vinculis Petri, ex antiquitate illustratis*, Ienae MDCCLVIII. SALOM. VAN TIL *disputatio historico-theologica de Petro Romae martyre; non pontifice*, Lugduni Batauorum MDCCX. cuius iam antea mentionem feci. Vincula romana ac hierosolymitana, quae Petro iniecta fuerunt, a christi cultoribus seruata iisque religiosum honorem habitum esse, probare voluit ac simul de templo, quod Romae a catenis his nomen habet: de festo die, memoriae illarum consecrato, deque miraculis, a deo per vincula ista editis, disseruit: MICHAEL ANGELVS MONSACRATVS *dissertatione de catenis sancti Petri*, Romae MDCCL. 4. * omnia autem haec enarrando, maxime monstrauit, quam altas radices superstitio egerit in animis adseclarum pontificis romani. **

§. XI.

Scriptores historiae apostolicae in eo quidem maxime elaborarunt, vt rebus Paulli ac Petri, quum illi inter diuinos legatos seruatoris nostri principes exstiterint, lucem praeferrent; attamen fuerunt, qui itidem singulari studio de *Andrea*, *Iacobo maiori*, *Ioanne*, *Bartholomaeo*, *Matthaeo*, *Thoma*, *Iuda Thaddaeo*, *Matthia*, exponerent, ac si illum adiungere velimus, de *Iuda ischariote* quoque ederent commentationes:

Lucem adspexerunt:

I. de *Andrea*: ANDR. DE SAVSSAY *Andreas, frater Simonis Petri; seu de gloria sancti Andreae apostoli libri* XII. in duas partes diuisi, Parisiis MDCLVI. fol. quod opus multis fabulis contaminatum est: GOTHOFREDI HANCKII *dissertatio historica de sancto Andrea apostolo*, Lipsiae MDCXCVIII. IO. FLORIANI HAMMERSCHMIDII *cruciger*

---

* *acta eruditor.* MDCCLV. p. 200.

** LVDOV. IACOBVS A SANCTO CAROLO exhibet in *bibliotheca pontificia* p. 178. syllabum scriptorum de rebus gestis Petri; sola autem illorum nomina adducit, neque adcurate; neque distincte.

tiger apostolicus, id est, sanctus Andreas apostolus, in vita, morte, martyrio, miraculis, encomiis, ceter. *descriptus,* Pragae MDCXCIX. 4. vbi etiam multa traduntur sine argumentis, ad probandum idoneis: CHRISTOPH. LEMMII *memoria Andreae apostoli*, Vitembergae MDCCV. 4. CAROL. CHRIST. WOOGII *presbyterorum et diaconorum Achaiae de martyrio sancti Andreae apostoli epistola encyclica, graece nunc primum ex codice bibliothecae bodleianae edita, latine versa, notisque et dissertationibus illustrata*, Lipsiae MDCCXLIX. 8. * Dissertationum prima ac secunda agit Woogius de vita ac martyrio, speciatim cruce Andreae; tertia autem adnititur monstrare, epistolam hanc auctoritatem germani monimenti prae se habere, suaeque eruditionis documenta praebet:

II. de *Iacobo maiori*: ANTON. CARACCIOLI *biga illustrium controuersiarum:* de *sancti Iacobi apostoli accessu in Hispaniam*, ac de *funere sancti Martini, a sancto Ambrosio procurato*, Neapoli MDCXXIII. 8. FRANCISC. A SANCTO AVGVSTINO MACEDO *diatriba de aduentu sancti Iacobi in Hispaniam*, Romae MDCLXII. 4. ADAMI ZAHNII *epistola, Iacobum maiorem apostolum carptim sistens*, Dresdae MDCCII. 4. AVG. MVLLERI *dissertatio de quaestione: vtrum tres fuerint numero Iacobi inter apostolos?* Vitembergae MDCCIV. GVIL. CVPERI *acta sancti Iacobi maioris, apostoli et martyris*, MDCCXXIV. fol.** quibus addi possunt: GODOFR. HENSCHENII *commentarius historicus de sancto Iacobo apostolo, filio Alphaei et sancto Iacobo, fratre domini* *** ac CASPAR. SANCTII *disputatio de sancti Iacobi praedicatione in Hispania:* *

III. de *Ioanne:* IO. GEORG. NEVMANNI dissertatio de *Ioanne apostolo et euangelista*, Vitembergae MDCXCII. IO. FLORIANI HAMMERSCHMIDII *discipulus, quem diligebat iesus, sanctus Ioannes euangelista in vita, morte, encomiis,*

* *act. eruditor* MDCCXLIX. p. 467. *nachrichten von einer hällischen bibliothec volum.* IV. p. 360.

** *memoires de Treuoux* MDCCXXI. *april.* p. 581. quae historia est in *act. sanctor.* tom. VI d. XXV. *iul.*

*** in *actis sanct. tom.* I. *mai.* p. 18.

* subiuncta eiusdem *commentar. in acta apostol.*

que adcalatione scripta est. IO. SE
NACHTII *dissertationes philologico-t*
loco Ioannis XXI, 22. Numburgi MD
tractantur quæstiones, vti in ipso tin
annes euangelista martyrium subierit?
rit? statim resuscitatus corporeque a
cælum fuerit? in sepulcro ad Ephesi
miat; an vero sine morte viuus in
translatus, inde sub tempora antich
Elia venturus et occidendus ab anti
merito ad locum hunc: CHR. i
dissertationem de *temperamento Ioan*
Gœttingæ MDCCXXXVIII. GEORG. A
GII *vindicias Ioannis apostoli a censu*
MDCCXXXIX. AVGVSTIN. CALME
mort de saint Iean l'euangeliste, * vna
CHR. AVGVST. HEVMANNVM **
TIVM MOSHEMIVM *** de Ioann
coniecto, ita sunt disputata, vt ille
fabulis adnumerare, haud dubitaret
Heumannum pugnaret:

---

* *dissertation. academicar.* p. 412.

IV. de *Bartholomaeo*: IO. ROBERTI *Nathanael Bartholomaeus*, Duaci MDCXIX. FABRICII PIGNATELLI liber de *apostolatu Nathanaelis Bartholomaei*, Parisiis MDCLX. 4. IO. NICOL. NAHRII dissertatio de *Nathanaele apostolo, a Bartholomaeo non diuerso*. Lipsiae MDCCXL. qui memorati auctores statuunt, Bartholomaeum esse eumdem cum Nathanaele, quemadmodum et alii sentiunt: FRANCISCI DINI *dissertatio historico-critica de translatione et collocatione corporis sancti Bartholomaei apostoli Romae in insula Lycaoniae; seu vindiciae breuiarii romani, aduersus dissertationes episcopi Mascambruni, Marii Viperae aliorumque*, Venetiis MDCCI. 4. Exstant etiam: *acta petitionis, decreti, donationis, recognitionis, ostensionis, repositionis, translationis, restitutionis et consignationis sacri corporis gloriosissimi apostoli sancti Bartholomaei in noua basilica, Beneuenti eidem erecta*, ceter. Beneuenti MDCXCVIII. 4.

V. de *Matthaeo*: MARII ANTONII MARSILII COLVMNAE liber de *vita et gestis Matthaei eiusque corporis in salernitanam vrbem translatione*, Neapoli MDLXXX. quo auctor Matthaeum nimium laudat cultuque superstitioso prosequitur: IO. MATTHAEI FLORINI *exercitatio historico-philologica de Matthaeo euangelista*: * IO. FRIDERICI FRISCHII dissertatio de *Leui, cum Matthaeo non confundendo*, Lipsiae MDCCXLVI.

VI. de *Thoma*: THOM. STAPLETONI liber de *tribus Thomis*, Coloniae Agripp. MDCXII. 8. quo describuntur res gestae Thomae apostoli, Thomae archiepiscopi cantuariensis et martyris; nec non Thomae Mori:

VII. de *Iuda Thaddaeo*: MICHAEL. FRIDERIC. QVADE commentatio de *vita Iudae apostoli*, Gryphiswaldiae MDCCXI. THEODOR. HASAEI *disquisitio de Leui, a christo ad apostolatum vocato, qua eum non, vt vulgo putatur, Matthaeum; sed Iudam Thaddaeum esse, ostenditur*: ** IO. CHRIST. BIEL *obseruatiuncula de Leui, Iuda Thaddaeo*: ***

VIII.

* legenda est in eius *exercitationum historico-philolog. fasciculo de origine et propagatione linguae graecae* ceter. p. 23.

** *bibliothec. bremens. volum.* V. p. 475.

*** *ibidem volum.* VI. p. 1038.

descriptus, Hagæ MDCC. 4.

In ordinem apostolorum a chri
fuit *Iudas ischariotes*; prodidit au
rem seque erga illum præbuit infen
historiam Iudæ huius pertinent, ea
PHILI RAYNAVDI *metamorphosis*
apostolique in latronem, vbi splendent gr
perire volens. Pessima vita fine optim
pessimus, Lugduni MDCXXXIV. 8. * G
citatio de *Iuda ischariote* : ** GEORG
HENCKII dissertatio de *proditore Iu*
peccato et pœnitentia, Rostochii MDC
MI KRACKEWIZII dissertatio de *Iu*
dem paciscente, Rostochii MDCCIV.
HEBENSTREITII dissertatio de *Iua*
bergæ MDCCXII. IO. GOTHOFR.
historia Iudæ ischariotæ momenta quæd
tiquitatum iudaicarum illustrata, H
MICHAEL. CHRISTIAN. RVSMEYE
de *historia Iudæ ischariotæ, apostoli et*
Gryphiswaldiæ MDCCXLII. MDCCXLIII.
FRANCISC. BVDDEI *meditationem*
veritatis euangelicæ teste, Ienæ MDCC
HENRIC. GOETZII commentatione

GEORG. GOETZII de *suspendio Iudæ*, Ienæ MDCLXI. ...BI ROESERI de *morte Iudæ proditoris christi*, Vi... ...rgæ MDCLXVIII. et iterum MDCCIII. TOB. ECK... ...DI de *funesto Iudæ exitu*, Vitembergæ MDCLXXXIX. ...HIMI KVHNII de *pernicie et morte Iudæ*, Argen... MDCXCIII. MATTHIAE BLOCHII de *interitu Iu-* ...Hafniæ MDCCVIII. Inprimis huc spectat concertatio ...orte Iudæ, in quam IACOB. GRONOVIVS, IACOB. ...ZONIVS atque alii venerunt. Edidit GRONOVIVS ...*itationes academicas de pernicie et casu Iudæ proditoris*, ...uni Batauor. MDCLXXXIII. 4. ac communiorem sen... ...m sequutus, statuit, loca Matthæi ac Lucæ optime ...liari posse, si dicatur, Iudam laqueo gulam sibi fre... quod Matthæus significet, ac corpus eius in vora... ..., eiusmodi cadaueribus destinatam et eminentibus ...asperam præcipitatum; hoc autem modo ruptum fuis... ...ti a Luca litteris consignatum sit. Opposuit se ei, ...r GVIL. SALDENVM,* cuius iam mentionem feci, ...CISCVS DERMASIVS; siue qui fictum nomen hoc ...dsciuit, IOACHIMVS FELLERVS in *epistola ad Ada.* *Rechenbergium de intolerabili fastu criticorum quorum-* ..., *speciatim Iacobi Gronouii*, *qua occasione et Abr. Ca-* ... *interpretatio de morte Iudæ a cauillationibus gronouia-* ...*vindicatur et noua pariter eiusdem Gronouii de casu Iudæ* ...*ntia exploditur*, Lipsiæ MDCLXXXVII. GRONOVIVS ...n memoratas *exercitationes academicas* iterum euulga... ...adiecit illis acerbam atque asperam responsionem; siue ...llam vocat, *legitimam et perspicuam earum defensionem*, ...duni Batauor. MDCCII. 4. ac simul in Perizonium no... ...ue eius in Aelianum, quibus ostenderat, vocem ἀπάγ- ...θαι de morte ab antiquioribus vsurpari, non ex su... ...dio tantum; verum etiam animi mœrore orta, anim... ...rtit. PERIZONIVS caussam suam egit in *disserta-* ...*de morte Iudæ et verbo ἀπάγχεσθαι, in qua expli-* ...*ur et conciliantur loca Matth.* XXVII, 5. *et Lucæ actor.* ... *ac vindicantur, quæ ad Aeliani variam historiam* V, 8. *erant*

* ...*mone præliminari otiorum theologicorum.*

erant notata, Lugduni Batauor. MDCCII. 8. ac postquam GRONOVIVS pugnauerat contra illam in *notitia et illustratione dissertationis nuperae de morte Iudae et verbo ἀπάγχεσθαι*, Lugduni Batauor. MDCCIII. 4. sequutae sunt: PERIZONII *responsio ad nuperam notitiam de variis Aeliani aliorumque auctorum locis*, Lugduni Batauor. MDCCIII. 8. ac *responsio* II. *ad notitiam secundam de Luca actorum* I, 18. *et variis Aeliani aliorumque auctorum locis*, Lugdunii Batauor. MDCCIII. 8. * Addendae sunt: FRANCISCI WOERGERI *symbola theologica et historica ad exercitationes academicas Iacobi Gronouii de Iuda proditore*, Lubecae MDCLXXXVIII. 12. **

§. XII.

Iam memoratis apostolis ex numero quatuor *euangelistarum*, qui historiam seruatoris nostri, diuinitus scriptam, reliquerunt, adiungendi sunt: *Marcus* et *Lucas*. De reliquis duobus, Matthaeo ac Ioanne, quum illi simul apostoli fuerunt, iam antea exposui ac quae ad eos pertinent, enumeraui scripta. Praeter legatos, christus elegit *septuaginta discipulos*, eo consilio, vt caelestis doctrinae propagandae caussa facerent itinera, de quibus itidem nonnulli commentati sunt, vti et de *viris apostolicis*; siue comitibus atque adiutoribus apostolorum.

Historiae *euangelistarum* lucem adferunt:

PETRI KIRSTENII *vitae euangelistarum quatuor*, *nunc primum ex antiquissimo codice manuscripto arabico caesareo erutae*, Bresl. MDCVIII. fol. *** qui liber non magnae dignitatis est atque auctoritatis, quum eo multa narrantur partim incerta; partim ficta:

FRI-

* scripta controuersiae huius recensentur quoque ab ITTIGIO *select. capitibus histor. ecclesiast. seculi primi cap.* VII. *sect.* 5. §. 27. p. 462. ac WOLFIO *cur. philolog. et critic. in Matthaeum* XXVII, 5. p. 390.

** de morte Iudae commentati etiam sunt: WEDELIVS *exercitat. medico-philolog. cent.* I. *decad.* I. p. I. LAKEMACHERVS *obseruat. philologicar. part.* V. p. 288. In *bibliothequ. britanniqu. tom.* XXIV. p. 98 exstat: *dissertation sur le genre de mort de Iudas.*

*** BAVMGARTENII *nachricht. von merckwürdigen büchern, volum.* VI. p. 10.

FRIDERICI SPANHEMII *exercitatio academica de historia euangelicae scriptoribus et in specie de Marco euangelista, quis ille et vbi scripserit:* *

DANIEL. GVIL. MOLLERI disputatio de *quatuor euangelistis*, Altorfii MDCXCIX.

IO. MATTHIAE FLORINI *exercitationum historico-philologicarum fasciculus de origine et propagatione linguae graecae et vitis quatuor euangelistarum*, Francofurti ad Moen. MDCCVII. 4. Addi possunt dissertationes: ERN. CHR. SCHROEDERI de *lingua euangelistarum, speciatim Matthaei et Marci, authentica*, Vitembergae MDCXCIX. IACOBI THOMASII de *insignibus quatuor euangelistarum*, Lipsiae MDCLXVII. ac Vitembergae MDCCXXI. **

Speciatim de euangelista Marco in lucem exierunt: BERNARDI IVSTINIANI *de Marci euangelistae vita, translatione et sepultura loco libri* III. *** THEODORI BIBLIANDRI *proteuangelion Iacobi, fratris domini: de natalibus christi et beatae Mariae, cum euangelica historia Marci euangelistae et vita eius*, Basileae MDLII. 8. IOANNIS STRINGAE *vita di san Marco, euangelista, con la translatione et apparitione del sacro suo corpo, fatta nella nobilissima chiesa, al suo nome dedicata in Venetia*, ceter. Venetiis MDCX. 8. FRID. SPANHEMII *exercitatio academica de historiae euangelicae scriptoribus et in specie de Marco euangelista, quis ille et vbi scripserit*, quam paullo ante iam adduxi: ANONYMI *relatio, Marci euangelistae corpus in insula Augia diuite episcopatus constantiensis quiescere, eruta e bibliotheca reipublicae ratisbonensis studio Eliae Ebingeri*, quam IO. GEORG. DORSCHEVS edidit atque adnotationibus auxit, Argentorati MDCXLV. 12. SAMVEL. MARESII commentatio de *Marco, euangelistarum secundo*, Groeningae MDCLXVIII. Quae de translatis reliquiis Marci ab vrbe Alexandria in Venetorum terram narrantur, ea incerta esse: immo falsa, ostendit idem *Dor-*

 scheus

* in eius *operum tom.* II. p. 266.

** adde eiusdem *dissertationes varii argumenti* p. 423.

*** *thesaur. antiquitat. et historiar. Ital. tom.* V. *part.* I. p. 171.

schius in *specimini sceletomaniae pontificiae circa reliquias Marci et Lucae*, Argentorati MDCXLIII. 12. adde HENRIC CHRIST. SCHWERINGII dissertationem de *euangelio sancti Marci*, Gryphiswaldiae MDCCX.

Qui cupit, res euangelistae *Lucae* intelligere; aut illustrare, illi inseruire possunt: IO. ABR. KOEHLERI *sanctus Lucas euangelista, dissertatione historica descriptus*, Lipsiae MDCXCVIII. IO. DIETERIC. WINCKLERI dissertatio de *Luca euangelista medico*, Lipsiae MDCCXXXVI. BENEDICT. GOTTLOB. CLAVSWITZII dissertatio de *Luca euangelista medico*, Halae MDCCXL. CHRISTIAN. LVDOV. SCHLICHTERI *ecloga historica, qua fabula pontificia de Luca pictore exploditur*, Halae MDCCXXXIV.

Nomina *septuaginta discipulorum* christi ac pauca de illorum vitis tradit auctor, qui sub DOROTHEI, episcopi tyrii, nomine *synopsin de* LXX. *discipulis* composuit; siue potius ex Dorotheo se exscripsisse, commentus est. Quae in synopsi hac habentur, ea inepta sunt ac nullam fidem prae se habent. Adiecit illam graece ac latine CAROLVS DV FRESNE *chronico paschali*.* Recentiori tempore de iisdem discipulis prodiit: MICHAEL. VRANII libellus, cuius titulus est: *septuaginta christi discipulorum; siue vt nonnulli codices habent aliisque probatur auctoribus, septuaginta duorum, nominum ἀποσημειώσεις et curriculi singulorum in euangelii praeconio historiolae, ex monimentis ecclesiasticis depromtae ac secundum Dorothei seriem expositae*, Smalcaldiae MDLXXXIX. 8. Conscripsit quoque CHRISTOPH. AVG. HEVMANNVS dissertationem de *septuaginta christi legatis*, Goettingae MDCCXLIII. **

Exstant praeterea ingenii monimenta, quibus vitae resque *virorum apostolicorum* explanatae sunt, nominatim: I.) *Barnabae* in PLACIDI PVCCINELLI *vita di san Barnaba apostolo, primo pastore di Milano*, Mediolani MDCXLIX. 4. STEPHANI LE MOYNE *exercitatiuncula de Barnaba*:***

CHRIST.

* FABRICIVS scriptum hoc adiecit *libris tribus de vita et morte Mosis*, a *Gaulmino* obseruationibus illustratis, p. 474.

** exstat illa in eiusdem *noua sylloge dissertationum part* 1. p. 120.

*** quae est in eius *prolegomenis ad varia sacra*.

CHRIST. FRID. BOERNERI *actis Barnabae et Paulli lycaonicis*, Lipsiae MDCCXIV. IOSEPHI ANTONII SAXII *vindiciis de aduentu Mediolanum sancti Barnabae apostoli, contra nonnullos recentioris aetatis scriptores*, Mediolani MDCCXLVIII, 4. * quibus Mediolanensium opinionem, Barnabam ex prouinciis, versus solis ortum positis, in Italiam venisse: speciatim Mediolani doctrinam salutarem adnuntiasse ibidemque coetum hominum christianae professionis primum omnium constituisse, contra Mabillonium, Papebrochium, Tillemontium, Bachinium tuetur: II.) *Timothei* in HERMANNI WITSII *exercitatione de vita Timothei*: ** III.) *Titi*, cuius res gestas ipse enarraui dissertatione de *Tito, viro apostolico*, Ienae MDCCXLI. ***

§. XIII.

In historia christi, apostolorum, euangelistarum, vbi vberior atque adcuratior explanatio illius fieri debeat, non omittenda sunt scripta illorum, quorum duplex est genus. Alia diuinam auctoritatem fidemque prae se habent ac constituunt codicem posterioris foederis; alia autem sunt adulterina, apocrypha, supposita, quemadmodum adpellantur. Vti in volumine noui testamenti varii habentur libri; ita hominum fraus itidem varia similiaque monimenta excogitauit ac per illam in lucem exierunt euangelia, acta apostolorum, epistolae, apocalypses fictae.

Exstiterunt eruditissimi viri, qui historiam librorum noui foederis persequerentur ac monstrarent, qui fuerint eorum auctores: quo sermone: quo tempore: qua occasione illi sint scripti: qualia exhibeant argumenta; praeter haec autem alia enarrarent capita. Generis huius sunt:

IO. GEORGII PRITII *introductio in lectionem noui testamenti*, qui liber adparatu multarum rerum vtilium, iusta breuitate ac perspicuitatis virtute multum se commendauit.

* *acta erudit.* MDCCLV. p. 713.

** *miscellaneor. sacror. tom.* II. p. 557.

*** locum ei tribui in *miscellaneis* meis *sacris* p. 708.

dauit. Ex quo is primam lucem aspexit Li
12.* sæpius litterarum formis impressus au
locupletatus fuit. Sequuta est editio
MDCCXXII. 8. cum adnotationibus; non
Io. Erhardi Kappii: ** tertia ibidem MDCCX
tamentis aucta: quarta itidem Lipsiæ MDCCX
vel. Gottlob Hofmanni, qui introductionem
rem atque vtiliorem reddidit: singulares
atque editionem hanc ita ornauit, vt merito
neat. *** Agitur libro hoc de singulis euangeli
lis eorumque scriptis; attamen non hæc
argumenta pertractata sunt, quæ ad rem
riam, chronologiam, geographiam ac vari
sacras pariter ac profanas, pertinent:

IVSTI WESSELI RVMPAEI *commentatio*
bris noui testamenti in genere, cum præfatio
Carpzouii, Lipsiæ MDCCXXX. 4. et MDCCLVII.
mentatio priorem partem operis, ab auctore
plectitur hocque nomine tantum de scriptis
neratim exponit ac multa tradit, quæ non
riam; quam ad philologiam ac criticam
Posteriore parte de singulis noui testamenti
animus ei fuit; impediuit autem mors, quomi
videret:

IACOBI LENFANTII *gründliche vorb*
über neues testaments nuzlich zu lesen, Lipsiæ
iterum MDCCXLV. 8. cum præfatione *Io. Lan*

---

* *memoires de Treuoux* MDCCXII. *ianuar.* p. 72. *u*
ten, 1704. p. 163.

** *deutsche acta eruditorum volum.* VIII. p 38. CLERI
ancienn. et modern. tom. XXII. p. 51. *samlung von*
theologischen sachen, 1722. p. 1082.

*** *acta erudit.* MDCCXXXVIII. p. 537. *samlung*
neuen theologischen sachen, 1738. p. 355. *deutsche act*
XIX p 718.

* *iournal literair. part.* XVI. p. 370. *act. erudit.* MDCC
COLERI *auserlesene theolog. bibliotb. volum.* V. p. 35
alten und neuen theologischen sachen, 1730. p. 845.

nisi, * qui liber exhibet interpretationem germanicam præfationis generalis *noui testamenti*, a *Beausobre* et *Lenfant* cum notis gallice editi, Amstelodami MDCCXVIII. 4. Exponitur illo de geographia noui testamenti: de nummis ebræorum: de lectionibus variantibus, capitibus, versibus noui-testamenti: de hæresibus tempore apostolorum: de versionibus noui testamenti suntque ibi pauca, quæ ad historiam librorum noui fœderis pertinent. Eam ob caussam is maiori iure scriptis exegeticis adnumerari potest:

IO. REINHARD. RVSII *introductio in nouum testamentum, generatim spectatum*, Ienæ MDCCXXXV. 4. quam duabus dissertationibus publice defendit, ac quamuis non speciatim de singulis scriptis noui testamenti commentatus sit; varia tamen edisseruit, ad historiam eorum vniuerse spectantia, verbaque fecit de noui testamenti titulo, argumento, auctoritate, diuisione, integritate ac commentariis in illud quibusdam. **

IO. DAVID. MICHAELIS *einleitung in die göttlichen schriften des neuen bundes*, Gœttingæ MDCCL. 8. *** qui de singulis libris noui testamenti erudite egit multaque adtulit, ab aliis argumenti huius scriptoribus prætermissa; aut non diligenter satis diiudicata:

FRIDERIC. GVIL. ELLENBERGERI *einleitung in die bücher des neuen testaments, in einer wissenschaftlichen form mitgetheilet*, Halæ MDCCLVII. 8. * quod compendium antequam in lucem exiret, auctor edidit: *præliminaria ad introductionem in nouum testamentum*, Halæ MDCCLIV. 4. Præter iam memoratos auctores, ii adiuuant studium historiæ huius, qui vel de omnibus codicis sacri; vel de quibusdam noui testamenti libris notitiam dederunt, infra loco, illorum proprio, a me adducendi. Merito et huc referenda sunt: IO. MILLII *prolegomena noui testamenti*, vna cum DANIEL. SALTHENII *commentatione in historia canonis sacrique textus noui fœderis, a Io. Millio in pro-*

 legoma-

* COLERI *auserlesene theolog. biblioth. volum.* V. p. 409.

** LILIENTHALII *exegetische bibliothec* p. 193.

*** KRAFTII *theologische bibliothec, volum.* V. p. 500.

* *ibidem volumin.* XI. p. 144.

legomenis ad nouum testamentum tradita, part priores, in quibus agitur de libris noui testa nonis constitutione: de epistolis Paulli I. et II. *ad ses: de epistola ad Corinthios, quae periit: de ad Corinthios ac de epistola ad Romanos*, R MDCCLII. 4. Nec a loco hoc plane alienu mo, insigne opus NATHAN. LARDNERI, l cano compositum atque inscriptum: *the c gospel history*, quum id ad auctoritatem fid rum noui testamenti diuinorum confirma Magno enim studio Lardnerus testimonia sanorum ac christianorum recensuit atque probant, vera esse gesta, in libris noui f Prima operis huius pars prodiit Londini iterum cum quibusdam additamentis MDCC ac post illam secunda, quumque hæc duob luminibus constat, omnia illa itidem Londi forma maiore octaui ordinis lucem vide MDCCXXXIV. secundum MDCCXXXV. tertiu quartum MDCCXL. quintum MDCCXLIV. se septimum MDCCXLVIII. octauum MDCCL. n decimum MDCCLIII. vndecimum MDCCLI MDCCLV. Edidit quoque LARDNERVS: *the first book of the second part of the crediti history*, cuius primum volumen MDCCLVI. orbis eruditi venit. In eo expositio fact noui testamenti: de quatuor euangelistis: mentariis sacris ac tempore, quo illi scr ma pars iam memorati præclari operis a *Wolfio* in linguam latinam conuersa est atq tulo: *fides historiæ euangelicæ; siue facta, in nouo testamento commemorantur, veterum vel saluatoris nostri et apostolorum ætate; vel*

* *nachrichten von einer hällischen bibliothec, volum* GARTENII *nachrichten von merckwürdigen büch volum.* X. p. 351. KRAFTII *theologische bil* p. 169. CLERICI *bibliothequ. ancienn. et moder* p. 376. *tom.* XXVIII. p. 87. *bibliothequ. raisonnée*

xerunt, testimoniis confirmata, Bremae MDCCXXXIII. 8. * Eiusdem partis belgica interpretatio, *a Cornelio Westerbaen* composita, Vltraiecti prodiit; germanica autem sub titulo: *glaubwürdigkeit der euangelischen geschichte*, lucem adspicere coepit Berolini MDCCL. 8. cum praefatione *Siegmund. Iacob. Baumgartenii*, ad quam conficiendam primum *Dauid Bruhnius*: deinde *Io. Dauid Heilmannus* manum admouit.

De scriptis noui testamenti apocryphis videantur:

IO. DALLAEI *de pseudepigraphis apostolicis; seu libris VIII. constitutionum apostolicarum apocryphis libri tres*, Harderuici MDCLIII. 8. quod ingenii monimentum singulare tantum argumentum de scriptis apostolorum adulterinis complectitur atque oppositum praecipue est Francisco Turriano eiusque sententiae, *constitutiones apostolicas* originem suam omnino ad legatos christi referre atque a Clemente romano collectas esse. ** Plura alia exstant scripta de *constitutionibus* his, quibus de auctoritate illarum in vtramque partem disputatur; nimis autem longum esset, si singula percensere vellem:

THOMAE ITTIGII dissertatio de *pseudepigraphis christi, virginis Mariae et apostolorum*, qua monimenta haec diligenter commemorantur ac supposita illa esse, erudite ostenditur: ***

IO. ANDR. SCHMIDII dissertatio inscripta: *pseudonouum testamentum*, Helmstadii MDCXCIX. qui illud copiose satis ita enarrat, vt postquam de pseudepigraphis generatim disseruit, pseudo-euangelia, acta, epistolas et apocalypses exhibeat ac de singulis his scriptis, minus veris, notitiam suppeditet:

IO. ALBERTI FABRICII *codex apocryphus noui testamenti, collectus, castigatus testimoniisque, censuris et animaduersionibus illustratus*, cuius quum pars prima ac secunda

* *samlung von alten und neuen theologischen sachen*, 1733. p. 1013.

** *nachricht von den stollischen büchern*, *volum.* II. p. 502.

*** tenet illa in *heptade dissertationum*, eiusdem *adpendici dissertationis de haeresiarchis aeui apostolici et apostolico proximi* addita, primum locum p. 97.

cunda lucem adspexisset Hamburgi MDCCIII. 8.* p[...] eodem loco MDCCXIX. 8. accessit.** Opus hoc [...] diligenter feliciterque confecit, vt omnium alior[um] industriam longe superaret ac libro ipsi locum [...] huius scripta principem conciliaret. Referri [...] G. H. ELSINGII dissertatio de *pseudepigraphis* [...] MDCCVII. generatim autem agunt quoque de [...] stamenti apocryphis LVDOV. ELLIES. DV[...] MILLIVS * atque alii.

§. XIV.

Quum commemorationem scriptorum [...] baptista, christo, apostolis, euangelistis, [...] discipulis virisque apostolicis ad finem per[...] ad ea ingenii monimenta, quæ notitiam nob[...] *patrum ordinis sacri* resque illorum explanant, [...] omnino scire oportet, quando faciliorem feli[...] operam ad studium historiæ ecclesiasticæ [...] limus, quoniam ea, quæ ad sic dictos pa[...] eorum, monimenta, dogmata, facta, merit[...] nobiliorem partem rerum, in ciuitate christia[no]rum, constituunt. De patribus his ecclesi[...] quorum tabula nunc sequitur, in lucem pro[...]

ABR. SCVLTETI *medulla theologiæ patrum*, [...] mum per partes; deinde coniunctim non semel [...] rum atque iterum in conspectum publicum ven[...] pars prodiit Ambergæ MDXCVIII. 4. cum præfa[...] *dis Parei*, et denuo litteris descripta est, ibidem [...] quæ editio in titulo quarta, emendatior atque [...]

* *iournal des sauans* MDCCV. *april.* p. 460. *memoires de* [...] MDCCV. *mai.* p. 838. CLERICI *bibliotheq. choif. tom.* IV. [...] BERNARDI *nouuelles de la republiqu. des lettres* MDCCIII. [...] p. 623. *acta eruditor.* MDCCIII. p. 377. *noua litteraria* [...] MDCCIII. p. 158. *vnschuldige nachrichten*, 1703. p. 284. [...] CII *historia bibliothec. part.* VI. p. 382.

** *vnschuldige nachrichten*, 1719. p. 832. LILIENTHALII [...] *sche bibliothec* p. 397. REIMARI *vita Fabricii* p. 125.

*** *prolegom. sur la bible libr.* II. *cap.* 6. p. 87.

* *prolegomen. noui testament.* §. CXXX. seq. p. 15.

tur: secunda Neapoli Nemetum MDCV. 4. et vt itidem inscriptio habet, Ambergae MDCXV. 4. tertia Neapoli Nemet. MDCIX. 4. quarta Heidelbergae MDCXIII. 4. Quatuor hae partes coniunctim vnoque volumine lucem viderunt, hoc titulo: *medulla theologiae patrum syntagma, in quo theologia priscorum primitiuae ecclesiae doctorum, qui ante et post concilium nicaenum floruerunt, methodo analytica et syntheticae expressa atque a Roberti Bellarmini, Caesaris Baronii, Gregorii de Valentia aliorumque pontificiorum corruptelis ita vindicatur, vt liquido adpareat, penes solas reformatas ecclesias esse doctrinae et veritatis euangelicae antiquitatem*, Francofurti MDCXXXIV. 4. In opere hoc auctor de ipsis patribus eorumque vitiis, breuiter tamen, disseruit; scriptorum autem, quae illi ad posteros transmiserunt, analysin vberiorem atque adcuratiorem exhibet ac dogmata illorum per praecipua theologiae capita recenset, ita vt ea ad sociorum suorum religionis; siue reformatorum partes trahere, adnitatur, quemadmodum adductus titulus ostendit: *

AVGVSTI VARENII *rationarium theologicum de scriptoribus ecclesiasticis seculi primi*, Rostochii MDCLXIX. 4. ac *seculi secundi*, eodem loco MDCLXXIII. 4. de quibus scriptoribus auctor ita commentatur, vt cum generatim de illorum auctoritate ac distributione disputet; tum speciatim de singulis illis, siue germani sint; siue dubii; siue suppositi, exponat:

IO. HVLSEMANNI *patrologia*, quae edita fuit cum eiusdem *vindiciis sacrae scripturae* ac *praelectionibus academicis in librum concordiae*, tanquam *adpendix ad articulum* XVI. *de ecclesia repraesentatiua in patribus ecclesiae antiquae, exhibens catalogum eorum doctorum, qui patrum nomine vulgo adpellantur*, cura *Io. Adam. Scherzeri*, Lipsiae MDCLXX. 4. Sunt quaedam in *patrologia* hac minus recte tradita, quae auctor sine dubio emendasset, si ad illam euulgandam ipse se admouere voluisset: **

CHRI-

* FABRICII *histor. bibliothec. part.* III. p. 429. *nachricht von den stollischen büchern volum.* I. p. 420. REIMMANNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 348.

** vide LVDOVICI *adnotationes* ad ITTIGII *schediasma de auctoribus, qui de scriptoribus ecclesiasticis egerunt* p. 32.

CHRISTOPHORI SANDII *tractatus de veteribus scriptoribus ecclesiasticis*, qui eiusdem *nucleo historiae ecclesiasticae* praemissus, prodiit Cosmopoli, id est, Amstelodami MDCLXVIII. 8. et iterum Coloniae; siue itidem Amstelodami MDCLXXVI. 4. Percensentur in eo tam scriptores canonici atque apocryphi noui testamenti; quam ecclesiastici, qui ante concilium nicaenum vixerunt, non sine diligentia; attamen nec sine notis prauae doctrinae arianae, cui Sandium se addixisse, constat:

CASP. HEVNISCHII *aetates patrum praecipuorum, ex certis fundamentis historicis atque chronologicis adcurate demonstratae. Adiecta est etiam chronologia conciliorum sex oecumenicorum*, Rotenburgi MDCLXXVII. 8. Enarrantur libro hoc patres ordine litterarum; varii autem inter illos referuntur, qui patribus, stricte atque adcurate sic dictis, minus adnumerari possunt:

GVILIELMI CAVEI *apostolici, or the history of the liues, acts, death and martyrdoms of those who were contemporany with, or immediately succeded the apostles, as also the most eminent of the primitiue fathers for the first three hundred years*, Londini MDCLXXVII. et iterum MDCLXXXII. MDCLXXXVI. fol. Eiusdem *ecclesiastici, or the history of the liues, acts, death and vritings of the most eminent fathers of the church, that flourishd in the fourth century*, ceter. Londini MDCLXXXIII. MDCLXXXVI. fol. * Volumen hoc a *Salom. Bor* in linguam belgicam translatum est atque in conspectum publicum venit vna cum CAVEI *antiquitatibus apostolicis*, itidem belgice redditis, ac *Hermanni Witsii* praefatione eiusdemque *exercitatione de vera Paulli et Iacobi sententia in doctrina de iustificatione*, Traiecti ad Rhenum MDCXCVIII. fol. ** Idem opus in sermonem germanicum conuersum, sub titulo: *antiquitates patrum et ecclesiasticae; oder leben, wandel, lehr, todt vnd marter der apostolischen vater, welche zur zeit der apostel; oder gleich darnach gelebet haben, wie auch der vornehmsten vater in den vier ersten iahrhunderten*, Bremae

* *acta eruditor.* MDCLXXXV. p. 85.

** NEOCORI *bibliotheca librorum nouorum tom.* II. p. 191. 289.

CCI.4. in lucem exiit. Præmissa est dicta *Hermanni Witsii*), ex interpretatione belgica CAVEI *antiquitatum apo-* eiusdemque *antiquitatum patrum et ecclesiastica-* inta; pertinet autem ea non ad has; sed ad il- ad *apostolicas antiquitates.* In opere ipso Caueus descripsit vitas virorum apostolicorum ac patrum, tuor primis seculis a nato christo floruerunt: singu- industriam vimque ingenii ac iudicii probauit at- partes boni historici impleuit:

OLAI LE NOVRRY *adparatus ad bibliothecam* *veterum patrum et antiquorum scriptorum eccle-* *Lugduni editam, in quo, quidquid ad eorum scri-* *doctrinam, variosque scribendi et docendi modos per-* *dissertationibus criticis examinatur et illustratur.* duo tomi operis huius separatim prodierunt: is MDCXCIV.8.* alter eodem loco MDCXCVII.8.** non solum vterque coniunctim denuo litteris de- magnaque accessio facta est, Parisiis MDCCIII. fol. hinc quoque tomum maioris formæ nouus isque accessit, itidem Parisiis MDCCXV. fol.*** Priori tionis huius de scriptoribus primi ac secundi secu- teriori autem de iis, qui tertio ac quarto seculo ve- religionis christianæ contra gentes profanas defen- , copiosissime disseruit Nourrius eamque commen- tationem sequutus est, vt exponat, quæ ad cuiusque scriptores generatim pertinent, atque inquirat, quale fuerit ingenium: quæ studia, quæ occupationes, ribendi occasiones: quales exstiterint doctrinæ atque christianæ hostes, contra quos sua tulerunt arma: orum ac reliquorum christi sectatorum scholæ, ac quæ lia. Exhibet adcuratam analysin cuiusque scripti ne illud germanum sit; an adulterinum, disputat; præ- c autem agit de codicibus manuscriptis et editionibus: varias

eruditor. supplement. tom. II. p. 527.

eruditor. MDCXCVIII. p. 550.

moires de Treuoux MDCCIV. *octobr.* p. 286. *decembr.* p. 401. XVI. *mai.* p. 803. *iournal des sauans* MDCCIII. *april.* p. 426. XVI. *iul.* p. 29. *acta eruditor.* MDCCIV. p. 1.

varias addit animaduersiones, veluti dissertationes, ac quæ in scriptis patrum notabilia sunt, ea explicat atque illustrat. Ita dedit Nourrius adparatum multarum rerum eruditarum ac perutilium, præsertim in studiis historiæ ac theologiæ patrum ecclesiæ. Id dolendum est, cœptum ab eo opus non continuatum fuisse atque ad finem perductum; *

GOTTLIEBII STOLLII *aufrichtige nachricht von den leben, schriften vnd lehren der kirchenväter der ersten vierhundert iahre nach der geburt vnsers heilandes*, Ienæ MDCCXXXIII. 4. ** qui liber laudabilem auctoris diligentiam commendat ac liberiores sententias de patribus eorumque dogmatibus exhibet; non omnia autem satis adcurate tradita sunt.

§. XV.

Sunt, qui non omnes quidem; aut plerosque patres ordinis sacri percensent; in eo tamen operam suam posuerunt, vt vel de quibusdam; aut certi generis antiquioribus christianorum doctoribus exponerent; vel singulares illorum, maxime fama, virtute ac meritis illustrium, vitas describerent. Commentarii huiusmodi auctorum quum in lucem exierunt publicam, instituti mei ratio postulat, vt eorum quoque commemorationem faciam atque ita pleniorem notitiam scriptorum de patribus ecclesiæ suppeditem. Locum hunc sibi vindicant:

PETRI HALLOIXII *illustrium ecclesiæ orientalis scriptorum, qui sanctitate iuxta et eruditione primo et secundo christi seculo floruerunt et apostolis conuixerunt, vitæ et documenta*, duobus tomis, quorum prior Duaci MDCXXXIII. posterior ibidem MDCXXXVI. fol. lucem adspexit. Vitas resque præcipuorum ecclesiæ orientalis scriptorum, qui seculo primo ac

* vide LVDOVICI *adnotationes* ad ITTIGII *schediasma de auctoribus, qui de scriptoribus ecclesiasticis egerunt* p. 39.

** *actor. eruditor. supplementor. tom.* X p. 520. COLERI *auserlesene theolog. bibliothec, volum.* VI. p. 1055. *nachricht von den stollischen büchern volum.* I. p. 408. vbi STOLLIVS ipse librum suum de patribus ecclesiæ ita recenset, vt varia adnotet, quæ ad illum emendandum atque augendum pertinent.

et secundo vixerunt, auctor diligenter ac fuse enarrauit: ex libris eorum protulit documenta: notas addidit theologicas, philosophicas et historicas. Adquisiuit sibi opus hoc magnam existimationem apud eruditissimos viros:

GVILIELMI ERNESTI TENTZELII *exercitationes selectæ*, Lipsiæ MDCXCII. 4. quibus de scriptis Clementis romani, Ignatii, Polycarpi, Iustini martyris, Anthenagoræ, Theophili antiocheni, Tatiani, Hermiæ, Iacobi nisibensis et Ephræmi syri adcurate exponitur ac plerorumque vita enarratur:

THOM. ITTIGII *dissertatio de patribus apostolicis; seu scriptoribus ecclesiasticis, qui apostolorum comites et discipuli fuisse, perhibentur:* *

IO. CLERICI *vnpartheyische lebensbeschreibung einiger kirchenväter vnd ketzer, namentlich Iustini martyris, Clementis alexandrini, Origenis, Cypriani, Prudentii, Gregorii nazianzeni, Eusebii, Pelagii vnd Cœlestii aus dessen bibliotheque vniuerselle ins deutsche vbersetzet*, Halæ MDCCXXI. 8. cum præfatione *Christiani Thomasii.* ** Vitæ hæ lectione dignæ sunt illeque laudandus est, qui eas ex CLERICI *bibliotheca vniuersali* collegit: in sermonem germanicum conuertit ac coniunctim iuris publici fecit. Nonnullæ harum vitarum, vt Clementis alexandrini, Eusebii cæsariensis, Gregorii nazianzeni et Prudentii, in linguam quoque anglicanam translatæ, prodierunt Londini MDCXCVI. 8.

IO. CASPAR. LOESCHERI *de patribus africanis libri duo*, quorum primus Rochlitii MDCCXXII. 8. secundus autem eodem loco MDCCXXIV. 8. prodiit. Iam supra mentionem eorum feci.

Multi singulares commentarios de vita ac lucubrationibus certi cuiusdam doctoris antiquioris scripserunt resque eius gestas illustrarunt. Omnes illos percensere, animus mihi non est, ne iusto longior esse videar; sed sufficiat, quosdam horum auctorum commemorasse ac specimentantum

---

* Est eiusdem *bibliotheca patrum apostolicorum* Lipsiæ MDCCIX. 8.

** *von alten vnd neuen theolog. sachen,* 1721. p. 614.

fide, vita ac scriptis commentatus est
SVETI *dissertationes præuiæ in Irenæi*
cunda de Irenæi vita, gestis et script
eiusdem doctrina agitur: *** *la vie de*
siis MDCCXXIII. 12. duobus voluminibu

III. de *Clemente alexandrino:* IO.
tres dissertationes de Clemente alexandri
illius *vitam et scripta:* secunda *philosop*
diuisionem ac tertia *philosophiæ finem*, *m*
ctum illius exhibet, Halæ MDCCVI. ac
LICIS BIELKCII dissertatio de *Cleme*
que erroribus, quam vna mecum præ
MDCCXXXVII.**

IV. de *Tatiano*: LVDOVICI DV
GERVE dissertatio de *Tatiano:* ***

V. de *Tertulliano:* PETRI ALLI
Tertulliani vita et scriptis, quæ vna cu
sertationibus, de *sanguine iesu christi*
Augustini et de *conciliorum quorumuis*

---

* prodierunt iterum in auctoris *illustrium ec*
rum vitis, tom. II. p. 151.

Parisiis MDCLXXX. 8. publicae luci exposita fuit; epitem illius, gallice scripta, praemissa est TERTVL-*apologetico*, latine et gallice Amstelodami MDCCI. 8. sub titulo: *extrait d'un dissertation critique, tertullien et ses ouurages*, sine auctoris nomine: DE TTE *histoire de Tertullien et d'Origene*, Parisiis XV. et Lugduni MDCXCI. 8. RENATI LAVRENT. LA BARRE AC IACOBI PAMELII *vita Tertul-*.. IO. IOACHIMI ZENTGRAVII *exercitatio de rtulliani ad montanistas*, Argentorati MDCCVI. 4. ** de *Cypriano*: ANONYMI *vita Cypriani*, Parisiis 8. IO. PEARSONII *annales cyprianici*: *** CI DODWELLI *dissertationes cyprianicae*, Oxonii XXIV. 8.* PRVDENTII MARANI *vita Cypriani*:** *de saint cyprien*, Parisiis MDCCXVII. 4. qua etiam scriptorum eius et notae criticae historicaeque et diss. theologicae de controuersiis eius temporis ha-***

de *Origene*: IACOBI MERLINI *apologia pro Ori-* STEPHANI BINETI liber de *salute Origenis et an illustriora ingenia sint peruersiora*, Parisiis IX. 8. MDCXXXI. 12. PETRI HALLOIXII *Origenes sive Origenis vita, virtutes et documenta libris IV.* MDCXLVIII. fol. PETRI DAN. HVETII *origeniana*, quibus

---

sa est TERTVLLIANI *operibus*.
litteraria hamburg. MDCCIV. p. 77.
ti sunt CYPRIANI *operibus*, a *Fello* editis, Oxonii XXII. fol. Bremae MDCXC. Amstelodami MDCXCIX. fol.
acta eruditorum MDCLXXXIII. p 45.
editor. MDCLXXXVI. p. 61. BAELII *nouuelles de la re-des lettres* MDCLXXXVI. *mai.* p. 532. Exhibentur *dis-* hae etiam in CYPRIANI *operibus*, quae Amstelodami CIX. fol. prodierunt.
ur in CYPRIANI *operibus*, a *Baluzio* et *Marano* editis, Pa-DCCXXVI. fol.
al des sauans MDCCXVII. *april.* p. 429. *mai.* p. 491. *acta* MDCCXVIII. p. 292.
in latina editione ORIGENIS *operum*, cura *Merlini* euulgata, MDXII. MDXIX. fol.

quibus large atque adcurate narratur Origenis vita, illius doctrina ac scriptis exponitur: * DE LA M *histoire de Tertullien et d'Origene*, Parisiis MDCLXXV. jam antea mentionem feci: IO. HENRICI HOR *storia origeniana; siue de vltima origine et progressu Origenis tractatus singularis*, Francofurti MDCLXX. MEISNERI *tractatus historico-theologicus de Origen genianis*, cuius secunda editio prodiit Vitembergæ MDCC antea autem is in formam disputationis academicæ ctus ac publice defensus fuit ibidem MDCLXV. LV DOVCINI *histoire des mouuemens arriuez dans l' suiet d'Origene et de sa doctrine*, Parisiis MDCC.

VIII. de *Hippolyto*: IACOBI BASNAGII *siones de vita, morte et scriptis Hippolyti*: *** C AVG. HEVMANNI *dissertatio, in qua docetur, qualis episcopus fuerit Hippolytus, seculi tertii scri clesiasticus*, Gœttingæ MDCCXXXVII.

IX. de *Gregorio thaumaturgo*: NICOLAI M PALLAVICINI *vita Gregorii thaumaturgi*, MDCXLIX. 8. IO. LVDOV. BOYE dissertatio de *thaumaturgo, episcopo neocæsariensi*, Ienæ MDCCIX.

X. de *Eusebio cæsariensi*: IO. CHRIST. ERNESTI sertationes de *Eusebio, episcopo cæsariensi*, MDCLXXXVIII.

XI. de *Athanasio*: GOTTFR. HERMANTII *Athanase, patriarche d'Alexandrie*, Parisiis MDCL duobus tomis et 8. itidem duobus voluminibus: MA NI LVBATHI dissertatio de *exsiliis Athanasii*, Vit MDCXCI. IO. ANDR. SCHMIDII disputatio de *Athanasio baptizante*, Helmstadii MDCCI. IVSTI FO NINI dissertatio de *anno emortuali sancti Athanasii triarcha alexandrini*, Romæ MDCCXLII. 4. BER

* HVETIVS *origeniana* sua præmisit ORIGENIS *commentariis scripturas*, quum illi studio eius primum in lucem exir thomagi MDCLXVIII. fol.

** *acta eruditor.* MDCC. p. 471. BERNARDI *nouuelles de la* *que des lettres* MDCC. *septembr.* p. 285.

*** CANISII *lectionum antiquarum*, ab eo editarum, tom. I. p.

DE MONTFAVCON *animaduerſiones in vitam et ſcripta Athanaſii:* *

XII. de *Cyrillo hieroſolymitano:* ANTON. AVGVST. TOVTTAEI diſſertationes de *vita ac rebus geſtis Cyrilli:* de eiusdem *ſcriptis et doctrina:* **

XIII. de *Epiphanio:* ANONYMI *hiſtoire et vie de ſaint Epiphane, archeueque de Salamine*, Pariſiis MDCCXXXVIII. 4. ***

XIV. de *Ephraemo:* MICHAEL. HOYERI *vita Ephraemi*, Duaci MDCXL. GVIL. ERNESTI TENTZELII diſſertatio de *Ephraemo ſyro:* * GOTHOFRED. VOCKERODTI commentatio de *euangelicae veritatis et pietatis doctore antiquo, Ephraemo ſyro*, Gothae MDCCX. IO. CHRISTOPH. COLERI *diſquiſitio critica in ſelecta hiſtoriae litterariae de Ephraemo et Io. Damaſceno, ſyris, capita*, Vitembergae MDCCXIV.

XV. de *Baſilio magno:* GOTTFRID. HERMANTII *vie de ſaint Baſile et de ſaint Gregoire de Nazianze*, Pariſiis MDCLXXIV. 4. duobus tomis:

XVI. de *Gregorio nazianzeno:* CAESAR. BARONII liber de *vita nazianzeni*, cum notis DAN. PAPEBROCHII: ** GOTTFR. HERMANTII *vie de ſaint Baſile et de ſaint Gregoire de Nazianze*, quam paullo ante adduxi: IO. GOTTOFR. SCHVPARTI diſſertatio de *Gregorio nazianzeno, cognomento theologo*, Gieſſae MDCCXXI.

XVII. de *Chryſoſtomo:* GOTTFR. HERMANTII *vie de ſaint Iean Chryſoſtome*, Pariſiis MDCLXIV. 4. ibidem MDCLXV. 8. duobus tomis, Lugduni MDCLXXXIII 8. itidem duobus tomis: *vita beati Ioannis, dicti Chryſoſtomi*, Halae MDCCII. 8. cuius auctor eſt BALTHASAR KOEPKENIVS;

---

* praemiſit illas *collectionis nouae patrum et ſcriptorum graec. tomo* II.

** adiunctae ſunt CYRILLI *operibus*, quae *Touttaeus* Pariſiis MDCCXX. fol. edidit: confer: *memoires de Treuoux* MDCCXXI. *decembr.* p. 2353.

*** *nouor. actor. eruditor. ſupplement tom.* V. p. I. *ſamlung von alten und neuen theologiſchen ſachen*, 1738. p. 497.

* eſt in eius *exercitation. ſelectar. part.* I. p. 273.

** in *actis ſanctor. tom.* II. *d.* IX. *mai.* p. 373.

periis, *excerpta sunt*. IO. HEN
tatio de *Ioanne Chrysostomo*, Argen
XVIII. de *Hilario:* IOANNIS
tio de *vita et scriptis Hilarii* :*** P
Hilarii, *ex ipsius scriptis ac veterum*
gnum concinnata: *
XIX. de *Ambrosio* : GOTTFR.
saint Ambroise, *archeueque de Milan*,
vita Ambrosii, a IOANNE COSTER
RONIO *** ac monachis benedicti
atque in lucem edita:
XX. de *Hieronymo* : ** HIERON
Hieronymi vita, *ex ipsius potissimum*
leti MDXCVII. 4. IO. CINELLII
Florentiæ MDCLXXXVIII.*** IO. MA
Ierome, *prétre solitaire et docteur*

---

* *iournal des sauans* MDCCIV. *ian.* p. 25.
la republiqu. des lettres MDCCIV. *febr.* p.
** exstat *tom.* XIII. *operum* CHRYSOSTOM
cem emisit, p. 91.
*** addita est HILARII *operibus*, cura G
cem productis.
* praemissa est HILARII operibus studio

I. 4. * IOSEPHI RENATI *storia della vita dell' dottore della chiesa santo Girolamo*, Venetiis LVI. 4. ** SEBASTIANI DOLCI *maximus Hierony-a sua scriptor; siue de moribus, doctrina et rebus ui Hieronymi stridoniensis, catholica ecclesia docto-simi, commentarius, ex ipsismet eius operibus de-editus, illustratus*, cum vindiciis Hieronymi ad Dallaeum atque alios, Anconae MDCCL. 4. ***

de *Augustino*: POSSIDII *vita et indiculus scri-Augustini*, quod vtrumque opusculum non solum ue cum AVGVSTINI *operibus* editum est; sed paratim prodiit studio *Ioan. Salinas*, ita inscriptum: *Augustini, hipponensis episcopi, vita, auctore Possi-lamensi episcopo, ad manuscriptos codices recensita no-lustrata*, Romae MDCCXXXI. 8. * IORDANI *vita* d: ** inprimis *vita Augustini*, copiose a monachis tinis, maxime ex Augustini libris, descripta: *** *gloriosissimo padre santo Agostino*, Praeneft. XIII. 4. * Ad controuersiam de reperto Augustini pertinent: IVSTI FONTANINI disputatio de *cor-Augustini, Ticini reperto*, Romae MDCCXXVIII. 4. ** *ectorum atque allegatorum, in quibus, ossa sacra, Ticini sione sancti Petri in calo aureo anno* MDCXCV. *reper-sacras Augustini, hipponensis episcopi et ecclesia docto-nias, probatum est et nouissime iudicatum*, Venetiis

 MDCCXXIX.

---

es de Treuoux MDCCVII. *ianuar.* p. 3. *iournal des sauans* VI. *aug.* p. 780. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwür-lichern volum.* VIII. p. 45.

ruditor. MDCCXLIX. p. 145.

eruditor. MDCCLIII. p. 329. KRAFTII *theolog. biblioth.* VII. p. 282.

uditor. MDCCXXXIV. p. 18.

auit illam HOMMEY *supplement. patrum* p. 569.

n hanc complectitur *tomus* XI. AVGVSTINI *operum*, quae cura horum benedictinorum prodierunt, editionis antuerpien-nfer: *acta eruditorum* MDCCI. p. 248.

g von alten vnd neuen theologischen sachen, 1725. p. 73.

eruditor. MDCCXXX. p. 91. *supplement du iournal des sauans* XXIX. p. 620.

MDCCXXIX. 4. duabus partibus. * In praefatione, FVLGENTIVS BELLELLIVS praemisit, historia co-
siae huius enarratur:

XXII. de *Rufino* exstat: *la vie de Rufin, pretre de l'Aquilée*, Parisiis MDCCXXIV. 12. duobus voluminibus

XXIII. de *Paullino*: FRANCISCI SACCHII *Paullini*: *** PETRI FRANCISCI CHIFLETII *illustratus*, Diuione MDCLXII. 4. IO. BAPTIST. L. *vita Paullini*: * LVDOV. ANTON. MVRATORII *tationes ad Paullini poemata*, ** vbi multa dicta ... vitam resque gestas Paullini illustrant: *la vie de Paulin, eueque de Nole, auec l'analyse de ses ouvrages, dissertations sur quelques points importans de sa* ... Parisiis MDCCXLIII. 4. ***

§. XVI.

Hactenus de doctoribus ac scriptoribus eccle- antiquioris aetatis. Quemadmodum de illus- tis, gestis scriptisque multos variosque commenta- boratos fuisse atque in lucem publicam emissos, co- ratio eorum, antea instituta, ostendit; ita exstiteru- que, qui similem industriam ad id adhiberent, vt virorum ordinis sacri medii ac recentioris tempo- ditarent deque eorum vitis, ingenii monimenti- bus, factis singulari studio exponerent.

Quum et doctorum scriptorumque ecclesi- qui aetate media ac recentiore vixerunt, mention- minime induxi animum, ingenii monimenta de illor- rebusque diligenter atque adcurate percensere. Ei

* *acta eruditor.* MDCCXXXI. p. 215.

** *iournal des sauans* MDCCXXV. *april.* p. 391.

*** exstat in PAVLLINI *operum* editione antuerpiensi ... et in *actis sanctor. tom.* IV. *iun.* XXII. p. 193.

* quae habetur in PAVLLINI *operibus*, a *le Brun* editis, MDCLXXXV vna cum dissertationibus, quae itidem ad vitam ac scripta illustranda spectant.

** in eius *anecdot. latin. tom.* I. p. 141.

*** *memoires de Treuoux* MDCCXLIV. *august.* p. 1419.

ommemoratio, vbi illam suscipere vellem, nimis lon-
e atque ab instituto meo aliena; immo superuaca-
Qui enim historiae litterariae generatim enarrandae
dederunt, illorum industria in eo quoque versata est,
ores de vitis eruditorum, speciatim theologorum,
ent. Eam ob caussam sufficiat, quosdam tantum
huius atque argumenti, ad locum hunc spe-
auctores indicasse. Illis, qui notitiam scriptorum me-
tis cupiunt, commendanda est: IO. ALBERTI FA-
I *bibliotheca latina mediae et infimae aetatis*, cuius
primum ac secundum Hamburgi MDCCXXXIV.
ac quartum ibidem MDCCXXXV. quintum eodem
CCXXXVI. prodiit ac postquam Fabricius mortali-
tam finierat, sextum idque vltimum addidit CHRI-
SCHOETTGENIVS, ibidem MDCCXLVI. 8.
eca haec opus est magnae eruditionis, diligentiae
ilitatis. Inter eos, qui tempore hoc floruerunt ac
suorum memoriam ad posteros propagarunt,
doctores, vti dicuntur, scholastici. De illis exstant:
THOMASII *dissertatio historica de doctoribus scho-
lasticis*, Lipsiae MDCLXXVI. ADAMI TRIBBECHO-
de *doctoribus scholasticis et corrupta per eos diui-
humanarumque rerum scientia*, Giessae MDCLXV. 4.
MDCCXIX. 8. cum *Christ. Aug. Heumanni* praefa-
origine, adpellatione, natura atque ἀσοφία theolo-
philosophiae scholasticae; qui liber tamen, vti et alia
odi scripta, non tam de ipsis scholasticis eorumque
monimentis; quam de philosophia ac theologia
exponunt hocque nomine merito a me omittuntur.

entiorum theologorum vitae multae in conspectum
uditi venerunt; ita tamen inter se diuersae, vt aliae
ranos ac reformatos coniunctim: aliae ad solos lu-
s: aliae ad certas prouincias vrbesque, maxime Ger-
, spectent: in aliis porro doctorum ecclesiae, de qui-
tur, numerus maior sit: in aliis minor. Ob ra-
, antea a me adlatam, satis esse, puto, si quarum
nunc sequitur, adducantur:

IACOBI VERHEIDENII *praestantium aliquot theologorum, qui romanum antichristum oppugnarunt, effigies et elogia librorumque catalogi*, Hagae comit. MDCII. qui liber quum factus esset rarior, illum denuo litteris describendum curauit *Frideric. Roth - Scholtzius*, non, vt titulus habet, Hagae comit. sed Noribergae MDCCXXV. fol.

IO. BISMARCI *vita et res gestae praecipuorum theologorum, quorum ministerio deus, postrema hac mundi senescentis aetate, doctrinam ecclesiae, corruptelis et erroribus pontificiis oblitteratam et pene oppressam, repurgauit et restituit. Liber primus, continens vitam et res gestas theologorum witebergensium*, Halae MDCXIV. 4. qui liber scriptis quidem rarioribus adnumeratur; neque autem magnam adcurationem ostendit; neque singularem promittit vtilitatem;*

MELCHIORIS ADAMI *vitae germanorum theologorum, qui superiori seculo ecclesiam christi voce scriptisque propagarunt et propugnarunt, congestae et ad annum vsque* MDCXVIII. *deductae*, Francofurti MDCXVIII. Heidelbergae MDCXX. Francofurti MDCLIII. 8.** qui non omnibus satisfecit. In laudibus theologorum, quorum vitam enarrat, iusto copiosior; in scriptis autem eorum commemoratis breuior est:

THEOPHIL. SPIZELII *templum honoris reseratum, in quo L. illustrium aeui huius orthodoxorum ac beate defunctorum theologorum philologorumque imagines exhibentur et quibus siue in sacram; siue litterariam rem meritis, quibus item monimentis librisque editis; vel manuscriptis inclaruerint, diserte ostenditur*, Augustae Vindelic. MDCLXXIII. 4.*** Continentur libro hoc maxime laudationes virorum eruditorum; non vitae, debita cura scriptae. Accessit ANTONII REISERI *epistola ad auctorem de claris quibusdam aeui huius theologis*;

HENRICI

* VOGTII *catalogus libror. rarior.* p. 128. CLEMENT *bibliotheque curieus. historiqu. et critiqu. tom.* IV. p. 259. REIMMANNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 157.

** coniunctim cum eiusdem *vitis iureconsultorum, politicorum, medicorum et philosophorum* prodierunt illae sub titulo: *vitae eruditorum, cum Germanorum; tum exterorum*, Francofurti MDCCV. fol.

*** FABRICII *histor. bibliothec. part.* V. p. 489.

HENRICI WITTENII *memoria theologorum, nostri seculi clarissimorum, renouata decades XVI.* Francofurti ab anno MDCLXXIV. ad annum MDCLXXXV. 8. duobus voluminibus. * Non ipse Wittenius vitas theologorum descripsit; sed dissertationes tantum, funeribus eorum consecratas, atque orationes collegit ac coniunctim edidit, ex quo facile iudicare licet, qualis honor operi huic sit habendus. Attamen id praebet vtilitatem, quum scripta illorum, quorum vitae exhibentur, non sine diligentia enarrata sunt;

HENRICI PIPPINGII *sacer decadum septenarius, memoriam theologorum, nostra aetate clarissimorum, renouatam exhibens. Accessit septenarius eorum, qui, vtut theologi professione haud fuerint; scripta tamen ediderunt; aut transtulerunt; aut incohoata reliquerunt, theologica*, Lipsiae MDCCV. 8.** eiusdem *trias decadum, memoriam theologorum, nostra aetatis clarissimorum, renouatam exhibens, sacro decadum septenario iungenda*, Lipsiae MDCCVII. 8. *** Auctor exemplum Wittenii sequutus est, quumque laborem illius coeptum continuare voluit, itidem programmata, in obitum theologorum, quorum memoria opere hoc conseruatur, conscripta exhibuit; constat autem, eam esse dissertationum funebrium rationem, vt illae non tam adcuratam vitarum historiam; quam laudes complectantur. Scripta eorum, de quibus exponitur, satis diligenter atque adcurate percensentur;

IO. GEORG. IOCHII *vitae theologorum, eruditione et scriptis insignium*, Francofurti MDCCVII. 8. quo libro coniunctae habentur vitae quorundam reformatorum theologorum, a diuersis auctoribus compositae: *

GEORGII HENRICI GOETZII *elogia germanorum quorundam theologorum seculi XVI. et XVII.* Lubecae MDCCVIII. 8. eiusdem: *elogia germanorum quorundam theologorum*, Lu-

* REIMMANNI *catalog. bibliothec. theolog.* p. 172.

** *acta erudítor.* MDCCV. p. 230. REIMMANNI *catalog. bibliothec. theolog.* p. 173.

*** *acta erudítor.* MDCCVII. p. 282.

* REIMMANNI *catalogus bibliothec. theolog.* p. 175.

becæ MDCCIX. 8.* In vtroque libro componendo auctor Wittenium ac Pippingium imitatus est et vti illorum opera reddere voluit perfectiora ac continuare; ita non ipse theologorum vitas enarrauit; sed programmata atque orationes, quibus illorum memoria posteris commendata est, iunctim iuris publici fecit ac notitiam quamdam scriptorum suppeditauit:

ERDMANN. VHSEI *leben der berumtesten kirchenlehrer vnd scribenten des XVI. vnd XVII. iahrhunderts nach christi geburt*, Lipsiæ MDCCX. 8.** vbi theologi, quorum vitæ describuntur, ordine litterarum dispositi sunt; liber autem ipse non ita scriptus est, vt ex eo adcuratior vberiorque notitia commemoratorum ecclesiæ doctorum hauriri queat:

IO. CHRISTOPH. WENDLERI dissertatio de *præcipuorum quorumdam seculi XVI. et XVII. theologorum lutheranorum eruditione, in ecclesiam meritis et scriptis*, Altorfii MDCCX. quam cum præside *Christophor. Sontagio* defendit. Theologi, qui recensentur ac laudantur, sunt: Lutherus, Melanchthon, Flacius, Chemnitius, Tarnouius, Gerhardus et Geierus:

IO. IACOBI MOSERI *beytrag zu einem lexico der ietztlebenden lutherisch- vnd reformirten theologen in vnd um Teutschland, welche entweder die theologie öffentlich lehren; oder sich durch theologische schriften bekant gemacht haben*, Zullichauiæ MDCCXL. 4.

ERN. FRID. NEVBAVERI *nachricht von den ietztlebenden euangelisch- lutherischen vnd reformirten theologen in vnd um Teutschland*, ceter. *als eine fortsetzung, verbesserung vnd ergäntzung des Moserischen lexici*, cuius libri pars prior Zullichauiæ MDCCXLIII. 4. posterior ibidem MDCCXLVI. 4. prodiit. Addi potest: LVDOVIC. ELL. DV PIN *bibliotheque des auteurs separez de la communion de l'eglise romaine du XVI. et XVII. siecle*, Parisiis MDCCXVIII. MDCCXIX. 8. quatuor tomis, qua bibliotheca non solum nonnulli doctorum ecclesiæ lutheranæ ac refor-

* *acta eruditor.* MDCCIX. p. 138. 521. REIMMANNI *catalog. bibliothec. theolog.* p. 174.

** *acta eruditor.* MDCCX. p. 220.

atae; sed etiam quidam familiae socinianae atque ar-
e commemorantur, ita vt auctor ostendat, se reli-
praesulis romani adsectatoribus alieniorem esse a par-
udiis. Scriptores de vitis theologorum, qui in certis
ciis atque vrbibus munere suo perfuncti sunt, omit-
um eorum supra in syllabo auctorum historiae eccle-
particularis iam mentionem feci, licet non omnium;
n multorum. Nec exiguus est numerus illorum, qui
im huius atque illius theologi vitam singulari studio
mandarunt, nominatim ex ordine theologorum nostro-
Lutheri, Melanchthonis, Matthesii, Brentii, Wel-
Chytraei, Gerhardi, Speneri atque aliorum; sed et
tacere, modus commentandi, mihi praescriptus,

CAPITIS SEPTIMI

DE

PTIS HISTORIAE ECCLESIASTICAE

SECTIO VI.

DE

TIS HISTORIAE ECCLESIASTICAE NOVI MENTI, QVAE AD SINGVLARIA ARGV- NTA SPECTANT, SPECIATIM DE PRO- PAGATIONE RELIGIONIS CHRISTIANAE.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

...orantur scripta, quibus ex-r generatim de propagatio- gionis christianae speciatim- ecclesiis apostolicis §. I. *...o principe christiano, in- primis Constantino magno rebus- que eius* §. II. *De expeditionibus cruciatis ac reli- giosis equitum ordinibus* §. III. *Ac de legationibus religiosis* §. IV.

m promissus caelestis ille doctor, iesus christus, ad- paruisset, non solum ipse hominibus monstrauit, quae credenda sint atque agenda, quando salutem sem- piternam

piternam consequi velint; sed etiam benigne ac sapienter curauit, vt religio christiana per vniuersum orbem propagaretur. Magnum opus hoc commissum est legatis, ab ipso christo vocatis, hique et omnibus gentibus arcana dei euangelica per cælestem gratiam vimque verbi diuini tam feliciter patefecerunt, vt salutaris doctrinæ christianæ lux omnes terras illuminaret ac cœtus fierent eorum, qui christum profiterentur.

Ad historiam propagatæ doctrinæ christianæ generatim pertinent:

ARNOLDI MERMANNI *theatrum conuersionis gentium totius orbis; siue chronologia de vocatione omnium populorum et propagatæ per vniuersum orbem fidei christianæque religionis descriptio*, Antuerpiæ MDLXXII. 8. *

MARTINI BEERII *fortpflantzung des euangelii*, Noribergæ MDCLIV. 12. quo libro narratur propagatio euangelii ab apostolorum temporibus vsque ad Lutherum: **

IO. MARCKII *oratio* de *christianismi propagati admirandis*, habita Lugduni Batauor. MDCCII. ***

BENEDICTI PICTETI *oratio de christi trophæis, euangelii progressibus et populorum ad christum conuersione*, Geneuæ MDCCXII. 4. *

ROBERTI MILLAR *history of the propagation of christianity in seueral ages, and ouerthrow of paganism, wherein the christian religion is confirmed, the present state of the heathen is inquired into, and methods for their conuersion offered*, cuius libri editio secunda Londini MDCCXXVI. 8. lucem vidit, duobus voluminibus: **

10.

* est etiam in GVALTERII; siue GRVTERI *chronico chronicorum*, *tom* I. p. 96. vna cum indice populorum conuersorum, litterarum ordine composito atque inscripto: *sancti piscatoris Petri sagena.*

** *vnschuldige nachrichten*, 1711. p. 322.

*** addita est eiusdem *historiæ paradisi* p. 867.

* subiuncta est eius *decadi dissertationum theologicar. de religionis christianæ præstantia ac diuinitate*, Geneuæ MDCCXIX. 8.

** *iournal des sauans* MDCCXXVI. *octobr.* p. 274. *the present state of the rep. of letters* MDCCXXVIII. *septembr.* p. 181. *octobr.* p. 305.

IO. ALBERTI FABRICII *salutaris lux euangelii, toti per diuinam gratiam exoriens; siue notitia historico-logica, litteraria et geographica propagatorum per orbem christianorum sacrorum*, Hamburgi MDCCXXXI. 4.* ...nia, quae ad propagatam religionem christanam per-..., siue illa antiqua; siue media; siue noua aetate eue-...; tam diligenter tamque adcurate et erudite narrata ... explanata sunt, vt liber hic cunctis aliis scriptis argu-... huius dignitate atque vtilitate sua praestet.

...oriam coetuum sanctiorum, qui cura fideque legato-... christi instituti sunt, illustrant:

... FRANCISCI BVDDEI *ecclesia apostolica; siue de ...clesia christiana sub apostolis commentatio historico-...ica, quae et introductionis loco in epistolas Paulli ...que apostolorum esse queat*, Ienae MDCCXXIX. 8.** ...tur de methodo apostolica, demonstrandi verita-... religionis christianae contra paganos homines ac iudaeos: ...conuersiis apostolorum: de concilio hierosolymitano: ...archia ecclesiae apostolicae: de vita moribusque chri-...rum ac ritibus quibusdam ecclesiae apostolicae. Ante-... liber hic in lucem emissus est, BVDDEVS dissertatio-... publici fecit de *statu ecclesiarum apostolicarum, ea-...que, ad quas Paullus epistolas suas scripsit*, Ienae ...***

...OBI VSSERII *dissertatio de Asia lydiana; siue pro-... et de septem in ea ecclesiis metropoliticis*, Londini ...XXVII. 8.

... BENEDICTI CARPZOVII programma de *septem ecclesiis*, Lipsiae MDCXCVIII.

CHRI-

...ditor. MDCCXXXII. p. 113. *sammlung von alten vnd neuen sachen*, 1732. p. 476. COLERI *auserlesene theol. bibliothec* VI. p. 1.

...nal des sauans MDCCXXX. *octobr.* p. 267. *iournal literaire* ...V. p. 191. *bibliotheque raisonnée tom.* III. p. 244. *acta eru-...* MDCCXXIX. p. 478. *samlung von alten vnd neuen theologi-...* 1730. p. 621. COLERI *auserlesene theolog. bibliothec*, IV. p. 302. LILIENTHALII *exegetische bibliothec* p. 387.

...cum habet in eius *miscellaneor. sacror. part.* II. p. 215.

CHRISTOPHORI CELLARII dissertatio de *septem ecclesiis Asiae, diuina apocalypsi memoratis et de exsilio Ioannis apostoli*, Halae MDCCI. *

THOMAE SMITHI *septem Asiae ecclesiarum et Constantinopoleos notitia*, Londini MDCLXXI. et Vltraiecti MDCXCIV. 8. vbi autem tantum status praesens harum ecclesiarum describitur:

GOTTLOB. FRIDERIC. GVDII *commentatio historico-exegetico-critica de ecclesiae ephesinae statu, inprimis aeuo apostolico, vna cum posteriorum vinculorum Paulli eiusque martyrii vindiciis*, Lipsiae MDCCXXXII. 8. Addita est GEORGII MAIORIS *vita Paulli*: **

VALENTIN. CRVSII dissertatio de *statu Ephesinorum, ad quos scripsit Paullus, ante, in et post conuersionem*, Hafniae MDCCXXXIII.

FERDINAND. STOSCHII *demonstratio exsistentiae ecclesiae thyatirenae, tempore apostoli Ioannis, vt et de Lydia, purpuraria thyatirensi*, Francofurti ad Viadr. MDCCXXXIX.

§. II.

Post apostolorum tempora euangelii doctrina salutaris latius propagata est coetusque christianorum non solum conseruati; sed etiam ampliores facti sunt, in regionibus ac prouinciis, versus solis ortum pariter ac occasum positis. Ad hanc sacrorum verorum progressionem multa adtulit exemplum ac cura imperatoris romani, qui primus seruatori nostro nomen dedit eumque professus est. Ac quamuis in terris lumen euangelii, quod ibi ortum erat, exstinctum fuerit hominesque ad pristinam religionem superstitiosam redierint, denuo tamen illud radios suos emisit.

Inter imperatores Constantinum magnum exstitisse primum, qui sacra christi amplecteretur, satis probatum est. Res

* legenda etiam est in eiusdem *dissertationibus academic.* p. 412. et HASAEI et ICKENII *nou. thesaur. theolog. philolog.* tom. II. p. 1033.

** *samlung von alten und neuen theolog. sachen*, 1733. p. 135. *derselbe acta erudit. volum.* XIV. p. 661.

...dus christianæ memorabile caput historiæ ecclesiasticæ ...stituunt, quumque de illis multa ac varia ingenii mo... exstant, ea ad locum hunc apte referenda esse, exi... Alia generatim explanant Constantini huius con... ...onem eumque primum fuisse christianorum imperato... monstrant, cuius generis sunt:

...ETRI FRANC. CHIFLETII liber de *loco, tempo... ...teris adiunctis conuersionis Constantini magni ad fi... christianam, cum dissertatione de vno Dionysio et de san... ...tini temporum ratione*, Parisiis MDCLXXVI. 8.

...NRAD. SAMVEL. SCHVRZFLEISCHII differtatio ...mo *christiano imperatore*, Vitembergæ MDCLXXIX.*

... FRIDER. KOEBERI commentatio: *an Constantinus ...primus christianorum imperator?* Geræ MDCLXXX. 4.

...RISTOPHOR. CELLARII dissertatio de *primo ...christiano*, Halæ MDCXCVIII. **

...NARDI DE VARENNE; siue quod verum eius ..., CHAN DE MOVLIN *histoire de Constantin le ..., premier empereur chretien*, sex libris, Parisiis ...VIII. 4. ***

...dunt scriptores, Constantinum magnum per signum ...ab eo in cælo visum, ad religionem christianam ...dam adductum fuisse. De signo hoc crucis multa ...putata. Plerique adfirmant, illud omnino adpa... de ratione autem eius ita inter se discrepant, vt ...aculis: alii rebus naturalibus id adnumerent. Non ...tamen, qui signum hoc confictum esse ab Eusebio; ...ipso imperatore, arbitrantur. Spectant huc sequen... ...pta:

...ICOLAI BARINGII *dissertatio epistolica de crucis ... Constantino conspecto*, Hanou. MDCXLV. 8.

...LAVDII DV MOLINET *dissertation historique sur ..., que Constantin eut de la croix de notre seigneur, ... par des medailles*: * 10.

... est in *disputationibus* eius *num.* LXXII.
...*tationum academicar.* p. 299.
...*nal literaire tom.* XIV. p. 102. *bibliotheqn. francoise tom.* XIII.
... *journal des sauans* MDCLXXXI. *april.* p. 130.

IO. FRIDERIC. KOEBERI dissertatio de *cruce, a Constantino magno in cælo visa:*

IO. ANDR. SCHMIDII dissertatio de *luna in cruce visa*, Ienæ MDCLXXXI. qua verisimillimum esse, statuit, crucem, a Constantino magno visam, phænomenon fuisse naturale:

IO. IOACHIMI WEIDNERI dissertatio de *Constantino magno, signo crucis christi, in nubibus viso, ad christianismum inaugurato*, Rostochii MDCCIII.

IO. CHRISTOPH. WOLFII dissertatio de *visione crucis, Constantino magno in cælo oblata*, Vitembergæ MDCCVI. qua visio hæc eiusque veritas contra Tollium, Huberum, Arnoldum, Thomasium defenditur: *

IO. ALBERTI FABRICII *exercitatio critica, qua disputatur, crucem, quam in cælis vidisse se, iurauit Constantinus imperator, fuisse phænomenon naturale in halone solari*, Hamburgi MDCCVI. **

DE GRAINVILLE *dissertation sur la verité de la vision de Constantin.* ***

Refertur præterea, Constantinum non solum signum crucis in cælo vidisse; sed etiam paullo post ipsi in somno adparuisse christum ac præcepisse, vt militari signo, ad similitudinem crucis, in cælo oblatæ, fabricato in præliis vteretur, huicque mandato Constantinum satisfecisse. Lucem historiæ huic adferunt: DAN. GVIL. MOLLERVS dissertatione de *labaro constantiniano*, Altorfii MDCXCVI. IACOB. FRIDERIC. BORCHMANNVS, cuius prodiit: *dissertatio historico-critica de labaro*, Hafniæ MDCC.

Romani episcopi adsectatores commenti sunt, Constantinum magnum a Siluestro, pontifice romano, baptismum accepisse atque a lepra, qua adflictus fuerit, liberatum esse. Id quod, tamquam fabulam, quum alii reiecerunt, controuersia orta est ac varia vtriusque partis scripta in lucem prodierunt. In numero illorum sunt:

REGI-

* *noua litterar. hamburg.* MDCCVI. p. 103.

** *ibidem* p. 191. Exstat etiam *exercitatio* hæc in eius *bibliothec. græc. volum.* VI. p 8.

*** in *memoires de Treuoux* MDCCXXIV. *iun.* p. 1004.

REGINALDI POLI dissertatio de *baptismo Constanti-* *magni*, Romæ MDLXII. Louanii MDLXIX. 8. *

IO. BVSAEI disputatio de *baptismo Constantini magni*, ...tiæ MDLXXXIX.

...I. SCVLTETI *confutatio Cæsaris Baronii de ba-* *Constantini magni*, Neostadii MDCVII.

BALTHAS. GVALTHERI *diatriba elenchtica de Con-* ... *magni baptismo, donatione et legatione ad concilium* ... contra Baronium et Bisciolam, Ienæ MDCXVIII.

...IL. ERNEST. TENTZELII *examen fabulæ romanæ* ... *baptismo Constantini magni aduersus defensionem* ... *a Schelstrate susceptum*, Vitembergæ MDCLXXXIII. **

...NICOLAI *historica dissertatio de Constantini baptismo,* ... *et a quo fuerit celebratus*, Parisiis MDCXC. 12. ... ...tor omni studio id agit, vt ostendat, Constanti- ...magnum Romæ a Siluestro salutari aqua ablutum ...ceque in rem argumenta, sententiæ huic contrà ...fringere adnititur:

...EWALDI DALHVSII dissertatio de *baptismo Constan-* ..., Hafniæ MDCXCVI.

...ONII SANDINI dissertatio de *baptismo Constan-* .... ***

...ipsa Constantini magni professione christiana non- ...re iudicant: immo sunt, qui, eum fuisse chri- ..., negant. Ab aduersariis his atque obtrectato- ...perator defensus est ac pro caussa eius prodierunt:

...R. KVNADI *Constantinus magnus euangelicus*, ...gæ MDCLX. 4. et iterum MDCLXVI. 4. qui IODOCI ...I *Constantino magno romano catholico* Coloniæ MDCLX. ... est; spectat autem is non generatim ad Constantini ...religionem christianam, vti nunc memoranda scripta:

IO.

...oque in ROCABERTI *bibliothec. pontific. tom.* XVIII ...

...itum est in eius *exercitation. selectar. partem* I. p. 299.

...in lucem inter eius *dissertationes historicas ad vitas pontific.*

principes christiani, a pontificibus
citati, ad illam recuperandam *exp*
tur, *cruciatas* susceperunt, eo consi
perhibebant, vt religionem christian:
rum tamen tristiorem fuisse exitum
in rem tempore isto religiosi *equi*
sunt, vt christianis eorumque rebu

Scriptorum de *expeditionibus cr*
ætate, qua sic adpellatum bellum sac
runt; vel illi suppares exstiterunt;
tiores. Illorum multa monimenta
uenerunt. Quædam coniunctim euulg
GARSIVS in opere, cuius titulus est
cos; siue orientalium expeditionum et
rosolymitani historia, a variis illius a
commendata, Hanouiæ MDCXI. fol. d
Ante eum REINERVS REINECCI
suam in eo posuit, vt nonnullos arg
iuris publici faceret. Edidit primum
mitanum, id est, de bello sacro histo
XII. Helmstadii MDLXXXIV. 4. *** d
huius *partem secundam* eaque præter
THONI *historiam orientalem:* MAR

NICOLAVS HENELIVS, cuius exſtat: *commentatio, qua donationis conſtantinianæ falſitas adſeritur:* *

IOACHIMI HILDEBRANDI diſſertatio de *donatione Conſtantini magni*, Helmſtadii MDCLXI. et MDCCIII.

LAVRENTII ARRHENII *refutatio commenti de donatione Conſtantini magni*, Vpſaliæ MDCCXXIX. 8. Tabula ipſa donationis ſæpe numero græce ac latine edita ac commentariis illuſtrata fuit. ** Sufficiant hæc maxime de ſingularibus iisque præcipuis ſcriptis, quæ ad res Conſtantini magni chriſtianas pertinent. ***

Iam ante Conſtantinum magnum fuerunt inter imperatores romanos, qui ſe erga homines profeſſionis chriſtianæ mites ac benignos præberent atque edicta pro illis promulgarent. Spectant huc: GOTTLOBII FRIDERIC. GVDII *paganus, chriſtianorum laudator et fautor*, Lipſiæ MDCCXLI. 4. IO FRIDERICI HIRTII diſſertatio de *imperatorum ante Conſtantinum magnum erga chriſtianos fauore*, Ienæ MDCCLVIII. *

Quales origines ac progreſſiones ſacrorum chriſtianorum fuerint in diuerſis orbis partibus harumque regionibus ac prouinciis, ſcriptores hiſtoriæ eccleſiaſticæ particulares; ſiue auctores commentariorum de rebus geſtis eccleſiarum in Luſitania, Hiſpania, Galliis, Anglia, Scotia, Hibernia, Italia, Germania, Belgio, Heluetia, Dania, Hungaria, Bohemia, Polonia, Morauia, Tranſiluania; nec ſolum in Europa; ſed etiam in Aſia, Africa, America, oſtendunt. Quos quum ſupra enarraui, commemorationem illorum nunc omitto; addo autem, coniugia interdum occaſionem præbuiſſe propagationis doctrinæ ſalutaris. Perſequutus eſt hanc rem paullo ante

 adductus

* in eius *otio vratislau.* p. 165.

** vide FABRICII *biblioth. græc. volum.* VI. p. 4.

*** plures ſcriptores de Conſtantino magno recenſent: VOGTIVS *hiſtoria litteraria Conſtantini magni*, Hamburgi MDCCXX. 8. FABRICIVS *ſalutari luce euangelii* p. 260. ſeq. GVDIVS *ſpeciminе bibliothecæ diſputation. et obſeruation. de ſelectis hiſtor. eccleſiaſtic. capitibus* p 114. ſeqq.

* quæ ad argumentum hoc explanandum pertinent, ea inprimis FABRICIVS *ſalutari luce euangelii cap.* XII. p. 229. diligenter collegit.

adductus GOTTLOB. FRIDERIC. GVDIVS in disserta ne de *felici christianæ religionis propagatione per conu* Lipsiæ MDCCXXVI.* qua exempla ex prioris ac poster foederis monimentis historicis atque ecclesiasticis rece tur atque illustrantur.

§. III.

Quum Palæstina a mahomedanis occupata es principes christiani, a pontificibus romanis maxime citati, ad illam recuperandam *expeditiones*, vti dic tur, *cruciatas* susceperunt, eo consilio, quemadmod perhibebant, vt religionem christianam propagarent; q rum tamen tristiorem fuisse exitum, constat. Eand in rem tempore isto religiosi *equitum ordines* insti sunt, vt christianis eorumque rebus prospicerent.

Scriptorum de *expeditionibus cruciatis* alii vel ead ætate, qua sic adpellatum bellum sacrum gestum est, fu runt; vel illi suppares exstiterunt; alii autem sunt rec tiores. Illorum multa monimenta historica ad nos p uenerunt. Quædam coniunctim euulgauit IACOBVS BO GARSIVS in opere, cuius titulus est: *gesta dei per fra cos; siue orientalium expeditionum et regni Francorum h rosolymitani historia, a variis illius aeui scriptoribus litte commendata*, Hanouiæ MDCXI. fol. duobus voluminibus. Ante eum REINERVS REINECCIVS quoque opera suam in eo posuit, vt nonnullos argumenti huius auct iuris publici faceret. Edidit primum: *chronicon hieros mitanum, id est, de bello sacro historiam expositam li* XII. Helmstadii MDLXXXIV. 4.*** deinde adiecit chron huius *partem secundam* eaque præter alia, exhibuit H THONI *historiam orientalem*: MARCI PAVLLI Ven *itinerarium*, Helmstadii MDLXXXV. 4. Postea plura gen

* addita est eius *pagano christianorum laudatori et fautori* p. 12
** quæ duobus tomis operis huius contineantur, recenset FA CIVS *salutari luce euangelii cap.* XXX. p. 522. seqq.
*** auctor historiæ huius est ALBERIVS Aquen men Reineccio ignotum fuit; sub illo autem liber est in BONGARSII *gestor. dei per Francos tomo* I.

generis huius monimenta ex tenebris in lucem adducta atque a viris doctissimis, qui varia medii aeui scripta coniunctim ediderunt, ad vsum publicum translata sunt, nominatim: a Luca Dacherio, Stephano Baluzio, Io. Mabillonio, Edmund Martene, Vrsino Durando, du Chesne atque aliis.

Scripta de expeditionibus cruciatis recentiora sunt:

BENEDICTI DE ACCOLTIS *de bello, a christianis contra barbaros gesto, pro christi sepulcro et Iudaea recuperandis libri IV.* Venetiis MDXXXII. 4. Basileae MDXLIV. 8. Francofurti MDLXXIII. Florentiae MDCXXIII. 4. cum *Thomae Dempsteri* notis,* quam vltimam editionem, quum illa rarior esset, *Henricus Hofsnider* iterum litteris describendam curauit atque emendauit, Groeningae MDCCXXXI. 8.** In linguam italicam libros hos conuertit *Francisc. Baldellus* atque euulgauit sub titulo; *la guerra fatta da christiani contra barbari per la ricuperazione del sepolcro di christo et della Giudea,* Venetiis MDXLIX. 8. Memoratur etiam interpretatio gallica, cuius auctor sit *Iuo Ducazius;*

GVIL. AVBERTI *histoire des guerres faites par les chretiens contre les Turcs, sous la conduite de Godefroi de Bouillon,* Parisiis MDLIX. 4. MDLXII. 4.

BAS. IO. HEROLDI *continuata historia de bello sacro libri VI.* Basileae MDLX. fol.

IO. MOLANI *militia sacra ducum et principum Brabantiae,* cum adnotationibus *Petri Louwii,* Antuerpiae MDXCII. 8.***

IO. HENRICI BOECLERI *adnotatio historica de passagiis,* Argentorati MDCXLVIII. quae scripta est ad Aeneae Syluii orationem, Romae MCCCCLII. habita ad Nicolaum V. pontificem, nomine Friderici III. imperatoris pro suadenda in terram sanctam expeditione:*

* CLEMENT *biblioth. curieus. historiqu. et critique tom.* I. p. 25.

** *acta eruditor.* MDCCXXXII. p. 123. *samlung von alten und neuen theologischen sachen,* 1732. p. 881.

*** STRVVII *bibliothec. antiqu.* MDCCV. p. 214.

* exstat in eius *operum tomo.* I. p. 581.

HERMANTII *histoire de religieux, ... res de l'eglise et des ordres de chevaleri* MDCXCVIII. 8.

PHILIPPI REINHARD. VITRIARII de *equitibus et ordinibus equestribus*, Lugd MDCCVII.

CHRISTIAN. GRYPHII *kurtzer ... und weltlichen ritterorden*, Lipsiae MDCCIX. ...

PHILIPPI BONANNI *ordinum eque... rium catalogus, in imaginibus expositus cum ... ne*, sermone latino et italico, Romae MDCC...

HONORII DE SANCTA MARIA *di... riques et critiques sur la chevalerie ancienne culiere et reguliere avec des notes*, Parisiis ...

ANONYMI *histoire des trois ordres re... taires, des templiers, teutons, hospitaliers Malthe*, Parisiis MDCCXXIII. 12. duobus ... qui liber quum historiam diuersorum ordin... exhibet, ille quodam modo scriptis generali... ordinibus adnumerandus est.

Scripta specialia ita comparata sunt, vt ... certi cuiusdam ordinis haurire possimus. ... huius libri:

I. de ordine *ioannitarum*; siue equitum ... baptistae *hospitaliorum*, Hierosolymis condit... coacti essent, Palaestina excedere, Rhodum ... ac postea hac quoque insula capta, Melita ... runt. Ingenii monimenta ipsa de ordine h...

HENRICI PANTALEONIS *militaris o... rum, rhodiorum et melitensium equitum, rerum terra marique a sexcentis fere annis pro republ... Asia, Africa et Europa gestarum, ad p...* MDLXXXI. *annum historia noua, libris* XII Basileae MDLXXXI. fol.

IAC. BOSIO *istoria della sacra religione militia di santo Giouanni gierosolimitano*, cu...

* *iournal des sauans* MDCCXXVI. *mart.* p. 376.

prodierunt Romæ MDXCIV. tertia MDCII. fol. autem MDCXXI. fol. tribus voluminibus:
BOYSSAT *histoire des cheualiers de l'ordre de l'ho-st Iean de Hierusalem*, Lugduni MDCXII. 4. quæ est
gallica BOSII *historia*, paullo ante memoratæ:
des cheualiers de l'ordre de saint Iean de Hieru-l. cy deuant ecrite par le feu S. D. B. S. D. L.
derniere edition diuisée par chapitres et augmen-naires sur chaque liure, et d'annotations a la mble d'vn traduction des etablissemens et ordonnan-rien par I. BAVDOIN, *oeuure enrichie d'vn bre de figures en taille douce et illustrée d'vne ologie des grands maitres, d'vn abregé des pri-'ordre, de quelques arrets et autres traitez re-, par* F. A. NABERAT, Parisiis MDCXXIX. fol. fol. ac cum additamentis ibidem MDCLIX. fol. * ec est ea, quam Bosius italice euulgauit et Boys-sermone in gallicum conuertit, quemadmodum commemoraui. Litteræ, quæ in titulo legen-. D. B. S. D. L. significant: *sieur de Boyssat, ieu:*

NYMI MARVLLI *vite de' gran-maestri della one di santo Giouanni gierosolimitano*, Neapoli . fol.

HRISTOPHOR. BECMANNI *beschreibung des ioanniterordens*, Francofurti ad Oder. fol. Coburgi MDCXCV. 4. ac cum accessionibus *Christophor. Dithmari*, Francofurti ad Oder. . 4. **

HOL. DAL POZZO *historia della sacra religione santo Giouanni gierosolimitano, detta di Malta*, MDLXXI. *fino al* MDCLXXXVIII. cuius pars prima DCCIII. secunda Venetiis MDCCXV. 4. lucem

* *von einer hällischen bibliothec volum.* VII. p. 45. NR *memoir. tom.* XII. p. 208.

** *. germaniqu. tom.* XIV. p. 104.

HERMANTII *histoire de religions, ou ordres militaires de l'eglise et des ordres de cheualerie*, Rothomagi MDCXCVIII. 8.

PHILIPPI REINHARD. VITRIARII commentatio de *equitibus et ordinibus equestribus*, Lugduni Batauorum MDCCVII.

CHRISTIAN. GRYPHII *kurtzer entwurf der geist- und weltlichen ritterorden*, Lipsiae MDCCIX. 8.

PHILIPPI BONANNI *ordinum equestrium et militarium catalogus, in imaginibus expositus cum breui narratione*, sermone latino et italico, Romae MDCCXI.

HONORII DE SANCTA MARIA *dissertations historiques et critiques sur la cheualerie ancienne et moderne, seculiere et reguliere auec des notes*, Parisiis MDCCXVIII. 4.

ANONYMI *histoire des trois ordres reguliers et militaires, des templiers, teutons, hospitaliers et cheualiers de Malthe*, Parisiis MDCCXXIII. 12. duobus voluminibus,* qui liber quum historiam diuersorum ordinum coniunctim exhibet, ille quodam modo scriptis generalibus de equitum ordinibus adnumerandus est.

Scripta specialia ita comparata sunt, vt ex illis notitiam certi cuiusdam ordinis haurire possimus. Exstant generis huius libri:

I. de ordine *ioannitarum*; siue equitum sancti Ioannis baptistae *hospitaliorum*, Hierosolymis condito, qui quum coacti essent, Palaestina excedere, Rhodum se receperunt ac postea hac quoque insula capta, Melitam se contulerunt. Ingenii monimenta ipsa de ordine hoc sunt:

HENRICI PANTALEONIS *militaris ordinis ioannitarum, rhodiorum et melitensium equitum, rerum memorabilium, terra marique a sexcentis fere annis pro republica christiana in Asia, Africa et Europa gestarum, ad praesentem vsque* MDLXXXI. *annum historia noua, libris* XII. *comprehensa*, Basileae MDLXXXI. fol.

IAC. BOSIO *istoria della sacra religione et illustrissima militia di santo Giouanni gierosolimitano*, cuius duae priores

* *iournal des sauans* MDCCXXVI. *mart.* p. 376.

res partes prodierunt Romae MDXCIV. tertia MDCII. fol. coniunctim autem MDCXXI. fol. tribus voluminibus:

PETRI BOYSSAT *histoire des cheualiers de l'ordre de l'hospital de saint Iean de Hierusalem*, Lugduni MDCXII. 4. quae est interpretatio gallica BOSII *historiae*, paullo ante memoratae:

Histoire des cheualiers de l'ordre de saint Iean de Hierusalem, cetet. *cy deuant ecrité par le feu* S. D. B. S. D. L. *et en cette derniere edition diuisée par chapitres et augmentée de sommaires sur chaque liure, et d'annotations a la marge, ensemble d'vn traduction des etablissemens et ordonnances de religion par* I. BAVDOIN, *oeuure enrichie d'vn grand nombre de figures en taille douce et illustrée d'vne ample chronologie des grands maitres, d'vn abregé des priuileges de l'ordre, de quelques arrets et autres traitez remarquables, par* F. A. NABERAT, Parisiis MDCXXIX. fol. MDCXLIII. fol. ac cum additamentis ibidem MDCLIX. fol. * Historia haec est ea, quam Bosius italice euulgauit et Boyssat ex hoc sermone in gallicum conuertit, quemadmodum paullo ante commemoraui. Litterae, quae in titulo legendae sunt: S. D. B. S. D. L. significant: *sieur de Boyssat, sieur de Licieu*:

HIERONYMI MARVLLI *vite de' gran-maestri della sacra religione di santo Giouanni gierosolimitano*, Neapoli MDCXXXVI. fol.

IO. CHRISTOPHOR. BECMANNI *beschreibung des ritterlichen ioanniterordens*, Francofurti ad Oder. MDCXCIII. fol. Coburgi MDCXCV. 4. ac cum accessionibus cura *Iusti Christophor. Ditbmari*, Francofurti ad Oder. MDCCXXVI. 4. **

BARTHOL. DAL POZZO *historia della sacra religione militare di santo Giouanni gierosolimitano, detta di Malta, dall' anno* MDLXXI. *fino al* MDCLXXXVIII. cuius pars prima Veronae MDCCIII. secunda Venetiis MDCCXV. 4. lucem vidit:

* *nachrichten von einer hällischen bibliothec volum.* VII. p. 45. NICERONII *memoir. tom.* XII. p. 208.

** *bibliotheque germaniqu. tom.* XIV. p. 104.

REN. AVBERT. DE VERTOT *histoire des cheu hospitaliers de saint Iean de Ierusalem, appellez depui cheualiers de Rhodes et auiourd'hui les cheualiers de Ma* Parisiis MDCCXXVI. 4. quatuor tomis, * quod opus q multum se commendauit, breui tempore aliae editione quutae sunt: secunda Parisiis eodem anno MDCCXXVI. tertia ibidem MDCCXXVII. 12. quinque tomis. ** A men editiones hae non omnia exhibent, quae prima c plectitur, ac desunt praeterea figurae, aeri incisae; hanc tem ob caussam minorem prae se habent exiftimation Exstat etiam interpretatio historiae huius anglicana:

IVSTI CHRISTOPHOR. DITHMARI *geschichte ritterlichen iohanniterordens vnd dessen herren-meistern in der Marck, Sachsen, Pommern vnd Wendland*, Franc ad Viadr. MDCCXXVIII. 4.

SEBASTIAN. PAVLLI *codice diplomatico del sagro litare ordine gerosolimitano oggi di Malta, raccolto da documenti di quell' archiuo, per seruire alla storia lo stesso ordine in Soria, ed illustrato con vna serie logica de' gran-maestri, che lo gouernarono in quei tem con alcune notitie storiche, genealogiche, geografiche ed tre osseruazioni*, duobus tomis, quorum alter Luc MDCCXXXIII. alter MDCCXXXVII. fol. in lucem exiit. A di possunt: MATTH. DE GOVSSANCOVRT *martyrol des cheualiers de Malte*, Parisiis MDCXLIII. fol. *statuta nis sancti Ioannis hierosolymitani*, Romae MDLXXXIV. PTOLOMAEI VELTRONII *statuta hospitalis Hierusal* cum figuris et magnorum magistrorum iconibus, Ro MDLXXXVIII. fol.

II. de ordine *templariorum*, a templo hierosolym ita dicto: magnis aucto opibus: a Clemente V. et Ph po, rege Francorum, exstincto:

PETRI PVTEANI *histoire de la condemnation templiers*, Parisiis MDCL. 4. MDCLXXXV. 8. Amstelo MDCC

* *nachrichten von einer hällischen bibliothec* volumin. VIII.
** *memoires de Trevoux* MDCCXXVII. p. 1851.

MDCCXIII. 12. cum multis additamentis,* Bruxellis MDCCLI. 4.** Ex gallico sermone in germanicum translata est historia hæc ac prodiit hoc titulo: *historischer tractat von dem proceß wider den ritterorden der tempelherrn*, Francofurti MDCLXV. 4. Enarrauit' auctor vniuersam caussam satis copiose, docte ac fideliter:

AEGIDII STRAVCHII *disputatio historica de ordine militum templi*, Vitembergæ MDCLXIX.

IO CHRISTOPH. WICHMANSHAVSENII dissertatio de *exstinctione ordinis templariorum*, Lipsiæ MDCLXXXVII.

NICOLAI GVRTLERI *historia templariorum*, Amstelodami MDCXCI. 8. *** et auctior ibidem MDCCIII. 8.

CHRISTIAN. THOMASII dissertatio de *templariorum equitum ordine sublato*, Halæ MDCCV. qua adfirmatur, ordinem hunc iniuste exstinctum esse:

III. de ordine *teutonico*; siue equitum, militum ac fratrum teutonicorum hospitalis sanctæ Mariæ hierosolymitani:

PETRI DE DVSBVRG *chronicon ordinis teutonici, cum eiusdem ordinis priuilegiis et antiquitatibus prussicis*, Francofurti MDCLXXIX. 4.

IO. CASPAR. VENATORIS *historischer bericht vom marianischen teutschen ritterorden des hospitals vnserer lieben frauen zu Ierusalem*, Noribergæ MDCLXXX. 4.

RAYMVNDI DVELLII *historia ordinis equitum teutonicorum hospitalis sanctæ Mariæ virginis hierosolymitani*, Viennæ Austr. MDCCXXVII. fol. * Adiungo: HENRIC. LEONARD. SCHVRZFLEISCHII *historia ensiferorum ordinis teutonici*, Vitembergæ MDCC. 8.

§. IV.

Propagata etiam est sanctissima religio ab iis, qui in regiones atque insulas Asiæ, Africæ, Americæ missi sunt

---

* *iournal des sauans* MDCCXIII. *decembr.* p. 664. *vnschuldige nachrichten*, 1713. p. 80.

** exstat quoque in *traitez de P. Du Puy, concernant l'histoire de France* p. 1. seqq. Parisiis MDCC. 12.

*** *histoire des ouurages des sauans* MDCXC. *octobr.* p. 64. *acta eruditor.* MDCXCI. p. 376.

* *deutsche acta eruditor. volum.* XI. p. 609.

sunt, eam in rem, vt illis sacrâ christiam
gentes, cultui falsorum numinum ac supe
ctas, ex tenebris eriperent atque ad sal
gelii lucem adducerent. Susceptæ fuerun
ligiosæ, iam a longiori tempore, non solu
pontificum romanorum a variorum ordinu
maxime iesuitis, franciscanis, dominicani
sed etiam a protestantibus Angliæ, Be
Sueciæ.

Inter pontificios, qui missiones religiosas
nent *iesuitæ*. Multa scripta illi in lucem edid
ab ipsis gesta ac peracta sint, enarrarunt,
EMANVELIS ACOSTAE *rerum, a societate i*
rum, volumen, a *Io. Petro Maffeo* latine i
lingæ MDLXXI. Parisiis MDLXXII. 8. et
niæ MDLXXIV. 8. * NICOLAI PIMEN
rebus gestis in India orientali a patribus soci
MDXCVIII. et MDXCIX. Moguntiæ MDCI. 8. AL
CII scriptum de *rebus, a societate in Iaponia ge*
poli MDCXXI. 8. ac gallice interprete *Petro* *A*
MDCXXV. 8. ALEXANDRI DE RHODES
mission des iesuites, etablie dans le royaume de
MDCLIX. 8. IOSEPHI BESSONI *Syria sanc*
sionibus patrum societatis in Syria, Parisiis a
lice, ac Romæ MDCLXII. 4. italice, studio *A*
maronitæ aleppensis: CAROLI GOBIENI,
atque aliorum: *lettres edifiantes et curieuses*
sions etrangeres par quelques missionaires de l
iesus, quæ ab anno MDCXCIX. gallice prodi
postea non solum multis voluminibus contin
in linguam anglicanam ac germanicam c
nouueaux memoires des missions de la compagni
le Leuant, quæ Parisiis ab anno MDCCXV. 12.
runt. Præter hæc, multa alia huiusmodi
runt, supra enumerata nuncque hanc o

* ANTONII *bibliothec. hispan. nou.* tom. I. p. 265. FI
lecta litteraria de libris rarioribus p. 6.

me omittenda. De missionibus *franciscanorum* legendus est: IGNATIVS VON RHEINFELDEN *von missionen des franciscaner ordens.* Inter *carmelitas* iuris publici fecit THOMAS A IESV *stimulum missionum de propaganda a religiosis per totum orbem fide*, Romae MDCX. 8. ac *thesaurum sapientiae diuinae in conuersione omnium gentium procuranda*, libris XII. Antuerpiae MDCXIII. 4. * De reliquis taceo ** atque addo tantum, multa magnaque vitia in missionibus ecclesiae romanae omni iure reprehensa esse, quippe quae non eo spectent, vt regnum christi per veram euangelii doctrinam ac salutarem illius cognitionem; sed potestas pontificis romani per errores, fabulas, fraudes, superstitiones, simulatas virtutes amplificetur. Vberius haec edisserunt: IO. GEORG. NEVMANNVS disputatione de *missionariis pontificiorum*, Vitemberge MDCCII. CHRISTIAN. EBERHARD. WEISMANNVS *oratione de virtutibus, vitiis et fatis missionum, quas romana ecclesia per omnem terrarum orbem conuertendarum gentium gratia instituit:* *** HENRICVS MVHLIVS dissertatione de *conuersione paganorum*, Kilonii MDCCXVII. *

Protestantium principes ac respublicae id quoque sedulo curarunt, vt religionem christianam ad nationes, verorum sacrorum expertes, proferrent. Singularem curam Angli in eo posuerunt, vt gentes, quae christi nomen ignorarent, per euangelii lucem ad salutaria sacra adducerentur. Testatur hanc in rem societas regia anglicana: altera de *promouendo euangelio in partibus transmarinis:* altera de *propaganda doctrina; siue cognitione christi* dicta, idemque scripta confirmant, quibus egregia studia Anglorum, religionem christianam inter nationes superstitiosas propagandi, enarrata ac merito laudata sunt. In illis locum tenent:

CRESCEN-

* et *tomo* I. *operum* eius, Coloniae MDCLXXXIV. fol.

** recenset illos singulari studio FABRICIVS *salutar. luc. euangelii cap.* XXXII. p. 550. seqq.

*** in eius *orationibus academ.* p. 286.

* p. 38. seqq.

la propagation de l'euangile dans les pays etrangeres, lettres patentes du roy de la grande Bretagne Guilla ceter. Roterdami MDCCVIII. 12. cui interpretation sunt tres sermones sacri de conuersione hominum rum, a CLAVD. GROT. DE LA MOTHE habiti.

Simile fuisse: immo adhuc esse studium regum gentes, quæ ficta numina colunt, ad christum eiusq plinam adducendi, itidem satis constat. Spectant *Der königlichen dænischen missionarien aus Ostindien sandte ausführliche berichte*, quod opus, ob mul riasque res memorabiles lectione piaque meditation me dignum, prodire cœpit Halæ MDCCX. 4. Dict in lucem exiit: BARTHOLOMAEI ZIEGENBALG *führlicher bericht, wie er nebst seinen collegen, herr rich Plutscho das amt des euangelii zu Trange der küste Coromandel vnter den beyden vnd führe.* Qua narratione edita, continuata ill solum per plures annos fuit; sed etiam hoc t producitur longius, inprimis studio GOTTHILF. A FRANCKII. Continuationum ipsarum tantus n est, vt illæ nunc septem, satis ampliores, tomos tuant. Præter alia, sermones, a missionariis cum rum sectatoribus facti, sæpe referuntur, ex quibus solida ratio, cum illis disputandi eorumque error futandi, intelligenda est. Ii, qui de tam laudabili in

cte ac feliciter profligati sunt. * Epitome operis huius habetur in *der kurtzen historischen nachricht aus den berichten der königlichen dänischen missionarien zu Tranquebar von dem bekehrungswerk der ostindischen heyden und denen dahin gehörigen mannigfaltigen anstalten* ceter. Augustæ Vindelicor. MDCCXXX. 8. Similis generis est: IO. LVD. NIEKAMPI *kurtzgefaste missionsgeschichte; oder historischer auszug der euangelischen missionsberichte aus Ostindien, von 1705. bis 1736.* Halæ MDCCXL. 4. Historia hæc gallice reddita a *Beniamin. Gaudarto*, Geneuæ MDCCXLV. 4. ac in linguam latinam conuersa studio *Io. Henric. Grischouii* MDCCXLVII. in lucem producta est:

CONRAD. HENRIC. BARCKHVSENII *nachricht von den malabarischen heyden in lafnapatnam und derselben bekehrung*, Berolini MDCCIX. 4.

Propagation of the gospel in the East, Londini MDCCXI. 8. ** qui libellus complectitur litteras missionariorum danicorum, Bartholomæi Ziegenbalgii et Henr. Plutscho, quæ antea germanice prodierant, vna cum aliis nonnullis, nunc in linguam anglicam conuersas:

HENRICI MVHLII dissertatio de *conuersione paganorum sigillatimque illa, sub Daniæ regis Friderici IV. auspicio apud Indos orientales, tum et in Finnmarchia nuper admodum gloriosissime instituta*, Kilonii MDCCXVII. qua auctor danicum legationis sacræ institutum non solum enarrat; verum etiam contra iniquas quorumdam *** censuras iuste defendit: ꝭ

IO. TRELLVNDII *vindiciæ veritatis contra personatum quemdam Christianum Aletophilum*, Hafniæ MDCCXVIII. 4. quibus pugnat aduersus sic dicti Aletophili libellum manuscriptum,

* *memoir. of literature tom.* I. p. 155. *tom.* III. p. 317. *bibliothequ. angloise tom.* I. p. 458. 465. *tom.* IV p. 444. 467. 501. *acta eruditor.* MDCCXVII. p. 241. *unschuldige nachrichten*, 1710. p. 38. 1729. p. 680.

** *acta eruditor.* MDCCXIII. p. 233.

*** auctorum *der unschuldigen nachrichten:* NEVMANNI dissertatione de *pseudapostolis*: anonymi in *sententia de hodierna conuersione Indorum*.

ꝭ p. 93. seqq.

ſcriptum, quum is in aliorum quoque manus veniſſet, titulo: *kurtze vnd wahrhafte relation von dem vrſprun fortgang der däniſch malebariſchen miſſionariorum*, ac priam cauſſam agit: *

Account of the ſucceſ of two daniſch miſſionaries, late to the Eaſt-Indies, for the conuerſion of heathens in labar, Londini MDCCXVIII. 8.

PHILIPPS *thirty four conferences between the da miſſionaries and the malabarian brachmanes in the Eaſt dies concerning the truth of the chriſtian religion*, Londini MDCCXIX. 8.** Quae libro hoc continentu ſumta ſunt ex narrationibus germanicis, ſub titulo: *königlichen däniſchen miſſionarien aus Oſtindien einge ausführliche berichte* editis atque a me antea adductis in linguam anglicam translatis:

Seueral letters relating to the proteſtant daniſch m MDCCXX. 8.

Augſpurgiſches iubelgedächtnis, Auguſtae Vindel MDCCXXX. fol. cuius ſplendidi libri, memoriae ſecund ſacrorum ſecularium auguſtanae confeſſionis conſecra figuris, aere deſcriptis, pulcre ornati, eam ob cauſſam tionem facio, quia ſub extremum illius exhibetur deſcr eccleſiae euangelicae apud Malabares in India orientali, ex preſſa artificioſa tabula, cum effigie Ziegenbalgii ac bre re narratione, latine ac germanice ſcripta, de miſſ euangelica tranquebarenſi. Prodiit quoque: IO. FAC DI RAVLIN *hiſtoria eccleſiae malabaricae*, Romae MDCCXL ita tamen compoſita, vt digna ſit, quae conuellatur. Q in Groenlandia peracta fuerint, eo conſilio, vt incolae ex tenebris ad lucem euangelii peruenirent, eorum no haurienda eſt ex IO. EGEDII *nachricht vom anfang fortg*

---

* *vnſchuldige nachrichten* 1718. p. 131. Ex iisdem *vindiciis* etiam poteſt libellus inſcriptus: *aufrichtiger beytrag zum kir vnd ſchulenbau in Oſtindien, in einem ſendſchreiben an freund vbermacht von Lethandern, nebſt einem kurtzen vorbericht eines freundes der wahrheit*, MDCCX. 8.

** *bibliothequ. angloiſe tom.* V. p. 169.

der grönländischen mission, Hamburgi MDCCXLIV. 4. am exstat: *des alten Grönlands neue perlustration*, irti MDCCXXXI. 8.

e singularia quoque; nec satis laudanda sunt stu- IO. HENRIC. CALLENBERGIVS in eo collocauit, vberiorem nanciscerentur occasionem, ad cogni- doctrinae christianae perueniendi. Eam in rem non rias codicis sacri partes atque alios vtiles libellos um transtulit, qua iudaei vtuntur; sed ablegauit viros pios ac doctos, vt genti huic viam ad salu- r christum impetrandam, monstrarent. Quales boris huius fuerint fructus, ipse exposuit in *dem n einige christliche freunde von einem versuch*, *das lische volck zur erkäntnis und annehmung der christ- rheit anzuleiten*, Halae MDCCXXX. 8. in *der re- n einer weitern bemühung*, *iesum christum*, *als den des menschlichen geschlechts*, *dem iüdischen volck be- machen*, cuius prima pars in lucem exiit Halae XVIII. 8. in *der fortwährenden bemühung vm das heil n volcks*, Halae MDCCLII. 8. ac in *der christlichen der iudenörter*, quae narratio prodire coepit Halae V. 8. Idem consilia ac curas suas ad id etiam ad- vt muhamedani ad sacra christiana accederent, id spicere licet ex eius *nachricht von einem versuch*, *ssene muhamedaner zur heilsamen erkäntnis christi n.* Constat notitia haec itidem variis partibus, qua- ma Halae MDCCXXXIX. 8. euulgata est. Genera- legationibus sacris addas: FRIDERIC. SAMVEL. t *kurtzgefaste missionsgeschichte bey den beyden zum ben glauben*, Regiomonti MDCCXLIII. 8. GODO- LVDOVICI disputationem de *missionibus in Indias is et recentioribus*, Coburgi MDCCXVI.

CAPITIS

CAPITIS SEPTIMI

DE

SCRIPTIS HISTORIAE ECCLESI

SECTIO VII.

DE

SCRIPTIS HISTORIAE ECCLESIASTIC TESTAMENTI, QVAE AD SINGVLARI MENTA SPECTANT, SPECIATIM VERSIS RELIGIONIBVS, MAX CHRISTIANIS.

SYNOPSIS.

Exhibetur syllabus scriptorum historiae religionum vniuersae § I.
Eorum speciatim, qui historiam religionis pontificiae *atque ipsius papatus illustrarunt* §. II.
De vitis rebusque pontificum romanorum exposuerunt ac varia singularia argumenta, quae ad illos pertinent, explanarunt § III IV.
Ac commentarios historicos scripserunt de cardinalibus § V.
De vita monastica ac monasteriis §. VI. VII.
Et de ordinibus religiosis. §. VIII.
Exercitiis his, se… dio sua ad hi… lutheranae … demque con… vt percenseantur … testibus veritatis … densibus, wicle…
De Luthero ipso, …
§. X.
De emendatione sacr… suscepta ac peracta
Adduntur denique, … *ligionis* reformat… *bent* §. XIII.

Omnes quidem homines facultatem pariter ac… tem habent, summum numen cognoscen… lendi nullaque gens sine religione est; senten… eorum de rebus diuinis ac sacra ipsa inter se … Aliorum religio non alia est, nisi naturalis, … sed per prauitatem humanam maxime corrup… rum autem reuelata, de cuius dogmatibus … itidem dissentiunt variaeque eorum familiae sunt … discrepantia haec constituit diuersitatem rel… Quae fuerit illarum origo: quae progressio: …

omnino debet in commentariis historiæ ec-

riæ religionum generatim describendæ atque illu-
operam dederunt:

ARDVS BREREWOODVS in *enquiries touching*
-sity of languages and religion, through the chief parts of
d, qui liber Londini MDCXIV. MDCXXIII. MDCXXXV. 4.
III. 8. anglice publicam lucem adspexit: * latine cu-
mstoni, sub titulo: *scrutinium religionum et lingua-*
ancofurti MDCLIX. 12. MDCLXXIX. 12. qua inter-
ne integra capita aliaque editionis anglicæ omissa
rmanice, inscriptus: *glaubensforschung von unter-*
len religionen, Francofurti MDCLV. 8. Vratislauiæ
V. 8. Memoratur etiam versio gallica; num autem
iuris publici facta sit; nec ne? haud exploratum
** Exponit auctor de christianis, cultoribus ficto-
minum, muhamedanis, iudæis, Græcis, Syris;
chitis, Georgianis, Circassiis et Mengreliis, Mos-
c Russis, Nestorianis, christianis Indis, Iacobitis,
Abyssinis, Armeniis, Maronitis eorumque re-
ita vt breuitati studeat: ***

XANDER ROSSAEVS, cuius exstat: πανσέβεια, *or a*
all religions in the world, Londini MDCLX.
XIII. 8. germanice, studio *Alberti Reimari*, titulo
er gantzen welt religionen; oder beschreibung aller
nd gœtzendienste, wie auch ketzereien in Asia, Africa,
und Europa, vom anfang der welt bis auf die gegen-
zeit, Dordraci MDCLXII. 8. Amstelodami
XVII. 8. Norlbergæ MDCLXVIII. 8.* Opus hoc emen-

 dauit

* *Athen. oxon. volum.* I. p. 391.

** VL-MARVILLE refert, animum quidem SIMONI fuisse, hunc in sermonem gallicum conuertere; quum autem con- proposito huic impedimentum illatum esset, cum addita- quibus illum locupletare voluisset, separatim edidisse, sub *religions d'orient par le s. Mony*, in *melanges d'histoire et de ture tom.* I. p. 120.

*** IS. ARNDII *systema litterar.* p. 203.

* interpretationem hanc germanicam, aliam *Christiani Sixti* cuius-

GEBHARD. THEODOR. MEIERVS, cuius *historiam religionum christianae, iudaicae, gentilis et muhamedanae, a condito mundo ad nostra vsque tempora*, Helmstadii MDCXCVII. 4. post mortem illius edendam curauit *Philippus Ludou. Böhmerus.* * Quae libro hoc continentur, ea maxime ad historiam religionis christianae spectant; reliqua autem de iudaeis, hominibus paganis ac mahumedanis, multo sunt breuiora. Vtile est ingenii monimentum hoc ac dignum, quod legatur; vberiores autem fructus id praeberet, si auctor testimonia diligentius adtulisset:

ANONYMVS in *dictionario sacro; seu religioso; a dictionary of all religions ancient et modern*, Londini MDCCIV. 8. ** vbi varia habentur, quae historiae religionum illustrandae inseruiunt; simul autem alia capita historiae ecclesiasticae tradita sunt:

AVCTOR libri: *einleitung zu des heiligen roemischen reichs kirchenstaat; oder vnpartheyische nachricht, wie die drey im heiligen römischen reiche vbliche religionen, als die roemisch-catholische, euangelisch-lutherische vnd reformirte erwachsen vnd was sie lehren*, Lipsiae MDCCXXII. 8. quem librum eam ob caussam huc refero, quoniam eo ex historiarum monimentis, fide dignis, monstratur, qualis exstiterit origo et progressio trium praecipuarum religionum christianarum, pontificiae, lutheranae et reformatae:

IOVETVS in *histoire des religions de tous les royaumes du monde*, Parisiis MDCLXXVI. 12. tribus voluminibus MDCCX. 12. quatuor voluminibus, MDCCXXIV. 12. sex voluminibus, *** quae historia locum inter optimos libros haud tueri potest. Quum enim auctor religionis romanae caussa, quam professus est, adfectibus indulsit; nec debitam diligentiam atque adcurationem adhibuit, fieri aliter

 non

* *acta eruditor.* MDCXCVIII. p. 242. REIMMANNI *catalogus bibliothec. theolog.* p. 22.

** *history of the works of the learned* MDCCIV. p. 161. *acta eruditor* MDCCVI. p. [illegible]9.

*** *iournal des sauans* MDCCXI. *nouembr.* p. 481. *memoires* MDCCXII. *ianuar.* p. 7. COLERI *auserlesene theolog. bibliothec. volum.* [illegible] p. 676.

non potuit, quin ſæpe a recta via aberraret
deret ieiune:

THOMAS BROVGHTONVS, cuius prod
of all religions from the creation of the world
time, Londini MDCCXLV. quo opere auctor
id contulit, vt ſtatum religionis omnium ten
tium deſcriberet, ac maxime originem, incre
crorum ſuperſtitioſorum, iudaicorum, chriſt
humedanorum enarraret. Exiit in lucem in
manica libri huius, ſub titulo: *hiſtoriſches le*
ligionen ſeit der ſchœpfung der welt bis auf ge
Dresdæ MDCCLVI. 8. duobus tomis, * cui
riam ordinum religioſorum vtriusque ſexus
præcipue conditorum, ex Helyoto multum
ptores polemici, qui in controuerſiis theolog
dis verſati ſunt, hiſtoriæ religionum iidem
runt, inprimis IO. HOORNBEEKIVS in
uerſiarum religionis cum infidelibus, hæreti
ticis: FRID. SPANHEMIVS *elencho contr*
quibus libris alio loco ** plura dixi. Ac
IO. HENRIC. VRSINI *hiſtoriſch-vnd the*
von vnterſchiedenen religionen, die heut zu
ſind, Noribergæ MDCLXIII. 8. ibidem MDCLXV
CHRISTIAN. AVGVST. HAVSSENII *rel*
welche von der natürlichen religion leitet zu
Dresdæ MDCCXXIV. 4. *** CASPAR. NEVM
religionum, quæ hodie obtinent, a *Mauriti*
additamentis edita, Lipſiæ MDCCXVI. 8. IO.
KOECHERI *vollſtändiger abriß aller in der*
vnd vblichen religionen, nach ihrem vrſprung
wechſelung, ſchickſalen, lehrſätzen, ceter. *
ex quibus adiumenta ad hiſtoriam religionu
ſumenda ſunt.

---

* *acta eruditor.* MDCCLVII. p. 31.

** *bibliothec.* huius *tom.* I. p. 659. 660.

*** *ibidem* p. 657.

* *ibidem* p. 658.

§. II.

eciatim eos, qui homines sunt christianae pro- religione inter se disiunctos esse, satis constat. enim ad dogmata eorum ac sacra animum aduer- christianorum coetus sanctiores, qui in terris sus solis occasum positis, tria praecipue genera unt, ita vt illi sint vel pontificii; vel lutherani; mati. Scriptorum, quae ad res religionis *pontificiae* sius *papatus* pertinent, diuersitas est, quum alia hanc generatim expositam; alia autem certas es illustratas exhibeant.

fuerint sic dicti papatus origo, progressio, in- fataque, notitiam eorum suppeditant:

ILIPPI MORNAEI *mysterium iniquitatis; seu bi- papatus, quibus gradibus ad id fastigii enisus sit, acriter omni tempore vbique a piis contra intercess- fferuntur etiam iura imperatorum, regum et principum orum aduersus Bellarminum et Baronium cardinales.* lucem gallice opus hoc adspexit Salmuri MDCXI. fol. maxime rara est ac magnam habet existimationem, ob imagines, postea omissas. Prodiit id deinde gallice, Geneuae MDCXII. 8. latine autem Salmuri fol.* MDCXII. 8. MDCXIII. 8. MDCXXXIII. fol. Go- MDCXXII. MDCLXII. 4. ac anglice Londini MDCXII. ontificios fuisse, qui Mornaeo ob librum hunc bel- dicerent, mirum non est. In Gallia oppugnarunt PELLETERIVS et BRAYEVS, maxime praefationes editionis; restitit autem illis ANDREAS RIVETVS *vsione mysterii plessaeani contra Pelleterium et du Bray* m NICOLAVS COEFFETEAV euulgasset: *reponse a intitulé mystere d' iniquité du sieur du Plessis*, Pa- DCXIV. 8. et huic Mornaei aduersario RIVETVS opposuit: *ues sur la reponse de Nic. Coeffeteau au liure de M. e Mornay, intitulé*: le mystere d'iniquité, *c'est a di- toire de la papaute*, Salmuri MDCXX. In idem cer-

 tamen

TAGII *analect. de libris rarioribus* p. 613. adde: *samlung en vnd neuen theolog. sachen*, 1724. p. 13.

Philippi Mornaei historiae papatus opposito, MDCXII. 4. contra ipsum autem *mysterium* pug GRETSERVS in *mysta salmuriensi*; *siue exa plasseani*, Ingolstadii MDCXIV. 4. quem ANDR. RIVETVS in *historia rerum maxim quae in ecclesia post apostolorum missionem vsque pora contigerunt*, *cum defensione deductionis m tatis*, *facta per Philippum Mornaeum*, *contr Coeffeteui et Gretseri*, Salmuri MDCXX. 4. **

IO. HENRICI HEIDEGGERI *historia simo historiae lutheranismi et caluinismi fabro x posita*, *qua ecclesiae romanae*, *septem periodis a et progressus ad nostra vsque tempora pertexi* FRANCISCI GVICCIARDINI *historia pap grapho florentino restituta*. In lucem emissa est h nomine *Nicandri ab Hohenegg*, Amstelodami M ac Francofurti MDCXCV. 4. quae editio in titu cum atque annum praefert; gallice autem insc *du papisme* Amstelodami MDCLXXXV. 12. ***

---

* BAILLETVS *des satires personnelles tom.* II. p. 76. opus hoc in ROCABERTI *bibliothecae maximae pont*

** adcuratior historia operis huius legenda est in

eris huius LVDOV. MAIMBVRGII *historiam luthera-* ... ac *caluinismi* dedisse, ex titulo eius intelligitur. Nec ... Heideggerus existimauit, se optimam rationem inire, ... suum profligandi, vbi historiam papatus scribe- ...que ex illa monstraret, pontifices romanos auctori- ... ac potestatem suam non deo; sed hominibus eorum- ... malitiæ, vi, fraudibus debere. Spectant et huc quo- ... modo eiusdem HEIDEGGERI *diatribæ in Ioannis ...alypseos prophetiam de Babylone magna*, Amstelodami ...CLXXXVII. 4.

...AMVEL. PVFENDORFII opusculum *von der geistli-* ...*monarchie des stuls zu Rom*, primum in lucem editum ...scriptione: BASILII HYPERETAE *historische vnd ...he beschreibung der geistlichen monarchie des stuls zu* ... Hamburgi MDCLXXIX. 12. * postea eiusdem; *einlei- ...zur historie*, tamquam singulare illius caput, adiunctum ...enique cum *Christiani Thomasii* adnotationibus sub ti- ...: *politische betrachtung der geistlichen monarchie des ...Rom*, Halæ MDCCXIV. 8.** euulgatum. Non plenio- ...quidem papatus historiam illud complectitur; ostendit ... luculenter, qualia stratagemata consiliaque callida ...itiosa pontifices romani ad id adhibuerint, vt im- ... suum fundarent, amplificarent ac stabilirent: qua- ...ipsa monarchia ecclesiastica præ se habeat formam: ...HEODOSII GIBELINI; siue quod verum auctoris ... est, MATTH. GOEBELII *cæsareo-papia romana*, ...*die politischen geheimnisse des rœmischen stuls vor-* ...*werden*, cuius prima editio exiit Lipsiæ MDCLXXXIV. 8. ...da ibidem MDCXCI. 8. *** ac tertia cum auctoris ad- ...ionibus, antea haud editis, et *Gottfr. Christian. Hoffman-* ...fatione de fundamento querelarum, quæ olim ac nostra ...factæ sunt contra sedem romanam, scriptoribusque eo per-

 tinenti-

...LACCII *theatr. pseudonym.* p. 109.

...*er büchersaal der gelehrten welt*, *volum.* IV. p. 177. *nachricht von ...büchern in der stollischen bibliothec*, *volum.* II. p. 266.

...*nachricht von den büchern in der stollischen bibliothec*, *volum.* II. ...II. *vnschuldige nachrichten*, 1702. p. 997.

tinenbus, Budissæ MDCCXX. 4. * Auctor exemplum P dorfii quodam modo sequitur; argumentum autem i plenius ac copiosius enarrat:

IO. GEORG. LAIRITZII *roemischer papsts thron ist, grundliche vnd ausführliche beschreibung des päbst ehr- vnd macht wachsthums, wie solches nach der aposte ten sich in der ersten kirche herfürgethan vnd bis au zeiten des wieder herfürgebrachten euangelii gemehret; lich aber durch göttliche güte gehemmet vnd vnterbr worden*, Baruthi MDCLXXXV. 4. ** quo libro historia tus diligenter illustratur multaque exhibentur, lectioi meditatione digna:

ERNEST. SALOM. CYPRIANI *vberzeugende rung vom vrsprung vnd wachsthum des pabstthums*, G MDCCXIX. Lipsiæ MDCCXX MDCCXXVI. 8. Francofurti accessionibus quibusdam MDCCXXXVI. 8. *** belgice f *Io. Mulderi*, Hagæ comit. MDCCXXXI. 8. * qui liber q instructus est documentis testimoniisque, singulari dignis, nec vulgaria tradit, is multum se commendauit:

GEORG. GOTTOFRED. KEVFFELI *historia pontific romani, ad illustrandam ecclesiæ disciplinam. Accedit f mentum* FRANCISCI GVICCIARDINI *de origine poi tis secularis in romana ecclesia*, Helmstadii MDCCXLI. 8 Exponitur opusculo hoc præcipue de suprema potestate e siastica, quam episcopus romanus sibi arrogat, atque monimentis historicis monstratur, illam neque antiqu christ

* *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1720. p. 117. a PLACCII *theatrum pseudonymorum* p. 314. ARNDII *systema litt* p. 141.

** *nachricht von den büchern in der stollischen bibliothec*, volu p. 347.

*** *bibliotheque germaniqu. tom.* XXVI p 55. *act. eruditor.* MDCC p. 352. *vnschuldige nachricht.* 1719 p. 627. et 1720. p. 809. LIENTHALII *theolog. bibliothec, tom.* 1. p 681.

* *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1732. p. 283.

** plura de libro hoc legenda sunt in FISCHERI *leben Cyp* p. 101.

*** *nachrichten von den neuesten theologischen büchern, volum.* 1. p. *acta eruditor.* MDCCXLIV. p. 704.

ı; neque vllo iure, siue diuinum id sit; siue huma-
eri se posse. Eidem historiæ papismi multam lu-
:runt: PETRI MOLINAEI opus de *nouitate*
antea a me enarratum * ac *history of popery*, Lon-
CCXXXV. 4. duobus voluminibus.

§. III.

ingenii monimenta, quæ ad historiam pa-
:iatim pertinent ac certa illius argumenta com-
·, merito scriptis de *vitis pontificum romanorum*
ocus tribuitur. Magnus eorum est numerus
: eorumdem varietas, siue ad illorum aucto-
ad ipsas res commemoratas; siue ad fidem ac
:n, quam ea monstrant, respicere velimus. Ii,
ırtem hanc historiæ ecclesiasticæ illustrandam
:runt, ordinis sunt vel pontificiorum; vel refor-
ac lutheranorum: vixerunt partim media;
centiore ætate: notitiam dederunt de præsuli-
nis non solum vniuersam; sed etiam singula-
diuerso modo, vt alii monimentis suis maio-
ı minorem existimationem conciliarent.

›ercensendis libris de vitis pontificum romanorum
linem sequi, mihi libet, vt primum scripta gene-
vitis illis, ab auctoribus, romanæ curiæ addictis, com-
›mmemorem: deinde ad monimenta eiusdem generis,
›rmati ac lutherani iuris publici fecerunt, accedam.
vel mediæ; vel recentioris ætatis pertinentque ad eo-
linem vtriusque temporis, quæ nunc sequuntur:
ıSTASII bibliothecarii, seculo nono clari, *vitæ ro-*
n pontificum, a Petro ad Nicolaum I. perductæ;
tamen num ipse auctor sit, disputatur. Nonnul-
gant: alii adfirmant. Verosimile est, quum varii
·rum pontificum catalogi diuerso tempore conscripti,
interpolati fuerint, ex illis ortum esse pontificale il-
ıe librum de *gestis summorum pontificum*, Damaso,
: ecclesiæ episcopo seculi quarti, perperam tributum,
ac

* ec. huius *theolog. tom.* II. p. 116.

ac postquam Anastasius id recensuisset, factum esse, vt il-
lud sub Anastasii nomine diuulgaretur. Id quod vbi per-
mus, statuere debemus, Anastasium ipsum vitas has li-
litteris mandasse, hocque scribendi ratio confirmare vi-
tur. Nec tamen sine caussa eruditi viri adnotant, A-
stasium, licet non omnium; quarumdam tamen vitar
fortasse a Gregorio IV. ad Nicolaum I. auctorem esse
se. Accesserunt vitae Adriani II. et Stephani VI. a G
LELMO bibliothecario, vti perhibetur, conscriptae. E
tiones historiae huius sunt: I) *Io. Busaei*, Moguntiae DC
qui primus librum hunc ex bibliotheca Marci Velseri c
variis lectionibus iuris publici fecit; minus autem de
fide. Quamuis enim vita Ioannae papissae in codicibus
nu exaratis palatinis, a Marquardo Frehero ad edition
hanc suppeditatis, descripta esset; illa tamen in ea tant
exempla, quae vna cum codicibus ad Palatinos mitti de
bant, translata; in omnibus reliquis autem omissa fui
II.) *Caroli Annibal. Fabrotti*, cum ANASTASII *historia*
clesiastica, inter scriptores historiae byzantinae, Pari
MDCXLIX. fol. Accedunt variae lectiones, ex tribus c
dicibus manuscriptis collectae, et index glossarum Anast
III.) *Francisc. Blanchini* quae splendidissima est editio
quatuor tomis constat. Primus sub titulo: *de vitis roma*
rum pontificum a beato Petro apostolo ad Nicolaum I. adiect
vitis Adriani II. et Stephani VI. auctore Guilelmo bibliothec
rio, sub auspiciis sanctissimi domini nostri Clementis XI. p
tificis maximi, Romae MDCCXVIII. et iterum MDCCXXXI. f
in lucem prodiit, ornatus variantibus lectionibus non
lum priorum editionum; sed iis quoque, quas Holstenius
a Schelstrate, Penia ex multis codicibus manuscriptis co
legerunt; praeter has autem copiosa atque erudita praefati
ne. Tomus *secundus*, Romae MDCCXXIII. fol. editus, com
plectitur FRANCISC. BLANCHINI amplissima proleg
me

* editio moguntina rara quidem; multum autem de
Perstringit illam vna cum *Fabrotti* editione OVDINVS
de scriptorib. ecclesiastic. tom. II. p 27. 267. adde
bibliothequ. curieuse historique et critique tom. I. p.
MII *disquisition. de papa femina, tom. II. operum p.*

quibus catalogi quidam antiquissimi pontificum romanorum continentur: EMANVEL. A SCHELSTRATE dissertationem de *antiquis romanorum pontificum catalogis*: ipsius BLANCHINI dissertationem de *antiquis romanorum pontificum catalogis*, atque alia eiusdem generis; secunda autem tomi pars varias eruditissimorum virorum adnotationes in Anastasium exhibet, nominatim: a Schelstrate, Alteserræ, Labbei, Bencii, Blanchini, Ciacconii, Pagii. Secutus est tomus *tertius*, Romæ MDCCXXVIII. fol. ac *quartus* que vltimus ibidem MDCCXXXV. fol. quo vtroque itidem prolegomena ac notæ continentur: * IV). *Ludouici Antonii Muratorii*, qui vitas has denuo edendas curauit, cum illæ cum antiquissimo codice et tribus aliis exemplaribus bibliothecæ ambrosianæ nunc primum collatæ fuerant, præfationem *Blanchini*, cuius antea mentionem fecimus, addidit: ** V.) *Io. Vignolii*, qui Anastasii vitas pontificum integras; sine autem ipsius nomine, ex manuscriptis codicibus vndeuiginti emendatas, vna cum variis lectionibus ac notis, sub titulo: *liber pontificalis*; *seu de gestis romanorum pontificum* euulgauit, Romæ MDCCXXIV. 4. *** editio, Venetiis MDCCXXIX. fol. in lucem prolata ad normam illius, quam *Fabrottus* dedit, litteris de-. Nonnulli tradunt, IACOBVM SIRMONDVM historiam hanc in lucem emisisse; sed falluntur illi confundunt eius: ANASTASII *bibliothecarii collectanea*, *gratiam Ioannis diaconi*, *quum historiam ecclesiasticam scriberetur*, *e græcis versa concinnauit*, Parisiis MDCXX. 8. vitis pontificum romanorum. Nec ANTONII DA-. ALTESERRAE *notæ et obseruationes in Anastasium* *de*

---

* *de'letterati d'Italia*, *tom.* XXXI. p. 441. *acta eruditor.* C XIX. p. 415. MDCCXXV. p. 153. MDCCXXXI. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1725. p. 764. p. 1215. 1736. p. 311. CLEMENT *bibliothequ. curieus. histo- critiqu. tom.* I. p. 292. vbi opus hoc itidem recensetur.

** *scriptor. rerum italicar. tom.* III. Mediolani MDCCXXIII. fol.

*** *memoires de Treuoux* MDCCXXVII. *ianuar.* p. 89. *iournal des sçauans* MDCCXXVI. *iun.* p. 278. *acta erudıtor.* MDCCXXVII.

de vitis romanorum pontificum, Parisiis MDCLXXX. 4.* ipsas vitas sibi coniunctas habent, quemadmodum quidam opinantur. Notæ hæ, quas Alteserra edidit, Anastasio lucem adferunt vtiliterque simul consuli potest: IO. CIAMPINI *examen libri pontificalis; siue vitarum romanorum pontificum, quæ sub nomine Anastasii bibliothecarii circumferuntur*, Romæ MDCLXXXVIII. 4. **

LVITPRANDI *opusculum de vitis romanorum pontificum**** ac ABBONIS *epitome de vitis eorumdem, ex Anastasii bibliothecarii historia excerpta*, quod vtrumque monimentum ex peruetustis manuscriptis codicibus membranaceis descriptum ac cura *Io. Busæi* coniunctim in lucem prolatum est, Moguntiæ MDCII. 4. Luitprandum autem dicti opusculi auctorem esse, non sine caussa dubitatur:

MARTINI POLONI *chronicon summorum pontificum atque imperatorum romanorum*, quod editum primum cum Mariano scoto a *Io. Heroldo*, Basileæ MDLIX. fol. deinde separatim cura *Suffridi Petri*, Antuerpiæ MDLXXIV. 8. a *Io. Fabricio Cæsare* ex adcuratiori codice, Coloniæ MDCXVI. fol. atque Argentorati MDCLXXXV. ad calcem AENEAE SYLVII de *rebus Friderici III.* Quæ in chronico hoc post annum MCCLXXVII. sequuntur, ea addita sunt a PTOLEMAEO *lucensi* et a BERNARDO *Guidonis*. Non magnum momentum illud habet:

FRANCISCI PETRARCHAE *chronica delle vite de' pontefici et imperatori romani, in sino a suoi tempi, alla quale sono state aggiunte quelle da tempi del Petrarca sino a Pio III.* Veronæ MCCCCLXXVI. Florentiæ MCCCCLXXVIII. fol. Venetiis MDVII. 4. MDXXXIV. 8. Mirandulæ MDCXXIV. 4. Geneuæ MDCXXV. 4. *

BAPTI-

---

* locum etiam obtinuerunt in *Blanchini* editione ANASTASII *vitarum*, quemadmodum antea adnotaui.

** exstat quoque in MVRATORII *scriptor. rer. italic. tom.* III. p. 33. vide CLEMENT *bibliothequ. curieus. historiqu. et critiqu. tom.* VII. p. 115.

*** in *operibus* eius, Antuerpiæ MDCXL. fol. editis, habetur p. 161.

* NICERONII *memoir. tom.* XXVIII. p. 394. adde MVRATORII *vitam Petrarchæ*, præmissam eius poematibus italicis, editis MDCCXI.

BAPTISTAE; siue potius RADVLPHI BARTHOLO-
I; vel certe BARTHOLOMAEI SACCHI, a patria
PLATINAE *vitae pontificum romanorum*, iussu Sixti IV.
a Petro apostolo vsque ad Paullum II. ac diuer-
sis temporibusque saepius editae. Primam lucem adspexe-
illae Venetiis MCCCCLXXIX. fol. quum viueret auctor,
omnium editionum princeps est atque optima. Plu-
eam sequutae sunt: seculo quinto ac decimo: no-
MCCCCLXXXI. fol. quae non est prima atque an-
editio, vt nonnulli tradiderunt idemque Antonius
, typographus, aliis persuadere voluit, ac
CLXXXV. parisiensis MCCCCLXXXI. 8. veneta
CLXXXV. fol. seculo autem sexto ac decimo: pa-
MDV. 8. cui editioni adiuncta sunt varia PLATI-
opuscula, eaque: *dialogus contra amores*: *de vera*
: de optimo ciue libri tres atque alia: venetae
fol. itidem cum illius opusculis: MDXVIII. fol.
4. cum ONVPHRII PANVINII continuatione
ad Pium IV. MDLXVI. coloniensis MDXXIX. fol. cui
narratio rerum gestarum pontificum romanorum,
Platinam vixerunt, addita est, vnacum nonnullis
opusculis: MDXL. fol. itidem aucta eo modo, quo
adducta editio: MDXLIV. MDLI. MDLXII. MDLXVIII.
MDLXXIV. MDXCIII. MDXCIX. 4. lugdunensis MDXII. 8.
siensis MDLXXII. fol. seculo septimo ac decimo: co-
sis MDC. 4. cum accessione adnotationum ONVPHRII
INII ac supplemento pontificum, primum per eum-
PANVINIVM vsque ad Pium V. ac deinde per AN-
IVM CICARELLAM ad Clementem VIII. pontificum-
effigiebus: MDCX. MDCXII. MDCXXVI. 4. belgicae
XL. 12. quae in magna dignitate est, ac MDCLXIV. 12.
ntione loci. Omnes, quas nunc enumeraui, edi-
non eamdem auctoritatem habent. In aliis omissa
illa sunt ac mutata; aliae autem historiam, a Platina
tam, exhibent integram. Quocirca illas in
re; has autem in maiore esse existimatione, mi
non est. Exstant operis huius duae gallicae
pretationes, quarum altera inscriptionem prae-
fert:

fert: *les genealogies, faits et gestes des saints peres*, p
empereurs et rois de France iusqu' a Leon X. Pa
MDXIX. fol. et aucta continuataque vsque ad Paullum
eodem loco MDLI. 8. altera: *vies des papes, traduites*
Platine auec la continuation d'Onuphre Panuini, Cica
Ciaconius et autres, iusqu'a Innocent X. auctore *Lud*
Coulono, Parisiis MDCLI. 4. Idem liber prodiit italice
netiis MDLXV. 12. MDXCIV. 4. MDC. 4. MDCVIII. 4. p
quas editiones, et aliæ memorantur; germanice autem
gentorati MDXLVI. fol. Monachii MDCIV. fol. Franco
MDCXXV. fol. Iudicia eruditorum virorum de hac
næ historia sunt diuersa. In scribenda illa quum vsus
bulis publicis ac germanis documentis, fidem suam
mendauit ac simul ostendit, se veritatis esse studio
Quamuis enim interdum adsentatoribus pontificum
norum se adiunxerit ac ea prætermiserit, quæ omnino
narranda; dedit tamen documenta apertæ ac simplicis
tis; nec de horum præsulum malitia, turpitudine,
sceleribus tacuit. In continuando opere hoc studia sua
locarunt: ONVPHRIVS PANVINIVS et ANTONIVS
CARELLA ac quæ ab his de pontificibus romanis li
mandata sunt, ea ad quasdam Platinæ editiones,
me memoratas, accesserunt. In eumdem censum refe
nonnulli IO. ANTONIVM PETRAMELLARIVM ac p
dent sibi, ab eo quoque Platinam continuatum
sed quod ille reliquit, id continuatio est singularis,
ONVPHRII PANVINII de *pontificibus romanis et car*
libus, paullo post sigillatim a me adducendi, Bon
MDXCIX. 4. Spectant et huc: *vitæ romanorum ponti*
a Petro vsque ad Clementem VIII. ex Platinæ histor
epitomen redactæ ac iuxta Onuphrii Panuinii censionem
natæ, cum eorumdem pontificum imaginibus, labo
industria *Ioannis a Glano* incisis, Leodii MDXCVII. 8.

* de PLATINAE opere hoc videantur: ARISII *Crem*
tom. I. p. 317. NICERONII *memoires tom.* VIII. p. 22
OII *histor. bibliothec. part.* III. p. 421. HVBNERI *bamb*

10. STELLAE *vitae ducentorum et triginta summorum pontificum, a Petro apostolo vsque ad Iulium secundum, modernum pontificem*, Basileae MDVII. 4. bis in lucem prolatae, quae duae editiones quamuis eodem loco atque anno exierint; inter se tamen diuersae sunt; item sine mentione loci MDCL. 12. Easdem vitas et Venetiis MDIV. prodiisse, nonnulli referunt: *

ONVPHRII PANVINII scripta, quae ad historiam pontificum romanorum pertinent: I.) *epitome pontificum romanorum, a Petro vsque ad Paullum IV. gestorum videlicet electionisque singulorum et conclauium compendiaria narratio, cardinalium item nomina, dignitatum tituli, legationes, insignia, patria et obitus*, Venetiis MDLVII. fol. quae editio quum sine notitia auctoris euulgata esset, is ad aliam eamque correctiorem atque auctiorem emittendam se contulit. Lucem illa vidit Venetiis MDLXVII. 4. ac postea iterum iterumque Coloniae MDLXXIV. fol. MDCXXIV. 4. II.) *viginti septem pontificum romanorum elogia et imagines, accuratissime ad viuum aeneis typis delineatae*, Romae MDLXVIII. fol. ac cum *imaginibus a Philippo Galleo aere expressis*, Antuerpiae MDLXXII. fol. III.) *Platina de vitis pontificum restitutus, cum LX. ad eas adnotationibus et additione pontificum a Sixto IV. vsque ad Pium IV.* Venetiis MDLXII. 4. Louanii MDLXXI. 4. Coloniae MDLXXIV. fol. ac MDCX. 4. italice cura *Lucii Fauni*, Venetiis MDLXIII. 4. quae adnotationes vna cum supplemento quibusdam Platinae editionibus, antea a me commemoratis, additae sunt: **

HIERON.

historic. tom. IV. p. 23. SINCERI *samlung von lauter alten vnd raren büchern part.* V. p. 410 GOETZII *merckwürdigkeit. der dresdn. bibliotb. tom.* I. p. 389. MYLII *memorabilia bibliothec. academic. ienens.* p. 209. VOGTII *catalog. libror. rarior.* p. 535. CRENII *adnotation.* ad BOSII *dissertation. de comparanda prudentia ciuili*, in *tractatib. de philologia* ceter. p. 377. SOLGERI *bibliothec. part.* I. p. 64. sq. *vnpartheyischer bibliothecar.* p. 78.

* FABRICII *historia bibliothec. part.* V. p. 279.

** NICERONII *memoir. tom.* XVI. p. 332.

ONSI CIACCONII *vitae et res gestae pontificum et cardinalium*, quod opus prodiit primum CI. fol. deinde continuatum est atque illustratum SCO CABRERA et ANDREA VICTORELLO, lementem octauum; a FERDINANDO VGHELet HIERONYMO ALEANDRO vsque ad VrbaRomae MDCXXX. fol. duobus voluminibus: deVGVSTINO OLDOINO vsque ad Innocentium MDCLXXVII. fol. quatuor voluminibus: *

III MOLINETI *historia summorum pontificum V. ad Innocentium X. per eorum numismata, ab anno I. ad annum* MDCLXXVIII. Lutetiae MDCLXXIX. fol.

LLATII *gesta pontificum romanorum, a sancto Ped Innocentium XI. additis pontificum imaginibus, re exsculptis, cum hieroglyphicis, numismatibus, lis* ceter. quinque tomis, qui Venetiis prodieus MDCLXXXVII. secundus, tertius, quartus III. quintus MDCXC. fol. ** quod opus praecils pontificum romanorum consecratum est; nec diumenta ad historiam eorum vere illustrandam

PPI BONANNI *numismata pontificum romanopore Martini V. vsque ad Innocentium* XII. RoIX. fol. duobus tomis, *** qui opus, a Molim et paullo ante a me adductum, continuauit, solum plura numismata adiiceret; sed etiam uctus adparatu, varia historiae rituumque capita xplicaret. Edidit quoque BONANNI *numismam pontificum, templi vaticani fabricam indican-* MDCC. fol. IO. VIGNOLIVS autem *antiquiom romanorum denarios* collegit notisque illustrauit,

bibliotheq. choisi. tom. IV. p. 178. CLEMENT *bibliose, historiqu. et critiqu. tom.* VI. p. 108.

tor. MDCXCI p. 310. Gesta haec vna [illegible] eiusdem geium in *indice Clementis* XI. p. 273. in libris prohibitis r.

RDI *nouvelles de la republiqu. des lettres* MDCXI. *april* i. p. 483.

HIERON. GARIMBERTO *la prima parte d*
ouero fatti memorabili d'alcuni papi et di tutti i
passati, Venetiis MDLXVII. 4. quae prima pars
scripta est, ex quo illa in lucem emissa fuerat, hoc
pediuit, quo minus opus integrum iuris publici fieri

GVNDISALVI DE ILLESCAS *historia pontifica*
tolica, *en la qual se contienen las vidas de todos los*
fices romanos, Salmanticae MDLXXIV. Caesar
MDLXXXIII. Burgis MDXCII. Madriti MDCXXIII. fol
bus tomis. ** Opus hoc continuatum atque auct
LVDOVICO DE BAVIA,*** MARCO DE GVADA
RA * et IO. BANOS DE VELASCO horumque
stria quatuor tomi accesserunt, qui cum duobus
coniunctim prodierunt Madriti MDCLXXVIII. fol.
minibus:

PAPIRII MASSONII *de episcopis vrbis, qui rom*
clesiam rexerunt, *rebusque gestis eorum libri VI.*
MDLXXXVI. 4. qui laudem scriptoris adcurati atque
consequutus est ac liber ipse locum inter rario
monimenta obtinuit: **

VICTOR. BALDINI *chronologia ecclesiastica*
de' sommi pontefici, Ferrariae MDCIV. 8.

ABR. BZOVII *pontifex romanus*; *siue com*
praestantia, officio; *seu auctoritate*, *virtutibus*, *felicitate*
praeclare gestis summorum pontificum, *a Petro vsque ad P*
Coloniae MDCXIX. fol. opus parui momenti exiguaeque

ANDR. DVCHESNE *histoire des papes et*
pontifes de l'eglise, Parisiis MDCXLVI. fol. ac loc
Francisco Duchesne, Parisiis MDCLVIII. fol. duobus
nibus, quibus historia pontificum romanorum a Pe
ad Paullum V. satis diligenter scripta continetur:

AL

* HAYMII *notitia librorum rarior. lingua ital.* p. 104.
catalog. libror. rarior p. 300.

** ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* I. p. 426.

*** *ibidem tom.* II. p. 17.

* *ibidem* p. 68.

** FREYTAGII *analecta litteraria de libris rarioribus* p.
RONII *memoires tom.* V. p. 196.

de Blanchit ac memorauit, eam in Belgio primam lucem adſpexiſſe; neque autem locum; neque annum indicat. * Prodiit *notitia* hæc etiam Auguſtæ Vindelicor. MDCCXXXIV. 8. quæ editio in titulo quarta adpellatur. Liber ipſe non contemnendus eſt, et vbi vera ac falſa, in eo tradita, diſcernantur, vtilitatem præbet:

ANTONII SANDINI *vitæ pontificum romanorum, ex antiquis monimentis collectæ*, Patauii MDCCXXXIX. 8. ** qui liber auctior denuo deſcriptus eſt Ferrariæ MDCCXLVIII. 8. Bambergæ MDCCLIII. 8. poſt duas germanicas editiones, vt titulus habet. Id quod vbi ponamus, in Germania tertia acceſſit Bambergæ dicto anno. Enarrauit auctor vitas pontificum romanorum, a Petro vsque ad Clementem XII. erudite ac diligenter easdemque vberius ediſſeruit in *diſputationibus hiſtoricis ad vitas pontificum romanorum*, Ferrariæ MDCCXLII. 8.

RODVLPHI VENVTI *numiſmata romanorum pontificum præſtantiora, a Martino V. ad Benedictum XIV. aucta et illuſtrata*, Romæ MDCCXLIV. 4.

MARII GVARNACCI *vitæ et res geſtæ pontificum romanorum et cardinalium, a Clemente X. vsque ad Clementem XII. quibus perducitur ad noſtra hæc tempora hiſtoria eorundem ab Alphonſo Ciacconio aliisque deſcripta, a ſancto Petro ad Clementem IX.* Romæ MDCCLI. fol. duobus tomis.

Reſtant alia ſcripta de pontificibus romanis, ab illorum adſectatoribus compoſita atque a me enumeranda; quum autem illa obſcuriora ſunt; nec tantam, quantam antea commemorata, exiſtimationem habent, liceat, ea veluti in tranſitu percenſere. Prodierunt itidem vel media; vel recentiore ætate in lucem. Ad illa pertinent: FRODOARDI *fragmentum de romanis pontificibus*, a Gregorio II. ad Leonem VII.. *** PANDVLPHI MASCAE *romanorum pontificum*

* *deutſche acta eruditor. volumin.* IX. p. 878. *ſamlung von alten vnd neuen theologiſchen ſachen*, 1726. p. 940.

** *nouor. actor. eruditor. ſupplement. tom.* VI. p. 107.

*** in MABILLONII *actis ſanctorum ordin. Benedict. ſecul.* III. p. 569. ac MVRATORII *ſcriptor. rerum italicar. tom.* III. *part.* 2.

uit, Romae MDCCIX. 4.* qui iterum cum accessioni[illegible] adnotationibus cura BENEDICTI FLORAVANTI[illegible] viderunt, Romae MDCCXXXIV. et MDCCXXXVIII. [illegible]bus partibus:

Histoire des papes, ou l'on voit ce, qui c' st passé [illegible] marquable pendant leur pontificat depuis saint Pierre [illegible] Clement XI. Lugduni MDCCIII. 16. duobus tomis [illegible] titulus habet, iterum edita; non magnum autem [illegible] momentum habet: **

FRANCISCI PAGI *breuiarium historico-c[illegible]gico - criticum, illustriora pontificum romanor[illegible]sta, a sancto Petro vsque ad obitum Eugenii IV. [illegible]num* MCCCCXLVII. *conciliorum generalium acta [illegible] complura cum sacrorum rituum; tum antiquae eccles[illegible]na capita complectens*, quatuor voluminibus, qu[illegible] piae; siue potius Geneuae ab anno MDCCXVII. vsq[illegible]num MDCCXXVII. 4 in lucem prodierunt. Tria [illegible]lumina auctor ipse ad vsum publicum transtulit; [illegible] autem *Antonius Pagi* iunior, sanguine cum illo c[illegible] Ingenue conscriptum est opus hoc, tali saltem [illegible]lis ab auctore, sacris romanis addicto, exspectari [illegible]

GEORG. IOS. AB EGGS *pontificium doctu[illegible] res gestae*, ceter. *summorum pontificum romanorum [illegible] Petro vsque ad Clementem XI.* Coloniae MDCCXV[illegible]

GVIL. BVRII *romanorum pontificum bre[illegible] ritus ecclesiasticos, a singulis institutos, praecipu[illegible] Accedit onomasticon vocum obscuri rum, quae in [illegible]uiario, martyrologio romano et hac notitia contin[illegible]* tauii MDCCXXIV. 12. Dicto anno edidit illam [illegible]

* CLERICI *bibliothequ. choisi. tom.* XX. p. 194.

** *iournal des sauans* MDCCV. *decembr.* p. 1233.

*** CLERICI *bibliotheque ancienn. et modern tom.* VIII. p[illegible] X. p. 28. *tom.* XXVIII. p. 211. *memoires de Treuoux* MD[illegible] *decembr.* p. 1939. MDCCXIX. *decembr.* p. 22. *iournal d[illegible]* MDCCXVII. *august.* p. 189. MDCCXIX. *mart.* p. 274. *acta [illegible]* MDCCXVIII. p. 207. BERNARDI *nouuelles de la repu[illegible] lettres* MDCCXVIII. *ian.* p. 3. *deutsche act. erudit.* [illegible] p. 210.

cum præfatione *Martini Lutheri*, quæ prima
ſimul maxime rara. Exſtant quoque libri
itiones, quæ Baſileæ 8. lucem viderunt, ſine
; quum autem in titulo alterius Barnſius ad-
or anglus, *Londini abhinc XV. pro christi no-*
s, alteriusque inſcriptio habet: *Londini anno*
l. pro christi nomine combuſtum, prætereaque
r, Barnſium anno MDXL. igni traditum fuiſſe,
endum eſt, priorem baſileenſem editionem
iorem MDLXVIII. prodiiſſe: *

ᴇɪ *acta romanorum pontificum a diſperſione*
christi vsque ad tempora Paulli quarti, *qui*
a tyrannizat, Baſileæ MDLVIII. 8. Sumtæ
, vti in titulo ipſo ſignificatur, ex ʙᴀʟᴇɪ *ca-*
rum ſcriptorum. ** Prodiit liber hic iterum
ine mentione loci; gallice autem ſub titulo: *les*
es et papes de Rome, *depuis la diſperſion des diſci-*
riſt iusqu'a Pie IV. a preſent regnant, Lugduni
** ac germanice ſub inſcriptione: *Io, Balei*
hichte, *verteutſchet durch Zachariam Muntzer*,
ine loco. Vtrumque librum ʙᴀʀɴꜱɪɪ ac
nctim edidit: teſtimonia adiecit ac Balei hi-
nuauit *Ioannes Martini Lydius*, hoc titulo:
anglici, *coætanei et conterranei de vitis pon-*
rum, *videlicet Robertus Barns et Ioannes Ba-*
tenebris vindicauit: *veterum teſtimoniis*, *ne-*
lorum dubitaret, *confirmauit et vsque ad Paul-*
L l 4 *lum*

bliothequ. curieuſ. hiſtoriqu. et critiqu. tom. II. p. 439.
analecta de libris rarioribus p. 71. ʙᴀᴠᴍɢᴀʀᴛᴇɴɪɪ
n merckwürdigen büchern volum. VI. p. 44 50. 56.
verzeichniſs von raren büchern p. 315. *præfatio*, quam
rum germanicorum tom. XIV. præmiſi, p. 37.
ᴇɴɪɪ *nachrichten von merckwürdigen büchern volum* VI.
ᴇɴᴛ *bibliothequ. curieuſe*, *hiſtoriqu. et critiqu tom.* II.

talog. libror. rarior. p. 65. Memoratur quoque verſio
; titulus eſt: *les faits et geſtes des eueques de Rome de-*
ſion des diſciples de ieſus chriſt, *iusqu'a Paul* IV. 8.

HIERONYMI MEGISERI *päbstlicher chronic* *zug, das ist, wahrhaftige conterfeyten vnd bildnisse* *ieder ræmischen pabste vnd bischæffe, von dem erste* *auf dem ietzt regierenden Clementem VIII. mit flei* *schreibung, was vor ein procesz bey der päbstlichen wa* *ten wird: was für leben vnd wandel ieder derselbe* *ret*, ceter. *anfangs in latein zusammen gezogen;* *aber in das deutsche vbersetzt durch* Georg Beatun cofurti ad Mœn. MDCIV. 8.

GEORGII WINTERMONAT *neue pabst chroni* *römische kirchenbistorie, von Petro an bis auf Pa* Lipsiæ MDCXIV. fol. cuius chronici, vti ex præfat tet, auctor est IO. FRENZELIVS; curam au tum illius edendi *Wintermonat* suscepit:

IACOBI REVII *historia pontificum romanorum* *cta et compendio perducta vsque ad annum æra c* MDCXXXII. Amstelodami MDCXXXII. 8.

IO. CVNRAD. DIETERICHII *breuiarium p* *romanorum, breuiter succincteque exhibens ex testimon* *et domesticis vitam omnium pontificum, a Lino* *Alexandrum VII.* Giessæ MDCLXIII. 8. quod breuita vtilitate rerum se commendat:

IO. TOERSTERI *päbstlicher Suetonius, das ist*

ACOBI HOFFMANNI *historia paparum romana* ...loniæ MDCLXXXVIII. 12.

...gische historie van alle de pausen, welke den room- bekleed, sedert de geboorte van iesus christus tot in 700. ceter. Amstelodami MDCC. 8. qui liber quidem pontificum romanorum exhibet; non mul- a lucem historiæ eorum adfert:

... des papes depuis saint Pierre iusqu'a Benoit XIII. ...ent, opus quinque tomorum, Hagæ comit. in lu- sum. Primus ac secundus prodierunt MDCCXXXII. quartus MDCCXXXIII. quintus MDCCXXXIV. 4. Au- nomen suum omisit, est FRANCISCVS BRVYS. ...lhuc fuisset in communione eorum, qui præsulem ... adsectantur, ad reformatos se adiunxit ac histo- ...c euulgauit; postea autem ad pontificiorum cœ- ...it atque iterum religionem eorum profiteri cœpit. ...m de pontificibus romanis non ea diligentia at- ratione, quam res postulabat, composuit. Fon- s præcipue adire suaque ex illis haurire debebat, ac recentiores tantum sequutus est scriptores. Mi- ...ur haud est, eum exspectationi virorum erudito- ...am mouerat, minus satis fecisse: *

...HIBALDI BOWERI *history of popes*, quæ Lon- ...CXLIX. 4.** prodire cœpit atque ex anglico sermo- ...inum translata est, studio *Friderici Eberhardi Ram-* Lucem vidit interpretatio hæc sub titulo: *vnpar- historie der ræmischen päbste, von der ersten grund- ...s stuhls zu Rom, bis auf die gegenwärtige zeit,*

L l 5 eiusque

* ...*uditor.* MDCCXXXIV. p. 6. MDCCXXXVI. p. 395. XXVIII. p. 667. *iournal. literair. tom* XX. p. 110. *tom.* XXI. ...*blioth. raisonnée tom.* X. p. 5. *nachrichten von einer hällischen volum.* II. p. 382. *samlung von alten vnd neuen theologischen* 1733. p. 595. NICERONII *memoir. tom.* XLII. p. 151. vbi auctoris narratur, de quo etiam videri possunt: *sam- ... alten vnd neuen theologischen sachen*, .1742. p. 749. *nach. von den neuesten theologischen büchern, volum.* VI. p. 865. In- ...tio germanica operis huius, quæ promissa fuit, lucem ...lspexit.

** ...*uditor.* MDCCLI. p. 481.

HIERONIMI MEGISERI *pabstliche* ...
zug, das ist, wahrhaftige conterfeyten vnd bil
ieder rœmischen pæbste vnd bischœffe, von den
auf dem ietzt regierenden Clementem VIII. mi
schreibung, was vor ein proceß bey der päbstlic
ten wird: was für leben vnd wandel ieder d
ret, ceter. *anfangs in latein zusammen gez*
aber in das deutsche vbersetzt durch Georg B
cofurti ad Mœn. MDCIV. 8.

GEORGII WINTERMONAT *neue pabst*
römische kirchenbistorie, von Petro an bis a
Lipsiæ MDCXIV. fol. cuius chronici, vti ex p
tet, auctor est IO. FRENZELIVS; cura
tum illius edendi *Wintermonat* suscepit:

IACOBI REVII *historia pontificum roma*
cta et compendio perducta vsque ad annum
MDCXXXII. Amstelodami MDCXXXII. 8.

IO. CVNRAD. DIETERICHII *breuiar*
romanorum, breuiter succincteque exhibens ex te
et domesticis vitam omnium pontificum, a
Alexandrum VII. Giessæ MDCLXIII. 8. quod b
vtilitate rerum se commendat:

IO. TOERSTERI *päbstlicher Suetonius,*
gefaste; doch gründliche zeitbeschreibung aller

lector vitas pontificum, Clementis V. Ioannis XXII.
XII. Clementis VI. Innocentii VI. Vrbani V. Gre-
Clementis VII. ex codicibus manuscriptis scripto-
ui tempore dictorum præsulum vixerunt, sumtas
illustratas. Historia hæc est in numero librorum
*

RI FRIZONII *Gallia purpurata; seu de rebus gestis* *ac cardinalium*, *et epitome conciliorum Galliæ*, *nomenclatura eleemosynariorum Franciæ*, Parisiis XVIII. cuius iam supra mentionem feci:

PHANI BALVZII *vitæ paparum auenionensium*, *historia pontificum romanorum, qui in Gallia sederunt christi* MCCCV. *vsque ad annum* MCCCXCIV. Pari- XCIII. 4. duobus tomis. ** In vitis his euulgan- atque explanandis Baluzius singularem industriam it. Complectitur enim opus hoc non solum vitas, Bosqueto in memorato libro editas; nunc autem er emendatas; sed etiam aliæ ex antiquis manuscri- dicibus accesserunt; simul autem amplissimus com- exhibetur, quo ipsæ res pontificum auenionen- que historiæ ecclesiasticæ illustrantur. Quum discidium, inter pontifices ortum, curia romana uaginta annos Auenione sedem suam habuit, ad cum eaquoque referri possunt, quæ nonnulli de schis- hoc scripta reliquerunt, vti sunt: *acta varia de* *pontificum auenionensium:* *** LVDOV. MAIM- *histoire du grand schisme d'occident*, Parisiis 12. tomis: MAXIMILIANI WIETROWSKI *de magno schismate occidentis, in compendium et tomis duobus comprehensa*, Vetero - Pragæ XXIV. 12. et eodem anno fol. * de quo libro tamen ndum est, Wietrowski illum, tamquam proprii ingenii

MENT *bibliothequ. curieus. historiqu. et critiqu. tom.* V. p. 121.
*. *erudit. supplement. tom.* II. p. 291. TENTZELII *monatliche* *edungen* 1695. p. 408.
MARTENE et DVRANDI *thesauro nouo anecdotorum tom.* II. 73.
erudit. supplement. tom. IX. p. 316.

genii fetum, orbi erudito tradere quidem voluisse; re ipsa autem nihil aliud exhibuisse, nisi interpretationem latinam MAIMBVRGII paullo ante adductæ *historiæ schismatis*. Latine hanc reddidit atque ita in lucem emisit, vt veri auctoris neque in titulo; neque in præfatione vllam faceret mentionem. De iis præsulibus, qui fuerunt Germani, videatur: IO. CHRISTOPH. WAGENSEILII *exercitatio de romanis pontificibus, e Germanorum gente creatis*, Altorfii MDCLXXXIII. 4. *

Conuerto me ad eos, qui vitas singulares pontificum romanorum scripserunt ac res vnius illorum explanarunt, cuiusmodi commentariorum magnus est numerus. Percensebo nunc eos; attamen non omnes; sed quosdam tantum, luculentos maxime atque vtiles, ita vt ordinem litterarum, qui est inter ipsorum præsulum nomina, sequar. Omnia enim generis huius monimenta litteraria si enumerare vellem, iusto longior fierem ac scriptionis modum, a meipso definitum, negligerem. Exstant igitur de:

I. *Alexandro* III. ANTONII VELASQVEZII *vida de Alexandro* III. *papa*, Madriti MDCLVIII. 8. IO. FRANCISC. LOREDANO *vita di Alessandro terzo, pontefice massimo*, Venetiis MDCLXII. 12. quæ et ex lingua italica in germanicam conuersa prodiit, sub titulo: *leben des berühmten pabsts Alexandri* III. Lipsiæ MDCCXIII. 8. **

II. *Alexandro* VI. IO. BVRCHARDI *historia arcana; siue de vita Alexandri* VI. *papæ, excerpta ex eius diario*, edita a *Godefr. Guil. Leibnitio*, Hanoueræ MDCXCVI. 4. *** ALEXANDRI GORDONI *vie du pape Alexander* VI. *et de son fils Cesar Borgia*, Amstelodami MDCCXXXII. 8. duobus tomis,

* catalogum pontificum romanorum ex Germanorum gente exhibet etiam MALLINCROTVS libro de *archicancellariis sacri romani imperii* p. 134.

** in MVRATORII *scriptor. rer. italicar. tom.* III. p. 446. seqq. exstat triplex vita pontificis huius: PANDVLPHI DE ALATRO, BERN. GVIDONIS, NICOLAI DE ROSELLIS.

*** TENTZELII *monatlich. vnterredung.* 1696. p. 508. FABRICII *histor bibliothec. part.* V. p. 477. Integrum BVRCHARDI *diarium* est in ECCARDI *corpor. historic. medii æui, tom.* II. p. 2017.

quæ historia anglice scripta ac deinde gallice reddita *vies des papes Alexandre* VI. et *Leon* X. Londindi XXXVII. 8.* Addi potest: TOMAS. TOMASI *la Cesare Borgia, detto poi il duca Valentino,* MDCLXXI. 12. gallice quoque Lugduni Batau. MDCCXII. 12. in lucem et iterum sub inscriptione: *memoires pour seruir a l'histoire de la vie de Cesar Borgia, duc de Valentinois, fils du pape Alexandre* VI. *contenant diuerses choses tres remarquables, con- l'histoire de ce pape et de son pontificat,* Amstelodami XXXIX. 12. duobus voluminibus, cuius editionis scri- genus emendatum est ac correctum:

Alexandro VII. *historia electionis Alexandri* VII. *cum opusculis variis eiusdem argumenti,* opera et notis HERMANNI CONRINGII, Helmstadii VII. 4.** *conclaue, in quo Fabius Chisius, postea dictus Alexander* VII. *summus pontifex creatus est,* ceter. au- LEVIN. NICOL. MOLTKEN, Slesuici MDCLVI. 8. im, quod legatur, dignum: Veneti cuiusdam legati *de notabili aula romana: de moderni pontificis,* Alexandri VII. *eiusque cognatorum et cardinalium natura, ...atibus, affectibus, inclinationibus animi et studio ... praecipuas Europae nationes,* quæ opera *Agathi Securi* ...lico sermone in latinum conuersa lucem adspexit sine MDCLXIII. 4.

V. Benedicto XIII. ANONYMI *leben vnd thaten pabsts ...eti des* XIII. Francofurti MDCCXXXI. 8. ALEXANDRI ...SIA *vita Benedicti* XIII. *romani pontificis ex ordine ...eatorum, commentario excepta,* Romæ MDCCLI. 4.

V. Bonifacio VIII. BERNARDI GVIDONIS *vita Bonifacii* VIII.*** IACOB. CAIETANI *de electione et coronatione Bonifacii* VIII. *libri* II.* IO. RVBEI *Bonifacius ... e familia Caietanorum principum, romanus pontifex,* ... in duas partes diuisum, quorum altera vitam et res, ab

...lung von alten vnd neuen theologischen sachen, 1739. p. 705.
in CONRINGII *operum tom.* V. p. 614.
MVRATORII *scriptor. rerum italicar. tom.* III. p. 670.
...m p. 641.

genii fetum, orbi erudito tradere quidem voluisse; autem nihil aliud exhibuisse, nisi interpretationem MAIMBVRGII paullo ante adductæ *historiæ sch* Latine hanc reddidit atque ita in lucem emisit, vt ctoris neque in titulo; neque in præfatione vllam mentionem. De iis præsulibus, qui fuerunt Germa deatur: IO. CHRISTOPH. WAGENSEILII *exe de romanis pontificibus, e Germanorum gente creati* torfii MDCLXXXIII. 4. *

Conuerto me ad eos, qui vitas singulares pon romanorum scripserunt ac res vnius illorum explan cuiusmodi commentariorum magnus est numerus. sebo nunc eos; attamen non omnes; sed quosdam luculentos maxime atque vtiles, ita vt ordinem lit qui est inter ipsorum præsulum nomina, sequar. enim generis huius monimenta litteraria si enumera lem, iusto longior fierem ac scriptionis modum, definitum, negligerem. Exstant igitur de:

I. *Alexandro* III. ANTONII VELASQVEZII *Alexandro* III. *papa*, Madriti MDCLVIII. 8. IO. FRA LOREDANO *vita di Alessandro terzo, pontefice* Venetiis MDCLXII. 12. quæ et ex lingua italica i nicam conuersa prodiit, sub titulo: *leben des pabsts Alexandri* III. Lipsiæ MDCCXIII. 8. **

II. *Alexandro* VI. IO. BVRCHARDI *historia ar de vita Alexandri* VI. *papæ*, *excerpta ex eius diari* a *Godefr. Guil. Leibnitio*, Hanoueræ MDCXCVI. 4. ALEXANDRI GORDONI *vie du pape Alexander* VI. *son fils Cesar Borgia*, Amstelodami MDCCXXXII. 8.

---

* catalogum pontificum romanorum ex Germanorum gen bet etiam MALLINCROTVS libro de *archicancellariis sacri imperii* p. 134.

** in MVRATORII *scriptor. rer. italicar. tom.* III. p. 446. seq stat triplex vita pontificis huius: PANDVLPHI DE AL BERN. GVIDONIS, NICOLAI DE ROSELLIS.

*** TENTZELII *monatlich. vnterredung.* 1696. p. 508. FAB *histor bibliothec. part.* V. p. 477. Integrum BVRCHARI *rium* est in ECCARDI *corpor. historic. medii aeui, tom.* II. p. 2

nt quoque expositiones BERN. GVIDONIS, DE ROSELLIS:*

gorio I. magno. LVDOVICI MAIMBVRGII hi-ontificat de saint Gregoire le grand, Parisiis . I2.** DIONYSII SAMMARTHANI histoire goire le grand, pape et docteur de l'eglise, tirée nt des ses ouurages, Rothomagi MDCXCVII. 4. *** n latinam linguam conuersa est: * CASIMIRI ssertatio de vita, indole, doctrina et scriptis ge-triis sancti Gregorii magni:** FRANCISCI o istoria della vita e del pontificato di santo Gre-, papa e dottore della chiesa, Romæ MDCCLVIII. 4. non tam veram historiam; quam sermonem 1 exhibet. Inter antiquiores rebus pontificis andis operam dederunt: PAVLLVS WARNE-IOANNES diaconus, PETRVS diaconus at-e anonymi. Lucem præterea viderunt: sancti gni eiusque parentum imagines, cum explicatio-I ROCCA: ***

orio VII. BENNONIS vita et gesta Hildebran-tanus pontifex factus, Gregorius VII. dictus est: * II de ALATRO et NICOLAI de ROSELLIS i VII. ** IVSTI CHRISTOPHOR. DITHMA-egorii VII. romani pontificis, Francofurti ad Viadr.

IIII. septembr. p. 26. nouembr. p. 362. samlung von un theolog. sachen, 1738. p. 482.
RII scriptor. rerum italicar. tom. III. p. 437. seqq.
r. MDCLXXXVI. p. 343. BAELII nouuelles de la re- lettres MDCLXXXVI. febr. p. 184.
s sauans MDCXCVIII. p. 123. histoire des ouurages des XCIX. p. 99.
ina vita hæc in GREGORII operum tom. IV. p. 199. nedictinæ.
mmentar. de scriptoribus ecclesiastic. tom. I. p. 1491.
A thesauro antiquitat. sacrar. tom. II. p. 368.
nuit vita hæc in GRATII fasciculi rerum expetendar. p. 39. WOLFII lection. memorab. tom. I. p. 290. GOL-gia pro Henrico IV. FLACII catalog. testium veritatis,
ATORIVM scriptor. rer. italic. tom. III. p. 304.

Viadr. MDCCX. 8. * dissertationes ELIAE WEIHENMAIERI de *Gregorio* VII. *vulgo Hildebrando*, Vitembergae MDCXC. ADAMI RECHENBERGII de *totatu hildebrandino; seu de Gregorii* VII. *absoluto dominatu:* ** ALB. MENON. VERPOORTENII de *Gregorio* VII. *pontifice romano:* *** IO. ADAM. FLESSAE commentatio de *dictatibus Gregorii* VII. * Scriptorum de dissidio, inter imperatorem Henricum IV. ac Gregorium VII. pontificem facto, est diuersitas, vt in aliis imperatoris: in aliis pontifici caussa agatur. Coniunctim illa euulgata sunt studio *Melchioris Goldasti* ac *Iacobi Gretseri;* sed omitto eorum commemorationem, vt monimentorum non tam historiae; quam controuersiae:

XI. *Gregorio* X. ANTONII MARIAE BONVCC *istoria del pontefice ottimo massimo il Gregorio, descrutta in tre libri*, Romae MDCCXI. 4.

XII. *Gregorio* XIII. MARCI ANTON. CIAPPI *compendio delle attione e santa vita di Gregorio* XIII. Romae MDXCI. et MDXCVI. 4. MATTH. TABERNAE *draco gregorianus*; *siue laudatio Gregorii* XIII. Romae MDCXLIII. IGNAT. BOMPLANI *historia pontificatus Gregorii* XIII. *summi pontificis*, Dilingae MDCLXXXV. 12. quae antea Romae prodierat: IO. PETRI MAFFEI *annali di Gregorio* XIII *pontefice massimo*, Romae MDCCXLII. 4. duobus tomis: **

XIII. *Hadriano* VI. CASPAR. BVRMANNI *Hadrianus* VI. *siue analecta historica de Hadriano* VI. *traiectino, papa romano, notis illustrata*, Traiecti ad Rhen. MDCCXXVII.

XIV. *Innocentio* II. IOANN. DE LANNES *histoire du pontificat du pape Innocent* II. Parisiis MDCCXLI. 8. ***

X

* *neue hällische biblioth. volum.* 1. p. 800.

** est in eius *dissertation. historic. politicar. part.* II. p. 432.

*** sunt duae dissertationes, quae exstant in eiusdem *fascicul. dissertation.* p. 719.

* in eius *fascicul. commentationum varii argumenti* p. 189.

** *memoires de Treuoux* MDCCXLIV. *iun.* p. 1084. *septem.* p. 1671.

*** *iournal des sauans* MDCCXLII. *ianuar.* p. 80. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1746. p. 106.

IACOBI HOFFMANNI *historia paparum romana* Coloniæ MDCLXXXVIII. 12.

...ologische historie van alle de pausen, welke den room- ...el bekleed, sedert de geboorte van iesus christus tot in ... 1700. ceter. Amstelodami MDCC. 8. qui liber ... quidem pontificum romanorum exhibet; non mul- ... lucem historiæ eorum adfert:

...re des papes depuis saint Pierre iusqu'a Benoit XIII. ..., opus quinque tomorum, Hagæ comit. in lu- ...ssum. Primus ac secundus prodierunt MDCCXXXII. ... quartus MDCCXXXIII. quintus MDCCXXXIV. 4. Au- ... nomen suum omisit, est FRANCISCVS BRVYS. ...dhuc fuisset in communione eorum, qui præsulem ... adsectantur, ad reformatos se adiunxit ac histo- ...nc euulgauit; postea autem ad pontificiorum cœ- ...diit atque iterum religionem eorum profiteri cœpit. ...psum de pontificibus romanis non ea diligentia at- ...curatione, quam res postulabat, composuit. Fon- ... præcipue adire suaque ex illis haurire debebat, ... ac recentiores tantum sequutus est scriptores. Mi- ... haud est, eum exspectationi virorum erudito- ... mouerat, minus satis fecisse: *

...RCHIBALDI BOWERI *history of popes*, quæ Lon- ...DCCXLIX. 4. ** prodire cœpit atque ex anglico sermo- ... latinum translata est, studio *Friderici Eberhardi Ram-* ... Lucem vidit interpretatio hæc sub titulo: *vnpar- ...che historie der rœmischen päbste, von der ersten grund- ... des stuhls zu Rom, bis auf die gegenwärtige zeit,* eiusque

L l 5

* ... *eruditor.* MDCCXXXIV. p. 6. MDCCXXXVI. p. 395. ...CXXXVIII. p. 667. *iournal. literair. tom* XX. p. 110. *tom.* XXI. ... *biblioth. raisonnée tom.* X. p. 5. *nachrichten von einer hällischen ...ib. volum.* II. p. 382. *samlung von alten vnd neuen theologischen ...,* 1733. p. 595. NICERONII *memoir. tom.* XLII. p. 151. vbi ...ita auctoris narratur, de quo etiam videri possunt: *sam- ... von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1742. p. 749. *nach- ...ten von den neuesten theologischen büchern, volum.* VI. p. 865. In- ...retatio germanica operis huius, quæ promissa fuit, lucem ...d adspexit.

** ... *eruditor.* MDCCLI. p. 481.

Viadr. MDCCXL 8. * dissertationes ... MAIERI de *Gregorio* VII. *vulgo Hildebrando*, MDCXC. ADAMI RECHENBERGII de ... *no; seu de Gregorii* VII. *absoluto dominatu* ... NON. VERBECONTENII de *Gregorio* VII. ... *no*. *** IO. ADAM. FLESSAE commentatio ... *Gregorii* VII. * Scriptorum de dissidio, ... rem Henricum IV. ac Gregorium VII. pontifi... est diuersitas, vt in aliis imperatoris: in ... caussa agatur. Coniunctim illa euulgata sunt ... *...hiaris Goldasti* ac *Iacobi Gretseri*; sed omitto ... memorationem, vt monimentorum non tam ... controuersiae:

XI. *Gregorio* X. ANTONII MARIAE ... *istoria del pontefice ottimo massimo il Gregorio ... tre libri*, Romae MDCCXL 4.

XII. *Gregorio* XIII. MARCI ANTON. CIA... *dio*, *delle attione e santa vita di Gregorio* ... MDXCI. et MDXCVI. 4. MATTH. TABERNA... *gorianus*; *siue laudatio Gregorii* XIII. Roma... IGNAT. BOMPLANI *historia pontificatus Greg... mi pontificis*, Dilingae MDCLXXXV. 12. quae ... prodierat: IO. PETRI MAFFEI *annali di* ... *pontefice massimo*, Romae MDCCXLII. 4. duob...

XIII. *Hadriano* VI. CASPAR. BVRMANNI ... VI. *siue analecta historica de Hadriano* VI. *tra... romano*, *notis illustrata*, Traiecti ad Rhen. M...

XIV. *Innocentio* II. IOANN. DE LANNES ... *pontificat du pape Innocent* II. Parisiis MDCCXL...

---

* *neue hällische biblioth. volum*. I. p. 800.

** est in eius *dissertation. historic. politicar. part.* II. p. ...

*** sunt duae dissertationes, quae exstant in eiusdem ... *tation.* p. 719.

* in eius *fascicul. commentationum varii argumenti* p. ...

** *memoires de Trevoux* MDCCXLIV. *ian.* p. ... p. 1671.

*** *iournal des savans* MDCCXLII. *ianuar*. p. 80. ... *und neuen theolog. sachen*, 1746. p. 106.

'n bäpstischen scribenten selber, samt der refutation l ieglicher obiectionen, Goslariæ MDCXIV. 8.
: *papissa, toti orbi manifestata, aduersus scripta B llarmini, Cæsaris Baronii, Florim. Ræmundi et papicolarum, quibus impudenter negant, Ioannam issam fuisse vnquam*, Oppenheimii MDCLXVII. 8.
m hoc, veste dialogi inter protestantem ac ponti-ıdutum, ab ALEXANDRO COOKE compositum m sermone anglico in lucem emissum est, Londi-4. * Conuersum id fuit non solum in linguam am; sed etiam gallicam hæcque interpretatio, tor est *Io. de Montagne*, titulo hoc prodiit: *la nne, ou dialogue entre vn protestant et vn papiste, qu'elle a ete pape de Rome*, Sedani MDCXXXIII. 8.
ERT. GRIM *pauselicke heiligheit, dat is, catho-: authentyck verstoogh, dat Ioannes, gemeenlick e genoemt, een vrouwe geweest is, genomen vyt meer 't päpse scribenten van verscheiden ordre*, ceter. IDCXXXV. 4. ** Nactus est auctor *Io. Stanlenum* am, cuius scriptum, ipsi oppositum, postea recen-

E EHINGERI dissertatio de *papa muliere; seu de ne* VIII. ***

OLPHI CAPELLI *discursus historicus de Ioanna ssa*, Giessæ MDCLV. 4.

VEL. MARESII *Ioanna papissa restituta; siue anim-'s et adnotationes historicæ ad Dauidis Blondelli Ioanna papissa*, Grœningæ MDCLVIII. 4. Im-illum anonymus in *iudicio de S. M. Ioanna papissa*, ostea exponam:

us editiones recensentur *bibliothec. bremens. class.* VII. *ass.* VIII. p. 501. adde FREYTAGII *analecta litterar. de ıoribus* p. 1103. eiusdemque *adparat. litterar. tom.* II.

* *ltheu. oxoniens. volum.* I. p. 572.

** *rum societatis litterar. duisburgensis fasciculi* I. p. 4.

*** in BRVCKERI *commentat. de vita Ebingeri* p. 163.

XXVIII. *Victore* III. IO. ADOLPHI HARTMANNI vita *Victoris* III. *pontificis romani*, Marburgi MDCCXXIX. 8.*

XXIX. *Vrbano* VIII. STEPHANI SIMONINI *silua vrbaniana; seu gesta Vrbani* VIII. *pontificis*, Antuerpiae MDCXXXVII. 8. *commentarii historici duo de electione Vrbani* VIII. *et Innocentii* X. cum nonnullis aliis eiusdem argumenti ac praefatione *Hermann. Conringii*, Helmstadii MDCLI. 4. **

Iam enarratis scriptis de quorumdam pontificum vitis rebusque ea adiungo, quae ad *Ioannam papissam* pertinent atque ita inter se discrepant, vt alia pro veritate historiae de femina hac: alia pro eiusdem falsitate composita sint. In illis locum habent:

Libellus, qui primum sub titulo: *iesuitas, pontificum romanorum emissarios, falso et frustra negare, papam Ioannem* VIII. *fuisse meretricem*, in lucem emissus est MDLXXXVIII. post hanc autem editionem saepius is litteris descriptus fuit: Neostadii ad Hardtam MDXCVII. 4. cum additamentis: Neostadii MDXCVIII. 8. eodem anno MDXCVIII. 4. Ambergae MDCIX. 8. Helmstadii MDCLXII. 4. Lugduni Batauorum MDCLXXVII. 12. Inscriptiones, quas editiones hae praeferunt, inter se discrepant. Exstat interpretatio germanica opusculi huius, edita sub titulo: *das die iesuiter, des päbstlichen stuhls zu dieser zeit fürnemste stützen, fälschlich fürgeben vnd vergeblich streiten, pabst Ioannes* VIII. *sey kein weib gewesen*, MDXCVIII. 4. Auctor libelli HERMANNVS WITEKINDVS est: ***

CONRADI DECKERI liber de *papa romano et papissa romana*, Oppenheimii MDCXII.

HENRICI NICOLAI libellus, cuius inscriptio est: *vom pabst Ioanne, dem achten, daß er ein frau gewesen, au beglaub-*

* COLERI *auserlesene theolog. bibliothec*, *volum.* IV. p. 369. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1731. p. 125.

** etiam in CONRINGII *operum tom.* V. p. 664.

*** historiam opusculi huius singulari industria enarrauit DVNKELIVS *opuscular. societatis litterariae duisburgensis fascicul.* I. p. 3.

Variae

M. GOERINGII *epistola*, *testimoniorum de Ioanna pissa quaternionem*, *quatuor annorum interuallo ab* CCCCXCVII. *ad* MD. *Romae editorum*, *continens*: *

CERI PISTOPHILI, id est, GEORG. LVDOVICI A, *epistola ad G.G. Zeltnerum*, *qua mulierem inter* IV. *et Benedictum* III. *papatu romano functam*, *idonibus adseritur*; *obiectiones autem*, *nuper factae*, *a* istophoro Colero, *modeste propulsantur*, Suobaci XXV. 4.

nglicher beweis, *daß ehedessen eine weibsperson*, *nailherta*, *insgemein pabst Agnese genant*, *vnter dem pabst Ioann des* VIII. *den stuhl Petri würcklich bed verunehret habe*, MDCCXLI. 8.

ZACHAR. GLEICHMANNI *wahrheit der geschichter pästin Ioanna*, Francofurti MDCCXLIV. 4. opusculumanni dissertationi, quam paullo post adducam, um: **

NIAMINI BIELERI *neugesamlete nachricht von papissa*. ***

madmodum iam memorati auctores narrationem de papissa adprobant ac defendunt; ita alii, maxime cis romani adseclae, illam fabulis adnumerandam esfirmant, id quod, quae nunc sequuntur, scripta eostendunt:

ORGII SCHERERI *gründlicher bericht*, *ob es wahr ist auf eine zeit ein pabst zu Rom schwanger gewesen kind gebohren habe*, Viennae MDLXXXIV. 4. cuius stat quoque interpretatio belgica, MDCL. 8.

IONYMI *simplex narratio*, *indicans et exponens*, *melam quamdam angliam numquam papam fuisse*; *neque n in rerum natura exstitisse*, *et vnde figmentum illud m duxisse creditur*, MDLXXXVIII. 4.

la est *bibliothec. bremens. class.* VIII. p. 926.

ng von alten vnd neuen theolog. sachen, 1744. p. 699.

er samlung von alten vnd neuen theologischen sachen, 1742. In iisdem commentariis litterariis anni 1716. p. 507. ex*wohlbedächtige meinung de Ioanna papissa, ob dasjenige, was von ehlt wird, ein gedichte sey?*

GISBERTI VOETII *spicilegium ad disceptationem historicam de papissa Ioanna*, MDCLX. *

IO. LEHMANNI *infelix puerpera Ioannes* VIII *pontifex*, dissertatione historica exhibita, Vitembergæ MDCLXIX.

IO. DAN. ARTOPOEI dissertatio de *Ioanne* VIII. *papissa*, Lipsiæ MDCLXXIII.

Päbstliches offenbares kindbette; oder etliche vierzig zeugnisse vralter berühmter scribenten, so meist vor Luthern gelebet, zu beweisen, dass pabst Ioannes VIII. eine weibsperson geweisen vnd in öffentlicher procession zu Rom ein kind geboren, Monachii MDCLXXVIII. 4.

FRIDERICI SPANHEMII *disquisitio historica de papa femina inter Leonem* IV. *et Benedictum* III. Lugduni Batauor. MDCXCI. 8. ** quæ magnam industriam atque eruditionem ostendit ac præ aliis argumenti huius scriptis lectione digna est. *** Præcipua illius capita exhibentur in *histoire de la papesse Ieanne, fidelement tirée de la dissertation latine de mr. de Spanheim*, Coloniæ; siue potius Amstelodami MDCXCIV. et cum accessionibus notisque *Alphonsi des-Vignoles*, Hagæ comit. MDCCXX. 8. duobus tomis.* Historiam hanc gallicam litteris consignauit IACOB. LENFANTIVS eademque, germanice reddita, lucem adspexit, titulo hoc: *merckwürdige historie der päbstin Ioanna, aus des herrn von Spanheim lateinischen dissertation von dem herrn l'Enfant gezogen vnd von demselben nebst verschiedenen anmerckungen des - Vignoles in französischer sprache heraus gegeben, ins teutsche vbersetzt*, Francofurti et Lipsiæ MDCCXXXVII. 8.

IO. CHRISTOPHOR. WAGENSEILII *dissertatio, hactenus inedita, de Ioanna papissa:* **

A. M.

---

* est in eius *selectar. disputation. part.* v. p. 445.

** *acta erudítor.* MDCXCI. p. 390.

*** exstat quoque in eius *operum tom.* II. p. 577.

* *iournal des sauans* MDCCXX. *decembr.* p. 637.

** iuris publici illam fecit SCHELHORNIVS *amoenitat. litterar. tom.* I. p. 142.

-s denuo aborem suscepit ac quod antea gallice uerat, argumentum latine persequutus est, atque enarrauit, id quod ingenii monimentum non ipse sed *Stephanus Curcellaeus* euulgauit sub inscriptio- *Ioanna papissa; siue famosae quaestionis: an femina* *r Leonem* IV. *et Benedictum* III. *romanos pontifices, sederit*, ἀνάκρισις, Amstelodami MDCLVII. 8. Op- lli SAM. MARESIVS *Ioannam papissam restitutam*, ntea recensui; * contra aduersarium autem hunc Blondelli egit anonymus in *iudicio de S. M.* hoc uelis Maresii, *Ioanna papissa restituta*, iterum litte- ipto Helmstadii MDCCIII. 8. Libelli huius auctor hibetur DANIEL ZVICKERVS: **

ILIPPI LABBEI *cenotaphium Ioannae papissae, ab axis, Maresio, Salmasio, Congnardo, Calixto, Hot-, Cookio, Grimo etc. ex Vtopia in Europam nuper s, euersum funditusque excisum demonstratione chro- eluctabili, contexta e coaetaneis duntaxat vnius* IX. *fe- riptoribus. Addita ad calcem virgidemia mare-* ***

CHIFFLETII *iudicium de fabula Ioannae papissae*, piae MDCLXVI. 4. *

NONYMI *argumenta potiora, quae a viris eruditis historiam de Ioanna papissa adferri solent:* **

DEFRID. GVIL. LEIBNITII *flores sparsi in tu- papissae:* ***

ENT *bibliotheque curieus. historiqu. et critiqu. tom.* IV. p. 298.
II *dictionair. historiqu. et critiqu.* voc. *Blondel*.
burg. *vermischte bibliothec, volum.* II. p. 87.
Stat in eius *dissertatione de scriptoribus ecclesiastic. tom.* I. p. 835.
latum id est in *nouam librorum rariorum collectionem, fasciculi.* I. 737.
t illa in SCHELHORNII *amoenitat. litterar. tom.* I. p. 195.
IERTVM dissertationis huius auctorem esse, se accepisse ex am, HEVMANNVS testatur *syllog. dissertationum tom.* I. *part.* 2. o.
stant illi in SCHEIDII *bibliothec. historic. goettingens. volum.* I. 7. qui in praefatione p. 46. de ingenii monimento hoc, ab aucto- licto, exponit.

IO. CAROLI FLORIMONDI RAEMVNDI; siue quod verum eius nomen est, LVDOV. RICHEOMI *erreur-populaire de la papesse Ieanne*, Burdegalæ MDCII. 8. latine ibidem MDCV. MDCVI. Coloniæ MDCXIV. 8 cuius editionis titulus est: *error popularis; seu fabula Ioannæ, quæ pontificis romani sedem occupasse, falso credita est.* Accessit *tractatus de eadem Ioanna moguntiaca ex* NICOL. SERRARII *annalibus moguntinis:*

IO. STALENI *papissa monstrosa et mera fabula; siue dissertatio historico-theologica, qua ex vulgi errore ortum de papissa figmentum ex vera chronologia et alto scriptorum insub. sequentibus annis de ea silentio, vti et leui ac incerta recentiorum narratione penitus profligatur et eliminatur*, Coloniæ Agripp. MDCXXXIX. 8. quæ opposita est Grimii scripto pro narratione de Ioanna papissa, antea a me adducto:

LEONIS ALLATII *confutatio fabulæ de Ioanna papissa, ex monimentis græcis*, quæ quum iussu Vrbani VIII. scripta atque edita fuisset, Romæ MDCXXX. 4 illa iterum atque iterum in lucem prodiit. Inter editiones has locum tenet ea, quæ cura *Bartoldi Nihusii* Coloniæ Agripp. prodiit MDCXLV. 8.*

DAVID. BLONDELLI *familier eclaircissement de la question, si vne femme a eté assie au siege papal de Rome, entre Leon* IV. *et Benoit* III. quod opusculum primum Amstelodami MDCXLVII. 8. deinde multo emendatius ibidem MDCXLIX. 8. prodiit. Translatum illud est in linguam belgicam ac lucem vidit titulo hoc: *gemeensaam onderzoeck van't verschil, of een vrou in de pauzelüke stoel van Romen gezeten heeft tusschen Leo* IV. *en Benedictus* III. *vertaalt door* I. H. G. Amstelodami MDCL. 8. Contra Blondellum pugnauit CONGNARD atque edidit: *traité contre l'eclaircissement, donné par mr. Blondel,* ceter. Salmuri MDCLV. 8. BLONDELLVS

* est quoque opusculum hoc in ALLATII *symmict. libr.* II. p. 414. SCHELHORNII *amœnitat. litterar. tom.* IX. p. 779. cum PALTHENII *epistola* eiusdem argumenti: adde: CLEMENT *bibliothequ. curieuse, historiqu. et critiqu. tom.* I. p. 192. NICERONII *memoir. tom.* VIII. p. 97. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern, volum.* III. p. 348.

eiusdem: *paralipomena addendorum, mutandorum, ...ndorum in conatu chronico - historico ad catalo... ...norum pontificum:* **

...EARSONII *dissertationes duae de serie et successio... ...um Romae episcoporum*, Londini MDCLXXXVIII. 4. ***

...RICI DODWELLI *dissertatio singularis de pontifi... ...orum prima successione:* *

...MVEL. A SCHELSTRATE *dissertatio de chrono... ...norum pontificum:* **

PHILIPPI BARATERII *disquisitio chronologica ...e antiquissima episcoporum romanorum, inde a Pe... ad Victorem, vbi occasione data de pluribus aliis, ...iam ecclesiasticam spectantibus, agitur*, Vltraiecti ... 4. *** Accesserunt quatuor dissertationes: duae ...itutionibus apostolicis, et vna de scriptis Dionysii ...eopagitae, et vna de annis Agrippae iunioris, iu... regis.

...nta fides MALACHIAE vaticiniis de futuris ponti... ...omanis tribuenda sit, monstrant: SAMVEL AN... *disquisitione historica de successionibus pontificum ro... secundum praenotationem, Malachiae hiberno ad...*, Marpurgi MDCLXXVII. 4. * CLAVD. FRAN... MENETRIERIVS libello, gallice scripto, cuius ...est: *refutation des propheties, faussement attribuées a Malachie sur les elections des papes*, Parisiis ...XXIX. 4. ** cuiusque interpretatio germanica exstat, ...: *gründliche wiederlegung der von Arnoldo Wion*** ... *irländischen bischofs Malachiae arbeit ausgegebenen ... von iedermann angenommenen prophezeyungen, betreffend*

...pyleo ad *sancta sanctor. mai.* Antuerpiae MDCLXXXV. fol.
...ne *tomi* VII. *actor. sanctor. mens. maii* p. 1.
...tinentur eius *operibus posthumis*, dicto anno editis.
... est iam memoratis PEARSONII *operibus*.
...dem *antiquitatis ecclesiae, dissertationibus, monimentis ac notis ...ratae, tom.* I. p. 131.
...*eruditor.* MDCCXLII. p. 56.
...ITZELII. *monatliche vnterredungen*, 1691. p. 812.
...*eruditor.* MDCXCI. p. 144.
...ni vaticinia haec primus edidit *ligni vitae tom.* I. p. 307.

IO. CAROLI FLORIMONDI RAEMVNDI; fi[illegible] verum eius nomen est, LVDOV. RICHEOMI *err[illegible] pulaire de la papesse Ieanne*, Burdegalae MDCII. 8. ibidem MDCV. MDCVI. Coloniae MDCXIV. 8 cuius edi[illegible] titulus est: *error popularis; seu fabula Ioannae, quae p[illegible] cis romani sedem occupasse, falso credita est.* Accessi[illegible] *ctatus de eadem Ioanna moguntiaca ex* NICOL. SERR[illegible] *annalibus moguntinis:*

IO. STALENI *papissa monstrosa et mera fabula; siue [illegible] tatio historico-theologica, qua ex vulgi errore ortum [illegible] pissa figmentum ex vera chronologia et alto scriptorum [illegible] sequentibus annis de ea silentio, vti et leui ac incert[illegible] centiorum narratione penitus profligatur et eliminatur* [illegible] loniae Agripp. MDCXXXIX. 8. quae opposita est G[illegible] scripto pro narratione de Ioanna papissa, antea a [illegible] ducto:

LEONIS ALLATII *confutatio fabulae de Ioanna p[illegible] ex monimentis graecis*, quae quum iussu Vrbani VIII. scri[illegible] que edita fuisset, Romae MDCXXX. 4 illa iterum atque [illegible] in lucem prodiit. Inter editiones has locum tenet [illegible] cura *Bartoldi Nihusii* Coloniae Agripp. prodiit MDCXL[illegible]

DAVID. BLONDELLI *familier eclaircissement [illegible] question, si vne femme a eté assie au siege papal de [illegible] entre Leon* IV. *et Benoit* III. quod opusculum prim[illegible] stelodami MDCXLVII. 8. deinde multo emendatius [illegible] MDCXLIX. 8. prodiit. Translatum illud est in linguam [illegible] cam ac lucem vidit titulo hoc: *gemeensaam onder[illegible] van't verschil, of een vrou in de pauzelüke stoel van [illegible] gezeten heeft tusschen Leo* IV. *en Benedictus* III. *vertaal[illegible]* I. H. G. Amstelodami MDCL. 8. Contra Blondellum [illegible] gnauit CONGNARD atque edidit: *traité contre l'ecl[illegible] ment, donné par mr. Blondel*, ceter. Salmuri MDCLV. 8. [illegible]

DE[illegible]

* est quoque opusculum hoc in ALLATII *symmict. libr.* II. [illegible] SCHELHORNII *amoenitat. litterar. tom.* IX. p. 779. cum PA[illegible] NII *epistola* eiusdem argumenti: adde: CLEMENT *bibl[illegible] curieuse, historiqu. et critiqu. tom.* I. p. 192. NICERON [illegible] *moir. tom.* VIII. p. 97. BAVMGARTENII *nachrichten von [illegible] würdigen büchern, volum.* III. p. 348.

rei explanationem complectitur ac coniunctam sibi
lpendicem duarum dissertationum: de *titulo pontifi-
ni seruı seruorum*, ac de quæstione: *num dogma
ını sit, pontificem romanum esse deum?* contra Gro-
rem in IO. BVRCHARDI MAII *commentatione
ni pontificis electione cæsarumque circa eam iure*,
*quisitione de Friderico I. Aenobarbo imperatore, ab
ro III. pontifice pede non conculcato*, quam edidit *Hen-
blius* ac præfationem præmisit pro cæsarum, regum
ipum caussa, aduersus varias pontificum romano-
litiones, Kilonii MDCCXXIX. 4. * in libro inscripto:
*alia electionis et coronationis pontificis romani et ce-
le episcoporum, iuxta prima, genuina ac rarissima
ria romana, veneta ac taurinensia*, ceter. atque a IO.
RDO MEVSCHENIO edito, Francofurti ad Mœn.
XXII. 4. ** vbi varia monimenta electionis pontifi-
manorum, quæ antea in lucem quidem emissa;
utem multum rara facta sunt, coniunctim exhiben-
nirum: *ceremoniale, continens ritus electionis roma-
ficis*, Gregorii XV. iussu editum: Vrbani VIII. *con-
bulla et ceremonialis Gregorii XV.* ritus inaugura-
et coronationis papalis ex *ceremoniali romano* et ex
ali romano: ceremoniale episcoporum atque alia. ***

§. V.

---

ruditor. MDCCXXX. p. II.

eruditor. MDCCXXXII. p 165.

ptores de viris pontificum recensentur: in IACOBI A SAN-
CAROLO *bibliotheca pontificia libro* II. p 237. OLDOINI
auctorum, qui de romanis pontificibus scripserunt, addito non
eiusdem *athenæo romano* p. 671. sed etiam MEVSCHENII
nialibus electionis et coronationis pontificis romani; quorum ta-
notitia neque magnæ fidei est; neque multæ vtilitatis: BO-
ssertationibus de prudentia iuxta et eloquentia ciuili § LXI.
ic CRENII *adnotationibus* ad illas in eius *tractatibus de phi-
, studiis liberalis doctrinæ* ceter. p. 177. GRYPHII *adparatu
iptoribus historiæ seculi* XVII. *cap.* VIII. p. 420. FEVSTE-
iscellaneis sacris et eruditis p. 659. FABRICII *salutari luce
lii cap.* XV. p. 355. inprimis *catalogo bibliothecæ bunauianæ*,
II. *volum* I. p. 425. seq. Eos prætereo, qui de scriptoribus
ecclesiasticarum generatim exposuerunt.

CHRISTOPH. AVGVST. HEVMANNI dissertatio origine vera traditionis falsæ de Ioanna papissa, Goett MDCCXXXIX. * Præter monimenta hæc, aliæ singul commentationes eo consilio scriptæ sunt, vt monstrar narrationem de Ioanna papissa fictam esse ac falsam, CHRI-STIANI FRANCISCI PAVLLINI, ** IO. CHRISTO COLERI, *** GILIBERTI BENVENVTI,* ELIAE AMATO.**

Denique refero huc ingenii monimenta, quibus v argumenta singularia de pontificibus romanis expla sunt. Qualis sit eorum successio: qualis temporum r in suscepto atque administrato ab iisdem regimine fu maxime ætate antiqua ac media, res est confusa t tisque difficultatibus obnoxia, vt illæ tolli nequeant. tet hoc ex scriptis de quæstione hac vtriusque partis, ea inter se conferantur ac diiudicentur, cuiusmodi sunt:

FRANCISCI CARRIERII *historia chronologica pon cum romanorum, cum præsignatione futurorum ex Mala* quæ in lucem prodiit Lugduni MDCII. MDCLXIII. 12. Ven tiis MDCXCVII. 12. ac sæpius:

DANIEL. PAPEBROCHII *conatus chronico-histor ad catalogum romanorum pontificum, cum præuio ad eun dem adparatu* GODEFR. HENSCHENII *atque* PET POSSINI, *a sancto Petro vsque ad Paschalem* II. de

---

* locus illi adsignatus est in eiusdem *syllog. dissertationum* *part.* 2. p. 352.

** in eius *zeitkurzenden erbaulich. lust*, *part.* II. p. 94. exstat *handlung ob ein weib pabst gewesen?*

*** scripsit ille: *florum sparsionem in tumulum Ioannæ papissæ* que ad vsum publicum transtulit in *den nützlichen anmerk vber allerhand materien*, *volum.* II. p 309.

* vide: *extrait d'vne dissertation italienne ms. de Gilibert Ben touchant la papesse Ieanne et le domaine temporel des papes*, in C RICI *bibliothequ. choisie*, *tom.* XXIII. p. 57.

** spectat huc eius: *lettera di che sussistenza l'esser papessa Giouanna fosse?* in *lettere erudite di* ELIA *part.* II. p. 363.

n: * eiusdem: *paralipomena addendorum, mutandorum; corrigendorum in conatu chronico - historico ad catalo- romanorum pontificum:* **

IO. PEARSONII *dissertationes duae de serie et successio- primorum Romae episcoporum*, Londini MDCLXXXVIII. 4. ***

HENRICI DODWELLI *dissertatio singularis de pontifi- romanorum prima successione:* *

EMANVEL. A SCHELSTRATE *dissertatio de chrono- ci romanorum pontificum:* **

IO. PHILIPPI BARATERII *disquisitio chronologica successione antiquissima episcoporum romanorum, inde a Pe- usque ad Victorem, vbi occasione data de pluribus aliis, historiam ecclesiasticam spectantibus, agitur*, Vltraiecti CCXL. 4. *** Accesserunt quatuor dissertationes: duae constitutionibus apostolicis, et vna de scriptis Dionysii -areopagitae, et vna de annis Agrippae iunioris, iu- orum regis.

Quanta fides MALACHIAE vaticiniis de futuris ponti- romanis tribuenda sit, monstrant: SAMVEL AN- AE *disquisitione historica de successionibus pontificum ro- rum secundum praenotationem, Malachiae hiberno ad-*, Marpurgi MDCLXXVII. 4. * CLAVD. FRAN- MENETRIERIVS libello, gallice scripto, cuius est: *refutation des propheties, faussement attribuées a Malachie sur les elections des papes*, Parisiis CLXXXIX. 4. ** cuiusque interpretatio germanica exstat, ipta: *gründliche wiederlegung der von Arnoldo Wion* *** *des irländischen bischofs Malachiae arbeit ausgegebenen fast von iedermann angenommenen prophezeyungen, betreffend*

---

pylaeo ad sancta sanctor. mai. Antuerpiae MDCLXXXV. fol. fine *tomi* VII. *actor. sanctor. mens. maii* p. 1.
continentur eius *operibus posthumis*, dicto anno editis.
est iam memoratis PEARSONII *operibus*.
eiusdem *antiquitatis ecclesiae, dissertationibus, monimentis ac notis stratae, tom.* I. p. 131.
ta erudītor. MDCCXLII. p. 56.
MTZELII *monatliche vnterredungen*, 1691. p. 812.
ta erudītor. MDCXCI. p. 144.
qui vaticinia haec primus edidit *ligni vitae tom.* I. p. 307.

§. V.

Principales pontificis romani miniſtri *cardinales* ſunt, quorum auctoritate, conſiliis atque officiis ille vtitur cum ad ſplendorem curiæ ſuæ augendum; tum ad poteſtatem conſeruandam. Quæ de illis lucem adſpexerunt, ſcripta varii ſunt generis atque argumenti. In aliis præcipue exponitur de cardinalium origine, dignitate, muneris, ipſis commiſſi, ratione: in aliis vitæ resque eorum narrantur ac commemorationes, partim generatim; partim ſpeciatim ac ſigillatim inſtitutæ, exhibentur.

Qui ſcire cupit, qualis ſit cardinalium origo, dignitas, poteſtas, quæ eorumdem ſint officia atque inſignia, illi inſeruiunt:

HIERONYMI MANFREDI *tractatus de cardinalibus romanæ eccleſiæ*, Bononiæ MDLXIV. fol. *

GABR. PALAEOTTI *commentarius de conſultationibus ſacri conſiſtorii, in quo ex inſtituto de officio cardinalis in dicenda ſententia diſſeritur*, Venetiis MDXCIV. 4. MDXCVI. 4. Ingolſtadii MDXCIV. 4.

IO. QVISTORPII diſſertatio de *modernis romanæ eccleſiæ cardinalibus*, Roſtochii MDCLI.

IACOBI COHELLII *notitia cardinalatus, in qua nodum de cardinalium origine, dignitate, præeminentia et priuilegiis; ſed de præcipuis romanæ aulæ officialibus vberrime pertractatur*, opera *Caroli Cartharii* edita, Romæ MDCLIII. fol.

Der cardinalhut; oder bericht von den cardinälen, ihren vrſprung, aufnehmen vnd ietzigen zuſtand, ihrem amt, ſtand, verrichtung, cerimonien vnd gebräuchen, MDCLXVII. 12.

Il cardinaliſmo di ſanta chieſa, ſine mentione loci MDCLXVIII. 12. tribus voluminibus:

GVIL.

* qui etiam eſt in *tractatu tractatuum tom.* XIII. *part.* 2. p. 86. vbi et alia de cardinalibus ſcripta inuenienda ſunt: p. 63. BARBATIA *tractatus de præſtantia cardinalium*: p. 59. GARRATI *tractatus duo de cardinalibus*: p. 105. ALBANI *tractatus de cardinalatu*.

GVIL. DV PEYRAT *traité de l'origine des cardinaux du saint siege et particulierement des francois, auec deux traitez des legats a latere*, ceter. Coloniæ MDCLXIX. 12. ac cum accessionibus ibidem MDCLXX. 12.

IO. FRANCISCI BVDDEI *schediasma historicum de origine cardinalitiæ dignitatis*, Ienæ MDCXCIII. 12.*

CAROL. BARTHOLOM. PIAZZA *la gerarchia cardinalizia*, Romæ MDCCIII. fol.

IO. GEORG. ESTOR *diatriba de cardinali impubere*, Ienæ MDCCXXXVII.

LVDOVICI ANTONII MVRATORII dissertatio de *cardinalium institutione*: **

Ad historiam cardinalium: ad eorum vitas, res gestas ac scripta pertinent:

HIERONYMI GARIMBERTI *la prima parte delle vite, ouero fatti memorabili d' alcuni papi e di tutti cardinali passati*, quo de libro iam exposui, quum auctores de vitis pontificum romanorum a me enarrati sunt:

THEODOR. GALLAEI *duodecim cardinalium, pietate, doctrina rebusque gestis maxime illustrium, imagines, in as incisæ, cum elogiis*, Antuerpiæ MDXCVIII. 4.

HENRIC. LVDOVIC. CASTANAEI *nomenclator sanctæ romanæ ecclesiæ cardinalium, qui ab anno christi millesimo quidpiam commentati sunt; seu ab eo tempore, quo, pontificis electione, ad eos tantum ob romani cleri multitudinem reuocata, maximus illis honor, qualem videmus, haberi cœptus est. Accesserunt ad calcem pontificum et cardinalium epitaphia supra ducenta, quæ* Alphonsi Ciacconii *libro de pontificum gestis adposite interseri operæ est*, Tolosæ MDCXIV. 4. sine auctoris nomine: Pictauii MDCXVI. 4. Parisiis MDCXVI. 4. quæ duæ posteriores editiones nomen illud præ se ferunt. Liber ipse non magnam industriam ostendit; nec quam promittere videtur, vtilitatem præbet, quum scripta cardinalium negligenter recensentur: ***

ANTO-

* *acta erudito*r. MDCXCIII. p. 205.

** in eius *antiquitat. ital. med. æui tom.* V. p. 152.

*** LVDOVICI *adnotation. ad Ittigii schediasma de auctoribus, qui de scripto-*

ANTONII SANDERI *elogia cardinalium*, *doctrina et armis illustrium*, Louanii MDCXXVI. 4.

PETRI FRIZONII *Gallia purpurata, qua* ... *rum pontificum*; *tum omnium Galliæ cardinal* ... *ctenus vixerunt*, *res præclare gesta continentur*; MDCXXXVIII. fol. quod opus iam antea memo

FRANCISCI MARIAE TVRRIGII liber de *ecclesiæ cardinalibus scriptoribus*, Romæ MDCXLI.

ANTONII AVBERII *histoire generale des* ... quinque tomis, Parisiis forma quarti ordinis edi ... primus MDCXLII. reliqui quatuor ab anno MDC ... cem exirent:

FELICIS CONTELORII *elenchus romanæ* ... *dinalium ab anno* MCCXCIV. *ad annum* MCCC ... *bibliotheca cardinalis Barberini*, Romæ MDCXLI.

HENR. ALBI *eloges historiques des cardin* ... *francois et etrangers*, *mis en parallele*, *auec leurs* ... *naturel*, Parisiis MDCXLIV. 8. qui liber iterum ... titulo: *histoire des cardinaux illustres*, locup ... cardinalium de Berulle, de Richelieu, de la Ro ... opera *du Verdier*, Parisiis MDCLIII. 4.

La giusta bilancia, Romæ MDCL. 12. ac galli ... lo: *la iuste balance des cardinaux viuans*, Pari ... 12. qui liber complectitur vitas cardinalium, ... Gregorio XV. Vrbano VIII. et Innocentio X. cre

LVDOVICI DONII DATTICHII; siue D'A ... *flores historiæ collegii cardinalium*, Parisiis MDC ... tribus tomis.

ALPHONSI CIACCONII *vitæ et res gesta* ... *romanorum et cardinalium ab initio nascentis eccle* ... *ad Clementem* IX. Romæ MDCLXXVII. fol. opus, q ... tea recensui:

FRANC. DV CHESNE *histoire de tous les ca* ... *francois de naissance*, *ou qui ont eté promus au car*

---

scriptoribus ecclesiasticis egerunt p. 43. PLACCII *theatr* ... *morum* p. 29. 269. CLEMENT *bibliothequ. curieuf. histor* ... *tiqu. tom.* VI. p. 283.

CLXIX. fol. quæ duæ posteriores editiones lo-
nt integris capitibus ac responsionibus ad Bellar-
enta pro vita monastica ac cum illa coniunctis
ıperstitionibusque. * Inter reliqua Hospiniani
hoc dignitate atque vtilitate præstat:

MIDDENDORPII *historia monastica; seu de-
riginis, progressionis et naturæ religiosæ vitæ,*
CıII. 8. ac sub titulo: *originum anachoretica-*
er. ibidem MDCXV. 8.

:I PETRAEI *tractatus de monasteriis; seu quæ
maiores primum consilio fundarint cœnobia? qua
:eps decreuerint? qua tandem a prisca sancti-
'erauerint?* Augustæ Trebocor. MDCX. 8.

ECCELII *collectanea ex historiis de origine et
nnium fere monasticorum ordinum*, Francofurti
MDCXXIII. 4.

ri MIRAEI *originum monasticarum libri IV.
linum omnium religiosorum initia et progressus
:ribuntur. Accessit auctoris auctarium; seu li-
'atio in laudem Thomæ Aquinatis*, Coloniæ
cuius etiam exstat liber singularis de *canonico-
per Germaniam Belgium, Galliam, Hispaniam
que prouincias*, Coloniæ MDCXV. 8.

NT. PELLETIERII *histoire des ordres de re-
gregations ecclesiastiques*, Andegaui MDCXXVI. 8.
RI STELLARTII *annales monastici; siue chro-
·is XVII. totidemque seculis distincta, comple-
ı ordinum monasticorum et militarium origines*,
eter. Duaci MDCXXVII. 4. Prodierunt et eius-
LARTII *fundamina et regulæ omnium monasti-
um et militarium*, Duaci MDCXXVII. 4.

GRISII *historia clericatus et monachatus; seu
inum religiosorum*, Parisiis MDCXXXIV. 8.

rR. DE CRESCENZI *presidio romano, ouero
ecclesiastica et delle religioni si cauallereſche, come
ri III. doue la vera origine, gli instituti, le mu-*

 tanze

ıı *catalog. bibliothec. theolog.* p. 825.

mamentum haberet, locum suum tuetur *vita monas* cum monasteriis, illius agendae caussa conditis. In tuti enim huius eam esse rationem, exploratum ha mus, vt illud multa adiumenta praebeat ad dignita praesulis romani conseruandam eiusdemque opes ac c tias augendas. Quando igitur historia curiae rom adcurate explanari debet, merito ex monimentis narra sunt, quae ad hunc viuendi modum pertinent ac n strant, qualis illius sit origo: qualis progressio discipl que praescripta. Scriptorum, quae huc spectant, duple genus, quum in aliis hac de re generatim; in aliis au speciatim exponitur.

Scripta generalia de vita monastica: de monasteriis que ordinibus religiosis sunt:

MATTHAEI GALENI *origines monasticae; seu de ma ac vera christiana monastices origine, commentarius*, lingae MDLXIII. 4.

IODOCI AMMANNI *cleri totius romanae ecclesiae; pontificiorum ordinum omnium vtriusque sexus habitus, tificiosissimis figuris expressi, quibus* FRANCISCI MO *brugensis singula octosticha adiecta sunt, addito libello si lari eiusdem* FRANCISCI MODII, *in quo cuiusque c nis ecclesiastici origo, progressus et vestitus ratio breuite variis historiis delineatur*, Francofurti ad Moe MDLXXXV. 4. Iterum in lucem prolatus est liber hic *Io. Adami Loniceri* rhythmis germanicis, *das ist, der r schen catholischen kirchen iemals gewesene stände vnd or darinnen* ceter. Francofurti ad Moen. MDCLXI. 4. quae et rara est.* Libellus MODII et separatim editus mem tur Francofurti MDCXIV. 8. Persequitur is ordines mo chorum:

RVDOLPHI HOSPINIANI de *monachis, hoc est, origine et progressu monachatus ac ordinum monastico equitumque militarium tam sacrorum; quam secula omnium libri VI.* Tiguri MDLXXXVIII. fol. MDCIX

Ger

* VOGTII *catalog. libror. rarior.* p. 29. CLEMENT *bibliotheque rieus. historiqu et critiqu. tom.* I, p. 267. WITEKINDI *verzei von raren büchern* p. 101.

neuæ MDCLXIX. fol. quæ duæ posteriores editiones locupletatæ sunt integris capitibus ac responsionibus ad Bellarmini argumenta pro vita monastica ac cum illa coniunctis ritibus superstitionibusque. * Inter reliqua Hospiniani scripta opus hoc dignitate atque vtilitate præstat:

IACOBI MIDDENDORPII *historia monastica; seu demonstratio originis, progressionis et naturæ religiosæ vitæ*, Coloniæ MDCIII. 8. ac sub titulo: *originum anachoreticarum libri* ceter. ibidem MDCXV. 8.

HENRICI PETRAEI *tractatus de monasteriis; seu quaestiones, quo maiores primum consilio fundarint cœnobia? qua ratione deinceps decreuerint? qua tandem a prisca sanctimonia degenerauerint?* Augustæ Trebocor. MDCX. 8.

IO. CRECCELII *collectanea ex historiis de origine et fundatione omnium fere monasticorum ordinum*, Francofurti MDCXIV. 4. MDCXXIII. 4.

AVBERTI MIRAEI *originum monasticarum libri IV. quibus ordinum omnium religiosorum initia et progressus breuiter describuntur. Accessit auctoris auctarium; seu liber V. et oratio in laudem Thomæ Aquinatis*, Coloniæ MDCXX. 8. cuius etiam exstat liber singularis de *canonicorum collegiis per Germaniam Belgium, Galliam, Hispaniam Italiam aliasque prouincias*, Coloniæ MDCXV. 8.

LAVRENT. PELLETIERII *histoire des ordres de religion et congregations ecclesiastiques*, Andegaui MDCXXVI. 8.

PROSPERI STELLARTII *annales monastici; siue chronologia, libris XVII. totidemque seculis distincta, complectens omnium ordinum monasticorum et militarium origines, progressus*, ceter. Duaci MDCXXVII. 4. Prodierunt et eiusdem STELLARTII *fundamina et regulæ omnium monasticorum ordinum et militarium*, Duaci MDCXXVII. 4.

PETRI GRISII *historia clericatus et monachatus; seu omnium ordinum religiosorum*, Parisiis MDCXXXIV. 8.

IO. PETR. DE CRESCENZI *presidio romano, ouero della milizia ecclesiastica et delle religioni si cauallerescbe, come ... li libri III. doue la vera origine, gli instituti, le mutanze*

Nn 2

* LANNI *catalog. bibliothec. theolog.* p. 825.

tanze e gli habiti, i priuilegi et i progressi [illegible] *congregazione, cosi le imprese et i meriti* [illegible] *caualleria. si spiegano*, ceter. Placentiae [illegible]

NEBRIDII A MVNDELHEIM *antiquarium* *in quo ex sanctis patribus, conciliis et probatissimis* *traduntur enucleate pleraque, ad initium, progressus* *nationes status religiosi pertinentia*, Viennae [illegible]

FRANCISCI BIVARII *de veteri monachatu* *monasticis libri VI. quibus cum vibratilis* [illegible] *monachorum linea; tum christo domino* [illegible] *corporata origo; tum etiam per orbem vniuersum* *varii mores, regulae, instituta, progressus,* [illegible] *ratio expenduntur*, cum continuatione [illegible] METZ, Lugduni MDCLXII. fol.

ANTONII DADINI ALTESERRAE *originum rei monasticae libri* X. Parisiis MDCLX[illegible]

Courte et solide histoire de la fondation [illegible] *gieux, auec les figures de leurs habits, gr*[illegible] SCHOONEBEEK, Amstelodami MDCLXX[illegible] historia, accessionibus locupletata, iterum [illegible] eodem loco MDCC. 8. duobus voluminibus [illegible]

Courte description des ordres des femmes et *ses, contenant vne petite relation de leur origine* *gres et de leur confirmation, auec les figures* [illegible] *grauées par* ADR. SCHOONEBEEK, [illegible] MDCC. 8. Exstant quoque interpretationes [illegible] titulo: *kurtze vnd gründliche historie von den* *vrsprung der gottgeweyheten orden aller cl*[illegible] Augustae Vindelicor. MDCXCIII. 8. et: *kurtze* *che historie vom vrsprung der geistlichen* [illegible] MDCXCV. 8.

EDMVNDI MARTENE de *antiquis mo*[illegible] *tibus* libri V. Lugduni MDCXC. 4.*

HERMANTII *histoire des ordres religieux*

* *actor. eruditor. supplement. tom.* II. p. 67. REIMMA[illegible] *bliothec. theolog. p.* 828.

IVS MVRATORIVS.* Quum antea mentionem ...itarum, de illis addi poteſt: LAVRENTII AR... ...r diſſertatio de eremitis, Vpſaliæ MDCCXXVI. 8. vna ..., quæ SALOM. DEYLINGIVS de aſcetis vete... ...mmentatus eſt. **

§. VII.

...oria monaſtica illuſtrata eſt non ſolum gene... ...ſpeciatim quoque. Multi enim de monaſteriis ...gentium prouinciarumque expoſuerunt, ea ...t chronica exhiberent; aut traderent, quæ ...a originem, antiquitates, ſtatum, fata perti...que hiſtoriæ huius capita explanarent. Ita in ...ierunt ſingulares narrationes monaſteriorum ... noſtræ; præter hanc autem, aliarum regionum.

...iſtoria monaſteriorum Germaniæ bene meruit CASP. ...IVS. In lucem ille protulit: monaſteriorum Ger... ...æcipuorum ac maxime illuſtrium centuriam primam ... MDLI. fol. et iterum ſub titulo: chronologia mo... ... Germaniæ præcipuorum ac maxime illuſtrium, ... MDCLXXXII. 4. *** Recenſet auctor diligenter ...es, annales monaſteriorum ac celebriora cuiusque mo...ta. Supplementum bruſchianum, a BRVSCHIO ſcri... ...euulgauit DANIEL NESSELIVS, Viennæ MDCXCII. 4. ... quoque CAROLVS STENGELIVS monaſteriologiam, ... Vindelicor. MDCXIX. fol. editam, eaque inſignium ... monaſteriorum familiæ Benedicti in Germania ori... ...claroſque viros, ex iis oriundos, enarrauit; pauca

 autem

...m. tom. VI. p. 2. obſeruationes de religioſis ordinibus; ſeu con...tionibus, ſeculo XI. et XII. exortis.

...unt huc eius diſſertationes duæ: altera de monaſteriorum ...ne et monachorum inſtitutione, in eius antiquitat. Italiæ me... ...u tom. V. p. 361. altera de monaſteriis monialium, ibidem p. 493. ...ertatione, ſubiuncta eiusdem obſeruation. ſacrar. part. III... ...I.

...mina monaſteriorum, de quibus in opere hoc exponitur, re... ...t SAGITTARIVS introduct. in hiſtor. eccleſiaſt. p. 559.

scriptus, promittit, id opus ipsum præstat, ita comp-
tum, vt omni iure inter alia argumenti huius mon-
principatum teneat, siue ad res; siue ad earum ex-
tionem animum aduertamus. Germanica eius interp-
tio sub titulo: *ausführliche geschichte aller geistlichen und*
lichen kloster vnd ritterorden fur beyderley geschlecht L
ab anno MDCCLIII. 4. itidem octo voluminibus prod-

Histoire du clergé seculier et regulier, des congrega-
de chanoines et de clercs et des ordres religieux de l'
de l'autre sexe, qui ont eté etabli iusques a present,
nouuelle edition tirée de P. BONANNI *de mr.* HERM
de SCHOONEBEEK, *du P.* HELYOT *et d'auteurs*
ont ecrit sur ce suiet, Amstelodami MDCCXVI. 12. qu
tomis:

Eremitæ primi, anachoretæ, ordinum religiosorum
tutores, propagatores, reformatores, LXXX. *aneis sigat*
cusi, elogiis laudati, Noribergæ MDCCXXV. fol.

GREGORII RIVII; siue, quod verum auctoris
men est, GEORG. BVRCARDI LAVTERBACHII
ca historia occidentis, scabra et salebrosa floribus co
sesamo et papauere delibuta ceter. *in tres tomos*
Lipsiæ MDCCXXXVII. 8. *

CHRISTOPH. FRIDERIC. AYRMANNI comm
tio historico-iuridica de monasterio carcere, ad antiquit
monasticas iurisque ciuilis et ecclesiastici varia capita il
da pertinens, Francofurti MDCCXLVII. 4. Persequun
que sunt singularia argumenta rei monasticæ: IO. MA
LONIVS, ** EDMVNDVS MARTENE, *** LVDO
A

Prodiit quoque HELYOTI *lettre sur la nouuelle edition de l'*
re des ordres religieux de mr. Hermant, Pariśijs MDCCX. 4
epistola comprehendit animaduersionem censoriam: *conf*
nal des sauans MDCCXI. *mart.* p. 315.

* *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1739. p.

** exstant eius: *obseruatio de monachorum origine, statu et*
in occidente ante Benedictum, in eiusdem *præfatione ad a*
ctorum ordin. benedict. secul 1. p. 7 et *obseruationes de*
gregationibus et ordinibus monasticis, seculo XI. *institut*
præfatione ad acta sanctorum ordinis bened. secul VI. *part.* 1. p

*** exhibet *præfatione ad veter. scriptor. et monumentor.* tu

ITONIVS MVRATORIVS.* Quum antea mentionem ci eremitarum, de illis addi poteſt: LAVRENTII AR-BENII diſſertatio de *eremitis*, Vpſaliæ MDCCXXVI. 8. vna m iis, quæ SALOM. DEYLINGIVS de *aſcetis vete-m* commentatus eſt. **

§. VII.

Hiſtoria monaſtica illuſtrata eſt non ſolum gene-i; ſed ſpeciatim quoque. Multi enim de *monaſteriis* irum gentium prouinciarumque expoſuerunt, ea ine, vt chronica exhiberent; aut traderent, quæ llorum originem, antiquitates, ſtatum, fata perti-t, aliaque hiſtoriæ huius capita explanarent. Ita in m exierunt ſingulares narrationes monaſteriorum maniæ noſtræ; præter hanc autem, aliarum regionum.

De hiſtoria monaſteriorum Germaniæ bene meruit CASP. RVSCHIVS. In lucem ille protulit: *monaſteriorum Ger-niæ præcipuorum ac maxime illuſtrium centuriam primam* golſtadii MDLI. fol. et iterum ſub titulo: *chronologia mo-ſteriorum Germaniæ præcipuorum ac maxime illuſtrium*, lzbaci MDCLXXXII. 4. *** Recenſet auctor diligenter igines, annales monaſteriorum ac celebriora cuiusque mo-nenta. *Supplementum bruſchianum*, a BRVSCHIO ſcri-im, euulgauit DANIEL NESSELIVS, Viennæ MDCXCII. 4. ipſit quoque CAROLVS STENGELIVS *monaſteriologiam*, guſtæ Vindelicor. MDCXIX. fol. editam, eaque inſignium juot monaſteriorum familiæ Benedicti in Germania ori-es clarosque viros, ex iis oriundos, enarrauit; pauca

 autem

liſſim. tom. VI. p. 2. *obſeruationes de religioſis ordinibus; ſeu con-gationibus, ſeculo* XI. *et* XII. *exortis.*

ctant huc eius diſſertationes duæ: altera de *monaſteriorum tione et monachorum inſtitutione*, in eius *antiquitat. Italiæ me-rui tom.* V. p. 361. altera de *monaſteriis monialium, ibidem* p. 493. ſſertatione, ſubiuncta eiusdem *obſeruation. ſacrar. part.* III. 41.

omina monaſteriorum, de quibus in opere hoc exponitur, re-et SAGITTARIVS *introduct. in hiſtor. eccleſiaſt.* p. 559.

lius edidit BERTVCHII *chronicon portense*, germa- ac latinum, postea sigillatim recensendum:*

. GEORGIVS LEVCKFELDIVS, qui itidem præcla- perutilem operam dedit monasteriorum, maxime æ inferioris, originibus ac fatis indagandis atque e s eruendis, de qua laudanda industria nunc com- andæ commentationes eius luculenter testantur: *an- tes walckenriedenses, beschreibung der reichsabtey ried*, Nordhusæ MDCCVI. 4. *antiquitates pældenses; storische beschreibung des vormaligen stifts Pælde, ratenserordens*, Guelpherbyti MDCCVII. 4. *anti- es ilfeldenses; oder historische beschreibung des closters præmonstratenserordens*, cum LAVRENT. RHODO- I *Ilfelda hercynica*, Quedlinburgi MDCCIX. 4. *anti- es michalsteinenses et amelunxbornenses; oder historische ibung der cistercienserabteyen Michælstein vnd Ame- rn*, Guelpherbyti MDCCX. 4. quibus accessit: IO. I ERI *nachricht von dem freyen stift Luckem*; item: *bursfeldenses, nebst einer nachricht von den clæ- gelheim vnd sanct Blasii in Nordheim*, ibidem XIII. 4. *antiquitates præmonstratenses; oder historische icht von zweyen ehmals berühmten præmonstratenser- n sanct Marien in Magdeburg vnd gottes gnade bey* ; Magdeburgi MDCCXXI. 4. *historische beschreibung von in vnd bey der goldnen aue gelegenen œrtern, nem- im gewesenen cistercienserclofter sanct Georgii zu Kelbra*, pherbyti MDCCXXI. 4. *antiquitates katelenburgenses*, e MDCCXXX. 4. quibus addita sunt memorabilia mo- rii augustinianorum kaltenbornensis atque cistercien- wienhusani. In eiusdem *antiquitatibus blanckenbur- bus*, Francofurti MDCCVIII. 4. *gandersheimensibus*, pherbyti MDCCIX. 4. *grœningensibus*, Quedlinburgi MDCCX.

n memorata SCHAMELII scripta de monasteriis, latine reddita, am obtinuerunt in opere *Thuringiæ sacræ*, quod postea per- sebo. At vero neque interpretatio latina adcurate ac diligenter nposita est; neque ipsa scripta eo ordine, quo illa in lucem erunt, disposita sunt: confer: STEMLERI *historie des lebens hamelii* p. 108. seq.

MDCCX. 4. *halberstadiensibus*, Guelpherbyti MDCCXIV. 4. etiam habentur, quae notitiae monasticae inseruiunt. Nec praetermittendum esse puto, *Leuckfeldium* in lucem protulisse: HENRICI MEYBAVMII *chronicon des iungfräulichen closters Marienberg vor Helmstadt, nebst einer kurtzen nachricht von dem ehmaligen seruitencloster himmelgarten und der kirchen' zu Rode bey Nordhausen*, Halberstadii MDCCXXIII. 4.

CHRISTIANVS FRANCISC. PAVLLINI, qui etiam in eo diligenter versatus est, vt historiae coenobiorum collegiorumque religiosorum Germaniae lucem adferret. Spectant huc eius: *dissertationes historicae* XVIII. *variorum monasteriorum diuersi ordinis, in dioecesibus paderbornensi, monasteriensi, mindensi, moguntina et ferdensi, originum, fundationum, dotationum, reformationum, iurium, immunitatum, antiquitatum aliorumque memorabilium et curiositatum interpretes, litteris et bullis pontificum, imperatorum principumque illustratae atque confirmatae*, Giessae MDCXCIV. 4. quae tamen quum vitiose admodum sunt descriptae, earum volumen editum auctor minus adprobauit. Referri et ad locum hunc debet eiusdem *rerum et antiquitatum germanicarum syntagma*, Francofurti ad Moen. MDCXCVIII. 4. Praeter alia, in eo exhibentur: duo *chronica*, quorum auctor ipse PAVLLINI est: alterum *coenobii virginum ottbergensis ad Netham*, congregationis quondam cisterciensis, nunc in valle dei, familiae benedictinae: alterum *congregationis hadeslebiensis, marienbeck dictae*, ordinis Augustini in dioecesi halberstadiensi. Accesserunt: IO. CRAEMERI *parua chronica monasterii sancti Petri* in monte crucis ad Werram, ordinis benedictini: ANONYMI monachi *annales corbeienses*, a prima coenobii origine ad annum christi MCCCCLXXI. cum *Paullini* adnotationibus. *

Exstant alia monimenta historica coenobiorum, quae in variis Germaniae prouinciis terrisque sita sunt. Quorum nonnulla iam adducere atque ordinem litterarum in illis enarrandis sequi, mihi animus est.

Perti-

* MOLLERI *Cimbr. litterat. tom.* II. p. 627. *acta erudit.* MDCXCIX. p. 183.

Pertinent ad monasteria:

Austriæ superioris atque inferioris: SIMONIS RET-[illegible]BACHERI *historia norica cum annalibus monasterii cre-[illegible]anensis, in Austria superiore*, Salisburgi MDCLXXVII. fol. [illegible]*ales cœnobii mellicensis*, ab HIERONYMO PEZIO editi:* [illegible]SELMI SCHRAMB *chronicon mellicense*, Viennæ [illegible]DCCII. fol. *chronicon gotwicense; seu annales liberi et exem-[illegible] monasterii gotwicensis, ordinis sancti Benedicti inferioris [illegible]striæ*, quod GODEFRIDVS, abbas gotwicensis, promisit, [illegible]que *tomum prodromum*, opus exquisitæ eruditionis ma-[illegible]e industriæ, edidit, typis monasterii tegernseensis [illegible]is sancti Benedicti, MDCCXXXII. fol. **

[illegible]variæ, chronicon monasterii reicherspergensis in Baio-[illegible], cui accesserunt varia diplomata romanorum ponti-[illegible], collecta et edita studio *Christ. Geuuoldi*, Monachii [illegible]CXI. 4. ***

[illegible]bemiæ MAGNOALDI ZIEGELBAVERI *epitome histo-[illegible] regii, liberi, exemti in regno Bohemiæ antiquissimi, [illegible] ac amplissimi monasterii breunouiensis, vulgo san-[illegible] Margaretha, ordinis sancti Benedicti prope Pragam*, [illegible]iæ MDCCXL. fol.

[illegible]rdesholmensis monasterii HENRICI MVHLII *historia [illegible] bordesholmensis, ex variis plurimisque pontificum, [illegible]ratorum, regum, archiepiscoporum, principum, comitum, [illegible] aliorumque diplomatibus, bullis, tabulis ac litteris [illegible]rata*. Addita est potiorum aliquot diplomatum, ta-[illegible]m ac monimentorum, ex autographis nunc primum [illegible]um, mantissa:*

[illegible]nsuicensis ducatus, cuius quum varia sunt cœnobia, [illegible]r: I.) de cœnobio regio-lothariensi IO. LETZNERI *be-[illegible]ibung des kayserlichen stifts Kœnigslutter*, quam histo-[illegible] iuris publici fecit *Io. Fabricius* eamque non solum ad-[illegible]tionibus illustrauit; sed etiam addidit: HENRICI MEI-

[illegible]*scriptor. rerum austriacar. tom.* I. p. 850.
acta eruditor. MDCCXXXIV. p. 97.
* transtulit illud LVDWIG in *nouum volumen scriptorum rerum* [illegible]*manicarum, tom.* II. p. 126.
est in eius *dissertationibus historico-theologicis* p. 473.

MEIBOMII *bericht von der comturey zu Supplingburg*, Guelpherbyti MDCCXV. 8.* II.) de monasterio sancti Laurentii IOACH. IO. MADERI dissertatio de *sancto Laurentio martyre eiusque monasterio prope Schœningam*, Helmstadii MDCLVI. 4. III.) de cœnobio mariæuallensi HENRICI MEIBOMII *chronicon monasterii marienthalensis*, Helmstadii MDCLI. 4. ** IV.) de monasterio riddagshusano HENRIC. MEIBOMII *chronicon riddagshusanum*, Helmstadii MDCV. MDCXX. 4.*** V.) de cœnobio goslariensi CHR. LVDOV. KOTZEBVE *chronicon cœnobii montis Francorum in Goslaria*, Francofurti MDCXCVIII. 4.

Ensdorfensis cœnobii ANSELMI MEILLERI liber, cuius titulus est: *mundi miraculum; seu sanctus Otto, episcopus bambergensis, Pomeraniæ apostolus et exemti monasterii ensdorfensis præcipuus dotator, cum eiusdem monasterii fundatorum historia, antiquorum abbatum serie et actis*, ceter. MDCCXXXIX. 4.

Franconiæ, quo spectat: *breuis notitia monasterii beatæ virginis Mariæ sacri ordinis cisterciensis in Franconia, ex probatis auctoribus tum impressis; tum scriptis, ex originalibus diplomatibus, antiquis documentis et scripturis desumta et in ordinem redacta a quodam eiusdem loci et ordinis religioso* MDCCXXXVIII. 4. *

Franckenhusæ IO. FRIDERIC. MVLDENERI *merckwürdige historische nachrichten von dem ehemals sehr berühmten cistercienser nonnencloster sanct Georgii zu Franckenhausen in Thuringen*, sine mentione loci MDCCXLVII. 4. ad quam historiam locupletandam auctor *supplementa* nonnulla; absque tamen loco atque anno edidit:

Hassiæ CHRISTOPHOR. FRIDERIC. AYRMANNI *dissertatio præliminaris de notitia monasteriorum et ecclesiarum Hassiæ veterum*, Giessæ MDCCXXVIII. 4. IO. LETZNE-

* *deutsche acta eruditorum volum.* II. p. 553. *hällische neue bibliothec, volum.* V. p. 29.

** et in eius *scriptoribus rerum germanicar. tom.* III. p. 244.

*** cum continuatione, *ibidem tom.* III. p. 335.

* VOGTII *catalog. libror. rariorum* p. 473.

r *historische beschreibung des closters zu Heina in* hlhusæ MDLXXXVIII. 4.

rgi, apud quod est monasterium bergense. eo HENRIC. MEIBOMII *chronicon monaste-*·, Helmstadii MDCLXIX. 4. * quod auxit atque icem emisit SIMON FRIDERICVS HAHNIVS, ad Mœn. MDCCVIII. fol. præter hoc autem publici fecit: *diploma fundationis monasterii ber-* ;gdeburgi MDCCX. 4. atque *orationem de ortu*, *et fatis cœnobii bergensis*: **

a CYRIACI SPANGENBERGII *historia von* *ftung vnd andern sachen des closters Mansfeld*; LXXV. 8.

CHRISTIANI SCHLEGELII *de cella veteri*, *diœceseos misnensis inclyto quondam cistercienfis* *'asterio ac illustrium marchionum misnensium con-* *ισπασμάτιον*, Dresdæ MDCCIII. 4.

electoratus GEORG. HELWICHII *antiquitates* *ıſes; seu chronologia monasterii sancti Nazarii* *sis in strata montana siti*, Francofurti MDCXXXI. 4.

bolæ IVSTINI BERTVCHII *chronicon portense* erum latinum, editum Lipsiæ MDCXII. 4. et ite-*lo. Martini Schameli*, Lipsiæ MDCCXXXIX. 4. um præfatus est de vita auctoris; sed etiam no-iones, epitaphia, diplomata atque alia ad opus .um atque ornandum addidit. Alterum est ger-tidem a BERTVCHIO scriptum atque a laudato n lucem productum, sub titulo: *deutsches pfor-onicon*, vna cum historia de origine monasterii olumine manu exarato *Ernesti Brotuffii* sumta, , adnotationibus atque indice eorum, qui in c religioso docendi munere perfuncti sunt, Lipsiæ V. 4. ***

Ratis-

: in eius *script. rerum germanic. tom.* III. p. 287.

cum *actis formulæ concordiæ* LEVCKFELDII *scriptori-ermanicarum* sub finem.

n, hoc etiam locum habet in opere *Thuringiæ sacræ*

Ratisbonæ GEORG. HENRICI PARITII *nachricht von denen stiftern, kirchen und clœstern catholischer religion in Regenspurg*, MDCCXXIII. 8. IO. BAPTISTAE, abbatis ad sanctum Emmeranum, *Ratisbona monastica*, *clœsterliches Regensburg*, de quo opere supra disserui:

Spanheimensis comitatus IO. TRITHEMII *chronicon monasterii spanheimensis*, ab anno MCI. ad annum MDXI. ab alio auctum atque ad annum MDXXVI. perductum, cuius quum nunc mentionem facio, adduco simul eiusdem *chronicon hirsaugiense*, plenius editum sub titulo *annalium hirsaugiensium*, cura *Io. Mabillonii*, typis monasterii sancti Galli MDCXC. fol. duobus tomis: *

Sueuiæ, ARSENII SVLGERII *annales monasterii zwifaltensis, ordinis sancti Benedicti in Sueuia*, Augustæ Vindelicor. MDCXCVIII. 4. FRANCISCI PETRI *Sueuia ecclesiastica; seu clericalia collegia tum secularia; tum regularia: quæuis item diuersorum religiosorum ordinum vtriusque sexus monasteria noua et antiqua, in ducatu Sueuiæ consistentia, cum suis fundationibus, originibus, iuribus, priuilegiis*, ceter. Augustæ Vindelicor. MDCXCIX. fol. IO. STVBNERI *altberühmtes closter Heilbronn*, MDCXC. 4.

Thuringiæ, quo spectat opus inscriptum: *Thuringia sacra; siue historia monasteriorum, quæ olim in Thuringia floruerunt, in qua eorum fundatio, historia abbatum, fata, antiquitates, mutatio et interitus et res notabiles, hactenus ignotæ, ex codicibus manuscriptis, membranis authenticis, diplomatibus, monumentis, lapidibus et sigillis et nummis historico et chronologico ordine exhibentur*, Francofurti MDCCXXXVII. fol. Constat id duobus tomis horumque prior complectitur monimenta monasteriorum, laudabili studio *Henrici Friderici Ottonis* collecta, nominatim monasterii sancti Michaelis ordorfiensis, gerbstadiensis, in comitatu mansfeldensi quondam siti, reinhardsbornensis in ducatu gothano, altenbergensis, kaltenbornensis, heusdorffensis, wimmelburgensis in comitatu mansfeldensi, vallis sancti Georgii in Thurin-

* vtrumque chronicon hoc etiam est in TRITHEMII *operibus historicis*, a *Frehero* editis.

Thuringia, frauenſeenſis, colledenſis, ilmenſis in comitatu ſchwartzburgico, marckſuſſerani, etiam in terris ſchwartzburgicis, vttenbacenſis ac monaſterii, ad Heidam poſiti. Poſteriori tomo continentur commentarii hiſtorici de cœnobiis, a IO. MARTINO SCHAMELIO germanice editi nuncque in ſermonem latinum conuerſi, quos quum antea enarraui, eos iam omitto. Addita ſunt: SAMVELIS REYHERI *monimenta landgrauiorum Thuringiæ et marchionum Miſniæ*, aucta et emendata:

Treuirenſis diœceſeos NICOLAI HEESII *manipulus rerum memorabilium clauſtri hemmenrodenſis ordinis ciſtercienſis in archidiœceſi treuirenſi*, Coloniæ MDCXLI. fol.

Wirtenbergiæ CHRISTOPH. BESOLDI liber, qui inſcribitur: *documenta rediuiua monaſteriorum præcipuorum, in ducatu wirtenbergico ſitorum*, Tubingæ MDCXXXVII. 4. qui liber rarior eſt:

Wurzburgenſis epiſcopatus IO. TRITHEMII *chronicon monaſterii ſancti Iacobi Wurzburgi.* * Præter iam memorata Germaniæ monaſteria, ſunt plura alia, quorum notitia ex voluminibus ſcriptorum rerum germanicarum ſumenda eſt.

Progredior meque conuerto ad alias regiones, eo conſilio, vt quæ de illarum cœnobiis ad nos peruenerunt, monimenta percenſeam. Exponunt de monaſteriis

Hiſpaniæ IO. ALVARI *hiſtoria breuis de fundationibus omnium monaſteriorum ſancti Bernardi in regno Aragoniæ*, Cæſaraugustæ MDXCV. hiſpanice, in quo opere multa de monaſteriis Aragoniæ, Valentiæ, Cataloniæ et inſulæ maiorcenſis haberi, rara ac lectione digna, traditur: **

Galliæ ANONYMI duo libelli de *ſanctis eccleſiis et monaſteriis Claramontii*, cum notis a *Io. Sauarone* editi, Pariſiis MDCVIII. 4. MARTINI MARRIERI *hiſtoria monaſterii regalis ſancti Martini de Campis pariſienſis*, Pariſiis MDCXXXVI. 4. PETRI ROVERII *Reomaus; ſeu hiſtoria mona-*

exſtat in TRITHEMII *operibus*, Mogunt. MDCIV. fol. et LVDEWIGII *geſchichtſchreibern von dem biſchofthum Wirtzburg* p. 993.

* VISCH *bibliothec. ciſtercienſ.* p. 174. ANTONII *bibliothec. hiſp. nou. tom.* I. p. 479.

operis; tum partis cuiusdam adducuntur, tam diuersæ, vt difficile fere ſit, numerum earum atque ordinem definire, meritoque fiat coniectura, varios annos ad titulos tantum ſpectare. * Ad opus hoc augendum contulit ſe IO. STEVENS atque in lucem emiſit: *the hiſtory of the antient abbeys, monaſteries, hoſpitals, cathedral and collegiate churches*, duobus voluminibus, Londini MDCCXXII. fol.** Ad eamdem hiſtoriam monaſteriorum Angliæ pertinent: RICHARDI BROVGHTONI *monaſticum britannicum, concerning the founding and floriſhing of monaſteries in great Britain*, Londini MDCLV 8. THOMAE TANNERI *notitia monaſtica, or a ſhort hiſtory of the religious houſes in England et Wales*, Londini MDCXCV. 8.*** IO. DARTI *weſtmonaſterium, or the hiſtory and antiquities of the abbey-church of Peter's weſtmunſter*, Londini A.DCCXXV. fol. duobus tomis: THOM. SOVTHOVSE *monaſticon fauerſhamienſe, or a ſurueigh of the monaſtery of Fauersham in Kent*, Londini MDCLXXI. 8. Hiſtoriam *monaſterii croylandenſis* in Anglia eiusque abbatum INGVLPHVS ſcripſit:*

Hiberniæ ALLEMANI *hiſtoire monaſtique d'Irlande*, Pariſiis MDCXC. 12.** *the monaſtical hiſtory of Irland*, Londini MDCCXXII. 8.***

Heluetiæ CHRISTOPHOR. HARTMANNI *annales Heremi deiparæ matris monaſterii in Heluetia*, Friburgi MDCXII. fol. liber rarior, quo origines ac fata celeberrimi in Heluetia cœnobii Einſidelenſis adcurate exponuntur

' CLEMENT *bibliotheq. curieuſ. hiſtoriqu. et critiqu. tom.* VII. p. 420. vbi editiones, quarum mentio fit, diligenter recenſentur: NICERONII *memoir. tom* XV p 388 WOOD *Athen. oxon. vol.* II. p. 696. VOGTII *catalog. libror rarior.* p. 239.

* *acta eruditor.* MDCCXXIV. p. 381.

** *actor. eruditor. ſupplement. tom.* III. p. 71.

' integer ille primum prodiit *rerum anglicarum ſcriptorum tom.* I. Oxonii MDCLXXXIV. fol. confer: *acta eruditor.* MDCLXXXV. p. 143.

* *iournal des ſauans* MDCXCI. p. 185.

** *acta eruditor.* MDCCXXIV. p. 341.

...manuscripto iuris publici fecit: bullis, diplomatibus, ...chartis instruxit notisque illustrauit *Ericus Benzelius*, Vpsa... MDCCXXI. 4. OLAI CELSI commentatio de *mona... ...warnhemensi in Westro-Gothia*: eiusdem *monasterii gud... ...ensis historia*: FABIANI TOERNERI descriptio *caeno... ...wretensis in Ostro-Gothia*.

§. VIII.

Ad scripta de monasteriis iusto ordine ea adiungo, ... de *ordinibus religiosis* litteris mandata atque ad vsum ...blicum translata sunt. Permulti fuerunt, qui ad id ...dmouerent, vt historiam horum ordinum, nomi...tim carmelitarum, augustinianorum, dominicanorum, ...edictinorum, franciscanorum, carthusianorum, ie...tarum atque aliorum explanarent speciatimque de ...rum regulis, constitutionibus, congregationibus ex...nerent et notitiam de vitis ac scriptis virorum cele...um deque sanctis certorum ordinum suppeditarent. ...nis longum: immo difficile esset, si commemoratio...m cunctorum ingenii monimentorum de ordinibus ...igiosis susciperem. Eam ob rem, vt iustum modum ...mentationis meae teneam, animus est, scripta maxime ...censere, quae generatim ad historiam praecipuorum ac ... aliis celebrium ordinum pertinent. Generis huius ...n:

I. de CARMELITARVM ordine:

PHILIPP. RIBOTI *speculum ordinis carmelitani; seu libri X. de institutione et particularibus gestis religiosorum carmelitarum*, Venetiis MDVII. fol. quo nonnulli antiquiores scriptores ordinis huius coniunctim exhibentur. Editum illud iterum est cum multis aliis a DANIELE A VIRGINE MARIA in opere, paullo post adducendo:

ALPHONSI DE BOHORQVEZ *dilucidatio y demonstration de las chronicas y antiquedad del sagro orden del monte Carmelo*, Cordubae MDXCVII. fol.

IO. DE CARTHAGENA *de sacra antiquitate ordinis ...e Mariae de monte Carmelo tractatus duo*, quorum

 priori

lis, Coloniæ Agripp. MDCXLIII. 8.

IO. BAPTISTAE DE LEZANA *annales sacr et eliani ordinis beatæ Mariæ virginis de mont* Romæ MDCLVI. fol. quatuor voluminibus:

PHILIPPI A SANCTISSIMA TRINITAT *carmelitici ordinis*, Lugduni MDCLVI. 12.

MATTH. DE SAINT IEAN *histoire de carmes*, Parisiis MDCLVIII. fol. duobus voluminib

DANIELIS A VIRGINE MARIA *speculum num; siue historia eliani ordinis, fratrum bea Mariæ de monte Carmelo*, Antuerpiæ MDCLXXX bus tomis.** Complectitur opus hoc antiquos de dinis carmelitarum scriptores, non solum eos, qu morato RIBOTI *speculo ordinis carmelitani* c sed etiam multos alios, atque ita maius est ill sua.** Antequam id lucem publicam adspiceret breuiorem ordinis carmelitarum historiam edidit *vinea Carmeli; seu historia eliani ordinis fratrum bea Mariæ de monte Carmelo, contracta in variis opusculi originem, propaginem, euentus varios, patrociniummul illustres et prouincias omnes delineantibus*, Antuerpia 4. Scripta controuersiæ carmelitarum de antiquit eorum cum auctoribus *actorum sanctorum anti* dimito; breuiorem autem illorum mentionem f

ac scriptoribus illius exposuerunt. In numerent: IO. TRITHEMIVS libello de *viris illus carmelitarum*, aucto atque edito a *Petro Lulo: carmelitana bibliotheca; siue illustrium aliana religionis scriptorum et eorum operum capridem a Io. Trithemio congestus, tandem magna tus*, Florentiae MDXCIII. 4. * IO. GROSSVS *ribus et sanctis ordinis sancta Maria de monte* ietiis MDVII. fol. ** ARNOLDVS BOSTIVS, ber de *viris illustribus ordinis carmelitani*: *** IS A SANCTO IOANNE BAPTISTA in *iptorum vtriusque congregationis et sexus car-* Burdigalae MDCCXXX. 4.

rdine sancti AVGVSTINI generatim:

I CRVSENII *monasticon augustinianum, in ordinum, sub regula sancti Augustini militanue tamen eremitarum, canonicorum regularium, sium, dominicanorum, seruorum beata Maria re L. origines atque incrementa tribus partibus* Monachii MDCXXIII. fol.

SE DE SAINTE AGNES *le chandelier d'or, e des prelats et religieux, qui suiuent la regle gustin*, Lugduni MDCXLIII. 4. Qui notitiam rdinis huius comparare sibi vult, adeat ille: M ANTONIVM GANDOLFVM in *disserta- de ducentis celeberrimis augustinianis scripto-, qui obierunt post magnam vnionem ordinis que ad finem tridentini concilii*, Romae

 III.

EMII duorum librorum de *laudibus ordinis fratrum car-* ondus: confer: NICERONII *memoires tom.* XXXVIII. SCHEVS *syllog. miscellaneorum historico-theologic.* itur, libellum hunc esse monimentum adulterinum.

am hoc in DANIELIS *speculo carmelitano*, quod an-

cum *Danielis* adnotationibus.

iuans MDCCVII. *mai.* p. 237.

ordinis sancti Augustini, Coloniæ Agripp.
dem *liber singularis de collegiis canonicorum*
Belgium, *Galliam*, *Hispaniam*, *Italiam ali*
stiani prouincias, ibidem MDCXV. 8.

GABR. PENNOTTI *generalis totius sa*
ricorum canonicorum historia tripartita, Ron
cuius prima parte agitur de clericali Augusti
bitu: secunda de origine procursuque totiu
corum regularium ac tertia de congregatic
saluatoris lateranensi:

CAROLI A MANSFELT *cœnobitica;*
origo et vita, Luxemburgi MDCXXV. 8.

CLAVDII MOLINETI *reflexions histo*
ses sur les antiquités des chanoines, *tant r*
culiers, Parisiis MDCLXXIV. 4.

RAYMOND. CHAPONNEL *histoire des*
cherches historiques-critiques sur l'ordre ca
MDCXCIX. 12.

LVDOVIC. HVGONIS *critique de l'hi*
nes, *ou apologie de l'etat des chanoines prop*
les premiers siecles de l'eglise iusqu'au douzie
sertation sur la canonicité de l'ordre de Pre
burgi MDCC. 8.

ERI *historische beschreibung des closters zu Heina in* Muhlhusæ MDLXXXVIII. 4.

deburgi, apud quod est monasterium bergense. de eo HENRIC. MEIBOMII *chronicon monaste-ensis*, Helmstadii MDCLXIX. 4. * quod auxit atque n lucem emisit SIMON FRIDERICVS HAHNIVS, urti ad Mœn. MDCCVIII. fol. præter hoc autem ris publici fecit: *diploma fundationis monasterii ber-* Magdeburgi MDCCX. 4. atque *orationem de ortu, atis et fatis cœnobii bergensis:* **

felda CYRIACI SPANGENBERGII *historia von stiftung vnd andern sachen des closters Mansfeld;* MDLXXV. 8.

ia CHRISTIANI SCHLEGELII *de cella veteri, ac diœceseos misnensis inclyto quondam cistercienfis monasterio ac illustrium marchionum misnensium con- ἀποσπασμάτιον*, Dresdæ MDCCIII. 4.

tani electoratus GEORG. HELWICHII *antiquitates mensés; seu chronologia monasterii sancti Nazarii mensis in strata montana siti*, Francofurti MDCXXXI. 4.

a scholæ IVSTINI BERTVCHII *chronicon portense* : alterum latinum, editum Lipsiæ MDCXII. 4. et ite- ura *Io. Martini Schameln*, Lipsiæ MDCCXXXIX. 4. n solum præfatus est de vita auctoris; sed etiam no- criptiones, epitaphia, diplomata atque alia ad opus tandum atque ornandum addidit. Alterum est ger- m, itidem a BERTVCHIO scriptum atque a laudato *lio* in lucem productum, sub titulo: *deutsches pfor- chronicon*, vna cum historia de origine monasterii ex volumine manu exarato *Ernesti Brotuffii* sumta, one, adnotationibus atque indice eorum, qui in o hoc religioso docendi munere perfuncti sunt, Lipsiæ XXIV. 4. ***

Ratis-

ioque in eius *script. rerum germanic. tom.* III. p. 287.

a est cum *actis formulæ concordiæ* LEVCKFELDII *scriptori- um germanicarum* sub finem.

onicon, hoc etiam locum habet in opere *Thuringiæ sacræ*

V. de DOMINICANORVM; siue FRATRVM PRAEDICATORVM ordine:

ANONYMI *breuis historia ordinis fratrum prædi-rum, ex manuscripto sanctæ Sabinæ anni* MCCCLXVII. a IO. MABILLONIO: *

ANTONII SENENSIS *chronicon fratrum prædi-rum*, Parisiis MDLXXXV. 8.

FERDINANDI DEL CASTILLO *historia gener. sancto Domingo y de su orden*, duabus partibus, qu prior prodiit Madriti MDLXXXIV. fol. posterior P MDXCII. fol. vtraque autem iterum Pinciæ MDCXII. Opus hoc continuauit IO. LOPEZIVS ac tres partes didit: tertiam Pinciæ MDCXIII. quartam ibidem MD ac quintam itidem eodem loco MDCXXI. fol. Trium hi partium interpretatio italica, a *Hyacintho Cambio* con sita, lucem vidit Florentiæ MDCXLIII. fol. Relatum que habemus, *Timotheum Botonium* primam partem eumdem conuertisse sermonem, Venetiis MDLXXXIX. cundam *Philippum Pigafettam*, Florentiæ MDXCVI. fol.

THOMAE MALVENDAE *annales sacri ordinis præ-torum*, Neapoli MDCXXVII. fol.

Ingenii etiam monimenta in lucem exierunt, quæ ad storiam ordinis huius certarum prouinciarum spectant, sunt:

IO. DE RECHAC *vie de saint Dominique et de ses miers compagnons, auec la fondation de tous les co et monasteres de l'vn et de l'autre sexe en France et Pays-bas*, Parisiis MDCXLVII. 4. tribus voluminibus:

Annales ordinis prædicatorum, quorum volumen pri editum est auctoribus THOMA MARIA MAMAC FRANCISCO MARIA POLLIDORIO, VINCENTIO RIA BADETTO et HERMANNO DOMINICO C

STI

* est illa in MARTENE et DVRANDI *collect. amplissim. vete ptor. tom.* VI 231.

** ANTONII *bibliothec hispan. nou. tom.* 1. p. 384. 549. Q et ECHARD *scriptor ordin prædicator. tom.* II. p. *catalog. libror. rarior.* p. 178.

STIANOPVLO, Romæ MDCCLVI. fol. opus ſplendidum, cuius volumen primum memoratum vitam Dominici complectitur:

BERNARDI DE IONGHE *Belgium dominicanum; ſiue hiſtoria prouinciæ Germaniæ inferioris ſancti ordinis prædicatorum ex antiquis manuſcriptis, probatis auctoribus, litteris originalibus, numquam impreſſis, inſtrumentis authenticis ac archiuis eruta*, Bruxellis MDCCXIX. 4. * Adiungi poſſunt auctores vitæ rerumque Dominici, ex quorum numero commemoraſſe ſufficiat: NICOLAVM IANSSENIVM in *vita Dominici, ordinis prædicatorum fundatoris*, Antuerpiæ MDCXXII. 8. ANTON. TOVRON in *vie de ſaint Dominique de Guzmann, fondateur de l'ordre des freres precheurs, auec l'hiſtoire abregée de ſes premiers diſciples*, Pariſiis MDCCXXXIX. 4. **

Notitiæ ſcriptorum, virorum illuſtrium, ſanctorum ordinis dominicani comparandæ inſeruiunt:

LEANDR. ALBERTI de *viris illuſtribus ordinis prædicatorum libri ſex, in vnum digeſti*, Bononiæ MDXVII. fol. opus, quod rarum eſt ſeque cum adcuratione; tum puriore elegantioreque latinitate commendat. Vitas tamen, quæ illo continentur, non omnes Alberti ſcripſit; ſed etiam alii docti viri earum ſunt auctores: ***

ANTONII SENENSIS *bibliotheca ordinis fratrum prædicatorum, virorum inter illos doctrina inſignium, nomina et eorum, quæ ſcripto mandarunt, opuſculorum titulos et argumenta complectens*, Pariſiis MDLXXXV. 8.

AMBROSII GOZZEI *catalogus virorum ex familia prædicatorum, in litteris inſignium*, Venetiis MDCV. 8.

IO. MICH. PIO *delle vite de gli huomini illuſtri di ſanto Domenico*, Bononiæ MDCVII. fol. duabus partibus,

 præter

* *actor. eruditor. ſupplement.* tom. VII. p. 458.

** *ſamlung von alten vnd neuen theologiſchen ſachen*, 1740. p. 789.

*** CLEMENT *bibliothequ. curieuſ. hiſtoriqu. et critiqu.* tom. I. p. 119. VOGTII *catalog. libror. rarior.* p. 19.

praeter quam editionem, aliae prodierunt, Patauii MDCXIII. fol. Bononiae MDCXX.

AMBROSII DE ALTAMVRA *bibliotheca dominicana ab ordinis constitutione vsque ad annum* MDC. Romae MDCLXXVII. fol. quae ab aliis, veluti opus diligenter atque adcurate confectum, laudatur; ab aliis autem ob varia vitia, non sine omni iusta caussa reprehenditur. Locum illa sibi fecit inter libros rariores: *

IACOBI QVETIFII et IACOBI ECHARDI *scriptores ordinis praedicatorum, recensiti notisque historicis et criticis illustrati*, duobus tomis, quorum primus Parisiis MDCCXIX. secundus ibidem MDCCXXI. fol. in lucem prodiit.** Vterque auctor ad opus hoc conficiendum operam suam ita adhibuit, vt QVETIFIVS illud inchoaret; ECHARDVS autem absolueret. Probarunt illi quidem singularem industriam historiamque dominicanorum litterariam ita illustrarunt, vt eam augerent atque emendarent; aliis tamen non pauca reliquerunt, partim corrigenda; partim supplenda: ***

ANTONII TOVRONI *histoire des hommes illustres de l'ordre de saint Dominique, c'est a dire, des papes, des cardinaux, des prelats eminens en science et en sainteté, des celebres docteurs et des autres grands personnages, qui ont le plus illustré cet ordre, depuis la mort du saint fondateur iusqu'au pontifical de Benoit* XIII. Parisiis ab anno MDCCXLIII. vsque ad annum MDCCXLVII. 4. edita, * quatuor tomis, vbi

* *iournal des sauans* MDCLXXIX. *tom.* VII. p. 13. *tom.* XXI. p. 133. BAILLETI *iugemens des sauans tom.* II. *part.* I. p. 113. CLEMENT *bibliotheq. curieuse, historiqu. et critiqu. tom.* I. p. 219. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern, volumine* V. p. 494. KAPPII dissertat. de *indulgentiar. quaestorib. cap.* II. VOGTII *catalog. libror. rarior.* p. 26.

** *acta eruditor.* MDCCXX. p. 123. MDCCXXII. p. 474. *memoires de Treuoux* MDCCXXII. *ian.* p. 59. MDCCXXIII. *mai.* p. 750. *iournal des sauans* MDCCXXI. *mai* p. 574. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern, volum.* XI. p. 140.

*** vide KAPPII *obseruationem in* QVETIFII *et* ECHARDI *scriptores ordinis praedicatorum*, quae est in *actis eruditorum* MDCCXX. p. 441. atque *additions et remarques sur la bibliotheque des freres precheurs*, in *singularitez historiques et litteraires, tom.* III. p. 369.

* *memoires de Treuoux* MDCCXLV. *nouembr.* p. 1987. *decembr.* p. 2135. *iournal des sauans* MDCCXLV. *nouembr.* p. 291.

a capita adcuratiori studio, quam in aliis argu-
ius libris, tradita sunt. Addo: ANDR. ROVET-
*iotbecam illustrium virorum prouinciæ Lombardiæ
radicatorum*, Bononiæ MDCXCI. fol.* Speciatim
riam sanctorum eiusdem familiæ spectant:
APHINI RAZZI *vite de i santi e beati del sacro or-
predicatori, cosi huomini, comme donne*, Florentiæ
IL. 4. iterum cum accessionibus multarum vitarum,
IDLXXXVIII. 4. Panormi MDCV. 4. eiusdem *istoria
mini illustri cosi nelle prelature, come nelle dottrine del
ine. degli predicatori*, Luccæ MDXCVI. 8. **

CINTHI CHOQVETII *sancti Belgii ordinis præ-
m*, Duaci MDCXVIII. 8.
ONII MALLETI *histoires des saints papes, cardinaux,
es, archeueques, eueques, docteurs de toutes facultez
rsité de Paris et autres hommes illustres, qui furent
s, ou religieux du conuent de saint Iacques de l'or-
freres precheurs*, Parisiis MDCXXXIV. 8.
*le dominicaine, ou les vies des saints, des bien heu-
rs martyrs et des autres personnes illustres, ou re-
ables par leur pieté de l'vn et de l'autre sexe de
es freres precheurs, auec vn martyrologe*, Ambiani
MDCLXXVIII. 4. cuius operis, in menses ac sin-
volumina diuisi, præcipuus auctor est STEPHA-
HOMAS SOVEGIVS, qui quamuis IO. BAPTI-
EVILLETO tres priores menses eo consilio com-
it, vt eos gallico stilo puriori atque elegantiori or-
ic tamen exspectationi illius minus satisfecit. Eam
Souegius in reliquis mensibus; siue tomis proprio
i genere vsus est vsque ad augustum, ac quæ resta-
a alii continuanda susceperunt: ***

VI.

---

* LVDOVICI *adnotation. ad Ittigii schediasma de auctoribus,
criptoribus ecclesiasticis egerunt* p. 50.

** IFIVS et ECHARDVS *scriptorum ordinis prædicatorum*
p. 387.

*** IFII et ECHARDI *scriptor. ordinis prædicatorum tom.* II.
it 748.

VI. de BENEDICTINORVN ordine:

ANTONII DE IEPES *historia general de la o*
ſan Benito, centuriis ſeptem totidemque voluminibu
rum primum et ſecundum MDCIX. tertium MDCX.
tum MDCXIII. quintum et ſextum MDCXV. MDCXVII
mum poſt auctoris obitum MDCXXI. fol. diuerſis lo
dierunt. Gallice reddidit opus hoc ac locupletauit
Rheteloir, Tulli ab anno MDCLXXIV. itidem ſeptem
nibus. Memoratur etiam illud latine editum ſub
chronicon generale ordinis ſancti Benedicti, C
MDCXLV. et MDCLI. fol. duobus voluminibus:*

AVBERTI MIRAEI *origines benedictinae*, C
MDCXIV. 8. cuius et exſtant: *origines coenobiorum*
ctinorum in Belgio 8.

GABRIEL. BVCELINI *annales benedictini*, A
Vindelicor. MDCLVI. fol. eiusdem *aquila imperii be*
na, *de ordinis ſancti Benedicti per vniuerſum imperiu*
manum immortalibus meritis, Venetiis MDCLI. 4. liber
me rarus;**

LVDOVICI BVLTEAV *abregé de l'hiſtoire de l'o*
ſaint Benoiſt, *ou il eſt parlé des ſaints*, *des hommes il*
de la fondation et des principaux euenemens des mo
Pariſiis MDCLXXXIV. 4. duobus voluminibus:

IO. MABILLONII *annales ordinis ſancti Bene*
occidentalium monachorum patriarchae, *in quibus no*
res monaſticae; ſed etiam eccleſiaſticae hiſtoriae non minim
continetur. Sex tomi ſunt inſignis operis huius.
primus, complectens libros XVIII. ab ortu ſancti Be
ad annum DCC. cum duplici adpendice, Pariſiis M
fol. *ſecundus* de rebus geſtis ab anno chriſti DCCI.
num DCCCXLIX. itidem cum adpendice ibidem MDCC
tertius ab anno DCCCL. ad annum DCCCCLXXX. c
pendice, ibidem MDCCVI. fol. *quartus* ab anno DCCCC
ad annum MLXVI. eodem loco MDCCVII. fol. *qui*

* ANTONII *bibliothec. hiſpan. nou.* tom. I. p. 103.

** CLEMENT *biblioth. curieuſ. hiſtoriq.* [illegible]
p. 345.

no MLXVII. ad annum MCXVI. ibidem MDCCXIII. fol. post Mabillonii obitum editus, cum praefatione *Renati Massueti*, *sextus* ab anno MCXVII. ad annum MCLVII. ibidem MDCCXXXIX. fol. quem vltimum tomum quuum Mabillonius imperfectum reliquisset, ad absoluendum illum EDMVNDVS MARTENE se contulit ac varia ad tomos priores addidit. Opus hoc iterum litteris descriptum est Lucae anno MDCCXXXIX. ad annum MDCCXLV. fol. quae editio non solum splendida atque adcurata est; sed etiam ...iones factae sunt, parisiensi illa praefertur. Annales ipsi ...e quidem historiam monasteriorum ac sanctorum fa... benedictinae explanant; simul autem variis rebus ec...sticis lucem praeferunt. Ita illi sunt scripti, vt de au... singulari industria et peritia eorum, quae ad argu... enarrata pertinent, luculenter testentur atque inter ...enta de ordine Benedicti principem tueantur locum. *
... memorata scripta quemadmodum historiam ordinis ...ini generatim illustrant; ita alia ad certas regiones ...e spectant, cuius generis sunt:

...NISLAI SCZYGIELSKI *aquila polono - benedicti... beatorum et illustrium virorum elogia, coenobio... rerum memorabilium synopsis, exordia quoque et pro... ordinis Benedicti per Poloniam et eius sceptris sub... prouincias breuiter describuntur*, Cracouiae ...II. 4. ** eiusdem: *series et notitia trocensium abba... sancti Benedicti*, Cracouiae MDCLXVIII. 4. ***

CLE-

... *de Treuoux* MDCCV. *april.* p. 310. *iun.* p. 951. MDCCIX. ... 1864. MDCCX. *mart.* p. 384. MDCCXIII. *nouembr.* p. 1890. ... *des sauans* MDCCIII. *septembr.* p. 910. MDCCV. *mart.* ... MDCCVII. *mai.* p. 191. *iul.* p. 191. MDCCXIII. *nouembr.* ... *acta eruditor.* MDCCV. p. 413. *supplement. tom.* VI. p. 159. MDCCXV. p 156. BAVMGARTENII *nachrichten von merck... ...gen büchern, volum.* XI. p 409. adde: LE CERF *bibliothequ... ...teurs de la congregation de saint Maur* p. 266. PEZII *bi... ...bliothec. benedictin. maurianam* p. 186. NICERONII *memoires tom.* ... p. 368.

...NOZKI *nachricht von denen in der zaluskischen bibliothec sich ...den büchern*, *part.* I. p. 105.

part. II. p. 97.

CLEMENTIS REYNERI *apostolatus benedictin Angliae; siue disceptatio historica de antiquitate ordi cti Benedicti in regno Angliae*, Duaci MDCXXVI. fol.

GREGORIVS *magnus* litteris mandauit, *vita Bened* ferri et huc debet. Saepius illa non solum in lucem est; sed etiam notis illustrata atque in alias linguas sa. * Inprimis commemoratione digna est: ANT IOSEPHI MEGE *vie de saint Benoist, par saint G le grand, auec vne explication des endroits l importans et vn abregé de l'histoire de son ordre*, MDCXC. 4.

Ad historiam sanctorum, qui Benedicti disciplin quuti sunt, pertinent:

GABRIELIS BVCELINI *menologium benedi sanctorum, beatorum atque illustrium eiusdem ordini rum elogiis illustratum*, ceter. *Accessit sacrarium; s quiarium benedictinum, in quo magnus sacrarum reliq thesaurus describitur*, Veldkirchii MDCLV. fol. quod libros rariores refertur: **

CAROLI STENGELII *imagines sanctorum ordin cti Benedicti, tabellis aeneis expressa, cum elogiis et dem vitis*, Augustae Vindelicor. MDCLXXV. 4.

LVCAE DACHERII et IO. MABILLONII *act cti Benedicti, in seculorum classes distributa.* Seculu mum, quod est ab anno christi D. ad DC. lucem a Parisiis MDCLXVIII. fol. *secundum* ab anno DC. ad DC dem MDCLXIX. fol. *tertium* ab anno DCC. ad DCCC. loco MDCLXXII. fol. duabus partibus: *quartum* ab DCCC. ad DCCCC. itidem duabus partibus, quarum Parisiis MDCLXXVII. posterior ibidem MDCLXXX. fol. diit: *quintum* ab anno DCCCC. ad M. ibidem MDCL fol. *sextum* ab anno M. ad MC. ibidem MDCCI. fol.

* est in MABILLONII *act. sanctor. ordin. benedict. secul.* I. p. eiusdem notis: in *act. sanctor. antuerp. mart. tom.* III. itidem cum notis. De reliquis editionibus taceo.

** CLEMENT *bibliothequ. curieus. historiqu. et critiqu.* p. 345.

* Ea, quae opere hoc continentur, maxime
LIVS collegit; MABILLONIVS autem praeter no-
s obseruationes, scripsit copiosas praefationes, iis-
llaria rerum ecclesiasticarum argumenta erudite ac
persequutus est. Prodierunt illae, vno volu-
ictae, sub titulo: IO. MABILLONII *praefationes sanctorum ordinis sancti Benedicti*, *nunc primum in edita*, Tridenti MDCCXXIV. 4. Adiunctae sunt illius dissertationes: de *pane eucharistico azymo stato:* de *cultu sanctorum ignotorum:* de *veteribus discernendis:* de *vocibus* missae *et* communionis, *in ncti Benedicti adhibitis* ac de *primario romarici nstituto.*

iae ordinis benedictini litterariae illustrandae operam ac de scriptoribus illius exposuerunt:

OLDVS WION in *ligno vitae*, *ornamento et decore in quinque libros diuiso*, quibus ordinis benedicti-, viri dignitate, doctrina, sanctitate ac principatu cribuntur, Venetiis MDXCV. 4. duabus partibus, uod locum quidem habet inter libros rariores; at istimationis atque vtilitatis est. Prodiit id etiam ce, interprete *Carolo Stengelio*, Augustae Vindelicor. 4. vbi autem pleraque desunt, quae ad notitiam im faciunt: **

TH. WEISSIVS, cuius exstat: *lyceum benedicti-ne de sancto Alcuino aliisque bonarum litterarum ex ncti Benedicti professoribus publicis et eorum scriptis*, MDCLXI. 12.

GNOALDVS ZIEGELBAVER, cuius *historiam rei lit- ordinis sancti Benedicti* recensuit, auxit iurisque fecit *Oliuerius Legipontius*, Augustae Vindelicorum MDCCLIV.

---

ts de Treuoux MDCC. *sept.* p. 200. *nou.* p. 344. MDCCIII. 430. *aug.* p. 131. *iournal des sauans* MDCCII. *ianuar.* . *acta eruditor.* MDCLXXXVI. p. 57. MDCCIII. p. 463. *bibliothec. benedictin. mauriana* p. 44. LE CERF *bibliotheque urs de la congregation de saint Maur* p. 4. NICERONIVS *tom.* XXI. p. 337.

II *catalog. libror. rarior.* p. 728.

MDCCLIV. fol. quatuor voluminibus. Ante opus ho-
gatum prodiit ZIEGELBAVER *nouus rei litterariæ sancti Benedicti conspectus*, Ratisbonæ MDCCXXX. Ad singularium congregationum ordinis benedictini res contulerunt se eo animo, vt notitiam illorum ditarent:

BERNARDVS PEZ in *bibliotheca benedictino-na*, libris duobus, Augustæ Vindelicor. MDCCXVI.

PHILIPP. LE CERF *bibliotheque historique des auteurs de la congregation de saint Mau* comit. MDCCXXVI. 8. **

MARTIN. MARRIER et ANDR. QVERCET *bibliotheca cluniacensi, in qua sanctorum abbatum* [...] *sium vitæ, miracula, scripta*, ceter exhibentur, MDCXIV. fol.

MAR. ARMELLINVS *bibliotheca benedictino-* MDCCXXXI. MDCCXXXII. fol. duabus partibus, *** alii *

VII. de CAMALDVLENSI ordine:

AVGVSTINI FORTVNII, *Florentini, historiarum camaldulensium libri tres, vbi aliarum quoque religionum litterarumque vera inserta est suis locis origo*, Flor. MDCXXV. 4. eiusdem: *historiarum camaldulensium posterior, vbi ab origine templi atque cœnobii classis et sanctissimi patris Romualdi conuersione describuntur reliquorum monasteriorum exordia et incrementa: priuilegia et* [...]

---

* *acta eruditor.* MDCCXVII. p. 117.

** *memoir. de Treuoux* MDCCXXVII. *mart.* p. 500. *mai bibliotheque francoise tom* XI p. 167. *tom.* XVI. p. 86. vbi censio *bibliothecæ* huius: *acta eruditor.* MDCCXXVI. p. 39 *nal des sauans* MDCCXXVII. *octobr.* p. 280. *histoire litt. l'Europe* MDCCXXVI. *septembr.* p. 21. MDCCXXVII. *mai.*

*** *memoires de Treuoux* MDCCXXXVI. *mart.* p. 447. WID *verzeichnis von raren büchern* p. 208.

* confer: FABRICII *bibliothec. latin. mediæ et infimæ ætatis* p. 541. seqq. vbi scriptores de ordine benedictino claris recensentur.

dignitate; *vel doctrina praestantes*, Venetiis 4. quod opus, maxime illius pars posterior, ...rum est: *

... cuiusdam barcinonensis *romualdina; seu eremi... corona camaldulensis ordinis historia*, MDLXXXVII. 8. ...netiis MDXC. 8. **

...ANGELI HASTIVILLII *romualdina; seu ere... camaldulensis ordinis historia*, Parisiis MDCXXXI. 8.

...D. DE GRANDIS *dissertationes camaldulenses, in ...itur de institutione camaldulensis ordinis, de aetate ...mualdi*, ceter. Luccae MDCCVII. 4. *** Ad histo...torum ac virorum eruditorum illustriumque spe...

...AE DE MINIS *catalogus sanctorum et beatorum ...inis camaldulensis*, Florentiae MDCVI. 4.

...ANTII SIMII *catalogus sanctorum et plurium vi... illustrium in valle umbrosa*, editus cura *Laurent. Pol...* MDCXCIII. 4.

...OALDI ZIEGELBAVER *centifolium camaldulense; ... scriptorum camaldulensium*, ceter. Venetiis ... quod ab auctore veluti prodromus *bibliothe... camaldulensium*, in sex tomos diuisae, scriptum ... MDCCXLVII. 4. editum est. *

VIII. de CISTERCIENSI ordine:

...ERTI RVSCA *origine del sacro ordine cistertiense ...gressi, statuti, priuilegi*, Mediolani MDXCVIII. 4.

...NABAE DE MONTALVO *chronica del orden del ...* ...ius libri prima pars prodiit Madriti MDCII. fol. ...autem duae, quamuis ab auctore ante obitum ab...erint, lucem haud adspexerunt: **

AVBERTI

...NT *bibliotheq. curieus. historiqu. et critiqu. tom.* VIII.

...III *bibliothec. hispan. nou. tom.* II. p. 13.
...*res de Treuoux* MDCCIX. *octobr.* p. 1756.
...*von alten und neuen theolog. sachen*, 1753. p. 91. KRAF... ...*log. bibliothec*, *volum.* III. p. 180.
...NII *bibliothec. hispan. nou. tom.* I. p. 145.

complectens cisterciensium abbatiarum praecipui ordinis exordium, incrementum, progressum, abbatiarum per uniuersum orbem fundationes, o tarium origines, libris duobus, Bruxellis MD Coloniæ Agripp. MDCXXXI. 4.

CASPAR. IONGELINI *notitia abbatiaru stercienſis per orbem vniuerſum*, libris decen Agripp. MDCXL. fol eiusdem *origines et prog ciſterciensis, abbatiarum, ordinum equeſtrium a* ceter. Coloniæ MDCXLI. qui libri adnumerantu rioribus: *

ANGELI MANRIQVE *ciſtercienſes; ſeu ver ci annales, a condito Ciſtercio*, tomis quatuor, priores prodierunt Lugduni MDCXLII. tertius M quartus MDCLIX. fol.

CAROLI IOSEPHI MOROTTII *Ciſtercii chronologica hiſtoria*, Taurini MDCXC. fol. cuiu reſtaurationes ac leges: *ſecunda* abbates gene athenæum ſcriptorum, ſerie chronologica ab a ad annum MDCLXXXVI. enarratorum, ac q pietatis exhibet: **

PETRI LE NAIN *eſſai de l'hiſtoire de l'o teaux, tirée des annales de l'ordre et de diuers aut*

NI SARTORII *Cistercium bis-tertium; seu is, in qua sacerrimi ordinis cisterciensis, anno* CVIII. *a sua origine sexies; seu bis ter secula-ia, incrementa, praeclara gesta atque etiam nonia, martyrio illustres recensentur*, Vetero-fol. * quod opus ita compositum est, vt in-am ordinis cisterciensis complectatur, in ti-antur, octo ac viginti diuisam. Germanice id ddidit ac sub titulo: *verteutschtes cistertium* ceter. cum accessionibus, inprimis *apiario* i lucem emisit, Pragae MDCCVIII. 4. ** De toribus ordinis huius addantur:

TOMI HENRIQVEZ *lilia cisterciensia; siue cistercienses et earum vita*, Duaci MDCXXXIII.

phoenix reuiuiscens; siue ordinis cisterciensis glia et Hispania series, Bruxellis MDCXXIII. et

DE VISCH *bibliotheca scriptorum sacri ordi-*, cum chronologia monasteriorum ordinis ita est primum Duaci MDCXLIX. 4. deinde ntis, Coloniae MDCLVI. 4. ***

IDI TISSIER *bibliotheca patrum cistercien-* mplectitur opera abbatum et monachorum iensis, qui seculo Bernardi; aut paullo post loruerunt, octo tomis Bonofonte ab anno ditis. *

le FRANCISCANORVM ordine:

IC. GONZAGA de *origine seraphicae religionis isque progressibus, de regularis obseruantiae in-ma administrationis ac legibus admirabilique ne*, Romae MDLXXXVII. et Venetiis MDCVII.

Pp 2 MARCI

MDCCII. p. 236.
acbricht. 1716. p. 318.
TENII *nachrichten von merckwürdigen büchern, volum.*

censet ITTIGIVS de *bibliothecis et catenis patrum* VOETII *catalogum libror. rariorum* p 680.

AE WADDINGI *annales minorum; seu trium or-*
sancto Francisco institutorum. Duae sunt illorum
Prima absoluitur octo tomis, quorum septem
cem adspexerunt Lugduni ab anno MDCXXV.
annum MDCXLVIII. fol. octauus autem Romae
V. fol. Editio secunda multo locupletior
adcuratior. Constat illa octo ac decem to-
ores sex ac decem eorum opera et studio *Iosephi*
Fonseca prodierunt, Romae ab anno MDCCXXXI.
annum MDCCXXXVI. fol. Accesserunt posterio-
nempe tomus septimus ac decimus, continens
vniuersum annalium minorum WADDINGI, a IO-
MARIA DE ANCONA compositum, Romae
fol. et tomus octauus ac decimus; siue *annales*
ab anno, quo desinit LVCAS WADDINGVS, MDXL.
annum MDLIII. *continuati a* IOANN. DE LVCA,
DCCXL. fol. Inter additamenta secundae editionis
hm habent: FRANCISCI HAROLDI *vita Fran-*
TONII MELISSANI DE MACRO *supplementum*
LVCAE WADDINGI ab anno MCCXIII. vsque
MD. quod *Antonius Maria de Turre* in lucem
Augustae Taurinorum MDCCX. fol. WADDINGI
us de pratenso monachatu augustiniano sancti Fran-
Opus hoc vastum ostendit magnum laborem ac sin-
industriam auctoris: adiumenta praebet ad varia-
m ecclesiasticarum adcuratiorem atque vberiorem
onem; simul autem exhibet multas fabulas et de
norum credulitate ac superstitione luculenter testa-
nnales hi in breuem summam contracti sunt a
SCO HAROLDO in *epitome annalium Lucae Wad-*
Romae MDCLXII. fol. duobus voluminibus, et a
RO CASTET, cuius *abregé des annales de Wading,*
olosae MDCLXXXI. 4. duobus voluminibus:

ditor. MDCCXXXVIII. p. 193. 292. 343. MDCCXLII.
529. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen*
alum. XI. p. 225. VOGTII *catalog. libror. rarior.* p. 718.
CII *bibliothec. latin. mediae et infimae aetatis volum.* II.

FRANCISCI LANOVII *chronicon generale ordinis norum*, Parisiis MDCXXXI. fol.

DOMINICI DE GVBERNATIS *orbis seraphicus; historia de tribus ordinibus, a sancto Francisco institu* Romae MDCLXXXII. et annis sequentibus, fol. quin voluminibus, qui liber multum rarus est:

PETRI ANTONII *fasti serafici*, italice scripti, V tiis MDCLXXXIV. 8. *istoria serafica, ouero cronica della formata prouincia di santo Antonio*, MDCLXXXVIII. 4. *et fatti de' sommi pontefici e cardinali assonti dell' ordin rafico*, MDCCIII. fol. aliaque scripta, quae ad histo franciscani ordinis pertinent:

FRANCISC. MAR. ANGELI A RIVOTORTO *colli radisi amoenitas; seu sacri conuentus assisiensis historia lil* editi studio *Franc. Anton. Felic. Carosi*, Montefal MDCCIV. 4. et iterum Viennae Austr. MDCCLII. 4.

The antiquities of the english franciscans, quod scri iuris publici fecit *Thomas Hearne*, Oxonii MDCCXXVI.

MASSAEI KRESSLINGERI *ortus et progressus ordinis fratrum minorum Francisci, compendiose consc et tam ex bullis pontificiis; quam ex probatissimis aucto extractus*, Monachii MDCCXXXII. 8. Ad nunc mem ingenii monimenta adiungenda sunt ea, quibus res cisci, ordinis huius auctoris, enarrantur, vti sunt:

GVIL. SPOELBERCHII *speculum vitae Francisci e ciorum eius*, Antuerpiae MDCXX. 8.

CANDIDI CHALIPPI *vie de saint Francois, in teur de l'ordre de freres mineurs, de celui de sainte et du tiers-ordre de la penitence* ceter. Parisiis MDCCXXVI

RENOVLT *begebenheiten der Madona vnd des he Francisci von Assisi*, qui liber ex lingua gallica in germa translatus prodiit Coloniae MDCCXXXVI. 8. Inprimi spectat:

* *iournal des sauans* MDCCXXVIII. *mart.* p. 404. MDCCXXI p. 49. *memoires de Treuoux* MDCCXXIX. *mart.* p. 503. p. 678. *mai.* p. 839. *iun.* p. 1014.

Liber conformitatum, scriptum illud de vita ac gestis ...cisci impium et detestabile. Quatuor illius editiones ...orantur. Prima lucem vidit sub adducto titulo: *liber ...rmitatum*, Mediolani MDX. fol. quae est rarissima: se...a, inscripta: *de conformitate vitae beati Francisci ad ... domini nostri iesu christi redemtoris nostri*, itidem ...olani MDXIII. fol. quae etiam rara est: tertia sub ti... *liber aureus inscriptus* liber conformitatum *vitae bea... seraphici patris Francisci ad vitam iesu christi, domini ... nunc denuo in lucem editus atque infinitis propemo... mendis correctus a Ieremia Bucchio, cum breui et fa... ...ria omnium virorum, qui sanctitate, probitate, in... ...ia. vita et doctrina ecclesiasticisque dignitatibus in ...cana religione vsque ad nostra haec tempora excelluerunt*, ...niae MDXC. fol. quarta Bononiae MDCXX. fol. quae ta... eadem cum tertia editione esse videtur, in principio ...us tantum foliis cum mutato anno ac nomine biblio... In tertia editione haec quaedam sunt omissa, eo, ...dmodum facile suspicandum est, consilio, vt dede... ...minueretur, quod familia franciscana a *libro confor...* acceperat; hanc autem ob caussam illa non tan... ...retii, quanti duae priores editiones. Auctor eius ...ARTHOLOMAEVS ALBICIVS, qui quum patria ...s fuit, ad temporis illius consuetudinem BARTHO...LAEVS DE PISIS adpellari solet. Comparat is in ad... libro suo Franciscum cum christo, seruatore homi..., tam nefarie atque impudenter, vt illum, tamquam ...ibus ac factis superiorem, huic praeferat; ita autem ...nter atque incaute ordini franciscanorum eiusque ...nationi male consuluerit.* Ex *libro conformitatum* hoc

* ...ETZII *merckwürdigkeiten der kœniglichen bibliothec zu Dresden*, ...n. I. p. 162. BEYERI *memor. libror. rarior.* p. 54. *nachrich... von einer hällischen bibliothec, volum.* I. p. 286. CLEMENT *bi...bequ. curieuse, historiqu. et critiqu. tom.* VIII. p. 443. VOGTII ...g. *libror. rariorum* p. 211. NICERONII *memoires tom.* XXXVI. ..., *bibliothequ. raisonnée tom.* XXXII. p. 279. adde FABRICII ...*bec. latin. mediae et infimae aetatis volum.* I. p. 131. TENTZE... *...monatliche vnterredungen*, 1693. p. 301.

natum est scriptum, cuius titulus est: *der barfuser eulenspiegel vnd alcoran, mit einer vorrede D. Marti theri*, sine mentione loci ac temporis, ac Vite MDXLII. 4.* quae editiones sunt maxime rarae. illud epitomen *libri conformitatum*, ab ERASMO RO compositam. Conuersum id est in varias ling ctaeque sunt eiusdem accessiones. Interpretatio lati ius auctor est ipse ALBERVS, lucem vidit inscript *ranus franciscanorum, id est, blasphemiarum et nugar de stigmatisata idolo, quod Franciscum vocant, ex li formitctum*, Francofurti MDXLII. 8. sine loco MD ac Dauentriae MDCLI. 12. Latine ac gallice ide prodiit, non semel; sed iterum iterumque, primu licet, sub inscriptione: *l'alcoran des cordeliers tan tin, qu'en francois*, cum secundo libro, quo p *libro conformitatum* recensentur, auctore CONRA DIO, Geneuae MDLX. 8. deinde ibidem MDLXXVI que Amstelodami MDCCXXXIV. 12. duobus volu Belgice *alcoranus* hic exiit Geneuae MDCXLIV. 12. nonnulli memorant, Dordraci MDCLXXXIX. de qu editione alii tacent. ** Pro *libro conformitatun* Alberum defensionem scripsit HENRICVS SEDVLI que iuris publici fecit, titulo hoc: *apologeticus adu coranum franciscanorum pro libro conformitatum, li de sancto Francisco, de ordine et regula sancti Fran pietate et moribus franciscanorum*, Antuerpiae MDC

* editio haec recensetur: in FREYTAGII *adparatu litterari* eiusdem *analectis de libris rarioribus* p. 16. FABRICII *b bliothec. part.* IV. p. 240. atque ab aliis, quorum paullo tionem faciam. Libellus ipse ex editione hac translatus *vnschuldige nachrichten*, 1717. p. 174. 360. 916. ac 171 552. 725.

** de *alcorano* hoc exponitur: in CLEMENT *bibliothequ. c storiqu et critiqu. tom.* I. p. 152. in *den nachrichten von e schen bibliothec, volum.* I. p. 287. NICERONII *memoir. tom* p. 143. BEYERI *memor. libror. rariorum* p. 58. VOGTI *libror. rarior.* p. 21. WIDEKINDI *verzeichnis von raren* p. 59. GOETZII *merckwürdigkeiten der königlichen bib Dresden, volum.* III. p. 267. SCHELHORNII *amoenitat*

i responsionis loco esse potest: MATHAEI BETVLEII rancifcus profano-rediuiuus, Halae MDCXV. 4. *

Historiam sanctorum, qui familiae franciscanae socii fuerunt, explanant ac memoriam eorum posteris commendant:

HENRICI SEDVLII *elogia sanctorum ex tribus sancti francisci ordinibus*, Antuerpiae MDCII. *historia seraphica*; *sanctorum ordinis franciscani vitae*, ibidem MDCXIII. fol.

FRANCISCI DE PISA *catalogo de los santos, o varones insignes de la tercera orden de san Francisco*, Toleti MDCXVII. 4.

ARTVRI DV MONSTIER; *siue* DE MONASTERIO *martyrologium franciscanum*, Parisiis MDCXXXVIII. fol. et auctius ibidem MDCLIII. fol.

BENEDICTI MAZZARAE liber de *sanctis et illustribus franciscanis*, italice Venetiis MDCLXXVI. 4.

DAMIAN. CORNEII *chronica seraphica: vida del glorioso patriarcha san Francisco i de sus primeros discipulos*, quatuor partibus, quarum prima prodiit Madriti MDCLXXXII. fol. secunda ibidem MDCLXXXIV. fol. tertia MDCLXXXVI. fol. quarta MDCXCVIII. fol.

FORTVNATI HVEBERI *menologium; seu breuis et compendiosa illuminatio, relucens in splendoribus sanctorum*, *beatorum*, ceter. *ab initio minoritici instituti vsque ad moderna tempora*, Monachii MDCXCVIII. fol. duobus voluminibus.

De scriptoribus ordinis franciscani adiungo: HENRICI WILLOTI *Athenas orthodoxorum sodalitii franciscani*, Leodii MDXCVIII. 8. Antuerpiae MDC. 8. LVCAE WADDINGI *scriptores ordinis minorum*, Romae MDCL. fol. quod opus in libris rarioribus numeratur: ** IO. FRANCHINI *bibliosofia e memorie letterarie degli scrittori francescani conuentuali*

tom. III. p. 161. BAELII *dictionair. historique et critique* voce: *Franciscus*: OVDINI *commentar. de scriptoribus ecclesiastic.* tom. III.

...

...ldige nachrichten, 1718. p. 50.

...ERI *memor. libror. rarior.* p. 73. VOGTII *catalog. libror. ra...* p. 719.

tiorem, Madriti MDCCXXXII. MDCCXXXIII
mis, quae duo scripta itidem rara sunt. *

X. de CAPVCINORVM ordin

IOANNIS DE TERRA NOVA *narrati*
trum capucinorum sancti Francisci, ex ital
tine reddita et scripta MDLXXI. **

ZACHARIAE BOVERII *annale*
storia ordinis minorum sancti Francisci,
cupantur, Lugduni MDCXXXII. et MD
de quo opere iudicia virorum eruditorur
quum alii id laudant; alii autem varia ill
Attamen id se ita commendauit, vt in al
conuersum. Exstat interpretatio gallica
Parisiis MDCLXXV. fol. italica *Bened. san-B*
MDCXLIII. MDCXLIV. MDCXLV. 4. quatu
atque ibidem MDCXLVIII. fol. itidem quatu
quibus additur hispanica, Madriti MDCXLIV
luminibus. Annales hi continuati sunt a
DE PISA ab anno MDCXII. quo Bouerius
ad annum MDCXXXIV. in *annalium*; *seu sacr*
ordinis minorum sancti Francisci, *qui cap*
tur, *tomo* III. Lugduni MDCLXXVI. fol. **

CAROLI DE AREMBERG *flores seraphici, ex amoenis ...ium hortis Zachariae Bouerii collecti; siue icones, vi... et gesta virorum illustrium, qui ab anno* MDXXV. ... *ad annum* MDLXXX. *in eodem ordine miraculis et sanctimonia claruere, compendiose descripta*, Coloniae ...CXL. fol. eiusdem *flores seraphici*, continuati ab anno ...LXXX. vsque ad annum MDCXII. ibidem MDCXLII. fol.

DIONYSII A GENVA *bibliotheca scriptorum ordinis ...orum sancti Francisci capucinorum*, edita primum Ge... MDCLXXX. 4. deinde multum locupletata ibidem ...CCI. fol. quae editio in paucis bibliothecis est: *

BERNARDI A BONONIA *bibliotheca scriptorum or... minorum retexta et extensa, quae prius fuerat a Dio... genuensi contexta*, Venetiis MDCCXLVII. fol.** Ad... libet MICHAELIS *a Tugio in Heluetia bullarium or... fratrum minorum sancti Francisci capucinorum*, Ro... ab anno MDCCXL. vsque ad annum MDCCLII. editum ... septem tomis.

XI. de CARTHVSIENSI ordine:

PETRI DORLANDI *chronicon carthusiense, in quo de vi... ordinis illustribus rebusque in eodem praeclare gestis; ... et admiranda plurimarum carthusiarum constructio... tractatur*, illustratum studio *Theodori Petreii*, Co... MDCVIII. 8. cuius et gallica interpretatio, ab ... *Driscarto* composita, memoratur, Tornaci ...XLIV. 8.

AVBERTI MIRAEI *origines carthusianorum monaste... per orbem*, Coloniae MDCIX. 8.

IACOBI CORBINI *histoire sacrée de l'ordre de chartreux*, ...siis MDCLIII. 4. liber, qui non magnam vtilitatem ...bet:

CAROL.

* ...OETZII *merckwürdigkeiten der königlichen bibliothec zu Dresden*, volum. III. p. 304. VOGTII *catalog. libror. rarior.* p. 237. FREY... ...OGII *analecta de libris rarioribus*, p. 291. BEYERI *memor. li... br. rarior.* p. 25. 153. CLEMENT *bibliothequ. curieus. historiqu. critiqu. tom.* VII. p. 411.

** KRAFTII *theolog. bibliothec, volum.* IV. p. 72.

lustrium sancti carthusiensis ordinis scriptoru
MIRAEI *originibus omnium per orbem ca*
loniæ MDCIX. 8.

XII. de MINIMORVM ordin

LVD. DE MONTOIA *chronica gen*
de los minimos de san Francisco de Paulla s
driti MDCXIX. fol.

LVCAE D'ATTICHII *histoire general*
minimes, Parisiis MDCXXIV. 4.

FRANCISCI LANOVII *chronicon gen*
nimorum, Parisiis MDCXXXV. fol. quo, v
acta per Franciscum a Paulla et successores
tificum gratiæ, regum priuilegia, capitulo
euentus, conuentuum origines, primarii f
nefactores, viri sanctitate, doctrina, digni
que, ad eiusdem ordinis exordium, incr
cus pertinentia, summatim perstringuntur:

RENATI THVILLIER *diarium patrum*
rorum ordinis minimorum prouinciæ Fran
siensis, qui religiose obierunt ab anno MDVI.
Parisiis MDCCIX. duobus tomis. *

XIII. de IESVITARVM ordine

Francofurti MDLXXXVIII. MDXCV. MDCV. 8. cum duplici præfatione *Polycarpi Lyseri*; germanice autem interprete *Melchiore Leporino*, Francofurti MDXCIV. 4. Opposuit IACOB. GRETSERVS *historiam ordinis iesuitici*, *conscriptam ab Elia Hasenmullero*, *et nuper editam a Polycarpo Lysero*, *correctam et refutatam*, Ingolstadii MDXCIV. 4.* quumque LYSERVS in posteriore præfatione respondisset, GRETSERVS edidit: *honorarium Polycarpo Lausero*, *prædicanti lutherano*, *ob historiam iesuiticam*, *denuo editam et noua præfatione aduersus Iacob. Gretserum locupletatam et exornatam*, *datum et oblatum grata mentis ergo*, Ingolstadii MDCVI. 8.** Ad Gretserum adiunxit se PETRVS STEVARTIVS atque itidem contra Hasenmullerum pro iesuitis pugnauit in *apologia pro societate iesu contra commentitiam historiam ordinis iesuitici*, *a Polycarpo Lysero editam*, Coloniæ Agripp. MDXCIV. 4. restitit autem ei DAN. CRAMERVS in *tyrocinio apologetico pro Polycarpo Lysero*, *ad vindicandam historiam iesuitici ordinis per Hasenmullerum*, Vitembergæ MDXCIV. 4.

Historia societatis iesu, opus illud, quod ipsi iesuitæ de rebus ordinis sui a longiori tempore scribere cœperunt ac postea ad id continuandum ac perficiendum studia sua contulerunt. Constat id sex partibus, a diuersis auctoribus compositis diuersisque annis in lucem emissis. Prodiit pars *prima*; *siue Ignatius*, auctore NICOLAO ORLANDINO, Romæ MDXV. fol. Antuerpiæ MDXX. fol. ac quam editionem nonnulli addunt, Coloniæ MDXV. 4. *secunda*; *siue Lainius*, auctore FRANC. SACCHINO, Antuerpiæ MDCXX. fol. *tertia*; *siue Borgia* per FRANC. SACCHINVM, Romæ MDCXLIX. fol. *quarta*; *siue Euerardus*, itidem studio FRANC. SACCHINI, Romæ MDCLII. fol. *quinta*; *siue Claudius* auctore PETRO POSSINO, Romæ MDCLXI. fol. *quinta tomus posterior*, auctore IOSEPHO IVVENCIO, Romæ MDCCX. fol. quem vendere, in Gallia vetitum est,*** ac

* in GRETSERI *oper. tom.* XI. p. I.

** *ibidem* p. 148.

*** vide: *recueil des pieces touchant l'histoire de la compagnie de iesus*, *composée*

ac *sexta* auctore . IVLIO CORDARA, Romae MDCCL.
Opus hoc complectitur historiam societatis iesu vber
iustoque rerum atque annorum ordine explanatam;
autem illa ab ipsis iesuitis enarrata est, eos adfectub
ga ordinem suum indulsisse; nec in omnibus veritat
diosos fuisse, haud difficulter intelligi potest:

LVDOVICI LVCII *historia iesuitica, de iesuitar
dinis origine, nomine, regulis, officiis, votis, prim
regimine, doctrina, progressu, actibus ac facinoribus, in
tuor libros tributa*, Basileae MDCXXVII. 4. Memor
nonnullis interpretatio libri huius germanica:

*Imago primi seculi societatis iesu, a prouincia Fland
gica eiusdem societatis iesu repraesentata*, Ant
MDCXL. fol. quae rara est auctorque eius IO. TOLL
RIVS esse fertur: **

RVDOLPHI HOSPINIANI *historia iesuitica, h
de origine, regulis, constitutionibus, priuilegiis, inc
tis, progressu et propagatione ordinis iesuitarum; it
eorum dolis, fraudibus, imposturis, nefariis facin
cruentis consiliis, falsa quoque, seditiosa et sangui
doctrina*, Tiguri MDCXIX. Geneuae MDCLXX. fol. op
culentum atque ita scriptum, vt ad veram iesuitaru
storiam cognoscendam multam lucem adferat:

IACOB. DAMIANI *synopsis primi seculi societati*
Tornaci MDCXLI. fol.

DANIEL. BARTOLI *istoria della compagnia di
l'Asia*, Romae MDCLXIII. et MDCLXXVII. fol. duobus
minibus: *istoria de la compagnia di giesu: l'Europa*,
MDCLXXII. et MDCLXXIII. fol. duobus voluminibus, q
storia latine quoque ab auctore edita est, sub titulo:
ria societatis iesu asiatica, Lugduni MDCLXVI.
MDCI

*composée par le pere Ioseph Iouuenci iesuite et supprimée par a
parlement de Paris d. 24. mars* MDCCXIII. Leodii, vt titul
bet; vere autem Parisiis; aut Amstelodami 12.

* *bibliothequ. des sciences et des beaux arts tom.* I. *part.* I. p. 89.
TII *theolog. bibliothec, volum.* X. p. 405.

** DREWS *fast. societatis iesu* p. 127. VOGTII *catalog. libro
rior.* p. 352.

II. 4. ac *historia societatis iesu europaea*, Lugduni
II. fol. Comparauit illa sibi magnam existima-

DREWS *fasti societatis iesu, res et personas memora-*
singulos anni dies repraesentantes, Brunsbergae
XVIII. 4.* qui singularem auctoris diligentiam osten-
varia capita historiae ordinis iesuitarum illustrant:
des religeux de la compagnie de iesus, contenant
s'est passe dans cet ordre depuis son etablissement
present, pour servir de supplement a l'histoire eccle-
des XVI. XVII. XVIII. *siecles*, Parisiis MDCCXL. qua-
mis: Vltraiecti MDCCXLI. 12. ibidem atque eodem
duobus voluminibus, quarum duarum editionum vl-
larum discrepantia est posteriorque illarum comple-
ommentationem de ratione, legendi historiam ie-
m, quae in priore deest. Auctor, qui nomen suum
in scribendo libro hoc vsus est optimis documen-
quamuis sacra romana professus fuerit; eam tamen
obauit, vt iesuitarum virtutes ac merita laudet; mi-
de eorumdem vitiis ac sceleribus taceat: **

CHRISTOPH. HARENBERGII *pragmatische ge-*
des ordens der iesuiten, seit ihrem vrsprunge bis
enwärtige zeit, Halae MDCCLX. 4. duabus partibus,
pro de ordinis iesuitarum origine, ratione consti-
que: de eorumdem missionibus religiosis, expulsio-
sedibus ac domiciliis in quauis orbis parte ac de
giis: de meritis eorum litterariis, eruditione,
uersiis diligenter atque erudite exponitur.

, qui res societatis iesu in certis regionibus ac pro-
litteris mandarunt, praescriptae breuitatis caussa prae-
quoniam autem ingenii monimenta de vita Igna-
olae historiae huic multam lucem adferunt, quaedam
a commemorabo. Sunt in numero eorum:

10.

g *von alten und neuen theologischen sachen*, 1729. p. 290.
theq. raisonnée tom. XXVIII. p. 18.

ſcripſit atque euulgauit; poſtea autem illa
didit atque auxit, Madriti MDLXXXVI. **
interpretatio italica, Venetiis MDLXXXVI. 4. I
addunt germanicam, a *Theobaldo* quodam ieſ
Edidit præterea RIBADENEIRA aliam *Igna*
breuiorem; multis tamen ac nouis mira
ſermone hiſpanico, quæ in linguam latir
cum a *Caſpare Quartemont*, Ipris MDCXII
cob. Bidermanno, Monachii MDCXII. 12. **
ſe præbuit CHRISTIAN. SIMON LITE
verum eius nomen eſt, SIMON STENIVS
NIVS in *vita Ignatii Loiolæ, ante aliquot*
a Petro Ribadeneira, nunc in honorem toti
niſſimis et vtiliſſimis ſcholiis illuſtrata, ſin
MDXCVIII. 8. Non ipſa vita Ignatii Loiol
ra ſcripta; ſed adnotationes tantum in ill
hibentur. IACOBVS GRETSERVS pugn
ac *libros apologeticos* pro RIBADENEIR
Loiolæ ſcripſit; * cauſſam autem ſuam et ST
triumpho ieſuitico de Ignatii Loiolæ vita et
ſus Iacobum Gretſerum, Francofurti MDCXV

IIEL. BARTOLI *vita e instituto di santo Ignatio, e della compagnia di giesu*, libris quinque, Romae fol. iterum ibidem MDCLIX. fol.

DE BVSSIERES *vie de saint Ignace de Loyola, fon-de la compagnie de iesus*, Lugduni MDCLXX. 12.

MINIC. BOVHOVRS *vie de saint Ignace*, Parisiis XIX. 4. MDCLXXX. 12.

LIPP. FRID. HANEN *leben und thaten Ignatii* cum praefatione *Erdmann. Neumeisteri*, Rostochii XI. 8.

anctis, viris illustribus eorumque meritis societatis nonnulli singulari studio commentati sunt variaque uris publici fecerunt, cuius generis sunt:

EVSEBII NIEREMBERGII *claros Varones de la nia de iesus*, Madriti MDCXLIII. fol. quatuor volu-n:

ILIPPI ALEGAMBE *mortes illustres et gesta eorum tate iesu, qui in odium fidei, pietatis; aut cuius-virtutis occasione missionum, sacramentorum admini-, fidei; aut virtutis propugnatae ab ethnicis, haere-vel aliis veneno, igne, ferro; aut morte alia necati sque confecti sunt*, Romae MDCLVII. fol.

ATTH. TANNERI *societas iesu, usque ad sanguinis profusionem militans in Europa, Africa, Asia et Ame-*ceter. Pragae MDCLXXV. fol. eiusdem *societas iesu rum imitatrix; siue gesta praeclara et virtutes eorum, ocietate iesu in procuranda salute animarum per apo-missiones, conciones ceteraque munia apostolica per totum errarum speciali zelo desudarunt*, Pragae MDCXCIV. fol.

RISTOPHOR. GOMEZII *elogia societatis iesu; siue vaculum pontificum, conciliorum, cardinalium, anti-et aliorum virtute, religione omnique litteratura illu-testimoniis constructum*, Antuerpiae MDCLXXVII. 4. am librorum, qui studio iesuitarum conscripti atque m emissi fuerunt, suppeditant: PETRI RIBADE-AE *catalogus scriptorum religionis societatis iesu*, Ant-MDCVIII. cum accessionibus quibusdam Lugduni

 MDCIX.

MDCIX. ac itidem locupletior Antuerpiæ MDCXIII. & LIPPI ALEGAMBE *bibliotheca scriptorum societa post excusum anno* MDCVIII. *catalogum Petri Rib nunc hoc nouo adparatu librorum, ad annum* MDCXL *rum, concinnata et illustrium virorum elogiis adorna* catalogo martyrum societatis iesu, Antuerpiæ MDC ac NATHAN. SOTVELLI *bibliotheca scriptorum iesu, opus incboatum a Petro Ribadeneira ann.* MDC *tinuatum a Philippo Alegambe vsque ad annum* MDC *cognitum et productum ad annum iubilei* MDCLXX MDCLXXVI. fol. * Breuior hæc nunc facta comm auctorum de ordinibus religiosis sufficiat. **

§. IX.

Venio ad eos, qui historiam religionis e cæ; siue *lutheranæ* explanarunt atque ad illust lam adiumenta præbuerunt. Dogmata illius sunt, nisi ea, quæ seruator noster ac legati d tis sempiternæ caussa tradiderunt, tam vera tam euidentia, vt antequam a Luthero fiere tio sacrorum, ac postea multi de illis testati fu tifici romano eiusque erroribus reclamarint. pondus testimonia hæc habent ac monstrant, religionis atque ecclesiæ nostræ non ad Luth rendam; neque pro noua eam habendam esse, modum aduersarii obiiciunt atque adfirmant.

Plenior atque adcuratior historia religionis no rit, vt enarretur, quales fuerint *testes veritatis*, an cra nostra sint repurgata. Monimentorum in quibus notitia horum testium haurienda est, duo

* omnes operis huius editiones iure inter libros rariores tuentur: conf. ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* II. VOGTII *catalog. libror. rarior.* p. 363. LVDOVICI ITTIGII *schediasma de auctoribus, qui de scriptoribus eccl egerunt* p. 47.

** scriptores de ordinibus religiosis in syllabo eorum, *histoire des ordres*, ceter. præmisso, atque in *catalogo bibl bunauiana tom.* III. *volumin.* I. p. 493. seqq. copiose recensi

Ad *primum* ordinem ea pertinent, quibus genera- atque vniuerse de testibus veritatis exponitur, nomi- n:

ATTHIAE FLACII *catalogus testium veritatis, qui nostram ætatem pontifici romano eiusque erroribus re- runt*, cuius editio prima, maxime rara, prodiit Basi- MDLVI. 8. secunda, emendatior atque auctior, ibidem XII. fol. tertia Francofurti MDCLXVI. 4. quibus non- quartam addunt Francofurti MDCLXXII. 4. cura *Io. ad Dieterici*; quæ autem nouum tantum titulum, cum osito *Dieterici* nomine, præ se fert. Accesserunt: *au- ium catalogi huius* ac tres FLACII *tractatus*, de *syno- VI. carthaginensi*: de *principatu Petri* ac de *electione porum*. Quemadmodum memoratæ editiones sunt anæ; ita exstat alia eaque adulterina, a *Simone Goular-* n lucem emissa; nec parum corrupta, quum quædam m omissa; partim addita ac mutata sunt. Editio hæc onspectum publicum venit Lugduni MDXCVII. 4. duobus s ac Geneuæ MDCVIII. fol. Interpretatio germanica logi huius, a *Conrado Lautenbachio* composita, prodiit tulo: *catalogus testium veritatis. Historia der zeugen, r vnd märtyrer, so christum vnd die euangelische rheit bis hieher, auch etwa mitten im reich der finster- wahrhaftig erkennet, christlich vnd aufrichtig bekennet dem päbstlichen vermeinten primat, irrthümern, ärger- n leben vnd lastern ernstlich wiedersprochen*, ceter. Fran- rti MDLXXIII. fol. nec solum locum in libris rarioribus uit; sed etiam multum se commendauit. Opus ipsum n egregium est atque insignem vsum præbet cum in hi- a ecclesiastica; tum in controuersiis, quando pugnan- est contra pontificios. Arma enim suppeditat, qui- hostes hi profligandi sunt. *

* ITTARII *introduct. in histor. ecclesiast.* p. 765. FABRICII *bi- bibliothec.* part. II. p. 153. CRENII *animaduers.* part. XII. MYLII *memorabil. bibliothec. acad. ienens* p. 431. REIM- *catalog. bibliothec. theolog.* p. 442. et *accessionib. ad catalog. partheyisch. bibliothecar.* p. 237. RITTERI *leben Flacii* p. 57.

Addi poteſt liber inſcriptus: *onus eccleſiæ*, quon
ra teſtimonia complectitur contra pontificem
eiusque dogmata, ac quam deprauata ſit curi
cum eccleſia, luculenter oſtendit. Lucem is adſ
huti in Bauaria MDXXIV. fol. quæ prima editio
ma atque optima: Coloniæ MDXXXI. fol. MD
MDCXX. 4. Poſteriores editiones non ſatis ſunt
integræ, quum fuerint, qui in illis mutare qu
ſumerent. De auctore res non explorata eſt.
perhibent, eſſe illum IOANNEM, chimenſem i
epiſcopum. * Nec a loco hoc alienus eſt: *f*
rum expetendarum ac fugiendarum, ab ORTHV
TIO Coloniæ MDXXXV. fol. editus. ** Præter
rios enim de concilio baſileenſi, ab AENEA SY
ptos, eo continentur varia opuſcula, quæ ſtat
romanæ corruptum: neceſſitatem, emendandi ſ
gia veritatis teſtimonia nobis exhibent. Anteq
men hoc in lucem exiret, liber eiusdem generis
ſub titulo: *commentariorum Aeneæ Sylvii de con*
celebrato, libri duo, ceter. *cum multis aliis*, *nun*
hac impreſſis, auctore IACOBO SOBIO, ſine l
anno, fol. *** Opuſcula illius GRATIVS po

p. 57. 350. NICERONII *memoires tom.* XXIV. p. 10. I
theatrum anonymor. p. 270. FREYTAGII *analecta de*
rib. p. 221. VOGTII *catalog. libror. rarior.* p. 181. in
MENT *bibliothequ. curieuſe, hiſtoriqu. et critiqu. tom.* VIII.

* STRVVII *bibliothec. antiqu.* MDCCV. p. 201. 315. CL
bliothequ. curieuſe, hiſtoriqu. et critiqu. tom. VIII. p
memorabilia bibliothec. acad. ienens p. 285. PLACCII *t*
mor. p. 144. VOGTII *catalog. libror. rarior.* p. 502. *n*
richt. 1713. p. 177. 1722. p. 426. FRANCI *diſquiſit. d*
dicibus libror. prohibitor. p 130. CRENII *animaduerſ*
et hiſtoric. part IV. p. 87. vbi contra Comenium oſten
hunc Lutheri temporibus ſcriptum eſſe.

** CLEMENT *bibliothequ. curieuſe, hiſtoriqu. et critiqu*
p. 238. GOETZII *merckwürdigkeiten der königl. bibliot*
den volum. III. p. 518.

*** *nachricht. von einer hälliſchen bibliothec, volum.* II. p.
MENT *bibliothequ. curieuſ. hiſtoriqu. et critiqu. tom.* VI
KOECHERI *bibliothec. theol. ſymbol.* p. 98.

culum suum, qui vna cum adpendice; siue to-
scriptorum veterum, cura EDVARDI BROWN
i vidit, Londini MDCXC. fol. * Tria iam ad-
locum habent inter libros rariores. Sunt alii
i vel singulari industria; vel oblata occasione
esiæ romanæ, tamquam testes dogmatum no-
iducunt; quum autem plerique illorum tem-
t, quo sacra nostra iam emendata fuerant,
ionem eorum omitto. ** Attamen adiungo
R. HOECKII *dissertationem historicam de con-
itatis in papatu*, Vitembergæ MDCCXXI.

n *secundum* referenda esse scripta, puto, quæ spe-
tos cœtus; siue familias testium veritatis spe-
im ad Waldenses, Wiclefitas et Hussitas. Pro-
cem

I. de WALDENSIBVS:

persequutions et guerres faites depuis MDLV.
XI. *contre les Vaudois*, MDLXII. 8. quæ studio
ichardi latine conuersa, sub inscriptione: *me-
ria persequutionum bellorumque in populum, vul-
adpellatum*, prodiit Geneuæ MDLXXXI. 8. ***
ISSANION *histoire des Albigeois, touchant
et religion, contre les faux bruits, qui ont
et les ecrits, dont on les a à tort diffamés*,
libris, Geneuæ MDXCV. 8. qui narrat, se hi-
sumsisse ex duobus exemplis manu exaratis,
m de bello, contra Albigenses susceppto, scri-
igua vetere Languedociæ: alterum a mona-
ac sacerdote montechesi, *Arnoldo Sorbino*, ex
in priscum gallicum conuersum:

 10.

* *iotbequ. vniuers. tom.* XIX. p. 310. *iournal des sauans
iuer.* p. 22. *acta eruditor.* MDCXCI. p. 134. *bam-
historic. centur.* III. p. 66. CLEMENT *bibliotbequ.
ue et critiqu. tom.* VIII. p. 241.

** *s bibliotbec.* huius *tom.* II. p. 364.

*** *on einer hällischen bibliotbec volum.* II. p. 186.

IO. PAVLLI PERRINI *histoire des Vaudois* MDCXVIII. 8. cuius tres sunt partes: *prima* de W origine, pura fide et vexationibus, in omni Eur ac per longius tempus: *secunda* de historia Wa quibus nomen *Albigensium* datum est, ac *tertia* d illis communi et falsis aduersariorum dogmatib

Waldenser chronick von den verfolgungen, so d ser, Albigenser, Picarder vnd Hussiten funfhalbh lang durch ganz Europa vber dem heiligen euan ausgestanden, ins deutsche gebracht durch Io. ferrn, Basileae MDCXXIII. 8. ** quod chronicon mone sacro FRANCISCI MVRATI ac tribus capitibus de rebus Waldensium, ex variis monim ratis:

GEORG. ABBOTI *history of the massacre toline*, Londini MDCXXXII. et MDCXLI.

PETRI GILLESII *histoire ecclesiastique des formées, recueillies en quelques Valées de Piedm conuoisines, autrefois appellées eglises vaudoises, de l'an* MCLX. *et finissant en l'an* MDCXLI MDCXLIV. 4. et MDCLV. 4. ***

Waldenser chronick, das ist, von dem herkomm leben, wie auch vielfältigen verfolgungen der a christen, Waldenser genannt, von dem 1160. bis iahr, Scaphusiae MDCLV. 12. in quem librum mu RINI *historia*, antea memorata, translata sunt

SAMVEL. MORLANDI *history of the euang ches of the Valleys of Piedmont*, Londini MDCL

---

* *nachrichten von einer hällischen bibliothec*, *volum*. I. CHERI *bibliothec. theolog. symbolic.* p. 69 Translati haec a BRAIO in *papalis dominii et persequutionis*, *centioribus temporibus tam in principes; quam ple tomum* I. qui Londini MDCCXII. fol. lingua adspexit.

** *nachrichten von einer hällischen bibliothec*, *volum*. I. p

*** REIMMANNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 44. *nach ner hällischen bibliothec volum.* I. p. 224.

* *ibidem* p. 223.

AEGIDII STRAVCHII *disquisitio historico - theologica de Waldensibus*, Vitembergae MDCLIX. 4.

SAMVEL. MARESII *dissertationes* duae de *Waldensibus*:*

IO. CONRADI DANNHAVERI *ecclesia Waldensium, orthodoxiae lutheranae testis et socia*, Argentorati MDCLIX. **

IO. LEGERI *histoire generale des eglises euangeliques des Vallées de Piemont, ou Vaudoises, diuisée en deux liures iusques a l'an* MDCLXIV. fol. *** quae historia non solum propter fidem auctoris; sed etiam ob ipsas res, memorabiles ac diligenter memoratas, merito singularem existimationem tuetur ac lectione digna est. In sermonem germanicum eam conuertit *Io. Frideric. baro de Schweinitz* haecque interpretatio cum praefatione *Siegm. Iacob. Baumgartenii* publicae luci exposita est Vratislauiae MDCCL. 4.*

Histoire de la persecution des Valées de Piemont, contenant ce, qui s'est passé dans la dissipation des eglises et des habitans des ces Valées arriuée en MDCLXXXVI. Roterodami MDCLXXXVIII. 12.

ELIAE WEIHENMAIERI dissertatio historica de *vicissitudinibus et fatis Waldensium*, Vitembergae MDCXC.

PETRI ALLIXII *some remarks vpon the ecclesiastical history of the ancient churches of Piedmont*, Londini MDCXC. 4.** eiusdem: *remarcks vpon the ecclesiastical history of the ancient churches of, the Albigenses*, Londini MDCXCII. 4. *** Componendi atque in lucem publicam emittendi scripta haec, Allixio occasio data fuit a BOSSVETO, quum ille in *histoire des variations des eglises protestantes* adnisus fuisset, de fama Waldensium et Albigensium detrahere atque ita aliis persuadere, consensum illorum ad

 caussam

* in eius *disputation. selectar. part.* II. p. 584.

** exstat in eiusdem *disputationibus theologic.* p. 1534.

*** *nachrichten von einer hällischen bibliothec volum.* I. p. 175.

* KRAFTII *theolog. bibliothec volumin.* V. p. 375.

** *acta eruditor.* MDCXCI. p. 254.

*** *ibidem* MDCXIII. p. 169.

caussam protestantium nihil iuuare. Monimenta cum habent in libris rarioribus: *

BOYERI *abregé de l'histoire des Vaudois, en leur origine, comme dieu a conserue la religion chrét sa pureté parmi eux, depuis le tems des apotre. a nos iours et les merueilles, qu'il a faites pour leu uation, auec les signalées et miraculeuses victoire ont remportées sur leurs ennemis*, Hagæ comit. MD qui liber epitomen *historiæ Waldensium*, a LEGER traditæ et antea a me adductæ, complectitur: **

IO. BENOIST *histoire des Albigeois et des V Barbets, auec vne carte geographique des Valées* MDCXCI. 12. duobus tomis: ***

THEODORI BATTI disputatio de *veritate c inquisitoribus in Waldi adseclis pressa; sed non oppr* phiswaldiæ MDCC. 4. Addi possunt orationes eiusdem argumenti: PETRI WESENBECII de *sibus et Albigensibus christianis*, Seruestæ MDCIII CHRISTOPH. HAVERI de *Waldensium ortu, p persequutionibus*, Altorfii MDCLXXXVI. 4. IO. I SAR. KNABESCHVCH de *ecclesiæ Waldensium a gressu, obstaculis et victoria*, Bremæ MDCLXIII. 4.

II. de WICLEFITIS:

Histoire du wiclefianisme, ou de la doctrine d Iean Hus et Ierome de Prague, auec celle des g Boheme, qui en ont été les suites, Lugduni MDCL qui liber nomen auctoris quamuis haud præfera autem ANTONIVM VARILLASIVM esse, minu ter perspiciendum est, quando ille cum duobus libris VARILLASII *histoire des reuolutions, arriuées en matiere de religion* confertur. Quæ enim in eadem in illo legenda sunt, si pauca, emendata

* VOGTII *catalog. libror. rarior.* p. 25. CLEMENT *bib rieus. historiqu. et critique tom.* I. p. 200. *miscellanea tom.* II. p. 648.

** *acta erudītor.* MDCXCII. p. 266. KOECHERI *biblioth symbolic.* p. 74.

*** *acta eruditor.* MDCXCII. p. 259.

ius tamen momenti, excipiantur. Pro more suo non boni historici munere functus est; sed vti genii sui monimentis; ita in hoc quoque nimium mendaciorum calumniarumque, sine omni pudidit:*

les accusations contre Varillas, ou remarques critire une partie de son I. liure de l'histoire de l'here- Wiclefo nimirum ac Husso, Amstelodami XVII. 12.

II MARIAE GRASSI *narratio historica de ortu ac haeresium Io. Wiclefi*, Vicentiae MDCCVII. fol. ** ipti qualis sit fides ac dignitas, facile ex eo col- est, quod auctor, sacris romanis addictus, Wicle- haereticis numerauerit ac multum tribuerit prauis iae adfectibus:

LEWIS *history of the life and sufferings of the reue- learned Iohn Wicliffe*, Londini MDCCXX. 8. *** ri maxima pars quum sumta ac collecta est ex Wi- monimentis editis ac manuscriptis, is singularem fidem sibique non mediocrem conciliauit laudem. Ex- eo diligenter de testis huius veritatis vita, mune- duersariis, controuersiis, sententiis, scriptis praeci- sectatoribus;

ten von einer hällischen bibliothec, *volum.* V. p. 174. NI- *memoir. tom.* V. p. 71. FREYTAGII *analecta de libris ra-* p. 453.

e de' letterati d'Italia, *tom.* XIV. p. 24. *tom.* XVII. p. 104.

bequ. angloif. tom. XIX. p. 138. *actor. eruditor. supplement.* I. p. 205. *nachrichten von einer hällischen bibliothec*, *volum.* V. Exstant quoque *the life of the famous dr. Iohn Wicliffe new memoirs of litterature*, *volumin.* V. MDCCXXVII. *febr.* OVDINI *dissertatio de vita et operibus Io. Wickffi*, in eius- *commentar. de scriptoribus ecclesiasticis tom.* III. p. 1038. *leuen Wiklef* in *de leuensbeschryuing van beroemde en geleerde man- ne.* I. p. 389. WIRTHII *nachrichten von Io. Wiclefii leben, n vnd schriften*, quam commentationem historicam wi- *dialogorum libris quatuor*, ab ipso iterum editis, Franco- Lipsiae MDCCLIII. 4. addidit.

III. de HVSSITIS:

Quorum historia in variis monimentis singularib[illegible] nata est; quia autem iam supra commemoratione[illegible] feci, quum a me scriptores rerum ecclesiasticarum[illegible] miæ enarrati sunt, de illis nunc taceo. Prætermi[illegible] que alia scripta de testibus veritatis, ante tempora rum repurgatorum claris, specialia, ac mentionem [illegible] facio IO. GEORG. LIEBKNECHTII dissertatio *euangelicæ veritatis ante reformationem in Hassia* [illegible] *bus*, Giessæ MDCCXXVI.* ac IO. TOBIAE KOEHL[illegible] qui in lucem protulit commentationem de *G*[illegible] *mita*, *reformationis sacrorum summe necessaria ia*[illegible] *christo nato vndecimo teste ac suasore tacito*, G[illegible] MDCCLIX. 4.

§. X.

Sacra nostra vocantur *lutherana*, quoniam de[illegible] ra Lutheri vsus est, quum illa, antea erroribus [illegible] stitionibusque grauiter deprauata atque inquin[illegible] purgarentur. Emendationis huius historiam [illegible] perspicere sibique notam reddere cupit, recta[illegible] nem is sequitur, quando monimenta de vita [illegible] Lutheri legit, antequam progressiones maiores [illegible] velit, vt ex iis cognoscat, qualem tantus vir [illegible] ortum: quæ studiorum eius fuerit ratio: quas a[illegible] ceperit naturæ gratiæque dotes: quos ingenium [illegible] excluserit fetus, vna cum aliis eiusdem memorabili[illegible]

Auctorum de vita Lutheri ea est diuersitas, vt [illegible] opera: alii oblata occasione illam descripserint hu[illegible] omnia; vel nonnulla tantum ac singularia capita [illegible] uerint. Ita scripta de rebus Lutheri, eaque a no[illegible] composita, in generalia ac specialia diuidi debent, lorum ordinem pertinent:

PHILIPPI MELANCHTHONIS *historia vitæ* [illegible] *Lutheri*, primum præfationis loco LVTHERI *operi*

---

* *samlung von alten und neuen theologischen sachen*, 1728. p.

:mbergensibus * præmissa: deinde separatim edita
Pollicarii cum additamentis, MDXLVII. Erfordiæ
II. 8. Vitembergæ MDCC. 4. *cum epigrammate de
theri, ab ipso composito, eiusque actis in comi-
matiensibus, Gœttingæ MDCCXLI. 4. studio
F. AVG. HEVMANNI, qui non solum notas
sed etiam PETRI MOSELLANI *narrationem de
one lipsiensi*. In linguam germanicam vitam hanc
t *Matthias Ritterus*, quæ interpretatio prodiit
MDLVII. MDLXIV. MDCXXXV. 8. et vna cum MA-
sermonibus sacris de Luthero, opera *Georg. Fri-
'ieberi*, Gustrouii MDCCXV. 8. Exstat quoque ver-
:a, Holmiæ MDCCI. 12. **

LLI SEIDELII *historia vnd geschichte des ehr-
s herrn D. Martini Lutheri, aus seinen eigenen schrif-
andern historien mit fleis zusammen gezogen*, Vi-
æ MDLXXXI. 4.

ORG. GLOCERI *historia von der lehre, leben, beruf,
gen abschied Lutheri*, Argentorati MDLXXXVI. 8.

ILIPPI GRAETERI *schatzkammer Lutheri aller ge-
e vnd schriften desselben kurtzer begrif*, Laugingæ
XVI. 4. cuius narrationes ex LVTHERI *tomis ie-*
sumtæ sunt:

COL. SELNECCERI *oratio historica de initiis, caus-
ogressu confessionis augustanæ et de vita ac laboribus
tini Lutheri, postremæ ætatis Eliæ*, subiuncta *expli-
euangeliorum et epistolarum dominicalium*, Lipsiæ
V. 8. Ienæ MDXCV. 4. ac cum notis *Io. Frideric.*
, sub titulo: *vita diui Lutheri, a Nicolao Selnecce-
ta: octo disputationibus subiecta et commentationibus
e*, Vitembergæ MDCLXXXVII. 4.

MATTH.

* hæc locum obtinuit latine in MELANCHTHONIS *decla-
tom.* IV. p. 496. DRESSERI *historia Lutheri*: BISMARCI
rebus gestis præcipuor. theologorum: germanice in *tomis operum
i germanicorum vitembergensibus tom.* XII. p. 473. *altenbur-
om* VIII. p. 874. *lipsiens. tom.* XXI. p. 726. *hallens. tom.* XIV.
** Recensetur in SECKENDORFII *historia lutheranismi libr.*
. 135. p. 650. STRVVII *bibliothec. antiqu.* MDCCV. p. 330.

nographica actorum Lutheri; LVTHERI *pı*
primum ipſius *operum*, Vitembergæ MDXLV
nologica de actis Lutheri: DRESSERI de
duplex: * narratio de profectione Lutheri in
DRESSERI *oratio de vita et morte Paulli*

ANDREAE KESLERI *lutherthum; oder b*
lehr, reformation, leben vnd ſterben, Coburı

CHRISTOPHOR. HENNIGES *lebe*
Hamburgi MDCLXXIX. 8.

IO. CONRAD. DANNHAVERI *meme*
dri Lutheri, Argentorati, MDCLXI. **

CHRISTIANI IVNCKERI *vita Martiı*
ceſſuum euangelicæ reformationis iubilæorumqı
hiſtoria, nummis CXLV. *atque iconibus aliqu*
firmata et illuſtrata, Noribergæ MDCXCIX. 8
locupletata atque inſcripta: *das güldene vn*
gedächtnis des theuren gotteslehrers D. M
Noribergæ MDCCVI. 8. * Ex iisdem numı
Lutheri res illuſtrauit ac quam Iunckerus ſı
titiam ampliorem reddidit FRIDER. CHR
SERVS in *den beſondern müntzen, welche*
lehrte geſellſchaften; als auch auf gelehrte l

f den *theuren D. Martin Luthern nach Iunckers heraus-gebenen güldenen vnd silbernen ehrengedächtnis desselben präget worden*, Lipsiae MDCCXXXVII. 8.

IO. MICHAEL. KOCHII *ehrengedächtnis Lutheri*, naci MDCCXIV. 4.

THOM. FORSTMANNI *vita Lutheri*, Susati DCCXVII. 4. *

CHRISTOPHOR. MATTH. SEIDELII *erbauliches leben D. Lutheri*, Berolini MDCCXVIII. 12.

MART. NICOL. GRINSII *Martini Lutheri kurtz-erfasstes; iedoch accurates vollständiges leben*, : Ienae MDCCXXI. 4.

I. L. STOLTENAV *historia vitae Lutheri*, Hamburgi MDCCXXI. 4.

IO. CHRISTOPH. THOMAE *historische beschreibung des heilsamen reformationswercks vnd lebens Lutheri*, Coburgi MDCCXXII. 8.

IO. DANIEL. HERRNSCHMIDII *vita D. Martini Lutheri, qua, externis eius rationibus breuiter tactis, interna praecipue indoles ipsius et agendi principium ex vero describitur*, Halae MDCCXLII. 8. Expositionem hanc auctor sermone germanico litteris mandauerat; ** postea autem *Io. Henric. Grischouius* illam latine reddidit: notis illustrauit ac cum HERRNSCHMIDII commentatione de *magna praerogatiua ecclesiae euangelicae prae sic dicta romana catholica* cumque *Knappii* praefatione dicto anno iuris publici fecit. Nec illa tamen solum latine; sed etiam germanice sub titulo: *beschreibung des lebens D. Martin Luthers*, etc. itidem cum *Knappii* praefatione Halae MDCCXLII. 8. separatim in lucem exiit:

BENIAMIN. LINDNERI *merckwürdiges leben des vm die kirche hochverdienten vnd theuren rüstzeugs gottes, herrn D. Mar-*

---

* *vnschuldige nachricht.* 1717. p. 1073. *noua litteraria Guestphal.* tom. I. p. 115.

** translata illa fuit in ARNOLDI *leben der glaubigen* p. 404. HERRNSCHMIDIVM esse auctorem, testatur WIEGLEBIVS in *der euangelischen kirchenhistor. betreffend das wichtige werck der reformation* ... p. 119.

vitæ et mortis D. Martini Lutheri, Vitemberg
Belgice quoque Lutheri vita descripta
PAAVW *omstandige leuen van den groten ker*
formateur, docter Martinus Lutherus,
MDCCXXXI. 4.

Sine auctorum nominibus de vita rebus
dierunt:

Wahrhaftige beschreibung vom geschlechte
und abschied D. Luthers, Giessæ MDCXIII.

Kurtzer auszug der historien von D. Lut
iunge leute und dem gemeinen mann, Stutga

Curieuser geschichtscalender des hocherleu
gott zur verbesserung der christlichen kirch
mannes D. Martini Lutheri, Lipsiæ MDCX
iterum atque iterum litteris descriptus est:

Der christliche lutheraner, MDCCXVII.
primum Wiclefi atque Hussi: deinde L
enarrantur.

Referri et huc debent sermones sacri,
Lutheri commendata est ac præcipue mo
ornasse illum virtutibus plane egregiis ac
summa beneficia in cœtum sanctiorem nos
nominatim:

:IDCLXIII. 8. * Gustrouii MDCCXV. 8. cum praefatio-
-. *Friederic. Stieberi.* ** In existimatione non me-
unt sermones hi ac magnam fidem prae se habent:
-IACI SPANGENBERGII *predigten von Luthero*,
iones Mansfeldiae ab anno MDLXII. habiti, quum
e Luthero atque opere emendationis sacrae fini-
atire coeperint, atque euulgati sunt Erfordiae
. MDLXV. MDLXVI. 8. posteaque etiam Islebiae
III. editi. Decem illorum numerari solent. Differitur
le Lutheri oeconomia atque armatura deque eo ipso,
m doctore egregio ac propheta: Elia tertio, aposto-
illo altero, Ioanne euangelista, principe theologo-
ft apostolos, angelo *apocalypf.* XIV, 6. 7. ac denique
is.

.TTHIAE HOE AB HOENEGG *sanctus thauma-
gt. triumphator Lutherus, das ist, bericht von dem
wundermann vnd wieder das pabstthum, auch an-
ten vnd secten triumphirenden rüstzeug gottes, D.
Luthero, wer er seiner ankunft vnd geburt nach:
wo er erzogen: durch was gelegenheit er zum gros-
der reformation des pabstthums kommen*, Lipsiae
MDCXVII. 4. Continentur libro hoc decem ora-
rae, quarum prima maxime huc spectat. Exstat
christliches geburth vnd lobgedächtnis Lutheri,
MDCIV. 8.

ORGII NUBERI *Lutherus rediuiuus, das ist, die gan-
ria von Martino Luthero, seiner geburt, auferziehung,
, beruf, kirchenreformation*, ceter. *in zwanzig pre-
zusammen getragen*, Stuttgardiae MDCLVIII. 4.

. IACOBI WAGNERI *libellus conformitatum beati
i, das ist, sechs predigten, in welchen D. Martin
us mit den allervornehmsten lehrern vnd leuchtern der
christi verglichen vnd das denckwürdigste, so von
is wahrheitsgrund kan gedacht vnd gesagt werden,
hrt wird*, Francofurti MDCLXVI. 4.

ELIAE

ICII *histor. bibliothec. part.* V. p. 149.
nüldige nachrichten 1715. p. 740. *hallische neue bibliothec*,
V. p. 371.

COLAI CROGERI *doxologia; oder ehreng*
ri, in vier predigten, Hamburgi MDXVIII.
HERBERGERI *gloria Lutheri et euangeli*
predigten, Lipsiæ MDCIX. MDCXXII. 8. q
apocalypseos XIV. explicatur. De reliquis

Addo tamen singulares dissertationes eru
de Luthero: IO. SCHARFII de *Luthero ref*
bergæ MDCL. MDCLXXXIII. IO. FRIDER
de *Luthero*, Vitembergæ MDCLXXXVI. I
MOLLERI de *Martino Luthero*, Gryphisw
vna cum eiusdem *martinalibus sacris*;
theri recensetur, Rostochii MDCXCII. ac
ni Lutheri, ibidem MDCXCIII. IO. WOL
heroe, Vitembergæ MDCXCIX. GODOFR. VI
RINGII de *Martino Luthero*, Vitemberg
FRIED. MAYERI de *Luthero*, Gryphisw
cuius etiam *σύμμικτα de Luthero*, ibidem M
runt: GEORG. HENRIC. GOETZII *propo*
gumenti, historiam Lutheri illustrantes, Lub
eiusdem *miscellanea de historia vitæ actor*
MDCCXIX.

Inter pontificios IO. COCHLAEVS de l
eius exposuit ac iuris publici fecit: *comm*

.I. 8. vbi quaedam addita sunt de vltimis Lutheri sque obitu.* Germanice is prodiit, interprete *Io. oro Huebero*, MDLXXXII. ** Praebuit se Cochlaeus tem calumniatorem: malitiosum architectum fabu- mendaciorum de Luthero. Mirum igitur non est, rorum romanorum sociis multum se commendasse suo magnam conciliasse auctoritatem. *** Com- ionem eorum, qui res singulares Lutheri explana- mitto, ne modum, scriptioni meae definitum, .*

§. XI.

is ex memoratis commentariis comparauerit am de Luthero ac rebus eius, merito ille con- scripta legenda, quibus ipsius emendationis sacro-

ren *von einer hallischen bibliothec*, volum. III. p. 17. seq. vbi moratae editiones recensentur: adde CLEMENT *bibliotheqn. historiqu. et critiqu. tom.* VII. p. 207. 209.

von SEELEN *stromat. lutheran.* p. 773.

adi hoc in *der ausführlichen nachricht von Luthero cap.* VI. 802. quam narrationem praemisi LVTHERI *operibus*, Halae

rum de vita rebusque Lutheri notitia haurienda est ex I *bibliotheca lutherana*, *scriptores praecipuos indicante*, D. *Lutheri vitae actorumque commemoratione insignes*, Lubecae VII. 4. WIMMERI schediasmate, quo *commentationem bi- litterariam de Luthero omnia in omnibus, post haec edendam, et de scriptoribus, Lutheri vitam illustrantibus, fusius in li- actat*, Vitembergae MDCCXXIII. 4. ex *catalog.* | *bibliothecae nae tom.* III. *volumine* 3. p. 1296. inprimis FABRICII *o lutherano; siue notitia litteraria scriptorum omnis generis hero*, duabus partibus, Hamburgi MDCCXXVIII. XXX. 8. Recensent quoque generis huius auctores: IVN- S *praefatione des guldnen vnd silbernen ehrengedaechtnisses Lu-* WENDLERVS *dissertation. de praecipuorum quorumdam seculi* XVII *theologorum lutheranorum eruditione, in ecclesiam et scriptis cap.* I. *sect.* I. p. 9. BVDDEVS *isagog. ad theolog. libr.* II. *cap.* 6. §. 8. p. 949. Ipse scriptores de Lu- narraui in *der ausführlichen nachricht von Luthero*, cuius ante mentionem feci.

tibus illuſtrandis operam ſuam colloca

In enarrandis argumenti huius ſcriptis
iis, quae ad hiſtoriam emendationis ſa
pertinent. Auctores illorum ſunt vel lu
mati; vel pontificii. Primum principem
iure *lutherani* tenent. Exſtant eorum, q
tur, monimenta:

VITI LVDOVICI A SECKENDORF
ſtoricus et apologeticus de lutheraniſmo; ſi
religionis ductu Martini Lutheri, in magn
aliisque regionibus et ſpeciatim in Saxonia
libris tribus. Suaſor operis huius ſuſcipiend
dux gothanus, Erneſtus pius. Liber primus
MDXVII. vsque ad initia anni MDXXV. pera
ſpexit Lipſiae MDCLXXXVIII. 4.* huncque ſeq
mentum ad librum primum commentarii h
tici de lutheraniſmo, Lipſiae MDCXXXIX.
ckendorfius ampliorem documentorum a
ſet ac vidiſſet, iam dicta multum auger
lum librum primum, ab eo editum, lo
dit; verum etiam librum ſecundum ac
atque vtrumque ita diſpoſuit, vt ille ab
annum MDXXX. hic autem ab anno M

res gestas exhiberet. Libri hi tres vno volumine sunt: opus ad finem perductum atque in lucem est Lipsiae MDCXCI. atque iterum MDCXCIV. fol. * em illius componendi LVDOVICVS MAIMBVRGIVS postquam is *histoire du lutheranisme* libris sex iuris cerat ac praecipuam historiae legem negligendo, non l falsa, cum iniuriis coniuncta, dixerat Tres hiius libros priores Seckendorfius confutauit eosque n sermonem latinum conuersos, addidit. Operam ad tres posteriores libros impugnandos adhibere, quidem ei fuit; aetas autem atque corporis imbecilpediuit, quominus suae atque aliorum voluntati sat. Germanice *historiam* hanc *lutheranismi* edidit *ckius*, sub titulo: *ausführliche historie des luther- nd der heylsamen reformation*, Lipsiae MDCCXIV. 4.** rpretatio autem non omnibus se probauit. Mulab opere latino diuersa est haecque discrepantia pammoditatem, si quis vtrumque exemplum conferre didit nonnulla Frickius, quae ad ipsum Seckenum augendum, illustrandum atque emendandum omnino laudari debent. Omissa tamen et quaet ordoque, quem Seckendorfius sequutus, vna tu rerum mutatus est, id quod non sine omni caushensum fuit. Praeter interpretationem germanibelgica memoratur, quam me haud vidisse, fa- Epitome operis huius, a *Christiano Friderico Iunio* ce composita, prodiit hoc titulo: *compendium Se- kanum; oder kurtzgefaste reformationsgeschichte aus m Veit Ludwigs von Seckendorf, zur allgemeinen erzusammen gezogen, mit einem anhange vom iahr 1546. religionsfrieden 1555.* cum praefatione *Beniam. Lindneri*,

---

CI *bibliothequ. vniuers. tom.* XXII. p. I. *iournal des savans* III. p 476. *acta eruditor.* MDCXCI. p. 345. TENTZELII *he auszüge*, 1691. p 762. 901. 995.

ruditor. MDCCXIV. p. 499. *vnschuldige nachrichten*, 1714. *deutsche acta eruditor. volum.* II. p. 1029. FABRICII *bibliothec. part.* III. p. 436. REIMMANNI *accessiones ad catalog. c. theolog.* p. 12.

ri, Francofurti et Lipsiæ MDCCLV. 8. Acta et documenta
dorfius singulari volumine adiungere voluit; quod aute
in lucem prodiit. Opus ipsum, de quo nunc disserui,
mium atque insigne est, vt id nomen meritaque Seck
omnino immortali memoriæ commendet et omni
maximo sit honore atque existimatione.* Reliqu
de illo narrari possunt, prætermitto ** atque ad
tum, SECKENDORFIVM etiam scripsisse: *disser*
historicam et apologeticam pro doctrina D. Lutheri
eamque *Caspar. Sagittarium* euulgasse, Ienæ MDCLXX

FRIDERICI MYCONII *historia reformationis*,
1517 *bis* 1542. *aus des auctoris autographo mitgethei*
præfatione *Ernest. Salom. Cypriani*, Gothæ MDCCXV.

ANONYMI *gründliche reformationshistorie*, Vit
MDCCXVII. 8. cum præfatione *Gottl. Wernsdorfii*,
quæ emendationis sacrorum caussa peracta sunt,
annum MDXXX. narrantur: **

IO. CASPAR. FVNCKII *kurtzgefaste reforma*
storie, Vlmæ MDCCXVII. 8.*** ab anno MDXVII.
annum MDXLVI.

GVIL. ERNESTI TENTZELII *historischer beri*
anfang vnd ersten fortgang der reformation Luth
erläuterung des herrn von Seckendorf historie des luther

---

* plura de SECKENDORFII *historia lutheranismi* legenda
SCHREBERI *historia vitæ ac meritorum a Seckendorf* p. 1
adde ARNDII *systema litterarium* p. 135.

** de opere Seckendorfii BVRNETVM honorifice sensisse illud
reum, *cedro et seculo dignum* adpellasse, patet ex illis
ad Seckendorfium exarata, quam iuris publici fecerunt
LIVS in *den monatlichen auszügen*, 1692. p. 866. ac in
bibliothec. antiqu. MDCCV. p. 357.

*** BAELII *nouuelles de la republiqu. des lettres* MDCL
ianuar. p. 37. *acta eruditor.* MDCLXXXVI. p. 606. SCHRE
storia vitæ ac meritorum a Seckendorf p. 153.

* *neuer büchersaal der gelehrten welt*, *volum.* IV. p. 798. *halli*
bibliothec, *volum* V. p. 570. *vnschuldige nachrichten*, 1715.

** *vnschuldige nachrichten*, 1717. p. 868. Auctor est GO
HECHTIVS

*** *acta eruditor.* MDCCXVIII. p. 135. *hällische neue bibliothe*
VIII. p. 349.

MDCCXVII. 8. liber, in conspectum orbis eruditi studio *Ernesti Salom. Cypriani*, qui præfationem de necessitate reformationis ac documenta quæ-[illegible] haud edita, subiecit. Idem ad vsum publicum [illegible] *den andern vnd letzten theil zur Wilhelm Ernst.* [illegible] *historischen berichs vom anfang vnd ersten fortgang* [illegible] *ation Lutheri*, Lipsiæ MDCCXVIII. 8. quo volu-[illegible]inentur: *zweiter theil nutzlicher vnd noch nie-* [illegible] *irter urkunden*: GEORGII SPALATINI *anna-* [illegible] *ationis*, qui nunc primam lucem adspexerunt: [illegible]ICI MYCONII *reformations-historie*, antea iam [illegible] me adducta: *

[illegible] LIEB. WERNSDORFII dissertationes de *primor-* [illegible] *per Lutherum religionis* ac de *progressu eiven-* [illegible] *Lutherum religionis*, Vitembergæ MDCCXVII. et ite-[illegible] CXXXV.

[illegible]. WESSEL. RVMPAEI *ἱστορούμενα de reformatione* [illegible], *beati Lutheri ministerio instituta*, Susati [illegible]

[illegible]RONYMI WIEGLEBII *euangelische kirchen-* [illegible] *end das wichtige werck der reformation Lu-* [illegible] 1517. *bis* 1555. *nebst dessen herkunft, sonderbaren* [illegible] *begegnissen, auch schriften vnd thaten*, cetèr. [illegible]CCXVIII. 4.

[illegible]BERTI GEDICKE *kurtzer historischer vnterricht* [illegible] *gantzen reformationswerck*, Berolini MDCCXVIII. 8. **

[illegible]ISTIAN. BEYERI *gründlicher bericht vber die* [illegible] *formation bis auf den religionsfrieden de anno* 1555. [illegible]DCCXVIII. 4.

[illegible]RICI WVRZERI *Lutherus reformator; oder D. Lutheri reformation christlicher lehre*, Hamburgi [illegible]VIII. 8.

HERMAN. MANNE *nauwkeurige zo theologise; rise aanmerckingen ouer het werk der reformatie*, Harlemi MDCCXIX. 4.

[illegible] *ditor*. MDCCXIX. p. 37. *hallische neue bibliothec, vol.* VIII. [illegible] 566. *vnschuldige nachrichten*, 1717. p. 137. *deutsche acta* [illegible] *volum.* V. p. 235.

[illegible] *uldige nachrichten*, 1719. p. 274.

PHILIPP. FRID. HANE *historia sacrorum Luthero emendatorum, a suis initiis ad religiosae pacificationis augustana annum deducta*, Lipsiae MDCC
Eamdem historiam docendi ratione, quae catechi-
pria est, explanauit IO. BASILIVS FLEVTERV
historischen catechisme von der reformation Luth- symbolischen büchern vnserer kirchen, Vit
MDCCXVI. 8. **

Praeter lutheranos, *reformati* studia sua in eo
vt historiae religionis emendatae lucem adferrent
in rem singularia ingenii monimenta euulgaru
mero illorum sunt:

IO. SLEIDANI *de statu religionis et rei lo quinto caesare, commentarii*, qui saepissime litter in alias linguas translati: continuati, deferisi tomen redacti sunt. Omnia haec si quis dili adcurate enarrare vellet, materiam scribendi hab rem. Iam quaedam tantum adnotasse sufficiat. editiones prima est, quae Argentorati MDLV. Constat illa quinque ac viginti libris, ab anno que ad annum MDLIV. Mox insequutae sunt Argentorati MDLVII. 8. cum apologia ibidem ac MDLIX. fol. qua editione accessit liber sextu mus, ab auctore relictus, de rebus anni MDL item cum SLEIDANI libris tribus de *quatuor periis*, sine loco MDLXI. 12. duobus tomis MDLXVI. fol. Francofurti MDLXVIII. fol. MDCX. liquis editionibus taceo. Conuersi sunt libri hi ab *Henrico Pantaleone*, *Michael. Beuthero* et *Osi* ita vt illi continuati atque aucti fuerint: gallice, MDLVII. 8. Argentorati MDLVIII. 8. anglice Lond fol. italice MDLVII. 4. continuati autem a *Iustino Henrico Pantaleone*, *Michael. Beuthero*, *Osia Schad chael. Caspar. Lundorpio*. Compendium historiae cem vidit sub titulo: *epitome commentariorum*

---

* *acta eruditorum* MDCCXXX. p. 14. *samlung von alten theolog. sachen*, 1731 p. 1038.

** *vnschuldige nachrichten*, 1717. p. 135.

MDLVI. 8. ac gallice Argentorati MDLVIII. 8. Op-
li est: FONTAINE *histoire catholique de notre*
uchant l'etat de la religion chretienne, *contre l'hi-*
Jean Sleidan, Antuerpiæ MDLVIII. 8.*

.. SCVLTETI *annalium euangelii*, *passim per Euro-*
imo sexto salutis partæ seculo renouati, *decas* I. II. ab
MDXVI. ad annum MDXXXVI. Heidelbergæ
III. 8.** Germanice *annales* hi in lucem prodie-
scripti: *historischer bericht*, *wie die kirchenrefor-*
in Deutschland vor hundert iahren angegangen, cum
ETI sermonibus sacris, Heidelbergæ MDCXVIII. 4.
terpretationis auctor est *Reinhard. Wolfius*:***
FI CHRISTOPH. DITHMARI *entwurf der refor-*
istorie bis auf den augspurgischen religionsfrieden,
urti ad Oder. MDCCXVII.

TIEL. GERDESII *introductio in historiam euange-*
o XVI. *passim per Europam renouati*, *doctrinaque re-*
, cuius operis prodiit tomus *primus* Grœningæ
LIV. 4. *secundus*, qui res gestas per omnem Germa-
Heluetiam ab anno MDXX. vsque ad annum
complectitur, ibidem MDCCXLVI. 4. *tertius* de re-
ne Belgii vsque ad annum MDLVIII. itemque Sue-
aniæ, ibidem MDCCXLIX. 4. *quartus*, qui refor-
m Galliæ vsque ad exitum Francisci I. et Angliæ sub
VIII. et Eduardo VI. tradit, etiam eodem loco
I. 4.* qui liber magnam laudem atque existimatio-

 nem

---

le *commentariis* his differunt: SAGITTARIVS *introduction.*
iam ecclesiast. p. III. NICERONIVS *memoir. tom.* XXXIX.

nnales hi etiam in HARDTII *histor. litterar. reformation.*
p. I.

RICIVS *histor. bibliothec. part.* IV. p. 514.

uditor. MDCCXLIV. p. 301. MDCCXLVII p. 302. MDCCL.
MDCCLIII. p. 74. *bibliotheque raisonnée tom.* XXXII. p. 454.
XIV. p. 464 *samlung von alten und neuen theologischen sa-*
49. p. 892 1751. p. 906. *nachricht. von den neuesten theolog.*
, *volum.* IV. p. 285. KRAFTII *theolog. biblioth. volum.* VIII.

nem habet, non solum ob multas res memorabiles auctore diligenter enarratas; verum etiam ob mon pietatis ac rei litterariæ, singulis tomis addita. HARDI BRANDTII *historiam reformationis* aliorum scripta generis huius supra recensui. Igitur illa nun mitto atque adnoto tantum, reformatorum monimen sacris repurgatis ita legenda esse, vt quæ illi pro ec suæ caussa tradunt, ea diiudicentur.

Scriptores historiæ reformationis *pontificii* sunt:

FLORIMVNDVS RAEMVNDVS; siue qui sub n ne hoc latet, LVDOVICVS RICHEOMVS, cuius pr *l'histoire de la naissance, progres et decadence de l'heresi ce siecle*, Parisiis MDCV. 4. MDCX. 4. Rothomagi MDC octo libris. Translata est historia hæc in alias linguas l que adspexit latine Coloniæ MDCXIV. ac postquam c DIVS MALINGRIVS illam continuauit in *histoire g du progres et decadence de l'heresie moderne*, MDCXXIV. duobus tomis, integrum opus trium vol in conspectum orbis eruditi venit latine Coloniæ MDCXCI. MDCXCV. 4. germanice Glogauiæ MDCLXXVI gice Antuerpiæ MDCXLVI. Ipsa historia hæc plena bularum tamque absurdorum mendaciorum, vt luc pateat, illam sine omni iudicio ac studio veritatis scri ptam esse: *

LVDOVICVS MAIMBVRGIVS in *histoire du luther nisme*, ab anno MDXVII. ad annum MDCLXXX. sex lib Parisiis MDCLXXX. 4. et 12. Amstelodami MDCLXXXII duobus voluminibus, quo libro auctor a grauioribus q contumeliis ac conuiciis abstinet; nec aliorum pontific exempla in libidine calumniandi sequitur, vt a partium dio alienus videatur; re ipsa autem veritatis amantem se præbet. Refutatus est a SECKENDORFIO in *lutheranismi*, quemadmodum antea a me scriptum est: *

AN

---

* ALBERTI *programma de Floremundi Ræmundi opere historico d rebus seculi* XVI. quod locum obtinuit in *academiæ lip tate, in reformationis Lutheri memoriam exhibita*, a Bu p. 290. BAELII *dictionaire historiqu. et critiqu.* voc PLACCII *theatr. pseudonymor.* p. 285.

** *nachricht von den büchern in der stollischen bibliothec*, vol. II

VS VARILLASIVS, cuius huc spectat: *histoi-tions arriuées dans l'Europe en matiere de reli-* MDCLXXXVI. LXXXVII. LXXXIX. 4. sex volumi- CLXXXVII. MDCLXXXIX. duodecim volumini- Belgio MDCXC. 12. sex voluminibus. De historiam emendationis sacrorum, a Luthero tinent, in opere hoc multa narrantur ficta at-sa.* Impugnarunt eum MATTHAEVS LAR- in *nouuelles accusations contre mr. Varillas*, *critiques contre une partie de son premier liure le l'heresie*, Amstelodami MDCLXXXVII. 8. GIL-RNETVS, cuius prodierunt: *critique du nouuelle histoire de mr. Varillas, ou il traite des reuo-ies en Angleterre en matiere de religion*, angli-mi MDCLXXXVI. 12. gallice, interprete *Clerico*, atque anno 12.** *defense de la critique du é de l'histoire de mr. Varillas*, ceter. anglice MDCLXXXVII. 12. ac gallice etiam studio *Clerici* .XXXVII. 12. ac *critique du* III. *et* IV. *volumes de mr. Varillas en ce, qui regarde les affaires d'An-*glice Amstelodami MDCLXXXVII. 12. ac gallice .XXXVII. 12.

BENIGNVS BOSSVETVS in *histoire des varia-ises protestantes*, Parisiis MDCLXXXVIII. 4. duo-ibus: ibidem MDCLXXXIX. 4. in Belgio sine men-)CLXXXVIII. 12. Leodii MDCCII. 8. italice Pata- . 12.***

DE LA BIZARDIERE *historia gestorum in ec-bilium, ab anno* MDXVII. *ad annum* MDXLVI. C. 12.*

bliotheque vniuers. tom. VII. p. 243. *histoir. des ouurag.* MDCLXXXIX. *nouembr.* p. 107. *acta eruditor.* I. p. 506.

II *memoir. tom.* VI. p. 40.

ria hæc etiam in BOSSVETI *oeuures volum.* II. et III. MDCCXXXVIII. 4. De aduersariis illius exposui *bi-* us *tomo* II. p. 330.

Treuoux MDCCI. *mart.* p. 149.

EMANVEL. A SCHELSTRATE *acta orien… contra Lutheri haresin*, Romae MDCCXXXIX. fo… opus quamuis iure libris polemicis adnumeretur… id praecipue agat, vt monstret, graecos penitus… uersari; attamen et huc referri ac quodam mo… inter monimenta historica tueri potest. Recensi… ea, quae emendationis sacrorum caussa, maxime… peracta fuit; non debita autem adcuratione fide…

§. XII.

Eorum ingenii monimentorum historico… cris repurgatis, quae specialia adpellari possi… exiguus numerus est; sunt tamen illa diuers… In aliis explanantur singularia argumenta de… tione: alia exhibent documenta illius ac fo… cant, ex quibus historia emendatae religionis… da est: alia denique ea tantum tradunt, qu… cis eum in finem peracta fuerunt, vt vera ac… dogmata ex tenebris in pristinam lucem re… christianique rectam ac diuinitus praescriptam… rationem reciperent.

Ad locum hunc ea scripta primum refero, … ctores singularia argumenta de reformatione ex… cuius generis sunt: I.) de *necessitate reformation…* VEIELII *historia et necessitas reformationis euan… beatum Lutherum instituta, ex scriptis Georgii… anhaltini exposita, cum narratione de conuersione… rem augustanae confessionis doctrinam Antonii Albi…* MDCXCII. 4.** quo et spectant monimenta co… nesque de corrupto ecclesiae statu ante reforma… FLACII *catalogus testium veritatis*, antea a me… moratus: II.) de *impedimentis reformationis* … RECHENBERGII dissertatio de *obstaculis progressu… mationis lutheranae*, Lipsiae MDCLXXXIX.*** 10.

* *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1740. p. 5…
** *act. erudit.* MDCXCIII. p 85. TENTZELII *monatl… dung.* 1693. p 763.
*** … in eiusdem *dissertationib. historico-politic.* p. 406.

STEVCARDI *listige anläufe des satans wieder das reformationswerck*, Vitembergæ MDCCXIX. * III.) de *prouidentia diuina, in opere reformationis conspicua* IO. HENR. A SEELEN *disquisitio de reformatione Lutheri, non humanis cepta ac promota consiliis*, Stadæ MDCCXVII. ** IO. FRANCISC. BVDDEI disputatio inscripta: *diuina prouidentia circa ecclesiæ reformationem, a Martino Luthero susceptam adsertio*, Ienæ MDCCXVII. FRANC. ALB. AEPINI dissertatio, qua probatur, *reformationis opus diuinum fuisse*, Rostochii MDCCXVII. CHRISTOPH. AVGVST. HEVMANNI dissertatio de *prouidentia reformatrice*.*** IV.) de *Luthero, reformationis auctore primo* IO. ADAMI SCHERZERI commentatio de *Luthero, primo reformatore*, Lipsiæ MDCLXX.* IO. FRID. KOEBERI dissertatio de *Martino Luthero, primo papatus reformatore*, Geræ MDCXCII. IO. IOACHIM. WEIDNERI dissertatio de *Luthero, prima et præcipuo in reformatione dei ministro*, contra Gothofredum Arnoldum, Rostochii MDCCIV.** V.) de *reformatione, ad mores quoque spectante* IO. OLEARII commentatio de *Luthero, æque doctrinæ ac vitæ reformatore*, Lipsiæ MDCXCI. *** IO. HENR. VON SEELEN dissertatio de *reformatione Lutheri, spectante etiam ad mores*, Stadæ MDCCXVII. et auctior Lubecæ MDCCXIX. IO. TRELLVNDII disputatio de *reformationis euangelicæ ad vitæ reformationem fideli directione*, Hafniæ MDCCXVII. VI) de *prima occasione reformationis*, quam quum Tezelius, indulgentiarum ille quæstor, dedit, parti huic historiæ multam lucem adtulit IO. ERHARD. KAPPIVS cum in *dem schauplatz des tetzelischen ablaskrams und des darwieder streitenden sel. D. Lutheri*, Lipsiæ MDCCXX. 8. tum in *der samlung einiger zum päbstlichen ablas überhaupt; sonderlich aber zu der im anfang*

* *unschuldige nachrichten*, 1719. p. 677.
** et in eiusdem *stromat. lutheran.* p. 2.
*** addita est eius *Luthero apocalyptico.*
* exstat quoque in *academiæ lipsiens. pietate, in reformationis Lutheri memoriam exhibita* p. 33.
** *noua litteraria maris balthici* MDCCIV. p. 193.
*** in paullo ante adducta *academiæ lipsiensis pietate* p. 237.

fingulari induftria confcriptam.
cem adferunt, qui vitæ rebusqu
operam dederunt, vti: GODEF
Tezelii, *quæftoris facri*, Vitemb
IACOB. VOGELIVS in *dem leb*
predigers; oder ablas cramers lo.
et iterum MDCCXXVII. 8.** I
academia lipfienfis pietas, *in facro*
Lutheri memoriam exhibita qui
ab ordinis theologici decanis fepm
mine confcriptis, atque editus a C
ro, Lipfiæ MDCCXVII. 8. varia
reformationis fpectantia, pertrac
rum *primo reformatore:* de *L*
vocatione: de *Luthero atque doctr*
de *prouidentia dei circa reform*
fta Lutheri reformatione: de *a*
formationem ftatu, atque alia. A
RIC. MAYERI *triga differtation*
pontificiis, *Leonis* X. *proceffum a*
bantibus: II. *quantum pontificiis*
ipfis non diffitentibus, *profuerit:* II
peratoris euangelica, Gryphiswald

...RICI MAII *historia reformationis, ex Mar-...aliorumque fide dignorum scriptorum monimen-...digesta, et supplementa ad theologiam Lutheri, nu-* Francofurti ad Moen. MDCCX. 4. * cuius etiam *...oria reformationis, per veteris nouique testamen-...ndum seriem seculorum digesta et ad reformationem ...licata*, Gissae MDCCXVII. 4. **

...TINI ERNESTI LOESCHERI *vollständige re-...acta und documenta; oder umständliche vorstel-...ngelischen reformations-wercks, mit einruckung ...lichen, theils noch nie gedruckten nachrichten*, ...s tantum tomi prodierunt: primus Lipsiae ..., secundus ibidem MDCCXXIII. 4. ac tertius iti-... loco MDCCXXIX. 4. *** Exhibent illi acta ...rum MDXVII. MDXVIII. MDXIX. Quodsi au-...oc ea ratione, qua id coeptum erat, continua-..., necesse sane fuisset, vt multa volumina con-...m decretum esset, praeter alia documenta, scri-... Lutheri epistolasque in ista transferre.

...HARDI KAPPII *kleine nachlese einiger, grösten ...ungedruckten und sonderlich zur erläuterung der ...-geschichte nuzlicher vrkunde*, Lipsiae ab anno ...8 quatuor tomis, quorum documenta mul-...unt ac lectione digna: *

...ANNI VON DER HARDT *historia litteraria ...s in iubilaei honorem anno* MDCCXVII. Franco-...iae MDCCXVII. fol. quae itidem varia documenta

ae

...*nachrichten*, 1710. p. 152.
...*fauans* MDCCXX. *ian.* p. 666.
...*or.* MDCCXXI. p. 343. *deutsche acta eruditorum, vol.* ...*olum.* VII. p. 835. *volum.* XII. p. 603. *samlung von* ...*en theologischen sachen*, 1720. p. 961. 1723. p. 228. ... COLERI *auserlesene theologische bibliothec*, *volum.* IV.

alten und neuen theologischen sachen, 1727. p. 1294. 1730. p. 994. 1244. 1734. p. 1122. COLERI *aus-...gische bibliothec*, *volum.* II. p. 1113. *volum.* III. p. 223. 812. *volum.* VI. p. 769. *deutsche acta eruditor. volum.* ...*ou. actor. eruditor. supplement. tom.* II. p. 316. 374.

tiam lutheranæ ac romanæ ecclesiæ admodum, quæ nunc sequuntur, ipsa eo-
:ndunt:

'LTETI *annales euangelii*, ab anno MDXVI. ad
:XVI. quos antea recensui:
CI MAIMBVRGII *histoire du caluinisme*,
XXXII. 4. et 12. atque in Belgio eodem anno
.is quam historiam eruditissimi viri inter re-
narunt. Contra illam enim in lucem exie-
TRI BAELII *critique generale de l'histoire du
mr. Maimbourg*, Villæ francæ MDCLXXXII. 12.
dditamentis ibidem MDCLXXXIII. 12. duobus
tertium emendate studio auctoris, eodem
:XIV. 12. duobus voluminibus, atque Amste-
:XIV. 12. ** II.) *nouuelles lettres de l'auteur
ue generale de l'histoire du caluinisme de mr.*
Villæ Francæ MDCLXXXV. 12. duobus tomis, ***
s BAELIVS eo consilio scripsit atque euulga-
o ante memoratum librum suum: *critique ge-*
ideret, postquam ab amico perceperat, mul-
:a in Gallia reprehendi: III.) ROV *remarques
du caluinisme de mr. Maimbourg*, Hagæ comit.
12. * IV.) DE RECOLES *histoire veritable
, ou memoires historiques, touchant la reforma-
à l'histoire du caluinisme de Louis Maimbourg*,
MDCLXXXIII. 12. ** V.) PETRI IVRIEVI
*lluinisme et celle du papisme, mise en parallele,
our les reformateurs, pour la reformation et
ormez, contre l'histoire du caluinisme de mr.
Maim-*

den büchern in der stollischen bibliothec tom. II. p. 602.
alten und neuen theologischen sachen, 1744. p. 674.
den büchern in der stollischen bibliothec tom. II. p. 603.
e BAELII *critique generale* in eiusdem *oeuures diuers.*

or. MDCLXXXV. p. 417. Sunt quoque *litteræ* hæ in
res tom. II. p. 1611.
MDCLXXXIII. p. 97.
MDCLXXXIII. p. 507.

perpetuité de leur foi, principalement depuis siecle, l'etablissement de la reformation, la perse les memes dogmes, depuis la reformation iusq vna cum historia de origine et progressu præ rorum ecclesiæ romanæ. Opus hoc, quod argumenti huius scripta, a reformatis composi tum tuetur, lucem adspexit primum Roterodan duabus partibus: ** deinde additum est eiusde *l'eglise depuis iesus christ iusqu' a present*, MDCXCIX. fol. quoniam autem quartam illius stituere debebat hocque nomine necesse erat, v ribus partibus apte cohæreret, variæ factæ su tationes. Postea liber hic iterum iterumque c bus accessionibus prodiit: Roterodami MDCCX auctoris obitum MDCCXXV. 4. duobus tomis. is est maxime BOSSVETI *histoire des variation protestantes*, qui et pro caussa sua edidit: *defen tions contre la reponse de mr. Basnage*, Parisiis M

DANIEL. GERDESII *introductio in histor lii, seculo* XVI. *passim per Europam renouati, doc formata*, de quo opere antea disserui. Quodan potest: VALENTINI ERNEST. LOESCHERI *historia motuum zwischen den euangelisch - luthe*

ucta scripta vniuerse ad historiam religionis re-
m spectant. Sunt alia, quibus speciatim rela-
as, qualem originem progressionemque religio
t: qualia fuerint eius fata: qualis facta sit sa-
endatio in certis regionibus. Generis huius mo-
a lucem exierunt de Anglia, Belgio, Heluetia,
quae quum supra percensui, illa nunc dimitto ac
n tantum de Gallia mentionem facio. Exstant:

ecclesiastique des reformées au royaume de France,
est descrite au vray la renaissance et acroissement
depuis l'an 1521. iusques en l'année 1563. leur regle-
discipline, synodes, persecutions tant generales,
lieres, ceter. Antuerpiae MDLXXX. 8. tribus to-
auctore libri huius res non explorata est. Alii
ODORO BEZAE: alii NICOLAO GALLASIO
. Locum is sibi fecit inter scripta rariora. At-
a idem est cum *commentariis de statu religionis*
in Gallia, supra a me enarratis, quemadmo-
nulli existimant; aut suspicantur. Qui enim alte-
m componit cum altero, is facile perspicit, illos
uersos esse: *

IERI *histoire du caluinisme, contenant sa naissan-*
gres, sa decadence et sa fin en France, Parisiis
VI. 4. ** cuius libri argumentum auctor eo ordine
t, vt caluinismi ortum ad Francisci I. et Henrici II.
a ad Francisci II. et Caroli IX. Henrici III. et IV.
um ad Ludouici XIII. ac finem ad Ludouici XIV.
referat. Nimium is adfectibus erga religionem
ulget gratiamque curiae romanae conciliare sibi,

STE-

catalog. libror. rarior. p. 346. LE LONG *bibliothec. his*
lie n. 1737. PLACCII *theatrum anonymor.* p. 585.

uditor. supplement. tom. 1. p. 268.

STEPHAN. ABEL. LAVAL *compendious history* [illegible] *reformation in France*, cuius primus tomus prodiit I[illegible] MDCCXXXVII. 8. *

Schicksal der protestanten in Frankreich, quem l[illegible] ob res eius memorabiles ac fide dignas lectione di[illegible] ex gallico sermone in germanicum conuertit: adno[illegible] bus illustrauit ac cum praefationibus edidit FRID. E[illegible] RAMBACHIVS, Halae MDCCLIX. MDCCLX. 8. duob[illegible] mis. Complectitur ille interpretationem teutonicam [illegible] rum scriptorum gallicorum, quae sunt in priori vol[illegible] *l'accord parfait de la nature, de la raison, de la re*[illegible] *et de la politique, par vn gentil homme de Normandi*[illegible] loniae MDCCLIII. 8. duobus voluminibus, ac *lettr*[illegible] *patriote sur la tolerance ciuile des protestans de Fran*[illegible] *les avantages, qui en resulteroient pour le* [illegible] MDCCLVI. 8. Volumen posterius exhibet praeter [illegible] tionem opusculi cuiusdam gallici, epitomen *histor*[illegible] *[illegible]*. Cuius nunc mentionem feci, ELIAE [illegible] *histoire de l'edit de Nantes*, Delphis MDCXCIII. M[illegible] quatuor voluminibus: anglice Londini MDCXCIII. 4[illegible] gice Amstelodami MDCXCVI. fol. **. prodiit.

CA

* *samlung von alten und neuen theologischen sachen*, 1739. p[illegible]

** TENTZELII *monatliche unterredungen*, 1694. p. 34[illegible]

:APITIS SEPTIMI

DE

HISTORIAE ECCLESIASTICAE

SECTIO VIII.

DE

ISTORIAE ECCLESIASTICAE NOVI
TI, QVAE AD SINGVLARIA ARGV-
PECTANT, SPECIATIM DE DO-
A AC VITA CHRISTIANORVM
SACRISQVE RITIBVS.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

e, quae pertinent oriam dogmatum rciatimque ad cer- §. I.
oresque antiquio- m generatim §. II.
ctorum hominum, esque enarrarunt 'II.
que inprimis pon- ngenii monimenta

commemorantur, quibus explanantur ritus sacri, antiquitates nimirum ecclesiasticae christianae §. VIII. IX.
Ritus ecclesiae latinae ac romanae latheranaeque §. X.
Atque ecclesiae graecae §. XI.
Quibusque exponitur de libris ecclesiasticis; siue liturgicis, vniuersis non solum; sed etiam iis, qui sunt breuiaria, missalia, ceremonialia, pontificialia, ritualia, pastoralia; item certarum nationum proprii §. XII.

nta, in commentariis historiae ecclesiasti-
nda, principalem locum tuentur *dogmata*
ote quae ita enarrari debent, vt ostenda-
m fuerit ratio quauis aetate: quomodo il-
uersisque aduersariis impugnata quidem
i singulari dei cura ac benignitate omni
ruata ac propagata. Historiae huic dog-
iunt duplicis generis scripta, quorum

alia vel ad omnia; vel ad quædam dogmata ſpe
alia autem ad ſingulare doctrinæ chriſtianæ caput
illa pertinent:

MICHAEL. NEANDRI *theologia chriſtiana, ſac*
ptura, patrum græcorum græcis et latinorum latinis,
tibus ipſorum, et tandem theandri Lutheri dictis et
niis illuſtrata et expoſita, Lipſiæ MDXCV. 4. poſt a
obitum cura filiorum eius, *Ioannis* et *Michaelis N*
cum præfatione *Antonii Probi* edita, opus, iis
vtile, qui patrum effata de capitibus doctrinæ chi
ſcire cupiunt. Exſtat eiusdem NEANDRI *theologia*
landri Lutheri, cui addita eſt: *theologia Bernhardi*
leri, Vitembergæ MDLXXXIV. 8. vbi tamen ordinem
rum theologicorum minus ſequitur:

DIONYSII PETAVII *dogmata theologica*, c
tres priores tomi lucem adſpexerunt Pariſiis MDCXL
quartus autem, in duas partes diuiſus, ibidem MD
Editione hac prima melior ac præſtantior eſt ſecunda
Antuerpiæ; ſiue potius Amſtelodami MDCC. fol. ſe
prodiit, non ſolum præfatione *Theophili Alethini*,
Io. Clerici, eiusdemque breuioribus notis ornata; ſe
locupletata PETAVII libro de *tridentini concilii inte*
tione: libris II. *diſſertationum eccleſiaſticarum*: diat
poteſtate conſecrandi: libris VIII. de *pœnitentia publica*
hæc editio litteris iterum deſcripta eſt Florentiæ MDC
fol. itidem ſex tomis. Non omnia; ſed quædam
dogmata Petauius pertractauit: *primo* nimirum te
deo vno eiusque proprietatibus: *ſecundo* de ſanctiſſi
nitate: *tertio* de angelis ac mundi opificio: *quarto*
rarchia eccleſiáſtica, de poteſtate conſecrandi deq
nitentia publica et præparatione ad communionem:
ac *ſexto* de incarnatione verbi. Ita, quod ſuſceperat
haud ad finem perduxit. Partes illius, quæ in lucem
runt, ſingularem eruditionem, antiquitatum præſert
titiam atque induſtriam monſtrant ac præclarum
perutilium adparatum exhibent. Quidquid in mon
tis patrum, ſcriptorum eccleſiaſticorum, ſcholaſtic
dignum, quod notetur, de dogmatibus theologicis ſc

rel

id Petauius magno ſtudio collegit: apte di-
illuſtrauit, elegantiori vſus ſtilo. Fuerunt,
ii accuſarent;* aut de *dogmatibus* his *theolo-*
ım opere, minus adcurate compoſito, male
immo obiicerent Petauio, illum patrum, qui
m nicænum vixerunt, effata de trinitate ita
eſſe, vt haud obſcure ſignificaret, ſe hoſti-
, ſpeciatim arianis fauere. ** Quorum vi-
ıum iure in Petauium coniiciatur; an minus,
ı diſputandum eſt; iſtum tamen ſubſidia ſua
ſſe ad ſpeciem erroribus pontificiorum conci-
n ad veritatis defenſionem, ex ipſo libro lu-
; *

ESII *inſtructiones hiſtorico-theologicæ de do-
ıs et vario rerum ſtatu ortiſque erroribus et
iam inde a temporibus apoſtolicis ad tempora
VII. priora*, Amſtelodami MDCXLV. Geneuæ
CXCIX. fol. ** Exponit auctor de variis
dogmatibus, de deo, myſterio incarnationis,
neratim, baptiſmo, euchariſtia, pœnitentia,
cleſia, ea ratione, vt hiſtoriam illuſtret atque
nſtrare, conſenſionem eſſe doctrinæ inter
dinis ac reformatos: ***

E et DVRANDI *voyage litteraire* p. 177. Defendit
INVS in *obſeruatione de tractatibus theologicis card.*
i, *in qua inquiritur, an Dionyſius Petauius dogma-
os ex iisdem hauſiſſe cenſendus ſit*, quæ eſt in *actis*
XVIII. p. 491.
NI *nouuelles lettres a Charl. Spon*, *tom.* I. p. 243.
ntar. de rebus, ad eum pertinentibus, libr. I. p. 69.
re diſputata ſunt, ea enarraui in *der einleitung in
tigkeiten auſer der lutheriſchen kirche*, *part.* IV.

IDCC. p. 230. BERNARDI *nouuell. de la republiqu.*
C. *aug.* p 179.
in FORBESII *operibus*, Amſtelodami MDCCIII.
ri editis, eorumque *parte* II.
iſtoria bibliothec. *part.* II. p. 206. REIMMANNI *ca-
theolog.* p. 6

obitum c
cum præ
vtile, qu
ſcire cupi
landri Lu
leri, Viten
rum theolo

DIONY
tres priores
quartus auten
Editione hac p
Antuerpiæ
prodiit,
Io. Cle
locupl
tion

Opus
Abſolvitur
de canone
concilia œcumeni
tertia autem
de cultu angelor
mus,
per
propri
ac angelis
ſtica, de

NSI TVRRETTINI oratio de *variis chri-tis*; siue de variis illius ætatibus: aurea apostolis: argentea per tria prima chri- ad Constantinum magnum: inde ærea: lo ferrea atque iterum argentea a tem-um sacrorum.* Adiungo: IO. CHRI-BERGII commentationem de *theologia rum dogmatica, ex monimentis patrum* Brunsuigæ MDCCXLVI. 4. **

s scripta ita sunt composita, vt specia-æ capita spectent historiæque eorum lu-unt:

iritus sancti: a me ipso scripta atque *rsiæ Græcorum Latinorumque de pro-*, Ienæ MDCCLI. 8.

is: quam itidem conscripsi, *historia inis*, Ienæ MDCCXXXVIII. ***

destinatione; CHRISTOPHOR. *men historiæ dogmaticæ in articulo*, Tubingæ, MDCCXVII. 4. * IO. *ta doctrina de prædestinatione et aduersa, inde a beato apostolo-ra in annales digesta*, Tiguri orest: APTISE. DV *les* *la predesti-* *histo* *ologique*,

IV.

chrift iusqu'a present, Roterod
voluminibus.** Opus hoc eſt
ceps inter ingenii monimenta, c
luſtratur. Abſoluitur id quatu(
da auctor de canone ſcripturæ
octo conciliis œcumenicis, de
euchariſtia; tertia autem de a(
riſtiæ, de cultu angelorum, be
rum, reliquiarum et imaginum
horum doctrinæ vitæque capit
ediſſerit. Occaſionem libri huii
buit IACOB. BENIGNI BOS
des egliſes proteſtantes, ſpeciatin
ſibus; ſiue Waldenſibus ſcripta
re Baſnagius inſtitueret, rei ſua
mauit, ſi eccleſiæ ac veræ illiu
prima origine vsque ad Albige
BOSSVETVS pro cauſſa ſua:
la reponſe de mr. Baſnage, Pa
autem, quantum ſcio, ei minus

IO. GVIL. BAIERI *comp*
Vinariæ MDCXCIX. 8. poſt au
Guil. Baieri, editum, quo ſingu

LPHONSI TVRRETTINI oratio de *variis chri-trinae fatis*; siue de variis illius aetatibus: aurea atque apostolis: argentea per tria prima chri-ula vsque ad Constantinum magnum: inde aerea: imo seculo ferrea atque iterum argentea a tem-purgatorum sacrorum.* Adiungo: IO. CHRI-HARENBERGII commentationem de *theologia christianorum dogmatica, ex monimentis patrum collecta*, Brunsuigae MDCCXLVI. 4. **

oeris huius scripta ita sunt composita, vt specia-ta doctrinae capita spectent historiaeque eorum lu-ant. Exstant:

ocessione spiritus sancti: a me ipso scripta atque *la controuersia Graecorum Latinorumque de pro-iritus sancti*, Ienae MDCCLI. 8.

eccato originis: quam itidem conscripsi, *historia peccato originis*, Ienae MDCCXXXVIII.***

gratia et praedestinatione: CHRISTOPHOR. FABRI *specimen historiae dogmaticae in articulo praedestinatione*, Tubingae, MDCCXVII. 4. * IO. OTTINGERI *fata doctrinae de praedestinatione et salutari secunda et aduersa, inde a beato apostolo ad hac vsque tempora in annales digesta*, Tiguri I. 4. quibus addi potest: IO. BAPTIST. DV *praedestinatianisme, ou les heresies sur la predesti-la reprobation, traite historique et theologique*, CCXXIV. 4.**

item *opusculis varii generis*, Brunsuigae MDCCXXV. 8. . 1. p. 426. et in *orationibus academic.* p. 273. Geneuae XVII. 4.

tar. MDCCXLVI. p. 681. *nachrichten von den neuesten bern*, *volum.* v. p. 736.

est in *miscellanea* mea *sacra* p. 173.

primitiar. tubingens. *parte* 1. p. 87. ac germanice in *samleten schriften, so zur vereinigung der protestirenden ielen*, *part.* 1. p. 118.

de Treuoux MDCCXXV. *mai.* p. 873.

ctioris multos fuisse, qui se christi sectatores pr[...] ac disciplinam eius studiose sequerentur, ac qu[...] postea plerique vel aperte prauis cupiditatibus [...] uirent; vel sanctimoniam tantum simularent; e[...] tamen et vere pios homines. Qui quum laudabi[...] tutum exempla ad imitandum reliquerint, res e[...] debita fide litteris mandatæ, diligenter legend[...] inprimis antiquiorum christianorum. Argument[...] horum vita moribusque explanatum est in scriptis, [...]rum notitia nunc sequitur:

PAGANINI GAVDENTII *salebræ Tertullian*[...] *ta christianorum ante tempora Constantini*, quæ [...]dem *comparatione dogmatum Origenis cum phil*[...]*tonis* prodierunt, Florentiæ MDCXXXIX. 4.

EDVARDI WATERHVSII *discourse of the* [...] *gity and policy of elder times and christians* [...] MDCLV. 8.

IO. FROTONIS *epistola ad Franc. de Harl*[...] *bus et vita christianorum in primis ecclesiæ secul*[...] MDCLX. 4. et inter alias eius epistolas, Leodii [...] MDCLXXIV. 12. Hamburgi MDCCXX. 8. cura *Io.* [...]*bricii*, ac Veronæ MDCCXXXIII. 8. cum eiusdem [...]*nibus ecclesiasticis*. Memoratur germanica interp[...] stolæ huius, a *Georg. Mich. Laurentio* composita [...] edita:

PASCHALIS RAPINI *christianismus ferum*[...] *tiua ecclesia et sequioribus inde seculis et recenti*[...] *guescens*, Parisiis MDCLXXI. 4. gallice, duobus volu[...]

CHRISTIANI KORTHOLTI *öffentlicher ge*[...] *der alten christen, dem heutigen entgegen gestellet*, F[...]furti ad Mœn. MDCLXXII. 12. * eiusdem *liber de* [...] *moribus, christianis primaeuis per gentilium malitia*[...]*ctis*, Kilonii MDCLXXXIII. 4. **

---

* exstat in eiusdem *theologischen zu beförderung der gottse*[...] *geschehenen tractätlein*, Kilonii MDCLXXIX. MDCCIV. 8.

** *acta eruditor.* MDCLXXXIV. p. 342.

scripta vniuerse ad historiam religionis re-
ectant. Sunt alia, quibus speciatim rela-
qualem originem progressionemque religio
qualia fuerint eius fata: qualis facta sit sa-
atio in certis regionibus. Generis huius mo-
em exierunt de Anglia, Belgio, Heluetia,
e quum supra percensui, illa nunc dimitto ac
ntum de Gallia mentionem facio. Exstant:

*siastique des reformées au royaume de France,
escrite au vray la renaissance et accroissement
is l'an 1521. iusques en l'année 1563. leur regle-
ipline, synodes, persecutions tant generales,*
s, ceter. Antuerpiae MDLXXX. 8. tribus to-
ore libri huius res non explorata est. Alii
ORO BEZAE: alii NICOLAO GALLASIO
ocum is sibi fecit inter scripta rariora. At-
m est cum *commentariis de statu religionis
Gallia*, supra a me enarratis, quemadmo-
existimant; aut suspicantur. Qui enim alte-
ponit cum altero, is facile perspicit, illos
s esse: *

I *histoire du caluinisme, contenant sa naissan-
, sa decadence et sa fin en France*, Parisiis
. ** cuius libri argumentum auctor eo ordine
: caluinismi ortum ad Francisci I. et Henrici II.
Francisci II. et Caroli IX. Henrici III. et IV.
ad Ludouici XIII. ac finem ad Ludouici XIV.
at. Nimium is adfectibus erga religionem
gratiamque curiae romanae conciliare sibi,

STE-

g. *libror. rarior.* p. 346. LE LONG *bibliothec. his*
1737. PLACCII *theatrum anonymor.* p. 585.

r. *supplement.* tom. I. p. 268.

erstes christenthum nach nothdurft erläutert wird, c
operis multæ sunt editiones. Exiit illud in lucem Fra
furti MDCXCVI. fol. * MDCC. fol. MDC(
MDCCXII. eadem forma: Altonæ MDCCXXII. 4. L
MDCCXXXII. 4. præter quas editiones, quædam
memorantur. Interpretatio eius belgica prodiit Am
dami MDCXCVIII. fol. Constat volumen hoc octo
eorumque *primo* agitur de officiis priorum christian
erga deum: *secundo* de illorum cultu numinis publi
priuato: *tertio* de eorumdem officiis ac moribus erga
quarto de moribus atque officiis erga se ipsos: *quin*
moribus erga impios: *sexto* de vita priuata ac dom
septimo de singularibus donis miraculorum atque *octi*
cadente christianismo. ** Argumenta ipsa Arnoldus i
sequitur, vt non mediocrem industriam, eruditiom
peritiam antiquitatis ecclesiasticæ, vna cum iudicam
cultate, ostendat multaque edisserat, quæ ad studi
solum historiæ ecclesiasticæ; sed etiam sanctimoniæ pe
adiumenta præbent. Minus tamen probandum est,
pios mores veterum christianorum pari modo comme
siue illi recte senserint de rebus religionis; siue r
atque eum videri, indifferentissimi defensoribus fauet
PETRI ZORNII *erstes christenthum in der lehr leben*, Kilonii MDCCXI. 4. Referri et huc potest:
TONII HORNECKII *epistola de diuina vita christia primitiuorum*, quæ anglice eiusdem libro: *the best e.*
subiuncta atque in linguam germanicam conuersa est
Conrado Bruskio, MDCXCIX. 8. tum a *Io. Bern. Heinzeli*
ad finem librorum IO. WORTHIGHTONI *von der* ;
pflicht der gelassenheit, Hannoueræ MDCCXVII. 4.

§. III.

Præter iam enarratos scriptores de vita ac mo
veterum christianorum, multi in vitis singularium
ct

* *acta eruditor* MDCXCVI. p. 546.
** quæ libro hoc continentur, ea diligenter percenset FABR *salutar. luc. euangelii cap.* x. p. 197. seq.
*** COLERI *historia Arnoldi* p. 107. REIMMANNI *catalog. b theolog.* p. 825.

APITIS SEPTIMI

DE

HISTORIAE ECCLESIASTICAE

SECTIO VIII.

DE

STORIAE ECCLESIASTICAE NOVI
'I, QVAE AD SINGVLARIA ARGV-
?ECTANT, SPECIATIM DE DO-
, AC VITA CHRISTIANORVM
SACRISQVE RITIBVS.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

, quae pertinent riam dogmatum iatimque ad cer- §. I.

vtrasque antiquio- n generatim §. II.

lorum hominum, que enarrarunt I.

ue inprimis pon-

genii monimenta

commemorantur, quibus explanantur ritus sacri, antiquitates nimirum ecclesiasticae christianae §. VIII. IX.

Ritus ecclesiae latinae ac romanae lutheranaeque §. X.

Atque ecclesiae graecae §. XI.

Quibusque exponitur de libris ecclesiasticis; siue liturgicis, vniuersis non solum; sed etiam iis, qui sunt breuiaria, missalia, ceremonialia, pontificialia, ritualia, pastoralia; item certarum nationum proprii §. XII.

ıta, in commentariis historiae ecclesiasti-
ıda, principalem locum tuentur *dogmata*
ıte quae ita enarrari debent, vt ostenda-
m fuerit ratio quauis aetate: quomodo il-
.ersisque aduersariis impugnata quidem
singulari dei cura ac benignitate omni
uata ac propagata. Historiae huic dog-
iunt duplicis generis scripta, quorum

 ali-

Plura de his vitis patrum edisserere possem: si ingenii illa ac mentibus potius facio 10. OTTONIS II libri, cuius titulus est: *der alte tempel geistlichs, darinnen das himlische leben der heiligen altväter, heiligen matronen und heiligen märtyrer in der erste abgebildet ist*, sine mentione loci MDCCXX. 8. duabu tibus.** Quae eo continentur, illorum alia sunt l da; alia autem minus probanda. Scribendi ratio, q ctor vtitur, non satis est perspicua. Sub initium decimi floruit SIMEON ac iussu auspiciisque Con porphyrogeniti martyria ac vitas sanctorum, non o lium tantum, vt nonnullis visum est; sed quorumcu rum notitiam sibi adquirere potuit, conscripsit, eo modo, vt nonnullas ipse componeret; plerasque aut antiquioribus acceptas, transferendo, corrigendo, in tando, alia forma exhiberet ac veluti metaphrasi explicaret, vnde et *metaphrastes* dictus est. Non ipse reprehenditur ob fabulas ac mendacia, quae mo ad posteros propagauit; sed factum quoque est, vt sub eius nomine plurimae sanctorum vitae, comme plenae, in lucem prodirent doctique viri in adult germanis discernendis operam suam ponerent.***

§. IV.

Sequenti tempore praecipue curiae romanae auctores studia sua ad id contulerunt, vt vitas san vel ipsi scriberent; vel ab aliis enarratas collige multa magnaque earum conficerent volumina. A exigua est horum librorum auctoritas vtilitasque. plenae enim sint narrationes fabularum, mentorum ac nugarum: quam luculenter ex il gendi mentiendique licentia; aut impudentia

* plura de opere hoc suppeditat ARNOLDVS in *den hi berichte*, memoratae editionis *vitarum patrum*, quam ipsi d p. 32. adde REIMMANNI *catalog. bibliothec. theolog.* p. 16 *nachricht von einer hallischen bibliothec*, volum. VII. p. 503.

** *samlung von alten und neuen theolog. sachen*, 1721. p. 276.

*** vide FABRICII *bibliothec. graec.* volumin. VI. p. 509.

is constat; nec difficulter intelligendum est, vitas has ... ixime ad id spectare, vt superstitiosus sanctorum cul... s conseruetur atque augeatur.

Pontificii diuersam rationem inierunt, vitas sanctorum describendi, quum alii variorum; alii autem singularium hominum, pietatis laudibus cumulatorum, res gestas explanarunt. Ad illorum monimenta pertinent:

IACOBI DE VORAGINE *historia lombardica; siue legenda aurea de vitis sanctorum*, qui liber quamuis multas fabulas complectatur; is tamen auidissime lectus hocque nomine saepissime litteris descriptus est. Prodiit ille in lucem: Venetiis MCCCCLXXVIII. MCCCCLXXX. MCCCCLXXXII. fol. MCCCCLXXXVIII. 4. Parisiis MCCCCLXXVIII. fol. Noribergae MCCCCLXXXII. fol. Argentorati MCCCCLXXXVI. fol. MCCCCXCVI. fol. quas editiones plures aliae sequutae sunt: *

BONINI MOMBRITII *legendarium; siue acta sanctorum*, Mediolani MCCCCLXXIV. fol. duobus voluminibus, quod opus rarum est:

PETRI DE NATALIBVS *catalogus sanctorum*, ex variis auctoribus, inprimis Iacobo de Voragine, diligenter quidem; attamen non semper adcurate ac debita fide, collectus atque in XII. libros diuisus. Prodiit is primum Vicentiae MCCCCXCIII. fol. cum nonnullis sanctorum gestis, ab *Antonio Verle* vicentino subiectis: deinde Lugduni MDVIII. MDXIV. MDXLIII. fol. Argentorati MDXIII. fol. Venetiis MDXVI. 4. Exstat etiam editio anni MDXXI. fol. sine mentione loci: **

GEORGII WICELII *hagiologium de sanctis ecclesiae; siue historia diuorum, toto terrarum orbe celebratorum*, Moguntiae MDXLI. fol.

ALOYSII

* editiones hae diligenter recensentur in QVETIF et ECHARDI *scriptor. ordin. praedicator. tom.* I. p. 455. ERASMI SCHMIDII *calendarium etymologicum ex lombardica historia* IACOBI DE VORAGINE est in SCHELHORNII *amoenitat. litterar. tom.* XI. p. 324.

** *giornale d' Italia tom.* XVI. p. 449. REIMMANNI *accessiones ad catalog. bibliothec. theolog.* p. 77.

dem, Louanii MDLXV. fol.

LAVRENTII SVRII *vitæ ſanctorum* orien
cidentis, ex variis auctoribus ac manuſcrip
collectæ ac per anni ſeriem digeſtæ, Colon
Venetiis MDLXXXI. ſex voluminibus fol. iter
MDLXXXI. adiuncto ſeptimo tomo ſupplementi
Moſandri, ac denique nouis acceſſionibus locu
ter ac notis illuſtratæ, itidem Coloniæ MDCXV
tuor tomis, quæ editio prioribus longe pr
Surius profitetur ipſe, ſe ſtilum actorum vet
tiæ cauſſa mutaſſe; vel contraxiſſe; minus
commendauit, qui antiqua monimenta malunt
que integra legere. Eorum, qui poſt eum
rum memoriæ prodiderunt, multis fontem pr
ſua hauſerunt:

FRANCISCI HARAEI *vitæ ſanctorum*, *ex*
auctoribus et potiſſimum ex Aloyſio Lipomanno
Surio breui compendio ſumma fide collectæ
MDXCIV. 8. quæ eſt tertia editio:

HERIBERTI ROSWEYDI *vitæ patrum*
emiſſæ primum Antuerpiæ MDCXV. fol. dein
MDCXVII. fol. iterum Antuerpiæ MDCXXVIII. fo

Antuerpiae MDCVII. 8. *vitas sanctorum*, ibidem MDCXIX. fol. cum additamentis, MDCXXIX. fol. duobus tomis: *vitas sanctarum virginum*, ibidem MDCXXVI. et MDCXLII. 8. *siluam eremitarum Aegypti ac Palaestinae*, MDCXIX. 4. Constituerat iste, omnia sanctorum acta, quaecumque vel scripta essent in codicibus; vel iam iuris publici facta, colligere multisque voluminibus iuncta edere ac notis illustrare; sed quum mortalitatem finire deberet, opus hoc, cui nec vnius vires sufficiebant, perficere minus potuit. Post mortem eius susceperunt laborem hunc IO. BOLLANDVS ac socii illius atque *acta sanctorum* publicae luci exposuerunt, quae paullo post commemorabo:

PETRI DE RIBADENEIRA *flos sanctorum, de las vidas de los santos*, quod opus prodiit hispanice Madriti MDCX. fol. duabus partibus, Barcinone MDCXXIII. fol. et a *Nierembergio*, *Garcia* ac *Guerrero* auctum Barcellonae MDCCV. fol. tribus tomis: latine studio *Iacobi Canisii*, Coloniae MDCXXX. fol. gallice cum accessionibus nouarum vitarum opera *Duualii*, *Martini*, Parisiis MDCXLIX. fol. duobus voluminibus ac MDCLXXXVI. fol. itidem duobus voluminibus: Rothomagi MDCLV. fol. duobus tomis:*

CORNELII GRASII *vitae sanctorum, ex selectissimis et probatissimis orthodoxis patribus primum quidem per Zachariam Lippeloo fideli compendio conscriptae; nunc vero recens recensitae, exactissime recognitae ac tam ex Petro Ribadeneira; quam aliunde desideratis locupletatae*, Coloniae MDCXVI. 8. quatuor tomis:

Acta sanctorum, quotquot toto orbe coluntur; vel a catholicis scriptoribus celebrantur, a iesuitis antuerpiensibus incredibili industria maximoque labore collecta, recensita, illustrata atque edita, quae quamuis ante centum annos in lucem proferri coeperint; nondum tamen opus eorum ad finem perductum est. Quum disposita sunt *acta* haec ordine mensium anni ac iam multis voluminibus absoluuntur, prodiit I.) *ianuarius*, opera ac studio IO. BOLLANDI ac GODEFRID. HENSCHENII, Antuerpiae MDCXLIII. fol. duobus tomis: II.) *februarius*, itidem opera ac

* plures editiones harum vitarum enumerantur in ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* II. p. 186.

ac studio IO. BOLLANDI et GODEFRID.
NII, Antuerpiae MDCLVIII. fol. tribus tomis
opera et studio GODEFR. HENSCHENII et
PEBROCHII, Antuerpiae MDCLXVIII. fol. tribu
aprilis, opera et studio GODEFR. HEN
DANIEL. PAPEBROCHII, Antuerpiae MDC
bus tomis: V.) *maius*, opera et studio GODE
SCHENII, DANIEL. PAPEBROCHII,
TII et CONRAD. IANNINGI, cum *propyl*
aeum huius mensis, Antuerpiae ab anno
ad annum MDCLXXXVIII. fol. septem tomis
opera et studio GODEFR. HENSCHENII
PAPEBROCHII, FRANC. BAERTII,
NINGI et IO. BAPTIST. SOLLERII, A
no MDCXCV. vsque ad annum MDCCXVII. fo
mis: VII.) *iulius*, opera et studio CONRADI
IO. BAPTISTAE SOLLERII, IO. PINII,
PERI et PETRI BOSCHII, Antuerpiae ab
vsque ad annum MDCCXXXI. fol. septem to
gustus, opera et studio IO. BAPTISTAE
IOANN. PINII, GVIL. CVPERI, PETRI
et IO. STILTINGI, Antuerpiae ab anno
vsque ad annum MDCCXLIII. fol. sex tomis: IX
opera et studio IO. PINII, IO. STILTI
LIMPENI, IO. VELDII, CONSTANTINI
NII et IO. PERIERI, Antuerpiae ab anno M
vsque ad annum MDCCXLVIII. fol. tribus tomi
actorum caussa iesuitae in concertationem vocati
me a carmelitis, eam ob rem, quoniam negant
phetam Eliam auctorem esse ordinis carmelitani
vt carmelitae impugnarent ac societatis suae reli
quitatem auctoritatemque tuerentur, varios libe
iesuitas, inprimis Papebrochium, euulgarunt; *
restiterunt ac pro caussa sua pugnarunt. P
CONRADI IANNINGI *apologia pro actis san*

* mentio fit horum opusculorum in *actis erudit*.
p. 132. 500.

disputat; ita tamen, vt anglicanæ faueat ec-
IO. RVDOLPH. KIESLINGII *historia con-*
Graecorum Latinorumque de transsubstantiatione
baristiæ sacramento, Lipsiæ MDCCLIV. 8. ** dis-
de *historia transsubstantiationis pontificiæ*, Ienæ
III. ***

enitentia: ANTONII ARNALDI *tradition de*
sujet de la penitence et de la communion, Pa-
LIV. 4. *

fessione: LENGLET DV FRESNOI *traité hi-*
logmatique du secret inuiolable de la confession,
tior iterum lucem adspexit Parisiis MDCCXV. 12. **
ta iam commemorata, alia a viris doctis com-
, quæ historiam dogmatum illustrant; minus
us mihi est, singula percensere; sed sufficere
dam eorum adduxisse ac specimen huiusmodi
sse. ***

§. II.

... est, in historia ecclesiastica fata dog-
... ; sed accedere quoque debet narratio
... ribus hominum christianæ professionis, ita
vt monstretur, prima ætate ciuitatis san-

 ctioris

achrichten, 1711. p. 279.
or. MDCCLV. p. 164. KRAFTII *theolog. bibliothec.*
418.
tinuit in *miscellaneis* meis *sacris* p. 205.
alten und neuen theologischen sachen, 1746. p. 182.
sauans MDCCXV. *aug.* p. 141.
im dogmatum christianorum multa adiumenta sumi
CHEMNITII *locis theologicis* eiusque *examine concilii*
GERHARDI *locis theologicis* eiusdemque *confessione ca-*
DDEI *institutionibus theologiæ dogmaticæ*: PICTETI
tienne; item ex quorumdam commentariis historiæ
, præsertim ex *centuriis magdeburgensibus*, ac si ani-
iora tantum secula rerum christianarum aduertimus,
antiquitatibus ecclesiæ: ITTIGII *selectis historiæ ec-*
itibus, quibus et varia scripta CALIXTI, BALLARI,
addenda sunt.

quatuor voluminibus.

FRANCISCI GIRY *vies des ſaints*,
ſur les myſteres de notre ſeigneur et de
riſiis MDCCIII. fol. duobus tomis,** q
manice redditus, interprete *Friderico Fa*
ctum publicum venit, Auguſtæ Vindelicor

ADRIANI BAILLETI *vies des ſain*
qui nous eſt reſté des plus authentique et
leur hiſtoire, diſpoſées ſelon l'ordre des cal
tyrologes, Pariſiis MDCCI. fol. tribus v
duodecim voluminibus: iterum ibidem
duobus ac decem voluminibus, ac MDC

---

* ſinguli tomi operis huius vsque ad augu
BAVMGARTENII *nachrichten von merckwür*
p. 134. 239. 351. 525. *volum.* II. p. 126. *volu*
IV. p. 34. 128. quidam autem in *memoires d*
mart. p. 415. MDCCXI. *mart.* p. 371. MDCCX
april. p. 5. MDCCXX. *mart.* p. 385. MDCCXXV
MDCCXXXIII. *ianuar.* p. 5. MDCCXXXV. *ianuar.*
april p. 613. MDCCXL. *april.* p. 557. *decembr.*
auguſt. p. 2250. *ſeptembr.* p. 23. 93. *nouembr.*
iun. p. 991. *iul.* p. 1163. *ſeptembr.* p. 156
MDCCVIII. *mai.* p. 344. MDCCXVI. *octobr.* p. 4

...DI FLEVRY *des moeurs des chretiens*, Parisiis ...12. iterum ibidem MDCCXII. 8. ac Hagae co... ...mice autem, interprete *Ioann. Enckbusio*, Han... ...CCXVIII. 8.* quo libello quum auctor aliis per... ...mittitur, pontificios ab institutis primorum christia... ...d discrepare, de illis non adcurate semper exponit: ...L. CAVEI *primitive christianity, or the re... ...he ancient christians in the first ages of the gospel*, magnam existimationem sibi conciliauit ac post... ...sermone anglico ante tredecim annos primam lu... ...iderat, tam saepe litteris descriptus est, vt quar... Londini MDCLXXXII. 8.** ac quinta MDCLXXXIX.

Accesserunt variae illius interpretationes: belgica ...*onis Bor*, cum praefatione *Hermanni Witsii*, Am... MDCXCII. 8.*** germanica, interprete *Io. Chri... ...menderfio*, cum dicta praefatione *Witsii*, Lipsiae ...V. MDCCXXIII. 8.* gallica, Amstelodami ...8.** Diuisum est opus hoc in tres partes, qua... ...iminationes, a falsorum numinum cultoribus ...atae, recensentur ac depelluntur; *secunda* ac ... eorumdem virtutes laudantur. Eruditum il... ... ac perutile ad pietatis studia, per exemplo... ...excitanda ac confirmanda hocque nomine omni ...dignum; quae cum iudicio tamen institui debet. ... enim auctor, immemor imbecillitatum, quibus ...iores christiani obnoxii fuerint, se nimium in il... ...udibus praebuit: vitiosa commendauit atque in ...nem venit, tempore Constantini magni statum ec... ...ristianae exstitisse florentissimum:

...TFRIEDI ARNOLDI *erste liebe, das ist, wahre ...r der ersten christen nach ihrem lebendigen glauben ...igen leben*, ceter. *worinnen zugleich. William Caue erstes*

...AMNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 854.
...*editor.* MDCLXXXVI. p. 164.
... MDCXCII. p. 462.
...ELII *monatliche vnterredungen* 1694. p. 396. REIMMANNI *biblioth. theolog.* p. 850.
... *des sauans* MDCCXII. *octobr.* p. 383.

ECHARD DE COMMANVILLE *nouuelles vies* *saints, pour tous les iours de l'année*, quarum vitarum tio secunda prodiit Rothomagi MDCCXIV. 12. qua tomis: *

IO. CROISET *vies des saints, pour tous les iou* *l'année, auec des reflexions morales a la fin de chaque* Lugduni MDCCXXIII. fol. **

IO. MARANGONI *thesaurus parochorum; seu vi* *monimenta parochorum, qui sanctitate, martyrio, pi* *virtutibus, dogmatibus et scriptis catholicam illustraru* *clesiam*, cuius tomus primus prodiit Romae MDCCXXVI. secundus eodem loco MDCCXXX. 4.

DIONYSII VON LVTZENBVRG *verbesserte lege* *heiligen, das ist, eine schöne, klare vnd anmuthige be* *bung der lebens, leidens vnd sterbens von den lieben h* *gottes auf alle vnd iede tage des gantzen iahrs, ver* *vnd verbessert durch Martin von Cochem*, Mo MDCCXL. 4.

IOSEPHI SIMONII ASSEMANI *calendaria* *vniuersa, in quibus tum ex vetustis marmoribus; tum* *dicibus, tabulis, parietinis pictis, scriptis sculptisue* *rum nomina, imagines et festi per annum dies eccle* *orientis et occidentis, praemissis vnius cuiusque eccles* *ginibus, recensentur, describuntur notisque illustrantu* tomis, qui lucem viderunt Romae ab anno MDCCL. num MDCCLV. 4. *

§. V.

Alia scripta de vitis sanctorum, ab episcopi ni adsectatoribus euulgata, spectant speciatim ad tas gentes atque exhibent nobis res eorum, q Hispania, Gallia, Hibernia, Belgio, Italia, Ger atque aliis regionibus locum sibi fecerunt inter sa Nec exiguus est eorum numerus, qui vitis si

* *iournal des sauans* MDCCXV. *iul.* p. 70.
** *memoires de Treuoux* MDCCXXIII. *iul.* p. 1133. *octobr.* p. 1
*** *acta erudit.* MDCCXXVIII p. 199.
* *ibidem* MDCCLV. p. 385.

:m operam ſtudiumque ſuum collocarunt, ne, vt vel ipſi vitas illorum deſcriberent; eris mandarunt, ea colligerent ac re- umina. Iam antiquiore ætate inter cœ- ›ctores fuiſſe, qui induſtriam ad ſancto- ndas ac poſteris commendandas adhi-

es chriſtianos doctores ATHANASIVS, BA- IV, HIERONYMVS, THEODORETVS atque orum enarrandis operam dederunt. Exſtant iunt *vitæ patrum*, quas alii HIERONYMO; › antiocheno; alii EVAGRIO pontico tri- en ſine cauſſa, ad probandum idonea, resque :ata eſt, vt haud quidquam pro certo adfir- d conſtat, *vitas* has ſemper in honore atque iiſſe hancque ob rem ſæpe litterarum formis ias linguas translatas, emendatas ac locuple- er editiones ea locum tenet, quam, a Mar- ıcitatus, *Georgius Maior*, quum opus ipſum, tis, repurgaſſet, cum *Lutheri* præfatione Vi- LIV. 8. publicæ luci expoſuit, hoc titulo: *s vſum miniſtrorum verbi, quoad eius fieri tà*. Prodierunt illæ iterum iterumque latine VIII. 8. atque aliis annis; germanice autem :: *vitæ patrum, das iſt, das leben der alt- : den predigern göttlichen worts erſtlich ſo erneuert vnd beſſer zugericht durch D. Ge- t einer vorrede D. Martin Lutheri*, cum ac- io *Sebaſtiani Schwan*, Lubecæ MDCIV. 4. n hanc *Gottfriedus Arnoldus* denuo litteris urauit; ita tamen, vt alia mutaret; alia ad- ›ratam Lutheri præfationem omitteret, cuius eſt: *vitæ patrum; oder das leben der alt- er gottſeligen perſonen, aufs neue erläutert* Halæ MDCC. 4. atque iterum cura *Io. Da- idii*, cum eiusdem præfatione ac notis, ibi- :. 4.*

Plura

ichen, 1719. p. 93.

OCTAVII CAIETANI *vitae sanctorum Siculoru antiquis graecis latinisque monimentis et vt plurim manuscriptis codicibus, nondum editis, collecta*, P MDCLVII. fol. duobus tomis, ad quod opus, post mortem perficiendum atque edendum, operam PETRVS SALERNVS. Accessit eiusdem CAIETANI lum de *originibus illustrium aedium sanctae deipara in Sicilia:* *

FRANCISCI CARRERA *pantheon siculum; siue rum siculorum elogia*, Geneuae MDCLXXIX. 4.

IOSEPHI PERDICARO *delle vite de santi S* Panormi MDCLXXXVIII. 4.

CHRISTOPH. BROWERI *sidera illustrium et sa virorum, qui Germaniam praesertim magnam olim g bus ornarunt*, Moguntiae MDCXVI. 4.

IO. LVDOVICI SCHOENLEBEN *annus sanct spurgo-austriacus; siue quingenti sancti, beati et ve vtriusque sexus, augustissimae domui habspurgo-a sanguinis et cognationis nexu illigati*, Salisburgi MDCXC

BERTHOLDI *sancta et beata Austria; seu acta sanctorum eorum, qui a primo iam inde christi seculo vsque aetatem Austriam, regionem illustrarunt*, August delicorum MDCCL. fol. quem librum iam supra recen

MATTHAEI RADERI *Bauaria sancta et pia*, variae sunt editiones, itidem iam antea a me comme tae. Plura generis atque argumenti huius scripta e quae autem nunc omitto, quoniam eorum mentio fi quum monimenta historiae ecclesiasticae certarum re enarraui. Addo tamen: *ausführliches heiligen darinnen das gottselige leben vnd der tugendwand standhafte leiden vnd sterben vnd die grossen wunde aller heiligen gottes, so von der heiligen kirche vereh den, vnd in den vollständigsten collectionibus von a ctorum enthalten sind, beschrieben werden*, MDCCXIX. 8.

---

* MONGITORIS *biblioth. sicul. tom.* II. p. III. de quo e supra disserui.

ıec difficulter intelligendum eſt, vitas has ſpectare, vt ſuperſtitioſus ſanctorum cul- : atque augeatur.

iuerſam rationem inierunt, vitas ſanctorum quum alii variorum; alii autem ſingularium etatis laudibus cumulatorum, res geſtas ex- ıd illorum monimenta pertinent:

DE VORAGINE *hiſtoria lombardica*; *ſiue le- e vitis ſanctorum*, qui liber quamuis multas ılectatur; is tamen auidiſſime lectus hocque ime litteris deſcriptus eſt. Prodiit ille in lu- MCCCCLXXVIII. MCCCCLXXX. MCCCCLXXXII. XXVIII. 4. Pariſiis MCCCCLXXVIII. fol. Nori- LXXXII. fol. Argentorati MCCCCLXXXVI. VI. fol. quas editiones plures aliæ ſequutæ

MOMBRITII *legendarium*; *ſiue acta ſancto-* ani MCCCCLXXIV. fol. duobus voluminibus, rum eſt:

E NATALIBVS *catalogus ſanctorum*, ex va- s, inprimis Iacobo de Voragine, diligenter men non ſemper adcurate ac debita fide, col- ı XII. libros diuiſus. Prodiit is primum Vi- CXCIII. fol. cum nonnullis ſanctorum geſtis, *Verle* vicentino ſubiectis: deinde Lugduni V. MDXLIII. fol. Argentorati MDXIII. fol. VI. 4. Exſtat etiam editio anni MDXXI. fol. loci: **

I WICELII *hagiologium de ſanctis eccleſiæ*; *diuorum, toto terrarum orbe celebratorum*,)XLI. fol.

ALOYSII

diligenter recenſentur in QVETIF et ECHARDI ı. *prædicator. tom.* I. p. 455. ERASMI SCHMIDII *ymologicum ex lombardica hiſtoria* IACOBI DE VO- in SCHELHORNII *amœnitat. litterar. tom.* XI. p. 324. *alia tom.* XVI. p. 449. REIMMANNI *acceſſiones ad bec. theolog.* p. 77.

enarrauit. *** Similis argumenti est:
REIZII *historie der wiedergebohrnen; ode*
liger christen, wie dieselben bekehret sind, Off
tribus partibus: Idsteinii MDCCXVII. quin
quas et sexta accessit MDCCXXX. 8.

§. VII.

Graeci quoque id diligenter
sanctorum hominum, speciatim martyri
ad posteros propagarent. Quam in rem
bri conscripti sunt, locum in illis maxi
nologia, quibus non tantum acta ac cruc
quolibet cuiusuis mensis die breuiter e:
aliorum quoque nomina continentur,
composita, vt sancti omnes, quorum m
mense pie renouatur, ad proprios dies r
feantur: singulorum officium subnectatu
gestae, summatim descriptae, plerumque

Graecorum *menologia* sunt varia: pro
aucta ac mutata: non eadem prorsus; ne
Exstat:

Menologium Graecorum, latine ex bib
pretatione cardinalis *Guil. Sirleti*, ex cod

CVII. 8. *vitas sanctorum*, ibidem MDCXIX. fol.
ntis, MDCXXIX. fol. duobus tomis: *vitas sancta-*
, ibidem MDCXXVI. et MDCXLII. 8. *siluam eremi-*
ac Palaestina, MDCXIX. 4. Constituerat iste, omnia
a, quaecumque vel scripta essent in codicibus; vel
ci facta, colligere multisque voluminibus iuncta
; illustrare; sed quum mortalitatem finire de-
oc, cui nec vnius vires sufficiebant, perficere
Post mortem eius susceperunt laborem hunc
DVS ac socii illius atque *acta sanctorum* publi-
erunt, quae paullo post commemorabo:
E RIBADENEIRA *flos sanctorum, de las vi-*
ntos, quod opus prodiit hispanice Madriti
abus partibus, Barcinone MDCXXIII. fol. et a
, *Garcia* ac *Guerrero* auctum Barcellonae
tribus tomis: latine studio *Iacobi Canisii*, Co-
X. fol. gallice cum accessionibus nouarum vi-
Duualii, *Martini*, Parisiis MDCXLIX. fol. duo-
us ac MDCLXXXVI. fol. itidem duobus volumi-
magi MDCLV. fol. duobus tomis: *
II GRASII *vita sanctorum*, *ex selectissimis et*
thodoxis patribus primum quidem per Zachariam
ompendio conscripta; nunc vero recens recensita,
gnita ac tam ex Petro Ribadeneira; quam aliunde
pletata, Coloniae MDCXVI. 8. quatuor tomis:
orum, *quotquot toto orbe coluntur*; *vel a*
iptoribus celebrantur, a iesuitis antuer-
edibili industria maximoque labore collecta,
istrata atque edita, quae quamuis ante cen-
lucem proferri coeperint; nondum tamen opus
em perductum est. Quum disposita sunt *acta*
ensium anni ac iam multis voluminibus ab-
rodiit I.) *ianuarius*, opera ac studio IO.
ac GODEFRID. HENSCHENII, Antuerpiae
I. duobus tomis: II.) *februarius*, itidem opera
ac

ies harum vitarum enumerantur in ANTONII *bi-*
. nou. tom. II. p. 186.

obscure ostenderunt, Grecos eo cultu prosequi ...
sanctorum ordinem adscriptos, vt illos innocent. ...
... Venetiis, non vno eodem ...
... sed variis diuersisque annis, apud Pinelli ...
... Exiit in lucem: september, qui mensis
Grecos initium anni est, cura *Nicephori* ...
monachi, MDCXXVIII. iterum opera *Theophylacti* ...
... hierodiaconi, MDCXLVIII. sub titulo: βιβλίον τ...
... περιέχον τὴν πρέπουσαν αὐτῷ ...
ἀκολουθίαν, quam inscriptionem et reliqui mensis ...
runt: october cura *Nicephori*, MDCXXVIII. ac *Th*...
lacti, MDCXLVIII. nouember studio *Nicephori*, MD...
atque iterum cura *Theophylacti*, MDCXLIX. decemb...
ra *Nicephori*, MDCII. ac *Theophylacti*, MDCXXVIII. ...
rius cura *Matthaei Galatiani*, cyprii hieromonachi, ...
ac *Theophylacti*, MDCXXIX. februarius studio ...
MDCXXVI. atque iterum cura *Theophylacti*, MDCXLIII. ...
cura *Theophanis Zenacii*, hieromonachi, MDCXXV. ...
phylacti, MDCXLV. aprilis studio *Theophanis* ...
MDCXXV. ac *Theophylacti*, MDCXXXVIII. maius cura ...
phori, MDCXXV. ac *Theophylacti*, MDCXLII. iunius ...
Nicephori, MDCXXVI. ac *Theophanis Zenacii*, MDC...
lius cura *Nicephori*, MDCXXIV. et *Theophylacti*, MD...
augustus cura *Nicephori*, MDCXXV. et *Theoph*...
MDCXLII. Praeter editiones has menaeorum, menae...
aliae, antiquior ab anno MDLXIX. ad annum MDC...
recentiores MDCLXXIII. ac MDCLXXXIX. cura *Nicol*...
tomis VI. fol.* Opus ipsum maxime rarum est.** ...
illo sumtum est *anthologium* Graecorum, quod cum ...
tione *Antonii Arcudii* prodiit Romae MDXCVIII. 4. ...
prehendit quoque *Matthaei Raderi viridarium sanc*...
editum Augustae Vindelicorum MDCIV. 4. multas hi...
ex menaeis versas.***

* editionis huius mentio fit *act. erudit*. MDCCXXXI. p. ...

** VOGTII *catalog. librorum rarior.* p. 458. BAUMGARTENI... *richten von merckwürdigen büchern*, volum. VII. p. 519.

*** de menologiis ac menaeis Graecorum legantur: ALLAT... *libris ecclesiasticis Graecorum dissertat.* I. § XI. XII. CAVEUS... *tation. de libris et officiis ecclesiasticis Graecorum*, quae eius ...

VDII FLEVRY *des mœurs des chretiens*, Parisiis
XII. 12. iterum ibidem MDCCXII. 8 ac Hagæ co-
nanice autem, interprete *Ioann. Enckhusio*, Han-
IDCCXVIII. 8.* quo libello quum auctor aliis per-
dnititur, pontificios ab institutis primorum christia-
iud discrepare, de illis non adcurate semper exponit:
IL. CAVEI *primitiue christianity, or the re-*
the ancient christians in the first ages of the gospel,
magnam existimationem sibi conciliauit ac post-
sermone anglico ante tredecim annos primam lu-
dexerat, tam sæpe litteris descriptus est, vt quar-
Londini MDCLXXXII. 8.** ac quinta MDCLXXXIX.

Accesserunt variæ illius interpretationes: belgica
monis Bor, cum præfatione *Hermanni Witsii*, Am-
i MDCXCII. 8.*** germanica, interprete *Io. Chri-*
Frauendorfio, cum dicta præfatione *Witsii*, Lipsiæ
CIV. MDCCXXIII. 8.* gallica, Amstelodami
8.** Diuisum est opus hoc in tres partes, qua-
ma criminationes, a falsorum numinum cultoribus
obiatæ, recensentur ac depelluntur; *secunda* ac
tiam eorumdem virtutes laudantur. Eruditum il-
eque ac perutile ad pietatis studia, per exemplo-
n excitanda ac confirmanda hocque nomine omni
dignum; quæ cum iudicio tamen institui debet.
n enim auctor, immemor imbecillitatum, quibus
uiores christiani obnoxii fuerint, se nimium in il-
laudibus præbuit: vitiosa commendauit atque in
onem venit, tempore Constantini magni statum ec-
hristianæ exstitisse florentissimum:

TTFRIEDI ARNOLDI *erste liebe, das ist, wahre*
ig der ersten christen nach ihrem lebendigen glauben
iligen leben, ceter. *worinnen zugleich William Caue*
erstes

AMNI *catalog. biblioth. theolog.* p. 854.
ruditor. MDCLXXXVI. p. 164.
m MDCXCII. p. 462.
ZELII *monatliche unterredungen* 1694. p. 396. REIMMANNI
. *biblioth. theolog.* p. 850.
al des sauans MDCCXII. *octobr.* p. 383.

romanæ; non veterum christianorum, ritus pertin ipsas auctor ita persequutus est, vt qui illarum pe iis neque industriam; neque fidem satis probaueri eius mediocrem existimationem consequutum sit:

SALOMON. STEPNERI *tractatus de sacris* (*rum publicis pariter et priuatis*, *in quo docetur*, v *do*, *quomodo sacra cultus diuini exercitia inde ipsis ecclesiæ noui testamenti incunabilis peracta fue dienum peragantur*, Lipsiæ MDCLXXVII. 12. cu tione *Io. Adami Scherzeri*, vbi quidem non sola tates ecclesiasticæ iusto ordine explanantur; multa t ber hic complectitur, quæ illis lucem adferunt:

IOACHIMI HILDEBRANDI *sacra publica ec clesiæ*, *in compendium redacta*, Helmstadii MDCX eiusdem *enchiridion de prisca et primitiua eccl publicis*, *templis et diebus festis*, Helmstadii MI MDCCII. MDCCXXXV. 4.

IO. NICOLAI *antiquitates ecclesiasticæ*, *in ri res christianorum veterum in conuentibus et templ curriculo ostenduntur*, Tubingæ MDCCV. 12.

IOSEPHI BINGHAMI *origines ecclesiastica*, *antiquities of the christian church*, quod opus angl mone Londini publicam lucem vidit prodiitque ... men primum MDCCVIII. atque iterum MDCCX. ... MDCCIX. tertium MDCCXI. quartum MDCCXV. ... MDCCXIX. sextum MDCXIX. septimum MDCCXX. ... MDCCXX. nonum MDCCXXII. decimum idque ... MDCCXXII. 8. * Denuo litteris illud itidem lingua descriptum est Londini MDCCXXVI. fol. duobus v bus. Exstant eiusdem duæ interpretationes: alter Lugduni Batauorum MDCCXVI. 8. altera latina, a *rico Grischouio* facta atque edita, Halæ ab anno MD

---

* de editione hac anglica videantur: *act. eruditor supplem* p. 257. MDCCXVI. p. 474. MDCCXX. p. 123. *supplement* p. 384. MDCCXXII. p. 424. MDCCXXIV. p. 200. *suppl* VIII. p. 145. 460. *bibliothequ. angloise tom.* II. p. 364. p. 69. *tom.* IV. p. 162. 403. *tom.* V. p. 32. 360. *tom.* VI *tom.* VIII. p. 172. *tom.* X. p. 1. *iournal des sauans* M *iul.* p. 40.

i num operam ſtudiumque ſuum collocarunt,
. tione, vt vel ipſi vitas illorum deſcriberent;
litteris mandarunt, ea colligerent ac re-
volumina. Iam antiquiore ætate inter cœ-
i doctores fuiſſe, qui induſtriam ad ſancto-
rrandas ac poſteris commendandas adhi-
tat.

eteres chriſtianos doctores ATHANASIVS, BA-
ignus, HIERONYMVS, THEODORETVS atque
anctorum enarrandis operam dederunt. Exſtant
tæ ſunt *vitæ patrum*, quas alii HIERONYMO;
RIO antiocheno; alii EVAGRIO pontico tri-
tamen ſine cauſſa, ad probandum idonea, resque
nparata eſt, vt haud quidquam pro certo adfir-
Id conſtat, *vitas* has ſemper in honore atque
ie fuiſſe hancque ob rem ſæpe litterarum formis
n alias linguas translatas, emendatas ac locuple-
Inter editiones ea locum tenet, quam, a Mar-
to incitatus, *Georgius Maior*, quum opus ipſum,
iectis, repurgaſſet, cum *Lutheri* præfatione Vi-
DXLIV. 8. publicæ luci expoſuit, hoc titulo:
*in vſum miniſtrorum verbi, quoad eius fieri
rgata.* Prodierunt illæ iterum iterumque latine
LXXVIII. 8. atque aliis annis; germanice autem
ione: *vitæ patrum, das iſt, das leben der alt-
nutz den predigern göttlichen worts erſtlich ſo
, verneuert vnd beſſer zugericht durch D. Ge-
mit einer vorrede D. Martin Lutheri*, cum ac-
ſtudio *Sebaſtiani Schwan*, Lubecæ MDCIV. 4.
onem hanc *Gottfriedus Arnoldus* denuo litteris
m curauit; ita tamen, vt alia mutaret; alia ad-
emoratam Lutheri præfationem omitteret, cuius
lus eſt: *vitæ patrum; oder das leben der alt-
lerer gottſeligen perſonen, aufs neue erläutert*
, Halæ MDCC. 4. atque iterum cura *Io. Da-
nidii*, cum eiusdem præfatione ac notis, ibi-
. III. 4.*

Plura

---

uachrichten, 1719. p. 93.

ecclesia antiqua obseruatis : undecimo de
aliisque ceremoniis , baptismum consequut
homines eucharistiæ participes redderentur :
mo de diuino cultu veteris ecclesiæ : *quarto e*
diuini cultus parte, quam veteres sub gener
missæ catechumenorum comprehenderunt: *q*
mo de missa fidelium : *sexto ac decimo* de vi
plina veteris ecclesiæ : *septimo ac decimo* de d
citio inter veteris ecclesiæ clericos : *octauo et de*
sis pœnitentium ordinibus et de ratione, ag
tiam publicam in ecclesia : *nono ac decimo* d
siue ratione, restituendi pœnitentes in ecclesi
nem : *vigesimo* de feriis; siue diebus festis ,
mitiua obseruatis : *primo ac vigesimo* de ieiu
clesiæ : *secundo et vigesimo* de ritibus nuptial
qua ecclesia obseruatis : *tertio* denique *et vi*
bus funebribus; siue de consuetudine et rati
di mortuos in ecclesia antiqua. Ad opus h
siue antiquitatum ecclesiasticarum , iam lauda
gendæ sunt : eiusdem BINGHAMI *quatuor*
quarum tribus prioribus certæ quædam materi
tis originibus ecclesiasticis breuiter ac summat
copiosius et enodatius explicantur; *quarta et p*
articuli, homiliæ, liturgia et canones ecclesiæ

nec difficulter intelligendum eſt, vitas has ſpectare, vt ſuperſtitioſus ſanctorum cul- tur atque augeatur.

ii diuerſam rationem inierunt, vitas ſanctorum i, quum alii variorum; alii autem ſingularium pietatis laudibus cumulatorum, res geſtas ex- Ad illorum monimenta pertinent:

BI DE VORAGINE *hiſtoria lombardica*; *ſiue le- a de vitis ſanctorum*, qui liber quamuis multas mplectatur; is tamen auidiſſime lectus hocque piſſime litteris deſcriptus eſt. Prodiit ille in lu- etiis MCCCCLXXVIII. MCCCCLXXX. MCCCCLXXXII. CLXXXVIII. 4. Pariſiis MCCCCLXXVIII. fol. Nori- CCLXXXII. fol. Argentorati MCCCCLXXXVI. XCVI. fol. quas editiones plures aliæ ſequutæ

NI MOMBRITII *legendarium*; *ſiue acta ſancto-* diolani MCCCCLXXIV. fol. duobus voluminibus, s rarum eſt:

DE NATALIBVS *catalogus ſanctorum*, ex va- ribus, inprimis Iacobo de Voragine, diligenter attamen non ſemper adcurate ac debita fide, col- e in XII. libros diuiſus. Prodiit is primum Vi- CCCXCIII. fol. cum nonnullis ſanctorum geſtis, *io Verle* vicentino ſubiectis: deinde Lugduni DXIV. MDXLIII. fol. Argentorati MDXIII. fol. DXVI. 4. Exſtat etiam editio anni MDXXI. fol. one loci: **

GII WICELII *hagiologium de ſanctis eccleſiæ*; *ia diuorum, toto terrarum orbe celebratorum*, MDXLI. fol.

ALOYSII

hæ diligenter recenſentur in QVETIF et ECHARDI *rdin. prædicator. tom.* I. p. 455. ERASMI SCHMIDII *in etymologicum ex lombardica hiſtoria* IACOBI DE VO- eſt in SCHELHORNII *amœnitat. litterar. tom.* XI. p. 324.

d' Italia tom. XVI. p. 449. REIMMANNI *acceſſiones ad bliothec. theolog.* p. 77.

ficationes; sed etiam res atque in his speciatim ce
atque ritus ordine litterarum explicentur. In numer
sunt:

DOMINICI MACRI *notitia de' vocaboli ec
con la dichiaratione delle ceremonie et origine de'ri*
cuius editio secunda, aucta et correcta, in lucem e
mæ MDCL. 4. liber autem ipse in linguam latinam
sus ac sæpe litteris descriptus est, sub titulo: *hier
siue dictionarium sacrum.* Locupletatus is postea fu
tre CAROLO MACRI hisque accessionibus instruc
diit Romæ MDCLXXVII. fol. ac Venetiis MDCCXII. 4
tome sermone italico lucem vidit Bononiæ MDCLXXX

IOSVAE ARNDII *lexicon antiquitatum eccl
rum, ex optimis quibusque auctoribus ad seriem
concinnatum*, Gryphiswaldiæ MDCLXIX. 4.

IO. CASPAR. SVICERI *thesaurus ecclesiastic
tribus graecis, ordine alphabetico concinnatus*, Amst
MDCLXXXII. fol. * et ibidem MDCCXXVIII. fol. duo
mis, ** quæ secunda editio emendatior atque aucti
In fine exstant: *supplementa et additiones*, auctor
HENRICO SVICERO. Exhibet thesaurus hic opus
laboris magnæque vtilitatis:

IO. ANDR. SCHMIDII *lexicon ecclesiasticum
nus*, Helmstadii MDCCXII. 8. *** compendium iis ma
perutile, qui volumina magna antiquitatum ecclesiastic
sibi comparare; aut consulere nequeunt. Constitutum
ctori fuit, *lexicon ecclesiasticum maius* iuris publici fa
minus autem id lucem adspexit: *

ADAMI RECHENBERGII *hierolexicon reale, bi
blico - theologicum et historico - ecclesiasticum*, Li
MDC

* *acta eruditor.* MDCLXXXII. p. 171. SIMONIS *nouvelle bibl
choisie tom.* 1. p. 271.

** *acta eruditor.* MDCCXXVIII. p. 502. *bibliotheque raison*
II. p. 244. LILIENTHALII *exegetische bibliothec* p. 143. c
auserlesene theologische bibliothec, *volum.* IV. p. 105.

*** *deutsche acta eruditor. volum.* 1. p. 181. *acta eruditor.* MD
p. 373 *vnschuldige nachrichten*, 1712. p. 1023.

* SCHMIDII *fragmenta lexici ecclesiastici maioris* ex
WINCKLERI *temp. anecdota sacra complex.* p. 1.

)CVII. 8. *vitas sanctorum*, ibidem MDCXIX. fol.
ntis, MDCXXIX. fol. duobus tomis: *vitas sancta-*
, ibidem MDCXXVI. et MDCXLII. 8. *siluam eremi-*
ac Palaestinae, MDCXIX. 4. Constituerat iste, omnia
a, quaecumque vel scripta essent in codicibus; vel
ici facta, colligere multisque voluminibus iuncta
s illustrare; sed quum mortalitatem finire de-
ıoc, cui nec vnius vires sufficiebant, perficere
Post mortem eius susceperunt laborem hunc
IDVS ac socii illius atque *acta sanctorum* publi-
ıerunt, quae paullo post commemorabo:
)E RIBADENEIRA *flos sanctorum, de las vi-*
ntos, quod opus prodiit hispanice Madriti
uabus partibus, Barcinone MDCXXIII. fol. et a
, *Garcia* ac *Guerrero* auctum Barcellonae
tribus tomis: latine studio *Iacobi Canisii*, Co-
X. fol. gallice cum accessionibus nouarum vi-
Duualii, *Martini*, Parisiis MDCXLIX. fol. duo-
ıus ac MDCLXXXVI. fol. itidem duobus volumi-
ımagi MDCLV. fol. duobus tomis:*
II GRASII *vita sanctorum, ex selectissimis et*
thodoxis patribus primum quidem per Zachariam
compendio conscripta; nunc vero recens recensita,
ognita ac tam ex Petro Ribadeneira; quam aliunde
upletata, Coloniae MDCXVI. 8. quatuor tomis:
torum, *quotquot toto orbe coluntur; vel a*
iptoribus celebrantur, a iesuitis antuer-
edibili industria maximoque labore collecta,
ustrata atque edita, quae quamuis ante cen-
lucem proferri coeperint; nondum tamen opus
ıem perductum est. Quum disposita sunt *acta*
ıensium anni ac iam multis voluminibus ab-
ırodiit I.) *ianuarius*, opera ac studio IO.
ac GODEFRID. HENSCHENII, Antuerpiae
l. duobus tomis: II.) *februarius*, itidem opera
ac

ıes harum vitarum enumerantur in ANTONII *bi-*
l. nou. tom. II. p. 186.

T c

MERI *dissertationes iuris ecclesiastici antiqui, ad l secundum et Tertullianum*, Lipsiæ MDCCXI. 8. vbi de christianorum stato die: antelucanis cœtibus: derata disciplina: coitionibus ad capiendum cibum: bus in vicis et agris: de differentia inter ordinem e sticum et plebem: de consessu ordinis ecclesiastici: clesiæ statu antiquo: de iure laicorum sacerdotali ac re dandi baptismum.

§. IX.

Eorum, qui speciatim certa capita antiqu christianarum interpretati sunt, numerus non e est. Dederunt illi singularia scripta de veterum c norum templis, ritu ea consecrandi deque alta de diebus festis: de partibus ipsorum sacrorum cionibus nimirum, precibus, hymnis: de baptisn cra cœna, agapis, disciplina arcani: de discipli clesiastica, pœnitentia, excommunicatione: de pis aliisque huiusmodi antiquitatum argumentis.

Minime animus mihi est, singularia ingenii mon antiquitatum ecclesiasticarum adcurate percensere, i nimis longum atque a scriptione mea alienum ess sufficiat, quædam tantum eorum adduxisse ac solum men notitiæ illorum dedisse. Exstant igitur:

I. de *templis* veterum christianorum: GEORGII LERI *relatio de templis primitiuorum christianorum* anglice scriptus atque editus, Londini MDCLXXXIX. vbi maxime exponitur de templis, quæ seculo qu postea a christianis in oriente condita sunt ac quorum supersunt rudera: IO. CIAMPINI *synopsis historica cris ædificiis, a Constantino magno constructis*, MDCXCIII. fol. ** IO. FABRICII oratio de *templi rum christianorum*, Helmstadii MDCCIV. 4. IOSEPH DE liber, quem *Henric. Ludou. Benthemius* ex angli

* CLERICI *bibliotheq. vniuersell. tom.* XVII. p. 468. I rarus.

** FENTZELII *monatliche vnterredungen*, 1695. p. 95. BAV TENII *nachrichten von merckwürdig. büchern, volum.* IX. p.

a sancto Paullo, prouincialem Carmeli Flan-
ntuerpiæ MDCXCV. 8. * DANIEL. PAPE-
nsio ad exhibitionem errorum per Sebastia-
ullo, tribus partibus, quarum prima Ant-
I. 4. ** secunda ibidem MDCXCVII. 4. ***
Antuerpiæ MDCXCVIII. 4. * lucem adspexit:
AEI *responsio ad memoriale, in quo Sebastia-*
ullo aduersus acta sanctorum et personam Da-
bii adcusationes suas reiterat, Antuerpiæ
quibus adiungi potest: *apologia pro bagio-*
iensibus societatis iesu aduersus tres insulsas
iæ MDCCXXXIV. 4. *** qua defenditur disser-
ninici in *actis sanctorum* præmissa. In ipsis
unt, quæ vel nullam; vel certe dubiam fi-
bent. Illa tamen studiosis historiæ ecclesia-
litatem adferunt, quum iesuitæ antuerpien-
ra ista lucem viderunt, antiquitates, tem-
atque alia non mediocri eruditione atque
ertim in præmissis præfationibus, disserta-
aliis generis huius commentationibus illu-
imenta hæc coniunctim edita sunt, sub ti-
ecclesiasticæ antiquitatis et sacræ ac profanæ
quo dissertationes, tractatus, diatribæ præli-
præstantia monimenta, quæ, a Io. Bollando
atis iesu hagiologis antuerpiensibus in omnibus
ictorum voluminibus conscripta, sparsim occur-
i exhibentur, tribus tomis, quorum duo priores
LIX. tertius autem ibidem MDCCLI. fol. in lu-
Quodammodo et huc referendæ sunt: *breuis no-*
spaniarum, Galliarum, Belgii, Germaniæ et
orum ex actis sanctorum ianuarii et februarii
esta, Antuerpiæ MDCLVIII. 8. ac *breues no-*
Tt 2 *titiæ*

DCXCVI. p. 131.
CVI. p. 500.
CVIII. p. 81. 129.

CIX p. 443.
Treuoux MDCCXXXV. *mai.* p. 906.

Lugduni MDCLXIV. Parisiis MDCLXXI
MDCXCII. cum præfatione *Io. Georgii Grævii*
MDCCXXXI. 8. itidem cum *Grævii* præfatione.
MI HILDEBRANDI dissertatio de *veterum*
Helmstadii MDCLXI. et iterum MDCXCIII.
GOTTLIEB. HANSCHII *abbildung der predig*
sten christenthum, Francofurti MDCCXXV. 8.

IV. de *precibus* veterum christianorum: IO
HILDEBRANDI *sacrarum antiquitatum de pre*
rum christianorum libellus, quo veterum oratoria et
tempora percenset, Helmstadii MDCLV. MDCCL.
rituale orantium; vel compendium veterum ora
ex sacris prisca præsertim ecclesiæ antiquitati
quod in lucem exiit Helmstadii MDCLVI.
MDCCII. 4. liber *de l'ancienne coutume de prier*
debout le iour de dimanche et de fete et durant
paque, ou abregé historique des ceremonies an
dernes, Delphis MDCC. 8. duobus tomis, sine
mine editus; qui tamen DV GVETVS esse di
bare is maxime adnisus est, christianos diebus
minicis stantes precari debere, atque ad argu
explanandum varia ex antiquitatum monimentis
ad precandi ritum pertinent. ** Lucem eti
virorum doctorum dissertationes: IACOBI
de *ritu veterum christianorum, precandi versu*
Lipsiæ MDCLXX. ANDREAE GOEDINGII de ri
precandi anatolico, Vpsaliæ MDCXCIII. ADAMI
BERGII de *eleuatione manuum inter precandu*
MDCLXXXVIII. eiusdem de *veterum christianorum*
Lipsiæ MDCLXXXIV. IO. MARTINI CHLADI
mentarius de stationibus veterum christianorum
MDCCXLIV. 4.

V. de *hymnis* veterum christianorum: CON
MVEL. SCHVRZFLEISCHII disputatio de *h*

---

* *acta eruditor.* MDCXCIII. p. 154. TENTZELII *unter*
redung. 1693. p. 346.

** *acta eruditor.* MDCCI. p. 130.

Disposuit auctor opus vniuersum ordine rumque ac in recensendis sanctorum vitis maiudium et iudicium monstrauit, quam multi alii iptores, quum explanationem eiusdem argurunt. Eam ob rem non omnibus sacrorum s se commendauit ac contra vitas eius prodiit: *ttres critiques sur les vies des saints du sieur* mentione loci atque anni, 12.* Ipsi operi *cours sur l'histoire de la vie des saints*, quæ, lectione digna, primum separatim in lucem Parisiis MDCXC. 8. deinde non solum ab aused etiam ab interprete quodam in sermonem conuersa, sub titulo: *historische und critische m dem geschichten der märtyrer und heiligen ...*, Rostochii MDCCLIII. 4. prodiit.

BAILLETVS: *histoire des fetes mobiles: vies l'ancien testament: topographie des saints et saints*, Parisiis MDCCIII. fol. vno volumine voluminibus atque ibidem MDCCVII. 8. quinius: **

EPORE *vies des saints peres des deserts et des es d'orient et d'occident*, Parisiis MDCCVI. et duobus tomis: ***

DE PEYRONET *catalogus sanctorum ac sanco continentur eorum nomina latina ac gallica, in vniuersa ecclesia: quinam fuerint: an apor, pontifices, confessores, virgines, viduæ: quo die celebretur festum et ex quibus auctoribus romta*, qui liber post auctoris obitum pro- DCCVI. 4. *

Tt 3 ECHARD

uans MDCCXX. *mai.* p. 493.
on einer büchischen bibliothec, *volum.* VII. p. 427. *actor. ment. tom.* IV. p. 1. *iournal des sauans* MDCCIII. *mart.*

Treuoux MDCCVI. *iul.* p. 1161. et MDCCX. *iun.*

auans MDCCVII. *iun.* p. 461. *memoir. de Treuoux mbr.* p. 1577. *noua litteraria bamburgens.* MDCCVII.

ristia veteris ecclesiae, qui liber cura *Sarrauii* MDCXL. ed
Singularia argumenta de sacra coena eiusque ritibu
nata exhibent: IO. DOVGHTEI liber de *calic*
charisticis veterum christianorum, cum praefatione a
tissa *Io. Faes*, Bremae MDCXCIV. 8.* S. M. C. *d*
historico-theologica de ritu veteri formulae adplicati
uidualis in sacra coena, Lubecae MDCCXLI. 4.** IO
DERICI MAYERI commentatio de *eucharistia*,
bus olim data, Lipsiae MDCLXXIII. IACOBI P
schediasma, *quo confirmatur antiqua consuetudo*, *a*
ristiam admittendi infantes, anglice Londini MDCCX
editum: *** PETRI ZORNII *historia euchariſti*
tium, *ex antiquitatibus ecclesiarum*, *tum occidentali*
orientalium, *secundum decem seculorum seriem et*
cem varietatem illustrata, Berolini MDCCXXXVI. 8.
IO. VOGTIVS in *historia fistulae eucharistiae*, *c*
sugi solet e calice vinum benedictum, Bremae MDCC
tradidit, ea ad ritum aetatis mediae pertinent. C
modo etiam adiungere licet, quae de pane azymo
mentato in sacra coena scripta ac disputata sunt, a
a me iam enarrata, vna cum IO. ANDR. SCH
dissertatione de *fatis calicis eucharistici*, Helm
MDCCVIII.*

VIII. de *agapis* veterum christianorum: *disser*
BALTHASAR. STOLBERGII de *veterum chri*
agapis:** CONRADI SAMVEL. SCHVRZFLEISC
veteri agaparum ritu, Vitembergae MDCXC. PHILI

* *acta eruditor.* MDCXCIV. p. 188.
** *nouor. actor. eruditor. supplement. tom.* V. p. 239.
*** *ibidem*, *tom.* III. p. 436.
* *bibliothequ. germaniqu. tom.* XXXVI. p. 143. *acta* MDCCXLII. p 425. *deutsche acta eruditor. volum.* XVIII.
** *acta eruditor.* MDCCXLI. p. 242.
*** *bibliothecae* huius *theologic. tomo* I. p. 192. *tom.* II. p. 5
* *noua litteraria hamburgens.* MDCCVIII. p. 368.
** quae eius *tract. de soloecismis et barbarismis*, *noui foede falso tributis*, addita est, p. 280. Exstat illa etiam in NII *thesauro theologico-philolog. nou. testament.* p. 800.

TILEMANNI dicti SCHENCK de *agapis veterum christianorum*, MDCXC.* IO. NICOLAI QVISTORPII de *agapis nascentis ecclesiae christianae*, Rostochii MDCCXI. IO. GOTTFR. MOERLINI de *agapis veterum christianorum*, Lipsiae MDCCXXX. PAVLLI RESENII, IO. HILPERTI, IO. HOLDEKOPPII, IO. GOTHOFR. HENSCHELII, GOTTLIEB. SCHLEGELII, quorum itidem singulares dissertationes de argumento hoc lucem adspexerunt;

IX. de *disciplina arcani* veterum christianorum, illa maxime, quae non tam ad dogmata; quam ad ritus sacramentorum ac verba symboli spectabat: GVIL. ERNESTI TENTZELII dissertatio de *disciplina arcani*, Vitembergae MDCLXXXIII. contra EMANVEL. SCHELSTRATENVM,** qui vt se defenderet, euulgauit: *dissertationem apologeticam de disciplina arcani*, Romae MDCLXXXV. 4.*** et iterum Pataúii MDCCXLIII. 4.* TENTZELIVS autem *animaduersiones* in illam scripsit harumque summam, antequam illae in conspectum publicum venirent, in *epistola ad amicum*, MDCLXXXVII. edita,** recensuit.*** Idem argumentum pertractatum est ab ADAM. QVASIO, dissertatione de *μυστηριοκρυψία veterum christianorum*, Vitembergae MDCCIV.* ac THEODORO CRVGERO *commentatione de veterum christianorum disciplina arcani, per veram μυστηριοκρυψίαν, non per ἔργον παιδείας interpretanda*, Vitembergae MDCCXXVII. 4.** praeter quae scripta et huc referri possunt:. GERHARDI

 THEO-

* subiuncta est eiusdem *commentario in epistolam Iudae*, Marburgi MDCXCII. 8. confer: TENTZELII *monatliche unterredungen*, 1690. p. 887.

** qui in *sacro antiocheno concilio*, Antuerpiae MDCLXXXI. 4. minus recte adcurateque de disciplina arcani commentatus fuerat.

*** *acta eruditor.* MDCLXXXV. p. 541.

* *ibidem* MDCCXLVI. p. 494.

** *actor. eruditor. supplement. tom.* I. p. 15.

*** iam memorata TENTZELII scripta de disciplina arcani partem posteriorem eiusdem *exercitationum selectarum* constituunt.

* *noua litteraria hamburgens.* MDCCV. p. 201.

** *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1730. p. 242. Est quoque commentatio haec in *analect. melior. litterar. tom.* II. p. 569.

THEODORI MEIERI *commentarius de recondi ecclesiæ theologia et solemni sacrorum coram profan dum initiatis occultatione*, Helmstadii MDCLXXIX batis DE MOISSY *methode, dont les peres se son traitant des mysteres*, Parisiis MDCLXXXIII. 4.

X. de *pœnitentia* ac *disciplina ecclesiastica* vete stianorum: IO. BALTHASAR. BEBELII disse *veterum in lapsos disciplina ecclesiastica*, Lipsiæ MD IO. IACOBI HOTTINGERI *biga exercitationu tentia primitiuæ; nec non romanæ ecclesiæ*, MDCCVI. 4. * BERN. WAGNERI dissertatio, *cont de lapsis recipiendis, olim in ecclesia motam, sistens* torati MDCCXXI. CHRISTOPHORI BEYERI *de magno veteris ecclesiæ circa pœnitentes rigore* MDCCXXV. IOSEPH. AVGVST. ORSI *dissertatio qua ostenditur, catholicam ecclesiam tribus priorib capitalium criminum reis pacem et absolutionem denegasse*, Mediolani MDCCXXX. 4. Speciatim de na erga prauarum sententiarum defensores com est: AEGIDIVS STRAVCHIVS dissertatione *de p clesiæ in censendis hæreticis æquitate*, Vitembergæ M historiam autem excommunicationis antiquioris illu in *traite historique des excommunications, dans lequ se l'ancienne et la nouuelle discipline de l'eglise au excommunications et des auters censures*, Di MDCLXXXIII. ** ac Parisiis MDCCXV. *** sine auct mine; qui autem PHILIBERTVS COLLETVS est: DORI CRVGERI *obseruationibus selectis ad histor sura ecclesiastica*, Vitembergæ MDCCXVIII. 4. Inte iam commemorata, merito et locum obtinent: ELL. DV PIN *dissertationes historicæ de antiqu disciplina*, primum Parisiis MDCLXXXVI. 4. * dein niæ Agripp. siue potius, vt videtur, Am

---

* *acta eruditor*. MDCCVI. p. 409.

** *ibidem* MDCLXXXIV. p. 29.

*** *iournal des sauans* MDCCXV. *septembr*. p. 243. *memoi youx* MDCCXV. *mai*. p. 851.

* *actor. eruditor. supplement. tom*. I. p. 25.

MDCXCI. 4. editæ,* quibus auctor de forma et distributione ecclesiarum, quarto præsertim seculo: de forma iudiciorum ecclesiasticorum: de antiqua infligendæ excommunicationis ratione: de primatu pontificis romani non irreformabili: de concilii generalis supra romanum pontificem auctoritate: de rationibus, cur pontifex; aut ecclesia nullam habeat in reges eorumque bona auctoritatem directam; vel indirectam, exponit, eo modo, vt egregium se præbeat testem veritatis contra sacrorum suorum socios. Merito et loco hoc mentionem facio IO. RVDOLPH. KIESLINGII elegantis libri de *disciplina clericorum, ex epistolis ecclesiasticis conspicua*, Noribergæ MDCCLX. 8. qui vti in duas partes diuisus est; ita priore disciplina virorum ordinis sacri, in antiquiore ciuitate christiana adhibita, explanatur diligenter. Referri et huc ea debent, quæ de communione laica ac peregrina; siue pœna quadam clericorum, scripta sunt ac disputata ab HENRICO RIXNERO libro de *laica et peregrina communione*, cum *discursu de communione præsanctificatorum*, Helmstadii MDCLXXII. 4.** PHILIPP. IO. TILEMANNO dicto SCHENCK dissertatione de *communione peregrina:* *** IACOBO HENRICO BORNIO, qui edidit *commentationem de communione peregrina, veteri clericorum censura*, Lipsiæ MDCCXLII. 4.*

XI. de *ordinibus ecclesiasticis* veterum christianorum, quorum tres fuisse quum constat, *episcoporum*, *presbyterorum* ac *diaconorum*, de episcopis ac presbyteris multa ab eruditis viris in singularibus commentariis tradita sunt: maxime de eorum dignitate ac iuribus, postquam de quæstione: num tempore apostolorum eadem vtrorumque fuerit auctoritas; an episcopi exstiterint presbyteris superiores? in Anglia inprimis, disputari cœptum est. Exierunt in lucem: HENRIC. HAMMONDI *dissertationes quatuor, quibus episcopatus iura ex sacra scriptura et prima antiquitate adstruun-*

* FABRICII *histor. bibliothec. part.* IV. p. 189.

** *ibidem part.* V. p. 366.

*** addita est eiusdem *commentario*, antea a me memorato, in *epistolam Iudæ*.

* *acta eruditor.* MDCCXLIII. p. 667.

Spectant huc: WALONIS MESSALINI,
SALMASII, dissertatio de *episcopis et pr*
Batauor. MDCXLI. 8. Dionysio Petauio**
BLONDELLI *apologia pro sententia Hie*
et presbyteris, Amstelodami MDCXLV
HAMMONDVS in paullo ante adduc
pugnauit: ANONYMI libellus, qui insc
disciplina, unitas et cultus ecclesiae primit
christo nato secula, fideliter inuestigata
MDCXCI. 8. in lucem prodiit: *** IO. F
DEI dissertatio de *origine et potestate*
MDCCV. * IO. GOTTLOB. FRENCKE
origine episcoporum, Lipsiae MDCCXXXIV.
diaconissis atque archidiaconis veteris ecc
dio commentati sunt: CASPAR ZIEGLI
conis et diaconissis veteris ecclesiae,
MDCLXXVIII. 4. ** IO. PHILIPP. OD
ris publici fecit dissertationem de *diaconis*
siae, Lipsiae MDCC. IO. PINIVS in *tract*
conissis: *** GEORG. HENRICVS GOET
dissertatio de *archidiaconis veteris*

ı et notis illustratum *Henrici Canisii* stu-

x menæis Græcorum erutum et in linguam ulam versum a *Maximo Margunio* atque edi- *Pinello*, Venetiis MDXXIX. 4. quod et ibidem nonnulli perhibens:

, litteris descriptum Venetiis MDXXXV. endario permixtum cum NICEPHORI ni *chronologia* edidit *Antonius Contius*, . 4.

ræcorum, iussu Blasii; siue Basilii iunio- is constantinopolitani, ante annum onscriptum: ad fidem codicis membrana- ro *Arcudio* latine redditum: a *Ferdinando* ditum; ** quod tamen sex tantum men- , ab initio septembris vsque ad finem fe- s *Henschenius* iuris publici fecit: *** ræcorum, iussu Basilii imperatoris græce tres partes diuisum, nunc primum græce emissum studio et opera *Annibalis Albani*, XVII. fol. * Pars prima complectitur obrem et nouembrem: secunda decem- ı ac februarium: tertia reliquos menses, ustum. Sunt alia menologia Græcorum precationum, quæ tacitus prætereo.

diuersa sunt *menæa* Græcorum, quæ va- uodecim menses totidemque volumina di- nt. Recensentur in eo omnes sancti or- dierum, qui illorum proprii sunt: addi- fficium ac plerumque vitæ resque gestæ arrantur, quemadmodum iam antea ob- en nec sancti solum; sed etiam alia me- ris his locum obtinent iidemque haud obscuro

. *antiquar. tom.* III. *part.* I. p. 409. editionis

belliana, quæ sunt in *Italiæ sacræ tomo* x. p. 243. m martii et sequentium *actor. sanctor.*
.CCXXXI. p. 145. BAVMGARTENII; *nachrich- ligen büchern volum.* VII. p. 526.

techizandis ritibus, Lipsiae MDCLXXXVIII. * KRAVSII commentatio de *catechetis primi*... Lipsiae MDCCIV. dissertatio mea de *apostolorum*... *catechetica*, Ienae MDCCXXVIII. **

XIII. de *litteris ecclesiasticis* veterum chri... FRANCISCI BERNARDINI FERRARII libri... *tiquo epistolarum ecclesiasticarum genere*, M... MDCXIII. 8. et cura *Geb. Theodor. Meieri*, ... MDCLXXVIII. 4. PHILIPPI PRIORII liber de... *nonicis*, Parisiis MDCLXXV. 8. IO. CASPAR. THOI... NII dissertatio de *litteris canonicis*, Vitemberg... IO. RVDOLPHI KIESLINGII liber *singul*... *primitiuae ecclesiae ope litterarum communicat*... *tio*, Lipsiae MDCCXLV. 4.

§. X.

Alii scriptores eos maxime ritus expli... ecclesiae latinae ac romanae sunt proprii, ... aetate ac recentiore. Videndum ex illis est, ... numerum harum ceremoniarum esse magnum... ipsas eam quoque prae se ferre conditionem... adfirmetur, plerasque dogmatibus falsis ac... nibus niti; hoc autem nomine veris sacris, ... ctissima religio nostra requirit, aduersari. ... tus in coetibus lutheranorum locum obtineant... tur, itidem enarratum fuit atque explanatum.

Media aetate multi ritus ecclesiae latinae ac rom... pretati sunt ac de officiis ecclesiasticis scripserunt... hispalensis, Beda, Alcuinus, Amalarius, Raba... rus, Walafridus Strabo, Regino prumiensis, I... tensis, Guil. Durandus atque alii; sed taceo de i... tis esse existimo, si recentiora tantum monument... morentur atque ad locum hunc referantur:

IO. STEPHANI DVRANTI libri tres de *ri*... *sia catholica*, Romae MDXCI. 8. Coloniae MDXCI...

* est in eiusdem *disputationibus academic.* p. 857.

** et in *miscellaneis* meis *sacris* p. 3.

duni MDCVI. 8. MDCLXXV. 4. Parisiis MDCXXIV. MDCXXXII. 8. Multæ editiones ac laudes operis huius testantur de existimatione non mediocri, quam id consequutum est. Ritus, qui illo præcipue explicantur, spectant ad templa eorumque vasa: ad missam ac horas canonicas. Fuerunt, qui adfirmarent, non DVRANTVM; sed PETRVM DANESIVM auctorem esse horum librorum, quos manuscriptos vna cum vniuersa Danesii bibliotheca ille emerit; * sed alii negarunt hoc ac caussam Duranti egerunt: **

BARTHOLOMAEI GAVANTI *thesaurus sacrorum rituum; seu commentaria in rubricas missalis et breuiarii romani*, qui tam multum se commendauit, vt sæpissime litteris descriptus fuerit. Primam lucem is adspexit sub titulo: *commentaria in rubricas missalis et breuiarii*, Romæ MDCXXVIII. fol. in quam quum emissus fuisset, iterum prodiit, ab ipso auctore locupletatus, cum inscriptione: *thesaurus sacrorum rituum*, Romæ MDCXXX. 4. duobus voluminibus ac postea Antuerpiæ MDCXLVI. 4. Lugduni MDCLXIX. ac MDCLXXXV. 4. Venetiis MDCLXXIII. MDCCXIII. 4. quas editiones sequutæ sunt plures aliæ. Nouissima atque optima illarum est, quæ cum additamentis *Caietani Mariæ Merati* in conspectum orbis eruditi venit Romæ MDCCXXXVI. 4. *** Exstat quoque: CLAVDII ARNAVD *thesauri sacrorum rituum Bartholomæi Gauanti epitome*, Lugduni MDCXLVII. 16. *

ANDR.

* MARTENE *præfation. tom.* I. et III. de *antiquis ecclesiæ ritibus*: auctor libelli, cuius titulus est: *dissertation sur l'auteur du liure* de ritibus ecclesiæ catholicæ, *attribué a Durant, pour seruir de reponse a ce, qui en a ete dans le iournal de Paris*, MDCCII. 8. qui contra Dupinium, defensorem Duranti, disputat: adde: *essais de litterature tom.* I. p. 44. BERNARDI *nouuelles de la republique des lettres*, MDCCIII. *februar.* p. 232.

** BALVZIVS *notis ad Cyprianum de opere et eleemosynis* p. 584. DVPINIVS *bibliothequ. des auteurs ecclesiastiqu. tom.* XVI. p. 119. *tom.* XIX. p. 258. confer: KOECHERI *bibliothec. theolog. symbolic.* p. 813.

*** *samlung von alten und neuen theologischen sachen*, 1738. p. 365.

* KOECHERI *bibliothec. theolog. symbolic.* p. 816.

dans l'eglise, cum RATRAMNI libro de *domini*, Amstelodami MDCCXVII. 8. * be lodami MDCCXXIII. 8.

MICHAEL. BAVLDRY *manuale sac rum*, *iuxta ritum romanæ ecclesiæ*, *in qu vsum omnium cathedralium*, *collegiatar seculariu et regularium ecclesiarum pertin tractantur*, Parisiis MDCXLVI. 4. Venetiis editio, vt titulus habet, est sexta, addit parte, loco ceremonialis episcopori

EDMVNDI MARTENE de *antiquis e collecti ex variis insigniorum ecclesiarum li sacramentariis*, *missalibus*, *breuiariis*, *ri nualibus*, *ordinariis*; *seu consuetudinarii tum editis*, *ex diuersis conciliorum dec statutis aliisque probatis auctoribus perm* prodiit primum Rothomagi MDCC. et M voluminibus: ** deinde ab ipso auctore vl auctum Antuerpiæ MDCCXXXVI. ac MDCC tomis. *** Eorum *primo* agitur de ritib firmationis, eucharistiæ, pœnitentiæ, e *secundo* de ritibus, ad sacramentum ordi

num MDCCXXIX. cum *Io. Francisci Buddei* cem voluminibus 4.* Priora octo volumina *um* in epitomen redegerunt *Blackamorius* et anglice euulgarunt, sub titulo: *ecclesiae pri-, or a summary of christian antiquities*, Lon-III. 8. duobus tomis. Priori praemissus est *is* pariter ac posteriori in fine addita *conciliorum generalium notitia.* ** Epitomen hanc t, vt BINGHAMVS adprobaret; vt grauiter deret. *** Opus ipsum Binghami tam egremerito inter libros, quibus antiquitates ecuersae enarratae sunt, principatum teneat, siue opiam atque adparatum; siue ad earum exnimum aduertere velimus. Commendat illud ordine, argumentis solidis; siue testimoniis, ontibus hausta ac diligenter adducta sunt, perie aliis virtutibus. Ac quamuis auctor, iis in Anglia pro episcoporum auctoritate puorum sententias veteris ecclesiae instituta trahat; moderationem, quum in his rebus versatur, quae corrigenda sunt, facile fieri potest emenat opus hoc tribus ac viginti libris, quorum mus exponit de christianis generatim, de dinominibus, distinctionibus et gradibus cate-, laicorum et clericorum: *secundo* de diuersis rdinibus in primitiua ecclesia: *tertio* de inferorum ordinibus in ecclesia primitiua: *quarto* et ordinatione clericorum et praecipuis ordialitatibus: *quinto* de priuilegiis, immunitaibus clericorum in ecclesia primitiua: *sexto* gibus ac regulis, quae ad munera, vitam et conuer-

retationis huius latinae suppeditatur in *actis erudito-* XX. p. 222. COLERI *auserlesen. theologisch. biblio-* . p. 214. II. p. 398. III. p. 541. 901. IV. p. 187. *ler samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*,

or. supplement. tom. X. p. 105.
voluminis X. *originum.*

uant les anciens auteurs et les monumens
eglises, Parisiis MDCCXVI. 8.**

LEODEGARII MAYERI *explicatio*
siasticarum, Tiguri MDCCXXXVII. 8. *** (
de ritibus missæ ac festorum dierum:

GEORGII RIPPELII *altertbum*, *v*
tung aller ceremonien, *gebräuchen und*
heiligen catholischen kirchen, ceter. A
MDCCXXVII. MDCCXXXVII. 8.* præter q
aliæ; ipse autem liber formam colloquii
ostendit cum paruum iudicium; tum m
nem auctoris:

ANGELI ROCCA *thesaurus pontific*
antiquitatum; *nec non rituum*, *praxium*
ceter. cuius editio secunda prodiit Roma
duobus tomis. Addi possunt: IO. BO
gicarum libri II. Parisiis MDCLXXII. 4. Col
ac cum notis, nouis accessionibus, differ
studio *Roberti Sala*, Augustæ Taurin. MDC
tomis:**

Ritus ecclesiæ lutheranæ diligenter perse
quis confert CASP. CALVOERIVS in op

n antiquitatum ecclesiasticarum, ex scriptoribus
eundemque commentatoribus compositum, quod
CONRADI SAMVEL. SCHVRZFLEISCHII
et quaestiones insigniores antiquitatum ecclesia-
libro eius manuscripto adiunxi, Lipsiae
8.*

'ND. IACOB. BAVMGARTENII *primae li-*
antiquitatum christianarum, in vsum schola-
lucta, Halae MDCCXLVII. 8.**

: MARIAE MAMACHII *origines et antiqui-*
ae, quarum tres tomi prodierunt Romae: pri-
.IX. secundus MDCCL. tertius MDCCLI. 4.***
ctor eo maxime consilio conficiendum susce-
iitatem ecclesiae romanae tueretur hancque in
et; aut aliis potius persuaderet, instituta ritus-
is sanctioris conuenire cum iis, quorum vsus
:teres christianos. In sententiam hanc quum
, fieri aliter non potuit, quin multa capita
:clesiasticae peruerse interpretaretur. Attamen
on est, ostendisse illum singularem industriam;
n veterum rerum sacrarum peritiam. Memo-
.ddo: IO. ANDREAE QVENSTEDII *anti-*
as et ecclesiasticas, Vitembergae MDCLXXXVIII.
quoniam in illis non solum veteris; sed etiam
iti primaeque ecclesiae christianae antiquitates
dcurato ac perspicue explicantur. Supra ea-
itionem feci.

iotitiam antiquitatum christianarum compara-
', inseruiunt etiam *lexica ecclesiastica*, ita con-
. illis non solum voces, earum origines, signi-
ficatio-

* *r. supplement. tom.* X. p. 369. *samlung von alten vnd*
eben sachen, 1734. p. 292.

** *von den neuesten theologischen büchern, volum.* VI. p. 198.
olog. bibliothec, volum. I. p. 668.

*** *theolog. bibliotb. volum.* VII. p. 243. *acta eruditorum*
. 187.

ac Venetiis MDCCXXX. fol. quæ vtra
prior, rara eſt. Dignitatem non me
conciliauit auctorque de ea hiſtoriæ ec
de Græcorum ritibus ſacris exponendu
tus eſt. Singularem diligentiam prob
editos ac manuſcriptos conquiſiuit: o
mulas atque ordines recenſuit: diſcrep
git: gloſſarium, notas eruditas atque
ornaret, addidit:*

LEONIS ALLATII varia ſcripta
interſtitiis, *in collatione ordinum etiam*
dis, Romæ MDCXXXVIII. 8. de *libris e*
diſſertationes duæ, *quarum vna diuino*
res vſitatioresque libri percenſentur; *al*
tecoſtarium et paracletice examinantur, I
de *templis Græcorum recentioribus*: *de*
teris et de Græcorum hodie quorundam
niæ MDCXLV. 8. de *eccleſia occidentali*
petua conſenſione libri tres, cum diſſe

merckwürdigen büchern volum. III. p. 357.
log. bibliothec tom. II. p. 144. VOGTII

IV. 4. quod quidem magno volumine constat; mul-
a in eo prætermissa; nec omnia iusto delectu atque
tradita sunt:

, ERDMANN. MIRI *lexicon antiquitatum ecclesiasti-*
Budissæ MDCCXVII. 8. Nec pauca suppeditat, quæ
historiæ ecclesiasticæ parte vtilitatem præbent, CA-
DV FRESNE in vtroque *glossario* et *latinitatis*;
tatis mediæ. Plures etiam ritus ecclesiastici ab iis
i sunt, qui *miscellanea*, *obseruationes*, *aduersaria* si-
e scripta sine certo ordine composuerunt ac singu-
ntiquitatis ecclesiasticæ argumenta persequuti sunt.
huius sunt: GABRIELIS ALBASPINAEI *obseruationes*
icæ: CONRADI RITTERSHVSII *sacræ lectiones:* *
ICI DE LA CERDA *aduersaria sacra:* MATTHAEI
QVANI *aduersaria sacra:* ** TOBIAE PFANNERI
iones ecclesiasticæ *** et alia huiusmodi monimenta.
re simul iuuabit virorum doctorum notas ac com-
os, quibus antiquiores christianorum doctores ac
s illustrarunt, vti sunt: IACOBI PAMELII,
ISCI FEVARDENTII, HENRICI VALESII,
ONIS DVCAEI, DIONYSII PETAVII, IACOBI
DI, IO. BAPTISTAE COTELERII, IO. ER-
GRABII, THOMAE MILLES atque aliorum. *
ico hoc alienæ sunt variorum dissertationes, con-
editæ, quibus itidem de ritibus, institutis rebus-
rum christianorum expositum est. Spectant huc:
ERNESTI TENTZELII *exercitationes selectæ*, *in*
tes distributæ, Lipsiæ MDCXCII. 4. ** HENRICI
LI *dissertationes Cyprianicæ* atque in *Irenæum*,
a supra recensui: IVSTI HENNINGI BOEH-
Vv 2 MERI

ii *histor. bibliothec. part.* VI. p. 190.
ditor. MDCLXXXVIII. p. 444.
MDCXCIV. p. 167. MDCXCV. p. 421.
r de illis: BOSII *introductio in notitiam scriptorum eccle*
p. 138. ITTIGII *schediasma de auctoribus, qui de scripto*
siasticis egerunt, p. 151.
ditor. MDCXCII. p. 539. TENTZELII *monatliche unterre-*
592. p. 285. FABRICII *histor. bibliothec. part.* V. p. 311.

tariis sacris de expositione et illustration *rii*, Coloniæ MDXCIX. fol. tomis quat de breuiariis, missalibus atque aliis Obtinet *bibliotheca* hæc locum inter sc pauca exempla eius litteris descripta fu

Libri ecclesiastici adpellantur quoque niam autem vox *liturgia* duplicem sig atque vsurpatur cum generatim de cul bus; tum speciatim de sacræ cœnæ mitur illa sententia latiore, quando lib tur *liturgici*. Sunt libri illi vel *occid* *lis* ecclesiæ. Illorum, qui ad ecclesiar nent, ea est diuersitas, vt alii propri alii protestantium. Librorum ecclesia ritate valent apud *pontificios*; siue in e ria sunt genera locumque in illis habe *salia*, *ceremonialia*, *pontificalia*, *ritua* *dictionalia*, *processionalia* aliaque. Pr coniunctim; vel separatim. Scripta certis voluminibus comprehensa, exhib

MELCHIOR. HITTORPII opus, *de diuinis catholicæ ecclesiæ officiis ac n*

rum aliquot ecclesiæ patrum ac scriptorum libri, Coloniæ
LXVIII. fol. quo continentur: ordo romanus, libri Isi-
i hispalensis, Alcuini, Amalarii, Rabani Mauri, Wala-
i Strabonis, Bernonis, Micrologus; item scripta Ioannis
leberti, Radulphi de Riuo, cum breui missæ expositio-
Sylloge hæc postea aucta ac denuo litteris descripta
Romæ MDXCI. ac Parisiis MDCX. fol. Accesserunt: li-
Petri Damiani, Ruperti tuitiensis, Petri cluniacensis,
norii augustodunensis, Hugonis de sancto Victore: *

IACOBI PAMELII *liturgica latinorum*, Coloniæ
CLXXI. 4. duobus tomis, quorum prior, vti titulus ha-
, complectitur ritum sacrificii missæ, a domino nostro
christo eiusque apostolis ac aliis vetustioribus latinæ ec-
æ patribus obseruatum, cum ambrosianis missa,
ectis, præfationibus ac missà mosarabe, olim in Hispa-
vsitata: posterior Hieronymi comitem; siue lectiona-
, Gregorii papæ antiphonarium et eiusdem ac Gri-
i et Alcuini sacramentorum libros, e quibus vetus or-
missæ romanæ concinnatus est, cum vetustissimis quibus-
præfationibus: **

IO. MABILLONII *antiqui libri rituales sanctæ romanæ
siæ, cum commentario præuio in ordinem romanum.* ***

IOSEPHI MAR. CARI *responsorialia et antiphonaria
anæ ecclesiæ, a sancto Gregorio magno disposita. Acce-
appendix, varia continens monimenta vetera ad anti-
as, responsoria ecclesiasticosque cursus pertinentia. Ex
scriptis codicibus nunc primum prodeunt scholiisque ex-
tur*, Romæ MDCLXXXVI. 8. * Eiusdem: *antiqui li-
missarum romanæ ecclesiæ, id est, antiphonarius sancti
gorii papæ, Comes ab Albino ex Caroli magni præcepto*

 emen-

tigii *tractat. de bibliothecis et catenis patrum* p. 636; KOE-
RI *bibliothec. theologiæ symbolicæ* p. 706. adde LATINI *biblio-
am sacram et profanam* p. 119. vbi inueniuntur variæ lectiones,
madversiones et correctiones in scripta, quæ Hittorpius col-

cheri *bibliothec. theolog. symbol.* p. 717.
plectitur eos *musei italici tomus* II.
... *eruditor. supplement. tom.* I. p. 488.

tustissimi romanæ ecclesiæ rituales libri, Ve
fol. duobus tomis. ** His duo similia
possunt, quorum alterum est:

CHRISTIANI GODOFREDI I
scriptorum ac monimentorum, *partim ra*
ineditorum, *collectio*, duobus tomis, q
publicæ expositus est Lipsiæ MDCCXXX
MDCCXXXIII. 4. *** id quod opus eam
cum hunc refero, quoniam varia mor
rerum liturgicarum vtiliter legenda, in
In eo enim inuenimus: *excerpta* ex PA
SIS *diario curiæ romanæ:* LVCAE HO
pontificale romanum: *librum diurnum*
cum: libros tres *rituum ecclesiasticorum*:
moniarum, de quibus duobus posterio
pluribus exponam. Alterum est:

IO. GERHARDI MEVSCHENII
hoc iuris publici fecit: *ceremonialia elec*
nis pontificis romani, Francofurti MDCC

---

* *acta erudītor.* MDCXCII. p. 477. TENTZEL
dung. 1691. p. 605.

nbergæ MDLXXXV. dissertatio mea de *stolica*, Ienæ MDCCXXXVII. *
veterum christianorum: IOSEPHI VI-*ruationum ecclesiasticarum volumen pri-quis baptismi ritibus ac ceremoniis*, Me-. Parisiis MDCXVIII. 8.*** IO. MVSAEI *us primitiuæ ecclesiæ baptismalibus*, Ienæ HARDI THEODOR. MEIERI liber de *clesiæ nascentis christianorum initiamentis*, .4. IOACHIMI HILDEBRANDI *ri-teris*, a *Io. Andrea Schmidio* editum, CIX. et iterum MDCCXI. 4. Addi pos-CKII dissertatio de *fideiussoribus in ec-*bergæ MDCCIV. GER. VAN MASTRICHT *ceptoribus infantum ex baptismo, co-et abusu*, Duisburgi MDCLXX. 8. ac XXVII. 4. ISAACI IVNDTII commen-*um baptismalium origine*, Argentorati um IO. HENRIC. WEDDERKAMPII *is veterum*, Helmstadii MDCCIII. 8. *
na veterum christianorum: HENRICI *institutis et ritibus veterum christianorum ristiam*, Helmstadii MDCLXXI. 4.** IO. NSTEDII dissertatio de *sacra eucha-ris*, Vitembergæ MDCLXXX. IOACHI-DI *rituale eucharistiæ veteris ecclesiæ*, II. MDCCXVII. cura *Io. Andr. Schmidii*, es consuli possunt: IOSEPHVS VICE-*is missæ ritibus et adparatu*, Mediolani VI. 4. DAVID BLONDELLVS de *eucha-*

neis *sacris* p. 34.
nina harum *obseruationum*, Mediolani ab an-d annum MDCXVIII. edita.
. *bibliothec. part.* VI. p. 195.
DCCVI. *nouembr.* p. 1029. FABRICII *histor.* ..527. *nachricht von den büchern in der stolit-m.* II. p. 375. *vnschuldige nachrichten*, 1707.
bibliothec. part. V. p. 364.

nem codicis sacri frequentiorem introduc-
tum atque illustratum id est a IO.
LASIO in *commentario historico in roman*
quo simul aliarum singularium ecclesiarum; pr
uiarii parisiensis ritus explicantur, qui prim
risiis MDCCXXVII. deinde latino Venetiis M
in lucem emissus est. Praeter romanum br
alia ad vsum certorum locorum ecclesiaru
atque edita sunt. Exstant breuiaria: *ambien*
aurelianense, *carnotense*, *coloniense*, *granat*
remense, *rothomagense*, *suessionense* et plura
singulari commemoratione, quum nimis l
abstineo; quaedam autem addo de breuia
ligiosorum. Qui vti varii sunt atque instit
differunt; ita diuersa quoque ratio est horu
Prodiit breuiarium *benedictinorum*, Paulli V
auctoritate, Parisiis MDCXLV. 8. *carmelit*
MDXLII. fol. MDLXXIX. 8. *carthusianorum*, P
Papiae MDLX. 8. Lugduni, MDLXXXVII. 8
Parisiis MDXXXIV. 12. MDLXXXI. 4. MDCXVII
Parisiis MDLXXXIV. 8. duobus voluminibus

* plura ad historiam litterariam breuiarii huius

studio *Claudii de Vert*, Parisiis MDCLXXXVI. 8. *dominicanorum*, Venetiis MDLVI. 8. Romae MDCXI. 8. *franciscanorum*, Moguntiae MDCLXXVI. 8. *praemonstratense*, Parisiis MDXCVIII. MDCVIII. 8. duobus voluminibus. Reliqua generis huius breuiaria silentio praetermitto. *

II. *Missalia*,

id est, libri ecclesiastici, qui ritus missarum complectuntur ac rationem monstrant, eas per integrum annum celebrandi. Inter illa per auctoritatem atque existimationem, quam conciliauit sibi, *missale romanum* principatum tenet. Auspiciis romani pontificis Pii V. ab *Aegidio Fuscario*, *Leonardo Marino* ac *Francisco Forero* quum id emendatum ac Romae MDLXX. in primam lucem emissum fuisset, iterum atque iterum illud perpoliendum curarunt Clemens VIII. atque Vrbanus VIII. hancque ob caussam missale hoc inscriptum est: *missale romanum, ex decreto sacrosancti concilii tridentini restitutum, Pii V. pontificis maximi iussu editum et Clementis VIII. primum, nunc denuo Vrbani papae VIII. auctoritate recognitum.* Prodiit Romae MDCIX. MDCXXI. MDCCXIV. Venetiis MDCXXVII. Patauii MDCCVI. Parisiis MDCV. MDCXXV. MDCLIII. Antuerpiae MDCXLV. MDCCII. quae est splendida editio: Coloniae MDCXLIX. MDCC. Praeter has editiones, tot aliae exstant, vt minus sint enumerandae. ** Conuersum id fuit in sermonem germanicum, slauonicum, gallicum. *** Quae lucem viderunt, reliqua missalia sunt itidem vel certorum locorum atque ecclesiarum; vel singularium ordinum religiosorum. Ad missalia prioris generis pertinent: *missale ambianense*, *andegauense*, *aurelianense*, *burdegalense*, *carnotense*, *lugdunense*, *meldense*, *moguntinum*, *monasteriense*, *pari-*

* notitia vberior horum breuiariorum sumenda est: ex SIBBERN *schediasmate de libris latinorum ecclesiasticis* p. 26. FABRICII *bibliotheca latina mediae et infimae aetatis volum.* I. p. 748. LIPENII *bibliothec. theol. part.* I. p. 184. HENDREICHII *pandect. brandenburg.* p. 727. ex catalogis *bibliothecarum tellerianae* et *bodleianae*.

** multae earum memorantur a LIPENIO *biblioth. theolog. part.* II. p. 306. ac KOECHERO *bibliothec. theol. symbol.* p. 780.

*** copiose ac diligenter de missali hoc disseri *citato libro* p. 768.

parisiense, *pictauiense*, *remense*, *toletanum*, *turonense* atque alia. *

III. *Ceremonialia*,

ad quorum classem praecipue pertinent: *rituum ecclesiasticorum; siue sacrarum ceremoniarum romanae ecclesiae libri tres.* Saepius quidem illi descripti sunt atque in lucem prodierunt: Romae MDXVI. fol.** Venetiis MDXVI. fol. *** Florentiae MDXXI. Romae MDLX. fol.* Coloniae MDLVII. 8. MDLXXII. 8. Venetiis MDLXXIII.** MDLXXXII. 4.*** MDCXVI. attamen locum obtinuerunt inter scripta rariora, maxime duae priores editiones, a me adductae. Quae et caussa fuit, cur *Christ. Godofredus Hoffmannus* curaret, vt ceremoniale hoc iterum iuris publici fieret atque ad maiorem vsum transferretur. * Auctorem illius neque esse PARIDEM DE CRASSIS; neque CHRISTOPHORVM MARCELLVM, sub cuius nomine id in lucem exiit; sed AVGVSTINVM PATRICIVM PICCOLOMINEVM, eruditi viri argumentis, quae ad probandum valent, demonstrarunt. Liber eius *primus* ad publicum romanae ecclesiae ac curiae statum pertinet ac de electione, ordinatione, consecratione, inauguratione et coronatione pontificis romani pariter ac imperatoris atque imperatricis; item de canonisatione sanctorum, variis benedictionibus, creatione cardinalium ceter. exponit. *Secundus* ad religionem spectat atque ostendit, quo ritu pontifex maximus in sacris vtatur, ac *tertius* describit inprimis reueren-

* vide SIBBERN *schediasmate de libris latinor. eccles.* p. 104. LIPENIVM *bibliothec. theolog. part.* II. p. 306. vna cum *bibliotheca telleriana.*

** de prima editione hac videantur: DE LVDEWIG *reliqu. manuscript. omnis aeui tom.* VI. p. 368. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1728. p. 438.

*** recensent editionem hanc: SCHELHORNIVS *amoenitat. litterar. tom.* III. p. 145. HOFFMANNVS *nou. scriptor. collection. tom.* I. p. 375.

* BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern, volum.* I. p. 439.

** SINCERI *nachrichten von alten vnd raren büchern tom.* I. p. 276.

*** KOECHERI *bibliothec. theolog. symbolic.* p. 784.

* in *nouae scriptorum collectionis tomo* II. p. 269.

ḳ. editæ,* quibus auctor de forma et diſtributione n, quarto præſertim ſeculo: de forma iudiciorum orum: de antiqua infligendæ excommunicationis de primatu pontificis romani non irreformabili: n generalis ſupra romanum pontificem auctorita- ationibus, cur pontifex; aut eccleſia nullam ha- ges eorumque bona auctoritatem directam; vel ı, exponit, eo modo, vt egregium ſe præbeat ritatis contra ſacrorum ſuorum ſocios. Merito et mentionem facio. IO. RVDOLPH. KIESLINGII libri de *diſciplina clericorum, ex epiſtolis eccle- ſpicua*, Noribergæ MDCCLX. 8. qui vti in duas iſus eſt; ita priore diſciplina virorum ordinis ſa- tiquiore ciuitate chriſtiana adhibita, explanatur

Referri et huc ea debent, quæ de communio- c peregrina; ſiue pœna quadam clericorum, ſcri- te diſputata ab HENRICO RIXNERO libro de *regrina communione*, cum *diſcurſu de communio- ctificatorum*, Helmſtadii MDCLXXII. 4.** PHI- o. TILEMANNO dicto SCHENCK diſſertatione *nione peregrina:**** IACOBO HENRICO BOR- i edidit *commentationem de communione peregrina, ricorum cenſura*, Lipſiæ MDCCXLII. 4.*

ordinibus eccleſiaſticis veterum chriſtianorum, res fuiſſe quum conſtat, *epiſcoporum*, *presbytero- iaconorum*, de epiſcopis ac presbyteris multa ab ris in ſingularibus commentariis tradita ſunt: ma- orum dignitate ac iuribus, poſtquam de quæſtio- . tempore apoſtolorum eadem vtrorumque fuerit ; an epiſcopi exſtiterint presbyteris ſuperiores? inprimis, diſputari cœptum eſt. Exierunt in lu- ENRIC. HAMMONDI *diſſertationes quatuor*, *qui- iatus iura ex ſacra ſcriptura et prima antiquitate adſtruun-*

ıı *hiſtor. bibliothec. part.* IV. p. 189.

art. V. p. 366.

eſt eiusdem *commentario*, antea a me memorato, in *epi- le.*

litor. MDCCXLIII. p. 667.

Romæ MCCCCLXXXV. ibidem MCCCCLX
MDXI. fol. Post Patricium sub Leone X
lanus ad pontificale hoc eam operam
geret ac perpoliret, ac quum ille labore
fet, liber ipse Venetiis MDXX. Lugdun
spectum publicum venit. Ad emendatio
aliæ cura pontificum romanorum cum C
auspiciis pontificale prodiit MDXCV. tu
curauit, vt id, denuo recognitum, in
fieret, MDCXLIV. Editionem hanc sequ
titulo: *pontificale romanum Clementis V*
denuo Vrbani VIII. auctoritate recog
MDCLXV. 8. Coloniæ MDCLXXXII. 8. An
Romæ MDCXXVI. fol. * Quodam mo
adsignare possum: DOMINICI GEORG
gia romani pontificis in solenni celebratio
tomus primus lucem adspexit Romæ MI
cundus autem ibidem MDCXLIII. 4. **
cœnæ cælestis exponitur, quando sacra
peragit.

V. *Ritualia*,

inter libros ecclesiæ romanæ liturgicos
locum etiam habet rituale romanum, q

mutationibus ac vicissitudinibus obnoxium fuit, mirum non est, id variam formam præ se habere ac diuersa exstare ritualia. Sæpe illud in lucem exiit, postquam cura pontificis Paulli quinti emendatum erat, proditque Lugduni MDCXVIII. Coloniæ MDCXX. 8. Antuerpiæ MDCXXV. 4. MDCLII. 8. MDCLXIX. MDCLXXXVIII. Vrbini MDCCXXVI. Exstat etiam interpretatio gallica, sub titulo: *rituel romain du pape Paul V.* Lugduni MDCXL. 8. Parisiis MDCLXVII. 4. Complectitur liber hic præcepta formulasque eorum, quæ ministri sacri ordinis in omni muneris parte præstare ac peragere debeant. Prodiit illius epitome, inscripta: *rituale romanum, contractum in vsum sacerdotum, ad remota loca excurrentium*, Antuerpiæ MDCLIII. et alia, cuius titulus est: *ordo baptizandi aliaque sacramenta administrandi et officia quædam ecclesiastica rite peragendi, ex rituali romano, iussu Paulli quinti edito, extractus, pro Anglia, Hibernia et Scotia.* Eorum ritualium, quæ in vsum certorum locorum atque ecclesiarum composita sunt, non exiguus numerus est. In lucem exiit rituale *ambianense, andegauense, aurelianense, bituricense, catalaunense, cenomanense, claromontanum, parisiense, remense, rupellense, tholosanum, trecense, tullense*; præter hæc autem sunt alia, de quibus taceo. *

VI. *Pastoralia*,

quæ itidem sacerdotibus officia horumque ritus ac formulas ita præscribunt, vt a ritualibus non multum discrepent. Conscripta illa sunt vel publico homine; vel studio priuati hominis: modo ad communem; modo ad singularem prouinciæ ac diœceseos cuiusdam vsum. Sufficiat, quædam horum pastoralium eaque vtriusque generis adduxisse. Sunt illa: *pastorale, canones et ritus ecclesiasticos, qui ad sacramentorum administrationem aliaque pastoralia officia rite obeunda pertinent, complectens*, Antuerpiæ MDLXXXIX. 4. iterum

* KOECHERI *bibliothec. theolog. symbolic.* p. 798. SIBBERN *schediasma de libris latinor. ecclesiast.* p. 132. FABRICII *histor. bibliothec. part.* VI. p. 225. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern volum.* I. p. 444.

iterum auctum, ibidem MDCVII. 4. *pastorale, ad vsum romanum adcommodatum, canones et ritus ecclesiasticos, qui ad sacramentorum administrationem aliaque pastoralia officia in variis diœcesibus rite obeunda pertinent, complectens*, Ingolstadii MDCXXIX. 4. *pastorale ecclesiæ ruræmundensis*, a *Henric. Cuyckio* editum, Coloniæ MDXCIX. 4. *pastorale, ad vsum romanum adcommodatum, pro prouincia salisburgensi*, Ingolstadii MDCXXVII. 4. *pastorale romanum pro vsu diœceseos osnabrugensis*, Osnabrugæ MDCXXIX. 4. *pastorale ecclesiæ, siue diœcesis gandauensis*, Gandaui MDCXL. 8.*

Hactenus de libris ecclesiasticis; siue liturgicis pontificiorum vniuersalibus ac communibus. Pergo ad eos, qui *particulares* sunt et ad certas regiones terrasque spectant. Rem liturgicam *Hispaniæ*, maxime antiquiorem illustrant:

IO. PINII *tractatus historico-chronologicus de liturgia antiqua hispanica, gothica, isidoriana, mozarabica, toletana, mixta*, Antuerpiæ MDCCXXIX. fol. **

IO. PINII *liturgia mozarabica, tractatus historico-chronologicus de liturgia antiqua hispanica, gothica, isidoriana, mozarabica, toletana, mixta*, ceter. Romæ MDCCXL. fol.***

Liturgia antiqua hispanica, gothica, isidoriana, mozarabica, toletana, mixta, illustrata, adiectis vetustis monimentis cum additionibus, scholiis et variantibus lectionibus, ad vetustissimorum codicum fidem exactis, Romæ MDCCXLVI. fol. duobus tomis,* quod splendidum quidem; non nouum autem opus est. Liturgia enim, quæ illo continetur, iam a *Iosepho Maria Thomasio* edita fuit quumque inter huius scripta, coniunctim sex voluminibus in lucem emissa, locum haberet, separatim in conspectum orbis eruditi venit, vt vsus

* KOECHERI *bibliothec. theolog. symbolic.* p. 802. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern*, *volum.* I. p. 446.

** *memoires de Treuoux* MDCCXXXI *iul.* p. 1119. præmissus est tractatus hic *actis sanctorum antuerpiens. iul. tomo* VI. p. I.

*** *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1748. p. 566. KRAFTII *theolog. bibliothec*, *volum.* II. p. 525.

* *acta eruditor.* MDCCLII. p. 145. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern*, *volum.* V. p. 508. KRAFTII *theolog. bibliothec volum.* VI. p. 74.

. MDCLXXV. 4. Parisiis MDCXXIV. MDCXXXII. 8.
ies ac laudes operis huius testantur de existi-
mediocri, quam id consequutum est. Ritus,
oue explicantur, spectant ad templa eorum-
missam ac horas canonicas. Fuerunt, qui
non DVRANTVM; sed PETRVM DANESIVM
horum librorum, quos manuscriptos vna
Danesii bibliotheca ille emerit; * sed alii ne-
caussam Duranti egerunt: **
:OMAEI GAVANTI *thesaurus sacrorum ri-*
ommentaria in rubricas missalis et breuiarii
am multum se commendauit, vt saepissime lit-
; fuerit. Primam lucem is adspexit sub titu-
aria in rubricas missalis et breuiarii, Romae
l. in quam quum emissus fuisset, iterum pro-
uctore locupletatus, cum inscriptione: *the-*
m rituum, Romae MDCXXX. 4. duobus volu-
ostea Antuerpiae MDCXLVI. 4. Lugduni
: MDCLXXXV. 4. Venetiis MDCLXXIII.
quas editiones sequutae sunt plures aliae. No-
optima illarum est, quae cum additamentis
iae Merati in conspectum orbis eruditi venit
KXXVI. 4. *** Exstat quoque: CLAVDII
besauri sacrorum rituum Bartholomaei Gauanti
.uni MDCXLVII. 16.*

ANDR.

'*aefation. tom.* I. et III. de *antiquis ecclesiae ritibus*
cuius titulus est: *dissertation sur l'auteur du liure*
:siae catholicae, *attribué a Durant, pour seruir de*
ui en a ete dans le iournal de Paris, MDCCII. 8.
pinium, defensorem Duranti, disputat: adde: *essais*
om. I. p. 44. BERNARDI *nouuelles de la republique*
CCIIJ. *februar.* p. 232.

otis ad Cyprianum de opere et eleemosynis p. 584.
liotbequ. des auteurs ecclesiastiqu. tom. XVI. p. 119.
8. confer: KOECHERI *bibliothec. theolog. symbolic.*

alten und neuen theologischen sachen, 1738. p. 365.
ibliothec. theolog. symbolic. p. 816.

uitatis lege discedam; qui autem cupidi
harum ordinationum sibi acquirendi, s
commendo: HERMANNI CASPAR. I
thecam agendorum, *bestehend aus einem*
logo derer kirchenordnungen , *agende*
schriften, *welche Christian Iulius Bokelm*
lae MDCCXXVI. 4. ** qui non solum cop
dictorum agendorum, litterarum formis
hibet; verum etiam in additis notis hist
strat. Antequam *bibliotheca* hæc emitter
syllabus agendorum, quæ Bokelmannus
tus est cum IO. ANDR. SCHMIDII di
dis; siue ordinationibus ecclesiasticis, Helm
tum vberior IO. KAHLERI disquisitioni
dinationum ecclesiasticarum, præside illo
manno Caspare Kœnigio defensæ, Rintelii
tulo: *adparatus agendorum ecclesiasticorum*
centiorum, *quæ hodie in Christiani Iulii*
theca conspiciuntur, idemque adparatus
prodiit. ***

---

* *acta eruditor*. MDCCXIX. p. 207.

s: de benedictionibus: de disciplina; siue pœna
ı, ac *tertio* exhibetur *tractatus de antiqua eccle-*
æ in diuinis celebrandis officiis, quem MARTENE
euulgauerat, Lugduni MDCCVI. 4. * Accessit
rtus, Antuerpiæ MDCCXXXVIII. fol. qui com-
usdem libros de *antiquis monachorum ritibus*,
duni MDCXC. 4. editos nuncque ipsius auctoris
is accessionibus auctos. Opus hoc inter reliqua
huius scripta dignitate atque vtilitate eminet ac
tur principatum:

RI ANDR. BOCQVILLOTI liber inscriptus:
rique de la liturgie sacrée, Parisiis MDCCI. **
proprius locus adsignari debet inter scripta li-
ricte sic dicta, de sacra cœna nimirum eiusque
tione:

DII DE VERT *explication simple, litterale et
des ceremonies de l'eglise*, quatuor tomis, quo-
us prodiit Parisiis MDCCVI. secundus MDCCVIII.
quartus MDCCXIII. 8.*** Liber est laude ac le-
nus. Statuit auctor, ritus ecclesiæ romanæ non
re ad sententias mysticas, quemadmodum multi
xistimant; sed litteralem, physicam atque histo-
ım interpretationem instituendam esse. Opposi-
liber tituli huius: *du veritable esprit de l'eglise
e de ses ceremonies, ou refutation du traité de
'e de Vert, intitulé: explication simple*, ceter.
)CCXV. 12. * sine auctoris nomine; qui autem
EPHVS LANGVETVS esse perhibetur. Re-
c post mortem de Vert lucem vidit. Quum is
quoque

sauans MDCCVI. *ianuar*. p. 49.
i huius sint argumenta, enarrat DVPINIVS *biblio-
ıuteurs ecclesiastiques tom*. XIX. p. 349.
s de Treuoux MDCCVI. *augusti*. p. 13. 53. MDCCVIII.
9. MDCCXV. *decembr*. p. 2257. *iournal des sauans
nouembr*. p. 1053. MDCCVIII. *ianuar*. p. 96. MDCCXIII.
629. *vnschuldige nachrichten*, 1709. p. 41.
s Treuoux MDCCXV. *decembr*. p. 2270.

CLAVDII DE SAINCTES *liturgiae; siue* i *ctorum patrum: Iacobi apostoli, Basilii, Ioan sostomi: de ritu missae et eucharistia, ex libris Di pagitae, Iustini martyris, Gregorii nysseni, Ioanni ni, Nicolai methonensis, Samonae, Gazae archiepi mani, archiepiscopi constantinopolitani, Nicolai Cab mi monachi, Bessarionis*, Antuerpiae MDLXII. 8.*

Collectio praecipuarum liturgiarum ecclesiae christi lebratione sacrae eucharistiae vsitatarum, inprimi videlicet clementinae, qualis exstat in constitutionib cis, liturgiarum Iacobi, Marci, Chrysostomi, (Ba a diuersis auctoribus anglice versarum. Accedit de illarum vtilitate et auctoritate, in qua simul larum corruptiones et interpretationes notantur THOMA BRETT, anglice, Londini MDCCXX. 8. libri occasionem quidem praebuit controuersia, ap de ritibus quibusdam sacrae caenae orta; referri ta potest ad ordinem scriptorum liturgicorum, maxi siae graecae:

Officium dominicae passionis, feria sexta parasce hebdomadae, secundum ritum Graecorum, nunc pri editum cura et studio IOSEPHI MARIAE CARI MDCXCV. 8.

Officium quadragesimale recognitum et castigatum praestantissimi codicis barberini, in latinum sermonem atque diatribis illustratum cura et labore ANGELI QVIRINI, cuius tomus primus lucem vidi MDCCXXI. 4. Diatribis, quae accesserunt, exp ecclesiasticorum officiorum apud Graecos antiqu hymnis quadragesimalibus Graecorum eorumque au de aliis canticis quadragesimalibus Graecorum: de ca publicani et pharisaei: de dominica filii prodigi

METROPHANIS CRITOPVLI *epistola de vo busdam liturgicis*, scripta MDCXX. quae in lucem autographo, cum latina interpretatione, V MDCCXL. 4.

---

* KOECHERI *bibliothec. theolog. symbolic.* p. 699.

** *acta eruditor.* MDCCXXII. p. 333.

Exſtant quoque ſingulares libri eccleſiaſtici ac rituales thiopum, Coptitarum, Armenorum, Maronitarum atque rum, vti ſunt:

Modus baptizandi et preces eccleſiæ Aethiopum, *cum orationibus in ſacramentis baptiſmi et confirmationis*, ex æthioo ſermone in latinum conuerſus, Romæ MDXLIX.

Miſſa, qua Aethiopes communiter vtuntur, quæ etiam canon iuerſalis adpellatur, item ordo benedictionis puerperæ ſecunm vſum Aethiopum, ordo baptiſmi et confirmationis: *

SEVERI, alexandrini quondam patriarchæ, de *ritibus ptiſmi et ſacræ ſynaxis, apud ſyros chriſtianos receptis, li-*, primum in lucem editus ſyriace ac latine a *Guidone bricio Bolderiano*, Antuerpiæ MDLXXII. 4.

Rituale eccleſiæ ægyptiacæ; ſiue Cophtitarum, ex lingua ta et arabica translatum ab *Athanaſio Kirchero*: **

Ordo miſſæ *Armenorum*, cum interpretatione latina CXLII. 4.

Miſſale chaldaicum iuxta ritum eccleſiæ nationis Maronium, Romæ MDXCIV. fol. *officium ſimplex ſeptem dierum domadæ ad vſum eccleſiæ Maronitarum*, chaldaice, Romæ CXXIV. fol.

In vtriuſque eccleſiæ, græcæ et latinæ, rebus liturgicis illuſtrandis IO. GRANCOLASIVS ſtudia ſua ita colauit, vt non ſolum ſingularem induſtriam; ſed etiam dinonem omnibus, qui harum litterarum periti ſunt, tum probaret. Iuris publici ille fecit: *le traité des litgies, ou la maniere, dont on a dit la meſſe dans chaque dans les egliſes d'orient et d'occident*, Pariſiis MDCXCVII. *cien ſacramentaire de l'egliſe, ou la maniere, dont on iniſtroit les ſacremens chez les Grecs et chez les Latins, les reglemens des conciles des dernieres ſiecles ſur les tiques, les prieres et les ceremonies de l'egliſe*, Pariſiis CXCIX. *traité de la meſſe et l'office diuin, ou l'on trouue explication litterale des anciennes pratiques et des ceres de l'egliſe*, ceter. Pariſiis MDCCXIII. 12. Libris his auctor

bibliotheca maxima patrum edit. Lugdun. *tom.* XXVII. p. 626.

ter ALLATII *ſymmict. libr.* I. p. 236.

auctor non solum recenset veteres liturgias; sed
etiam fontes earum, quae perierunt, atque exponit
giis Arabum, Syrorum, Aethiopum, Indorum,
rum; de vetustissima missa hispanica deque missa
gallicana, flaciana, anglicana, germanica,
antiquiore romana, gelasiana, gregoriana.* Re
huc potest: *codex liturgicus ecclesiae vniuersae, in XI
distributus, in quo continentur libri rituales, missa
tificales, officia, diptycha,* ceter. *ecclesiarum*
orientis, quem IOSEPH. ALOYSIVS ASSEMANI
mus edidit: ad manuscriptos codices vaticanos
castigauit, recensuit, latine vertit, praefationibus
mentariis et variantibus lectionibus illustrauit,
mus primus lucem adspexit Romae MDCCXLIX. 4.**

Iam enarrata scripta spectant ad ritus christianos
clesiasticos; antequam autem finem commemorati
ius faciam, adiungo illis opus de ceremoniis sacris
gentium, quod titulo hoc in lucem prodiit: *cere
coutumes religieuses de tous les peuples du monde,
tées par des figures, dessinées de la main de Ber
auec vne explication historique et quelques disser
rieuses*, Amstelodami ab anno MDCCXXIII. fol.***
rum cura *Banieri* ac *Mascrieri*, inscriptum: *histoire
rale des ceremonies, mœurs et coutumes religieuses
les peuples du monde*, Parisiis MDCCXLI. fol. septem
Praefert id splendidam faciem formamque; sed
rerum eruditarum atque vtilium adparatum
ordine dispositum est, vt primum illa, quae ad

* confer: DVPIN *bibliotheq. des auteurs ecclesiastiques*
p. 292.

** *iournal des sauans* MDCCL. *decembr.* p. 435. KRAFTII
bibliothec, volum. VIII. p. 36.

*** *acta erud tor.* MDCCXXXVIII. p. 337. MDCCXXXII
MDCCXL. p. 337. *memoires de Treuoux* MDCCXXXVIII.
p. 1729. *octobr.* p. 1921. *samlung von alten vnd neuen th
sachen*, 1725. p. 1060.

* *iournal des sauans* MDCCXLII. *april.* p. 444. *mai.* p. 3.
august. p. 518. *septembr.* p. 103. *octobr.* p. 245. *nouemb*
MDCCXLIII. *mart.* p. 321.

adibus Græcorum: de missa præsanctificato-
mmunione orientalium sub unica specie, Colo-
. 4. Eos, qui de præsenti ecclesiæ græcæ
iti sunt ac præter alia, consuetudines illius
o loco * percensui; hanc autem ob caussam
reo ac mentionem tantum facio quarumdam,
CHRISTOPH. SONNTAGII de excommunica-
ı Græcorum, Altorfii MDCXCVIII. eiusdem de
iæ græcæ, eodem loco atque anno: IO.
IDII de columbis, in ecclesia græca vsitatis,
CCXI. de omophorio episcoporum græcorum:
a excommunicatione Græcorum: VRB. GOD.
historia melodorum ecclesiæ græcæ, Lipsiæ

§. XII.

tam viam, ritus sacros Latinorum ac
ırate cognoscendi, inire velit, is non
te memorata scripta, quibus ceremoniæ
ınt, consulere debet; sed etiam libros
enim adit fontes notitiamque consuetu-
ootest ex monimentis, quæ cum. aucto-
lem præ se habent. Ipsi libri ecclesia-
ecclesiæ varii generis sunt ac quamuis
ıque spectent; inprimis tamen aperiunt

ıi ad libros ecclesiasticos percensendos indu-
lhiberent ac notitiam illorum suppeditarent.
at: NICOLAI PETRI SIBBERN sche-
r latinorum ecclesiasticis, in quo præcipui lati-
is et modernæ romanæ libri liturgici ordine
ıerantur, Vitembergæ MDCCVI. 8. In per-
orum libris ecclesiasticis studia sua colloca-
LLATIVS dissertationibus duabus de libris
ecorum, quarum paullo ante mentionem fe-
CAVEVS dissertatione de libris et officiis ec-
X x 3 clesia-

ıs tomo II. p. 560.

bus prioribus seculis, aduersus christi sectator susceperunt, vt in illos sæuirent crudelissime. Cor tariorum, quibus pars hæc historiæ sacræ illus duo sunt genera, quum aliis de huiusmodi quutionibus vniuerse; aliis autem speciatim de lari vexatione: de cruciatibus martyrum: de niis hominum superstitiosorum aduersus reli christianæ cultores: de similibus, ad narrat hanc spectantibus, rebus exponitur.

Historiam persequutionum veterum christianor uersam complectuntur:

CHRISTIANI KORTOLTI *tractatus de perseq bus ecclesiæ primitiuæ veterumque martyrum cruc* Ienæ MDCLX. 8. qui postea, ab ipso auctore m cessionibus locupletatus, sub titulo: *de persequutio clesiæ primæuæ sub imperatoribus ethnicis liber*, pr lonii MDCLXXXIX. 4.* Singularum decem persequ historia tam diligenter atque erudite libro ho natur, vt is merito inter ingenii monimenta, quæ argumenti sunt, principatum tueatur. Germanic adspexit ille inscriptus: *historische beschreibung de grossen verfolgungen der christen in der ersten kirche* stochii MDCLXIV. 12. ac Hamburgi MDCXCVIII. 8.

IO. MEISNERI disputatio de *persequutionibus tyriis christianorum veterum*, Vitembergæ MDCLIV. MDCXCII. qua singularia capita harum persequution uiter explicantur:

HENRICI BENCKENDORFFII *kurtzgefaste von den zehen hauptverfolgungen der ersten christen stamenis, in den ersten drey hundert iahren vnter a nischen kaysern bis auf den ersten christlichen kayser tinum magnum*, Lipsiæ MDCCXII. MDCCXVII. MDC Græcii MDCCXXXII. 8. ac sæpius.

Alia ingenii monimenta exhibent nobis certa c storiæ de vexationibus antiquiorum christianorur quum diuersi sunt generis, distincte illa ac iusto

* *giornale de letterati di Parma* MDCXC. p. 183.

iquot ecclesiæ patrum ac scriptorum libri, Coloniæ
. fol. quo continentur: ordo romanus, libri Isi-
lensis, Alcuini, Amalarii, Rabani Mauri, Wala-
onis, Bernonis, Micrologus; item scripta Ioannis
, Radulphi de Riuo, cum breui missæ expositio-
ge hæc postea aucta ac denuo litteris descripta
: MDXCI. ac Parisiis MDCX. fol. Accesserunt: li-
Damiani, Ruperti tuitiensis, Petri cluniacensis,
ugustodunensis, Hugonis de sancto Victore: *
BI PAMELII *liturgica latinorum*, Coloniæ
. 4. duobus tomis, quorum prior, vti titulus ha-
plectitur ritum sacrificii missæ, a domino nostro
s eiusque apostolis ac aliis vetustioribus latinæ ec-
ribus obseruatum, cum ambrosianis missa,
præfationibus ac missà mosarabe, olim in Hispa-
s: posterior Hieronymi comitem; siue lectiona-
gorii papæ antiphonarium et eiusdem ac Gri-
lcuini sacramentorum libros, e quibus vetus or-
manæ concinnatus est, cum vetustissimis quibus-
onibus: **
ILLONII *antiqui libri rituales sanctæ romanæ
commentario praeuio in ordinem romanum*. ***
I MAR. CARI *responsorialia et antiphonaria
clesiæ, a sancto Gregorio magno disposita. Acce-
ix, varia continens monimenta vetera ad anti-
sponsoria ecclesiasticosque cursus pertinentia. Ex
is codicibus nunc primum prodeunt scholiisque ex-*
Romæ MDCLXXXVI. 8. * Eiusdem: *antiqui li-
m romanæ ecclesiæ, id est, antiphonarius sancti
pæ, Comes ab Albino ex Caroli magni præcepto*

ractat de bibliothecis et catenis patrum p. 636; KOE-
iothec. theologiæ symbolicæ p. 706. adde LATINI *biblio-
m et profanam* p. 129. vbi inueniuntur variæ lectiones,
ones et correctiones in scripta, quæ Hittorpius col-

ii bibliothec. theolog. symbol. p. 717.
itur eos *musei italici tomus* II,
itor. supplement. tom. I. p. 488.

GVALTERI MOYLII commentatio de *legion*
es;* quem tamen, præter paullo ante men
gium, oppugnarunt: GVIL. WHISTONVS i
gione fulminatrice; siue de miraculosa liberat
Marci Antonini per preces christianorum; *nec*
dro magno, summo pontifici iudaeorum obuia
anglice publicæ luci expositus est, Londini MD
ac THOMAS WOOLSTONVS in *defensione mi*
fulminatricis, etiam anglice, MDCCXXVI. 8.
mentum explanatum est in PETRI ADOLPHI
dissertatione de *legione fulminatrice*, Halbersta
SIGISMVND. IACOBI BAVMGARTENII
nibus de *miraculo legionis fulminatricis*, con
Woolstonum. Quæ a scriptoribus quibusd
viris dormientibus litteris mandata sunt, eos
Decii se contulisse in speluncam atque in tam
num adductos fuisse, vt non prius ex illo

* addita illa est eiusdem *aegyptiacis* p. 429.

** quæ inter Kingium ac Moylium de legione ful
tata sunt, ea *Moshemius* ex anglico latine reddidit
de miraculo, *quod legio fulminatrix olim fecisse dic*

im tempore Theodosii post redditam ciuitati christianae nquillitatem, illa recte fabulis adnumerari, monstrait singulari studio: CHRIST. REINECCIVS disserta-ne de *septem dormientibus*, Lipsiae MDCCII. auctor libri cripti: *sanctorum septem dormientium historia, ex ectypis sci Victorii expressa, dissertatione et veteribus monimen-sacris profanisque illustrata*, Romae MDCCXLII. 4. qui uit, sic dictos septem dormientes fuisse martyres ephesi-s, quumque figura illorum mortuorum, tanquam dor-entium, expressa ac sepulcrum sub Theodosio II. inuen-m sit, ex eo natam esse notissimam de illis fabulam. martyres, qui tempestate, sub Diocletiano aduersus ristianos excitata, religionis sanctissimae caussa occubue-e, refertur *legio thebaea*; siue milites thebaei, qui et a o martyrii nomen *sanctorum agaunensium* acceperunt. storiae illius multae rationes auctoritatem ac fidem detra-nt. Ostendit id vberius: IO. DV BOVRDIEV in *dis-ation historique et critique sur le martyre de la legion beenne*, Amstelodami MDCCV. 12.* Addita est *historia ionis sancti Mauritii et sociorum agaunensium martyrum legio-s thebaea*, quae in codicibus interpolatis perinde ac minus ruptis ad EVCHERIVM, episcopum lugdunensem, au-rem refertur, ex his a *Petro Francisco Chifletio*** et *Theo-rico Ruinarto**** edita. Contra DV BOVRDIEV pro ritate martyrii dictae legionis pugnauit IOSEPHVS DE ISLE in *defense de la verité du martyre de la legion the-enne, autrement de saint Maurice et de ses compagnons*, risiis MDCCXLI. 12.* Mentio quoque fit apud scriptores: LII BALDESANI *historia legionis thebanae*, italice com-sitae atque euulgatae Augustae Taurinorum MDCIV. 4.** ac

ournal des sauans MDCCVI. *mart.* p. 254. *memoires de Treuoux* DCCVI. *iun.* p. 1028. BERNARDI *nouuelles de la republique des ttres* MDCCV. *iul.* p. 85. *acta erudit.* MDCCVI. p. 308. *vn-huldige nachrichten*, 1705. p. 369.

parte I. *Paullini nolani illustrati*, qui prodiit Diuione MDCLXII. 4. ... *select. martyrum* p. 289.

memoires de Treuoux MDCCXLIII. *iun.* p. 1021. *samlung von alten und neuen theolog. sachen*, 1742. p. 724.

apud FABRICIVM *salutar. luce euangelii* p. 142.

stolorum sub Nerone, Domitiano ac
percensentur.

Vt gentes, verorum sacrorum expert
in christianæ professionis homines sæuie
ciliarent illosque in maius adducerent
lumniandi libidine vsi sunt aduersus
erant huiusmodi turpissimorum mendaci
gulari industria in illis recensendis atqu
satus est CHRISTIANVS KORTHOLT
quot ingenii monimenta de argumento
mum *tractatum de calumniis paganorum*
nos sparsis, Kilonii MDCLXVIII. 4. dein
de origine et natura christianismi ex me
dem MDCLXXII. 4. ac denique librum
christianis primæuis per gentilium malitia
MDCLXXXIII. 4. Commentationes hæ
prodierant; ita postea vno volumine i
factæ sunt, sub inscriptione: *paganus*
calumniis gentilium in veteres christianos
MDCXCVIII. 4. *** Libro *primo* auctor
et natura christianismi ex impia cauillanti
tentia, atque edisserit, quomodo gentes
christianæ obiecerint, nouam esse eam
poetarum lacunis scitisque philosophorum

Liber *secundus* de *cultu veterum christianorum* *gentium maledicentia sugillato*, probat, antiquiori- christianis exprobratas fuisse onolatriam, vranola- heliolatriam, ædœolatriam, serapidolatriam, stau- christolatriam, martyrolatriam, ac simul agit christianorum arcanis atque de atheismo, illis iti- iecto. Libro *tertio* de *vita et moribus priscorum* *malitiose a gentilibus exagitatis*, enarrantur crimina, quorum christiani fuerunt adcusati, ma- nes, crimen læsæ maiestatis, odium generis hu- epulæ thyesteæ, inanis gloriæ studia, artes sordidæ, calamitates publicæ, notæ et insignia occulta at- De quibusdam harum calumniarum conscriptæ sunt singulares commentationes doctissimorum nominatim: ADAMI RECHENBERGII de *christianis olim a gentilibus obiecto*, Lipsiæ .* CHRISTIAN. KORTHOLTI de *atheismo*, *christianis ob templorum inprimis auersationem a obiecto*, Kilonii MDCLXXXIX. eiusdem de *nomini- per ludibrium et contemtum christiani olim a appellati deque notis occultis, quibus iidem se in- iti*, Kilonii MDCXCIII. IO. ANDREAE MVN- de *nominibus quibusdam contumeliosis, quæ chri- a gentililibus imposita sunt*, Lipsiæ MDCXC. CHRI- RMII de *veris caussis, cur delectatos humanis car- promiscuo concubitu christianos calumniati sint ethnici*, MDCXCV. ZACH. GRAPII de *calumnia ono et cho- iudæis et christianis olim adspersa*, Lipsiæ MDCXCVI. HASAEI de *onolatria; siue calumnia cultus asi- gentilibus olim iudæis et christianis impacta*, quæ diatribe Hanou. MDCCVIII. ** et iterum Erfurti et Lipsiæ De caussis, quæ gentes, plurium numinum dictas, ad calumnias ac persequutiones christiano- rum

in eiusdem *exercitationibus in nouum testamentum, historiam et literariam* p. 287.

rar. hamburgens. MDCCIX. p. 202. adde STEPHANI MO- *dissertation.* p. 285. vbi agit de *calumnia gentilium, caput christianorum deum.*

ciatibus, qui primum sermone italico luce
MDXCI. 4.* deinde latine redditus MDX
MDCII. 8. Parisiis MDCLIX. 4. Antuerpia
Explicantur eo non solum ipsi cruciatus
etiam instrumenta ac modi illorum tabelli
auctor tamen quum linguæ græcæ non s
plurimorum suppliciorum rationes non 1
natæ sunt. ** Idem argumentum enarr
GITTARIVS libro de *martyrum cruciat*
ecclesia, qui editus est MDCLXXIII. et auc
Lipsiæ MDCXCVI. 4. ita compositus, vt
antur, a Gallonio prætermissa. ***
GODOFREDI ARNOLDI *historia christ*
talla damnatorum, addita eiusdem *histor*
ritualis, inter christianos recepta, Lipsiæ 1
lariæ MDCCIII. 8. vna cum dissertatione
inter antiquiores christianos, Ienæ MDC
CHRISTOPHOR. ORTLOBII dissertatio
fureri gentilium vltra mortem expositis,
qua sæuitiam paganorum hominum, erga
res adhibitam, explanat.

Sunt alia capita historiæ harum perf
eruditi viri illustrarunt ac singulares de illi

laudii de Vert, Parisiis MDCLXXXVI. 8. *dominicano-*
enetiis MDLVI. 8. Romae MDCXI. 8. *franciscanorum*,
iae MDCLXXVI. 8. *praemonstratense*, Parisiis MDXCVIII.
. 8. duobus voluminibus. Reliqua generis huius
a silentio praetermitto. *

II. *Missalia*.

libri ecclesiastici, qui ritus missarum complectuntur
nem monstrant, eas per integrum annum celebran-
ter illa per auctoritatem atque existimationem, quam
uia sibi, *missale romanum* principatum tenet. Au-
omani pontificis Pii V. ab *Aegidio Fuscario*, *Leonar-*
dino ac *Francisco Forero* quum id emendatum ac Romae
in primam lucem emissum fuisset, iterum atque iterum
poliendum curarunt Clemens VIII. atque Vrbanus VIII.
ob caussam missale hoc inscriptum est: *missale ro-*
ex decreto sacrosancti concilii tridentini restitutum,
pontificis maximi iussu editum et Clementis VIII. pri-
nunc denuo Vrbani papa VIII. auctoritate recogni-
prodiit Romae MDCIX. MDCXXI. MDCCXIV. Vene-
MXVII. Patauii MDCCVI. Parisiis MDCV. MDCXXV.
8. Antuerpiae MDCXLV. MDCCII. quae est splendida
Bononiae MDCXLIX. MDCC. Praeter has editiones, tot
ant, vt minus sint enumerandae. ** Conuersum
sermonem germanicum, flauonicum, gallicum. ***
lem viderunt, reliqua missalia sunt itidem vel cer-
corum atque ecclesiarum; vel singularium ordinum
rum. Ad missalia prioris generis pertinent: *missa-*
nense, *andegauense*, *aurelianense*, *burdegalense*, *car-*
lugdunense, *meldense*, *moguntinum*, *monasteriense*,
pari-

vberior horum breuiariorum sumenda est: ex HIBERAN
ate de libris latinorum ecclesiasticis p. 26. FABRICII *bi-*
latina mediae et infimae aetatis volum. I. p. 748. LIPENII
. *theol. part.* I. p. 184. HENDREICHII *pandect. branden-*
727. ex catalogis *bibliothecarum tellerianae* et *bodleianae*.

earum memorantur a LIPENIO *biblioth. theolog. part.* II.
ac KOECHERO *bibliothec. theol. symbol.* p. 780.

se ac diligenter de missali hoc differit KOECHERVS *ex-*
ra p. 768.

Quantam patientiam, fortitudinem, constanti res christiani in acerbissimis suppliciis probarint: lustria fidei, amoris ac spei ediderint documenta monstratur: in GOTHOFREDI GLEITSMANNI d ne de *heroica primorum martyrum constantia*, co wellum, Lipsiæ MDCLXXXVII. IO. GEORGII OS sertatione de *hymnis martyrum*, Ienæ MDCC. H DODWELLI dissertatione de *primorum martyrum* ti*titudine eiusque caussis*, * vbi caussæ recensentur, sæ sunt; veræ autem non adcurate explicantur: in GODOFREDI ARNOLDI libello, cuius inscri *erstes marterthum, nebst Barnabæ vnd Clementis vo ben ins deutsche vbersetzten sendschreiben*, Halæ MDCCXXXVIII. 8. quo auctor de primorum marty piditate mortis, pro christo eiusque caussa obeun eximia eorumdem fortitudine, patientia, constanti iunctione inter se, mente humili atque aliis virtu atque erudite disserit, ita vt opusculum hoc ab vtili multum se commendet. Ad locum hunc referri eti est: IO. CASPAR. REVCHLINI dissertatio de *fid tyrii in ecclesia primitiua*, quam cum præside Reinhardo Rusio defendit, Ienæ MDCCXXXVII.

Martyres antiquiore locum sibi fecerunt inter ritatis, ad quod argumentum explanandum adiu bent: ABR. CALOVII *confessio martyrum sub decem tionibus*, Vitembergæ MDCLVIII. 4. VRBANI GOD SIBERI dissertatio de *martyribus*, *diuinitatis chri bus*, Lipsiæ MDCCXIV. GOTTLOB. FRIDER. G commentatio de *martyribus*, *diuinitatis spiritus s stibus*, Lipsiæ MDCCXXVI. 4. **

---

* locum illa habet inter eiusdem *dissertationes cyprianicas* quæ quum Oxonii MDCLXXXIV. 8. separatim prodiissen illæ CYPRIANI *operibus*, a FELLO editis, adiunctæ st stelodami MDCC. fol.

** adiuncta est eiusdem *pagano christianorum laudatori* p. 123. conf. *samlung von alten und neuen theologischen sac* p. 1229.

quam omnes homines erga pontificem declara-
* Referri et huc debet: *liber diurnus roma-*
ficum, qui ex antiquissimo codice manuscripto
lucem editus est a *Io. Garnerio*, vna cum no-
ationibus, Parisiis MDCLXXX. 4. ** Iterum il-
ıdum curauit *Christian. Godofred. Hoffmannus*
abillonius suppeditauerat, *** addidit. * Scriptus
octauo ab auctore incerto. Exhibet formulas
num et subscriptionum, quibus pontifices ro-
stolis soliti sunt vti, electiones et ordinationes
et suburbicariorum episcoporum et quæcumque
llum ritum spectant; nec non professiones fidei,
concessiones et præcepta. Quum igitur de iis
itur, quæ in curia romana quotidie fieri sole-
s est *liber diurnus* ob quotidianum eius vsum.**

IV. *Pontificalia*,

: ceremonialia a nonnullis referuntur; aut iis
. Est enim *pontificale romanum* liber ceremo-
niarum

---

di hoc, auctore, editionibus, argumento, raritate eius
ur: apud HOFFMANNVM *nou. scriptor. collection.*
. ac *dissertatione de libris ceremoniarum et rituum eccle-*
manæ, quam dictæ *nouæ collectionis tomo* II. præmisit,
HERVM *bibliothec. theolog. symbolic.* p. 784. CLEMENT
urieus. historiqu. et critiqu. tom. VII. p. 26. DVPIN
es auteurs ecclesiastiqu. tom. XIV. p. 131. NICERO-
ir. tom. VII. p. 398. *tom.* XXXV. p. 6 MYLIVM
lioth. academ. ienens. p. 153. VOGTIVM *catalog. librorum*
38. FREYTAGIVM *analect. litterar. de libris rarioríb.*
RICIVM *bibliothec. latin. mediæ et infimæ ætatis volum.* I.

auans MDCLXXX. p. 57. *nachrichten von den büchern*
schen biblioth. volum. II. p. 329.
:. *tom* I. *part.* 2. p. 32.
rum collectionis tomo II.
bri huius explanant: GARNERIVS *præfatione*, illi
HOFFMANNVS dictæ *scriptorum collectionis tomo* I.
sertatione de libris ceremoniarum et rituum ecclesiæ et
, qua eiusdem *collectionis tomum* II. ornauit, p. 20.
ERN *schediasmat. de libris latinorum ecclesiast.* p. 69.
VM *bibliothec. latin. mediæ et infimæ ætatis volum.* II.
TIVM *catalog. libror. rarior.* p. 300.

martyres dicantur *confessores* et vicissim *confessores* tur *martyres*. Patet ex his haud difficulter, quin Ansaldum per *martyres sine sanguine* sint intelligen possunt dissertationes: CHRISTIAN. GVIL. LOE de *paucitate martyrum antiquioris christi ecclesiae*, rico Dodwello et Guil. Fleetwoodo adserta, Vit MDCXCVII. et IO. LEON. BVCHTAE de *torum caelestis veritatis testium primi post christi seculi*, itidem contra Dodwellum, Vitembergae MD

§. III.

Quum existimatio et veneratio martyrum tiquiores christianos insignis esset, hi sedulo vt memoria illorum perpetua esset atque ad propagaretur. Quae illi in vinculis agebant bantur, ea in magno habebantur pretio ac quid praecipiebant, nefas esse, coetus christiano tabat, si id omitteretur. Post mortem corpora sa martyrum, quantum per hostium immanita bat, diligenter collecta ac condita ipsique diebus monimentis ac laudationibus honorati; res iis gestae, litteris mandatae sunt.

Ad hanc partem historiae martyrum illustrand ratim pertinet: GOTTLOBII FRIDERICI fertatio de *cura veteris ecclesiae circa martyres*, MDCCLIII. 4.* Idem argumentum persequutus sanctorum martyrum in ecclesia vetere veneratione abusu disseruit IOACHIM. IOANNES MADERVS ter hunc autem CASPAR SAGITTARIVS libro de *natalitiis in primitiua ecclesia*, qui Ienae MDCXC ctior ac cum praefatione *Io. Andr. Schmidii* pr Antea is formam disputationis academicae habuit Sagittario, praesidio *Io. Musaei* munito, defensa ille summos honores diuinioris doctrinae consequi

* KRAFTII *theolog. bibliothec*, *volum*. XI. p. 410.

** commentatione de *sancto Laurentio martyre* *prope Schoeningam*, Helmstadii MDCLVI. 4.

*** FABRICII *histor. bibliothec. part*. V. p. 374.

bus ac vicissitudinibus obnoxium fuit, mirum non
uriam formam præ se habere ac diuersa exstare
Sæpe illud in lucem exiit, postquam cura ponti-
lli quinti emendatum erat, proditque Lugduni
, Coloniæ MDCXX. 8. Antuerpiæ MDCXXV. 4.
}. MDCLXIX. MDCLXXXVIII. Vrbini MDCCXXVI.
am interpretatio gallica, sub titulo: *rituel romain*
ul V. Lugduni MDCXL. 8. Parisiis MDCLXVII. 4.
itur liber hic præcepta formulasque eorum, quæ
sacri ordinis in omni muneris parte præstare ac
debeant. Prodiit illius epitome, inscripta: *ri-*
anum, contractum in vsum sacerdotum, ad remota
rentium, Antuerpiæ MDCLIII. et alia, cuius ti-
ordo baptizandi aliaque sacramenta administran-
icia quaedam ecclesiastica rite peragendi, ex rituali
iussu Paulli quinti edito, extractus, pro Anglia,
et Scotia. Eorum ritualium, quæ in vsum
locorum atque ecclesiarum composita sunt,
nus numerus est. In lucem exiit rituale *ambia-*
degauense, aurelianense, bituricense, catalaunense,
nse, claromontanum, parisiense, remense, rupellen-
anum, trecense, tullense; præter hæc autem sunt
quibus taceo. *

VI. *Pastoralia*,

n sacerdotibus officia horumque ritus ac formu-
æscribunt, vt a ritualibus non multum discrepent.
i illa sunt vel publico nomine; vel studio priuati
modo ad communem; modo ad singularem pro-
diœcesios cuiusdam vsum. Sufficiat, quædam ho-
oralium eaque vtriusque generis adduxisse. Sunt
rale, canones et ritus ecclesiasticos, qui ad sacra-
administrationem aliaque pastoralia officia rite
rtinent, complectens, Antuerpiæ MDLXXXIX. 4.
iterum

* ... *bibliothec. theolog. symbolic.* p. 798. SIBBERN *schediasma de libris latinor. ecclesiast.* p. 132. FABRICII *histor. bi...* ..., VI. p. 225. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern volum.* I. p. 444.

teris consignata sint atque edita partim
romanæ; partim a protestantibus, vti di

Quum diuersa sunt martyrologiorum g
ctoritatem præcipue habent apud latinos ;
græcos, distincte illa percensere atque initi
tyrologiis latinorum; siue ecclesiæ occid
Inter illa vetustissimum est, quod HIE
præ se fert, editum primum a *Luca Dach*
amplissimo commentario atque eruditis
Francisco Maria Florentinio, sub titulo:
talis ecclesiæ martyrologium, *Hieronymo a*
Walfrido, Notkero aliisque scriptoribus trib
cæ MDCLXVIII. fol. Illud ad Hieronymu
ctorem, referendum esse, alii adfirmant; *
tionibus non contemnendis instructi, neg

Media ætate plures exstiterunt, qui id
moria resque martyrum posteritati comme
que in rem scriberent martyrologia. Ex
ad nos delata sunt, quæ nunc sequuntur :

BEDAE *martyrologium*, quod prodi
tum multis modis in variis illius operum
paratim Antuerpiæ MDLXV. 12. tum germ

...schenii ac *Danielis Papebrochii*; * post illos autem studio ...*itbi*. ** Additamentum ad martyrologium hoc ex co... wirceburgensi, seculo nono exarato, *Io. Georg. Ec-*...*rt* euulgauit. *** In BEDAE *operibus* exstat marty...gium metricum; quod tamen non illius; sed WAN-...BERTI esse, doctissimi viri animaduerterunt. Aliud ...rologium breue, itidem sermone ligato compo... sub BEDAE nomine *Lucas Dacherius* * in lucem pro...

...DELBERTI *martyrologium*, versibus hexametris ...rem Lotharium scriptum: perperam Bedae tribu... inter eius opera editum. Postea *Molanus* illud ... *martyrologio* subiunxit; integrius autem *Lucas* ... ** idem iuris publici fecit: ***

...BANI MAVRI *martyrologium*, quod non solum in ...*ribus* * locum obtinuit; sed etiam ab *Henrico Ca-* ... denuo luci publicae expositum est. Prologum eius ...icum, abbatem seeligstadiensem, *Io. Mabillonius* *** ...

...ARDI *martyrologium*, cuius quum frequens est vsus ... coetibus sacris, id magnam auctoritatem sibi con... Inter tot illius editiones, * quarum tamen pleraeque ... sincerae sunt atque integrae, duae prae ceteris ex...que existimationem habent. Altera prodiit cura

 ac

...legomenis *ad tomum* II. *actor. sanctor. antuerpiens. martii.*
...martyrologium hoc BEDAE *historiae ecclesiasticae Anglorum* ...brigiae MDCCXXII. fol. adiecit.
...*ar. de rebus Franciae oriental. tom.* I. p. 829.
... *tom.* I. p. 23. editionis posterioris; prioris autem *tomo* ... 126.
... *tom.* II. p. 39. edit. secundae: *tom.* V. p. 305. edition. ...
...fer: ITTIGII *tractatum de bibliothecis et catenis patrum* ...99.
... VI. p. 179.
... *antiquar. tom.* II. *part.* 2. p. 314.
...*r. analector.* p. 419.
...ntissime eas recenset FABRICIVS *salutar. luc. euangeli* ...I. p. 212. ac *bibliothec. graec. volum.* IX. p. 37.

dem editum et ab obseruationibus Sollerii
MDCCXVIII. 4. **

ADONIS *martyrologium*, quod luce
sii Lipomanni, Venetiis MDLIV. *** deind
cibus recensitum a *Iacobo Mosandro*, Colo
atque ab *Heriberto Rosweido* ex aliis n
emendatum illustratumque notis, ad fin
teris romani, Antuerpiae MDCXIII. Parisi
Ad editiones has recentiori tempore ali
atque ad maiorem vsum adcommoda
Dominici Georgii. Titulus illius est: *ma*
archiepiscopi viennensis, ab Heriberto R
ad manuscripta exemplaria recensitum, *m*
bliothecae vaticanae recognitum et adnotat
Romae MDCCXLV. fol. duabus partibus.
tyrologia et calendaria aliquot, ex vati
thecis eruta nuncque primum in lucem

---

* *memoires de Trevoux* MDCCXIV. *decembr.*
MDCCXXV p. 473. *vnschuldige nachrichten*,
martyrologium hoc in *actis sanctorum ant*
et VII.

nunc a me tradita sunt atque exposita, ea ad libros
tos coetuum christianorum in terris, versus solis
ntis, spectant. Sequuntur illi, qui ecclesiae *orien-*
rii sunt. In colligendis illustrandisque liturgiis,
l christianos orientis auctoritatem habent, singu-
eram posuit EVSEBIVS RENAVDOTIVS. Edidit
giarum orientalium collectionem, Parisiis MDCCXVI. 4.
omis, * opus praeclarum. Priori tomo praemissae
uor dissertationes: de liturgiarum orientalium ori-
auctoritate: de liturgiis alexandrinis: de lingua
de patriarcha alexandrino, cum officio ordinationis
Sequuntur liturgiae ipsae, videlicet tres Copdita-
lii, Gregorii theologi et Cyrilli alexandrini, latine
ubricis ritualibus: eaedem liturgiae graece: com-
in liturgiam copticam Basilii, quo ritus et omnia,
inam eucharisticam pertinentia, explicantur: no-
:es in reliquas liturgias: liturgiae generalis Aethio-
i versio, cum notis necessariis. Posteriori tomo
ir Iacobitarum syrorum liturgiae ac Nestorianorum
es, latine conuersae, cum commentario notisque.
sint libri ecclesiastici, quibus speciatim Graeci
LEO ALLATIVS et GVIL. CAVEVS, antea a
., monstrarunt. Ex quorum commentationibus
tia adcuratior horum librorum haurienda est, eos
nonnullorum tantum scriptorum, ad liturgiam
ecae spectantium, mentionem facio, ita vt huc

sauans MDCCXVI. *octobr.* p. 450. *nouembr.* p. 490. *me-
Treuoux* MDCCXVII. *febr.* p. 215. *april.* p. 559. *neuer
'er gelehrten welt volum.* V. p. 695. *samlung von alten und
g. sachen*, 1741. p. 291. Copiose quoque librum hunc
IDDEVS *isagog. ad theologiam vniuersam libr.* II. *cap.* 5.
uum Renaudotius varia reprehendisset, quae in LV-
oria aethiopica habentur, huiusque defensio suscepta
urnal literaire tom. IX. p. 217. pro Renaudotio prodiit:
*histoire des patriarches d'Alexandrie et de la collection
orientales, contre vn ecrit intitulé: defense de la memoire
olf*, Parisiis MDCCXVII. confer: *memoires de Treuoux*
. *octobr.* p. 639.

nem hanc martyrologii romani aliæ ſunt emiſſæ idq
diit Romæ MDLXXXIV. 8. quam Baronius prioribus p
ſeque eam ſequutum eſſe, teſtatur, atque iterum in prod
publicum productum eſt Antuerpiæ MDLXXXVI.
maxime cura *Cæſaris Baronii*, cuius editio omnium
tiſſima ac celeberrima. Primam lucem illa vidit ſub
*martyrologium romanum, ad nouam kalendarii ratio
eccleſiaſticæ hiſtoriæ veritatem reſtitutum, Gregorii* XII
*editum. Acceſſerunt notationes et tractatio de mart
romano*, Romæ MDLXXXVI. fol. quæ editio vna c
bus aliis iisque, Venetiis MDLXXXVII. 4. An
MDLXXXIX. fol. Venetiis MDXCVII. 4. emiſſis, maxi
eſt. Cauſſa, cur editiones hæ locum inter ſcripta
obtinuerunt, eſt, quia in illis verba habentur, qui
ronius, Galeſinium ſequutus, *Xynoridem* martyribu
merauit; in ceteris autem deleta ſunt. Quum enim
nius ab amicis erroris huius non leuioris admonitu
emendauit illum ac curam ſuam ad id adhibuit, vt
editiones, in quibus martyr *Xynoris* conſpiciendam
bat, ſupprimerentur. At [illegible] editione colonienſi
verba quidem de Xynoride non exſtant; in indici
hæc legenda ſunt: *Xynorides martyr Antiochiæ* XI
martii.* Præter iam adductas editiones martyrol
mani, a Baronio emendati atque illuſtrati, ſunt pl
Exiit enim illud in lucem: Venetiis MDCII. 4.
MDCIII. 4. cuius paullo ante mentionem feci: An
MDCXIII. Pariſiis MDCXIII. fol. Romæ MDCXXX.
cum notis geographicis tabulisque et indicibus ſtu
guſtini Lubini, Pariſiis MDCLXI. MDCLXXIX. 4.
quis editionibus taceo. Idem martyrologium et ge

* de rarioribus editionibus martyrologii huius legantur
LII *verzeichnis einiger raren bücher* p. 90. VOGTII *catal
rum rariorum* p. 73. FREYTAGII *analect. litterar. de libri*
p. 71. WIDEKINDI *verzeichnis von raren büchern*, p. 31
[illegible] CLEMENT *bibliotheque. curieuſ. hiſtoriqu. et critique*
p. 448. de ficta autem martyre Xynoride: [illegible]
tom. I p. 23. ITTIGII *tractatus de bibliothecis* [illegible]
p. 156. NICERONIS *memoir. tom.* XXVII. p. [illegible]
[illegible] MDCCXXXII. p. 154.

interprete *Conrad. Vettero*, Coloniae MDCLII. 4. prodiisse in lucem, relatum habemus. * Quum Baronius debitam fidem atque adcurationem neglexit variaque vitia aliis corrigenda reliquit, mirum non est, doctissimos viros animaduersiones censorias in eum adhibuisse; nominatim: LVCAM HOLSTENIVM, ** IO. LAVNOIVM, *** THEODOR. RVINARTVM * atque alios. ** Addo, ipsum martyrologium romanum etiam luci publicae expositum fuisse, Vrbani VIII. auctoritate recognitum, Romae MDCXXXII. 4. cum additionibus sanctorum Belgii cura *Balduini Willoti*, Montibus MDCXLI. 8. cum accessionibus nouorum sanctorum, quos *Dominicus Macer* addidit, Romae MDCLXVIII. 4. item sub titulo: *martyrologii romani, Gregorii* XIII. *iussu editi, Vrbani* VIII. *et Clementis* X. *auctoritate recogniti, noua editio a Benedicto* XIV. *aucta et castigata, iuxta exemplar, Romae impressum*, Coloniae MDCCLI. 4. *** Plures alias editiones praetereo. Non solum saepe litterarum formis impressum fuit martyrologium hoc; sed etiam in multas linguas conuersum. Reddidit illud lusitanice *Aluarus Lobus*; siue *Lupus*, Conimbricae MDXCI. hispanice *Dionysius Vasquez*, Vallisoleti MDLXXXVI. 4. italice *Io. Gabriel Bisciola*: gallice *Franciscus Solerius*, Lugduni MDCXX. 8. *Philippus Labbeus*, Parisiis MDCXLIV. 4. *Simon Mothier*, Parisiis MDCCV. 4. * *Chatelain* sub titulo: *martyrologe vniuersel, contenant le texte du martyrologe romain, traduit en francois*, ceter. cum commemoratione ad quemuis diem eorum sanctorum, quorum in ipso martyrologio nulla facta est mentio, Galliae at-

 que

* apud HENDREICHIVM *pandect. brandenburg.* p. 424.

** *adnotat. marginalibus ad martyrologium roman. Baronii* cum *passione Perpetuae et Felicitatis*, edit. Parisiis, MDCLXIV. 8.

*** *discussione responsionis de duobus Dionysiis cap.* 7.

* *historia persequutionis vandalicae* p 268.

** vt auctor dissertationis, quam GEDDESIVS in *miscellaneorum tomum* II. transtulit, Londini MDCCXIV. 8. conf. *bibliotheque angloise tom.* II. p. 227.

*** *acta eruditor.* MDCCLVI. p. 690.

* *iournal des sauans* MDCCV. mai. p. 579. *memoires de Trevoux* MDCCV. *april.* p. 640.

RARII *noua topographia in martyrologium*
MDCIX. 4. eiusdem *catalogus sanctorum*, (
romano non sunt, ibidem MDCXXV. 4. FRA
D'ASTE *disceptationes chronologico - geog*
rologium, Beneuenti MDCCXVI. fol. **
martyrologio romano. *** Diuersum ab
gium romanum paruum, editum cum
berto Rosweido, Antuerpiæ MDCXIII. fo
præfert: *vetus romanum martyrologium*
dinale Baronio desideratum, *ad manuscri*
consitum; * id autem pro germano illo a
veteri martyrologio haud haberi posse, (
tis probarunt: **

Martyrologium brixianum, cuius eam
me mentionem facio, quia de auctorita
orta est. Quum enim illam HENSCHEN
CHIVS *** labefactare adnisi fuissent, q

* *memoires de Treuoux* MDCCIX. *decembr.* p. 2C
MDCCV. *mai.* p. 524. MDCCIX. *septembr.* p.

** *giornale de' letterati d' Italia tom.* XVII. p. 427

*** videatur de eo: BARONII *tractatio de*
præmissa martyrologio huic, ab eo edito.

cuiusdam hiſtoriam, originem illius, progreſſum
pertinent; deinde eiusdem ritus ac conſuetudines
itur. Attamen non omnia debita adcuratione ac
ita ſunt ac quemadmodum auctores interdum fon-
xerunt, ex quibus res enarrandæ hauriri debuiſ-
ta etiam adfectibus erga ſacra ſua praue indul-

CAPITIS SEPTIMI

DE

·IS HISTORIAE ECCLESIASTICAE

SECTIO IX.

DE

; HISTORIAE ECCLESIASTICAE NOVI ENTI, QVAE AD SINGVLARIA ARGV- SPECTANT, SPECIATIM DE PERSE- IONIBVS CHRISTIANORVM, MAR- TYRIBVS AC MARTYROLOGIIS.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

ur auctores, qui ex- perſequutionibus an- briſtianorum cum ge- m de quibusdam illa- m, deque variis, quæ ts bas pertinent, ſin- gumentis, uti de legione , ſeptem viris dor- legione thebæa, ca- lumniis gentium profanarum in veteres chriſtianos, cruciatibus martyrum atque aliis §. I.

De martyribus §. II. III.

Quibus enarratis, adduntur marty- rologia atque acta martyrum ec- cleſiæ latinæ, una cum ſcriptori- bus de inquiſitione pontificia §. IV.

Atque eccleſiæ græcæ §. V.

---

in hiſtoria eccleſiaſtica exp[illegible] xa-
chriſtianorum locum tene[illegible]
s profanæ, maxime impera[illegible]

4

Habent quoque ordines monachorum martyrologia, illorum propria, exstantque: martyrologium *ordinis sancti Benedicti*, ab *Hugone Menardo* illustratum, Parisiis MDCXXIX. 8. GABRIELIS BVCELINI *menologium benedictinum*, Viennæ MDCLV. fol. martyrologium *canonicorum regularium* CONSTANTINI GHINII, MDCXXI. martyrologium *cistèrciense* CHRYSOSTOMI HENRIQVEZ, Antuerpiæ MDCXXX. fol. martyrologium *franciscanum* ARTVRI DV MONSTIER, Parisiis MDCXXXVIII. fol. martyrologium *prædicatorum*, Venetiis MDLXXXII. ac cura *Seraphini Sicci*, MDCXVI. Coloniæ MDCXX. Romæ MDCXXXVII. 4. Reliqua generis huius martyrologia dimitto, ne commemoratione illorum iusto sim longior.

Multa in martyrologiis actisque martyrum et temporum iniuria; et hæreticorum aliorumque fraude ac malitia interpolata, mutata, corrupta esse: multa præterea in illis narrari, quæ ficta sunt ac commentitia, satis constat facileque intelligendum est, siquis illa recte atque vtiliter consulere velit, opus esse circumspectione atque adcurata consideratione. Eam ob rem laudandi sunt, qui in recensendis martyrum rebus ad id studia sua contulerunt, vt deprauata emendarent: germana atque adulterina: vera ac falsa discernerent. In his locum sibi fecit THEODORICVS RVINARTVS ac laudem consequutus est, quum ediderit: *acta primorum martyrum sincera et selecta, ex libris cum editis; tum manuscriptis collecta, eruta; vel emendata, notisque et obseruationibus illustrata.* Opus hoc primum in lucem exiit Parisiis MDCLXXXIX. 4. * deinde ab ipso auctore emendatum atque auctum Amstelodami MDCCXIII. fol. ** ad quam editionem curam adhibuit *Petrus Poiretus*, *** ac

* *histoire des ouurag. des sauans* MDCXC. *octobr.* p. 47. *actor. eruditor. supplement. tom.* I. p. 593.

** *journal des sauans* MDCCXIV. *febr.* p. 123. *actor. eruditor. supplement. tom.* VI. p. 157.

*** quid Poiretus in editione hac præstiterit, ex *addendis ad commentariolum de vita et scriptis Poireti*, quæ in fine *præfationis generalis*, eius *posthumis*, Amstelodami MDCCXXI. 4. præmissæ, exstant, videndum est.

CHII *acta passionis sanctorum Crescii et sociorum martyrum, ex manuscriptis codicibus bibliotheca medicео - laurentiana metropolitana ecclesia florentina et sapientia romana nunc primum edita, adserta et illustrata*, Floreutiæ MDCCVII. fol.* ANTONII FRANCISCI FELICII *adpendix ad acta sanctorum Crescii et sociorum martyrum, edita a Laderchio*, Florentiæ MDCCVII. fol. ** eiusdem LADERCHII *acta sanctorum christi martyrum, vindicata*, Romæ MDCCXXIII. 4. duabus partibus, *** quibus nimium defensorem se præbet omnium narrationum de martyribus, et quamuis illæ aperte sint mendacia ac fabulæ; aliis tamen persuadere sibi sumit, eas adprobandas esse ac pro veris habendas. Eam ob caussam vehementer disputat contra Ruinartum atque alios, qui in diiudicandis martyrum rebus cum iudicio versati sunt ac perspexerunt, quid in illis verum: quid falsum sit. Mentio et loco hoc fieri possit: IOSEPHI AVGVSTINI ORSI *dissertationis apologeticae pro sanctarum, Perpetuae, Felicitatis et sociorum martyrum orthodoxia*, Florentiæ MDCCXXVIII. 4.* Scripta illa est contra SAMVELEM BASNAGIVM, qui suspicatus fuerat, Perpetuam ac martyrii socios ex familia montanistarum fuisse. **

Sequuntur nunc martyrologia protestantium:

Histoire des martyrs persecutez et mis a mort pour la verité de l'euangile, Geneuæ ab anno MDLIV. vsque ad annum MDLXI. 8. et MDLXX. MDLXXXII. MDXCVII. MDCVIII. MDCXIX. fol. latine, inscriptione hac: *actiones et monimenta martyrum, qui a Wiclefo et Husso ad nostram hanc aetatem in Germania, Gallia, Anglia, Flandria, Italia et ipsa demum Hispania veritatem euangelicam sanguine suo constanter obsigna-*

---

* *acta eruditor.* MDCCIX. p. 97. *iournal des sauans* MDCCIX. mart. p. 463.

** *acta eruditor.* MDCCIX. p. 99.

*** *samlung von alten und neuen theolog. sachen*, 1736. p. 663. 1745. p. 698.

* *iournal des sauans* MDCCXXXI. *nouembr.* p. 414 *nouv. actor. supplement. tom.* II. p. 532.

** *annal. politic. ecclesiastic. tom.* II. p. 124.

ſignarunt, Geneuæ MDLX. 4. Epitome germanica operis huius prodiit Herbornæ MDXCI. 8. MDXCV. 4. Titulus eius est: *marterbuch, darinnen merckliche, denckwürdige reden vnd thaten aller heiliger martyrer beſchrieben werden, welche nach den zeiten der apoſtel bis aufs iahr chriſti 1574. hin vnd wieder iämmerlich verfolget, gemartert vnd endlich auf allerley weiſe entleibet ſeyn worden.* Primum martyrologium hoc decem libris conſtabat, quorum ſumma in epitome hac exhibetur; deinde autem duo libri acceſſerunt:

IO FOXI *acts and monuments of the church or the book of martyrs*, Londini MDLXXXIII. MDXCVI. fol duobus voluminibus: cum acceſſionibus MDCXXXII. MDCXLI. MDCLXXXIV. fol. tribus voluminibus. * Latine exſtant eius: *rerum in eccleſia geſtarum, quæ poſtremis et periculoſis his temporibus euenerunt, maximarumque per Europam perſequutionum ac ſanctorum dei martyrum commentarii*, Baſileæ MDLIX. fol. ** Primus liber operis huius antea ſeparatim prodiit, titulo hoc: *commentarii rerum in eccleſia geſtarum, a Wiclefi temporibus vſque ad annum* MD. Argentorati MDLIV. 8. ***

HENRICI PANTALEONIS *martyrum hiſtoria, hoc eſt, maximarum per Europam perſequutionum ac ſanctorum dei martyrum commentarii*, Baſileæ MDLXIII. fol. quod opus partem ſecundam FOXI *commentariorum*, paullo ante adductorum, conſtituit. Quum enim in his martyres tantum Angliæ ac Scotiæ commemorati eorumque res enarratæ fuiſſent, PANTALEON coeptum opus perficere adniſus eſt ac memorabilia martyrum Germaniæ, Galliæ et Italiæ explanauit, a tempore Io. Huſſi ad annum MDLXIII.

LVDOVICI RABI *hiſtorien der heiligen auserwehlten gotteszeugen, bekennern vnd martyrern*, Argentorati ab anno MDLIV. ad annum MDLVIII. 4. octo tomis, et iterum Argentorati MDLXXI. fol. duobus voluminibus:

PAVLLI

* WOOD *Athen. oxon. volum.* I. p. 232.

** NICHOLSONI *bibliothec. anglic.* p. 114.

*** REIMMANNI *acceſſiones ad catalog. bibliothec. theolog.* p. 4.

temporis spatium edito, quod incipit ab ann
tinuatur ad annum MDCLXIX. ** Oppc
SEVERTVS *antimartyrologium*, Lugduni
tum; tam inepte autem id scriptum est,
dii statueret, non dignum illud esse confu
ritatem historiæ martyrum confirmare:

MICHAELIS GEDDESII dissertat
protestantibus Hispanis, anglice scripta, *
ventio Moskemio in sermonem latinum co

HENRICI MVHLII *commentatio de*
euangelica, Kilonii MDCCXV. ** Scripti
do adnumerari possunt: DAVID. RVN
Steyermarck, Kaerndten vnd Krain, Vit
GEORGII LANI *narratio historica*
ne hungarica, Lipsiæ MDCLXXVI.
tem nonnulli et huc referunt: GEO
RICHII *martyrologium sanctorum*, Lipsiæ
MDCLXII. ac MDCLXIV. 4. illud locum hu

---

* *vnschuldige nachrichten*, 1705. p. 511.

** *acta eruditor.* MDCLXXXIV. p. 108.

acilior ac commodior redderetur ac multorum
t, antiquarum rerum studiosorum voluntati satis
l liturgica *Galliæ* pertinent illisque lucem præ-

HI MARIAE THOMASII *codices sacramento-*
ntis annis vetustiores, nimirum libri tres sacra-
-umana ecclesiæ, missale gothicum; siue gallicanum
le Francorum, missale gallicanum vetus, Romæ
4.

ABILLONII de *liturgia gallicana libri tres, in*
is missa, quæ ante annos mille apud Gallos in vsu erat,
sque eruuntur ex antiquis monimentis, lectio-
no, hactenus inedito et tribus missalibus thoma-
integra referuntur. Accedit disquisitio de cursu
eu de diuinorum officiorum origine et progressu in
canis, Parisiis MDCLXXXV. 4. * et iterum ibi-
CX. 4. ** Libro *primo* agit auctor de liturgiis
latinos: speciatim de gallicana eiusque parti-
iistrorum in missa vestibus et adparatu: de ba-
rma et dispositione apud Francos: de sancto-
i, quonam in loco illæ sint positæ, atque aliis
ndo exhibetur antiquissimum lectionarium gal-
im notis et obseruationibus: *tertius* complecti-
ssalia ordinis gallicani, nimirum gothicum;
gallicanum: missale Francorum ac missale gal-
E IOSEPHVS MARIA THOMASIVS in libro,
dducto, primus ex tenebris in lucem protulit: ***
LEON *itinera liturgica Galliæ; seu peruestiga-*
rsis huius regni locis facta, in quibus varii sin-
et instituta ecclesiæ exhibentur simulque anti-
siasticæ et gentiles deteguntur, qui liber gallice
prodiit

uans MDCLXXXV. *mart. acta eruditor.* MDCLXXXVI.

aire tom. XVI. p. 184.

VPIN *bibliotheq. des auteurs ecclesiastiqu. tom.* XIX.
IERI *bibliothec. theolog. symbol.* p. 730.

IOACHIMI VRSINI, *hispanica inq*
cina secretiora, vbi de illius origine et
ceter. *agitur*, Ambergæ MDCXI. 8. ger
Ioachimo Beringero, sub titulo: *spanisc*
lichkeit, ibidem MDCXII. 8. Adiunxit
MDXIX. 4. editum atque inscriptum:
hæreticos ad vsum romanæ curiæ, lectu
cim regulis conclusus, * ac præfatus est c
quisitionem hispanicam in Germaniam ei
ducere moliuntur:

PAVLLI SARPII *discorso dell' origi*
vso dell' inquisitione nella citta e domini
mentione loci MDCXXX. 4.** Qui liber
scriptus, quum lucem adspexisset, sæpius lit
pressus est ac prodiit italice sine loco M
titulo: *historia della sacra inquisiti*
MDCXXXVIII. 4. item Geneuæ MDCXXXIX
loci eodem anno 4.*** anglice titulo: *t*
quisition, cura *Roberti Gentilis*, Londi
atque ibidem MDCLV. 8. latine, *Andre*
Roterodami MDCLI. 12. Contra histori
exiit: *risposta all' historia della sacra in*

ınc a me tradita sunt atque exposita, ea ad libros
os coetuum christianorum in terris, versus solis
itis, spectant. Sequuntur illi, qui ecclesiae *orien-*
ii sunt. In colligendis illustrandisque liturgiis,
christianos orientis auctoritatem habent, singu-
ram posuit EVSEBIVS RENAVDOTIVS. Edidit
arum orientalium collectionem, Parisiis MDCCXVI. 4.
mis, * opus praeclarum. Priori tomo praemissae
or dissertationes: de liturgiarum orientalium ori-
uctoritate: de liturgiis alexandrinis: de lingua
le patriarcha alexandrino, cum officio ordinationis
Sequuntur liturgiae ipsae, videlicet tres Coptita-
i, Gregorii theologi et Cyrilli alexandrini, latine
bricis ritualibus: eaedem liturgiae graece: com-
in liturgiam copticam Basilii, quo ritus et omnia,
ıam eucharisticam pertinentia, explicantur: no-
s in reliquas liturgias: liturgiae generalis Aethio-
versio, cum notis necessariis. Posteriori tomo
Iacobitarum syrorum liturgiae ac Nestorianorum
:, latine conuersae, cum commentario notisque.
int libri ecclesiastici, quibus speciatim Graeci
EO ALLATIVS et GVIL. CAVEVS, antea a
monstrarunt. Ex quorum commentationibus
a adcuratior horum librorum haurienda est, eos
nonnullorum tantum scriptorum, ad liturgiam
cae spectantium, mentionem facio, ita vt huc

euans MDCCXVI. *octobr.* p. 450. *nouembr.* p. 490. *me-*
reuoux MDCCXVII. *febr.* p. 215. *april.* p. 559. *neuer*
r gelehrten welt volum. V. p. 695. *samlung von alten vnd*
, *sachen*, 1741. p. 291. Copiose quoque librum hunc
ODEVS *isagog. ad theologiam vniuersam libr.* II. *cap.* 5.
um Renaudotius varia reprehendisset, quae in LV-
ria aethiopica habentur, huiusque defensio suscepta
rnal literaire tom. IX. p. 217. pro Renaudotio prodiit:
istoire des patriarches d' Alexandrie et de la collection
rientales, contre vn ecrit intitulé: defense de la memoire
f, Parisiis MDCCXVII. confer: *memoires de Trevoux*
octobr. p. 639.

§. V.

Quemadmodum sancti homines atque in his me martyres etiam apud Græcos; siue ec orientalis socios itidem in magno honore sunt; ita quidquam neglectum est, quod ad memoriam il conseruandam ac propagandam pertinere, christi orientis existimarunt. Sunt eorum scripta, quæ l rum martyrologiis respondent, *menologia* videlicet *naea*: sunt alia ingenii monimenta, quibus res mar describuntur; non omnia autem, in huiusmodi tradita, pleniorem fidem præ se habent.

Principalia scripta, quæ huc spectant, sunt Græ *menologia* ac *menaea*, de quibus supra exposui. Quum libri de vitis sanctorum a me percensendi essent, i quoque commemorationem feci, quoniam ibi non rum tantum; sed aliorum quoque piorum hominu mina leguntur, tali ratione, qualis et martyrologioru clesiæ latinæ est. Igitur illa nunc prætermitto ac addo, quæ ad historiam martyrum ecclesiæ orientali tinent. Inter antiquiores EVSEBIVS librum con περὶ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ μαρτυρησάντων, *de martyribus l nae*, iis, qui in vexatione Diocletiani et Maximini, al christi CCCIII. ad annum CCCX. sanguine suo de v doctrinæ christianæ testati sunt; * præter hunc autem SEBIVM scripsisse τῶν ἀρχαίων μαρτυρίων συναγ *antiquorum martyriorum collectionem*, ipse tradit. * vero haud quidquam illius superesse videtur, nisi re nonnullas in vitis quibusdam patrum, menologiis G rum similibusque monimentis. Scriptis recentioris quæ supra a me enumerata sunt, iam adiungo: PHANI EVODII ASSEMANI opus splendidum inscriptum: *acta sanctorum martyrum orientalium et*

* subiunctus is est EVSEBII *historiæ ecclesiasticæ libro* VIII. quoque in RVINARTI *actis primorum martyrum sinceris et* p. 305. edit. Amstelodam. MDCCXIII.

** *histor. ecclesiastic. libr.* IV. *cap.* 15. p. 136. *libr.* V. *proœm.* p *cap.* 21. p. 189.

que singulares libri ecclesiastici ac rituales
ptitarum, Armenorum, Maronitarum atque
unt:
zandi et preces ecclesiae Aethiopum, cum ora-
amentis baptismi et confirmationis, ex aethio-
n latinum conuersus, Romae MDXLIX.
ethiopes communiter vtuntur, qua etiam canon
llatur, item ordo benedictionis puerperae secun-
iopum, ordo baptismi et confirmationis: *
alexandrini quondam patriarchae, de *ritibus*
a synaxis, apud syros christianos receptis, li-
in lucem editus syriace ac latine a *Guidone*
ano, Antuerpiae MDLXXII. 4.
sia aegyptiacae; siue Cophtitarum, ex lingua
translatum ab *Athanasio Kirchero*: **
Armenorum, cum interpretatione latina

laicum iuxta ritum ecclesiae nationis Maroni-
MDXCIV. fol. *officium simplex septem dierum*
sum ecclesiae Maronitarum, chaldaice, Romae

ecclesiae, graecae et latinae, rebus liturgicis
s IO. GRANCOLASIVS studia sua ita col-
n solum singularem industriam; sed etiam
mnibus, qui harum litterarum periti sunt,
t. Iuris publici ille fecit: *le traité des li-*
maniere, dont on a dit la messe dans chaque
lises d'orient et d'occident, Parisiis MDCXCVII.
ntaire de l'eglise, ou la maniere, dont on
sacremens chez les Grecs et chez les Latins,
ns des conciles des dernieres siecles sur les
prieres et les ceremonies de l'eglise, Parisiis
é de la messe et l'office diuin, ou l'on trouue
litterale des anciennes pratiques et des cere-
e, ceter. Parisiis MDCCXIII. 12. Libris his
Yy 3 auctor

---

xima patrum edit. Lugdun. *tom.* XXVII. p. 626.
hymnicis. libr. I. p. 236.

CAPITIS SEPTIMI

DE

SCRIPTIS HISTORIAE ECCLESIASTI

SECTIO X.

DE

SCRIPTIS HISTORIAE ECCLESIASTICAE VI TESTAMENTI, QVAE AD SINGVLA ARGVMENTA SPECTANT, SPECIATIM HAERETICIS ALIISQVE PRAVARVM S TENTIARVM AVCTORIBVS SECTISQ AC QVAE DE ILLIS ORTAE SVNT, CONTROVERSIIS.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

Recensentur primum scriptores, qui historiam haereticorum vniuerse explanarunt, cum antiquiores § I.
Tum recentiores iique pontificii, lutherani ac reformati §. II
Deinde illi, qui speciatim exposuerunt de singularibus haereticis eorumque sectis antiquae ac mediae aetatis § III.
De recentioribus prauarum sententiarum auctoribus fanati atheis nimirum, naturalisti cinianis, indifferentistis, cis, Arminianis §. IV.
Historiamque controuersiarum sticarum lutheranorum, ciorum ac reformatorum runt §. V.
Ac de mohamedanis commenta §. VI.

Infensissimus ciuitatis christianae hostis non solum vexationes christi sectatorum; sed etiam per er prauasque sententias, quarum venena omni ten spargere ac caelestem doctrinam in discrimen coni adnisus est, pacem ac tranquillitatem ecclesiae pert uit. Id quod quum itidem in historia ecclesi enarrandum hacque de caussa in eius commen etiam de haereticis ac peruersorum dogmatum de ribus deque controuersiis, quae exortae sunt, exp dum est, cultor historiae sacrae scripta argumenti l

uiusdam hiſtoriam, originem illius, progreſſum
rtinent; deinde eiusdem ritus ac conſuetudines
ır. Attamen non omnia debita adcuratione ac
ı ſunt ac quemadmodum auctores interdum fon-
erunt, ex quibus res enarrandæ hauriri debuiſ-
etiam adfectibus erga ſacra ſua praue indul-

CAPITIS SEPTIMI

DE

'S HISTORIAE ECCLESIASTICAE

SECTIO IX.

DE

HISTORIAE ECCLESIASTICAE NOVI
NTI, QVAE AD SINGVLARIA ARGV-
PECTANT, SPECIATIM DE PERSE-
ONIBVS CHRISTIANORVM, MAR-
YRIBVS AC MARTYROLOGIIS.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

*auctores, qui ex-
ıerſequutionibus an-
'iſtianorum cum ge-
de quibusdam illa-
, deque variis, quæ
bus pertinent, ſin-
mentis, vbi de legione
ſeptem viris dor-
'egione thebæa, ca-
lumniis gentium profanarum in
veteres chriſtianos, cruciatibus
martyrum atque aliis §. I.
De martyribus §. II. III.
Quibus enarratis, adduntur marty-
rologia atque acta martyrum ec-
cleſiæ latinæ, vna cum ſcriptori-
bus de inquiſitione pontificia §. IV.
Atque eccleſiæ græcæ §. V.*

in hiſtoria eccleſiaſtica explanandas, vexa-
ıriſtianorum locum tenent, ex inprimis,
profanæ, maxime imperatores romani, tri-
bus

cum historicum; tum [illegible]torem. Adcusatur non caussa nimiæ credulitatis ac per hanc fides eius exigu Ipsum dictum opus innenitur in eius *operibus*, * a *D Petauio* editis atque illustratis, Parisiis MDCXXII. fol. niæ MDCLXXXII. fol.

AVGVSTINI liber de *hæresibus ad Quod vult deum* LXXXVIII. hæreses, a Simonianis vsque ad Pelagianos, rantur. Tamquam adpendix illi adiungi solent hæres destinatiana, nestoriana, eutychiana et timotheana, GENNADIO *massiliensi* tribuuntur atque ex libris eiu *aduersus omnes hæreses* tantum superesse, creduntur men in quibusdam editionibus hæresis prædestinatiana titur. Prodiit AVGVSTINI liber non solum inter eius; sed etiam separatim cura *Lamberti Danæi* cum to ac luculento commentario atque accessionibus hæ ab orbe condito ad constitutum papismum et moha mum, earumque, quæ ab Augustino prætermissæ su neuæ MDLXXVI. MDLXXVIII. MDLXXX. MDXC. 8. dio *Gebhardi Theodori Meieri*, Helmstadii MDCLX quæ editio autem vitiosa est. ** Exiit etiam liber hi VINCENTII *lerinensis commonitorio*, Cant MDCLXXXVII. 12. *** LAVRENTIVS COZZA edere *commentarios historico-dogmaticos in librum Augustini resibus ad Quod vult deum* eorumque pars prima, co hæreses XXII. a Simone mago vsque ad Marcionem, vidit Romæ MDCCVII. fol. * Non obscure prodit a se prauis adfectibus indulgere ac mediocri iudicandi tate præditum esse. Ipse opus suum laudibus effert a quam thesaurum eruditionis omnibus commendat: tias, a viris doctis, etiam ecclesiæ romanæ addictis, sas defendit: fabulas ineptas tradit: Lutherum cum ne mago comparat:

AV

* *tom.* I. *oper.* p. I.

** FABRICII *histor. bibliothec. part.* IV. p. 120. REIMMAN *talog. bibliothec. theolog.* p. 69. et *accession. ad catalogum* hunc

*** p. 169. Exstat etiam DANAEI editio in eiusdem *opuscu* p. 897. Geneuæ MDLXXXIII. fol.

* *acta erudit.* MDCCVIII. p. 489.

. Primum locum iis tribuo, quibus de singulari
rsequutione rebusque illius memorabilibus expo.
cuiusmodi exstant: I.) de persequutione *Nero-*
ISTOHORI CELLARII duæ commentationes:
ior atque inscripta: *schediasma de prima christia-*
sequutione, Halæ MDCXCIV. altera longior,* de
audii in rempublicam et ecclesiam sæuitia, Halæ
IO. ERNEST. IMMANVEL. WALCHII, filii
issimi, *marmor Hispaniæ antiquum, vexationis*
um neronianæ insigne documentum illustratum, Ie-
L. 4. eiusdem *persequutionis christianorum nerobia-*
pania, ex antiquis monimentis probandæ, uberior
, Ienæ MDCCLIII. 4. ** II.) de persequutione
EORG. CASPAR. KIRCHMAIERI dissertatio de
et pœnis christianorum sub Traiano, Vitembergæ
. CHRISTOPH. AVGVST. HEVMANNI disputa-
rsequutione christianorum Pliniana, Gœttingæ
I. *** ac qui ab aliis adducitur, IO. TESMARI
entilium in christianos, sub Traiano institutus et
III.) de persequutione *Diocletiani* IO. ERNEST.
ELIS WALCHII *christianorum sub Diocletiano in*
ersequutio, ex antiquis inscriptionibus illustrata,
LI. 8. Referri et ad locum hunc possunt docto-
m litteraria monimenta de rebus singularibus ac
ignis, quæ quum sæuitum fuerit in christianos,
cuntur. Spectat huc historia de *legione fulmi-*
a adpellata, quod in bello, a Marco Aurelio An-
tra Quados et Marcomannos gesto, milites chri-
nis melitenæ id precibus suis a deo impetrauc-
stibus fulmine prostratis, exercitus romanus per
brem recreatus sit ac conseruatus. Scripta, quæ
hac in conspectum publicum venerunt, diuersas
rodunt. In aliis adfirmatur, quæ de illa nar-
esse vera, nominatim: in HERMANNI WIT-

ior commentatio est in eiusdem *dissertationibus acade-*
.
tor. MDCCLVII. p. 714.
usdem *sylloge dissertationum tom.* I, *part.* I. p. 119.

explanantur; reliqui autem, tantum nomin

TIMOTHEI libellus de *iis, qui ad* *ticis accedunt*, quo quum tria genera h primum eorum, qui sacro fonte sint ab illorum, quorum sola vnctio fieri debea apud quos satis sit, si errores suos exseci reticos, Manichæos, Pelagianos, Simoni nos, Basilidianos, Nicolaitas, Marcion manos, Nouatianos, Macedonianos, Ap rianos, Eutychianos atque alios, in tres c morat. Primus libellum hunc græce iur cum aliis quibusdam opusculis *Io. Meursiu* dem græce ac latine cum notis ediderunt; *sisius* *** ac *Io. Baptista Cotelerius*: *

IO. DAMASCENI liber de *hæresibus*, tine tantum; partim græce ac latine in ei notis a *Io. Baptista Cotelerio* ** ac *Mic* illustratus. In eo primum LXXX. hæreses PHANIVS in *panario* pertractauit, recen tem Nestoriani, Eutychiani atque alii hæ

HONORII *augustodunensis* libellus de *haeresibus*, Basileae MDXLIV. 8. cum aliis eiusdem monimentis, ac Helmstadii MDCXII. 4. cum HARMENOPVLI, scriptoris graeci, *catalogo haereticorum* ac *fidei professione*, latine:

HARMENOPVLI opusculum de *opinionibus haereticorum*, *qui singulis temporibus exstiterunt*, graece atque interprete *Io. Leunclauio*, latine editum atque additum MANVELIS COMNENI *legationi ad Armenos*, Basileae MDLXXVIII. 8. latine Helmstadii MDCXII. cum HONORII libello de *haeresibus*, cuius editionis paullo ante mentionem feci, atque in variis voluminibus. * Auctor breuiter ac sine ordine temporis differit de Arianis, Macedonianis, Sabellianis, Apollinari, Eutyche et Dioscoro, Paullo samosateno, Nestorianis, Sergio ac Pyrrho monotheletis, Origenianis, Petro Fullone, Marcionitis et Manichaeis, Marcello, Photino et Sophronio, Eunomianis, Nouatianis et Sabbatianis, Montani sectatoribus, Donatistis, Massalianis, Bogomilis:

GVIDONIS *de Perpiniano summa de haeresibus*, Parisiis MDXXVIII. fol. Coloniae MDCXXXI. fol. et MDCLV. fol. cura *Ioannis Geineri*, quo opere auctor primum disputat de haeresi generatim: deinde de erroribus iudaeorum, Graecorum, Iacobitarum, Georgianorum et Armenorum: postea de haeresibus, ab Augustino et Isidoro commemoratis ac tandem de sectis, quae post Augustinum et Isidorum exortae sunt, ac quamuis arma contra haereticos ferat ac studia sua ad illos refellendos adhibeat; multa tamen tradit, quae ad historiam pertinent. Iam memorata scripta non magni sunt momenti iisque, qui ad illa diiudicanda satis valent, neque fide; neque adcuratione sua plane se commendant. Adiunguntur quaedam alia; de quibus autem taceo, quum vel non tam historici; quam polemici argumenti sunt; vel oblata tantum occasione de rebus haereticorum exponunt. **

§. II.

* maxime in *bibliothecis patrum*.

** de scriptoribus his videantur: SAGITTARII *introductio in historiam ecclesiastic.* cap. XXXII. p. 782. ITTIGII *praefatio dissertationis de haeresiarchis aeui apostolici et apostolico proximi*: FABRICII *bibliothec. graec. volum.* VII. p. 414.

§. II.

Recentiori tempore itidem fuerunt, qui in vi[...] sa haereticorum historia operam ita ponerent, vt illu[...] rent illam atque vberius explanarent. In studis[...] historiam ecclesiasticam amplificandi, versati fun[...] socii ecclesiae romanae; et sacris nostris addicti. Q[...] tamen scriptores hi religione ac principiis inter s[...] screpant hocque nomine facile intelligendum est[...] in narrationibus ac iudiciis suis dissentire; postulat[...] vt monimenta vtriusque partis legamus et indagen[...] quid in illis verum sit: quid falsum.

Varia exstant *pontificiorum* scripta de haereticis; qu[...] tem historiae illorum non multam lucem adferunt. Quum [...] peruerse sibi persuadent, eos esse haereticos, qui ab e[...] siae romanae placitis dissentiunt ac contra falsa illius do[...] ta pugnant, multos sane temere atque iniuriose in ha[...] corum ordinem adscribunt. Fabulas ac commenta, [...] sectantur, praetermitto. Ipsa illorum scripta historic[...] haereticis sunt:

BERNARDI LVTZENBVRGI *catalogus haeretic[...] omnium pene, qui ad haec vsque tempora passim litter[...] monimentis proditi sunt*, qui quamuis nullius fere dig[...] tis atque vtilitatis sit; saepius tamen is lucem adspexit. [...] diit enim Coloniae sine indicio anni 4. Parisiis MDXXIV[...] Coloniae MDXXV. 8. ibidem MDXXVI. MDXXIX. MDXXXV[...] itidem sine mentione loci MDXXVI. MDXXVII. 8. *

ALPHONSI DE CASTRO *aduersus omnes haereses* [...] XIV. *in quibus recensentur et reuincuntur haereses, qua[...] memoria exstat, quae ab apostolorum tempore ad hoc [...] seculum in ecclesia ortae sunt*, Parisiis MDXXXIV. fol. qu[...] prima eaque maxime rara editio. Sequutae sunt pl[...] aliae, inter quas praeter iam memoratam parisiensem, [...] quis dignitate atque existimatione superiores sunt colon[...] ses annorum MDXXXIX. MDXLIII. fol. quoniam in illis ins[...] testimonium de ignorantia pontificum romanorum ex[...]

* QVETIFII et ECHARDI *scriptor. ordinis praedicatorum tom.* [...] p. 93. *vnschuldige nachrichten*, 1717. p. 165.

pore Theodosii post redditam ciuitati christianae
atem, illa recte fabulis adnumerari, monstra-
ilari studio: CHRIST. REINECCIVS disserta-
eptem dormientibus, Lipsiae MDCCII. auctor libri
sanctorum septem dormientium historia, ex ectypis
orii expressa, dissertatione et veteribus monimen-
profanisque illustrata, Romae MDCCXLII. 4. qui
: dictos septem dormientes fuisse martyres ephesi-
mque figura illorum mortuorum, tanquam dor-
, expressa ac sepulcrum sub Theodosio II. inuen-
ex eo natam esse notissimam de illis fabulam.
yres, qui tempestate, sub Diocletiano aduersus
excitata, religionis sanctissimae caussa occubue-
rtur *legio thebaea*; siue milites thebaei, qui et a
tyrii nomen *sanctorum agaunensium* acceperunt.
llius multae rationes auctoritatem ac fidem detra-
tendit id vberius: IO. DV BOVRDIEV in *dis-*
istorique et critique sur le martyre de la legion
Amstelodami MDCCV. 12.* Addita est *historia*
ctiMauritii et sociorum agaunensium martyrum legio-
, quae in codicibus interpolatis perinde ac minus
id EVCHERIVM, episcopum lugdunensem, au-
artur, ex his a *Petro Francisco Chifletio*** et *Theo-*
*narto**** edita. Contra DV BOVRDIEV pro
rtyrii dictae legionis pugnauit IOSEPHVS DE
defense de la verité du martyre de la legion the-
trement de saint Maurice et de ses compagnons,
CCXLI. 12.* Mentio quoque fit apud scriptores:
LDESANI *historiae legionis thebanae*, italice com-
ae euulgatae Augustae Taurinorum MDCIV. 4.**
ac

sauans MDCCVI. *mart.* p. 254. *memoires de Treuoux*
iun. p. 1028. BERNARDI *nouuelles de la republique des*
CV. *iul.* p. 85. *acta eruditor.* MDCCVI. p. 308. *vn-*
chrichten, 1705. p. 369.
aullini nolani illustrati, qui prodiit Diuione MDCLXII. 4.
t. *martyrum* p. 289.
Treuoux MDCCXLIII. *iun.* p. 1021. *samlung von alten*
heolog. sachen, 1742. p. 724.
BRICIVM *salutar. luce euangelii* p. 142.

hominum familias, variis in locis designatæ, pr *loribus depictæ exhibentur*, Coloniæ MDCVIII. ab auctore, sacris romanis addicto, conscri conditio, ex ipso illius titulo colligendum est

FLORIMVNDI RAEMVNDI *histoire de progres et decadence de l' heresie de ce siecle*, absurdarum fabularum ac mendaciorum plen disserui:

THEODORI PETREI *catalogus haeretic moribus et erroribus omnium propemodum h hæreticorum ac schismaticorum*, ceter. Coloni qui itidem ob commenta nugasque in nulla matione est:

ANTONII VARILLASII *histoire des re uées en Europe en matiere de religion*; siu lum singulæ paginæ libri præ se habent, *histoi* sex tomis, eo ordine editis, vt primus ac se MDCLXXXVI. 4. tertius ac quartus ibidem M quintus ac sextus ibidem MDCLXXXIX. 4. luce Ex quo opus hoc prodire cœpit, id denuo litt est ab anno MDCLXXXVI. ad annum MDCXC. itidem sex tomis. *** Initium narrationum lasius a tempore emendationis sacræ fecit.

partes boni historici impleuit, ac quamuis monstrauerit, ipsi neque ingenium; neque eloquentiam deesse; saepe tamen falsa pro veris dixit, prauis adfectibus erga eos incitatus, qui nullam communionem cum ecclesia romana habent. Mirum igitur non est, eum nactum esse aduersarios, nominatim LARROQVANVM, qui edidit: *nouuelles accusations contre mr. Varillas, ou critique du premier liure de son histoire des heresies*, Amstelodami MDCLXXXVII. * inprimis GILBERTVM BVRNETVM. Scripsit hic atque ad vsum publicum transtulit: *critique du IX. liure de l'histoire de mr. de Varillas, ou il traite des reuolutions arriuées en Angleterre en matiere de religion*, quae primum anglice:, deinde, interprete *Io. Clerico*, gallice prodiit Amstelodami MDCLXXXVI. 12. ** ac postquam VARILLASIVS opposuerat: *reponse a la critique de mr. Burnet sur les deux premiers tomes des reuolutions* ceter. Parisiis MDCLXXXVII. 8. Amstelodami MDCLXXXVII. 12.*** euulgauit: *défense de la critique du* IX. *liure de l'histoire de mr. Varillas* anglice, quam *Clericus* itidem gallice reddidit, Amstelodami MDCLXXXVII. 12. * praeterea autem: *critique du III. et IV. volume de l'histoire de mr. Varillas en ce, qui regarde les affaires d'Angleterre*, anglice ac gallice, Amstelodami MDCLXXXVIII. 12. Non hi tantum; sed etiam: IO. BRVNSMANNVS in *specimine errorum, queis Antonius Varillasius historiam suam de haeresibus commaculauit, libr. V. et XIII. mutationem religionis in Dania describens*, Hafniae MDCLXXXIX. 8. SECKENDORFIVS in *historia lutheranismi:* PVFENDORFIVS *introductione in historiam*, germanice scripta, Varillasium impugnarunt: **

DOMINICI BERNINI *historia omnium haeresium*, italice scripta et in quatuor tomos diuisa, quorum primus in lucem

* BAELII *nouuelles de la republiqu. des lettres* MDCLXXXVII. *iul.* p. 778.

** *ibidem* MDCLXXXVI. *octobr.* p. 1206.

*** *ibidem* MDCLXXXVII. *aug.* p. 960.

* *ibidem* MDCLXXXVII. *nouembr.* p. 1153.

** NICERONII *memoires tom.* V, p. 67.

lucem exiit Romae MDCCV. fol. * num autem e
prodierint; nec ne, me ignorare fateor. Con
ctor, historiam omnium haeresium, quibus ab apo
tro vsque ad Innocentium XII. ecclesia perturbata f
conficere, vt acta pontificum romanorum ac haer
coniungeret, ac quae sub singulis illis, memoria d
hostibus his verae doctrinae gesta sint, ea traderet.
primus tomus agit de haeresibus quinque priorum sec

CAROLI DV PLESSIS D'ARGENTRE *collecti* *ctiorum de nouis erroribus, qui ab initio* XII. *seculi* *annum* MDCCXXXV. *in ecclesia proscripti sunt et notati* plectitur tomus *primus*, Parisiis MDCCXXIV. fol. monimenta ab anno MC. vsque ad annum MDXIII. *dus*, qui ibidem lucem vidit MDCCXXVIII. fol. mon ab anno MDXXI. vsque ad annum MDCXXXII. *terti* dem loco MDCCXXXVI. fol. euulgatus, moniment no MDCXXXIII. vsque ad annum MDCCXXXV. O ius mentionem facio, quod multa in eo collecta historiae haereticorum lucem praebent ac quamuis tium illius a seculo demum duodecimo fecerit; in ne tamen veteres ac recentiores quosdam recense haereticis temporum priorum exposuerunt:

IO. SIANDA *lexicon polemicum, in quo potio ticorum vita perstringitur, omnes contra fidem guntur, dei verbo scripto; vel tradito, concilior tate et rationibus breuiter reprobantur, inserta rum omnium, schismatum et controuersiarum, qu siasticam historiam pertinent, notitia, addita pro plemento bibliotheca polemica*, Romae MDCCXXXIII. fol bus tomis.

Inter *lutheranos* itidem fuerunt, qui studia sua, h haereticorum illustrandi, probarent. Ostendunt hoc, nunc sequuntur, ingenii monimenta, ab istis edita:

CASPARIS MATTHAEI *haereticorum et sectar vis ecclesiae praecipuarum de fidei christianae articulis* *ac nomina, ordine, quo fieri potuit, methodice in* *succinctas congesta*, Erfordiae MDLXXXII. fol.

* *acta eruditorum* MDCCVIII. p 494.

...ANI NIEMANNI de *libellaticis*, Ienæ MDCLXIX. ... DANIELIS FRICKII de *libellaticis in ecclesia* ...siæ MDCXCIV. ALBERTI FRICKII de *tradito*...rum duæ sunt, Lipsiæ MDCCXXXVII. MDCCXXXVIII. ...DERIC. COTTAE, de *caussis crescentis christia*... *persequutiones*, Tubingæ MDCCLVIII.

...tem persequutiones veterum christianorum sub im...s romanis, aliæ illorum vexationes susceptæ sunt ...e: iulianea, de qua præter scriptores de vita ro...liani, legenda est: IO. ...ENS oratio de *persequu*...*nea*, Traiecti ad Rhenum MDCCXX. 4.* vandali...ecensuit THEODORICVS RVINARTVS in *historia* ...*nis vandalica*, Parisiis MDCXCIV. 8. ** Venetiis ...II. 4.*** Diuisa illa est in duas partes, quarum ...plectitur libros quinque VICTORIS *vitensis* de *per*... *africana; siue vandalica*, atque alia antiqua mo...vna cum notis; posterior autem commentarium ... de vandalicæ persequutionis ortu, progressu ac ...so RVINARTO elaboratum. Quomodo ab aliis ...tuitum fuerit in christianos tempore, quod inse...t, scripta de martyribus, postea a me commemo...endunt.

§. II.

...eligionis christianæ caussa lubentes lætique ...erunt, illi *martyres*, id est, testes de christo ...ctrina, adpellantur. Tam admiranda fuit ...xime in vexationibus imperatorum romano...erum deum ignorabant atque a veris sacris ..., constantia ac fortitudo, vt quamuis gra...ciatibus adficerentur; tranquilla tamen ac ... mente ac præberent se fideles christi amicos ...tatores vsque ad mortalitatis suæ finem. ...orum martyrum non exiguus est.

Quantum

...inuit in KAPPII *orationibus selectis clarissimorum viro*...

...*ditor. supplement. tom.* II. p. 407.

...*itor.* MDCCXXXIII. p. 420.

plificaret, eos in ordinem illorum non sine iniuria
pſit, qui hæreſi minus ſe macularunt:

IO. MICHAEL. MEHLIGII *hiſtoriſches l und ketzerlexicon, aus den beſten ſchriftſtellern zuſammen gen*, Chemnitii MDCCLVIII. 8. duobus voluminibu tea prodiit: I. G. H. *compendieuſes kirchen- vnd ket con*, Schnebergæ MDCCXXXI. 8.

Exſtant quoque LEONARDI HVTTERI *tabella reſiologia*, Vitembergæ 8. HENRICI ECKARDI *a turris babylonica, hoc eſt, archiſynagogi ſchola hære a temporibus apoſtolorum ad ſua vſque tempora*, Ienæ Francofurti MDCVI. DAN. CRAMERI *arbor hære ſanguinitatis; ſiue hæreſiologica deſcriptio, in qua hæreſes veterum explicantur et refelluntur*, Arg MDCXXIII. habent autem hæc ac ſimilia ſcripta non momentum ad hiſtoriam hæreſium illuſtrandam; n tam vtilitatem promittunt. Adiungi ſolet: CO SCHLVSSELBVRGII *catalogus hæreticorum*, editus furti ab anno MDXCVII. ad annum MDXCIX. 8. no luminibus; quem tamen loco hoc omittendum eſſe mo. Præcipue enim is ad controuerſias eccleſiæ no meſticas ſpectat auctorque non ſolum res geſtas nar rum etiam contra aduerſarios diſputat, ita vt ab *hæretici* latior ſignificandi vis tribuatur. Maiori iu ri huc poteſt: IO. VOGTII *bibliotheca hiſto reſiologicæ, ſelectiores et rariſſime obuias doctiſſimoru rum diſſertationes, hæreticorum hæreſiumque hiſtoria nentes, complectens*, cuius bibliothecæ tomi primi lus primus Hamburgi MDCCXXIII. ſecundus MDC tertius MDCCXXVI. tomi ſecundi autem faſciculus MDCCXXIX. 8. prodiit.* Suſcepit Vogtius laudabi borem ſeque eo quoque commendauit, quod diſſer collectas notis illuſtrauit atque auxit; in cœpto opere non progreſſus eſt; nec alias illius, præt moratas, partes in lucem protulit. Addo comme

* *ſamlung von alten vnd neuen theologiſchen ſachen*, 1731. p *acta eruditor.* MDCCXXIV. p. 327. *deutſche acta eruditor.* vol p. 591. XI. p. 92

nero martyrum disputatur. Communis senten-
agnum illum fuisse; HENRICVS DODWELLVS
irmat, non multos exstitisse, qui pro religione christia-
profunderent, hocque defendere conatur disserta-
*martyrum commemoratione eaque occasione de mar-
citate in primaeuis christianorum persequutionibus.** *
NTONIVM PAGIVM, ** NICOLAVM NOVR-
*** LVDOVIC. ANTON. MVRATORIVM, *
M DE LAVBRVSSEL ** atque alios episcopi ro-
sectatores, oppugnarunt illum: THEODORICVS
rvs *praefatione*, quam *actis primorum martyrum*
selectis praemisit, *** ac CASTVS INNOCENS
*s, qui duas dissertationes aduersus Dodwellum
Altera de *caussis inopiae veterum monimentorum pro
yrum dignoscenda*, prodiit Mediolani MDCCXL. 8.
tem de *martyribus sine sanguine*, ibidem
. 8. * Vtraque coniunctim cum accessionibus
em adspexit, Venetiis MDCCLVII. 4. Pugnat au-
a Dodwellum pro multitudine veterum martyrum
mento maxime vtitur, quod et *confessores* anti-
lesiae; siue ii, qui quum se christi cultores pa-
hostibus suis confiterentur, vincula quidem,
tormenta varia perferebant; e mortis autem peri-
ti, placide vitam suam finiebant, martyribus
possint atque in monimentis vetustis duae vo-
s ac *confessores* frequenter permutentur, ita vt
marty-

as *dissertationes cyprianicas*, quarum paullo ante men-
, *vndecima*.
nales Baronii ad annum christi LXIV. *num.* 3. *tom.* 1.
ue locis.
LACTANTIVM de *mortibus persequutorum* et *adparat.
bibliothec. patrum tom.* 11. p. 1704. atque aliis operis

tor. tomo 11. p. 200.
us de la critique en matière de religion tom. 1 p. 13.
a quoque est LACTANTII libro de *mortibus persequu-*
a *Bauldri*, Traiecti ad Rhen. MDCXCII. 8. p. 389.
olog. bibliothec, volum. 1. p. 360. 445.

comparata ſunt, vt vel ad locum hunc ha
vel rebus geſtis hæreticorum non multam l
Quodam modo commendare licet IO. FOR
ctiones hiſtorico-theologicas; de quo opere au
diſſerui.

§. III.

Non ſufficit, vti exiſtimo, ſcripta vr
rica de hæreticis percenſuiſſe; ſed ea quo
ſunt, quibus ſpeciatim de ſingularibus hær
ribus ſectisque expoſitum eſt. Iis vero, q
tentiasque peruerſorum horum doctorum ad
dio inquirere atque vberiorem eorum notiti
parare, animum induxerunt, moniment
compoſita, non penitus ſatisfacere poſſunt
cauſſam illi recte ſibi conſulunt, quando p
pta ſingularia, vbi ea habentur, ad vſun
iudicio legunt.

Enumerabo iam ſcripta hiſtorica ſpecialia de
que antiquæ ac mediæ ætatis, quorum quum
nera aliaque res hæreticorum certi, maxime ve
poris complectuntur; alia autem notitiam nol
de ſingulari hæretico ac ſecta illius, ad iſtorum

.XXVIII. Erant *natalitia* hæc festi dies, memo-
ris, quo martyres vitam suam finierant, conse-
nomen suum ex eo habebant, quoniam antiquio-
sectatores dies, quibus pii homines, præcipue
de seculo abierant, *natales* adpellarunt. Recte
imabant, eos, qui ita moriantur, vt ad vitam
peruenlant, iure dici posse iterum natos. Nomi-
um in diptycha relata actaque eorum diligenter
dsignata sunt. Ritui huic lucem adfert PETRVS
commentatione de *notariorum in prima ecclesia*
su et origine, *quod ad acta martyrum et sancto-*
nata adtinet, * præter quem et consuli possunt
de diptychis veterum, vti sunt: HENRICVS
.VS, cuius exstat dissertatio de *diptychis ecclesiæ*,
le nominum recitatione ex illis in eucharistia: **
I. SCHMIDIVS dissertatione de *diptychis vete-*
MDCXCIV. MARTINVS CHLADENIVS dispu-
diptychis veterum, Vitembergæ MDCCIII. IO.
LEICHIVS, cuius prodiit *diatribe de diptychis*
ipsiæ MDCCXLIII. 4. inprimis CHRISTIAN. AV-
LIGIVS de *diptychis veterum tam profanis*; *quam*
, *variis ex omni antiquitate*, *præsertim ecclesia-*
tionibus illustrato, Halæ MDCCXXXI. 4. *** vbi et
igitur de variis honoribus, qui martyribus ac
is tribuebantur in vetere ecclesia, itemque de
is et calendariis ecclesiasticis atque origine

§. IV.

la martyrum conseruata ac propagata est in
calendariis atque *actis* illorum, in quibus
onendis quum omni tempore studia multo-
i sunt, mirum non est, magnum eorum es-
Differunt tamen illa inter se. Habent
ibros iisque vtuntur et latini; et græci;
i in terris, versus solis occasum pariter ac
Z z 2 ortum

us *opusculor. sacrorum tom.* II. p. 657.
nter *dissertationes* eius *cyprianicas*.
tor. MDCCXXXII. p. 110. *deutsche acta eruditor. volum.*

partheyischen vnd gründlichen ketzer geschichte MDCCXLVI. 4. vbi res ophitarum atque apostol piose narrantur atque illustrantur, et anderweiti ner vollständigen vnd vnpartheyischen ketzergeschi dii MDCCXLVIII. 4. quæ pars tota historiæ Mi consecrata est. ** Prodierunt etiam eiusden richten von dem berühmten spanischen arzte, M Helmstadii MDCCL. 4. ***

Sequuntur nunc ea monimenta, quibus hi ris hæretici ac sectæ explanata est. Enarı temporis, quo peruersi homines hi vixerunt a runt; sed litterarum ordine, vt facilius inuei scire velit, qualia scripta de illis in lucem em mam tamen hæreticorum nomen non propri sententia; sed vulgari et apud plerosque vsita hæreticos ii quoque referri solent, qui tales maxime schismatici, ne imponatur mihi necessita ses huiusmodi scriptorum constituendi atque v me iam exhibendi, molestiorem reddendi. V in conspectum orbis eruditi:

I. de ADOPTIANIS; siue FELICIA

IO. TRELLVNDI dissertatio de Felicis v nandi tolatani hæresi, vulgo adoptiana. Hafni

: *Danielis Papebrochii*; * post illos autem studio
' Additamentum ad martyrologium hoc ex co-
rgensi, seculo nono exarato, *Io. Georg. Ec-*
auit. *** In BEDAE *operibus* exstat marty-
:tricum; quod tamen non illius; sed WAN-
I esse, doctissimi viri animaduerterunt. Aliud
m breue, itidem sermone ligato compo-
EDAE nomine *Lucas Dacherius* * in lucem pro-

LBERTI *martyrologium*, versibus hexametris
Lotharium scriptum: perperam Bedae tribu-
ter eius opera editum. Postea *Molanus* illud
artyrologio subiunxit; integrius autem *Lucas*
idem iuris publici fecit: ***
MAVRI *martyrologium*, quod non solum in
* locum obtinuit; sed etiam ab *Henrico Ca-*
) luci publicae expositum est. Prologum eius
, abbatem seeligstadiensem, *Io. Mabillonius* ***

I *martyrologium*, cuius quum frequens est vsus
tibus sacris, id magnam auctoritatem sibi con-
:r tot illius editiones, * quarum tamen plerae-
icerae sunt atque integrae, duae prae ceteris ex-
existimationem habent. Altera prodiit cura
Z z 3 ac

is ad tomum II. *actor. sanctor. antuerpiens. martii.*
logium hoc BEDAE *historiae ecclesiasticae Anglorum*
MDCCXXII. fol. adiecit.
de rebus Franciae oriental. tom. I. p. 829.
I. p. 23. editionis posterioris; prioris autem *tomo*

II. p. 39. edit. secundae: *tom.* V. p. 305. edition.

TIGII *tractatum de bibliothecis et catenis patrum*

'9.
iquar. tom. II. *part.* 2. p. 314.
tor. p. 419.
: eas recenset FABRICIVS *salutar. luc. euangeli*
I. ac *bibliothec. graec. volum.* IX. p. 37.

MDCCXIX. IO. IOACHIMI SCHROEDERI differtat *haeresi Apollinaristica*, Marpurgi MDCCXVII. *

V. de ARABICIS:

IO. FRANCISCI BVDDEI commentatio de *A rum haeresi*, Ienae MDCCXIII. **

VI. de ARIANIS:

SAMVELIS LANGII *haeresis Arii*, Lipsiae MDCX

IO. MEISNERI disputatio de *origine et progressu nismi*, Vitembergae MDCLIII.

IO. FRIDERICI KOENIGII *historia Arianism* phiswaldiae MDCLIV.

PHILIPP. LVDOVIC. HANNECKENII *epitome Ariana, qua vita, mores et mors magni haeretici Ar uissime traduntur*, disputationis loco sub praesidio *M Siricii* exhibita, Gieſſae MDCLX. 8.

BALTHASAR. BEBELII dissertatio de *mediis nismi*, Argentorati MDCLXIX.

IO. ADAMI OSIANDRI *Arianismi antiqui et no ues lineae*, Tubingae MDCLXXXVIII.

LVDOVICI MAIMBVRGII *histoire de l'Ariani puis sa naissance iusqu'a fin, auec l'origine et le pro l'heresie des Sociniens*, Parisiis MDCLXXIII. 4. duobus v nibus: MDCLXXVIII. 12. tribus tomis: MDCLXX itidem tribus tomis, quae editio in titulo quarta Prodierunt: *entretiens d'Eudoxe et d'Eucharîste sur re de l'Arianisme et l'histoire de iconoclastes du P. Mai* Coloniae MDCLXXXIII. 12.

CHRISTIANI LVPI *dissertatio posthuma de M Arii personis, moribus atque erroribus, ex auctoris scripto edita:* ***

CAIETANI MARIAE TRAVASAE *storia critica d di Arrio, primo eresiarca del IV. secolo*, Venetiis MDCCXI quae historia magna cum industria, copiose ac d

---

* in MVRATORII *anecdot. graec.* p. 347. seqq. varia de haere linaris traduntur.

** locum obtinuit in eiusdem *miscellaneor. sacror. part.* 1. p.

*** in eiusdem *operum tomo* 1. p. 1. Venet. MDCCXXIV.

* *nachricht. von einer hällischen bibliothec, volum.* 1. p. 149.

ſcripta eſt. De morte Arii diſputatum fuit. Communis ſententia eſt, illam exſtitiſſe miſeram, quo ſpectant: GEORGII NICOLAI OCKELLN diſſertatio de *Ario, miſero abrepto fato*, Roſtochii MDCCVIII. et IO. FRIDERICI WVCHERER *proluſio de Arii morte miſera*, aduerſus Guil. Whiſtonum, Ienæ MDCCXXX. 4. Negant hoc alii, in quibus locum tenet auctor libelli inſcripti: *mors Arii commentitia*, Londini MDCCXI. 8.* De *ſemiarianis* exſtat: *diſſertation ſur les ſemi-ariens, dans laquelle on defend l'auteur de la nouuelle edition de ſaint Cyrille de Ieruſalem, contre les auteurs des memoires de Treuoux*, Pariſiis MDCCXXII. 12.** Qua diſſertatione quum auctores commentariorum litterariorum treuoltini impugnati eſſent, hi ſe defenderunt.*** Oblata occaſione multi hiſtoriæ Arianorum lucem adtulerunt.*

VII. de BARDESANISTIS:

FRIDERICI STRVNZII *hiſtoria Bardeſanis ac Bardeſaniſtarum*, Vitembergæ MDCCX. 4.**

VIII. de BASILIDIANIS:

IO. ERNESTI GRABII diſſertatio de *Baſilide hæreſiarcha*, cum eiusdem fragmentis.*** De gemmis Baſilidianorum ac voce *abraxas*, in illis expreſſa, legenda eſt: IO. MACARII commentatio inſcripta: *abraxas; ſeu apiſtopiſtus, quæ eſt antiquaria de gemmis baſilidianis diſquiſitio*, quam iuris publici fecit IO. CHIFLETIVS atque aliam adiunxit, tituli huius: *abraxas proteus; ſeu multiformis gemmæ baſilidianæ portentoſa varietas*, Antuerpiæ MDCLVII. 4.

IX. de BERENGARIANIS:

PETRI HABERKORNII diſſertatio de *Berengarianiſmo*:*

* *neue hälliſche bibliothec*, volum. II. p. 580.

** *iournal des ſauans* MDCCXXIII. *ianuar.* p. 76.

*** *memoir. de Treuoux* MDCCXXIII. *februar.* p. 277. *mart.* p. 365.

* HERMANTIVS *vita Athanaſii*: PETAVIVS *dogmatibus theologic.* ITTIGIVS *hiſtoria concilii nicæni*: FABRICIVS *bibliothec. græc.* vol. VIII. p 307.

** *iournal des ſauans* MDCCXI. *ianuar.* p. 3. *neuer bücherſaal der gelehrten welt*, volum II. p. 203. *neue hälliſche bibliothec*, volum. I. p. 418. *vnſchuldige nachrichten*, 1710. p. 748.

*** in eiusdem *ſpicileg. patrum ſeculi* II. tom.

* tomo IX. *diſputation. gieſſenſ.* p. 886.

HENRICI MVLLERI *historia Berengarianismi veteris et noui*, Rostochii MDCLXXIV. 4. NICOLAI DASSOVII dissertatio de *haeresi berengariana*, Gryphiswaldiae sine anno: IO. MABILLONII *obseruationes de Berengario eiusque haereseos ortu et progressu; nec non de variis eius confessionis formulis ac multiplici condemnatione:* * eiusdem aliae *obseruationes de multiplici Berengarii damnatione, fidei professione et relapsu deque eius poenitentia:* ** CHRISTIANI LVPI dissertatio de *quibusdam sanctorum patrum testimoniis, spectantibus ad Berengarii haeresin:* *** NATALIS ALEXANDRI dissertatio de *caussa Berengarii:* * CASIMIRI OVDINI dissertatio de *vita, scriptis et doctrina Berengarii:* ** *deux traités, l'vn pour la iustification de Berenger et l'autre contre le pere Sirmond, au suiet d'vn passage de Facundus,* Londini MDCCXI. 8. cuius scripti auctor est MARC. VERNET. Memoratur etiam FRANCISCI ROYI dissertatio de *vita, haeresi et poenitentia Berengarii*, Andegauii MDCLVI. 4. ***

X. de BOGOMILIS:

IO. CHRISTOPHORI WOLFII *historia Bogomilorum, qua potissimum ex panoplia dogmatica Euthymii Zigabeni eiusque codice graeco, non edito, eorum fata, doctrina et mores ita exponuntur, vt simul consensio cum veteribus ac recentioribus fanaticis strictim indicetur*, Vitembergae MDCCXII. 4. * qui liber constat tribus dissertationibus academicis, antea separatim; nunc coniunctim editis, atque exhibet nobis pleniorem

* in *praefatione* eius *ad acta sanctorum ordinis Benedict. secul.* VI. *part.* II. p. 7.

** in eiusdem *veteribus analectis* p. 513. edition. Parisiis MDCCXXIII. fol. et in VOGTII *bibliothec. historiae haeresiolog. tom.* I. *fascicul.* I. p. 97.

*** exstat in eius *synodorum general. ac prouincialium decret. part.* V. p. 317.

* *histor. ecclesiast. tom.* VI. p. 661.

** *commentarior. de scriptorib. ecclesiast. tom.* II. p. 622.

*** in CHRISTIAN. THOMASII *historia sapientiae et stultitiae tom.* I. p. 113. est IACOBI THOMASII breuis commentatio de *Berengario haeretico, distincto a Berengario, discipulo Abelardi.*

* *acta eruditor.* MDCCXI. p. 549. *vnschuldige nachrichten*, 1712. p. 904.

rem historiam Bogomilorum, de eorum nomine, origi- ac fatis deque eorumdem dogmatibus ac mori- s. Addendæ sunt singulares dissertationes: SAMVEL. IDREAE de *Bogomilis*, Marpurgi MDCLXXXVIII. * I. ALBERTI FABRICII de *hæresi ac moribus Bogomilo-* *rum*, Hamburgi MDCCII. ** CHRISTOPH. AVGVST. HEV-MANNI *prodromum historiæ Bogomilorum criticæ exhibens*, ttingæ MDCCXLIII. ***

XI. de CAIANIS:

CHRIST. AVG. HEVMANNI commentatio de *secta* *orum*, Gœttingæ MDCCXXXIII. 4.

XII. de CARPOCRATIANIS:

IO. FRID. HEBENSTREITII dissertatio de *hæresi* *cratianorum*, Vitembergæ MDCCXII.

XIII. de CERINTHIANIS:

NATALIS ALEXANDRI dissertatio de *Cerinthi erro-* *r*, * quos ille recensuit ac refutauit: ESDRAE HENRI- EDZARDI disputatio de *Ioanne*, *Cerinthi præsentiam* *s*, Vitembergæ MDCCXXIII.

XIV. de CIRCVMCELLIONIBVS:

ANTE GVSTAVI DIETZII dissertatio de *Circum-* *ibus*, Lipsiæ MDCXC.

XV. de DONATISTIS:

onimenta vetera, ad Donatistarum historiam pertinentia, *ibus exhibentur acta conciliorum et collationum episco-* *m, epistolæ episcoporum, edicta et epistolæ imperatorum,* *proconsularia; nec non acta martyrum, quæ ad Dona-* *spectant, ordine chronologico digesta et ad manuscriptos* *es ac meliores editiones exacta:* **

Excerpta et scripta vetera, ad Donatistarum historiam *nentia:* *** *Gesta*

---

rum eam edidit VOGTIVS in *bibliothec. historiæ hæresiolog.* . I. *fascicul.* I. p. 121.

in eiusdem *opusculis* p. 303.

et in eius *noua sylloge dissertationum part.* II. p. 492. vbi disser- o hæc respondenti OEDERO, tanquam auctori, adscribitur.

r. ecclesiast. tom. I. p. 263.

t in OPTATI libris de *schismate Donatistarum*, a *Dupinio* erpiæ MDCCII. fol. editis, p. 143.

stant in AVGVSTINI *operum tomo* IX. eiusque *adpendice* p. 7. benedict. Antuerpiæ MDCC. fol.

Gesta collationis carthaginensis inter catholicos et Donatistas, quae primum edita sunt a *Papirio Massono*, Parisiis MDLXXXIX. satis autem vitiose: deinde postquam illa cum libro manuscripto collata atque emendata fuerant, a *Petro Pithoeo*, MDXCVI. 8. ac denique a *Stephano Baluzio*, itidem correcta, notis illustrata ac suppleta: *

Historia carthaginensis collationis; siue disputationis de ecclesia, olim habita inter catholicos et Donatistas; ex actis ecclesiasticarum commentariis FRANCISCI BALDVINI, Parisiis MDLXVI. 8.

IO. CONRADI DANNHAVERI *disputatio ad collationem carthaginiensem, habitam inter catholicos et Donatistas*, Argentorati MDCLI. **

HENRICI VALESII dissertatio de *schismate Donatistarum*: ***

IO. HENRICI OTTII *delineatio succincta schismatis Donatistici*: *

MELCHIORIS LEYDECKERI dissertatio de *Donatistico schismate, continens breuem Donatismi seculo IV. ... historiam*: **

HERMANNI WITSII dissertatio de *schismate Donatistarum*: ***

NATALIS ALEXANDRI dissertationes de *Donato a Casis nigris, Donatistarum auctore et aliis, ad eorum historiam pertinentibus*: *

THOMAE ITTIGII *dissertatio, exhibens historiam schismatis Donatistarum*: **

LVDOVIC. ELLIES DV PIN *historia Donatistarum*: ***

IO.

* locum habent inter *monimenta vetera historiae Donatistarum*, OPTATO a *Dupinio* addita ac paullo ante memorata, p. 225.
** et in eius *disputationibus theologic.* p. 782.
*** adiecta est EVSEBII *histor. ecclesiasticae* p. 775. edition. Cantabrig. MDCCXX. fol.
* praemissa est eius *annalib. anabaptist.* Basileae MDCLXXII. 4.
** legenda est in eius *historia ecclesiae Africanae* p. 467.
*** *miscellaneorum sacrorum tom.* I. p. 742.
* *historiae* eius *ecclesiasticae tom.* IV. p. 189.
** inter *dissertationes*, quas *adpendici dissertationis de haeresiarchis aeui apostolici* adiecit, p. 241.
*** praemisit illam OPTATI libris de *schismate Donatistarum*.

rum reliquiæ, quas Brixiani venerentur, vere sint m, qui sub Adriano martyres facti, restitit illis ac martyrologio pugnauit HONORIVS STELLA *alla censura de' padri Godefr. Enschenio e Dan. bio sopra il martirologio bresciano*, Brixiæ XVII. 4. quæ responsio satis est acerba atque acu-

rologium hispanum; siue anamnesis, hoc est, com- lo omnium sanctorum Hispanorum, per dies anni di- ... ac notis apodicticis illustrata, ad metho- tyrologii romani. Editum est martyrologium hoc *... de Salazar*, Lugduni ab anno MDCLI. vsque MDCLIX. fol. sex tomis; in quo autem permultæ ptæ fabulæ:

rologium anglicanum, quod cura *Io. Wilsoni* et iterum MDCXL. prodiisse dicitur. ** Referri ssunt: *ecclesiæ anglicanæ trophæa; seu martyrum passiones*, Romæ MDLXXXIV. fol. qui liber est ra-

ologium gallicanum, quod *Andreas du Sauss-* cem emisit, Parisiis MDCXXXVII. fol. duobus

yrologium germanicum, quod inscriptum: *marty- ecclesiæ germanicæ peruetustum, quod per septingen- delituit, Matthias Fridericus Beckius* iuris publici ibro commentario illustrauit, Augustæ Vindelico- CLXXXVII. 4. *** Rationibus, non plane infir- us, adfirmat *Beckius*, martyrologium hoc seculo tum natum septimo, ante mille annos, hocque nte BEDAE *martyrologium* scriptum esse. Locum nuit inter libros rariores: *

Habent

uditor. supplement. tom. I. p. 134. *giornale de' letterati di* DCLXXXVII. p. 83.

...ERN *schediasmat. de libris latinorum ecclesiasticis* p. 88.

uditor. MDCLXXXVIII. p. 74.

NT *bibliotheque curieuse, historique et critique. tom.* III. p. 22.
NDI *verzeichnis von raren büchern*, p. 344.

XVIII. de ENCRATITIS:

LVDOVICI DV FOVR DE LONGVERVE de *Tatiano et Encratitis*.*

XIX. de EVNOMIANIS:

IACOBI BASNAGII dissertatio de *Eu vetico*.**

XX. de EVTYCHIANIS:

IO. SCHROEDERI *tractatus de Nestorianis tycheismo*, Giessae MDCXII. 8. cuius postea vberio tionem faciam: THEODORI ALTHVSII *historia E exbibens ortum, progressum, propagationem, erroru tionem et refutationem, cum consectario, Luthe esse Eutychianos*, Lipsiae MDCLIX. 4. CHRISTIAN STI SALIGII *tractatus de Eutychianismo ante sive de Eutychianismi vere ac falso suspectis*, Wolf MDCCXXIII. 4.*** dissertationes NATALIS ALE de *Eutychetis errore*:* MICHAEL. LEQVIEN d *dam auctoritatibus, quibus Eutyches aliique vnin sto natura adsertores haeresin suam tuebantur*:** BASNAGII de *variis Eutychianorum sectis eoru tentiis*:*** NICOL. GVIL. SCHROEDERI *chianismo et variis eius sectis*, Marpurgi MDCCX

XXI. de GNOSTICIS:

SAMVEL. MARESII disputatio de *Gnosticis*:**

---

* edita est dissertatio haec primum cum TATIANI *oratio cos*, cura *Worthi*, Oxonii MDCC. 8. sine auctoris nomi cum notis a VOGTIO in *bibliothec. histor. haeresiolog.* t 2. p. 202.

** in CANISII *lection. antiquar. tom.* I. p. 172.

*** *acta eruditor.* MDCCXXIV. p. 419. *deutsche acta er* VIII. p. 719. *samlung von alten vnd neuen theologi* 1725. p. p. 74.

* *histor.* eius *ecclesiastic. tom.* V. p. 243.

** quae inter *dissertationes damascenicas*, DAMASCEN praemissas, *secunda* est, p. 32.

*** *praefation.* ad CANISII *lection. antiqu. cap.* III. p. 23 TII *biblioth. histor. haeresiolog. tom.* II. *fascicul.* I. p. 56.

* KRAFTII *theolog. biblioth. volum.* II. p. 532.

** in eiusdem *disputation. selectar. part.* II. p. 646.

MDCCXXXI. fol. * Gallice id prodiit sub titulo: *et actes des martyrs, recueillis, revus et corrigez anciens manuscrits*, interprete *Drouet de Mau-*risiis MDCCVIII. 8. duobus tomis. ** In præ-nerali, quæ præmissa est, RVINARTVS confutat sententiam de paucitate martyrum ac præter alia persequutionum caussas atque effectus: martyrum em et honores. Egregia sunt *acta* hæc; non men vitio carent. Adnumerauit Ruinartus martyribus, qui locum inter illos iure haud tueri omisit alia, non omni fide destituta. *** Siquis tyrum acta scire ac legere vult, adeat ille: *acta antuerpiensia*: LAVRENTII SVRII atque alio- *sanctorum*, quas supra percensui: *illustrium chri- um lectos triumphos*, *vetustis Græcorum monimen- itos*, quos FRANCISCVS COMBEFISIVS latine c notis illustrauit, Parisiis MDCLX. 8. LVCAE II *spicilegium* similiaque scriptorum volumina. * a, quæ separatim maxime recentiori tempore lu- unt, vti sunt: PHILIPPI RONDININI *de san- te, papa et martyre, eiusque basilica in vrbe Roma* Romæ MDCCVI. 4. ** eiusdem *de sanctis marty- re et Paullo eorumque basilica in vrbe Roma vetera* i, Romæ MDCCVII. 4. *** IACOBI LADER-CHII

tor. supplement. tom. II. p. 337. *sammlung von alten und ogischen sachen*, 1733. p. III.

de Treuoux MDCCVIII. *iun.* p. 934. *iournal des savans* I. *april.* p. III. *vnschuldige nachrichten*, 1708. p. 502. *eria hamburgens.* MDCCVIII. p. 444.

ONOR. DE SANCTA MARIA *reflexions sur les regles et de la critique tom.* I. *dissertat.* 4. BASNAGII *præfatio-* nissam *tom.* I *annalium politico-ecclesiasticor.*

que martyrum, quæ in operibus his, maxime *actis antuerpiens.* inueniuntur, ordine litterarum *catalog. bunaviana tomo* III. *volum.* 2. p. 597. seqq diligenter at- ite recensentur.

ditor. supplement. tom. IV. p. 140.
litor. MDCCIX. p. 377. *iournal des savans* MDCCIX. 05.

nianis, Vitembergæ MDCLXXXVIII. *** N.
DRI dissertatio de *caussa Euphemii et Ma*
XXV. de MANICHAEIS

PETRI SICVLI *historia de vana et*
rum haeresi, quam ex codice manuscript
canæ *Matthaeus Raderus* cum latina inte
Ingolstadii MDCIV. 4. **

PHOTII *historia Manichaeorum libri*
stoph. Wolfius euulgauit, interpretatione l
structos: ***

CYRIACI SPANGENBERGII *histo*
Vrsellæ MDCXXVIII. 4. qua de sectæ huius
tione, doctoribus, discipulis, amplifica
actis ac scriptis, vanitate et inconstantia

AEGIDII STRAVCHII *Manichaeismi*
Vitembergæ MDCLXI. 4.

IO. HENRICI HORBII *historia M*
gentorati MDCLXX. 4.

---

* *operib.* eiusdem *philolog.* p. 194.

** *bibliothec. histor. haeresiologic. tom.* I. *fascicul.*

*** transtulit illam vna cum notis atque indice
de Macedonio et contra Macedonianorum h

um eo tantum orationes facræ funebres continen-
le martyrologium proteſtantium edendum ſuſce-
ƳMAS BRAYVS, oſtendit eius *propoſitum de mar-*
enerali, *quod ad proteſtantium perpeſſiones ſpectat*,
lo, *cum ſylloge epiſtolarum quarumdam*, *ad viros*
transmarinos ſcriptarum, *vna cum eorumdem re-*
opus ſpectantium, Londini MDCCXIV. fol.* Ope-
tomum primum BRAYVS iam luci publi-
ıerat anglice, ſub titulo: *papale dominium et*
, *antiquis et recentioribus temporibus*, *tam in*
quam plebem exercita, Londini MDCCXII. fol.**
a ſcripta, quæ pontificum romanorum crudelem
m dominationem: vim ac ſæuitiam erga prote-
umque principes ante oculos nobis ponunt, con-
xhibuerat. Quum tomus ſecundus ſequi
RAYVS in adducto *propoſito de martyrologio ge-*
ribendo rationem illius atque argumenta recenſuit
uit, ſe velle hiſtoriam martyrologicam walden-
enſium, proteſtantium in Hiſpania, Belgio, An-
nia, Germania, Bohemia, Polonia, Lithuania,
ngaria, Tranſiluania, vna cum vitis martyrum
arrare.

oriam martyrum proteſtantium ea quoque perti-
a pontificiis, maxime tribunali inquiſitionis, con-
ıos, a ſacris romanis alienos, tamquam hæreti-
ıcantur, crudeliter ac truculenter peracta ſunt.
eſt, cur monimenta nonnulla de vexationibus
tyriis deque dictæ *inquiſitionis* iniquitate referri
xiſtimem. Sunt illa:

ALDI GONSALVII *ſancta inquiſitionis hiſpani-*
liquot detecta et palam traducta, Heidelbergæ

GEOR-

r. MDCCXV. p. 389. MASSONI *hiſtoire critique de la*
s lettres tom V. p. 184. *neuer büchersaal der gelehrten*
I. p. 523.

r. MDCCXII. p. 530.

LESCHNERTI dissertatio de *baptismate* *rum*, Vitembergæ MDCCXVI.

XXVIII. de MONARCHIAN

ADAMI RECHENBERGII *exercit.* *nis*, Lipsiæ MDCXCII. IO. GVIL. BA *Monarchianis antitrinitariis antiquis et r* MDCXCV.

XXIX. de MONOTHELET

FRANCISCI COMBEFISII *historia* *tarum sanctaque in eam sextæ synodi acte* uersus Pighium ac Baronium: *

AEGIDII STRAVCHII dissertatio *haresi*, Vitembergæ MDCLXV.

IO. BAPTISTAE TAMAGNINI *hi* *rum atque Honorii controuersia*, *scrutinii* Parisiis MDCLXXVIII. 8. quo loco annoqu

---

* in eius *histor. eccles. tom.* IV. p. 361.

** in eiusdem *collection. noua patrum græcor.* VOGTII *bibliothec. histor. hæresiolog. tom.* I, qui addidit indicem scriptorum veterum ac *r* cello ancyrano et contra Marcellum.

prodiit sine auctoris nomine ac cum præmissis tantum nouo titulo ac dedicatione: *

ANTONII DEZALLIERI *historia Monotheletarum*, Parisiis MDCLXXIX. 8. quam memoratam quidem legi; ** ipsam autem non vidi:

WOLFG. DAVID. SCHOEPFFII dissertatio, *Monotheletarum recensionem succinctam continens*, Vitembergæ MDCLXXXII.

BERNARDI DESIRANTII *Honorius papa vindicatus; siue historia monothelismi*, Aquisgrani MDCCXI. 4. quo et spectant: MARTINI CHLADENII dissertatio de *monothelismo Honorii papæ, in concilio æcumenico VI. damnati*, contra Binium et Cabassutium, Vitembergæ MDCCX. ac FRANCISCI MARCHESII *clypeus fortium; siue vindiciæ Honorii papæ*, Romæ MDCLXXX. 4.***

XXX. de MONTANISTIS:

AEGIDII STRAVCHII dissertatio de *Montano, hæresiarcha celebri*, Gedani MDCLXXX. IO. LVDOVICI RVELII *diatribæ tres de Montano et Montanistis*: * GOTTLIEB. WERNSDORFII de *Montanistis, seculi secundi hæreticis, commentatio historico-critica, qua eorum vaticinia, opiniones vitæ et disciplina proponuntur et a falsis adcusationibus liberantur*, Gedani MDCCLI. 4. ** NATALIS ALEXANDRI dissertationes de *Montani fide circa mysterium trinitatis ac de ieiuniis Montanistarum et catholicorum*. ***

XXXI. de NESTORIANIS:

PETRI PRAETORII *historia illorum certaminum, quibus satanas mysterium incarnationis filii dei, Nestorio atque Eutyche ducibus, furenter impugnauit*, Dantisci MDLXXXIII.

* *iournal des sauans* MDCLXXVIII. p. 328. *giornale de' letterati di Roma* MDCLXXVIII. p. 133.

** SCHMIDII *sagittarian. introduct. in histor. ecclesiast. tom.* II. p. 691.

*** pluribus quoque de Monotheletis differit FORBESIVS *instruction. historico-theolog. libro* V. Scriptores de hæresi Monotheletarum diligenter recenset FABRICIVS *bibliothec. græc. volum.* X. p. 204.

* quæ exstant in eiusdem ac IO. LVDOVIC. HARTMANNI *conciliorum. illustrator. tom* I. p 283.

** KRAFTII *theolog. biblioth. volum.* VI. p. 740.

*** eius *histor. ecclesiast. tom.* III. p. 327. et 331.

IO. SCHROEDERI *tractatus de Nestorianismo* (*tycheismo*, Vitembergæ MDXCIV. Francofurti M Giessæ MDCXII. 8. contra Iosephum Grabium, cum *dii Hunnii* præfatione:

WOLFGANG. FRANZII oratio de *initiis et pr certaminum Nestorianorum et Eutychianorum*, Viten MDCV. 4.

GEORG. CALIXTI dissertatio de *haresi Nestorian opposito concilio ephesino*, Helmstadii MDCXL.

DAVIDIS DE RODON disputatio de *supposito*, *plurima hactenus inaudita de Nestorio, tamquam orth et de Cyrillo alexandrino aliisque episcopis, Ephesi in dum coactis, tamquam hæreticis, demonstrantur*, Fran MDCXLV. 8.

SAMVEL. MARESII dissertatio de *Nestorio et Ne nismo*: *

IO. FRIDERIC. KOENIGII *historia Nestoria* Gryphiswaldiæ MDCLIII. 4.

CHRISTIAN. KORTHOLTI dissertatio de *Ne nismo*, Rostochii MDCLXII.

IO. SIMONIS FRANCI dissertationes tres de *rio*, Vitembergæ MDCLXX.

IO. GARNERII dissertationes tres, quarum prim ponit de *hæresi et libris Nestorii*: secunda de *synod caussa Nestoriana habitis*: tertia de *libris, a defensori dei eodem tempore conscriptis*: **

ABR. CALOVII disputatio de *Nestorianismo, antiq nouo*, Vitembergæ MDCLXXXI. aduersus quam quum IO. MONIS dissertatio de *hæresi Nestoriana* in lucem emissa fi Francofurti ad Viadr. MDCLXXXIII. respondens illius SI FRID. WOLFHARTVS edidit: *defensionem dissertation Nestorianismo nouantiquo*, Vitembergæ MDCLXXXIII.

IO. CHRISTIAN. LETSCHII dissertatio, *Nestoria historiam complectens*, Vitembergæ MDCLXXXVIII.

NA

* in eius *senione dissertationum sacrarum* p. I. ac *syllog. disput selectar. part.* II. p. I.

** in MERCATORIS *operib. part.* II. p. 281. adde eumdem ad *beratum* atque in *auctario ad* THEODORETI *opera*.

NATALIS ALEXANDRI dissertatio de *haeresi Nestorii:* *
IO. SARTORII dissertationes duae de *Nestorio haeresiar-*
Thorunii MDCXCVIII.
LVDOV. DOVCINI *histoire du Nestorianisme*, Parisiis
CXCIX. 4. Praeter editionem hanc, qua nunc vtor,
aliae memorantur, eaeque Roterodami MDCXCVIII, ac
iecti MDCCXVI. 4. ** quum autem singulas inter se con-
di, facultate careo, me ignorare fateor, num alia ab
re ipsa; an nouo tantum titulo discrepet. Libro hoc
ac fata Nestorianismi vsque ad seculum septimum non
cri diligentia, iusto ordine atque eleganti dicendi ge-
enarrantur. Euulgauit quoque DOVCINVS: *specimen*
tionum ad Nestorianam historiam ac varios tum vete-
tum recentiorum, qui eam attigerunt, locos, Parisiis
XCVIII. 12. *** praetereaque prodiit: *addition a l'histoire*
orianisme, ou l'on fait voir, quel a été l'ancien vsage
lise dans la condamnation des liures et ce qu'elle a
des fidelles a cet egard, Parisiis sine anno: *
AVLLI ERNESTI IABLONSKII *exercitatio historico-*
ica de Nestorianismo et illa inprimis Nestorianorum phrasi,
manam christi naturam templum diuinitatis vocare sole-
erolini MDCCXXIV. 8. ** Caussam is agit Nestorii ac secta-
illius atque adfirmat, illos fuisse christianos, verae doctri-
ictos, hocque nomine iniuste damnatos esse ac contro-
m non tam ad res; quam ad verba spectasse. Sen-
huic, ab aliis quoque, praesertim a reformatis, ad-
ae, non defuerunt, qui resisterent. Opposita est non
PAVLLI BERGERI oratio, notis illustrata, de *Ne-*
Ccc 3 *storia-*

histor. ecclesiastic. tom. V. p. 219.

eruditor. MDCXCIX. p. 166. NEOCORI *bibliothec. libr. nouor*
. p. 129. *nachricht von den büchern in der stollischen biblio-*
volum. I. p. 431.

ERNARDI *nouuelles de la republiqu. des lettres* MDCXCIX. *iul.*
8.

ires de Treuoux MDCCIV. *aug.* p. 140.

che acta eruditor. volum IX. p. 430. *sammlung von alten und*
theologischen sachen, 1725. p. 336. COLERI *auserlesene theol-*
hec, volum. II. p. 87.

storianismo, haereseos conuicto, Vitembergae MDCCXX ... CAROL. GOTTLOBII HOFFMANNI diss. *controuersiam Nestorianam, olim agitatam, haud fuisse* ... *chiam*, ab eo cum praeside *Henrico Klausingio* defensa, MDCCXXV.** Quam quum MATVRINVS VEYSSIERE CROZE in *epistola ad Iablonskium**** impugnasset, ... MANNVS scripsit: *defensionem dissertationis de contr. Nestoriana*, Lipsiae MDCCXXX. 4.*

IO. VOGTII dissertatio de *recentissimis Nestori... tici defensoribus*:**

IO. WESSELII *Nestorianismus et Adoptianismus ... mus confutatus; siue de christo vnico et proprio dei fi... metaphorico, liber singularis, in quo Nestorii pelagi... vis veterumque Adoptianorum sententia ex veterum m... tis eruitur*, Roterodami MDCCXXVII. 4. Praemissa ... fatio, qua de caussae huius momento atque de Nestorii defensore Germano breuiter agitur:

IOSEPHI SIMONIS ASSEMANI dissertatio d... *Nestorianis*.*** Addi potest: CHRISTIAN. AVG. ... GII *tractatus de Eutychianismo ante Eutychen*, quem iam adduxi. Ille enim breuiorem historiam Nestori... complectitur; ita tamen scriptam, vt auctor se ... storii defensores adiungat.*

XXXII. de NICOLAITIS:

IO. VALCKENIERI disputatio de *Nicolaitis*, Fr... rae MDCLXIV. EBERH. RVDOLPHI ROTHII dis...

---

* *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1728. p...

** COLERI *auserlesene theolog. bibliothec*, *volum*. II. p. 88.

*** quae est in *musaeo bremens. volum*. I. *part*. I. p. 78.

* *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1732. 1737. p. 65.

** exstat in eius *bibliothec. histor. haereseolog. tom*. I. *fasticul*. 3

*** in eiusdem *bibliothec. oriental. tom*. III. *part*. 2. p. I.

* notitiam scriptorum antiquorum ac recentiorum de Nesto... que haeresi suppeditat FABRICIVS *bibliothec. graec. vol*... p. 286.

de *Nicolaitis*, Ienæ MDCLXXIX. * AVGVSTINI BALTHASARIS disputatio de *prisca haresi Nicolaitarum*, Gryphiswaldiæ MDCLXXXII. ANDREAE HEMMII dissertatio de *Nicolaitis*, Hafniæ MDCCXIV. IO. LAVRENTII MOSHEMII *demonstratio secta Nicolaitarum aduersus doctissimos eius oppugnatores:* ** IO. GVIL. IANI commentatio de *Nicolaitis, ex hareticorum catalogo expungendis*, Vitembergæ MDCCXXIII. ***

XXXIII. de NOVATIANIS:

STEPHANI KENCKELII dissertatio de *haresi Nouatiana eique oppositis conciliis carthaginensi et romano*, Argentorati MDCLI. IO. CHRISTOPH. OTTONIS disputatio de *Nouatiano haretico*, Rostochii MDCLX. PETRI MVSAEI exercitatio de *Nouatianis*, Helmstadii MDCLXV. IO. VLRICI MAYERI *Nouatianismus, cui insperfus syncretismus* Basilidianorum, Montanistarum, Apostolicorum, Meletianorum, Messalianorum, Donatistarum, pontificiorum, Calninianorum, Socinianorum, Weigelianorum, ceter. Lipsiæ MDCLXVIII.4. ARNOLDI PASCHII dissertatio de *Nouatianis*, Rostochii MDCLXXXII. SAMVELIS SCHELGVIGII dissertatio de *Nouatianismo, tam veteri; quam recenti*, Gedani MDCC. IOSEPHI BINGHAMI dissertatio *demonstrans ex canone* VIII. *concilii nicani, Nouatianum hareticum numquam veri nominis episcopum in vlla ecclesia catholica parte fuisse creditum.* *

* locum obtinuit in MENTHENII *thesauro theolog. philolog. tom.* II. p. 816.

** in *bibliothec. bremens. class.* I. *fascicul.* 4. p. 381. ac eum accessionibus supplementoque in eiusdem *dissertationibus, ad historiam ecclesiasticam pertinentibus*, *volum.* I. p. 389.

*** COLERI *auserlesene theologische bibliothec*, *volum.* I. p. 183. *samlung von alten und neuen theolog. sachen*, 1723. p. 1089. *acta academiae vitembergensis* ann. MDCCXXIII. et MDCCXXIV. p. VI. Dissertatio hæc locum obtinuit in HASAEI et IKENII *thesauro nouo theolog. philolog. tom.* II. p. 1016.

* est inter eius *quatuor dissertationes*, ex anglico latine conuersas ac Halæ MDCCXXXVIII. 4. editas, p. 347.

XXXIV. de OPHITIS:

DAVIDIS WILCKII dissertatio de Ophitis, Regio MDCCVI. IO. VOIGTII dissertatio de Ophitis:* GE GOTTLIEB. FOUCHERI dissertatio de Ophearum pheorum haresi, Lipsiae MDCCXXX. IO. LAURENTII MOSHEMII geschichte der schlangenbruder der ersten oder der sogenannten Ophiten.**

XXXV. de ORIGENIANIS:

IO. MEISNERI *tractatus historico-theologicus* *gene et Origenianis*, Vitembergae MDCCXII. 4. qui habitu disputationis academicae indutus, prodiit ac sus est ibidem MDCLXV. IO. HENRICI HORBII *origeniana; siue de vltima origine et progressu haereseos Adamantii tractatus singularis*, Francofurti MDCLXX. 4. VICI DOUCINI *histoire des mouvemens arrivez dan se au sujet d'Origene et de sa doctrine*, Parisiis MDCC.

XXXVI. de PELAGIANIS:

Antiqua ecclesiae ac reipublicae in Pelagianam haer creta, breuiter elucidata scholiis chronologicis a CHR NO LVPO: *

Varia scripta et monimenta, ad Pelagianorum h pertinentia: **

IO. LATII *commentarii ex veterum patrum scri Pelagianis et semipelagianis*, libris duobus, Ha MDCXVII. 4.

DIDACI ALVAREZ de *origine Pelagianae haeresis progressu et damnatione, per plures summos pontifices cilia facta, historia*, Trani MDCXXIX. 4.

GER. IO. VOSSII *historia de controuersiis, qu gius eiusque reliquiae mouerunt, libri* VII. Lugduni

* in eius *bibliotheca historiae haereseolog. tom.* II. *fascicul.* I. p.

** historia haec est in eius *versuch einer unpartheyischen un lichen ketzergeschichte, part.* I. Helmstadii MDCCXLVI. 4.

*** scripta, quae ad Origenem spectant, recenset FABR *bibliothec. graec. volum.* V. p. 237.

* in LVPI *operum tom.* XI. p. 163.

** sunt in AVGVSTINI *oper. tom.* X. *adpendic.* p. 41. editio dictin. antuerp.

rum MDCXVIII. 4. quod opus, magna cum induſtria atque eruditione elaboratum et ad hiſtoriam Pelagianiſmi explanandam perutile, ab auctore locupletatum eſt ac cum acceſſionibus his poſt mortem illius cura filii *Iſaaci Voſſii* iterum lucem adſpexit, Amſtelodami MDCLV. 4. * Occaſionem illius conſcribendi præbuerunt certamina de ſententiis Arminii; neque autem eius ſectatoribus; nequehorum aduerſariis illud plane ſe probauit: **

DIONYSII PETAVII de *Pelagianorum et ſemipelagianorum dogmatum hiſtoria liber vnus*: ***

HENRICI NORISII *hiſtoria Pelagiana et diſſertatio de ſynodo V. oecumenica, in qua Origenis ac Theodori mopſueſteni, Pelagiani erroris auctorum, iuſta damnatio exponitur et aquileienſe ſchiſma deſcribitur. Additis vindiciis Auguſtinianis, pro libris a ſancto doctore contra Pelagianos et ſemipelagianos ſcriptis*, Patauii MDCLXXIII. fol. Lipſiæ MDCLXXVII. fol. Louanii MDCCII. fol. cui editioni additæ ſunt *quinque diſſertationes hiſtoricæ*, * ac Patauii MDCCVIII. fol. ** Quæ ad hiſtoriam errorum Pelagii pertinent, iis Noriſius multam lucem adtulit ac commentario hoc non mediocrem exiſtimationem ſibi conciliauit laudemque conſequutus eſt. Habuit aduerſarios, inprimis ob *vindicias Auguſtinianas*, quæ acceſſerunt, ſpeciatim nonnullos ſocietati ieſu addictos, variaque ſcripta contra eum compoſita ſunt atque in lucem exierunt; reſtitit autem hoſtibus his ac pro cauſſa ſua pugnauit: ***

* exſtat quoque in eius *operum* tom. VI. p. 541. confer: *nachricht von den büchern in der ſtolliſchen bibliothec*, volum. I. p. 429. ITTIGII *adpendicem diſſertationis de hæreſiarchis æui apoſtolici* p. 466.

** NICERONII *memoires* tom. XIII. p. 120.

*** in eiusdem *opere de theolog. dogmat.* tom. III. p. 304.

* *iournal des ſauans* MDCCIII. *ianuar.* p. 3. CLERICI *bibliotheque choiſ.* tom. I. p. 13. BERNARDI *nouuelles de la republique des lettres* MDCCII. *decembr.* p. 654.

** *noua litterar. bamburg.* MDCCIX. p. 26.

*** vide NICERONII *memoires* tom. III. p. 251. ſeq. ac REISERI *præfationem ad Auguſtinum, veritatis euangelicæ-catholicæ teſtem.*

Scripta,

IO. GARNERII *dissertationes* VII. *quibus integra continetur historia Pelagiana*: *

NATALIS ALEXANDRI dissertatio de *semipelagianorum haeresi*: **

IO. CABASSVTII *haeresis Pelagianae et semipelagianae historica et theologica delineatio*: ***

THEODORI ELEVTHERII; siue quod verum eius nomen est, LIVINI DE MEYER, dissertatio de *genuinis Pelagii et Massiliensium erroribus*: *

THEODORI CHRISTOPH. LILIENTHALII disputatio de *Pelagianismo ante Pelagium*, quam mecum praeside defendit Ienae MDCCXXXVIII. ** quibus iam enarratis ingenii monimentis addi potest: *histoire du Pelagianisme*, *** vna cum iis, quae IACOBVS VSSERIVS de eadem re litteris mandauit atque ad posteros transmisit. *

XXXVII. de PETROBRVSIANIS et HENRICIANIS:

IO. MEISNERI dissertatio de *Petrobrusianis et Henricianis*, Vitembergae MDCLXXXII. HENR. CONRAD. HICKERI dissertatio de *Petrobrusianis et Henricianis, testibus veritatis seculi* XII. Lipsiae MDCCXXI.

XXXVIII. de PHOTINIANIS:

DIONYSII PETAVII de *Photino haeretico eiusque damnatione, in quinque synodis facta, ac de duplici sirmiensi contra*

tra

Scripta, quae NORISIVS hac in caussa pro se euulgauit, cum ipsa illius *historia Pelagiana* coniunctim habentur in eiusdem *operum tomo* I. Veronae MDCCXXIX. fol. Praeter haec, consuli possunt: NORISII *opera varia, quibus doctrina, in historia pelagiana, dissertatione de synodo V. et vindiciis Augustinianis contenta, illustratur, roboratur, defenditur*, Lugduni MDCCVII. fol. confer: *acta litter. hamburgens.* MDCCIX. p. 26.

* in MARII MERCATORIS *operum part.* I. *adpendic.* 2. p. 123. atque in *adpendice Augustiniana*, *operum Augustini tom.* XII. p. 37. editionis benedict. antuerp.

** in *historiae* eius *ecclesiastic. tom.* V. p. 206.

*** *notit. ecclesiastic.* p. 259.

* in eius *historia controuersiarum de diuinae gratiae auxiliis*, Antuerpiae MDCCV. fol. p. 734.

** est illa in *miscellaneis* meis *sacris* p. 575.

*** in *memoires de Treuoux* MDCCIX. *april.* p. 555.

* *britannicarum ecclesiarum antiquitat.* p. 205. confer: ITTIGII *adpendicem dissertationis de haeresiarchis aeui apostolici* p. 467.

tra illum synodo et formulis in posteriore editis dissertatio, in qua noua quadam, vulgo haud satis comperta, ecclesiastica historia capita produntur, Parisiis MDCXXXVI. 8.*

EIVSDEM *elenchus diatribae vtriusque de Photino et firmiensi synodo*: **

IACOBI SIRMONDI *diatriba de anno synodi firmiensis et fidei formulis, in ea editis, ac de Photino eiusque damnatione.* *** Scriptis his Petauius ac Sirmondus de Photino ac synodo firmiensi inter se dimicarunt. Quum enim PETAVIVS *notis ad Epiphanium* adtulisset quaedam de conciliis, in quibus Photinus damnatus est, SIRMONDVS priorem diatriben, a me memoratam, scripsit ac nonnulla, quae a Petauio adfirmata fuerant, impugnauit. Ab aduersario hoc vt defenderet se PETAVIVS, *dissertationem de Photino eiusque damnatione*, cuius itidem mentionem feci, composuit, ac postquam SIRMONDVS in diatribe posteriore arma sua contra Petauium iterum tulerat, hic *elenchum*, a me quoque adductum, litteris mandauit. Sirmondus ipse dissertationes suas, Petauio oppositas, haud iuris publici fecit, eam fortasse ob caussam, quia pro falsa sententia se propugnasse, ipse cognouit. Postea tamen illae lucem adspexerunt; nec solum in SIRMONDI *opera* translatae; sed etiam a *Stephano Baluzio* editae sunt, quemadmodum iam a me dictum est:

MATTHAEI

* dissertatio haec non solum separatim; sed etiam coniunctim cum aliis scriptis prodiit. Adiuncta enim fuit PETAVII *rationario temporum*, tertium edito Parisiis MDCXXXVI. 8. eiusdemque operis de *doctrina temporum tomo* III. Amstelodami MDCCIII. fol. Praeterea locum obtinuit: in LABBEI *conciliorum tomo* II. p. 730. SIRMONDI *operibus variis tom.* IV. p. 539. DE MARCA *opusculis*, editis a *Baluzio* Parisiis MDCLXXXI. 8. p. 463. quibus illa eam ob caussam accessit, vt DE MARCA dissertationi de *synodo firmiensi*, tempore controuersiae, inter Petauium et Sirmondum exortae, ab eo conscriptae atque in *opuscula* haec translatae lucem adferret.

** est cum in PETAVII opere de *doctrina temporum*; tum SIRMONDI *operibus*, *locis antea dictis*.

*** vtraque diatriba haec inuenitur in SIRMONDI *operum tom.* IV. ac DE MARCA *opusculis*, quorum antea mentionem feci.

MATTHAEI LARROQVANI *dissertatio duple: Photino haeretico eiusque multiplici damnatione*: II. *rio pontifice romano*, Geneuae MDCLXX. 8. qui Pet historia de Photino variis modis a veritate aberr firmat:

THOMAE ITTIGII *historia Photini, episcopi, et haeresiarchae*, * qua eius vitam, errores ac conc opposita, recenset.

XXXIX. de PRAEDESTINATIANIS:

Praedestinatus; seu Praedestinatorum haeresis et lib gustino temere adscripti, refutatio, ab auctore ant MCC. *conscripta; nunc autem in lucem primum edit* et studio *Iacobi Sirmondi*, Parisiis MDCXLIII. 8. Id seculum cum eius *censura, in qua ostenditur, nulla vnquam Praedestinatorum haeresin*, auctore AWRAE mentione loci MDCXLV. 8.** lucem vidit. De lib antea disserui ac significaui, qualis sit illius summa. ter paullo ante dictum *Awraeum*, auctoritatem *Prae* infringere adnisus est SERAPHINVS PICCINA Euulgauit is *nouam quaestionem historico-theologicam d tio opere, quod inscribitur* Praedestinatus, *auctoris mi semipelagiani, nuper reperto et impresso in Gall nemine hactenus reuocato ad examen*, Patauii MDCLXXXVI Quae quum in tres sectiones diuisa est, secunda ear *Praedestinati* opusculum complectitur ea ratione, vt Si di praefatio, qua illud commendatum fuerat, omissa in locum eius substituta sit admonitio ad lectorem tandis libri huius erroribus. Illustrat auctor histori haeresi praedestinatiana ac semipelagiana:

IACOBI SIRMONDI *historia praedestinatiana, d capitibus comprehensa, quibus initiis exorta et per q tissimum profligata Praedestinatorum haeresis olim fuerit*

* in *adpendice dissertationis de haeresiarchis aeui apostolici* p. 4

** *censura* haec, ab auctore gallice scripta ac paullo post in sermonem conuersa, libro *Praedestinati* adiuncta est. illa prodiit MDCXLIV. 8.

*** *acta eruditorum* MDCLXXXVII. p. 271.

ı deletum atque omissum est. Sunt earum
t enim opus hoc Parisiis MDXLI. MDXLIII.
. fol. Venetiis MDXLVI. MDLV. 8. Coloniæ
ntuerpiæ MDLVI. MDLXV. fol. * Enumerat
tantum hæreses; sed easdem quoque refellit
ariter ac historicum se præbet, ita vt locos
trinæ sacræ, secundum litterarum ordinem,
ıul hæreses, illi repugnantes, recenseat. In
nem opus hoc conuertit *Hermantius* atque
it sub titulo: *histoire des heresies, ou l'on*
alphabetique le nom et l'histoire des heresiar-
troublé l'eglise depuis la naissance de iesus
esent, et les erreurs, qu'ils y ont repandues,
gi MDCCXII. 12. tribus tomis.** Interpres
ıs est ordinem rerum, quem præscripserat
e Castro; sed ipsorum hæreticorum simul-
hæreses, quarum iste nullam mentionem

reticorum, Romæ conflatus MDLIX. *continens*
alogos, cum adnotationibus Petri Paulli Ver-
ıii MDLX. 8. libellus rarissimus:*
S PRATEOLI *elenchus de vitis, sectis et*
ium hæreticorum, ordine litterarum disposi-
tus,

---

etiam in eiusdem *operibus*, editis Parisiis MDLXXI.
fol. MDLXXXI. fol. Accessit ad libros *aduersus*
ENTII adpendix, in tres libros diuisa, quibus
eses, vel ab ALPHONSO prætermissæ; vel post
, confutantur.

ns MDCCXII. *nouembr*. p. 536. *memoires de Tre-*
octobr. p. 1699.

hoc legendi sunt: ANTONIVS *biblioth. hispan.*
. WADDINGVS *scriptor. ordinis minorum* p. 11.
duers. philolog. et historicar. part. XVI. p. 47. 352.
catalog. librorum rarissimor. p. 43 VOGTIVS *ca-*
or. p. 178. inprimis CLEMENT *bibliotheque curieus.*
m. tom. V. p. 395. adde VON SEELEN *philocal.*
OLLERI dissertation. de *Alphonsi de Castro testimo-*
paparum, Rostochii MDCXCIII.

libror. rarior. p. 181.

XLI. de SABELLIANIS:

CHRISTIANI WORMII *historia Sabelliana;* *origine et incrementis haereseos Sabellianae vsque ad* *seculi quinti, deducta ex antiquitate ecclesiastica obse* *nes*, Francofurti et Lipsiae MDCXCVI. 8.

XLII. de SAMOSATENIANIS:

IO. GVIL. BAIERI dissertatio de *Paullo samo* *Socinianorum patriarcha, eiusque haeresi, examine e* *demnatione*, Ienae MDCLXXX. * IACOBI GVILI FEVERLINI dissertatio de *haeresi Paulli samosateni,* *fragmentis scriptorum ipsius et testimoniis patrum anti* *rum*, Goettingae MDCCXLI. IO. GOTTLIEB. EHRL dissertatio de *Paullo samosateno*, Lipsiae MDCCXLV. sputatio de *Samosatenianis neotericis, quorum mentio* *augustana confessione*, Ienae MDCCXXX. **

XLIII. de SETHIANIS:

IACOBI RHENFERDII dissertatio de *Sethianis.*

XLIV. de SIMONIANIS:

AVGVSTI VARENII *trifolium historicum sac* *paradiso, Ophir et Simone mago*, Rostochii MDCLV. auctor exponit de Simonis volatu magico huncque o factum esse statuit: de eiusdem peruersis dogmatibus statua, quam ipsi positam fuisse, itidem adfirmat:

CHRISTIANI SCHOTANI disputatio de *Simone et haeresi Simonianorum*, Franeckerae MDCLXII.

GEORGII WONNAE *exercitatio de cultu Simonis* contra Baroninm, Ienae MDCLXIII.

MICHAELIS SIRICII liber de *Simonis magi,* *ticorum omnium patris, prauitatibus antiquis et rece* *bus*, Giessae MDCLXIV.

IO. HENRICI HORBII *disquisitio de vltima* *haereseos Simonis magi, e philosophia veterum barba* *graeca sciagraphice instituta*, Lipsiae MDCLXIX. *

SAN

* exstat inter eiusdem *disputationes theologic. decad.* I.

** in *miscellaneis* meis *sacris* p. 122.

*** *operum* eius *philologic.* p. 165.

* litteris iterum descripta inuenitur in VOGTII *bibliothec.* *haeresiolog. tom.* I. *fascicul.* 3. p. 508.

SAMVEL. ANDREAE *disquisitio de Simone mago*, Marpurgi MDCLXXX. 4.

IO. ANDR. HELWIGII dissertatio de *Simone mago, primo noui testamenti haeretico*, Vitembergae MDCXCIII. et iterum MDCCXI.

IOANNIS NOERHOLMII disputationes binae: *an Simon magus primus fuerit haereticus*, quarum prior prodiit Hafniae MDCXCIX. posterior ibidem MDCC. *

IO. GEORG. PERTSCHII commentatio de *crimine Simoniae*, Halae MDCCXIX. 4. quam merito ad locum hunc refero, quia et fata Simonis et criminis, ab eo commissi, ex antiquitatibus ecclesiasticis eruuntur:

IO. LAVRENTII MOSHEMII dissertatio de *uno Simone mago*, Helmstadii MDCCXXXIV. **

XLV. de STERCORANISTIS:

IO. MABILLONII *obseruatio de Amalario, Rabano et ..., ubi de Stercoranistis agitur*: *** CHR. MATTH. ...FFII dissertatio de *Stercoranistis medii aeui tam latinis quam graecis*, Tubingae MDCCL.

XLVI. de THEOPASCHITIS:

...R. TITII disputatio de *Theopaschitarum haeresi*, ...dii MDCLXI.

XLVII. de TRITHEITIS:

IO. RINKII dissertatio de *origine et progressu tritheismi*, praesidio meo habita, Ienae MDCCXXXIII. IO. CHRISTOPHOR. HARENBERGII dissertatio de *commentitia ...itarum haeresi, doctoribus nonnullis perperam adficta*: *

XLVIII. de VALENTINIANIS:

IACOBI LODBERGII *disquisitio historica de Valentino ... Valentinianis, haereticis seculi secundi*, Hafniae MDCXCV.

IO.

---

* ...*literar. mar. balth.* MDCXCIX. p. 21. MDCC. p. 204.

** ...Emendatior atque auctior est in eius *dissertationum, ad historiam ecclesiastic. pertinent. volum.* II. p. 55. Syllabum scriptorum ...historia Simonis magi exhibet VOGTIVS *bibliothec. historiae haeres.* tom. I. *fascicul.* 3. p. 567.

*** ...*fatione* eius *ad acta sanctor. ordin. benedict. seculi* IV. *part.* II.

...*iis gandershemiensibus sacris* p. 263.

GIVM HOOPERVM esse, constat. *

§. IV.

Postquam percensui scriptores de ac mediae aetatis, venio ad eos, qui c sectis prauarum sententiarum recentior mentati sunt atque ad historiam ath starum, Socinianorum, indifferentistar Arminianorum illustrandam studia Homines hi peruersi, quorum res enar sunt, ita inter se differunt, vt alii haer dictis, iure adnumerentur; alii vero, sam religionem, speciatim christianorum locum in ordine illorum tenere queant scripta adtinet, quae huc spectant, h cuntur:

---

* eiusdem *spicileg. patrum secul.* II. *tom.* I. p.

** addita est eius *introductioni ad historiam* p quae prodiit Halae MDCCII. 8. atque it MDCCXX. 8. confer: BERNARDI *nouuelles lettres* MDCCII. *octobr.* p. 389. BASNAGE *bi*

ERI *hæresiologiæ synopsis, iuxta locorum com-*
compoſita, Vitembergæ MDCIX. 8.
S LAVRENTII *spicilegium hæreſium; ſiue*
hæresiologicus, in quo præcipui hæretici eo-
rina contentionum; ſiue hæreſium, ſeptem prio-
iſto ſeculis exortarum, capita breuiter recen-
ii MDCLVIII. 12.
NNI BECHMANNI *hæresiographia, hoc eſt,*
b apoſtolorum ætate ad noſtra vſque tempora
, Ienæ MDCC. 4. qui liber non plene atque
atus eſt; tironibus tamen hiſtoriæ eccleſiaſ
meliorum argumenti huius ſcriptorum de.
poteſt:
ALVOERII *fiſſuræ ſionis, hoc eſt, de ſchiſ-*
ouerſiis præcipuis, quæ eccleſiam domini ab
lecurſum ſeculi XVII. *vſque agitarunt, tracta-*
ologicus, Lipſiæ MDCC. 4. * Eo quidem
o liber hic ſcriptus eſt, vt hiſtoriam reli-
t ac diuerſa illarum dogmata vna cum con-
natæ ſunt, comprehendat; multa tamen in
tradita ſunt:
I HILDEBRANDI *libellus de hæreſibus a*
ſeculum XVI. Helmſtadii MDCCX. 4. **
OCKMANNI *elucidarius; ſeu lexicon hære-*
n aliarumque opinionum et dogmatum, cum
ugnantium, Lipſiæ MDCCXIX. 8. quæ eſt
tior. *** Prima Lipſiæ MDCXCII. * ſecun-
XCVII. 8. prodiit. Quam a libro hoc ex-
teſt, vtilitas eſt mediocris. Auctor hauſit
fontibus ac ſæpe ſequutus eſt duces nullius;
ritatis, vtque numerum hæreticorum am-
plifica-

cc. p. 504. FABRICII *hiſtor. bibliothec. part.* IV.

cht von allerhand neuen büchern p. 1138. FABRI-
hec. part. V. p. 302.
bliothec p. 1050.
atlich. unterredung. 1692. p 241.

panella, Cherbury; ieiune tamen. Addi possunt DIECMANNI *schediasma de naturalismo cum aliorum maxime Io. Bodini*, MDCLXXXIII. 4. Lipsiae MDCLXXXI Ienae MDCC. 4. CHRISTIANI KORTHOLTI liber *bus impostoribus magnis*, Cherbury, Hobbesio et Sp Kilonii MDCLXXX. 8. Hamburgi MDCCI. 4. CHR GOTTLOB. GRVNDIGII *geschichte der heutigen und freydencker*, Cothenii MDCCXLVIII. 8. et *fortg geschichte der heutigen deisten und freygeister*, MDCCXLIX. 8. quae autem in duobus his libellis n tur, ea ad solum Cherbury pertinent: HENRICI STIAN. LEMKERI *vorbericht der nachricht von Woolston*, Lipsiae MDCCXL. 8. IO. ANTONII NII *freydenckerlexicon; oder einleitung in die geschich neuern freygeister, ihrer schriften und deren wieder gen*, MDCCLIX. 8.

III. SOCINIANORVM:

IO. HOORNBEEKII *adparatus ad controversias sputationes Socinianas*, quem eam ob caussam huc r quoniam illo de ortu et progressu Socinianismi exponit.

IO. CLOPPENBVRGII *praefatio historica de orig progressu Socinianismi*: ***

ABR. CALOVII *decas dissertationum de pseudo-gia Sociniana ortu, methodo et progressu*: *

GEORG. ASHWELLI *dissertatio de Socino et Soci mo*, Oxonii MDCLXXX. 8. **

LVDOVICI MAIMBVRGII *histoire de l'Arianism puis sa naissance iusqu'a sa fin, avec l'origine et le prog l'heresie des Sociniens*, cuius operis antea mentionem eiusdemque editiones memoravi:

---

* *acta eruditor.* MDCLXXXIV. p. 337. BAELII *nouvelles de publiqu. des lettres* MDCLXXXIV. *ian.* p. 342.

** exstat in eius *Socinianismi confutati* principio.

*** praemissa est eiusdem *compendiolo Socinianismi confutato*, editio secunda lucem adspexit Franckerae MDCLII. 4. Est quoque in CLOPPENBVRGII *operum tomo* II. p. 325.

* *operum* eius *antisocinianorum tomo* I. p. 13.

** WOOD *Athen. oxoniens. volum.* II. p. 911.

ationesque eruditorum virorum de variis argu-
æ ad historiam hæreticorum adiumenta præbent,
ratim explananda est. Sunt illæ: EHREGOTT
COLBERGII *specimen historicum de origine et
aresium et errorum in ecclesia*, MDCXCIV. 4. TOB.
)I dissertatio de *fonte hæresium*, Vitembergæ
IO. GVIL. BAIERI de *ambitione, hæresium caus-*
MDCXCII. GVSTAV. GEORG. ZELTNERI de
hæresium obstetrice, Altorfii MDCCX. ADAMI RE-
RGII *an hæreticorum patriarchæ philosophi?*
CCV. ERNST. SALOM. CYPRIANI de *dicto
l: hæreticorum patriarchæ philosophi*, Helmstadii
eiusdem de *propagatione hæresium per cantilenas*,
DCCVIII. Ienæ MDCCXV. ac vna cum CONRADI
RICI *oratione de mixta hæreticorum prudentia*,
DCCXX. 8.* dissertatio, a me conscripta, de *hy-
ticorum, maxime vetustiorum*, Ienæ MDCCXXXIV.**
STRAVCHII disputatio de *prisca ecclesiæ in cen-
ticis æquitate*, Vitembergæ MDCLXIII. ELIAE FRI-
*diasma de cura veterum circa hæreses, e scriptura
tiquissimorum patrum monimentis collectum*, cum
tione de *catechisatione veteris et recentioris eccle-*
MDCCXXXVI. 8.*** et cum aliis quibusdam ac
is præfationeque *Alberti Frickii*, ibidem MDCCLV. 8.*
dissertationes complectitur, præside *Elia Veielio*,
CIV. defensas: HENRICI KLAVSINGII disser-
hæreticis, misera morte exstinctis, Vitembergæ
IO. HENRIC. A SEELEN commentatio de *the-
sium vindice*.

rmata ecclesiæ doctoribus vix quisquam a me ad-
qui quum historiæ hæreticorum scribendæ operam
re huc referendus esset. Commemorantur qui-

or. MDCCXX. p. 488. *samlung von alten vnd neuen theo-
chen*, 1720. p. 964. *bibliothequ. angloif. tom.* XI. p. 285.
e in *miscellaneis* meis *sacris* p. 622.
ditor. MDCCXXXVII. p. 285. *bibliothequ. germaniqu.*
p. 94.
theol. biblioth. volum. XII. p. 695.

pendiosa, *quomodo in Polonia a trinita*
ti sint christiani unitarii: anonymi *e*
ac mortis Andr. Wissowatii; *nec n*
riorum eius tempore breuem historiam
tariorum in Polonia religionis libertate,
scripta. Opuscula hæc eo ordine nun
coniunctim CHR. SANDII *bibliothe*
Freistadii, id est, Amstelodami MDCL
Præter hæc, alia scripta in conspectur
quæ historiæ Socinianismi in Polonia luc
STANISL. LVBIENICII *historia refo*
qua tum reformatorum; tum antitrinitar
sus in Polonia et finitimis prouinciis narr
potius Amstelodami MDCLXXXV, 8.* inp
RIC. LAVTERBACHII *Ariano-socinia*
oder der ehmalige polnische arianische Soc
in diesen landen eingeschlichen vnd aus
vornehmsten vnd bekantesten lehren gew
zahl nach ihrem leben vnd ausgegangen
ben werden, in einer historischen erzehl
cofurti MDCCXXV. 8.** Addi potest:
VII *politia ecclesiastica, quam vulgo agend*
regiminis exterioris ecclesiarum unitarior

ui apostolici et apostolico proximi, *cui accedit he-
itionum*, *selecta quaedam historiae ecclesiasticae ve-
uae capita illustrantium*, Lipsiae MDCXCVI. 4. *
liber breuiter quidem res haeresiarcharum enar-
te tamen atque erudite is scriptus est atque osten-
em rerum ecclesiasticarum peritissimum fuisse.
n expertus est, qui fictum nomen LOTHARII
A CRVCE sibi adsciuit atque edidit: *catalecta in
igii dissertationem de haeresiarchis aeui apostolici*,
MDCCIX. 8. ** Auctorem eorum esse PETRVM
, satis constat. *** Opposita ipsi est: THOMAE
A, *id est*, THOMAE ITTIGII, *dissertationis it-
aeresiarchis aeui apostolici aduersus catalecta Lotha-
Cruce defensio*, Lipsiae MDCCIX. 4. *

IMI LANGII *ogdoas dissertationum ex historia
de haeresiologia seculi post christum natum primi
ex ipsis antiquitatis fontibus delineata*, Halae
4. ** Quinque priores tantum harum disserta-
cto anno lucem adspexerunt: *prima* de haere-
tione biblica: *secunda* de iis doctrinae capitibus
quae per haereses, in scriptis apostolicis memo-
uata sunt: *tertia* de haeresiologiae biblicae illu-
Ignatii epistolis ac reliquis scriptoribus ecclesia-
ta de haereticis falso creditis, Simone mago eius-
ibus, ebionaeis, nazaraeis: *quinta* de gnosticis
anis. Tres posteriores de Marcione, Praxea et
: de schismaticis seculi secundi: de defectibus
: veterum et inter recentiores ittigianae et arnol-
eculum primum ac secundum, haud editae sunt:

. MDCXCVI. p. 105. FABRICII *historia bibliotb.*
o. *nachricht von den büchern in der stollischen bibliothec*,
436.

nachrichten, 1710. p. 51.

VS ipse scriptum hoc, tamquam ingenii sui fetum, in
sacrorum tomum 1. p 605. transtulit.

nachrichten, 1710. p. 52.

auserlesene theologische biblioth. volum. 1. p. 656.

interprete *Gottfr. Christophoro Clauat*
bericht vom indifferentismo religionum;
glauben, Vitembergæ MDCCXXXIV. 8.
lentini Ernest. Læscheri, ** ac nouo
titulo ibidem MDCCLIV. 8. *** vbi mul
storiam indifferentismi pertinent eique
FECHTII *historia et examen noua theol*
siue religionis vniuersalis, a filio eius *G*
tio editum, Rostochii MDCCXXI. 8. *
potest: CONRAD. TIBVRT. RANGO
tismi a mundo condito; *oder historische*
ligionsmengerey vom anfang der welt, S

V. FANATICORVM GEN

GOTTFR. ARNOLDI *kirchen-* *t*
quo opere supra disserui; nunc autem
cio, quoniam maxime *tertia* ac *quart*
recentioribus fanaticis narrantur; sunt t
legenda, quum constat, Arnoldum
sos plerumque vel excusare; vel defe

EHREGOTT DANIEL. COLBERG
tisches christenthum, Lipsiæ MDCXC.
prior pars historiam præcipuarum se
paracelsistarum, weigelianorum, ros

ckerorum, boehmiſtarum, anabaptiſtarum, bourignoniſtarum, labadiſtarum et quietiſtarum complectitur ac multa, lectione digna, exhibet; merito tamen auctor viſus eſt, de recta via deflexiſſe, quum adnititur, omnia fanaticorum praua dogmata ex Platone eiusque philoſophia deriuare eademque ordine ſyſtematico, quem fanaticorum theologia non admittit, recenſere ac confutare:

Anabaptiſticum et enthuſiaſticum pantheon vnd geiſtliches rüſthaus wieder die alten quacker vnd neuen freygeiſter, MDCCII. fol.* cuius operis IO. FRIDERIC. CORVINVS auctor eſſe perhibetur. Sunt in illo nonnulla, quae hiſtoriae fanaticiſmi illuſtrandae inſeruiunt, nominatim: THEOBALDI *wiedertäufferiſcher geiſt: bericht von Methen vnd Stiefeln: nachricht von Amerbachs chiliaſmo*, atque alia. Sed tamen neque ordo; neque delectus ſatis eſt adcuratior:

IO. HENRICI FEVSTKINGII *gynaeceum haeretico-fanaticum; oder hiſtorie vnd beſchreibung der falſchen prophetinnen, quackerinnen, ſchwarmerinnen vnd andern ſectiriſchen vnd begeiſterten weibsperſonen, durch welche die kirche gottes verunruhiget worden*, Francofurti et Lipſiae MDCCIV. 8.

FRANCISCI CATROV *hiſtoire du fanatiſme dans la religion proteſtante depuis ſon origine*, Pariſiis MDCCXXXIII. 12. tribus tomis, qua res anabaptiſtarum, Dauid Ioris, quackerorum narrantur. Prima pars prodierat Pariſiis MDCCVI. 4.**

GVSTAV. GEORGII ZELTNERI *prolegomena breuiarii controuerſiarum cum enthuſiaſtis et fanaticis*, Lipſiae MDCCXXIV. 8. quibus hiſtoria enthuſiaſmi ab origine illius ad noſtra tempora breuiter narratur. Spectat huc quoque: DAVID. AVGVSTIN. DE BRVEYS *hiſtoire du fanatiſme de notre tems*, Vltraiecti MDCCXXXVII. 12. duobus tomis, ſi librum hunc ex ſolo titulo aeſtimare velimus; quum autem eo non alia; niſi vatum, quemadmodum adpellantur,

* *ſamlung von alten vnd neuen theologiſchen ſachen*, 1735. p. 456. *monatliche auszüge*, 1702. *mai.* p. 2. FABRICII *hiſtor. bibliothec. part.* II. p. 194.

** *iournal des ſauans* MDCCVII. *mart.* p. 564.

lich zu lesen, Hagen. 4. sine auctoris n

refertur autem libellus hic ad annum MI

VALENTINI ERNESTI LOESC

de *Thomæ Muntzeri doctrina et factis*,

noldum, Vitembergæ MDCCVIII. 4. ***

CHRISTIAN. GVIL. AVERBACHI

de *Thomæ Muntzeri eloquentia inepta*, Vi

Kurtze lebensbeschreibung Thomæ Mi

sellen, MDCCXX. 4. *

Sequuntur scripta, quæ ad ipsam h

rum pertinent, hoc ordine:

Neue zeitung von den wiedertäuffern

bergæ MDXXXV. 4. ac cum *Lutheri* præf

THONIS *propositionen wieder die lehr*

Noribergæ MDXXXV. 4. **

Kurtze historie von anfang, mittel un

reichs und wiedertaufs zu Munster: **

---

* *samlung von alten und neuen theologischen s*

** est in LVTHERI *operibus germanicis* horu

sibus, *ienensibus* ac *halensibus*. In his habet

p. 199.

I DIETERICI KOCHII *disquisitio de disputa-* *nnullis in ecclesia medii aeui inferioribus*, *nominatim* *vrgelitano et Elipando toletano*, Helmstadii .* CHRISTIAN. GVIL. FRANCISCI WALCHII, dilectissimi, *historia adoptianorum*, Goettingae 3. Addi possunt: IO. MABILLONII ** et IA- SNAGII *** *obseruationes de haeresi feliciana*. vna ALIS ALEXANDRI dissertatione de *Felicis et* *rrore*.*

II. de AERIANIS:

HIMI HILDEBRANDI *discussio haereseon Aerii*, *tantibus pontificii impingunt circa discrimen episco-* *presbyterorum*, *preces et oblationes pro defunctis*, *ia*, ceter. quae est disputatio, Helmstadii MDCLVI.

: ANTHROPOMORPHITIS; siue AVDIANIS:

OACHIMI SCHROEDERI dissertatio historica de *ianorum*, Marpurgi MDCCXVI. ** IO. VOGTII *de Audianismo ante Audium*. ***

IV. de APOLLINARISTIS:

BI BASNAGII *dissertatio epistolica de historia ha-* *ollinaris*: * GOTTL. WERNSDORFII disserta- *ollinare laodiceno*, Vitembergae MDCXCIV. et MDCCXIX.

GTII *biblioth. hist. haeresiolog. tom.* I. *fascicul.* 3. p. 448.
praefatione ad acta sanctorum ordinis Benedict. secul. IV. 7.
ISII *lection. antiquar. tom.* II. p. 284.
esiastic. tom. V. p. 752. adde DORSCHEI *collationem ad* *rancofurtiense*.
les sauans MDCCXVIII. *mart.* p. 333. vbi respondentis .RAFTII, tanquam auctoris, mentio fit. Exstat haec in VOGTII *bibliothec. histor. haeresiologic. tom.* I. *fascicul.* 3.

p. 600.

im CHRYSOSTOMI *epistola ad Caesarium*, Traiecti ad CLXXXVII. 8. Est quoque cum notis in VOGTII *bib-* *stor. haeresiolog. tom.* I. *fascicul.* I. p. I vbi et p. 85. ac *scicul.* 3. p. 613. recensentur scriptores veteres ac recen- Apollinari et contra Apollinaris haeresin; *tom* I. *fascic.* . autem exhibetur spicilegium ad historiam Apollinaris.

wiedertäuffer vrsprung, fürgang, secten, wese gemeiner lehr ihrer artickeln, Tiguri MDCLXI

GEORGII CASSANDRI opusculum, quo *infantium testimonia veterum ecclesiasticorum scr* bet ac simul de *origine anabaptisticæ sectæ* exponit rem de illa, speciatim mennonitis, sententi Coloniæ MDLXIII. 8. ***

Successio anabaptistica, das ist, Babel der wiede theils in Deutschland, vornemlich in den qui liber, belgice Coloniæ MDCIII. 12. editus origine, progressu, sectis anabaptistarum:

ARNOLDI MESHOVII *historia anabaptist* ptem, Coloniæ MDCXVII. 4.

ZACHARIAE THEOBALDI *bericht, was elend die alten wiedertäuffer gestiftet*, Noribergæ

CONRADI HERESBACHII *historia anaba nasteriensium*, quam *Theodorus Strackius* MDCXXXVI. iuris publici fecit quæque iterum Amstelodami MDCL.

FRIDERICI SPANHEMII *disputatio ant prima*, Lugduni Batauorum MDCXLIII. quæ qui historiam anabaptistarum complecteretur, 10. BVRGIVS adiunxit illam *gangrænæ theologiæ*

historica de origine, progressu et sectis anabaptistarum, haeque et anglice Londini MDCXLVI. 4. prodiit:

IO. HENRICI OTTII *annales anabaptistici, hoc est, historia vniuersalis de anabaptistarum origine, progressu, factionibus et schismatis, paradoxis, tumultibus, colloquiis, pacificationibus, locis et sedibus, scriptis hinc illinc emissis, edictis et iudiciis ac quidquid praeterea ad rem facere videtur*, Basileae MDCLXXII. 4.* quod opus cum ob documentorum; tum ipsarum rerum adparatum aliis argumenti huius scriptis omnino praeferendum est; non omni tamen vitio caret. Omissa sunt non pauca: quaedam non satis diligenter explanata ac plura, quae ad ipsam historiam enarrandam haud pertinent, addita:

Histoire des anabaptistes, contenant leur doctrine, les diuerses opinions, qui les diuisent en plusieurs sectes, les troubles, qu'ils ont causez et enfin tout ce, qui s'est passé de plus considerable a leur egard, depuis l'an 1521. iusques a present, Amstelodami MDCXCIX. 12.**

Specimen historiae anabaptisticae, ita adornatae, vt in illa anabaptismi sedes, ortus, progressus, fata et praecipui choragi exhibeantur, sine mentione loci MDCCI. 8. Auctor, qui nomen suum in titulo tantum per litteras E. M. P. expressit, ERNESTVS MARTINVS PLARRIVS esse perhibetur:

BARTHOLDI NICOLAI KROHNII *geschichte der fanatischen vnd enthusiastischen Wiedertäuffer, vornemlich in Niederdeutschland. Melchior Hofmann vnd die secte der hofmannianer*, Lipsiae MDCCLVIII. 8. qui liber, magna cum diligentia scriptus, multas res memorabiles complectitur.

Cui animus est, speciatim historiae mennonitarum operam dare, illi inseruiunt varia scripta. Primum huc spectant ea, quibus ipsi mennonitae de rebus suis notitiam suppeditarunt, vti sunt:

MENNO SIMONIS *ausgang; oder bekehrung Menno Simonis*, vbi ille refert, se eam ob caussam sacris ecclesiae romanae

---

* *vnschuldige nachrichten*, 1710. p. 73.

** *memoires de Trevoux* MDCCIII. *mai.* p. 355.

HERMANNI MODETI; siue vt a
DEDI *gründlicher bericht vom vrsprung*
schen secte, sermone belgico, Mediobur
mennonitis minus se commendauit, quu
sentit ac paullo ante memoratum Vbbone

Kurtze anweisung der mishandlungen
Friesen, so sie vom iahr 1566. bis 1624. geg
qui liber belgica lingua conscriptus l
MDCXXIV. atque existimationem sibi ad
auctor, licet Mennoni addictus fuerit, an
diosum monstrat ac de mennonitarum,
ortu, progressu, religione, dissensionibus
lia ac fide digna:

CAROL. VAN GENT *anfang vnd for*
keiten, spaltungen vnd trennungen derien
ten genennet werden, belgice MDCLVIII. g
tis atque additamentis cura *Ioachimi C*
Interpretatio hæc in lucem prodiit, instr
gründliche historie von den begebenh
ten vnd trennungen, so vnter den taufge
nonisten von ihrem vrsprung bis aufs iahr
Ienæ MDCCXX. 8. cum *Io. Francisci Bud*
Exponit auctor de rebus, quarum ipse n

i *hæresiologiæ synopsis, iuxta locorum com-*
posita, Vitembergæ MDCIX. 8.

LAVRENTII *spicilegium hæresium; siue*
resiologicus, in quo præcipui hæretici eo-
i *contentionum; siue hæresium, septem prio-*
' *seculis exortarum, capita breuiter recen-*
IDCLVIII. 12.

I BECHMANNI *hæresiographia, hoc est,*
ostolorum ætate ad nostra vsque tempora
enæ MDCC. 4. qui liber non plene atque
; est; tironibus tamen historiæ ecclesia-
.iorum argumenti huius scriptorum de.
test:

VOERII *fissuræ sionis, hoc est, de schis-*
rsiis præcipuis, quæ ecclesiam domini ab
rsum seculi XVII. *vsque agitarunt, tracta-*
ricus, Lipsiæ MDCC. 4. * Eo quidem
ber hic scriptus est, vt historiam reli-
: diuersa illarum dogmata vna cum con-
æ sunt, comprehendat; multa tamen in
dita sunt:

IILDEBRANDI *libellus de hæresibus a*
um XVI. Helmstadii MDCCX. 4. **

KMANNI *elucidarius; seu lexicon hære-*
iarumque opinionum et dogmatum, cum
antium, Lipsiæ MDCCXIX. 8. quæ est
. *** Prima Lipsiæ MDCXCII. * secun-
II. 8. prodiit. Quam a libro hoc ex-
, vtilitas est mediocris. Auctor hausit
ntibus ac sæpe sequutus est duces nullius;
tis, vtque numerum hæreticorum am-
plifica-

p. 504. FABRICII *histor. bibliothec. part.* IV.

von allerhand neuen büchern p. 1138. FABRI-
part. V. p. 302.
hec p. 1050.
:h. unterredung. 1692. p 241.

Lipsiæ MDCXCVI. IO. CHRISTIAN. BVI
bus dissertationibus: altera de *historia menn*
et subsidiis, Rostochii MDCCXXXII. altera de
et vbbonitis, subiecta breui disquisitione de habit
nonitarum, maxime de illicito armorum vsu
cam, ibidem MDCCXXXIII. SIMEON FRI
SIVS in *der aufrichtigen nachricht von den*
zustand der Mennoniten, Ienæ MDCCXLIII. 8.

2) *Quackerorum*:

Historia fanaticorum; oder eine volkomm
von den alten anabaptistischen vnd neuen q
scriptum Londini MDCLX. anglice prodiit et
ken in germanicam linguam conuersum Geda
lucem vidit: ***

IO. LASSENII. *historische vnd schriftm*
der quäckerischen secte, samt kurtzer; iedoch
derlegung aller ihrer irthümer, Ienæ MDCLX
non solum errores quackerorum confutantu
quoque eorum illustratur: *

IO. CONRAD. DANNHAVERI *colluui*
secundum ortum, progressum et dogmata mon
Argentorati MDCLXV. 4. **

nesque eruditorum virorum de variis argu-
d historiam hæreticorum adiumenta præbent,
m explananda est. Sunt illæ: EHREGOTT
LBERGII *specimen historicum de origine et*
um et errorum in ecclesia, MDCXCIV. 4. TOB.
dissertatio de *fonte hæresium*, Vitembergæ
GVIL. BAIERI de *ambitione*, *hæresium cauf-*
CXCII. GVSTAV. GEORG. ZELTNERI de
sium obstetrice, Altorfii MDCCX. ADAMI RE-
I *an hæreticorum patriarcha philosophi?*
. ERNST. SALOM. CYPRIANI de *dicto*
ereticorum patriarchæ philosophi, Helmstadii
sdem de *propagatione hæresium per cantilenas*,
VIII. Ienæ MDCCXV. ac vna cum CONRADI
I *oratione de mixta hæreticorum prudentia*,
XX. 8.* dissertatio, a me conscripta, de *hy-*
um, maxime vetustiorum, Ienæ MDCCXXXIV.**
AVCHII disputatio de *prisca ecclesia in cen-*
æquitate, Vitembergæ MDCLXIII. ELIAE FRI-
na de cura veterum circa hæreses, e scriptura
issimorum patrum monimentis collectum, cum
: de *catechisatione veteris et recentioris eccle-*
CXXXVI. 8.*** et cum aliis quibusdam ac
æfationeque *Alberti Frickii*, ibidem MDCCLV. 8.*
ertationes complectitur, præside *Elia Veielio*,
. defensas: HENRICI KLAVSINGII disser-
eticis, *misera morte exstinctis*, Vitembergæ
HENRIC. A SEELEN commentatio de *the-*
i vindice.

ita ecclesiæ doctoribus vix quisquam a me ad-
i quum historiæ hæreticorum scribendæ operam
nuc referendus esset. Commemorantur qui-
Bbb 2 dem

MDCCXX. p. 488. *samlung von alten vnd neuen theo-*
, 1720. p. 964. *bibliothequ. angloif. tom.* XI. p. 285.
i *miscellaneis* meis *sacris* p. 622.
r. MDCCXXXVII. p. 285. *bibliothequ. germaniqu.*
94.
l. biblioth. volum. XII. p. 695.

nis huius interpretatio cum belgica, tum
ſub titulo: *Dauid Georgen*, *aus Hollan*
wahrhaftige hiſtorie ſeines lebens vnd verſü
Ratisbonæ MDLX. 4.

Hiſtoria vitæ, *doctrinæ ac rerum geſt*
orgii, *hæreſiarchæ*, *conſcripta ab ipſius*
BLESDIKIO, edita a *Iacobo Reuio*, Da
Eſt illa tantum pars operis, quod BLE
Dauidis Georgii, ſoceri ſui, conſcripſer
tentiam redactus, quum antea ad iſtius
ſus fuiſſet:

VBBON. EMMII *gründlicher unter*
vnd geiſt des ertzketzers Dauid Ioris, Midd
contra quod ſcriptum quum Iorisius a
retur, EMMIVS cauſſam ſuam egit in *a*
geiſt im leben vnd in der lehre, Hagæ co
monimenta belgico ſermone in lucem e

Hiſtoria des lebens vnd der ſchriften Dau
theilen, *welche aus der baſelſchen hiſtorie*
colao Blesdickio vnd andern kurtzlich iſt
quæ addita eſt FRIDERICI IESSENII
Dauidis Georgii, Kilonii MDCLXX. 4.

IACOBI STÖLTERFOTHII *hiſtoria*

aeui apostolici et apostolico proximi, cui accedit he-tationum, selecta quaedam historiae ecclesiasticae ve-ouae capita illustrantium, Lipsiæ MDCXCVI. 4. * e liber breuiter quidem res hæresiarcharum enar-ate tamen atque erudite is scriptus est atque osten-rem rerum ecclesiasticarum peritissimum fuisse. m expertus est, qui fictum nomen LOTHARII A CRVCE sibi adsciuit atque edidit: *catalecta in tigii dissertationem de haeresiarchis aeui apostolici*, MDCCIX. 8. ** Auctorem eorum esse PETRVM a, satis constat. *** Opposita ipsi est: THOMAE IA, *id est*, THOMAE ITTIGII, *dissertationis it-haeresiarchis aeui apostolici aduersus catalecta Lotha-a Cruce defensio*, Lipsiæ MDCCIX. 4. *

HIMI LANGII *ogdoas dissertationum ex historia de haeresiologia seculi post christum natum primi, ex ipsis antiquitatis fontibus delineata*, Halæ r. 4. ** Quinque priores tantum harum disserta-licto anno lucem adspexerunt: *prima* de hære-ictione biblica: *secunda* de iis doctrinæ capitibus quæ per hæreses, in scriptis apostolicis memo-auata sunt: *tertia* de hæresiologiæ biblicæ illu-x Ignatii epistolis ac reliquis scriptoribus ecclesia-*rta* de hæreticis falso creditis, Simone mago eius-ribus, ebionæis, nazaræis: *quinta* de gnosticis ianis. Tres posteriores de Marcione, Praxea et :: de schismaticis seculi secundi: de defectibus æ veterum et inter recentiores ittigianæ et arnol-seculum primum ac secundum, haud editæ sunt:

r. MDCXCVI. p. 105. FABRICII *historia biblioth.* 10. *nachricht von den büchern in der stollischen bibliothec*, 436.

nachrichten, 1710. p. 51.

VS ipse scriptum hoc, tamquam ingenii sui fetum, in *sacrorum tomum* 1. p 605. transtulit.

nachrichten, 1710. p. 52.

auserlesene theologische biblioth. volum. 1. p. 656.

getis, Vitembergæ MDCCXXI. IACOBI
seruatio de Valentino Weigelio ac inpri

7.) *Boehmistarum:*

Historia Iac. Bœhmens, des schusters z
schreibung der fürnehmsten begebenheiten,
Bœhmen vnd dessen schriften zugetragen,
worten fürgestellet, durch einen liebhal
schriften, Hamburgi MDCXCVIII. 8. IO
dissertatio de *historia Iacobi Bœhmii, sutor*
tembergæ MDCCVII. et iterum MDCCXV.
LII RVMPAEI dissertatio de *Iacob*
MDCCXIV. **

8.) *Rosæcrucianorum:*

CHRISTOPH. STEPHAN. KAZAV
rosacrucianis, Vitembergæ MDCCXV.

9.) *Gichtelianorum:*

IO. GVSTAVI REINBECKII *nach*
lebenslauf vnd lehren, MDCCXXXII. 8. ***

---

* in *der vergnügung müssiger stunden, part.* XX.
** in *der samlung von alten vnd neuen theolog. sac*

I DIETERICI KOCHII *disquisitio de disputa-* *nnullis in ecclesia medii aeui infelicibus*, *nominatim vrgelitano et Elipando toletano*, Helmstadii
* CHRISTIAN. GVIL. FRANCISCI WALCHII, dilectissimi, *historia adoptianorum*, Goettingae
3. Addi possunt: IO. MABILLONII ** et IA- SNAGII *** *obseruationes de haeresi feliciana*, vna ALIS ALEXANDRI dissertatione de *Felicis et rrore.* *

II. de AERIANIS:

HIMI HILDEBRANDI *discussio haereseon Aerii, stantibus pontificii impingunt circa discrimen episco- presbyterorum, preces et oblationes pro defunctis, ia*, ceter. quae est disputatio, Helmstadii MDCLVI.

E ANTHROPOMORPHITIS; siue AVDIANIS:
OACHIMI SCHROEDERI dissertatio historica de *lianorum*, Marpurgi MDCCXVI. ** IO. VOGTII *de Audianismo ante Audium.* ***

IV. de APOLLINARISTIS:

BI BASNAGII *dissertatio epistolica de historia ha- ollinaris*: * GOTTL. WERNSDORFII disserta- *pollinare laodiceno*, Vitembergae MDCXCIV. et MDCCXIX.

GTII *biblioth. hist. haeresiolog. tom.* I. *fascicul.* 3. p. 448.
praefatione ad acta sanctorum ordinis Benedict. secul. IV. 7.
IISII *lection. antiquar. tom.* II. p. 284.
lesiastic. tom. V. p. 752. adde DORSCHEI *collationem ad francofurtiense.*
des sauans MDCCXVIII. *mart.* p. 333. vbi respondentis RAFTII, tanquam auctoris, mentio fit. Exstat haec in VOGTII *bibliothec. histor. haeresiologic. tom.* I. *fascicul.* 3. p. 600.
im CHRYSOSTOMI *epistola ad Caesarium*, Traiecti ad CLXXXVII. 8. Est quoque cum notis in VOGTII *bib- stor. haeresiolog. tom.* I. *fascicul.* I. p. I vbi et p. 85. ac *scicul.* 3. p. 613. recensentur scriptores veteres ac recen- Apollinari et contra Apollinaris haeresin; *tom* I. *fascic.* . autem exhibetur spicilegium ad historiam Apollinaris.

barungen vnd zwar erstlich insgemein vnd denn insonderheit von den sonderbaren leibesbewegungen, auch vermeinten prophetischen ein vnd aussprachen, Halae MDCCXV. 4. IO. MICHAEL HEINECCIVS in *der prüfung der so genannten neuen propheten vnd ihres ausserordentlichen zustands*, Halae MDCCXV. 4.

II.) *Herrnhuthianorum:*

Vollständige so wol historische; als theologische nachricht von der herrnhutischen bruderschaft, wie solche einige iahre daher in der Oberlausitz hat wollen überhand nehmen, Francofurti et Lipsiae MDCCXXXV. 4. et iterum cum continuatione MDCCXLIII. 8.

A. G. *vernünftiger vnd vnpartheyischer bericht an einen guten freund vber die neu aufkommende herrnhutische gemeinde, seiner würdigkeit wegen zu iedermans besten ans licht gestellet*, Francofurti et Lipsiae MDCCXL. 8.

IO. PHILIPPI FRESENII *bewährte nachrichten von herrnhutischen sachen*, cuius operis octo partes, quatuor voluminibus comprehensae, Francofurti ab anno MDCCXLVI. 8. lucem viderunt. Complectitur illud documenta, fide digna, de erroribus, prauis institutis atque actis herrnhuthianorum iisque multum se commendat:

Diarium herrnhuthianum, das ist, gewissenhafte erzehlung alles dessen, was einem euangelischen lehrer in einigen iahren mit den herrnhutischgesinnten seelen begegnet, wie er sie im gnauen vmgange befunden hat vnd kennen lernen, cuius prima pars Erfurti MDCCXLVIII. 8. prodiit hancque deinde plures sequutae sunt, duobus voluminibus coniunctae:

ALEXANDRI VOLCKII *entdecktes geheimnis der bosheit der herrnhutischen secte, zur errettung vieler vnschuldigen seelen: zur warnung der mit vorurtheilen eingenommenen gutmeyner vnd zur offenbarung der verirrten vnd verwirrten verführer*, quod opus, in partes diuisum, Francofurti MDCCXLIX. et MDCCL. 8. in lucem exiit. Id prae aliis generis huius libris legendum est. Inter eos, qui Zinzendorfio ac sectatoribus illius restiterunt, nullus mysterium iniquitatis herrnhuthianae in tam claram lucem protulit, ac VOLCKIVS, vtpote qui horrenda dogmata, instituta ac faci-

facinora cœtus herrnhuthiani memoriæ prodidit, ac quum ea esse incredibilia viderentur, non solum ad experientiam suam; sed etiam ad documenta publica, omni fide digna, prouocauit:

HENRICI RIMII *candid narratiue of the rise and progress of the herrnhuthers* ac *supplement tho the candid narratiue*, Londini MDCCLV. 8. quod opusculum etiam germanice prodiit, sub titulo: *aufrichtige erzehlung von dem vrsprung vnd fortgang der herrnhuther, nebst einer kurtzen aus ihren schriften gezogenen nachricht von ihren lehren, wie auch einigen anmerckungen vber ihre weltliche absichten vnd ehmaliges betragen in der grafschaft Büdingen*, Coburgi MDCCLIII. 8.

HENRICI IOACHIMI BOTHII *zuuerlässige beschreibung des nunmehro gantz entdeckten herrnhuthischen ehegeheimnisses*, ceter. duabus partibus, quarum prior Berolini MDCCLI. posterior ibidem MDCCLII. 8. lucem adspexit. Reliqua huiusmodi scripta, vti et ea, quæ ipsi herrnhuthiani de secta sua euulgarunt, prætermitto, quia iam vberiorem illorum notitiam dedi. *

VII. ARMINIANORVM:

SALOMON. THEODOTI; siue quod verum eius nomen est, AEGID. AFHACKERII ἑνωτικὸν, *siue pacificatorium dissecti Belgii, in quo post historicam relationem originis et progressus eorum dissidiorum, quæ in fœderatis Belgii prouinciis remonstrantes et contra remonstrantes per annos aliquot exagitarunt, vera inquiritur ratio, dissensiones istas componendi*, Vrsellis MDCXVIII. 8. quæ est, vt titulus habet, editio secunda eaque aucta et emendata. ** Auctor, romanæ ecclesiæ addictus, Belgii fœderati ciuibus persuadere voluit, facile fieri posse finem turbarum arminianarum ac pacem restitui, vbi isti pontificis romani potestati se submitterent:

FRIDERICI DE VRY *historie ofte kort ende waeracbtig verbael van de oorspronck ende voortganck de kerckelique beroer-*

* *bibliothecæ* huius *tomo* II. p. 868. seqq.

** PLACCII *theatr. pseudonymor.* p. 586. KOECHERI *bibliothec. theolog. symbolic.* p. 483. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1740. p. 404.

bererten in Hollandt, Amstelodami MDCXXI. 4. quæ l
non integra DE VRY, tamquam auctori, tribuen
sed quum tribus partibus constat, is tantum vltimai
que breuissimam composuit. Scripta illa est aduc
monstrantes: *

PETRI HEYLINI *historia quinquarticularis*, (
*claration of the iudgment of the church of England in
controuerted points, reproacted in these last times b
me of arminianism*, ceter. Londini MDCLXXIII. 8. a
interprete *Gerb. Brantio*, Roterodami MDCLXXXVII. !

PHILIPPI A LIMBORCH *relatio historica de
et progressu controuersiarum in fœderato Belgio de pr
tione*, principali argumento, de quo arminiani h
aduersarii; siue contra remonstrantes, inter se dimicai
Præter *scripta aduersaria collationis hagiensis*: pr
synodi dordracenæ vtriusque partis, et remonstra
contra remonstrantium, a me alio loco * enarrat
adferunt: CASPAR. BRANTII *historia vitæ Iacob*
ac PHILIPPI A LIMBORCH *historia vitæ Simon
pii*, de quibus itidem iam disserui. **

§. V.

Scriptis de prauorum dogmatum auctoribı
ctis recentioris ætatis, adhuc commemoratis, no
ea adiunguntur, quibus historia controuersiaru
nata est. Multa variaque intestina bella apud
nos, pontificios ac reformatos commota et cc
esse semperque exstitisse, qui falsas sententias sp

---

* KOECHERI *bibliothec. theolog. symbolic.* p. 242. BRAN
reformationis belgicæ part. IV. p. 646. *samlung von alten
theologischen sachen*, 1735. p. 146.

** BRANTII *histor. reformat. belgic. part.* III. p. 618. K
bibliothec. theolog. symbolic. p. 481. NICERONII *men*
p. 311.

*** addita est eiusdem *theologiæ christianæ* editionis A
MDCCXV. fol. ac belgice reddita eodem loco atque a
tim prodiit.

* *bibliothecæ* huius *tomo* II. p. 531.

** *ibidem* p. 533.

am Bogomilorum, de eorum nomine, origi-
deque eorumdem dogmatibus ac mori-
dæ sunt singulares dissertationes: SAMVEL.
: *Bogomilis*, Marpurgi MDCLXXXVIII. *
I FABRICII de *hæresi ac moribus Bogomilo-*
rgi MDCCII. ** CHRISTOPH. AVGVST. HEV-
tronum historia Bogomilorum critica exhibens,
CCXLIII. ***

XI. de CAIANIS:

AVG. HEVMANNI commentatio de *secta*
Gœttingæ MDCCXXXIII. 4.

XII. de CARPOCRATIANIS:

D. HEBENSTREITII dissertatio de *hæresi*
rum, Vitembergæ MDCCXII.

XIII. de CERINTHIANIS:

ALEXANDRI dissertatio de *Cerinthi erro-*
ille recensuit ac refutauit: ESDRAE HENRI-
I disputatio de *Ioanne*, *Cerinthi præsentiam*
mbergæ MDCCXXIII.

. de CIRCVMCELLIONIBVS:

GVSTAVI DIETZII dissertatio de *Circum-*
ipsiæ MDCXC.

XV. de DONATISTIS:

a vetera, ad Donatistarum historiam pertinentia,
ibentur acta conciliorum et collationum episco-
a episcoporum, edicta et epistolæ imperatorum,
laria; nec non acta martyrum, quæ ad Dona-
, ordine chronologico digesta et ad manuscriptos
liores editiones exacta: **
et scripta vetera, ad Donatistarum historiam
** *Gesta*

edidit VOGTIVS in *bibliothec. historiæ hæresiolog.*
l. I. p. 121.
opusculis p. 303.
noua sylloge dissertationum part. II. p. 492. vbi disser-
ondenti OEDERO, tanquam auctori, adscribitur.
st. tom. I. p. 263.
TATI libris de *schismate Donatistarum*, a *Dupinio*
DCCII. fol. editis, p. 143.
AVGVSTINI *operum tomo* IX. eiusque *adpendice* p. 7.
. Antuerpiæ MDCC. fol.

eiusdem argumenti, quæ componendi,
casionem præbuit. Iuris publici fecit a
seus. In historia certaminis huius me
quia, quæ cum Flacio eum in finem
ad rectam veritatis viam reduceretur.
est narratio ac publicæ luci exposita. *A*
colloquium de peccato originis, inter Iac
cium Argentorati MDLXXI. *institutum*, a
MDLXXIV. 4. editum, vna cum quibusd
trouersiæ de peccato originis: ad secur
des auf dem mansfeldischen schlosse zwisc
Reineccero vnd Mencelio, Rhodio ceter.
loquii zu Mansfeld, MDLXXIII. 4. ad terti
disputationis; seu potius colloquii inter
Matthiam Flacium illyricum de peccat
arce Langenau Silesiorum mens. mai. an
ante obitum illyrici, Berolini MDLXX
Gregor. Langemackii, Sundii MDCCXXV

III. ANDREAE OSIAND

Acta osiandristica, darinnen herzogs

PHILIPPI STORRII *ausführlich und gründlicher* *m dem namen, gelegenheit vnd vrsprung, irrleb-* *erlichen leben vnd thaten, auf vnd abnahm der Do-* Heilbrunnæ MDCCXIII. 4. quo libro auctor simul Ar- rrationem de Donatistis confutat. *

XVI. de EBIONITIS:

HAELIS SIRICII *ἄσκημα historico-theologicum* *ie et Ebionitis antiquis et recentioribus*, Giessæ III. ac locupletius MDCLXXVIII. MATTHIAE EBIO- ertatio, titulo hoc: *Ebio in Ebionem, hæresiarcham* *primi seculi, abnegatorem diuinitatis christi, id est,* *us breuiter descriptus et refutatus*, Plœnæ MDCLXXXV. 4. .. SCHELGVIGII dissertatio de *Ebionitis*, contra I. Arnoldum, Gedani MDCC. IO. LAVRENTII EII dissertatio, *qua ostenditur, certo hodie et explo-* *itui non posse, vtrum Ebion quidam noua secta au-* *iterit olim inter christianos; nec ne?* ** IACOBI IRDII dissertatio de *fictis iudæorum et iudaizantium* ; *** qua copiose de Ebionitis agit ac probare ad- eos non fuisse hæreticos; nec nomen suum acce- Ebione, qui numquam exstiterit; sed a pauperta- HAELIS LEQVIEN dissertatio de *christianis Naza-* *eorum fide*; *nec non de Ebionitis:* *

XVII. de ELCESAITIS:

CONRADI SCHWARZII commentatio de *Elce-* *orum erroribus:* CHRISTOPH. TIMOTHEI SEI- *bhandlung von der secte der Elcesaiten*, Helmstadii X. 4. **

XVIII.

ELII *dissertationib. academic. tom.* II. p. 241 est differ- *Donatismo, in nouatoribus rediuiuo.* Memoratur quoque *historia Donatistarum* MDCLXXVII. quæ mihi autem non

em *dissertation. ad historiam ecclesiasticam pertinent. vol.* I. cuius *obseruation. sacrar.* p. 233. etiam *meditationes de* hibentur.
us *philolog.* p. 125. Traiecti ad Rhen. MDCCXXII. 4.
ationum damascenicarum, quas DAMASCENI *operibus* præ- *ima* p 92. Locum ei tribuit VOGTIVS *bibliothec. histor.* *tom.* II. *fascicul.* I. p. I. ac notas addidit.
theolog. bibliothec, volum. IV. p. 632.

lationem eorum, quae theologi tubingenses cum Samuele Hubero de electione et aliis articulis tractarunt, postea quam MDXCV. *mense septembri ex Saxonia Tubingam rediisset*, opus, iussu Friderici, ducis virtembergici, compositum ac Tubingae MDXCVII. 4. in lucem emissum:

SAMVELIS HVBERI *historische beschreibung des gantzen streits zwischen D. Hunnen und D. Hubern*, MDXCVII. 4.

AEGIDII HVNNII *breuis narratio historica de initiis et auctore; nec non progressu infelicis certaminis huberiani*:*

GEORGII HENRICI GOETZII *acta huberiana*, Lubecae MDCCVII. 4.

IO. GEORG. NEVMANNI dissertatio de *huberianismo, falso nobis*, theologis nimirum vitembergensibus, *imputato*, Vitembergae MDCCIV. quae pro dictis theologis scripta est, quum illi erroris huberiani adcusati fuissent:

IO. ANDREAE SCHMIDII disputatio de *Samuelis Huberi vita, fatis ac doctrina*, Helmstadii MDCCVIII. vbi cuncta singulari studio commemorantur, quae ad historiam litis huberianae pertinent.

VI. GIESSENSIVM ET TVBINGENSIVM:

BALTHAS. MENTZERI *historia controuersiae tubingensis*, ** qua quum origo progressioque certaminis huius pro giessensibus narrata esset, tubingenses opposuerunt: *acta mentzeriana, hoc est, iustam et necessariam defensionem contra primam partem iniustae et non necessariae defensionis Balthasaris Mentzeri; siue contra illius memoratam historiam controuersiae tubingensis*, Tubingae MDCXXV. 4. cuius scripti auctor est THEODORVS THVMMIVS.

VII. SIC DICTI PIETISMI:

Bericht vnd erinnerung auf eine neulich in druck lateinisch vnd deutsch ausgestreuete schrift, imago pietismi genant,

* exstat *narratio* haec in praefatione, quam HVNNIVS libro de *prouidentia dei et aeterna praedestinatione* praemisit, *tom.* I. *operum eius latinor.* p. 688.

** continetur *historia* haec eiusdem libro, cuius titulus est: *necessaria et iusta defensio contra iniustas criminationes Lucae Osiandri, Melchioris Nicolai et Theodori Thummii, in qua multi de persona et officio christi errores deteguntur et refutantur*, Giessae MDCXXIV. 4.

GERI dissertatio de *Gnosticis:* IONAE CONRAD. IMII commentatio de *prophetis Gnosticorum, ab pugnatis*, Helmstadii MDCCXIII. CONRAD. SAMVEL. FLEISCHII dissertatio de *Gnosticorum caulacau.*

XXII. de GODESCHALCIANIS:

OBI VSSERII *Gotteschalci et praedestinatiana con-, ab eo mota, historia*, Dublini MDCXXXI. 4. et MDCLXII. 8. qua Godeschalcus defenditur:

LLI ROEBERI disputatio de *Godeschalci errori-s damnatis*, deum nolle, omnes homines saluos fieri; stum pro omnibus sanguinem fudisse, Vitembergæ I.

BERTI MAVGVINI *veterum auctorum, qui IX. praedestinatione et gratia scripserunt, opera et frag-* Parisiis MDCL. 4. duobus tomis, cuius operis loco tionem facio eam ob caussam, quia tomo poste-scripto: *vindiciæ praedestinationis et gratiæ*, conti-*Gotteschalcanae controuersiae historica et chronica sy-* sa *eiusdem historica et chronica dissertatio* atque *sertatio, in qua adcurata historia; seu fabulae pra-na Sirmondi confutatio exhibetur:* *

OVICI CELLOTII *historia Gotteschalci praedesti- adcurata controuersia per eum reuocata disputatio, in nque distincta*, Parisiis MDCLV. fol. qua contra Mau-lisputat hæresinque prædestinatianam omnino ex-lfirmat ac se Sirmondi defensorem præbet:

ALIS ALEXANDRI dissertatio de *caussa Gotte-usque erroribus, damnatione, impugnatoribus ac* **

ABILLONII *obseruationes de Gothescbalci fortu-is, ab eo excitatis:* ***

ACOBI HOTTINGERI *diatribe historico-theolo-praedestinatianam et Godeschalci pseudohæreses ad-uersa-*

---

opus hoc in ITTIGII *tractatu de bibliothecis et cate-* p. 397.

lesiast. tom. VI. p. 276.

ne eius *ad acta sanctorum ordinis Benedict. secul.* IV. *part.* 2.

MDCLXIX. acta ſunt:

Hiſtoire generale du ianſeniſme, Am quæ hiſtoria conſcripta eſt a GABRIEI Ianſenii adſecla, ſingulari adcuratione :

Relation de ce, qui s'eſt paſſé dans l', *l'egliſe ſous le pape Clement* IX. Roterod. duobus tomis, ** quo libro adducta G *ria*, non minore induſtria ac fide contii pax, inter Ianſenii defenſores ac curi MDCLXIX. facta, deſcribitur, pax illa, diligenter prouocant ſeque præſidio illiu pontificum decreta tueri volunt:

IO. LAVRENTII LVCHESINII *h ſeniſmi*, Romæ MDCCXI. 8. tribus voli etiam exſtat de *ianſenianorum hæreſi* MDCCV. 8.

Storia e ſentimento dell' abbate Toſini nelle preſenti circonſtanze della chieſa, M partibus, ſine mentione quidem loci ; lodamum. * Prima parte continentur litis ianſeniſticæ vſque ad decretum pc

ристорн. WOLFII *Manichaeismus ante Mani-Christianismo redivivus*, Hamburgi MDCCVII. 8 *
dogmatis de duplici principio, bono ac malo,
is philosophis atque inter christianos ab haereti-
i, egregie illustratur atque adcuratior disputatio
aelium:

DE BEAUSOBRE *histoire critique de Mani-Manicheisme*, cuius tomus primus prodiit Amstelodа-
XIV. 4. ** secundus ibidem MDCCXXXIX. 4. ***
est elaboratum magna industria ac praeter ipsum
n principale, in eo enarratum, exhibet nobis
variarum rerum vtilium atque eruditarum.
uctor non solum historiam; sed etiam dogmata
um, ac quae verae eorum sententiae fuerint, stu-
ligat. Attamen tradidit nonnulla, quae alii re-
a esse, existimarunt:

AVID. HEILMANNI commentatio de *auctori-um noui testamenti apud Manichaeos*, Halae
8.

XXVI.

e *Trevoux* MDCCX. *iun*. p. 972. *iournal des sauans* . *mai* p. 219. *acta eruditor*. MDCCVII. p. 499. *nach-n bücheren in der stollischen bibliothec*, *volum*. II. p. 373.

sauans MDCCXXXIV. *novembr*. p. 360. MDCCXXXV. . *bibliotheque raisonnée tom*. XIII. p. 191. 405. *biblioth. germ.* *tom*. XXX. p. 26. MDCCXXXI. p. 38. *acta eruditor*. VI. p. 389. *samlung von alten und neuen theolog. sachen*, 99. *memoires de Trevoux* MDCCXXXV. *febr*. p. 279. VI. *ianuar*. p. 5. Horum commentariorum auctores aduersionem censoriam in librum hunc adhiberent, est: *defense de l'histoire critique de Manichée et du par mr. de Beausobre*, in *bibliotheque germanique tom*. . I. *tom*. XXXVIII. p. 24. *tom*. XXXIX. p. 34. *tom*. XL. XLI. p. 97. *tom*. XLII. p. 34. *tom*. XLIII. p. 81.

u. germaniqu. tom. XLVI. p. 21. In *bibliotheque raison-* I. p. 143. est: *lettre de mr. de Beausobre a mr. de la tenant un plan de son essai critiqu. sur l'histoire et les Manicheens anciens et modernes, tome* I.

theolog. bibliothec, *volum*. VI. p. 174.

NATALIS ALEXAND
errore et confugio ad eccleſi
LESCHNERTI diſſertatio
rum, Vitembergæ MDCCXV

XXVIII. de M

ADAMI RECHENBE
nis, Lipſiæ MDCXCII. IO.
Monarchianis antitrinitariis
MDCXCV.

XXIX. de M

FRANCISCI COMBEF
tarum ſanctæque in eam ſex
uerſus Pighium ac Baroniur
AEGIDII STRAVCHI
hæreſi, Vitembergæ MDCLX
IO. BAPTISTAE TA
rum, atque Honorii controue
Pariſiis MDCLXXVIII. 8. quo

* in eius *hiſtor. eccleſ. tom.* IV.
** in eiusdem *collection. noua*

oris nomine ac cum præmissis tantum nouo
ione: *

EZALLIERI *historia Monotheletarum*, Pa-
:. 8. quam memoratam quidem legi; **
on vidi:

VID. SCHOEPFFII dissertatio, *Monothelete-*
succinctam continens, Vitembergæ MDCLXXXII.

DESIRANTII *Honorius papa vindicatus*;
otbelismi, Aquisgrani MDCCXI. 4. quo et
rINI CHLADENII dissertatio de *monothe-*
pa, in concilio œcumenico VI. damnati, contra
assutium, Vitembergæ MDCCX. ac FRAN-
ESII *clypeus fortium; siue vindiciæ Honorii*
DCLXXX. 4. ***

XX. de MONTANISTIS:

STRAVCHII dissertatio de *Montano, hære-*
iedani MDCLXXX. IO. LVDOVICI RVELII
le Montano et Montanistis: * GOTTLIEB.
I de *Montanistis, seculi secundi hæreticis*,
torico - critica, qua eorum vaticinia, opinio-
isciplina proponuntur et a falsis adcusationibus
iani MDCCLI. 4. ** NATALIS ALEXAN-
nes de *Montani fide circa mysterium trinita-*
s Montanistarum et catholicorum, ***

XXI. de NESTORIANIS:

AETORII *historia illorum certaminum, qui-*
terium incarnationis filii dei, Nestorio atque
, furenter impugnauit, Dantisci MDLXXXIII.

Ccc 2 IO.

ns MDCLXXVIII. p. 328. *giornale de' letterati di*
VIII. p. 133.
agittarian. introduct. in histor. ecclesiast. tom. II.

ue de Monotheletis differit FOERBESIVS *instruction.*
. *libro* v. Scriptores de hæresi Monotheletarum
set FABRICIVS *bibliothec. græc. volum.* x. p. 204.
eiusdem ac IO. LVDOVIC. HARTMANNI *conci-*
tom. I. p 283.
olog. biblioth. volum. VI. p. 740.
cclesiast. tom. III. p. 327. et 331.

LIPPI STORRII *ausführlich vnd gründlicher* *m namen, gelegenheit vnd vrsprung, irrleb-* *en leben vnd thaten, auf vnd abnahm der Do-* runnæ MDCCXIII. 4. quo libro auctor simul Ar- ›nem de Donatistis confutat. *

XVI. de EBIONITIS:

LIS SIRICII *ἄσκημα historico-theologicum Ebionitis antiquis et recentioribus*, Giessæ c locupletius MDCLXXVIII. MATTHIAE EBIO- .o, titulo hoc: *Ebio in Ebionem, hæresiarcham seculi, abnegatorem diuinitatis christi, id est, uiter descriptus et refutatus*, Plœnæ MDCLXXXV. 4. HELGVIGII dissertatio de *Ebionitis*, contra ·noldum, Gedani MDCC. IO. LAVRENTII dissertatio, *qua ostenditur, certo hodie et explo-non posse, vtrum Ebion quidam noua secta au- olim inter christianos; nec ne?* ** IACOBI . I dissertatio de *fictis iudæorum et iudaizantium* qua copiose de Ebionitis agit ac probare ad- ıon fuisse hæreticos; nec nomen suum acce- ne, qui numquam exstiterit; sed a pauperta- LIS LEQVIEN dissertatio de *christianis Naza- m fide; nec non de Ebionitis:* *

XVII. de ELCESAITIS:

RADI SCHWARZII commentatio de *Elce- ı erroribus:* CHRISTOPH. TIMOTHEI SEI- *dlung von der secte der Elcesaiten*, Helmstadii .**

XVIII.

I *dissertationib. academic. tom.* II. p. 241 est disser- *tismo, in nouatoribus rediuiuo.* Memoratur quoque *ia Donatistarum* MDCLXXVII. quæ mihi autem non

lissertation. ad historiam ecclesiasticam pertinent. vol. I. ɪs *obseruation. sacrar.* p. 233. etiam *meditationes de* :ntur.

hilolog. p. 125. Traiecti ad Rhen. MDCCXXII. 4.
ium damascenicarum, quas DAMASCENI *operibus* præ- p. 92. Locum ei tribuit VOGTIVS *bibliothec. histor.* . II. *fascicul.* I. p. I. ac notas addidit.
ıolog. bibliothec, volum. IV. p. 632.

IO. BENEDICT. CARPZOVII dissertat *quietistarum*; Lipsiæ MDCLXXXVII. qua de e roribus quietistarum agitur: *

Ihrer päbstlichen heiligkeit und der geistlichen inquisitoren der römischen kirchen abgefaßtes decretum wieder den zu dieser zeit in den gan ruffenen spanischen lehrer und oberhaupt der rhael de Molinos, nebst dessen abschwörung quod scriptum ex italico sermone in germa tum est, MDCLXXXVII. 4.

IO. FRIDERIC. MAYERI *dissertatio; f tio, de quietistarum persequutionibus*, MDCLXXXVIII. 8.**

CONRADI TIBVRTII RANGONIS *neu der quietisterey, das ist, historia und warnung sterey des Molinos*, Francofurti MDCLXXXVIII

IACOBI BENIGNI BOSSVETI *relation* Parisiis MDCXCVIII. 8. ***

Recueil de diuerses pieces concernant le quietistes, Amstelodami MDCLXXXVIII. 8. * etus atque in lucem emissus est pro Molino mysticis:

IO. ANDR. SCHMIDII dissertatio de *lutione in quietistis decimi quarti et huius secu* MDCCXXIII. quæ comprehendit historiam qui antiquiorum; tum recentiorum, Molinosii que adseclarum. **

§. VI.

Caput denique rerum ecclesiasticarum cipue ad falsorum dogmatum architectos ac spectat, complectitur etiam historiam de M

* exstat etiam in eiusdem *disputationibus academicis* p

** locum obtinuit in eius *dissertation. selectis* p. 334.

*** *acta eruditorum* MDCXCIX. p. 132.

* *acta eruditor.* MDCLXXXVIII. p. 426.

** plura de scriptis controuersiæ huius iam tradidi *bi* tom. III. p. 1006. seqq.

is ac religione illorum, hancque ob rem necessitatem mihi impositam esse, video, scripta, ad notitiam sectae huius peruersae atque impiae sibi comparandam vtilia, eidem percensendi. Sunt illa varia. Alia de mohammedica religione, eius origine, progressu, conditione, moribus generatim exponunt: alia res eiusdem singulares explanatas exhibent, inprimis de ipso Mohamede atque illius vita. Inter scripta, quibus historia religionis mohammedicae narrata atque illustrata est, locum obtinent:

LEVINI WARNERI *compendium eorum, quae mohammedani de christo aliisque capitibus religionis christianae tradiderunt*, Lugduni Batauorum MDCXIII. 4.

IO. VLRICI WALLICHII liber *von der turcken religion vnd Mahomeds leben*, Francofurti MDCLXIV. 4.

DAVIDIS BVTTNERI *beschreibung der türckischen religion*, Cygneae MDCLXIV. 4.

THEODORI HACKSPANII *fides et leges Mahomedis, exhibitae ex alcorani manuscripto duplici, cum institutionibus arabicis*, Altorfii MDCXLVI. 4. *

DAVID. NERRETERI *neueröfnete moschea, darinnen nebst nachricht von der mohammedanischen religion, der alcoran aus des Maraccii edition verdeutscht vnd kürtzlich wiederlegt zufinden*, Noribergae MDCCIII. 8.

ADRIANI RELANDI libri duo de *religione mohammedana*, Vltraiecti MDCCV. 8.** quorum priori auctor compendium theologiae mohammedicae exhibet, ex codice manuscripto arabice editum: latine versum et notis illustratum; posteriori autem exponit de nonnullis, quae mohammedanis falso tribuuntur. In singulari existimatione sunt libri hi ac merito inter scripta argumenti huius principalem locum tuentur. Quum illi multum se commendassent, ex quo primam lucem adspexerunt, non solum denuo litteris de-

Fff 2 scripti

* VOGTII *catalog. libror. rarior.* p. 326. vbi adducitur editio anni MDCLXIV. 4.

** *iournal des sauans* MDCCVII. *ian.* p. 113 *acta eruditor.* MDCC p. 162 CLERICI *bibliotheque choisi. tom.* VIII. p. 396. BERN *nouuelles de la republique des lettres* MDCCV. *sept.* p. 3..

duobus voluminibus: *

DAVID. MILLII oratio de *moham*
ribus ebræorum ſcriptis magna ex parte
MDCCXVIII. 4. ac diſſertatio de *mo*
Mohamedem: **

Syſtema religionis muhamedanæ, Petr
fol. *** quod opus ſex libris abſoluitur
ponitur de Mohamede, nominibus illi
adſcenſu in cælum, deſcenſu ex cælo,
ribus atque aliis rebus: *ſecundo* de cur
calypſi mohammedana: *quarto* de dog
danorum: *quinto* de eorum ſacris, riti
ribus ac *ſexto* de matrimonio, diuortio
feſtis, variis ſectis, hæreſibus, impiis a
los, ſcientiis, logica, rhetorica atque
eſt a Moldauiæ principe DEMETRIO C
ne ab illo conſcriptum; poſtea autem i
monem translatum fuit. Quum auctor
ſcripta mohammedanorum rariſſima euolu

RISTOPH. WOLFII *Manichaeismus ante Mani-* *christianismo rediuiuus*, Hamburgi MDCCVII. 8 * dogmatis de duplici principio, bono ac malo, is philosophis atque inter christianos ab haereti-i, egregie illustratur atque adcuratior disputatio aelium:

DE BEAVSOBRE *histoire critique de Mani-* *nicheisme*, cuius tomus primus prodiit Amsteloda-:XIV. 4. ** secundus ibidem MDCCXXXIX. 4. *** est elaboratum magna industria ac praeter ipsum a principale, in eo enarratum, exhibet nobis variarum rerum vtilium atque eruditarum. ıetor non solum historiam; sed etiam dogmata ım, ac quae verae eorum sententiae fuerint, stu-igat. Attamen tradidit nonnulla, quae alii re-a esse, existimarunt:

.VID. HEILMANNI commentatio de *auctori-* *um noui testamenti apud Manichaeos*, Halae ĸ

XXVI.

* *Treuoux* MDCCX. *iun.* p. 972. *iournal des sauans* , *mai* p. 219. *acta erudit.* MDCCVII. p. 499. *nach-n büchern in der stollischen bibliothec*, *volum.* II. p. 373.

: *sauans* MDCCXXXIV. *nouemb.* p. 360. MDCCXXXV. *bibliotheq. raisonnée tom.* XIII. p. 191. 405. *bibliotheq.* *tom.* XXX. p. 26. MDCCXXXI. p. 38. *acta eruditor.* VI. p. 389. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 99. *memoires de Treuoux* MDCCXXXV. *febr.* p. 279. VI. *ianuar.* p. 5. Horum commentariorum auctores aduersionem censoriam in librum hunc adhibent, s est: *defense de l'histoire critique de Manichée et du* *par mr. de Beausobre*, in *bibliotheque germanique tom.* I. *tom.* XXXVIII. p. 24. *tom.* XXXIX. p. 34. *tom.* XL. :LI. p. 97. *tom.* XLII. p. 34. *tom.* XLIII. p. 81.

. germaniq. tom. XLVI. p. 21. In *bibliotheq. raison-* :. p. 143. est: *lettre de mr. de Beausobre a mr. de la* *enant vn plan de son essai critiqu. sur l'histoire et les* *Manicheens anciens et modernes*, *tome* I.

theolog. bibliothec, *volum.* VI. p. 174.

gice, Delphis Batauorum MDCXCVIII. Lipsiæ MDCXCIX. 12.

BOVLAINVILLIERS, cuius exstat *auec des reflexions sur la religion mohan* *des muselmanns*, quod scriptum in l MDCCXXX. 8. Amstelodami MDCCXX glice Londini MDCCXXX. et germanice *Arnoldo*, Lemgouiæ MDCCXLVII. 8. C bris, quorum duorum priorum BOV ctor est; tertium autem eumque bre addidit. Compositum id fuit tam ne silio, vt religio mohammedana contr deretur.

IO. GAGNIER, qui itidem vitan quutus est, ita vt non mediocrem la mium, sit consequutus. Euulgauit: *traduite et compilée de l'alcoran, des t* *de la Sonna et des meilleurs auteurs a* MDCCXXXII. 8. duobus tomis. * A EHRHARDI dissertatio de *erroribus* *Mahommeti*, Memmingæ MDCCXXXI.

auctoris nomine ac cum præmissis tantum nouo dicatione: *
II DEZALLIERI *historia Monothelerarum*, Pa- XXIX. 8. quam memoratam quidem legi; ** ti non vidi:
. DAVID. SCHOEPFFII dissertatio, *Monotheletismem succinctam continens*, Vitembergæ MDCLXXXII. ARDI DESIRANTII *Honorius papa vindicatus*; *monothelismi*, Aquisgrani MDCCXI. 4. quo et MARTINI CHLADENII dissertatio de *monotherii papa, in concilio œcumenico VI. damnati*, contra Cabassutium, Vitembergæ MDCCX. ac FRANCHESII *clypeus fortium; siue vindiciæ Honorii* iæ MDCLXXX. 4.***

XXX. de MONTANISTIS:

)II STRAVCHII dissertatio de *Montano, hæretri*, Gedani MDGLXXX. IO. LVDOVICI RVELII *res de Montano et Montanistis*: * GOTTLIEB. RFII de *Montanistis, seculi secundi hæreticis, o historico-critica, qua eorum vaticinia, opinioet disciplina proponuntur et a falsis adcusationibus* Gedani MDCCLI. 4. ** NATALIS ALEXANtationes de *Montani fide circa mysterium trinitaiuniis Montanistarum et catholicorum*. ***

XXXI. de NESTORIANIS:

I PRAETORII *historia illorum certaminum, quimysterium incarnationis filii dei, Nestorio atque cibus, furenter impugnauit*, Dantisci MDLXXXIII.

sauans MDCLXXVIII. p. 328. *giornale de' letterati di* LXXVIII. p. 133.
II *sagittarian. introduct. in histor. ecclesiast. tom.* II.

quoque de Monotheletis differit FORBESIVS *instruction. eolog. libro* V. Scriptores de hæresi Monotheletarum ecenset FABRICIVS *biblioth. græc. volum.* X. p. 204. t in eiusdem ac IO. LVDOVIC. HARTMANNI *concetor. tom.* I. p 283.
theolog. biblioth. volum. VI. p. 740.
r. ecclesiast. tom. III. p. 327. et 331.

cilia habendi, deque eorumdem vi atque auctorita mitto; nec alia percensere, animus mihi est, nis ad historiam huiusmodi conuentuum lucem nobis ferunt.

§. II.

Ea quoque scripta, quae ad ipsa concilia ac riam eorum pertinent, sunt varia hancque ol ordinis caussa classes constitui possunt ac comme tio distincte fieri debet. Primum locum iis adsign sunt collectiones; siue tomi conciliorum atque ac rum coniunctim exhibent; ita tamen inter se di vt aliae collectiones sint *generales* ac concilia vtr generis, cum oecumenica; siue vniuersa; tum p laria complectantur: aliae *speciales* eaque maxime rum nationum.

In enarrandis collectionibus conciliorum initiu ab iis, quas *generales* adpello, id est, a voluminib ciliorum quoruinuis, siue illa sint oecumenica; siue parti Quae in lucem prodierunt, generis huius collectiones

I. IACOBI MERLINI, qui primus ad concili genda atque ad vsum publicum transferenda accessit *primus quatuor conciliorum generalium*, *quadragint conciliorum prouincialium*, *decretorum sexaginta pontificum*, *ab apostolis et eorumdem canonibus v Zachariam I. Isidoro auctore*, Parisiis MDXXI et *tomus secundus conciliorum generalium. Practica synodi constantinopolitanae: acta concilii constantiensis: concilii basileensis per N. P. confirmatio constitutioni derici et Karolina*, Parisiis MDCXXIV. fol. Vtrum lumen iterum in lucem emissum est titulo hoc: *con neralia Graecorum et Latinorum cum plerisque actis libus*, *adiunctis plurimis pontificum sanctionibus*, MDXXX. fol. Parisiis MDXXXV. fol. * atque auctum ad calcem tomi primi accessit bulla aurea Caroli IV. Pii V. de non adpellando ad futurum concilium:

* memoratur a nonnullis editio eiusdem anni Parisiis 8. d liqui scriptores tacent.

II. PETRI CRABBII *concilia omnia, tam generalia; quam particularia, ab apostolorum temporibus in hunc vsque diem a sanctis patribus celebrata, et quorum acta, litteris mandata, ex vetustissimis bibliothecis haberi potuere,* Coloniae MDXXXVIII. fol. duobus tomis, amplioribus quidem illis, quos antea Merlinus ediderat; rei autem nondum satis fecisse, quum CRABBIVS sibi videretur, coeptum opus auxit idque in lucem emisit Coloniae MDLI. fol. tribus tomis. Industriam quidem; non omnibus autem fidem probauit, seque omnino suspectum praebuit, quum nullam concilii pisani mentionem fecit, non aliam ob caussam, quam quod illud auctoritati pontificis romani aduersari, sciebat: *

III. LAVRENTII SVRII *concilia omnia, tum generalia; tum prouincialia atque particularia, quae iam inde ab apostolis vsque in praesens habita, obtineri potuerunt,* Coloniae MDLXVII. fol. quatuor tomis. Multa loca is emendauit ex codicibus manuscriptis ac plurimis monimentis, quae in id vsque tempus desiderata fuerant, conciliorum thesaurum locupletauit. Attamen in euulgandis conciliis non debitam adhibuit fidem: **

IV. *Concilia omnia, tam generalia; quam prouincialia,* Venetiis MDLXXXV. fol. quinque tomis, auspiciis Sixti V. ex Dominici Nicolini officina, vbi multae accessiones eorum monimentorum factae sunt, quae in prioribus conciliorum tomis fuerant omissa:

V. SEVERINI BINII *concilia generalia et prouincialia, quotquot reperiri potuerunt,* quorum tres exstant editiones. Prima lucem adspexit Coloniae MDCVI. fol. quatuor tomis, quorum tertius in duo volumina diuisus est ac Binius notas

Fff 5 addidit:

* vide ITTIGII *tractatum de bibliothecis et catenis patrum* p. 204.

** confer: LOESCHERI commentationem de *latrociniis pontificiorum, in concilia, canones, patres et alios scriptores publicos commissis.* Quo modo et alii pontificis romani adsectatores debitam fidem in euulgandis atque illustrandis conciliis violarint, monstrarunt: IAMESIVS libro, cuius titulus est: *of the corruption of scripture, councils and fathers by the church of Rome,* Londini MDCXI. 4. COMBERVS in *fraudibus romanis, in editione conciliorum priorum quatuor seculorum commissis,* quae sermone anglicano prodierunt Londini MDCLXXXIX. 4.

addidit: secunda ibidem MDCXVIII. fol. a prima ita diuersa, vt quum hæc latina tantum complectatur, illa etiam præter multas accessiones, græca comprehendat ac singuli quatuor tomi in duo; vel tria volumina distributi sint. Inscriptio est: *concilia generalia et prouincialia græca et latina, quotquot reperiri potuerunt.* Sequuta est editio tertia, Parisiis MDCXXXVIII. fol. qua totum opus in nouem tomos digestum est ac septimi duo volumina sunt. Collectio hæc ob varia vitia reprehensa fuit Binioque obiectum, eum maximam partem adnotationum suarum ex BARONII *annalibus* sumsisse: malam fidem in edendis conciliis prodidisse: græcæ linguæ parum exstitisse peritum: *

VI. *Conciliorum omnium generalium et prouincialium collectio regia*, Parisiis MDCXLIV. fol. tomis septem ac triginta. Dicitur illa *regia*, quoniam ex typographia regia, auspiciis Armandi Plessæi Richelii, cardinalis, in conspectum eruditorum emissa fuit. Accesserunt multa, quæ in prioribus conciliorum voluminibus non habentur, vti: IACOBI SIRMONDI *concilia gallicana:* HORATII IVSTINIANI *concilium florentinum* atque alia; at vero non additamenta hæc; sed augustioris ac maioris formæ typi caussæ sunt, cur opus hoc tot voluminibus absoluatur. Horum numero pariter ac splendore id reliquas conciliorum collectiones antecedit. Non omnibus, nec in ipsa Gallia, illud se commendauit. Defensoribus sane libertatis gallicanæ id maxime displicuit, quod quædam complectatur, in reges regiamque potestatem iniuriosa. Nec quæ in BINII tomis conciliorum vitiosa exstant, plane correcta fuerunt:

VII. PHILIPPI LABBEI et GABRIELIS COSSARTII *sacrosancta concilia ad regiam editionem exacta, quæ nunc quarta parte prodit auctior*, Parisiis MDCLXXI. MDCLXXII. fol. septem ac decem tomis, quorum duo, iique sextus ac septimus decimus, adparatum exhibent alterque complectitur præfationes priorum editionum, synopsin conciliorum atque indices cum tabulis geographicis quibusdam; alter autem varios scriptores, qui de conci-

* vide: LARROQVANVM dissertatione de *Liberio pontifice* p. 155. BEVEREGIVM *notis ad synodicum* p. 170. 172. atque aliis locis.

conciliis eorumque auctoritate expoſuerunt. Collectio hæc viginti tomis minor eſt *regia*, antea memorata, litteris quippe minutioribus deſcripta; attamen conciliorum ac monimentorum copia *regiam* illam ſuperat ſeque præbet longe locupletiorem, quemadmodum ex ſynopſi ſingulorum tomorum patet, vbi aſteriſco notantur, quæ in regia collectione non inueniuntur. Opus ipſum ſuſcepit LABBEVS ac de noua conciliorum collectione cogitauit, quum emendandam eſſe *regiam*, bene perſpiceret; morte autem impeditus, id conficiendum COSSARTIO reliquit. Multa acceſſiſſe, quæ omitti potuiſſent, docti viri animaduertunt:

VIII. STEPHANI BALVZII *noua collectio conciliorum*, Pariſiis MDCLXXXIII. fol.* et, vt titulus habet, MDCCVII. ſub inſcriptione *ſupplementi conciliorum Labbei.* Ad collectionem hanc Baluzius adgreſſus eſt, incitatus, quod deprehenderat, in vltimis quoque conciliorum tomis multa omiſſa: multa negligentius, quam debebat, tractata fuiſſe, hancque ob cauſſam acta conciliorum emendare, augere, ſupplere, conſtituit. Cœptum eſt opus prodiitque veluti primum volumen adducta *noua collectio*; mors autem Baluzii impedimentum iniecit, quominus reliqui tomi ſequerentur:

IX. IO. HARDVINI *conciliorum collectio regia maxima; ſeu acta conciliorum et epiſtolæ decretales ac conſtitutiones ſummorum pontificum, græce et latine, ad Philippi Labbei et Gabriel. Coſſartii labores, haud modica acceſſione facta et emendationibus plurimis additis, præſertim ex codicibus manuſcriptis, cum nouis locupletiſſimis indicibus*, Pariſiis MDCCXV. fol.** Quædam exempla breuiorem hanc præ ſe ferunt inſcriptionem: *acta conciliorum et epiſtolæ decretales ac conſtitutiones ſummorum pontificum.* Conſtat collectio hæc vndecim tomis, quorum quintus quum in duo volumina diuiſus eſt, duodecim illorum numerari ſolent.*** Ita Har-

* *acta eruditorum* MDCLXXXIV. p. 348.

** *acta eruditorum* MDCCXV. p. 377. *nachrichten von einer halliſchen bibliothec*, *volum.* III. p. 257.

*** Harduinum primum conſilium ſuſcepiſſe, tam ac [illegible] nouam conciliorum conficiendi, vt illud quadr[illegible] ſtaret, relatum legitur: vide *acta eru*[illegible]

Harduinus non tam de augendo; quam imminuend
minum numero sollicitus fuit ac curauit praeterea, v
minutiores, quam in LABBEI ac COSSARTII colle
litterarum, praesertim graecarum, formae adhiberentur.
men collectio eius reliquis locupletior ac praestantior est
pauca, ab aliis praetermissa, addita: multa emendata
uibus ac eruditis notis illustrata sunt atque inprimis
bilis opera in indice geographico episcopatuum pos
Notis BINII ac LABBEI, quas ad acta conciliorum
pertinere, existimauit Harduinus, nullus locus concessus
Quae et alia opus hoc multis commendarunt; non
runt autem, qui id reprehensione dignum iudicarent,
Harduinus ea omiserit, quae non omitti debuissent
hoc modo adtulerit necessitatem, LABBEI et COSSA
concilia cum collectione hac coniungendi, vbi quis in
litterarum genere diligenter atque adcurate versari
quumque etiam monstrauerit, se non ab omni partium
dio alienum esse. Addidit *constitutionem vnigenitus*
in dedicatione, ad Ludouicum XIV. Galliarum regem
defensores doctrinae Augustini de gratia aspere perstri
id quod non potuit non Iansenii sectatoribus displi
Subiecta fuit collectio haec doctorum quorumdam sod
nicorum, inprimis LVDOVICI ELL. DV PIN,
ac postquam hic varia illius, minus adprobanda, pa
to parisiensi significauerat, decretum quidem factum
blicatum est, ne opus hoc venderetur; post tempus
aliquod id abrogatum fuit ac libertas, vendendi illud
emendi, restituta: **

X.

* quae concilia: quae eorum acta ac monimenta collectione hac
tineantur, monstrat *conspectus* illius, ab HARDVINO editus
iterum litteris descriptus in PFAFFII *introduction. in hist*
theologiae litterar. part. III. p. 219. et in *dem neuen büchersa*
gelehrten welt volum. V. p. 144.

** DVPINII libellum adcusationis contra HARDVINI *concilia*
cum decreto curiae supremi senatus parisiensis exhibet PFAFF
introduction. in historiam theologiae litterariam part. III p.
Praeter dictam DVPINII censuram, post mortem eius alia
ctissimis viris, quos supremus senatus parisiensis ad negotium

X. NICOLAI COLETI *sacro-sancta concilia, ad regiam editionem exacta, quae olim quarta parte prodiit auctior studio Philippi Labbei et Gabriel. Cossartii; nunc vero integre insertis Stephani Baluzii et Ioannis Harduini additamentis, plurimis praeterea vndecumque conquisitis monimentis, notis insuper ac obseruationibus, firmiori fundamento conciliorum epochas praecipue fulcientibus, longe locupletior et emendatior exhibetur*, Venetiis ab anno MDCCXXVIII. fol. tribus ac viginti voluminibus, vna cum duobus *adparatus* tomis.* Noua collectio haec conciliorum eum praecipue in finem suscepta atque in lucem edita est, vt quum Harduinus multa monimenta, quae priores tomi, praecipue Labbei, exhibuerunt, omisisset; ita autem dedisset opus, ad pleniorem conciliorum notitiam non satis comparatum, nunc fieret emendatio ac singula concilia, bona fide recensita, notis instructa, ad maiorem legentium vsum adcommodata, coniunctim prodirent. In ornanda illa multum quidem studii positum

delegerat, conscripta eiusdemque auctoritate Parisiis MDCCXXII. fol. iuris publici facta est, eo consilio, vt nullum exemplum HARDVINI *conciliorum* sine adiuncta censura hac publica vendere liceret. Duplex titulus scripto huic datus est: alter gallicus: *addition ordonnée par arret du parlement, pour etre iointe a la nouuelle collection des conciles, faite par le P. Iean Hardouin iesuite*; alter autem latinus: *adiunctio, senatus consulto decreta, ad nouam conciliorum collectionem, a P. Ioanne Harduino confectam.* Aulae tamen romanae sectatores rem ad id adduxerunt, vt mandato regis scriptum hoc proscriberetur atque igni traderetur, quae est caussa, cur illud maxime rarum sit. Plura de eo differit CRVSIVS *dissertatione epistolica ad Wormium*, Lipsiae MDCCXXVIII. 4. edita, p. 31. Ad historiam caussae huius etiam pertinet: *auis des censeurs, nommez par la cour du parlement de Paris, pour l'examen de la nouuelle collection des conciles, faite par les soins du P. Iean Hardouin, iesuite*, Traiecti ad Rhenum MDCCXXXI. 4. de quo libro videatur *bibliotheque raisonnée tom.* VII. p. 409. Legantur et de eadem re: SALMONII *traité de l'etude des conciles et de leurs collections* p. 216. ac *mercure historique et politique* MDCCXVI. *ianuar.* p. 91.

* *acta erudit.* MDCCXXIX. p. 49. MDCCXXXI. p. 201. 207. MDCCXXXII. p 193. MDCCXXXIII. p. 529. MDCCXXXIV. p. 298. MDCCXXXV. p. 346. COLERI *auserlesene theologische bibliothec, volum.* IV. p. 300. *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1729. p. 514.

datioris et amplioris opera Nicolai Coleti Ven
plementum, in quo additamenta, variantes l
dationes ad concilia veneto-labbeana, noua i
decreta permulta exhibentur, Luccæ ab an
fol. ſex tomis. * Quale ſit opus hoc, qu
ſpectet, adductus titulus ſatis ſignificat. A
maxime ad id contulit, vt collectionem,
tam, augeret atque emendaret, quod et felic
demque meritorum de conciliorum notitia
comparauit. Non mediocriter eam auxit,
emittere cœpit: *ſacrorum conciliorum noua*
collectionem, Florentiæ MDCCLIX. fol. Ita i
que inſtructa eſt, vt non ſolum ea exhibea
BEVS, COSSARTIVS, COLETVS et ipſe MA
ſed etiam acceſſerint noua concilia et docu
notis ac diſſertationibus, vtque editio hæc
ratior, ad codices manuſcriptos vaticanos,
alios illa recenſita eſt. **

§. III.

Præter collectiones conciliorum gen
ſpeciales, ita compoſitæ, vt non omnium
eccleſiaſticorum, ſiue illi ſint vniuerſi;

particularia; alia ea, quæ ſunt certarum regionum ac nationum, vt Galliæ, Hiſpaniæ, Britanniæ, Germaniæ. Ita collectiones ſpeciales in duas claſſes diuidi poſſunt.

Ad priorem claſſem harum collectionum conciliorum ſpectant *concilia generalia eccleſiæ catholicæ*, quæ auſpiciis Paulli V. ac cura IACOBI SIRMONDI * lucem adſpexerunt, Romæ MDCVIII. fol. quatuor tomis; poſterioris autem ordinis ſunt concilia certarum nationum ac regionum, cuius generis exſtant de conciliis, habitis

I. in GALLIA:

C[illegible]dem ſunt vel *uniuerſalia*; vel *particularia*. Ad *illorum*, q[illegible] ad to[illegible] Galliam ſpectant, numerum pertinent:

IACOBI SIRMONDI *concilia antiqua Galliæ, tres in tomos ordine digeſta, cum epiſtolis pontificum, principum conſtitutionibus et aliis gallicanæ rei eccleſiaſticæ monimentis, quorum plurima vel integra; vel magna ex parte nunc primum in lucem exeunt*, Pariſiis MDCXXIX. fol. tribus voluminibus,** quod princeps eſt opus:***

PETRI DE LA LANDE *conciliorum antiquorum Galliæ, a Sirmondo editorum, ſupplementa*, Pariſiis MDCLX. fol. cuius operis varii næui a doctis viris notati atque emendati ſunt:*

LVDOVICI ODESPVN *concilia nouiſſima Galliæ, a tempore concilii tridentini celebrata, in editionibus regia pariſienſi et colonienſibus omiſſa*, Pariſiis MDCXLVI. fol.** Concili[illegible] [illegible]liæ particularia ſunt:

[illegible]PHANI BALVZII *concilia Galliæ narbonenſis*, nunc primum edita notisque illuſtrata, Pariſiis MDCLXVIII. 8. Petrus de Marca conſtituerat, con[illegible]lia hæc iuris publici facere.

* SIRMONDI præfatio translata eſt in eius *operum tomum* IV. p. 606.

** *nachrichten von einer hälliſchen bibliothec*, *volum.* III. p. 429.

*** exſtant concilia hæc etiam in SIRMONDI *operum tomo* IV. p. 626. in collectionibus *regia*, *Labbei*, qui et primus Sirmondi notas poſthumas addidit, et *Harduini*.

* confer: BALVZII *notas ad capitularia regum Francorum tom.* II. p. 1239. 1287.

** locum obtinuerunt in collectionibus *Labbei* et *Harduini*.

magi MDCLXXVII. 4. ac cum auctario *Guil.*
MDCCXVII. fol.**

IOANN. MAAN *concilia prouinciæ ture*
eiusdem *historiæ ecclesiasticæ turonensi*, Augu
MDCLXVII. fol. De conciliis, quæ a reform
celebrata sunt, prodierunt:

IO. QVICKII *synodicon in Gallia refo*
acts, decisions, decrees and canons of the fa
councils of the reformed churches in Fran
MDCXCII. fol. duobus voluminibus, *** vbi m
ac lectione digna traduntur, quæ historiam
religionis in Gallia illustrant:

IO. AYMONII *tous les synodes nationau*
reformées de France, aux quels on a ioint de
roiaux et plusieurs lettres politiques sur ces ma
les, ceter. Hagæ comit. MDCCX. 4. duobus t
opere acta synodica reformatorum in Gallia ex
tea a *Quickio* in adducto *synodico* anglice edita;
gallice publicæ luci exposita. Adiungi potest:

THOMAE ITTIGII *historia synodorum na*
reformatis in Gallia habitarum, Lipsiæ MDCC

nodi, quarum historia explanatur, sunt: parisiensis MDLIX. pictauiensis MDLX. aurelianensis MDLXII. ac lugdunensis MDLXIII. Exstat etiam eiusdem *dissertatio theologico-historica de synodi carentonensis, a reformatis in Gallia ecclesiis* MDCXXXI. *celebrata, indulgentia erga lutheranos*, Lipsiae MDCCV. 4. * Plura qui scire cupit de conciliis, in Gallia coactis, satis faciet voluntati suae, vbi cum memoratis monimentis coniungat: *epitomen omnium Galliae conciliorum, tam veterum; quam recentiorum*, PETRI FRIZONII *Galliae purpurata*, Parisiis MDCXXXVIII. fol. praemissam: PHILIPPI LABBEI *conciliorum synodorumque Galliae breuem et adcuratam historiam*, Parisiis MDCXLVI. fol. *aquitanica concilia, ex variis conciliis manuscriptis collecta*, ** vna cum iis, quae in CAROLI LE COINTE *annalibus ecclesiasticis Francorum:* LVCAE DACHERII *spicilegio veterum aliquot scriptorum:* EDMVNDI MARTENE *thesauro anecdotorum* de iisdem conciliis habentur. ***

II. in HISPANIA:

GARSIAE DE LOAYSA GIRON *collectio conciliorum Hispaniae*, cum notis et emendationibus, Madriti MDXCIII. fol. * Praemisit auctor ordinem et chronologiam Gothorum regum et Suecorum, toletanorum quoque praesulum ac conciliorum:

IOSEPHI SAENZ DE AGVIRRE *collectio maxima conciliorum omnium Hispaniae et noui orbis epistolarumque decretalium celebriorum; nec non plurium monimentorum veterum, ad illam spectantium, cum notis et dissertationibus, quibus sacri canones, historia ac disciplina ecclesiastica et chronologia*

* *acta eruditor.* MDCCV. p. 364. *noua litteraria hamburgens.* MDCCVI. p. 17

** LABBEI *bibliothec. manuscriptor. tom.* II. p. 764.

*** singula Galliae concilia, quando habita atque vbi in tomis conciliorum; vel in aliis collectionibus inueniantur, ordine litterarum recenset LE LONG *bibliothec. historic. Galliae* p. 89.

* conciliis his locus datus est in collectionibus *regia*, *Labbei*, *Harduini*, etiam in *Binii* editionibus posterioribus: conf. ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* I. p. 394.

operis, de conciliis Hispaniæ edendi ac
memorati, descripsit; mutauit auten
sententiam; nec omnia monimenta, vti
in ipsum opus transtulit. Referre et huc li
et nobilissimum concilium illiberitanum, qu
in Hispania celebratum, cum discursibus a
mentem VIII. *de eo confirmando Ferdinandi*
ditis notis diuersorum, quibus accedunt no
nuel. Gundisalui Tellez, Lugduni MDCLX

III. in ANGLIA:

HENRICI SPELMANNI *concilia, a*
stitutiones in re ecclesiarum orbis britannici
tomos conscribere atque in lucem proferr
primus autem tantum sub dicto titulo a Sp
tus est Londini MDCXXXIX. fol. Comple
lia, quæ a primis christi seculis vsque ad
mannorum, id est, annum MLXVI. habit
manni mortem secundus tomus, a temp
desinit, vsque ad excussum ab Henrico V
mani iugum perductus, a CAROLO SPE
manum admouente *Guilelmo Dugdalo*,
est, Londini MDCLXIV. fol. Tertius tom
tempora debebat persequi, haud prodiit:

DAVID. WILKINSII *concilia magnae Britanniae et Hiberniae, a synodo verolamiensi anni domini* CCCCXLVI. *ad londinensem anni domini* MDCCXVII. *Accedunt constitutiones et alia ad historiam ecclesiae anglicanae spectantia*, Londini MDCCXXXVII. fol. quatuor tomis.* Egregium ac splendidum opus hoc luculenter monstrat, auctorem plane singulare studium in eo collocasse, vt concilia Angliae diligenter atque adcurate exhiberet. Duo priores tomi complectuntur duo volumina Spelmanni, quae paullo ante recensui; ea autem ratione, vt Wilkinsius multos variosque naeuos Spelmanni emendauerit ac quae ipsi nihil ad rem facere videbantur, ea adpendicis loco vltimo tomo adiecerit. Non solum tamen Spelmanni opus adcuratius ac limatius reddidit; verum etiam quum duos tomos addidit, multum locupletius. Quodam modo ad locum hunc etiam referri; aut saltim, oblata nunc occasione, commemorari potest: LAVRENTII HOWELII *synopsis canonum sanctorum apostolorum et conciliorum oecumenicorum et prouincialium, ab ecclesia graeca receptorum; nec non conciliorum, decretorum et legum ecclesiae britannicae et anglosaxonicae*, Londini MDCCVIII. fol. **

IV. in GERMANIA:

Concilia Germaniae, quae celsissimi principis, Ioannis Mauritii, archiepiscopi pragensis, sumtu IO. FRIDERICVS SCHANNAT *magna ex parte primum collegit: dein* IOSEPHVS HARTZHEIM *eiusdem celsissimi principis impensis plurimum auxit, continuauit, notis, digressionibus criticis, charta et dissertatione chorographicis illustrauit*, cuius operis adhuc duo tomi in lucem prodierunt: primus Coloniae MDCCLIX. *** secundus ibidem MDCCLX. fol. * Laudabilia

 omnino

* *acta eruditor.* MDCCXL. p. 1. *nachrichten von einer hällischen bibliothec volum.* III p. 262. Historiam conciliorum, quae in Anglia coacta sunt, breuiter tradit KEMPIVS *bibliothecae Anglorum theologicae cap.* XXI. p. 540. minus tamen adcurate.

** *history of the wercks of the learned*, MDCCVIII. p. 237. *iournal des sauans* MDCCX. *febr.* p. 196. *ausführlicher bericht von allerhand neuen büchern* p 728. *vnschuldige nachrichten* 1709. p. 720.

*** *acta eruditor.* MDCCLIX. p. 227.

* *ibidem* MDCCLX. p. 97. ERNESTI *neue theologische bib. lium.* II. p. 99.

omnino in se sunt studia, quæ cum Schannato Hartzhemius in colligendis Germaniæ conciliis, iisdemque illustrandis atque edendis collocare cœpit. Quæ iam editis voluminibus continentur, ea non omnibus vitiis ac næuis carent. Neglecta interdum est debita fides atque adcuratio. Magnus numerus conuentuum adducitur; quos autem omnes iure concilia adpellari posse, difficulter erit probandum. Quædam, minus prætermittenda, sunt omissa. Loco hoc mentionem quoque facio: *des kurtzen entwurfs derer in Teutschland von anfange des christenthums gehaltenen general, prouincial und particular concilien,** ac CHRISTOPHORI MATTHAEI PFAFFII *conspectus collectionis conciliorum atque aliorum ecclesiasticorum monimentorum Germaniæ.***

V. in HVNGARIA:

CAROLI PETERFY *sacra concilia ecclesiæ romano-catholicæ, in regno Hungariæ celebrata*, duobus tomis, quorum primus lucem adspexit Viennæ MDCCXLII. fol. secundus Posonii eodem anno fol.*** Accesserunt regum Hungariæ et sedis apostolicæ legatorum constitutiones ecclesiasticæ. Volumina hæc cum iudicio legenda sunt, quum auctor nimium indulget prauis animi adfectibus religionis caussa atque in lutheranorum reformatorumque sacrorum socios acerbius inuehitur.

§. IV.

Quemadmodum inter doctissimos viros fuerunt, qui operam suam maxime in conciliis actisque eorum colligendis atque euulgandis ponerent partique historiæ sacræ de conuentibus ecclesiasticis magnam lucem adferrent; ita alii studia sua ad id adhibuerunt, vt historiam

* est in LVNIGII *spicileg. ecclesiastic. part.* I. p. 822.

** quum PFAFFIVS *concilia Germaniæ*, voluminibus iuncta, in lucem proferre, secum constituisset, tabulam illorum scripsit atque *actis et scriptis publicis ecclesiæ virtembergicæ* p. 523. adiecit; FABRICIVS autem illam transtulit in *bibliothecæ græcæ volumen* XI. p. 129. atque ESTOR in *die anmerkungen vber das staats- und kirchenrecht* p. 44. Opus ipsum haud emissum est, quoniam nullus bibliopolarum ad id adduci potuit, vt sumtus suppeditaret, ad illud litteris describendum necessarios: confer: PFAFFII *introduction. in historiam theolog. litterar. part.* III. p. 235.

*** *acta eruditor.* MDCCXLVII. p. 625.

.. ANDREAE *disquisitio de Simone mago*, Mar-
KXX. 4.
DR. HELWIGII dissertatio de *Simone mago*,
'*estamenti haeretico*, Vitembergae MDCXCIII. et
CXI.
IS NOERHOLMII disputationes binae: *an Si-*
primus fuerit haereticus, quarum prior prodiit
XCIX. posterior ibidem MDCC. *
ORG. PERTSCHII commentatio de *crimine Si-*
e MDCCXIX. 4. quam merito ad locum hunc re-
it fata Simonis et criminis, ab eo commissi, ex
s ecclesiasticis eruuntur:
RENTII MOSHEMII dissertatio de *uno Si-*
Helmstadii MDCCXXXIV. **
XLV. de STERCORANISTIS:
BILLONII *obseruatio de Amalario, Rabano et*
le Stercoranistis agitur: *** CHR. MATTH.
ssertatio de *Stercoranistis medii aui tam latinis;*
r, Tubingae MDCCL.
XLVI. de THEOPASCHITIS:
ITII disputatio de *Theopaschitarum haeresi*,
MDCLXI.
XLVII. de TRITHEITIS:
KII dissertatio de *origine et progressu tritheismi*,
meo habita, Ienae MDCCXXXIII. IO. CHRI-
HARENBERGII dissertatio de *commentitia*
haeresi, doctoribus nonnullis perperam adficta: *
XLVIII. de VALENTINIANIS:
LODBERGII *disquisitio historica de Valentino*
nis, haereticis seculi secundi, Hafniae MDCXCV.
IO.

---

mar. balth. MDCXCIX. p. 21. MDCC. p. 204.
atque auctior est in eius *dissertationum, ad histo-*
ic. pertinent. volum. II. p. 55. Syllabum scriptorum
monis magi exhibet VOGTIVS *bibliothec. historiae hae-*
I. *fascicul.* 3. p. 567.
eius *ad acta sanctor. ordin. benedict. seculi* IV. *part.* II.

rsbemiensibus sacris p. 263.

V. NILI metropolitæ Rhodii, *synoptica nar* *nodis œcumenicis nouem*, græce ac latine edita:*

VI. ANONYMI *libellus synodicus, omnes sy* *orthodoxas; quam hæreticas, breui compendio cont* *ab apostolorum inde tempore vsque ad octauam*, *Photii et Ioannis papæ institutam, sunt celebratæ*, tine, *Io. Pappo* interprete, cum DAVID. CHYT *logo conciliorum*, Argentorati MDCI. 4. **

VII. MICHAELIS PSELLI opusculum de *conciliis œcumenicis*, quod *Franciscus Bosquetu* quibusdam PSELLI libellis græce ac latine edid illustrauit, Parisiis MDCXXXII. 8. ***

§. V.

Tempore *recentiori* longe plures historia rum explanandæ operam dederunt eique e accenderunt lucem. Duo sunt horum scrip nera. Alii enim sunt *generales*, qui singulor maxime celebrium atque illustrium conciliorum dederunt ac narrarunt, qua ætate: qua qua auctoritate illa sint habita: quæ facta creta. Alii appellari possunt *speciales*, ab ea co di ratione, qua industriam suam ad singular tantum concilia ita adhibuerunt, vt historiam rum describerent.

Quibus generatim historia conciliorum illust sequentia lucem adspexerunt:

SALOMONIS GESNERI *libri quatuor de c* *rum vnus generalem tractationem: alter historica* *nem omnium conciliorum: posteriores duo refuta*

---

* in PHOTII *nomocanone* p. 175. VOELLI *bibliothec.* *veteris tom.* II. p. 1155. HARDVINI *conciliorum tom.*

** exstat etiam libellus hic græce ac latine in VOE *iuris canon. veteris tom.* II. p. 1166. HARDVINI *conc* p. 1491. FABRICII *bibliothec. græc. volum.* XI. p. 18

*** prodiit et græce Basileæ MDXXXVI. 8. latine aux *conciliorum tom.* III. *part.* I. p. 400.

rum librorum Roberti Bellarmini de conciliis continent, Vitembergae MDCVII. 8. cuius scripti liber tantum secundus isque historicus ad locum hunc pertinet:

GABRIELIS PRATEOLI *narratio historica conciliorum omnium ecclesiae christianae*, cum castigationibus *Io. Lydii*, Lugduni Batauorum MDCX. 8. *

LEANDRI DE SANCTO MARTINO *historia et harmonia conciliorum*, Francofurti MDCXVII. fol.

PHILIPPI LABBEI *synopsis historica conciliorum*, Parisiis MDCLXI. 4. **

IO. LASSENII *synopsis et summa conciliorum omnium, inde a passione christi vsque ad hac nostra tempora, in Europa, Asia et Africa habitorum, secundum seriem annorum disposita*, Ienae MDCLXI. 4. *** Additae sunt vitae imperatorum et pontificum romanorum; praeter has autem, notae breuiores ad concilia nonnulla, vbi scriptores pontificii errasse videntur: *

IO. CABASSVTII *notitia conciliorum sanctae ecclesiae, in qua elucidantur exactissime tum sacri canones; tum veteres nouique ecclesiae ritus*, Lugduni MDCLXVII. 8. MDCLXX. 8. Venet. MDCCIII. 8. Quo libro quum Cabassutius breuiorem notitiam conciliorum dedisset, ab Hieronymo Grimaldi, cardinali, iussus, ad illam amplificandam animum adpulit maiusque opus confecit atque edidit sub titulo: *notitia ecclesiastica historiarum, conciliorum et canonum inuicem collatorum, veterumque iuxta ac recentiorum ecclesiae rituum, ab ipsis ecclesiae christianae incunabulis ad nostra vsque tempora, secundum cuiusque seculi seriem adcurate digesta*, Lugduni MDCLXXX. fol. iterum ibidem MDCLXXXV. et MDCXC. fol. Sequitur auctor eum commentandi ordinem, vt primum historicam synopsin ecclesiae cuiusque seculi exhibeat: dein-

* est etiam in GVALTERII; siue GRVTERI *chronic. chronicor. ecclesiastic. libr.* II. p. 246.

** et *tomo* I. eius *conciliorum*.

*** locum annumque hunc memorat FABRICIVS *bibliothec. graec. volum.* XI. p. 103. De anno alii scriptores consentiunt. Librum ipsum videndi, mihi nulla facultas fuit.

* confer: MOLLERI *Cimbr. litterat. tom.* II. p. 450.

dano composita est. Refertur illa inter libros

HERMANTII *histoire des conciles depui de l'eglise iusqu'a present, ensemble les can l'abregé chronologique de la vie des papes et auec des notes*, Rothomagi MDCCXXX. 8. q quae est editio emendata atque aucta. Ante lucem exiit Rothomagi MDCXCV. 12. MDCCXVI. 12. quatuor voluminibus: ***

IOACHIMI HILDEBRANDI *historia co to christo vsque ad seculi XVII. annum XLV. torum*, Helmstadii MDCCVII. * ac MDCCXV magni momenti; a tironibus tamen histori vtiliter legendus:

Dictionaire portatif des conciles, Parisiis MD commemoratio facta est conciliorum a pri christianae aetate vsque ad annum MDXC. auc veritatis ac diligentiam probauit. Liber temnendus est: **

CHRISTIAN. GVIL. FRANCISCI W mei, *entwurf einer vollständigen historie der*

---

* NICERONII *memoires tom.* XXXVIII. p. 173.

** *acta eruditor.* MDCLXXXVI. p. 619

lungen, Lipsiae MDCCLIX. 8. quo libro non solum historia singulorum conciliorum enarratur; sed etiam scriptorum de illis mentio fit. Praeter hos, consulendi sunt, qui data occasione de conuentibus ecclesiasticis ita exposuerunt, vt historiam eorum illustrarent: DAVID CHYTRAEVS,* IO. PRIDEAVX,** GVIL. CAVEVS,*** IO. ANDREAS SCHMIDIVS,* IO. ALBERTVS FABRICIVS.**

§. VI.

Ii, qui recentiore aetate locum sibi fecerunt inter scriptores conciliorum *speciales*, non vnius generis sunt. Alii studia sua in eo collocarunt, vt quorumdam conuentuum ecclesiasticorum, maxime illorum, qui oecumenici; siue vniuersales, adpellantur, historiam traderent; aut lucem aliquam illi adferrent; alii vero de vno ac singulari tantum concilio commentati sunt resque illius memorabiles litteris mandarunt.

Ad scriptorum ordinem, quibus nonnulla concilia enarrantur, pertinent:

NICOLAI SELNECCERI *catalogus breuis praecipuorum conciliorum oecumenicorum et nationalium, a tempore apostolorum vsque ad nostram aetatem*, Lipsiae MDLXI. 8. Francofurti MDLXXI. 8.

* cuius exstat: *catalogus conciliorum, in quo nomina praecipuarum synodorum et loca ac tempora, quibus singulae celebratae sunt, breuiter indicantur*, additus eiusdem *onomastico theologico*, Vitembergae MDLXXVIII. 8. ac *synodico*, a *Pappo* edito et antea a me memorato.

** in cuius *operibus* p. 707. edition. Tigur. MDCLXXII. exstat *conciliorum synopsis*.

*** cuius *historia litteraria scriptorum ecclesiasticorum* etiam notitiam conciliorum praebet.

* qui SAGITTARII *introductionis in historiam ecclesiasticam tomo* II. p. 707. supplementa de conciliis et colloquiis adiecit.

** *bibliothec. graec. volum.* XI. p. 259. vbi suppeditatur notitia conciliorum alphabetica, chronologica et geographica. Ordine temporis ac litterarum percensentur quoque concilia — *chronologiae reformatae part.* III. p. 130.

EDMVNDI RICHERII *historia conc* *in quatuor libros distributa*, edita post a lonia; siue potius Parisiis MDCLXXX. 4. *** tribus voluminibus. * Opus hoc laude, tentione dignum est. Auctor eius vti a nimentis; ita hoc quoque monstrauit, libertatis ecclesiæ gallicanæ, ac quod ponti rogat, regimen ecclesiæ absolutum nullisqu scriptum impugnauit; hoc autem modo quæ antea in libello de *ecclesiastica et politic*

ANONYMI *histoire des conciles gene* *par le premier concile de Nicée*, Parisiis ibidem; siue potius, vt videtur, Amsteloc qui liber, tamquam prima operis pars, exh cilii nicæni; minus autem vere atque ad quum auctor religioni suæ consulere hui ficari voluit. In historia hac num longi rit; nec ne? me nescire fateor.

ANONYMI *histoire des conciles gene* *tenues en orient et occident depuis le*

---

* addita est NICEPHORI *constantinopolitani chr*

iusqu' au concile de Trente, auec des dissertations par raport aux moeurs de l'eglise gallicane et du royaume, Parisiis MDCXCIX. 8.* quo libro historia conciliorum vniuersalium ita describitur, vt et iura Gallorum contra pontificem romanum defendantur:

IO. BOVILLET DE SANCTO PAVLLO *abregé historique des conciles generaux*, Molini MDCCIII. 12.

ANTONII BALDASSARRI *istoria compendiosa de' concilii ecumenici dell' oriente e dell' occidente, con la scelta d'alcuni concilii nazionali et prouinciali*, Venetiis MDCCVIII. 12. duobus voluminibus ac MDCCXIII. 4.**

PETRI VALERII MARTIRELLI *lettioni famigliari sopra l'historia e dogmi de' concilii generali d'oriente, esposte al suo capitolo e clero*: ***

THOMAE MARIAE MAMACHII *epistola ad Mansium de ratione temporum athanasianorum deque aliquot synodis, quarto seculo celebratis*, Romae MDCCXLVIII. 8.* quibus de synodis sardicensi, mediolanensi, romana, antiochenis, maxime de illarum aetate agitur.

§. VII.

Postquam eos scriptores conciliorum speciales percensui, qui de quibusdam conuentibus ecclesiasticis exposuerunt, sequuntur illi, qui studia sua conciliis ita consecrarunt, vt vnius tantum historiam explanarent hancque in rem singularia componerent scripta ac iuris publici facerent. Monimenta haec ingenii nunc commemorabo, ea nimirum, quae ad historiam huiusmodi conciliorum synodorumque pertinent.

Scripta

* *actor. erud. suppl.* *tom.* III. p. 342. BERNARDI *nouuelles de la republique des lettres* MDCXCIX. *septembr.* p. 243. *vnschuldige nachricht.* 1701. p. 93.

** *giornale de' letterati d'Italia tom.* VII. p. 466. et *tom.* XV. p. 473.

*** *iournal des sauans* MDCCIX. *iul.* p. 230. *memoires de Treuoux* MDCCIX. *decembr.* p. 2211.

* *acta erudit.* MDCCL. p. 449.

uitur, quarum *prima* auctor agit de caui
fione atque auctoritate antiocheni conci
fcopis, in concilio hoc præfentibus: *ter*
fidem fpectant et in concilio hoc decret
canonibus concilii huius; *quinta* autem
dicem de actis poft fynodum antiochen
norum conuenticulo:

II. CONCILII BASILEEN

AENEAE SYLVII *de concilio bafilee* MDLXXVII. 8. Cattopoli MDCLXVII. 4.**
IACOBI LENFANTII *hiftoire de la* *et du concile de Basle*, Amftelodami MD tomis, *** qui liber præclarus duo ar complectitur, quemadmodum et titulus terum fpectat ad bellum huffiticum, vbi a ligione chriftiana, quam Bohemi ab ecclef de vita rebusque Huffi: de ipfo bello huf tem ad concilii bafileenfis hiftoriam. A BRII differtatio de *Adamitis*, qui anno M mia orti perhibentur, ita fcripta, vt narrat Picardis fabulis adnumerentur.* Quum

* *iournal des fauans* MDCLXXXI. D 92. *acta er*

contra Iansenium, Parisiis MDCXLVIII. 8. * Id
git auctor, vt monstret, fuisse omnino haereticos
natianos, mirum non est, illum minus se commen-
, qui negant, exstitisse dictam prauam factionem,
maxime ac Iansenii adseclis. Praeter alios, pugna-
ersus eum GILBERTVS MAVGVINVS; defensus autem
VDOVICO CELLOTIO in *operibus*, quae antea recensui:
AE REHEBOLDI *diasceps is de veteri Praedestinato-
resi*, praemissa eius dissertationi de *natura et gratia*,
myraldo cumprimis opposita, Giessae MDCLI.
GIDII STRAVCHII dissertatio de *Praedestinatianis*, Vi-
gae MDCLVIII.
ORGII GREENII disputatio de *haeresi veterum Praede-
vorum*, Vitembergae MDCLXXVIII.
TALIS ALEXANDRI dissertatio de *praedestinatiana*
**

B. DVCHESNE *predestinatianisme, ou les heresies
predestination et la reprobation*, Parisiis
XIV. 4. ***
RENTII HEERFORDT dissertatio de *haeresi prae-
ana, ab Augustino praeter opinionem inuecta*, Hafniae
XXIII.
BALTHAS. BERNHOLDI dissertatio de *Praedesti-
, haereticis seculi* V. Altorfii MDCCXXXVII. Referri
ossunt scripta de Godeschalcianis, quae antea enarraui.

XL. de PRISCILLIANISTIS:

ONIS DE VRIES *dissertatio critica de Priscilliani-
nque fatis, doctrinis et moribus*, Traiecti ad Rhe-
DCCXLV. 4. * FRANCISCI GIRVESII *de historia
nistarum dissertatio, in duas partes distributa, ordi-
logico digesta*, Romae MDCCL. 8. **

XLI.

uoque suum tenet in eius *operum tomo* IV. p. 269.

eius *ecclesiastica tom*. V. p. 211.

des sauans MDCCXXV. *octobr*. p. 378.

I *theolog. bibliothec, volum*. II. p. 426.

lta d'opuscoli scientif. e filolog. tom. XXVII. p. 61. legen-
ssertatio de Pryscilliana haeresi.

editum est, acta concilii constantiensis con
nimenta, maxima ex parte ant ea litteris hau
ctitur. Sumta illa sunt ex manuscriptis codi
ipsius imperatoris romani, aliorum prin
academiarum Hardtiusque recensuit ista c
dustria, notisque præterea eruditis ac de
que vita monitis auxit atque ornauit. (
prolegomenis differit de codicibus manu
cilii constantiensis. Acta ipsa apte disp
bentur monimenta tomo *primo* de eme
ecclesiasticæ vniuersali: *secundo* de pa
ecclesiæ: *tertio* de variis religionis ac
quarto de ecclesiæ reformatione, vnion
de adparatu ac pompa concilii huius ac
te, iure ac fatis illius. Prodiit et tomus
cilii constantiensis, sistens indicem generale
num in omnes sex tomos, quem confecit
edidit GEORG. CHRISTIAN. BOHNS
MDCCXLII. fol.***

---

* præmissum est eius *tractatui de sensu et auctor*
cilii constantiensis sessione quarta et quinta, Ro
confer: *acta eruditor* ...

IACOBI LENFANTII *histoire du concile de Constance, tirée principalement d'auteurs, qui ont assisté au concile*, Amstelodami MDCCXIV. 4. duobus tomis,* quam primam editionem sequuta est secunda, eaque emendata ac locupletata, ibidem MDCCXXVII. 4.** Historia hæc ita scripta est, vt merito in non mediocri sit existimatione. Sequitur auctor ordinem chronologicum: enarrat diligenter, quid quouis die actum fuerit ac dictum: præbet se neutri parti addictum: notat aliorum errores adcurate ac modeste: indicat et fontes, ex quibus sua hausit. Sub finem tomi secundi exstant HARDTII ephemerides concilii constantiensis gallice, in aliis locis auctæ; in aliis vero contractæ:

BOVRGEOIS DV CHASTENET *nouuelle histoire du concile de Constance, ou l'on fait voir, combien la France a contribué a l'exstinction du schisme, auec plusieurs pieces, qui n'ont point encore paru, tirées des manuscrits des meilleures bibliotheques*, Parisiis MDCCXVIII. 4.*** Opus hoc auctor ea mente composuit ac publici iuris fecit, vt quæ Hardtius ac Lenfantius de concilio constantiensi euulgauerant, ea auge-

* *iournal literaire tom.* II. p. 311. *tom.* III. p. 1. *iournal des sauans* MDCCXIV. *august* p. 150. *septembr.* p. 243. CLERICI *bibliothequ. chois. tom.* XXVII. p. 103. *memoires de Treuoux* MDCCXIV. *decembr.* p. 2039. vbi quum animaduersio censoria contra Lenfantium facta esset, edidit ille: *apologie pour l'auteur de l'histoire du concile de Constance contre le iournal de Treuoux*, Amstelodami MDCCXVI. 4. quæ defensio locum obtinuit in secunda *historiæ* huius *concilii constantiensis* editione: adde *acta eruditorum* MDCCXIV. p. 279. *neue hallische bibliothec volum.* IV. p. 81. 255. *deutsche acta erudítor. volum.* II. p. 886. *vnschuldige nachrichten*, 1714. p 309. FABRICII *histor. bibliothec. part.* III. p. 434.

** CLERICI *bibliotheque ancienne et moderne, tom* XXVIII. p. 26. *iournal des sauans* MDCCXXVIII. *mai.* p. 3. COLERI *auserlesene theologische bibliothec volum.* III. p. 78. Addendæ sunt: BEAVSOBRII duæ litteræ de historia hac eiusque editione secunda, quæ exstant in *bibliotheque germanique tom.* XIV. p. 1. ac *tom.* XV. p. 1.

*** *Europe sauante* MDCCXVIII. *septembr.* p. 3. *iournal des sauans* MDCCXVIII. *iun.* p. 646. *acta erudítor.* MDCCXVIII. p. 433. *vnschuldige nachrichten*, 1719. p. 155. Num interpretatio germanica LENFANTII et CHASTENET *historiæ concilii constantiensis*, vti *bibliothequ. germaniqu. tom.* II. p. 184. memoratur, vere lucem adspexerit; nec ne, ignoro. Numquam illam vidi.

ptis codicibus græce cum latina interpret
passim illustrata, Ingolstadii MDCIV. 4.

V. CONCILII DORDRAC

Acta synodi nationalis, in nomine dom
sti auctoritate ordinum generalium fædera
rum Dordrechti habitæ anno MDCXVIII.
dunt plenissima de quinque articulis t
Lugduni Batauorum MDCXX. fol. quæ ac
non solum latine Dordraci MDCXX. fol.
nouiæ MDCXX. 4. * sed etiam gallice D
ac belgice. Acta hæc colligendi atque
cia commissa esse traditur Ioanni Polyan
læo, Antonio Thysio, Danieli Heinsio
Danieli Colonio, Io. Latio; ** eos ta
bitam fidem ac diligentiam neglexisse, er
aduerterunt. Præfatio horum actoru
tamquam auctori, tribuitur. *** Exien
cem: *post - acta synodi dordracenæ*, H
vbi enarrantur, quæ a theologis batauis

---

* CRENIVS *animaduersion. part.* XI. p. 94. pr
lugdunensi, satis splendidæ, quum in illa non

viginti sessionibus peracta sunt, postquam exteri discesserant: *

Acta et scripta synodalia dordracena ministrorum remonstrantium in fœderato Belgio, Harderuici MDCXX. 4. Memoriæ prodiderunt nonnulli, non Harderuici, vti titulus præfert; sed Antwerpiæ illa lucem vidisse. ** Opposita sunt *actis synodi nationalis*, quæ paullo ante percensui, constantque duabus partibus. Prior earum complectitur *remonstrantium scripta historica*; posterior autem eorumdem *scripta dogmatica*, *quibus proposuerunt*, *explicarunt et defenderunt sententiam suam super quinque de prædestinatione eique annexis capitibus*, *exhibita illustrium ordinum generalium nobilissimis delegatis ad synodum dordracenam.* Ita inscriptio specialis partis huius significat, qualia sint scripta, ista comprehensa. Liber ipse compositus est non sine iudicio, eruditione ac diligentia: ***

Oorspronck ende voortganck der nederlantsche kerckelicke verschillen, tot op het nationale synodus van Dordrecht, ceter. MDCXXIII, fol. qui liber duos alios complectitur, titulis inter se diuersos. Altero, cuius auctor est IO. VYTENBOGARDVS, præfatio *actorum synodi nationalis* impugnatur; alter autem, a BERNARDO DVINGLO compositus, narrationem rerum, inter remonstrantes ac contra remonstrantes in synodo dordracena gestarum, exhibet. Vterque MDCXLVIII. denuo litteris descriptus est: *

IACOBI

* de actis his exponunt: FABRICIVS *historia bibliothecæ part.* II. p. 355. REIMMANNVS *catalogo bibliothec. theologic.* p. 38. LILIENTHALIVS in *der theolog. bibliothec, tom.* I. p. 854. KOECHERVS *bibliotheca theologiæ symbolicæ* p. 230. vbi et alii auctores nominantur, qui notitiam operis huius suppeditant.

** in *catalogo bibliothecæ bunauianæ tom.* III. *volum* I. p. 290. adducitur editio horum actorum, quæ Harderuici sine anno 4. in lucem emissa sit.

*** confer: CATTENBVRGHII *bibliothecam scriptorum remonstrantium* p I. KOECHERI *bibliothecam theolog. symbolic.* p. 232.

* CATTENBVRGH *bibliothec. scriptorum remonstrantium* p. 56. 126. KOECHERVS *bibliotheca theologiæ symbolicæ* p. 234.

monſtrantium ageretur, Leydekkerus narra
pugnandam ſuſcepit; IO. BRANDTVS a
iuris publici fecit: *verantwoording van de*
formatie van wiilen zyn vader G. Brandt
digingen van Iacobus Leidekker, Amſteloda

IO. HALESII *hiſtoria concilii dordra*
MDCCXXIV. 8.** quam *Io Laurentius Mosh*
ex anglico ſermone latine vertit variisque
ac vita Haleſii auxit; ſed etiam addidit *c*
auctoritate concilii dordraceni, paci ſacræ *i*
pendicem, aliorum quasdam epiſtolas, qu
ſtoriam concilii dordraceni ſpectant, exhi
plectitur liber hic non hiſtoriam ſæpius dic
iuſtoque ordine connexam; ſed litteras,
concilio dordraceno ita exaratas, vt arcana
bus conuentus huius multam lucem præb
illæ primum lingua anglica inter HALESII
titulo: *golden romains of the euermemorable*
of Eton college, Londini MDCLIX. 4. cum *Pe*
ne: cum additamentis ibidem MDCLXXIII

[illegible]

Pamphlet, Londini MDCLXXXVIII. 8.* Quae opuscula; siue *aurea reliquiae*, quum duabus partibus constant, posteriorem illarum epistolae conficiunt. Prodierunt illae etiam belgice, cura *Philippi Limborchii*, inscriptione hac: *korte historie van het synode van Dordrecht, veruatende eenige aanmerkelijcke en noyt voor heenen ondekte bysonderheeden*, ceter. Gudae MDCLXXI. Hagae comit. MDCLXXII. 12. Interpretatio haec belgica non plane conuenit cum Moshemii latina. Ibi Halesii epistolae alio ordine collocatae sunt ac plures litterae WALTERI BLANCANQALLI, itidem de concilio dordraceno exaratae, accesserunt.** Easdem epistolas *Dan. Hartnaccius* in sermonem germanicum conuertit hocque titulo in lucem emisit: *censur vnd historie des dordrechtischen synodi, so erst iezo aus etlichen schreiben zweyer caluinisten, als mr. Iohann Hales vnd dr. Walther Balcanqual an herrn Dudley Carldon, damaligen englischen ambassadeur in Haag, nebst vielen vnrechtmäßigen practicken der caluinisten, anderseits auch vnsäglichen beginnen der Arminianer, aus voriger englischen vnd dieses iahrs auch niederländischen edition beyder partheyen ins hochdeutsche vbersetzet*, Cizae MDCLXXII. 12.

VI. CONCILII DVZIANENSIS

LVDOVICI CELLOTII *concilium duzianense* DCCCLXXI. *celebratum*, cum aliis Hincmari vtriusque opusculis ab ipso editum ac notis illustratum, Parisiis MDCLVIII. 4.

VII. CONCILII EPHESINI IV.

HERMANNI *Pacifici*; siue, qui nomen hoc fictum sibi adsciuisse perhibetur, CHRISTOPHORI HERDESIANI *** *synodus ephesina, cum adiunctis thesibus de coena domini*, Neostadii MDLXXXI. 4. vbi auctor reformatis commendare se voluit eorumque errores defendit:

LVDOVICI LVCII *doctrina et certamina synodi ephesinae*, Gorlitii MDCLXXXIII.

* confer: MOSHEMII *vitam Halesii*, praemissam illius *historiae concilii dordraceni*. p. 189.

** CATTENBVRGII *bibliotheca scriptorum remonstrantium* p. 58. KOECHERI *bibliothec. theolog. symbolica* p. 238.

*** PLACCII *theatrum pseudonymorum* p. 478.

LEONIS ALLATII *vindiciæ synodi ephesinæ et sancti Cyrilli de processione spiritus sancti ex patre et filio*, Romæ MDCLXI. 8.

Ad ephesinum concilium variorum patrum epistolæ, quæ ad acta ephesini et chalcedonensis conuentus spectant. Edidit illas cum scholiis ac notis *Christianus Lupus*, Louanii MDCLXXXII. 4. duobus voluminibus.* Epistolas has etiam in lucem emiserunt: STEPHANVS BALVZIVS cum inscriptione: *synodicon aduersus tragædiam Irenæi*, ** ac IO. GARNERIVS.*** Adducitur et MATTHIAE TAIBERTI dissertatio de *concilii ephesini historia, decreto et annexis*;* quam ipse autem nunquam vidi.

VIII. CONCILII FLORENTINI

SILVESTRI SGVROPVLI; siue SYROPVLI *vera historia vnionis non veræ inter Græcos et Latinos; siue concilii florentini exactissima narratio, græce et latine. Transtulit in sermonem latinum notasque ad calcem libri adiecit Robertus Creyghton*, Hagæ comit. MDCLX. fol.** Sguropulus, qui in concilio præsens adfuit, res illius diligenter persequutus est variasque Latinorum artes et fraudes ac coniunctionem, per vim et dolum obtrusam, copiose exposuit. Id quod quum a romanæ ecclesiæ sociis minus probari posset iisdemque etiam præfatio ac notæ historiæ huius displicerent, LEO ALLATIVS edidit: *exercitationes in Roberti Creyghtoni adparatum, versionem et notas ad historiam concilii florentini, scriptam a Siluestro Syropulo*, Romæ MDCLXVI. 4. ac MDCLXXIV. 4.*** In illis varia quidem vitia aduersarii sui vere notauit atque vti in aliis ingenii sui monimentis; ita in hoc quoque eruditionem non vulgarem ostendit; fidem autem ipsius narrationis, a Sguropulo factæ, minus infringere potuit.

IX.

* *acta eruditor.* MDCLXXXIII. p. 345.
** in *noua collectione conciliorum* p. 663.
*** *auctario operum Theodoreti* p. 549.

* vide WITTE *diario biographic.* MDCLXXV. d. 28. *februar.*
** BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern* volum. VI. p. 497. REIMMANNI *catalog. bibliothec. theolog.* p. 795.
*** NICERONII *memoires* tom. VIII. p. 112. *giornale de' letterati in Roma* MDCLXXIV. p. 69.

IX. CONCILII FRANCOFVRTENSIS

IO. GEORGII DORSCHEI *collatio ad concilium francofurtiense, sub Carolo magno imperatore habitum, historico-theologica*, Argentorati MDCXLIX. 4. cuius conscribendae occasionem praebuerunt lites cum Calixto, speciatim quaestio: num christus secundum humanam naturam filius dei adoptiuus; an naturalis vocandus sit? Explanat auctor historiam ac dogmata concilii. *

X. CONCILII HIEROSOLYMITANI I.

IO. CONRADI DANNHAVERI *diatyposis concilii hierosolymitani*, Argentorati MDCXLVIII. **

IO. HENRICI HEIDEGGERI commentarius de *concilio hierosolymitano*: ***

LAVRENTII MATTHIAE STIGZELII dissertatio de *concilio apostolico*, Vpsaliae MDCLXVI.

SAMVELIS SCHELVIGII *exercitatio de concilio hierosolymitano*, Lipsiae MDCLXXVIII. 4. qua non solum singula scripturae verba de isto explicantur; verum etiam multa adferuntur, ad historiam eius spectantia, simulque de sanguine cibario exponitur:

VALENTINI VELTHEMII *historia concilii hierosolymitani*, Ienae MDCXCIII. 4.

IO. DAVIDIS LEONHARDI *diatribe de decreto concilii hierosolymitani*, Ienae MDCCXXV.

XI. CONCILII HIEROSOLYMITANI XIV.

Synodus bethlehemitica aduersus caluinistas pro reali potissimum praesentia, anno MDCLXXII. *sub Dositheo, hierosolymitano patriarcha, celebrata*, graece et latine interprete D. M. F. monacho benedictino, Parisiis MDCLXXVI. 8. Eadem acta postea sub nomine *synodi hierosolymitanae* prodierunt, ibidem MDCLXXVIII. 8. In illis locum etiam obtinuerunt duo concilia constantinopolitana, aduersus Cyrillum Lucarim

* vide FECHTII *praefationem*, DORSCHEI *commentario in quatuor euangelistas* praemissam.

** translata illa est in eiusdem volumen *disputationum theologicarum* p. 145.

*** additus est libro eius de *libertate christianorum a lege cibaria veteri*, qui lucem adspexit Amstelodami MDCLXXVIII. 4.

rim coacta, quae graeco ac latino sermone, vna cum Cyrilli confessione non semel in conspectum eruditorum publicum venerunt. Ad historiam concilii huius hierosolymitani illustrandam operam suam contulit THOMAS ITTIGIVS, scripsit *dissertationem de actis synodi hierosolymitanae, anno* MDCLXXII, *sub patriarcha hierosolymitano Dositheo aduersus caluinianos habitae, in qua inprimis de Cyrilli Lucaris confessione actum est.* *

XII. CONCILII ILLIBERITANI

FERDINANDI DE MENDOZA *libri* III. *de confirmando concilio illiberitano, ad Clementem* VIII. *pontificem*, Madriti MDXCIV. fol. **

Concilium illiberitanum, quarto ineunte seculo in Hispania celebratum, cum discursibus apologeticis Ferdinandi de Mendoza et notis Eman. Gundisalui Tellez, Lugduni MDCLXV. fol. ***

XIII. CONCILIORVM MOGVNTINORVM

IO. ANDREAE SCHMIDII dissertatio de *historia conciliorum moguntinensium et inprimis concilii* MCCCX. *habiti*, Helmstadii MDCCXIII. * eiusdem alia dissertatio de *conciliis moguntinis*. **

XIV. CONCILII NICAENI

GELASII *Cyziceni commentarius actorum nicaeni concilii, cum corollario* THEODORI *presbyteri de incarnatione domini*, graece et latine, ex interpretatione *Rob. Balforei* cumque eiusdem notis, Lutetiae MDXCIX. 8. ac cura Commelini Heidelbergae MDCIV. fol. Sumsit Gelasius historiam suam ex Eusebio atque aliis scriptoribus; non singularem autem laudem ex illa accepit:

ANONYMI

---

* in eius *heptad. dissertationum* p. 412.

** ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* I. p. 290.

*** *ibidem* p. 268.

* dissertationem hanc elaborauit *Lyserus* atque in illius defensione adiunctum sibi habuit SCHMIDIVM praesidem.

** locum illi tribuit IOANNIS *scriptorum moguntinor. tom.* III. p. 281. cum additamentis quibusdam, postquam illam manuscriptam a SCHMIDIO acceperat; non longe post autem eamdem SCHMIDIVS in *sagittarianae introductionis in historiam ecclesiasticam tomum* II. p. 1188. transtulit.

ANONYMI *acta Nicaea a synodo, in caussa depositionis Arii et Gregorii, presbyteri caesariensis, oratio in nicaenos patres*, graece, cum interpretatione latina ac notis *Francisci Combefisii*: *

IOACHIMI CAMERARII *historia synodi nicaenae*, publicae luci exposita separatim Lipsiae MDXLIII. MDLII. MDLX. 8. et coniunctim cum NICEPHORI constantinopolitani *chronologia*, Basileae MDLXI. fol. **

ALPHONSI PISANI *acta concilii nicaeni*, Dillingae MDLXXII. cum accessionibus Coloniae MDLXXXI. MDXCI. 8. Quatuor sunt eorum libri horumque *primus* exponit de iis, quae ante concilium peracta sunt: *secundus* de rebus, in ipso conuentu gestis: *tertius* complectitur illius decreta ac *quartus* narrat, quae canones constitutos sequuta sint. Opus ipsum non magnae existimationis est. Auctor ostendit, non quale fuerit concilium nicaenum; sed quale ad sensum et palatum iesuitarum esse debuerit: ***

THOMAS. CACCINI *storia ecclesiastica del primo concilio niceno*, Luccae MDCXXXVII. 4.

BALTHASAR. MENTZERI *exercitatio historico-theologica ad concilium oecumenicum primum nicaenum*, Giessae MDCLII. *

IO. GEORGII DORSCHEI *exercitatio ad concilii Nicaeni primi diatyposin de sacra synaxi coenae dominicae, a Gelasio commemoratam*, Argentorati MDCLIII. MDCLXXXI. 4. Ita illa scripta est, vt multa tradantur, quae ad historiam concilii nicaeni pertinent, speciatim de praeside atque auctoritate eius: de iis, quae venerunt in deliberationem ac decreta sunt, praesertim de caussa Arii ac paschate celebrando: de variis aliis antiquitatis sacrae argumentis: **

* in eius *bibliotheca patrum graeco-latin. auctario nouo tom.* II. p. 547.

** BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern volum.* XI. p. 118.

*** ita indicat RICHERIVS *concilior. general. libr.* I. *cap.* 2. p. 80. adde LAVNOIVM *part.* VIII. *epist.* I. p. 699.

* adiuncta est *tomo* VIII. *disputation.*

** recenset illam FECHTIVS praefa *rium in quatuor euangelistas.*

IO. CONRAD. DANNHAVERI *σύγκρισις concilii primi oecumenici atque tridentini vltimi, quantum ad utriusque auctoremque adtinet, cum προσθήκη de Pamphili et Paullo Sarpio historicis*, Argent MDCLXVI.*

IO. GVIL. BAIERI dissertatio de *auctoritate et gritate concilii nicaeni primi et oecumenici*, Danieli Zw ac Christophoro Sandio opposita, Ienae MDCI praeside *Sebastiano Niemanno* habita, et aucta i MDCXCV.**

IO. FECHTII dissertatio de *innocentia concilii oecumenici primi eiusque symboli*, contra Arnoldum auctorem *obseruationum halensium* *** scripta, Ro MDCCX.

THOMAE ITTIGII *historia concilii nicaeni*, *obser nibus maxime recentiorum scriptorum illustrata*, MDCCXII. 4. Edidit illam post auctoris mortem *Chri Ludouici* cum praefatione, adnotationibus atque aliis sionibus. Singula capita, quae ad historiam concilii pertinent, de loco nimirum ac tempore illius: de e concilium indixerit, inprimis de eiusdem actis dilige que erudite explanantur ac multa dicuntur, ab aliis termissa:

HENRICI BENZELII *vindiciae concilii nicaeni nici primi, nouatoribus, praesertim Gothofredo Arnoldo, sitae*, Lundii MDCCXXXVI.* vbi varia traduntur, qua storiam concilii nicaeni illustrandam adiumenta adfer

XV. CONCILII PISANI

Acta concilii pisani primi celebrati ad schisma MCCCCIX. *et concilii senensis* MCCCCXXIII.* *constitutiones factae in diuersis sessionibus sacri gener cilii pisani* MDXI. Parisiis MDCXII. Liber hic in

---

* exstat in eiusdem *disputation. theologic.* p. 1438.

** in eius *disputation. theolog. decad.* 1. p. 1.

*** *acta erudit.* MDCCXII. p. 330. *vnschuldige nachrich* p. 651. FABRICII *historia bibliothecae part.* V. p. 140. et in *syntagmate* eius *dissertationum tom.* 1. p. 478.

* VOGTII *catalog. libror. rarior.* p. 207.

ſcriptis numeratur. Legitur in eo *conſilium delectorum cardinalium et aliorum prælatorum de emendanda eccleſia*, MDXXXVIII. iuſſu Paulli III. conſcriptum et poſt primas editiones anni MDXXXIX. a *Petro Crabbe* concilio tridentino præmiſſum.* Acta ipſa concilii piſani ampliora dedit LVCAS DACHERIVS: **

IACOBI LENFANTII *hiſtoire du concile de Piſe et de ce, qui s'eſt paſſé de plus memorable depuis ce concile iuſqu' au concile de Conſtance*, Amſtelodami MDCCXXIV. 4. duobus tomis. *** Opus eſt egregium, quo auctor hiſtoriam concilii piſani, antea a nemine ſatis copioſe ac iuſto ordine deſcriptam, omni diligentia ac fide perſequutus eſt: non ſolum res, in ipſo conſeſſu geſtas, enarrauit; ſed etiam, quales adhibitæ fuerint præparationes: quales exſtiterint illius effectus.

XVI. CONCILII TRIDENTINI

PETRI SVAVIS POLANI; ſiue PAVLLI SARPII *hiſtoria del concilio tridentino, nella quale ſi ſcoprono tutti gl'artificii della corte di Roma, per impedire, che ne la verita di dogmi ſi paleſaſſe, ne la riſorma del papato e della chieſa ſi trattaſſe*, Londini MDCXIX. fol. Prima hæc eſt editio, cuius curam, vt creditur, Marcus Antonius de Dominis ſuſcepit, quum ille exemplum hiſtoriæ huius manu exaratum in Angliam ſecum adtulerit; Sarpius autem iſtam non probauit.* Sequuta eſt editio ſecunda, inſcripta: *hiſtoria del concilio tridentino di Pietro Soaue Polano, ſeconda editio-*

* in *tomis conciliorum.*

** *ſpicileg. veter. ſcriptor. tom.* I. p. 828. edition. poſterior. prioris autem *tom.* VI. p. 241.

*** CLERICI *bibliothequ. ancienne et moderne tom.* XXVIII. p. I. *iournal des ſauans* MDCCXXV. *ianuar.* p. 10. *memoires de Treuoux* MDCCXXV. *nouembr.* p. 1960. *decembr.* p. 2230. *acta eruditorum* MDCCXXV. p. 10. *bibliothequ. germaniqu. tom.* VIII. p. I. *tom.* IX. p. 51. *deutſche acta erudisor. vol.* IX. p. 707. COLERI *auserleſene theologiſche bibliothec, volum.* I. p. 663. *ſamlung von alten vnd neuen theologiſchen ſachen*, 1727. p. 397. In *ſingularitez hiſtoriques et litteraires tom.* III. p. 404. exſtant: *courtes remarques ſur l'hiſtoire du concile de Piſe de mr. Lenfant.*

* *nachrichten von einer halliſchen bibliothec volum.* VIII. p. 205.

edizione, riueduta e corretta dall' autore, 4. Geneuæ
Extat et editio, quæ in titulo *tertia* adpellatur,
cio loci MDCLVI. 4. videtur autem illa noua tanti
ptione instructa fuisse, quoniam cum secunda pla
nit. Inter optimos historiarum libros opus hoc
locum tuetur. Auctor res, in concilio tridentii
bona mente omnique fide ita enarrauit, vt artes
quæ curiæ romanæ: callida eiusdem consilia ac st
iori purioris doctrinæ propagationi atque ipsorum
emendationi impedimentum iniiciendi, in lucem
ret. Eam in rem mirum non est, historiam hanc
veritatis amatoribus multum se commendasse
comparasse sibi existimationem, vt ea in varias lin
uersa fuerit. Prodiit enim: I.) *latine*, Londini
fol. ad quam interpretationem conficiendam tres
viri manus admouerunt. Duos primos libros *ve*
nius Newtonus, minus feliciter, quum ille lingu
non satis peritus esset: quatuor sequentes *Marcu*
de Dominis ac duos vltimos *Guil. Bedellus*. ** Int
hæc in conspectum orbis eruditi prolata est dicto
titulo: PETRI SVAVIS POLANI *historiæ concili*
ni libri VIII. *ex italicis summa fide ac cura latini f*
primam autem editionem hanc sæpius denuo litt
pta. Exiit enim Francofurti MDCXXI. 4. Geneuæ M
Lugduni Batauorum MDCXXII. 4. Gorinchemi MDCL
Amstelodami MDCXCIV. 4. quæ nitida atque elegans
Lipsiæ MDCXCIX. 4. cum canonibus tridentinis
vita, * cura *Friderici Benedicti Carpzouii*.
adcuratam esse interpretationem hanc latinam ac
cis ab exemplo italico discrepare, a doctis viris a
sum est: II.) *gallice*, qua lingua tres prodierunt

* *nachrichten von einer hällischen bibliothec*, *volum.* III.
editio hæc vitiose ad annum MDCXL. refertur.

** confer: *vitam Bedelli*, anglice editam Londini MDCI

*** REIMMANNI *catalog. bibliothec. theolog.* p. 36. LILI
theolog. bibliothec, *tom.* I. p. 654. KOECHERI *bibliothec.*
bolic. p. 367.

* FABRICII *histor. biblioth. part.* V. p. 273.

historiæ huius.' Prima, cuius auctor eſt *Ioannes Deodati*, lucem adſpexit titulo: *hiſtoire du concile de Trente, traduite de l'italien de Pierre Soaue Polan*, Geneuæ MDCXXI. 4. Trecis MDCLV. fol. Pariſiis MDCLXV. fol. * cuius exiſtimatio imminui cœpit, poſtquam aliæ verſiones gallicæ eæque meliores prodierunt. In his eſt ſecunda, ab *Ameloto de la Houſſaye* compoſita ac ſub nomine *de la Mothe Ioſſeual* edita, huius inſcriptionis: *hiſtoire du concile de Trente de fra Paolo Sarpio, auec des remarques hiſtoriques, politiques et morales*; Amſtelodami MDCLXXXIII. 4. ** MDCLXXXV. ***, MDCXCIII. 4. MDCXCIX. 4. MDCCIII. 4. * Sequuta eſt tertia verſio gallica, interprete *Petro Franciſco Courayero*, titulo hoc: *hiſtoire du concile de Trente, ecrite en italien par fra Paolo Sarpi et traduite de nouueau en francois, auec des notes hiſtoriques et theologiques*, Londini MDCCXXXVI. fol. ** Amſtelodami MDCCXXXVI. 4. duobus tomis: *** Baſileæ MDCCXXXVIII. Præclara illa eſt ac iure inter reliquas interpreta-

* de bona fide interpretationis huius videatur ANCILLONIVS *meleng. critiqu. tom.* II. p. 237.

** *acta eruditor.* MDCLXXXIV. p. 60.

*** BAELII *nouuelles de la republique des lettres* MDCLXXXV. *octobr.* p. 1179.

* ad hiſtoriam interpretationis huius gallicæ illuſtrandam adnotare mihi libet: SIMONEM *lettres choiſies tom.* II. *lettr.* 31. p. 216. edit. Amſtelodam. MDCCXXX. arguere illam, ex latina Newtoni factam, non paucorum errorum: præfationem eius, latine redditam, *Layrizium* ſeparatim euulgaſſe ſub titulo: *Petrus Suauis defenſus*, Curiæ Variſcorum MDCLXXXVI. 4. exſtare in *œuures de l'abbé de ſaint Real tom.* V. p. 212. Hagæ comit. MDCCXXII. 8. *lettres l'abbé de ſaint Real et d'Amelot de la Houſſaye ſur la traduction de ce dernier de l'hiſtoire du concile de Trente;* in BAELII autem *nouuelles de la republique des lettres* MDCLXXXV. *decembre* p. 1361. recenſeri epiſtolam, ab Ameloto ad Bælium exaratam.

** *bibliotheque britanniqu. tom.* VII. p. 382. *tom.* VIII. p. 126. *tom.* IX. p. 169 294. *bibliotheque raiſonnée tom.* XVI. p. 328. *tom.* XVII. p. 119. 392. *tom.* XIX. p. 64.

*** *memoires de Treuoux* MDCCXXXVII. *mart.* p. 472. *april.* p. 569. *acta eruditor.* MDCCXXXVII. p. 200. *nachrichten von den neuſten theolog. büchern volum.* II. p. 99. *hälliſchen bibliothec volum.* III. p. 450. XO p. 370.

pretationes principatum tuetur, non solum propter elegantem ac purum stilum gallicum, quo vsus est Courayerus; sed etiam ob notas, ad Sarpii historiam emendandam atque augendam adiunctas. Quum fuerint in Gallia, qui opus hoc tamquam malum ac periculosum impugnarent atque in suspicionem falsorum dogmatum adducere, adniterentur, COVRAYERVS caussam eius egit atque edidit: *defense de la nouvelle traduction de l' histoire du concile de Trente contre les censures de quelques prelats et de quelques theologiens*, Amstelodami MDCCXLII. 12.* III.) *germanice*, inscriptione hac: *ausführliche historie vnd beschreibung des concilii zu Trident, darinnen alle räncke vnd practiquen entdeckt werden, mit welchen der pabst vnd der rœmische hof den kayser vnd die stände des reichs wegen des begehrten concilii eine lange zeit geäffet, darnach dasselbe dahin gericht, daß weder die wahrheit der lehren tag käme; noch von der reformation des pabstthums gehandelt würde, gestelt vnd in acht büchern verfaßt durch Petrum Soaue Polanum*, Francofurti MDCXX. 4. post quam antiquiorem versionem eadem historia cum *Courayeri* notis itidem in sermonem germanicum translata est huiusque interpretationis multo melioris pars prima cum *Friderici Eberhardi Rambachii* præfatione Halæ MDCCLXI. 8. prodiit: IV.) *anglice* cura ac studio *Nathanaelis Brent*, Londini MDCXIX. fol. Inter curiæ romanæ addictos nonnulli contra Sarpii historiam pugnarunt suasque cogitationes ac curas ad id contulerunt, vt quæ verissime ab isto dicta sunt, illa vel negarent ac confutarent; vel obscurarent atque aliam faciem rerum, in concilio tridentino gestarum, exhiberent. Sunt in eorumq numero: Scipio Henricus, Sfortia Pallauicinus, Philippus Quorlius, quorum scripta paullo post sigillatim commemorabo. Prodiit et: *critique de l' histoire du concile*

* *nachrichten von einer hällischen bibliothec*, *volum.* III. p. 453. *bibliotheque raisonnée tom.* XXVIII. p. 92. vbi etiam *tom.* XIX. p. 101. legenda est epistola, quam Courayerus ad auctorem bibliothecæ huius scripsit; nec solum vitia quædam versionis suæ emendauit; sed nonnulla etiam addidit. Memorari et loco hoc potest: WEISMANNI dissertatio, qua *notæ Courayeri et Calixti in concilii tridentini canones præcipuos vlterius illustratæ* exhibentur, Tubingæ MDCCXLI.

concile de Trente de fra Paolo, des lettres et des memoires de Vargas, Rothomagi * MDCCXIX. 4.** Auctor, cuius nomen est TREMBLAY, vehementer perstringit Sarpium, tamquam hominem, omnis prudentiæ, modestiæ, iudicii atque aliarum virtutum, quæ rerum gestarum scriptorem ornant, expertem:***

SCIPIONIS HENRICI *censura theologica et historica aduersus Petri Suauis Polani de concilio tridentino pseudohistoriam*, Messanæ MDCLI. et Dillingæ MDCLIV. 8. quæ scripta est sine iudicio ac moderatione: sine omni veritatis studio:

SFORTIAE PALLAVICINI *istoria del concilio de Trento*, contra Sarpium, Romæ MDCLVI. MDCLVII. fol. duobus tomis: ibidem MDCLXV. 4. tribus tomis, * ac Mediolani MDCCXVII. 4. tribus tomis, ** quæ editio, vt nitidissima atque optima, laudatur. Ex italico sermone in latinum conuertit historiam hanc *Io. Baptista Giattinus*, hæcque interpretatio sub titulo: *vera concilii tridentini historia, contra falsam*

* non Parisiis, vti in titulo positum est; sed Rothomagi liber hic prodiit.

** *memoires de Treuoux* MDCCXX. *april.* p. 767. *Europe sauante* MDCCXIX. *august.* p. 210. adde: GEORGII *nachricht von verschiedenen wichtigen veränderungen, so auf ausdrücklichen befehl des französischen ministerii in mr. du Tremblay critique de l'histoire du concile de Trente bey dem abdruck müssen geschehen vnd als zeugnisse der wahrheit können angesehen werden*, in COLERI *anmerckungen vber allerhand materien part.* I. p. I.

*** præter iam memoratos auctores, videantur de SARPII *historia concilii tridentini* variisque de illa iudiciis: SALIGIVS in *der historia des tridentischen conciliums part.* III. p. 191. BAVMGARTENIVS *additamentis ad locum hunc* p. 244. GRIESELINVS in *den merckwürdigkeiten des Sarpii* p. 177. *vnpartheyischer bibliothecarius* p. 299. LILIENTHALIVS in *der theologischen bibliothec tom.* I. p. 654. HEIDEGGERVS *tumulo tridentini concilii tom.* II. p. 1206. 1231. seqq. VIGNEVL MARVILLE *melang. d'histoire et de litterature tom.* I. p. 21. Alios laudat KOECHERVS *bibliothec. theolog. symbolic.* p. 368.

* *iournal des sauans* MDCLXV. *mart.* p. 116. vbi non obscure Sarpii historia præfertur ac de Pallauicini dubitatur fide.

** *giornale de letterati d'Italia tom.* XXIX. p. 374. FABRICII *histor. bibliothec. part.* V. p. 277. *nachrichten* [illegible] *bibliothek volum.* VI. p. 71.

forma, Romae MDCLXVI. fol. Memo
STI PVCCINELLI *Pallauicini istoria*
compendiata, Romae MDCLX. 4. * de cu
quidquam pro certo adfirmare possum.
cinus aduersarios, eos quoque, qui cu
nia habuerunt. Prodierunt enim in lu
MENTIS *notae* LXIV. *morales*, *censoria*
riam concilii tridentini Sfortiae Pallaui
lao Felice, Coloniae, vt titulus habet,
MDCLXIV. 4. quibus Pallauicinus acer
uiorumque errorum ac vitiorum adc
nouuelles lumieres politiques pour le gou
ou l'euangile nouueau du cardinal Pallau
dans son histoire du concile de Trente, P.
Coloniae MDCLXXXVII. 12.** quo libel
uicinum principia politica aulae romana
atque in ecclesiam pariter ac rempublica
stianos iniqua, defendisse tamquam

---

* KOECHERI *biblioth. theolog. symbolic.* p.
bibliothec. part. II. p. 253. REIMMANNI *c*
p. 9. et *accession. ad catalog.* hunc p. 6.

ctioris pontificiorum: IO. IACOBI HOTTINGERI *Sfortia Pallauicinus, infelix concilii tridentini vindex*, Tiguri MDCXCII. 4. cuius commentationis auctor postquam generatim quædam de rebus concilii enarrauit, luculenter ostendit, Pallauicinum minus feliciter pugnasse ipsumque scripsisse historiam mendosam, suspectam, falsam: HENRICI VAGEDES dissertatio de *translatione concilii tridentini contra Pallauicinum pro Sarpio.** Præter hos, plures alii,** præcipue oblata occasione, animaduersionem censoriam in Pallauicinum adhibuerunt curque illa vsi sint, iustas omnino habuerunt caussas. Iste enim historici munus non ea ratione obiit, quam leges præscribunt. Prodit animum, curiæ romanæ penitus addictum, ab omni moderatione atque æquitate alienum: monstrat nimium studium, potestatem summam, quam pontifex romanus habeat, tuendi: versatur in rebus leuioribus notatque Sarpii errores parui momenti; grauiora autem tacitus prætermittit. Codices manuscripti bibliothecæ vaticanæ, ex quibus testimonia adfert, sunt suspectæ ac dubiæ fidei: refutando Sarpium, confirmat interdum ab illo ipso dicta ac narrata: inscienter ea profert, quæ ad caussam non pontificiorum; sed vti adpellantur, protestantium, agendam valent. Scribendi genus, quod sequitur, verbosum est atque oratorem; non historicum decet. *** Memoratis scriptis Sarpii, Henrici, Pallauicini de concilio tridentino adiungo: CAESARIS AQVILINII libellum de *tribus historicis concilii tridentini*, Amstelodami MDCLXII. 8.* De

* quæ tertia est in eius *operibus academicis*, Rintelii MDCCIII. 4. editis.

** in horum numero sunt: auctor libri: *il sindicato di Alexandro* VII. CONRINGIVS *epistola ad Boineburgium* apud IO. FABRICIVM *histor. bibliothec. part.* II. p. 354 ac FABRICIVM *bibliothec. græc. volum.* XI p. 704. HEIDEGGERVS *præfatione nouissima, tumulo tridentini concilii* præmissa ac *tumuli* ipsius *tomo* II. p. 240. REISERVS *Roma non gloriosa* p. 781. SECKENDORFIVS *historiæ lutheranismi* variis locis. Alios prætermitto.

*** præter iam commemoratos auctores, de historia hac legendi sunt: SALIGIVS in *der historie des tridentischen conciliums tom.* III. p. 201. BAVMGARTENIVS *additamentis ad hunc* illius *locum* p. 249.

* neque MDCLVI. neque MDCLX. quemadmodum nonnulli referunt, opusculum hoc prodiit.

De vero illius auctore scriptores dissentiunt. No... spicantur, eum esse SCIPIONEM HENRICVM, q... tam ipse in opusculo hoc reprehensus est ac quem... antea a me dictum, Sarpii historiam impugna... tentiam hanc minus probabilem esse, alii indica... quibus exponitur, *tres historici* sunt: iam memo... pio Henricus, Paullus Sarpius ac Sfortia Pa... Conferantur illi ita inter se, vt Sarpius praeferatur P... auctorque ostendatur, Henricum ac Pallauicinum... pio insultarent, sibi ipsis aduersari: **

PHILIPPI QVORLII *historia concilii tri... Suauis Polani, ex auctoris...* ... Panormi MDCLXVI. 4. Constat scriptum hoc li... quorum duos priores auctor ipse in lucem emis... MDCLV. 4. duo posteriores autem vna cum pri... loco atque anno prodierunt. Existimatio op... parua est, non sine caussa. Id enim nec erudi... iudicium, nec industriam monstrat, ac latinit... elegantia caret. Locum tamen obtinuit inter ... riora: *** ...

PETRI IVRIEVI *abregé de l'histoire du ... Trente, auec vn discours, contenant des reflexi... ques sur les conciles et particulierement sur le con... lui de Trente, pour prouuer, que les protestans n... obligez a se soumettre a ce dernier concile*, ... MDCLXXXII. et Amstelodami MDCLXXXIII. 12. ... tibus * Liber hic, pro Sarpio compositus, exhi...

---

* vide: BAILLETI *iugemens des sauans tom.* v. *part.* 2. p. 456. ... CII *theatrum pseudonymorum* p. 70. FREYTAGII *anal.* ... p. 33. CLEMENT *bibliotheque curieuse, historique et critiq...* p. 446. ANCILLONII *melang. critiqu. tom.* II. p. 162.

** recensetur scriptum hoc: in STRVVII *bibliotheca antiqua* ... p. 465. in *den vnschuldigen nachrichten*, 1712. p. 52. in *d... richten von einer hällischen bibliothec, volum.* IV. p. 78. adde ... TII *catalogum librorum rariorum* p. 43.

*** SALIGII *historie des tridentischen conciliums tom.* III. ... KOECHERII *bibliothec. theolog. symbolic.* p. 372. VOGTII ... *libror. rarior.* p. 565.

* *acta eruditorum* MDCLXXXIII. p. 397. *vnschuldige nach...*

Luca Osiandro zusammengetragen, Lubecæ
[X]V. 4. *
[d]er *auszug von des berufenen ketzers, Dauid Georgii; [s]e lehr und leben*, MDCXIX. 8. quæ epitome aucto-[r]isio addictum, prodit:
[I]O. L. GOTTLOB. ZEIDLERI dissertatio de *historia* [G]*eorgii eiusque adseclarum*, Lipsiæ MDCCI.

4.) *Labadistarum:*

[c]*haritable a m. m. de Geneue, touchant la vie du* [s] *Labadie*, ceter. Lugduni MDCLXIV. 12.
[...]*tes eloges du sieur de Iean de la Badie*, Coloniæ [...]III. 12.
[...]*ke attestatien en andere extracten en brieuen, die-beWiis van de leere, het leuen en handel van monsf.* [L]*a Badie*, Amstelodami MDCLXIX. 4.
[...]*e curieuse de la vie, de la conduite et des vrais sen-[d]u sieur Iean de Labadie*, Hagæ comit. MDCLXX. 12. [...]ssunt: *relation, touchant le P. Iean Labadie au* [...]*a sortie de la societé de iesus: lettre d'vn docteur* [...]*ie a vne personne de condition et de pieté sur l' apostasie du sieur Iean de Labadie*, cuius auctor esse [...]VS perhibetur: *abregé sincere de la vie, de la* [...] *et des vrais sentimens de feu mr. de Labadie*: ** HACHENBERGII *epistola de Io. Labadio et laba-statu*, scripta anno MDCLXXI. ***

5.) *Schwenckfeldianorum:*

[...]*ze lebensbeschreibung Caspar Schwenckfelds, nebst* [...]*chied*, sine loco MDCXCVII. 8. THEODORI CRV-SII

[...] est in THOMASII *historie der weisheit vnd thorheit part.* I. [...]e tamen auctoris notis ac cum summa tantum illarum.

[...]r et gallice in ARNOLDI *supplement. illustrat. vnd emen-*[...]*ur verbesserung der kirchenhistorie* p. 199. germanice au-[...]iusdem *kirchen vnd ketzergeschichte, part.* IV. p. 1302. edi-[...]CCXXIX. 4.

[...]*iothec. bremens. class.* VIII. p. 1056. adde FELLERI *mo-*[...]*edita* p. 517. BASNAGII *annales des prouinces vnies part.* I.

chungen des P. le Courayer, welche er seiner französisch... setzung der historie des concilii tridentini des fra Pa... verleibet hatte, begleitet, Francofurti MDCCXLII. 8.* ...ter haec, quum alia prodierunt scripta, quae histori... ...uentus tridentini multam lucem adferunt, quaedam maxime praecipua, itidem commemorabo. Sunt ill... *Lettres et memoires de François de Vargas, de Pi... Malvenda et de quelques eveques d'Espagne, touchant... cile de Trente, traduits de l'espagnol avec des re... par Michel le Vassor*, Amstelodami MDCXCIX. 8.** ...ae hae cum Vassoris notis et latine prodierunt stud... *Conradi Schrammii*, Brunsuigae MDCCIV. 4.*** ang... tem sub titulo: *the council of Trent no free assembly*... dini MDCXCVII. 8. cura *Michaelis Geddesii*, ... sertationem praemisit eaque ostendit, quo modo p... romani consilia sua ac studia ad id retulerint, ... ciliorum libertatem euerterent.* Qui notitiam re... concilio tridentino vere gestarum, comparare sibi vul... is sibi consulet, quando litteras has legit ac cum ... *historia* coniungit. Videbit ex illis, verissima ess... Sarpius scripsit: immo plura deprehendet documen... si...

* *nouor. actor. supplement. tom.* VI. p. 51. *nachrichten von den theolog. büchern volum.* II. p. 93. *früh aufgelesene früchte der sammlung von alten und neuen*, 1742 p. 274.

** *acta eruditor.* MDCXCIX. p. 260. NEOCORI et SIKI... ...*theca librorum nouorum tom.* IV. p. 85. FABRICII *histor. b... pars.* VI. p. 218.

*** *acta eruditor.* MDCCV. p. 246. *unschuldige nachrichten* ... p 47. SCHRAMMIVS *praefatione* interpretationis latinae co... auctores commentariorum treuoltiensium, quum illi in *mem... Treuoux* MDCCIII. *febr.* p. 114. *remarques sur les lettres de... touchant le concile des Trente* in lucem protulerunt atque adn... fidem auctoritatemque epistolarum de Vargas labefactare... eosdem *commentarios* MDCCXXI. *ianuar.* p 46. vbi sunt: *r... critiques sur les lettres et les memoires de Vargas.*

* epistolas has postquam Guil. Trumbullus Bruxellis sibi c... uerat, illas a nepote eiusdem Geddesius ac Vassor acceperu... de re plura narrant: SCHELHORNIVS *amoenitat. historiae e... tom.* II. p. 441. et SALIGIVS in *der historie des tridentisch... ciliums tom.* III. p. 228.

filiorum, callide ac malitiose ad id excogitatorum, vt talia decreta fierent, qualia pontificis romani auctoritas atque vtilitas postularent:

Lettres anecdotes et memoires historiques du nonce Visconti, cardinal et ministre secret de Pie IV. *au concile de Trente*, Amstelodami MDCCXIX. 12.* Litteras has italice ac gallice edidit *Io. Aymonius*; non omnes autem in manus eius venerunt.** Faciunt illæ etiam ad fidem atque auctoritatem Sarpii, in quibusdam confirmandam:

Maximes politiques du Paull III. touchant ses demelez auec l'empereur Charles V. au suiet du concile de Trente, tirées des lettres anecdotes de dom Hutardo de Mendoza, son ambassadeur a Rome, qui libellus cura *Io. Aymonii*, hispanice ac gallice cum liberioribus notis *Gueudeuillii* in lucem prodiit, Hagæ comitum MDCCXVI. 12.***

ERNESTI SALOMON. CYPRIANI *tabularium ecclesiæ romanæ seculi XVI. in quo monimenta, restituti calicis eucharistici totiusque concilii tridentini historiam mirifice illustrantia, continentur*, cum adnotationibus, Francofurti MDCCXLIII. 4.* In conspectum orbis eruditi venerunt alii libri, quibus acta ac monimenta concilii tridentini coniunctim exhibentur, vti exstant: *generale concilium tridentinum, continens omnia, quæ ab initio vsque ad finem in eo gesta sunt*, Venetiis MDLII. 4. *instructions et lettres des rois tres chrestiens et de leurs amba-*

 bassa-

* *memoires de Treuoux* MDCCXXI. *aug.* p. 1388. CLERICI *bibliotheque ancienne et moderne tom.* XI. p. 127. *acta eruditor.* MDCCXIX. p. 458. *deutsche acta eruditor. volum.* VI. p. 176 SCHELHORNII *amœnitates historiæ ecclesiastic. tom.* II. p. 450. SALIGII *historie des tridentischen conciliums tom.* III. p. 229. KOECHERI *bibliotheca theologiæ symbolicæ* p. 337.

** omnibus illis vsus est COVRAYERVS, vti is testatur præfatione SARPII *historiæ*, in sermonem gallicum conuersæ, p. 16.

*** *actor. erudiior supplement. tom.* VI. p. 514. SCHELHORNII *amœnitat. histor. ecclesiast. tom.* II. p. 458.

* *acta eruditor.* MDCCXLIV. p. 105. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1746. p. 1038. *nachrichten von den neuesten theologischen büchern volum* II. p. 847. KOECHERI *bibliothec. theolog. symbolic.* p. 363. BAVMGARTENII *additamenta* ad SALIGII *historie des tridentischen conciliums tom.* III. p. 261. FISCHERI *leben Cyprians* p. 93.

bassadeurs et autres actes, concernant le concile de Trente, pris sur les originaux, Parisiis MDCLIV. 4. quæ acta gallica colligere cœpit IACOBVS GILLOTVS atque edidit sub titulo: *actes du concile de Trente en l'an* MDLXII. *et* LXIII. *contenans les memoires, instructions et despeches des ambassadeurs de France*, ceter. MDCVII. 8.* Primam editionem hanc sequuta est non solum secunda, inscripta: *instructions et missiues des rois de France et de leurs ambassadeurs*, MDCVIII. 8. sed etiam tertia MDCXIII. 4. post hanc autem quarta, multum locupletata ac maxime rara, Parisiis MDCLIV. 4. studio *Petri Puteani*, cuius titulum paullo ante adduxi.** Addo: *reuelationem consiliorum, quæ initio synodi tridentinæ inter pontificem, cæsarem ceterosque reges, principes et status pontificios contra veros et liberos orbis christiani reges, principes et ordines sunt inita, in quibus coniurationis romanæ veritas, astus continuatio a concilii illius publicatione in hunc vsque diem euidentissime ostenduntur*, sine indicio loci MDCXX. 4. Reliqua generis huius scripta prætereo, quoniam si illa singula percensere vellem, narratio eorum nimis longa fieret.*** Quumque IACOBI AVG. THVANI *historia concilii tridentini* non separatim, tamquam singularis liber, in lucem exiit, et illam dimitto.*

Scriptis iam enarratis, quibus historia vnius tantum concilii explanata est, quædam alia adiungere libet; ea tamen ratione, vt illa breuiter ac veluti in transitu recenseam. Referri huc possunt: IO. GEORGII DORSCHEI *collatio ad*

* *nachrichten von einer hällischen bibliothec, vol.* III. p. 467. FREYTAGII *analecta de libris rarioribus* p. 265.

** *nachrichten von einer hällischen bibliothec vol.* III. p. 468. SCHELHORNII *amœnitat. historiæ ecclesiastic. tom.* II. p. 424.

*** notitia eorum haurienda est ex SCHELHORNII *amœnitatibus historiæ ecclesiasticæ tom.* II. p. 380. ac VOGTII *catalog. librorum rariorum* p. 689.

* HEIDEGGERVS illam, tamquam *ex manuscripto plenius et adcuratius erutam*, adiecit *tumuli tridentini concilii tomo* II. eadem autem iamdudum locum habuit in THVANI *historiarum* opere, Geneuæ MDCXX. ac MDCXXVI. edito: confer: NICERONII *memoires tom.* IX. p. 336.

le origine, progressu et sectis anabaptistarum, haec
iglice Londini MDCXLVI. 4. prodiit :

HENRICI OTTII *annales anabaptistici, hoc est,*
niuersalis de anabaptistarum origine, progressu, fa-
et schismatis, paradoxis, tumultibus, colloquiis,
nibus, locis et sedibus, scriptis hinc illinc emissis,
iudiciis ac quidquid praeterea ad rem facere vide-
leae MDCLXXII. 4.* quod opus cum ob documen-
tum ipsarum rerum adparatum aliis argumenti hu-
dis omnino praeferendum est; non omni tamen vi-
. Omissa sunt non pauca: quaedam non satis di-
explanata ac plura, quae ad ipsam historiam enar-
haud pertinent, addita:

re des anabaptistes, contenant leur doctrine, les di-
inions, qui les diuisent en plusieurs sectes, les troubles,
causez et enfin tout ce, qui s'est passé de plus con.
a leur egard, depuis l'an 1521. iusques a present,
lami MDCXCIX. 12.**

nen historia anabaptistica, ita adornata, vt in illa ana-
sedes, ortus, progressus, fata et praecipui choragi
tur, sine mentione loci MDCCI. 8. Auctor, qui
uum in titulo tantum per litteras E. M. P. expressit,
PVS MARTINVS PLARRIVS esse perhibetur:

THOLDI NICOLAI KROHNII *geschichte der fa-*
vnd enthusiastischen wiedertäuffer, vornemlich in
utschland. Melchior Hofmann vnd die secte der
ianer, Lipsiae MDCCLVIII. 8. qui liber, magna cum
a scriptus, multas res memorabiles complectitur.

nimus est, speciatim historiae mennonitarum ope-
e, illi inseruiunt varia scripta. Primum huc spe-
, quibus ipsi mennonitae de rebus suis notitiam sup-
nt, vti sunt:

NNO SIMONIS *ausgang; oder bekehrung Menno*
, vbi ille refert, se eam ob caussam sacris ecclesiae
romanae

* *ige nachrichten*, 1710. p. 73.
** *res de Trevoux* MDCCIII. *mai.* p. 355.

pontificis romani sectatoribus ita se probauit, vt saepissime litteris descriptus fuerit. Post memoratam enim editionem, quae prima est, ille prodiit: Venetiis MDLXVI. 8. MDLXXIII. 8. Salmanticae MDLI. 4. Antuerpiae MDLV. MDLXIV. 12. MDLXIX. 8. MDLXXVI. Lugduni MDLIII. MDLXX. MDLXXXVII. MDC. 12. MDCII. MDCLXXV. 8. cum adpendice IACOBI SIRMONDI conciliorum Galliae: Parisiis MDLV. 16. MDLXIV. MDCXXIV. 8. MDCLV. MDCLXII. MDCLXVIII. 8. etiam cum adpendice conciliorum Galliae, MDCLXXVII. 8. Romae MDCXXXV. 8. Duaci MDCXXIII. MDCLIX. MDCLXXIX. 8. cum *Francisci Syluii* additionibus: Geneuae MDC. 12. Louanii MDCLXVIII. 8. MDCLXXIII. 4. cura *Francisci Iansenii Elinga*, quae editio tamquam optima laudatur: Coloniae MDCCI. 8. Tot editiones, iam memoratae, monstrant, compendium hoc magnam quidem aestimationem apud pontificios sibi comparasse; merito tamen reprehenditur, quod decreta non integra; sed comminuata, interpolata ac mutilata exhibet:*

CASPARIS CONTARENI *summa conciliorum magis illustrium*, Florent. MDLIII. 8.

FRANCISCI IOVERII *sanctiones ecclesiasticae tam synodicae conciliorum vniuersalium et particularium; quam pontificiorum decretorum*, Parisiis MDCLV. fol. opus, in tres partes diuisum, quarum prima synodorum vniuersalium: secunda particularium ac tertia pontificum decreta exhibet, ita dispofita, vt lectio eorum iucundior ac facilior redderetur:

FRANCISCI DE PADILLA *conciliorum omnium index, chronographia; seu epitome*, Madriti MDLXXXVII. 4.

DAN. ANGELOCRATORIS *epitome conciliorum vsque ad dordracenam synodum*, Marpurgi MDCXX. 4.

SIMONIS STAROVOLSCII *epitome conciliorum, tam generalium; quam prouincialium, in graeca et latina ecclesia celebratorum, quaecumque reperiri potuerunt, itemque vitarum romanorum pontificum, epistolarum decretalium et diuersarum*

* NICERONII *memoires tom.* IV. p. 259. et *tom.* X. p. 146. ANTONII *bibliothec. hispan. nou. tom.* I. p. 148.

RRIT PERSOONS libellus, belgico sermone com- atque inscriptus: *het veruolgh van de vertooninge des le handels der mennoniten*, ceter. Vltraiecti MDCLXIII. 8. R. ROSE disquisitio historica, confessioni menno- ı addita, sub titulo: *vnschuld vnd gegenbericht der schen tauffgesinnten christen, so mennonisten genennet*, Raceburgi MDCCII. Agit auctor de mennonitarum ta vt comprobet, illos a monasteriensibus diuersos

RNELII VAN HVYZEN *historische erzehlung von dem g vnd fortgang, wie auch von der gottesgelahrheit der nten christen*, lingua belgica, Embdæ MDCCXII. 8. RMANNI SCHYNII *kurtze historie der protestanti- risten, die mennonisten genennet werden*, belgice Am- ni MDCCXI. 8.* eiusdem *historia christianorum, qui in æderato inter protestantes mennonitæ adpellantur*, Am- ni MDCCXXIII. 8.** quæ non est sola interpretatio elli, paullo ante memorati; sed veluti nouum opus, n solum ordo mutatus est; sed etiam multæ acces- actæ sunt auctorque præcipue dogmata mennonita- censuit, ac *historiæ mennonitarum plenior deductio*, dami MDCCXXIX. 8.*** qua de mennonitarum ori- ominibus, differentiis, dogmatibus propriis, con- ous, doctoribus horumque vitis ac scriptis agitur ac raduntur, quæ historiæ, maxime litterariæ, menno- egregiam lucem adferunt. Historiæ huius vtram- tem GERARDVS MAATSCHOENIVS non solum in ı belgicam conuertit: notis instruxit atque imagini- ndam curauit, Amstelodami MDCCXLIII. MDCCXLIV. 8. m partem tertiam addidit, hac inscriptione: *aan- dienende tot een veruolg of derde deel van de geschie- 'er mennoniten*, Amstelodami MDCCXLV. 8. multaque tradi-

* *uditor. supplement. tom.* V. p. 85. *vnschuldige nachrichten*. 859.
** *uditor.* MDCCXXIV. p. 216. *samlung von alten vnd neuen ;hen sachen*, 1723. p. 963. et 1737. p. 303. COLERI *aus- theolog bibliothec, volum.* I. p. 57.
*** *il literaire part.* XV. p. 169. *acta eruditor.* MDCCXXX. p. 161. *von alten vnd neuen theolog. sachen*, 1730. p. 645.

variamque auctoris eruditionem pariter atque induſtriam oſtendit: *

LVDOVICI THOMASSINI *diſſertationum in concilia generalia et particularia tomus primus*, Pariſiis MDCLXVII. 4. et iterum Luccæ MDCCXXVIII. fol. ** Quum in libro hoc de auctoritate pontificis tradita eſſent, quæ eccleſiæ diſplicebant gallicæ, ſuppreſſus ille fuit; nonnullis autem plagulis mutatis, permiſſum eſt, vt libere in lucem exiret. Quæ et cauſſa eſt, cur vnus tantum operis huius tomus in eruditorum manibus verſetur. Conſtat ille viginti diſſertationibus, quarum prima eſt in *ſynodos ſub Victore papa de obſeruatione paſchatis, romanam, lugdunenſem, palaeſtinam*, ceter. *circa annum chriſti* CXCVII. vltima autem in *ſynodum ſextam oecumenicam; ſeu conſtantinopolitanam tertiam anno chriſti* DCLXXX. DCLXXXI.

IO. LVDOVICI RVELII et IO. LVDOVICI HARTMANNI *concilia illuſtrata, per eccleſiaſticae hiſtoriae, ex veterum faſtis, adprobatis codicibus, antiquis monimentis et variis manuſcriptis deducta, diegeticam dilucidationem*, Noribergæ MDCLXXV. 4. quatuor tomis. Adgreſſus fuerat opus hoc RVELIVS; quum autem vitam finiret, illud HARTMANNO perficiendum relictum eſt. Suppeditat id notitiam cum veterum conciliorum; tum colloquiorum, poſt emendata ſacra inſtitutorum, quorum vltimum eſt caſſellanum, MDCLXI. habitum. Enarrantur non ſolum conciliorum decreta ac canones; ſed etiam interpoſitæ diſſertationes lucem illis variisque antiquitatis eccleſiaſticæ capitibus præbent:

EMANVELIS A SCHELSTRATE *antiquitas illuſtrata circa concilia generalia et prouincialia, decreta et geſta pontificum et praecipua totius hiſtoriae eccleſiaſticae capita*, Antuerpiæ MDCLXXVIII. 4.

* SIMONIS *lettres choiſ. tom.* I. p. 197. DVPINII *nouuelle bibliothequ. des auteurs eccleſiaſtiqu. tom.* XVIII. p. 132. NICERONII *memoires tom.* VII. p. 208.

** idem tomus eſt in ROCABERTI *bibliothec. pontific. tom.* XV. p. 380 confer: NICERONII *memoires tom.* III. *catalogum librorum rariorum* p. 676. FREYT *rarioribus* p. 992.

WOLFGANGI GVNDLINGII *canones graeci concilii laodiceni, cum versionibus Gentiani Herueti, Dionysii Exigui, Isidori Mercatoris et obseruationibus*, Norimbergae MDCLXXXIV. 8.*

SAMVELIS SCHELGVIGII *exercitatio historico-theologica de concilio gangrensi*, Gedani MDCXC. 4.** quam in locum hunc eam ob caussam refero, quoniam auctor non solum historiam dicti concilii describit; verum etiam canones eiusdem explicat:

WOLFGANGI GVNDLINGII *adnotationes in concilii gangrensis canones viginti*, Altorfii MDCXCV. 8.*** quos canones auctor ex antiquis ac nouis: sacris et profanis scriptoribus illustrauit:

ZEGERI BERNARDI VAN ESPEN *tractatus historicus exhibens scholia in omnes canones conciliorum, tam graecos; quam latinos et famosiores canonum codices, et suis collectiones tam veteres; quam recentiores*, Leodii MDCXCIII. 4. Rothomagi MDCCX. 4.

IOSEPHI CATALANI *sacrosancta concilia oecumenica, prolegomenis et commentariis illustrata*, Romae MDCCXXXVI. fol. quatuor voluminibus. Quae scripta ac disputata sunt de sententia canonis sexti concilii nicaeni: quorumdam decretorum conuentus tridentini, ea omitto.*

§. IX.

---

* *acta eruditorum* MDCLXXXIV. p. 415.

** *ibidem* MDCXC. p. 542.

*** *ibidem* MDCXCV. p. 438.

* quum adhuc de scriptis exposui, ad concilia pertinentibus, mentionem addo illorum, qui itidem horum librorum notitiam tradunt. Sunt illi: ITTIGIVS *schediasmate de scriptis, ad notitiam conciliorum et canonum spectantibus*, in eiusdem *opusculis variis* p. 425. quod integrum PFAFFIVS in *introductionis in historiam theologiae litterariam partem* III. p. 193. ac FABRICIVS in *bibliothecae graecae volumen* XI. p. 98. seqq. vti et p. 113. ITTIGII *notitiam collectionum conciliorum*, antea in *actis eruditorum* MDCLXXXIV. p. 348. suppeditatam, cum notis atque accessionibus transtulerunt: WALCHIVS, filius meus, in *den vorbereitungsgrundsaetzen des entwurfs einer vollstaendigen historie der kirchenuersamlungen*: SALMONIVS in *traité de l'etude des conciles et de leurs collections, divisé en trois parties, auec un catalogue des principaux auteurs, qui en ont*

traité

egée de la naissance et du progres du kouake- celle de ses dogmes, Coloniæ MDCXCII. 12.* maxime quidem contra quackerorum factio- tur; lumen tamen is quoque historiæ sectæ

I CROESII *historia quackeriana; siue de vulgo is, ab ortu illorum vsque ad recens natum schisma*, Edita illa est Amstelodami primum MDCXCVI.8. :V. 8. cum *adpendice*, qua aduersario suo Kohl- dit. Existimationem comparauit ea sibi præ icis libris de quackerorum secta: **

CI ERNESTI MEISII *kurtzer entwurf der* :g *vnd gebræuche der quäcker in England, son- ndon*, Lipsiæ MDCCXV. 8. opusculum, non sine lum: ***

I. SEWELII *histori van de opkomste, aan was ler christenen, bekend by den naam van qua-* juod opus primum belgice prolatum est in lu- lami MDCCXVII. fol. deinde, ipso auctore in- ce Londini MDCCXXII. ac germanice sub titulo: *dem vrsprung, zunehmen vnd fortgang des 'cks, so quacker genennet werden, mit allerhand n begebenheiten; insonderheit aber dem kern taatsveränderungen des iezigen kænigs Georgii I.* ne mentione loci MDCCXLII. fol.* Historia a est, vt defensionem quackerorum exhibeat, aussam non magnam fidem præ se habet le- :um iudicio:

GVIL. ALBERTI *aufrichtige nachricht von gottesdienst, sitten vnd gebræuchen der quäcker, urtzen erzehlung der geschichte dieses volcks*, :DCCL. 8. **

3.) *Daui-*

MDCXCII. p. 171 *samlung von alten vnd neuen theo-* , 1735. p. 296.
den büchern in der stollischen bibliothec, volum. II.

:*achrichten*, 1715. p. 548.
s den neuesten theolog. büchern volum. I. p. 771.
'olog. bibliothec, volum. V. p. 307.

aliorumque manuscriptis codicibus nunc p
qua cum iisdem manuscriptis summa fide
cum prolegomenis et adnotationibus, O:
duobus voluminibus. Splendidum at
hoc est simulque, quoniam post primam
nuo descriptum fuit, rarum. *** In luc
REGIVS emisit: *codicem canonum eccles*
catum ac illustratum, Londini MDCLXX
MDCXCVII. 4. * eoque sententiam suam
vti adpellantur, apostolicorum contra
dam ** defendit. ***

---

* quibusdam editionis huius exemplis nouus
præmissus est, qui habet annum MDCC.
mercatorem indicat.

** collectiones, quæ opere hoc exhibentur, dil
BRICIVS *bibliotheca græca volum.* XI. p. 51.
tarianæ introductionis in historiam ecclesiastica

*** ea, quæ opere hoc continentur, recensent
thec. græc. volum. XI. p. 54 SCHMIDIVS *Seg*
in historiam ecclesiastic. tom. II. p. 765. FAB
thec. part. II. p. 335. De ipso opere vide
bliotheq. curieus. historique et critiqu. tom. I
TENII *nachrichten von merckwürdigen bücher*

* accessit tertia editio in COTELERII *patrib*

memorata FERRANDI *breuiatione can*
pius cum eadem denuo litteris defcrip

BVRCHARDI *decretorum libri* XX
congesti ex decretorum libris, *patrum d*
farum nationum synodis, Coloniæ MDX
fol. ex editione *Bartholdi Questenburgh*,

IVONIS *liber canonum;* fiue *decret*
Molinæi, Louanii MDLXI. fol. poftea c
ptis, Parifiis MDCXLVII. fol. Eiusde
Bafileæ MCCCCXCIX. 4. ac Louanii M
NI *decretum* atque aliorum fimili
quum illa magis ad iuris prudentiam; q
clefiafticam pertinent; nec ingenii m
quibus notitia eorum haurienda eft: *

* canones conciliorum collectos recenfent:
ftorica eorum, *qui canones et decreta ecclefi*
miffa *corpori iuris canonici*, Parifiis M D C I
M D C C V. fol. edito: MEIERVS *hiftorica r*
canonum, qua *codicem canonum ecclefiæ vniu*
tum et a me iam memoratum, ornauit: DI
de *veteribus collectionibus canonum*, quam BA
cula, Parifiis M D C L X X X I. 8. iuris publici f
dem operi de *concordia facerdotii et imperii*,

I DORPII *wahrhaftige historie, wie das euan-*
ister angefangen vnd darnach durch die wieder-
et, wieder aufgehöret hat, dazu die gantze
elben buben vom anfang bis zu ende, beides in
l in weltlichen stucken, fleissig beschrieben, cum
i præfatione, sine loco MDXXXVI. 4.*
I CORVINI *libellus de miserabili monasterien-*
iarum obsidione, excidio, memorabilibus rebus,
ionis in vrbe gestis, regis Knipperdollingi ac
nfessione et exitu: **
NI A KERSSENBROCH *narratio de obsidio-*
isi; seu de bello anabaptistico: ***
anabaptistici furoris, viuis quorumdam en-
qui supra reliquos insigni temeritate ac depu-
a eminere visi sunt, iconibus variegatum et
iptionibus illustratum, Lugduni Batauorum 8.
in lucem exiit sub titulo: *apocalypsis insignium*
ircharum, quæ visiones et insomnia, ipsis per
ta, blasphemias puto inauditas ac deliramenta
euelantur, ceter. *cum septendecim eorum, qui*
eliquos temeritate ac audacia eminere visi, ico-
uni Batauorum MDCVII. 8. germanice autem
iac: *greuel der vornemsten hauptketzern, so*
uffern; als auch anderer, welche viele menschen ver-
s leben gebracht haben, ceter. ibidem MDCVIII. 8.*
TI HORTENSII *tumultuum anabaptisticorum*
qui et gallice; sine mentione tamen auctoris,

 prodiit

log. libror. rarior. p. 243. Libellus ipse locum obti-
HERI *operum germanicor. vitembergensium tom.* II.

st in SCHARDII *scriptor. rer. germanicar. tom.* II.
librum: *historie von den begebenheiten vnter den menno-*
ngio editum, p. 302. Exstant etiam eiusdem COR-
undelung, legation vnd schriften, so durch den landgra-
in der münsterischen sache geschehen in LVTHERI *ope-*
is vitemberg. tom II. p. 363.
ENII *scriptor. rerum germanicar. tom.* III. p. 1503.
liothec. antiqu. MDCCV. p. 556. VOGTII *catalog. li-*
um p 327.
II *scriptor. rerum germanicar. tom.* II. p. 298.

EMMENDINGENSE

IO. PECHTII *historia colloquii emmendingensis, inter pontificios et lutheranos anno* MDXC. *instituti, ex genuinis documentis adornata, cui subiicitur protocollum ex autographo archiui durlacensis, nunc primum cum necessariis adnotationibus editum*, Rostochii MDCXCIV. 8.

HERTZBERGENSE

Protocoll; oder, acta des colloquii zu Hertzberg, cum praefatione *Io. Olearii*, Halae MDXCIV. 4. *relation des hertzbergischen colloquii zwischen denen chur- und fürstlichen sächsischen, brandenburgischen und anhaltischen theologen von vnwichtigen vrsachen, warum das concordienbuch mit gutem gewissen nicht könne vnterschrieben werden, de anno* MDLXXXVIII. Seruestae MDXCV. 4. quae acta ab Anhaltinis edita sunt; minus autem documentis manuscriptis respondent.

IEVERENSE

(IO. HENRICI FEUSTKINGII *historia colloquii ieuerensis, inter lutheranos et reformatos anno* MDLXXVI *instituti, ex idoneis monimentis adornata, cui subiiciuntur ipsius colloquii acta, cum incerti auctoris adnotationibus, nunc primum edita*, Seruestae MDCCVII. 4.*

MAVLBRVNNENSE

Theologorum virtenbergensium *wahrhafftiger vnd grundlicher bericht vom colloquio zu Maulbrun*, ac latine: *epitome colloquii inter illustrissimorum principum Friderici, palatini electoris, et Christophori, ducis virtembergensis, theologos de maiestate hominis christi Maulbrunnae instituti, per virtenbergenses theologos ad amicos suos perscripta*, MDLXIV. 4. Quod scriptum quum theologis palatinis displiceret, illi in lucem protulerunt: *protocoll, das ist, acta; oder handlungen des gesprächs zwischen den pfältzischen vnd wirtenbergischen theologen von der vbiquität; oder allenthalbenheit des leibes christi, im april des 1564. iahres zu Maulbrunn gehalten;* ...

histor. ecclesiastic. tom. II. p. 160. in *epicrisi facultatis theol. vitembergens. de colloquio cassellano;* germanice autem in *dem bedencken der theologen zu Wittenberg vber dem casselischen colloquio* et CALOVII *historia syncretistica* p. 634.

* *journal des savans* MDCCIX. *april.* p. 55. *acta eruditorum* MDCCVIII. p. 83. FABRICII *histor. bibliothec. part.* V. p. 138.

item der virtembergischen theologen bericht von gemeldeten gespräch, samt der pfältzischen theologen gegenbericht, Heidelbergae MDLXV. 4. ac latine ibidem MDLXVI. 4. *

MOMPELGARTENSE

Acta colloquii montisbelligartensis, habiti anno MDLXXXVI. *inter Iacobum Andreae et Theodorum Bezam*, Tubingae MDLXXXVII. 4. germanice ibidem atque eodem anno 4. *epitome colloquii montis belgartensis inter Iacobum Andreae et Theodorum Bezam*, *anno* MDLXXXVI. *celebrati*, Tubingae MDLXXXVIII. 4. Lubecae MDCVIII. Rostochii MDCXIV. 4. qua et BEZAE *responsio* ad ipsa acta refutatur.

NEVBVRGENSE

Protocoll des colloquii anno 1615. zu Neuburg an der Donau zwischen Iacob Kellern vnd D. Heilbrunnern, Ingolstadii MDCXV. 4. quae acta statim post colloquium sine mandato principis atque aliorum consensu KELLERVS in lucem emisit; IACOBVS HEILBRVNNERVS autem, vt quae vere in colloquio hoc gesta sunt, patefaceret, opposuit: *colloquium neuburgense, ausführlicher, wahrhaftiger bericht von dem gespräch, welches im monat iunio 1615. zwischen Iacob Heilbrunnern vnd Iacob Kellern, muncbischen iesuiten, zu Neuburg an der Donau gehalten*, Vlmae MDCXVI. 4.

QVEDLINBVRGENSE

Bericht von dem colloquio der zu Quedlinburg versamleten theologen, Neostadii MDLXXXIV. 4. Seruestae MDXCVII.

RATISBONENSE ANNI MDXLVI.

GEORGII MAIORIS *kurtzer vnd wahrhaftiger bericht von dem colloquio zu Regenspurg 1546. gehalten*, Vitembergae MDXLVI. 4. ** MARTINI BVCERI *wahrhafter bericht vom colloquio zu Regenspurg dies iahres angefangen vnd von dem abzug der auditoren vnd colloquenten, die von fürsten vnd ständen der augspurgischen confession dahin verordnet waren*, sine indicio loci MDXLVI. 4. *** *der handlungen des leztens*

* quum scripti huius auctor est VRSINVS, locum id obtinuit in eiusdem *operum theologicorum tomo* II. p 82.

** *vnschuldige nachrichten*, 1719. p. 210.

*** *ibidem* p. 209.

leztens colloquiums zu Regenspurg gehalten, wie es angefangen vnd verlassen, auch was darinnen zwischen beyden partheyen in freundlichen gespräch disputiret worden ist, wahrhaftige erzehlung, durch kayserliche maiestät befehl beschrieben vnd ans licht gegeben, Ingolstadii MDXLVI. 4. *actorum colloquii ratisbonensis vltimi verissima relatio*, Ingolstadii MDXLVI. 4.*

RATISBONENSE ANNI MDCI.

Colloquium de norma doctrinae et controuersiarum religionis iudice. Ratisbonae habitum mense nouembri anno MDCI. *ex authentico, ab vtriusque partis constitutis reuisoribus et notariis subscripto et obsignato, exemplari*, Lauingae MDCII. 4. quod et germanice, interprete *Georgio Gauglero*, eodem loco atque anno 4. prodiit: AEGIDII HVNNII *relatio historica de habito nuper Ratisbonae colloquio inter augustanae confessionis theologos et pontificios*, Vitembergae MDCII. 4.** quam *Heluicus Garthius* in sermonem germanicum conuertit. Tubingae MDCII. 4 DANIEL. CRAMERI *extract vnd kurtzer wahrhaftiger bericht vom colloquio zu Regenspurg* MDCII. 4. DAVIDIS RVNGII *διαγραφὴ colloquii ratisbonensis, habiti anno* MDCI. *praecipua capita deliberationum, quae colloquium antecesserunt; nec non omnia vtriusque partis argumenta et solutiones complectens*, Vitembergae MDCII. 4. Praeter haec, exstant variae narrationes de colloquio hoc, a pontificiis ita compositae, vt caussae eorum consuleretur. Lucem viderunt: *kurtzer; doch grundlicher bericht von der zu Regenspurg iüngst gehaltenen disputation zwischen den catholischen vnd lutherischen theologen, aus etlichen theils lateinischen; theils auch deutschen fürnehmer fürsten vnd herrn missiuen vnd sendschreiben genommen*, MDCII. 4. *acta colloquii ratisbonensis*, Monachii MDCII. 4. ADAMI TANNERI *relatio compendiaria de initio, processu et fine colloquii ratisbonensis, anno* MDCI. *habiti, opposita vanis rumoribus, qui de hac ipsa re opera et studio haereticorum passim in vulgus sparsi sunt*, Monachii MDCII. 4. cuius et interpretatio germanica memoratur. Sunt alia scripta, quae ad colloquium

* *vnschuldige nachrichten*, 1719 p. 205.

** est etiam in eius operum latinorum tomo II. p. 304.

quium hoc ratisbonense spectant; quoniam autem illa magis polemica sunt; quam historica, ab eorum commemoratione abstineo. Finito colloquio, habitum est *postcolloquium* inter *Conradum Vetterum* et *Philippum Heilbrunnerum*, quorum ille; siue VETTERVS quum *postcolloquii relationem*, corrupte ac praue, sine omni fide scriptam, edidisset, HEILBRVNNERVS restitit ac veram narrationem iuris publici fecit in *postcolloquio ratisbonensi, das ist, in dem wahrhaften verzeichnis des gesprächs, so nach iüngst gehaltenen colloquio zu Regensburg alda im bischöflichen hof vor vier fürstlichen personen zwischen Philipp. Heilbrunner vnd Conrad Vettern iesuiten gehalten worden*, Lauingæ MDCVII. 4.

THORVNIENSE

Acta conuentus thoruniensis, celebrati anno MDCXLV. *mense septembr. octobr. nouembr. pro ineunda ratione componendorum dissidiorum in religione per regnum Poloniæ, impressa auctoritate et mandato sacræ regiæ maiestatis ad exemplum et fidem regii protocolli*, Varsauiæ MDCXLVI. 4. Quæ acta postquam pontificii publicauerant, reformati vt sibi prospicerent, publicæ luci exposuerunt: *scripta partis reformatæ, parti romano-catholicæ exhibita; sed ab ea in protocollum pleraque non admissa, ideoque seorsim nunc edita*, Berolini MDCXLVII. 4. Quum etiam reformati scriptum germanicum sub titulo: *wie es mit dem colloquio caritatiuo zu Thoren abgelaufen*, euulgassent atque adfirmassent, lutheranos in colloquio hoc nec pacis; nec fidei amatores se præbuisse, IO. HVLSEMANNVS, qui præsens fuerat, hostem hunc profligauit in *der wiederlegung der caluinischen relation vom colloquio zu Thoren*, Lipsiæ MDCXLVI. 4. Respondit CONSTANTIN. PRAWDECK, reformatus, in *der entdeckung derer vnwahrheiten D. Hulsemanni von dem colloquio caritatiuo*, MDCXLVII. 4.

VINARIENSE

Disputatio de originali peccato et libero arbitrio inter Matthiam Flacium illyricum et Victorinum Strigelium, publice Vinariæ per integram hebdomadam præsentibus illustrissimis Saxoniæ principibus, anno MDLX. *initio mensis augusti habita*, quæ vna cum quibusdam aliis eiusdem argumenti opusculis cura *Simonis Musæi* in lucem prodiit sine mentione loci MDLXIII. 4.

WO

Colloquium w
tate imperatoris
clesiasticas, Vite
de colloquio wor
et pontificiorum
plena et succinct
et elaborata, N
de quibus singu
eruditi venerun

Generatim a
SCHMIDII ex
tionem habitis
uentibus quibus
BVDDEI differ
Germaniam irri
MICHAELIS
sis, *publice et pr*
MDCCXIX. 4. P
est: *die schon li*
lutherischen vnd
Hamburgi MDC

* *acta eruditorum*

** in eius *sagittar*
p. 1495.

*** est in eiusdem

re abregée de la naissance et du progres du kouake-ismes celle de ses dogmes, Coloniæ MDCXCII. 12. * quo maxime quidem contra quackerorum factio-isputatur; lumen tamen is quoque historiæ sectæ ebet:

IARDI CROESII *historia quackeriana; siue de vulgo uackeris, ab ortu illorum vsque ad recens natum schisma*, bris. Edita illa est Amstelodami primum MDCXCVI. 8. MDCCIV. 8. cum *adpendice*, qua aduersario suo Kohl-respondit. Existimationem comparauit ea sibi præ historicis libris de quackerorum secta: **

DERICI ERNESTI MEISII *kurtzer entwurf der rdnung vnd gebræuche der quäcker in England, son-in London*, Lipsiæ MDCCXV. 8. opusculum, non sine legendum: ***

LIAM. SEWELII *histori van de opkomste, aanwas rang der christenen, bekend by den naam van qua-eters*. quod opus primum belgice prolatum est in lu-nstelodami MDCCXVII. fol. deinde, ipso auctore in-, anglice Londini MDCCXXII. ac germanice sub titulo: *te von dem vrsprung, zunehmen vnd fortgang des ben volcks, so quacker genennet werden, mit allerhand ürdigen begebenheiten; insonderheit aber dem kern ischen staatsveränderungen des iezigen kænigs Georgii I. bet*, sine mentione loci MDCCXLII. fol. * Historia scripta est, vt defensionem quackerorum exhibeat, s ob caussam non magnam fidem præ se habet le-le est cum iudicio:

ORG. GVIL. ALBERTI *aufrichtige nachricht von gion, gottesdienst, sitten vnd gebræuchen der quäcker, ner kurtzen erzehlung der geschichte dieses volcks*, neræ MDCCL. 8. **

3.) *Daui-*

* *uditor*. MDCXCII. p. 171 *samlung von alten vnd neuen theo-sachen*, 1735. p. 296.
cht von den büchern in der stollischen bibliothec, volum. II.

uldige nachrichten, 1715. p. 548.
ten von den neuesten theolog. büchern volum. I. p. 771.
TII *theolog. bibliothec*, volum. V. p. 307.

historiæ huius capita persequitur, controuersias nimirum antiquiores de paschate celebrando: de baptismo hæreticorum: de vna, vel trina hypostasi: de vno trinitatis crucifixo: de tribus capitulis: de titulo episcopi vniuersalis: de imaginum cultu: de paupertate franciscanorum, atque alia argumenta illustrat. Quæ et caussa est, cur libri huius mentionem fecerim:

IO. LAVRENTII MOSHEMII *dissertationes ad historiam ecclesiasticam pertinentes*, quarum volumen primum Altonauiæ MDCCXXXIII. 8. iterum cum additamentis atque emendationibus ibidem MDCCXLIV. 8. secundum autem eodem loco MDCCXLIII. 8. in lucem prodiit.* In illo præter alia habentur: commentatio de ætate apologetici Tertulliani et initio persequutionis christianorum sub Seuero: dissertatio de vera ætate apologiæ, quam Athenagoras pro christianis scripsit: demonstratio sectæ nicolaitanæ: de Ebione, num nouæ sectæ auctor exstiterit? in hoc autem, siue volumine secundo: commentationes de communione bonorum in ecclesia hierosolymitana: de vno Simone mago: de prophetis ecclesiæ apostolicæ atque alia.

IO. GEORGII SCHELHORNII *amœnitates historiæ ecclesiasticæ et litterariæ, quibus variæ obseruationes, scripta item quædam anecdota et rariora opuscula, diuersis vtriusque historiæ capitibus elucidandis inseruientia, exhibentur*, duobus tomis, quorum prior Francofurti et Lipsiæ MDCCXXXVII. posterior ibidem MDCCXXXVIII. 8. ** lucem vidit. Quæ opus hoc perutile complectitur, scripta historiæ ecclesiasticæ varia quidem sunt; inprimis autem ad concilium tridentinum spectant:

CHRISTIAN. GOTTLOB. PITSCHMANNI *dubia vexata historiæ ecclesiasticæ noui testamenti quatuor priorum seculorum*;

* *samlung von alten und neuen theologischen sachen*, 1733. p. 997. 743. p. 470. 1746. p. 472. *nachrichten von den neuesten theolog. büchern*, *volum.* II. p. 552. *volum.* III. p. 81. *nouor. actor. erudítor. supplement tom.* I. p. 515.

** *acta eruditor.* MDCCXXXVIII. p. 229. MDCCXLII. p. 471. *bibliotheqü. germaniqu. part.* XLII. p. 171. *früh aufgelesene früchte der theolog. samlung von alten und neuen theologischen sachen*, 1737. p. 834.

culorum; oder vnterschiedene schwere œrter aus der kirchenhistorie neues testaments in den vier ersten seculis, qui liber quum in quatuor partes diuisus est, prima earum prodiit Zittauiæ MDCCXVII. secunda MDCCXVIII. tertia MDCCXIX. ac quarta MDCCXX. 8. Accessit *supplementum* MDCCXXI. 8.*

IO. IORTINI *remarcks on ecclesiastical history*, Londini MDCCLI. 8. tribus voluminibus.** Liber ita scriptus est, vt eo multa tradantur, quæ de rebus christianorum antiquis adhuc vel minus recte intellecta; vel non satis explicata erant. Quum varia argumenta exposita sunt, præcipua eorum ad veritatem religionis christianæ stabiliendam confirmandamque pertinent:

PETRI DE MARCA *opuscula, nunc primum in lucem edita, studio Stephani Baluzii*, Parisiis MDCLXXXI.*** quibus singulares commentationes de variis capitibus historiæ ecclesiasticæ comprehenduntur. Exponitur illis de stemmate christi: de aduentu magorum ad christum et an reges fuerint: de singulari primatu Petri: de tempore synodi sirmiensis plenariæ: de veteribus collectionibus canonum: de patria Vigilantii Spectant et huc eiusdem *dissertationes ecclesiasticæ*, operi de *concordia sacerdotii et imperii*, Francofurti MDCCVIII. fol. additæ, cuius sylloges ea est conditio, vt aliæ harum dissertationum in memoratis *opusculis* habeantur; aliæ autem nunc accesserint. Tres illarum, de primatu lugdunensi: de epistola Vigilii pro confirmatione quintæ synodi oecumenicæ: de tempore, quo primum in Galliis suscepta est christi fides, quum antea separatim lucem adspexissent, *Baluzius* itidem coniunctim euulgauerat, Parisiis MDCLXIX. 8.

p. 224. 1738. p. 231. KOECHERI *bibliotheca theolog. symbolic.* p. 361. SALIGII *historie des tridentischen conciliums part.* III. p. 235.

* *vnschuldige nachrichten*, 1719. p. 915. *samlung von alten vnd neuen theologischen sachen*, 1722. p. 951.

** *acta erudıtor.* MDCCLVI. p. 577. BAVMGARTENII *nachrichten von merckwürdigen büchern volum.* VIII. p. 532.

*** *acta erudıtor.* MDCLXXXII. p. 327. NICERONII *memoires tom.* XLI. p. 342.

§. II.

Aliorum ſcriptorum, quorum nondum mentionem feci, ea quidem eſt ratio, vt illis certa ac ſingularia argumenta explanentur; quum autem iſta ad ordines librorum hiſtoriæ eccleſiaſticæ, a me conſtitutos, haud commode referri poſſe, mihi perſuaſi, commemorationem eorum ad locum hunc reſeruaui. Differunt illa inter ſe rebus, ibi propoſitis, hancque ob cauſſam primum ſcripta adduco, quæ ad controuerſiam de *imaginibus*, vſu earum in templis ac cultu pertinent.

Ad hiſtoriam litis de imaginibus, maxime ſeculo octauo ortæ, illuſtrandam atque intelligendam adiumenta præbent:

MELCHIORIS GOLDASTI *imperialia decreta de cultu imaginum, in vtroque imperio, tam orientis; quam occidentis, prouulgata ac notis illuſtrata*, Francofurti MDCVIII. 8.*

IO. DALLAEI liber *de la creance des peres ſur le fait des images*, Geneuæ MDCXLI. 8. latine, ipſo auctore interprete, Lugduni Batauor. MDCXLII. 8. Amſtelodami MDCLII. 8.

LVDOVICI MAIMBVRGII *hiſtoire de l'hereſie des iconoclaſtes*, Pariſiis MDCLXXIX. 12. MDCLXXXIII. 12. duobus voluminibus:

NATALIS ALEXANDRI *diſſertatio de imaginibus*, aduerſus veteres nouosque iconomachos, præſertim contra Io. Dallæum: **

Entretiens d'Eudoxe et d'Euchariſte ſur l'hiſtoire de l'Arianiſme et l'hiſtoire des iconoclaſtes du P. Maimburg, Amſtelodami MDCLXXXIII. 12. cuius ſcripti IACOBVS FABER auctor eſt:

FRIDERICI SPANHEMII *exercitationis hiſtoricæ de origine et progreſſu controuerſiæ iconomachicæ ſeculo octauo, oppoſitæ nuperis ſcriptoribus, Ludouico Maimburgio et Natali Alexandro, pars prima et ſecunda*, Lugduni Batauorum MDCLXXXV. 4. *** eiusdem *hiſtoria imaginum reſtituta, præcipue aduerſus gallos ſcriptores nuperos, Ludouicum Maimburgium et Natalem Alexandrum*, Lugduni Batauorum MDCLXXXVI.

* decreta, quæ volumine hoc continentur, ſigillatim recenſet SAGITTARIVS *introductione in hiſtoriam eccleſiaſticam* p. 1026.

** *hiſtoriæ* eiusdem eccleſiaſticæ tom. v. p. 757.

*** BAELII nouuelles de la republique des lettres MDCLXXXV. m. p. 913.

MDCLXXXVI. 8.* vbi Spanhemius argumentum, quod in dicta *exercitatione* cœperat pertractare, vberius exposuit ac tam diligenter atque erudite persequutus est, vt inter reliquos rei huius scriptores cum Dallæo principem locum merito tueatur:

IACOBI OWENI *history of images and of images worship, shewing the original and progres of idolatry*, Londini MDCCIX. 12.** quo libro auctor præcipue quidem disputat contra imaginum vsum, in templis quoque historicum; memorat autem simul concertationes, hac de re inter christianos orientis atque occidentis media ætate factas:

PETRI RIVALI *dissertations sur ce, que le P. Daniel dit au suiet de la dispute des images au* VIII. *siecle, dans son histoire de France.* ***

§. III.

Sequuntur alia scripta, itidem antea prætermissa; nunc autem adhuc enarranda. Argumenta illorum varia sunt ac diuersa atque ita comparata, vt iis non apte certus locus adsignari potuerit. Exponitur de secta flagellantium: de fratribus sportulantibus: ecclesia subterranea atque aliis singularibus rebus, quæ ad historiam ecclesiasticam pertinent. Commentationes ipsæ, quas huc referendas esse, sine ordine tamen, puto, hæ sunt:

CHRISTIANI SCHOETTGENII *commentatio de secta flagellantium*, Lipsiæ MDCCXI. 8.* opusculum, quod eruditis viris se commendauit. Auctor describit sectam illam flagellantium, quæ maxime seculo XIII. et XIV. turbas fecit. Discrepat igitur libellus hic a IACOBI BOILEAV *historia flagellantium*, Parisiis MDCC. 12.** ac gallice: *histoire des flagellans*, Amstelodami MDCCI. 12.*** Quamuis enim Boileau etiam

Kkk 5

* *acta eruditor.* MDCLXXXVII. p. 669. BAELII *nouuelles de la republique des lettres* MDCLXXXVI. p. 305. *nachricht von den büchern in der stollischen bibliothec*, volum. II. p. 340. Exstat *historia* hæc etiam in SPANHEMII *operum tomo* II. p. 707.

** *acta eruditorum* MDCCXIII. p. 407.

*** in eius *dissertations historiques et critiques* tom. I. p. 221. tom. II. p. 1.

* *actor. eruditor. supplement.* tom VI. p. 131.

** *acta eruditor.* MDCC. p. 414. *monatliche auszüge*, 1700. p. 177.

*** BERNARDI *nouuelles de la republique des lettres* MDCCI. [illegible] *vnschuldige nachrichten*, 1702. p. 652.

etiam quaedam de dicta secta flagellantium tradidit; hoc tamen breuiter ac veluti in transitu, factum est, quum princeps historiae, quam in lucem emisit, argumentum ad romanae ecclesiae consuetudinem, flagris se caedendi, spectat atque ita explanatum est, vt pateat, morem hunc minus esse probandum.* Adiungi tamen potest: NICOLAI WOLLSCHORNDORFF *disquisitio historico-theologica de secta flagellantium*, Lipsiae MDCXXXVI. 4.

GOTHOFR. CHRISTOPH. CLAVDII *historia fratrum sportulantium, ex antiquitate idoneis documentis eruta*, Francofurti et Lipsiae MDCCXXIV. 8.** vbi ea illustrantur, quae apud Cyprianum de fratribus sportulantibus habentur, ac sportulantes ipsi explicantur de iis, qui rerum sacrarum antistiti debitam sustentationem sportulatim contulerint;

ERNESTI SALOMON. CYPRIANI liber de *ecclesia subterranea*, Helmstadii MDCXCIX. 4.*** Agitur eo primum de cryptis christianorum, in quas illi tempore vexationis secesserunt ibique sua peregerunt sacra: deinde de cryptis [illegible] bus ex Io. Herbinio ac denique de cryptis profanarum gentium;

CHRISTIANI KORTHOLTI commentatio de *ecclesiis suburbicariis, quae in dioecesin, quam episcopus romanus aetate concilii nicani habuit, inquiritur*, Lipsiae MDCCXXXI. 4. *

PETRI ZORNII *historia bibliorum manualium, von den handbibeln der ersten christen*, Lipsiae MDCCXXXVIII. 4.** quo opusculo exponitur de vsu sacri codicis eiusque veneratione apud antiquiores christianos:

FRANCISCI WOKENII *historie des bibelfleisses der alten christen*, Francofurti MDCCXXVI. 8.

PAVLLI MARIAE PACIAVDI *de sacris christianorum balneis liber singularis*, Venetiis MDCCL. 4. ***

INDEX

* aduersus Boileau prodiit: THIERS *critique de l'histoire des flagellans*, Parisiis MDCCIII. 12. de qua censura videantur: *acta eruditor.* MDCCIII. p. 511. *memoires de Treuoux* MDCCIV. *april.* p. 291. *vnschuldige nachrichten*, 1703. p. 505.

** *actor. eruditor. supplement tom.* VIII. p. 496.

*** FABRICII *hist bibl. part.* V. p. 315. *acta erudit.* MDCXCIX. p. 477.

* *acta eruditor.* MDCCXXXII. p. 107.

** *nouor. actor. eruditor. supplement. tom.* V. p. 546. *samlung von alten vnd neuen theolog sachen*, 1742. p. 446.

*** *acta eruditor.* MDCCL. p. 543.

F I N I S.

ı. cœtus herrnhuthiani memoriæ prodidit, ac quum
incredibilia viderentur, non solum ad experientiam
sed etiam ad documenta publica, omni fide digna,
uit:

NRICI RIMII *candid narratiue of the rise and of the herrnhuthers* ac *supplement tho the candid e*, Londini MDCCLV. 8. quod opusculum etiam ce prodiit, sub titulo: *aufrichtige erzehlung von sprung vnd fortgang der herrnhuther, nebst einer aus ihren schriften gezogenen nachricht von ihren wie auch einigen anmerckungen vber ihre weltliche vnd ehmaliges betragen in der grafschaft Büdingen*, MDCCLIII. 8.

NRICI IOACHIMI BOTHII *zuuerlässige beschrei- nummehro gantz entdeckten herrnhuthischen ehege- s*, ceter. duabus partibus, quarum prior Berolini . posterior ibidem MDCCLII. 8. lucem adspexit. Re- iusmodi scripta, vti et ea, quæ ipsi herrnhuthiani sua euulgarunt, prætermitto, quia iam vberiorem notitiam dedi. *

VII. ARMINIANORVM:

OMON. THEODOTI; siue quod verum eius nomen GID. AFHACKERII ἑνωτικὸν, *siue pacificatorium Belgii, in quo post historicam relationem originis et s eorum dissidiorum, quæ in fœderatis Belgii pro- emonstrantes et contra remonstrantes per annos ali- gitarunt, vera inquiritur ratio, dissensiones istas com-* , Vrsellis MDCXVIII. 8. quæ est, vt titulus habet, cunda eaque aucta et emendata. ** Auctor, roma- siæ addictus, Belgii fœderati ciuibus persuadere vo- ile fieri posse finem turbarum arminianarum ac pacem vbi isti pontificis romani potestati se submitterent:

DERICI DE VRY *historie ofte kort ende waerach- del van de oorspronck ende voortganck de kerckelique*

 beroer-

---

eca huius *tomo* II. p. 868. seqq.

CII *theatr. pseudonymor.* p. 586. KOECHERI *bibliothec. symbolic.* p. 483. *samlung von alten vnd neuen theolog. sachen*, p. 404.

Attar-

ugnandi præberent materiam; vel nimio con-
udio incitati, turbas saltem facerent in republi-
stica, constat. Quæ istorum sint rationes,
a commentariis rerum sacrarum narrandum
im de quorumdam historia scripta singularia
lerunt, et hæc nunc a me percensenda esse,

d. ad certamina *lutheranorum* domestica adtinet,
llorum lucem adtuli in opere, quod titulum præ se
*istorische vnd theologische einleitung in die religions-
iten der euangelischlutherischen kirche, von der re-
t an bis auf iezige zeiten ausgeführet* ac quinque
constat, primum Ienæ ab anno MDCCXXX. 8. dein-
a denuo editis. Libro hoc quemadmodum de sin-
trouersiis ecclesiæ nostræ exposui; ita in conspectum
orbis eruditi ingenii monimenta venerunt, quæ
ad nonnullas concertationes earumque historiam
. Exstant de controuersia:

YNERGISTARVM, maxime VICTORINI
STRIGELII:

*ung, wie der hochwichtige vnd langwierige religions-
torini in Thuringen endlich geschlichtet worden,
habern der wahrheit sehr nutzlich zu lesen*, MDLXIII. 4.
rationis auctor est MATTH. FLACIVS, Strigelii
as, ac quamuis in titulo nomen eius haud habeatur;
en in extremo libri legitur:

*schriften vnd acten, daraus man sehen kan, wie
s Strigelius in seine profession vnd amt der vniuersi-
von der herrschaft daselbst ist restituiret worden vnd
or lectiones zu lesen, angefangen*, MDLXII. 4. qui
re scriptus et a *Stephano Reichio* germanice conuer-

*aftiger vnd gründlicher summarien bericht etlicher
en, wie vnd warum sie im 62. vnd 63. iahre in Thu-
d ihres amts entsezet vnd zum theil veriagt worden*,
LXIV. 4.

*aftiger abdruck vnd bericht des abschieds, welchen
o. Friedrich der mittlere Flacio vnd Wiganda im
von Iena sich zu wenden, haben geben lassen*, 4.

II MOERLINI *historia, welcher gestalt sich e schwarmerey im lande zu Preussen erhaben he verhandelt ist, mit allen actis beschrieben,* ici et anni.

RIMISTICA et ADIAPHORISTICA:

sodicis et aliis diligenter et fideliter collecta ex- qua theologi academiae vitembergensis et harum qui his adiuncti fuerunt, in deliberationibus et alioquin extra has de rebus, ad religio- bus, monuerint, suaserint, docuerint, respon- ferint illo tempore, quo et de his ipsis et de li- qui nominatur interim, *qualis esset, quaesitum m, et edita de sententia professorum academiae*, Vitembergae MDLIX. 4. Quomodo scriptum ugnatum fuerit; tum defensum, alio loco *

RECHENBERGII dissertatio de *interim au-*

MANN. BIECKII *dreyfaches interim*, Lipsiae quem librum eam ob caussam huc refero, unctam sibi habet historiam de formula inte- uersia adiaphoristica:

DREAE SCHMIDII *historia interimistica*, DCCXXX. 8. qua de interim ratisbonensi, au- siensi agitur:

CHR. HIRSCHII *geschichte des interims zu* psiae MDCCL. 8.

V. SAMVELIS HVBERI:

riana, duabus partibus, quarum prior eaque ius tituli est: *actorum huberianorum pars prior, e theil des berichts, was in der neuen zwiespalt, die ; oder ewige wahl gottes betreffend*, zwischen *D. n vnd den wirtenbergischen theologen, so viel die- eils intressiret vnd der sach verwandt, von etlich geloffen*: pars posterior, latine scripta, exhibet: *re-*

 latio-

ius *tom.* II. p. 633.

dissertationum historico-politicarum part. II. p. 181.

us, primum MDCXCII. sine auctoris, qui VIT.
S SECKENDORFIVS est: deinde cum illius ho-
e MDCCXIII. 4. editus. Qua ille ornatus est,
ibi *Speneri* præfatio etiam historiam pietismi, vs-
um MDCXCII. descriptam, exhibet:

PPI IACOBI SPENERI *wahrhafte erzehlung des-
gen des so genannten pietismi in Deutschland vor
vorgegangen*, Francofurti ad Mœn. MDCXCVII.
IDCXCVIII. 12.

nachricht vom pietismo, Ienæ MDCCI.

*nehmen theologi wahrhaftige vnd grundliche hi-
erzehlung alles dessen, was zwischen den heut zu
nnten pietisten geschehen vnd vorgegangen ist*,
quod scriptum ex BVDDEI recitationibus
clesiasticæ sumtum eoque inscio atque inuito in-
factum est:

TINI ERNESTI LOESCHERI *vollständiger
Verinus; oder darlegung der wahrheit vnd des
n den bisherigen streitigkeiten*, Vitembergæ
, 8. MDCCXXI. 8. duabus partibus:

IMI LANGII *gestalt des creutzreichs christi in
uld*, Halæ MDCCXIII. 8. *erläuterung der neuesten
der euangelischen kirche von* 1689. *bis* 1719. Halæ
1. De his aliisque generis huius scriptis: iis
e specialia sunt atque ad certa loca spectant, iam
us exposui. *

n intestinorum, quæ inter *pontificios* gesta sunt,
emus commentarios historicos inque manibus eru-
rsantur de controuersia

I. IANSENISTICA:

le saint Amour, MDCLXII. fol. cuius auctores esse
NTONIVS ARNALDVS et ISAACVS LVDOVIC.
RE, qui nomine quoque DE SACY notus est.
quæ anno MDCLXII. Romæ in caussa iansenisti-
sunt:

HIORIS LEYDECKERI *historia iansenismi*, Vl-
traiecti

* huius *tomo* II. p. 704. seqq.

is ac vindiciis contra aduerſarios, Antuerpiæ . Præter eum, THOMAS DE LEMOS, itidem do- imile opus reliquit, manu eius exaratum atque euul- ptione hac: *acta omnia congregationum ac diſputa- coram Clemente* VIII. *et Paullo* V. *ſummis pontificibus ta in cauſſa et controuerſia illa magna de auxiliis ia*, Louanii MDCCII. fol.* Ex ordine ieſuitarum, qui ry pugnarunt, LIVINVS DE MEYER, ſub nomine .I ELEVTHERII iuris publici fecit: *hiſtoria con- s de diuina gratia auxiliis ſub ſummis pontifici- V. Clemente* VIII. *et Paullo* V. *libros tres*, Antuer- '. fol. ** ac *hiſtoriæ controuerſiarum de diuina liis, ab obiectionibus Hyacinthi Serry vindicata*, Bruxellis MDCCXV. fol. *** Hi ſunt principes ad hiſtoriam certaminis de auxiliis gratiæ diuinæ Quum ſcripta ipſius controuerſiæ huius percen- n quoque alio loco commemorationem vberio- quæ eorum cauſſa diſputata ſint, enarraui. *

IINICANORVM AC IESVITARVM DE CVL- r CONFVCII ET MAIORVM APVD CHINENSES:

RANCISCI BVDDEI diſſertatio de *ſuperſtitioſo apud Chinenſes cultu*, Halæ MDCCI. ** qua hi- ntentionis huius ad iam dictum annum enarra- autem eamdem ad annum MDCCVI. produxit: ***

GOTT-

p. 395. adde: *iournal des ſauans* MDCCII. *mai.* p. 516. *nouuelles de la republique des lettres* MDCCII. *ſeptembr.* VMANNI *ſchediaſma de libris anonymis et pſeudonymis* AYLII *bibliothec. pſeudonymor.* p. 33.

ſauans MDCCII. *iul.* p. 754. QVETIFII et ECHAR- *ordin. prædicator. tom.* II. p. 462. *hiſtory of the works* *d* MDCCV. p. 451. adde ANTONII *biblioth. hiſpan. nou.* .335.

tor. MDCCVII. p. 366. et 387. *memoires de Treuoux* g. p. 1281. *ſeptembr.* p. 1536. *octobr.* p. 1709.

tor. MDCCXVII. p. 1. et 59.

huius *tomo* II. p. 985. ſeqq.

analectis hiſtor. philoſophic. p. 261.

e dictorum *analectorum*.

Eichle-

MINICANORVM AC FRANCISCANORVM
DE IMMACVLATA CONCEPTIONE
MARIAE:

E WADDINGI *legatio Philippi* III. *et* IV. *regum* *ad Paullum* V. *et Gregorium* XV. *de finienda controuer-* *ulatae conceptionis beatae virginis Mariae*, Louanii '. fol. ex quo opere videndum est, quum contentio ptione Mariae in Hispania esset vehemens, reges a III. et IV. legatos ad pontifices romanos Paullum V. num XV. misisse ac voluisse, vt illi sententiam fer- te hac eamque componerent; id quod autem haud potuerunt:

ERICI VLRICI CALIXTI *beatae Mariae virginis* *ae conceptionis historia, cui accessit Alexandri* VII. *pa-* *ationis examen, ad Coloniae et Herbipoleos theologos* Helmstadii MDCXCVI. 4.* vbi non solum historia con- huius exhibetur; sed ipsa quoque opinio de imma- iceptione beatae virginis Mariae confutatur.**

VI. QVIETISTARVM:

lettres touchant l'etat present d'Italie, ecrites en *87. sur l'affaire de Molinos et des quietistes, sur* *m et l'etat de la religion, sur la politique et les inter-* *elques etats d'Italie pour seruir de supplement aux* *Gilbert Burnet*, Coloniae MDCLXXXVIII. 8. quae consilio scriptae atque editae sunt, vt ad BVR- istolas de itineribus eius accessiones exhiberent. it illae primum anglice: deinde etiam gallice: *ibung des gegenwärtigen zustandes in Italien, in-* *von dem anfang vnd fortgang des quietismi vnd le-* *'es Molinos*, quae est prima trium epistolarum, paul- dductarum, a *Io. Georg. Pritio* ex lingua anglicana conuersa, MDCXCIII. 12.

10.

* *itor.* MDCXCVI. p. 285.

** iis, qui historiam controuersiae huius illustrarunt, *d.* *ibliotheca* huius *tomo* II. p. 1001. seqq.

gione illorum, hancque ob rem necessitatem
sitam esse; video, scripta, ad notitiam sectæ
uersæ atque impiæ sibi comparandam vtilia,
censendi. Sunt illa varia. Alia de moham-
ligione, eius origine, progressu, conditione,
generatim exponunt: alia res eiusdem singu-
anatas exhibent, inprimis de ipso Mohame-
illius vita. Inter scripta, quibus historia re-
10hammedicæ narrata atque illustrata est, lo-
1ent:

INI WARNERI *compendium eorum, quæ moham- de christo aliisque capitibus religionis christianæ tra-*, Lugduni Batauorum MDCXIII. 4.

VLRICI WALLICHII liber *von der turcken reli- l Mahomeds leben*, Francofurti MDCLXIV. 4.

IDIS BVTTNERI *beschreibung der türckischen re-* Cygneæ MDCLXIV. 4.

ODORI HACKSPANII *fides et leges Mahomedis, ex alcorani manuscripto duplici, cum institutionibus*, Altorfii MDCXLVI. 4.*

ID. NERRETERI *neueröfnete moschea, darinnen bricht von der mohammedanischen religion, der alcoran Maraccii edition verdeutscht vnd kürtzlich wieder- finden*, Noribergæ MDCCIII. 8.

RIANI RELANDI libri duo de *religione mohamme-* ltraiecti MDCCV. 8.** quorum priori auctor compen- ieologiæ mohammedicæ exhibet, ex codice manu- ırabice editum: latine versum et notis illustratum; ri autem exponit de nonnullis, quæ mohammeda-) tribuuntur. In singulari existimatione sunt libri erito inter scripta argumenti huius principalem lo- ıtur. Quum illi multum se commendassent, ex quo lucem adspexerunt, non solum denuo litteris de-

 scripti

: *catalog. libror. rarior.* p. 326. vbi adducitur editio anni IV. 4.

des sauans MDCCVII. *ian.* p. 113 *acta eruditor.* MDCCVI. CLERICI *bibliothequ. choisi. tom.* VIII. p. 396. BERNARDI *de la republique des lettres* MDCCV. *sept.* p. 316.

is introſpiciendi, memoratum opus exiſtimatio-
lquiſiuit diligentiæ, adcurationis ac fidei. Nec
ſunt ſingulares diſputationes doctiſſimorum viro-
lem argumento, cuius generis ſunt: GISBERTI
: *muhammediſmo*, MDCXLVIII.* CHRISTIANI
RI de *religione muhammedana*, Roſtochii MDCLXIII.
ADI DANNHAVERI de *muhammediſmo*, Ar-
DCLX.** IO. ERNESTI GERHARDI *theologiæ
breuis conſideratio*, Ienæ MDCLXIV. GEORG.
e *cauſſis et mediis*, *qua mahomediſticam religio-
introduxerunt; partim adhuc conſeruant*, Lipſiæ
.*** NICOL. QVISTORPII de *arcanis ſtatus
muhammedanæ*, Roſtochii MDCLXXXV. FRIDE-
CI CALIXTI de *religione muhammedana*, Helm-
XXXVII. IO. MICHAEL. DOEDERLINI de
et partibus theologiæ muslimannorum, Altorfii
CHRISTIAN. KORTHOLTI de *enthuſiaſmo Mo-*
ettingæ MDCCXLV.*

tudia ad hiſtoriam hanc illuſtrandam contule-
[ohamedis vitam resque eius litteris mandarent,
nc ſuſceperunt:

ABVL-FEDA in *vita et rebus geſtis Mohame-
icæ religionis auctoris et imperii ſaracenici ſun-*
m librum ex codice manuſcripto Pocockii in
odleiana primus arabice cum latina interpreta-
tione et notis iuris publici fecit *Io. Gagnier*,
CXXIII. fol.**

Fff 3 HVMPHRE-

sdem *ſelect. diſputat. theologicar. part.* II. p. 659.

)cum in volumine eius *diſputationum theologicarum*
etiam alia eaque de *mahommediſmo*, *in angelis euphra-
pocal.* IX. 13. ſeq. *præmonſtrato* p. 539. inuenitur.

: in eiusdem *diſputationibus theolog.* p. 991.

has iam *bibliothecæ* huius *tomo* II. p. 894. copioſius
onfer: ARNDII *ſyſtema litterar.* p. 181. ſeqq.

r. MDCCXXIV. p. 390. *nachrichten von einer hälliſchen*
um. I. p. 15. CLERICI *bibliothequ. ancienne et modern.*
8. *memoir. litterair. de la grande Bretagne*, *tom.* XIV.

Heesius

CAPITIS SEPTIMI

DE

IS HISTORIAE ECCLESIASTICAE

SECTIO XI.

DE

HISTORIAE ECCLESIASTICAE NO-
AMENTI, QVAE AD SINGVLARIA
MENTA SPECTANT, SPECIATIM
CONCILIIS AC COLLOQVIIS.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

orum collectiones con- generales §. I. II.
eorum, quae habita lia, Hispania, Annia atque Hungaria
monimenta, quibus historia explanatur, riter §. IV.
eaque generalia §. V. nibus res illustrantur partim conciliorum maxime oecumenicorum §. VI.
Partim vnius tantum conuentus ecclesiastici §. VII.
Postquam omnia haec enarrata sunt, sequuntur scripta, quae exhibent epitomas conciliorum ac commentarios in illa §. VIII.
Canones conciliorum § IX.
Historiamque colloquiorum theologicorum §. X.

quae historia ciuitatis sacrae complectitur, lo-
ique habent concilia; siue conuentus anti-
siae, eum in finem instituti, vt de dogmatibus,
disciplina fierent decreta atque ad verbi di-
n errores reiicerentur ac vitiorum abusuum-
tem coetuum sanctiorum adhiberetur corre-
ta igitur, quae ad concilia haec pertinent,
c commemorare me oportet; quum autem
a sunt genera aliaque ad ipsa concilia habi-
e historiam: alia ad dogmata, maxime de il-
vt delectum adhibeam, scriptionis meae ra-
Ingenii monimenta de iure ac modo, con-

H.

Iundtius

orumque auctoritate exposuerunt. Collectio hæc nis minor est *regia*, antea memorata, litteris nutioribus descripta; attamen conciliorum ac mom copia *regiam* illam superat seque præbet longe em, quemadmodum ex synopsi singulorum totet, vbi asterisco notantur, quæ in regia collei inueniuntur. Opus ipsum suscepit LABBEVS ac conciliorum collectione cogitauit, quum emenſse *regiam*, bene perspiceret; morte autem imd conficiendum COSSARTIO reliquit. Multa acæ omitti potuissent, docti viri animaduertunt:

STEPHANI BALVZII *noua collectio conciliorum*, MDCLXXXIII. fol.* et, vt titulus habet, MDCCVII. sub e *supplementi conciliorum Labbei.* Ad collectio- Baluzius adgressus est, incitatus, quod deprehenvltimis quoque conciliorum tomis multa omissa: ligentius, quam debebat, tractata fuisse, hancque n acta conciliorum emendare, augere, supplere.

Cœptum est opus prodiitque veluti primum volucta *noua collectio*; mors autem Baluzii impediniecit, quominus reliqui tomi sequerentur:

I. HARDVINI *conciliorum collectio regia maxima; nciliorum et epistolæ decretales ac constitutiones sumntificum, græce et latine, ad Philippi Labbei et Gartii labores, haud modica accessione facta et emenplurimis additis, præsertim ex codicibus manuum nouis locupletissimis indicibus,* Parisiis MDCCXV. Quædam exempla breuiorem hanc præ se ferunt nem: *acta conciliorum et epistolæ decretales ac consummorum pontificum.* Constat collectio hæc vnnis, quorum quintus quum in duo volumina di, duodecim illorum numerari solent. *** Ita Har-

itorum MDCLXXXIV. p. 348.

ditorum MDCCXV. p. 377. *nachrichten von einer hällischen volum.* III. p. 257.

inum primum consilium suscepisse, tam amplum opus m conficiendi, vt illud quadraginta voluminibus conlatum legitur: vide *acta erudit.* MDCXCI. p. 95.

alia ea, quæ sunt certarum regionum ac
Galliæ, Hispaniæ, Britanniæ, Germaniæ.
:s speciales in duas classes diuidi possunt.
m classem harum collectionum conciliorum spe-
ia *generalia ecclesiæ catholicæ*, quæ auspiciis
cura IACOBI SIRMONDI * lucem adspexe-
MDCVIII. fol. quatuor tomis; posterioris autem
concilia certarum nationum ac regionum, cu-
xstant de conciliis, habitis

I. in GALLIA:

[illegible] *vniuersalia*; vel *particularia*. Ad *illa*
[illegible] Galliam spectant, numerum pertinent:
SIRMONDI *concilia antiqua Galliæ, tres in*
digesta, cum epistolis pontificum, principum con-
et aliis gallicanæ rei ecclesiasticæ monimentis, quæ
vel integra; vel magna ex parte nunc primum
unt, Parisiis MDCXXIX. fol. tribus volumini-
›d princeps est opus: ***
DE LA LANDE *conciliorum antiquorum Galliæ,*
ditorum, supplementa, Parisiis MDCLX. fol. cu-
arii næui a doctis viris notati atque emendati

CI ODESPVN *concilia nouissima Galliæ, a tem-*
tridentini celebrata, in editionibus regia pari-
siensibus omissa, Parisiis MDCXLVI. fol. ** Con-
particularia sunt:
NI BALVZII *concilia Galliæ narbonensis*, nunc
ta notisque illustrata, Parisiis MDCLXVIII. 8.
arca constituerat, con lia hæc iuris publici fa-
cere.

› I. præfatio translata est in eius *operum tomum* IV.

von einer hällischen bibliothec, volum. III. p. 429.
icilia hæc etiam in SIRMONDI *operum tomo* IV. p. 626.
bus *regia*, *Labbei*, qui et primus Sirmondi notas post-
t, et *Harduini*.
. VZII *notas ad capitularia regum Francorum tom.* II.
r.
ierunt in collectionibus *Labbei* et *Harduini*.

Millius

iistoria explanatur, sunt: parisiensis MDLIX.
LX. aurelianensis MDLXII. ac lugdunensis
tat etiam eiusdem *dissertatio theologico-hi-*
carentonensis, *a reformatis in Gallia eccle-*
elebrata, *indulgentia erga lutheranos*, Lipsiae
Plura qui scire cupit de conciliis, in Gallia
iciet voluntati suae, vbi cum memoratis mo-
gat: *epitomen omnium Galliae conciliorum*,
iam recentiorum, PETRI FRIZONII *Galliae*
siis MDCXXXVIII. fol. praemissam: PHILIP-
nciliorum synodorumque Galliae breuem et ad-
m, Parisiis MDCXLVI. fol. *aquitanica conci-*
nciliis manuscriptis collecta, ** vna cum iis,
LE COINTE *annalibus ecclesiasticis Fran-*
DACHERII *spicilegio veterum aliquot scri-*
VNDI MARTENE *thesauro anecdotorum*
iis habentur. ***

II. in HISPANIA:

DE LOAYSA GIRON *collectio conciliorum*
notis et emendationibus, Madriti MDXCIII.
auctor ordinem et chronologiam Gothorum
um, toletanorum quoque praesulum ac con-

SAENZ DE AGVIRRE *collectio maxima*
iium Hispaniae et noui orbis epistolarumque
briorum; nec non plurium monimentorum ve-
i spectantium, *cum notis et dissertationibus*,
ines, *historia ac disciplina ecclesiastica et chro-*
nologia

DCCV. p. 364. *noua litteraria hamburgens.* MDCCVI.

thec. manuscriptor. tom. II. p. 764.

concilia, quando habita atque vbi in tomis con-
aliis collectionibus inueniantur, ordine litterarum
NG *bibliothec. historic. Galliae* p. 89.

us datus est in collectionibus *regia*, *Labbei*, *Har-*
Binii editionibus posterioribus: conf. ANTONII
nou. tom. I. p. 394.

N.

Neu-

VID. WILKINSII *concilia magnæ Britanniæ et Hi-* *a synodo verolamiensi anni domini* CCCCXLVI. *ad lon-* *s anni domini* MDCCXVII. *Accedunt constitutiones* *ad historiam ecclesiæ anglicanæ spectantia*, Londini .XXVII. fol. quatuor tomis.* Egregium ac splendi- ous hoc luculenter monstrat, auctorem plane singu- dium in eo collocasse, vt concilia Angliæ diligenter adcurate exhiberet. Duo priores tomi complectun- volumina Spelmanni, quæ paullo ante recensui; ea ratione, vt Wilkinsius multos variosque næuos Spel- emendauerit ac quæ ipsi nihil ad rem facere videbantur, indicis loco vltimo tomo adiecerit. Non solum tamen nni opus adcuratius ac limatius reddidit; verum etiam duos tomos addidit, multum locupletius. Quodam id locum hunc etiam referri; aut saltim, oblata nunc ne, commemorari potest: LAVRENTII HOWELII *canonum sanctorum apostolorum et conciliorum œcumeni-* *et prouincialium, ab ecclesia græca receptorum; nec non* *rum, decretorum et legum ecclesiæ britannicæ et anglo-* , Londini MDCCVIII. fol. **

IV. in GERMANIA:

cilia Germaniæ, quæ celsissimi principis, Ioannis Mau- *archiepiscopi pragensis*, *sumtu* IO. FRIDERICVS NAT *magna ex parte primum collegit*: *dein* IOSE- HARTZHEIM *eiusdem celsissimi principis impensis* *m auxit, continuauit, notis, digressionibus criticis,* *et dissertatione chorographicis illustrauit*, cuius operis duo tomi in lucem prodierunt: primus Coloniæ .IX. *** secundus ibidem MDCCLX. fol. * Laudabilia

 omnino

---

ruditor. MDCCXL. p. 1. *nachrichten von einer hällischen* *e volum.* III. p. 262. Historiam conciliorum, quæ in An- acta sunt, breuiter tradit KEMPIVS *bibliothecæ Anglorum* *æ cap.* XXI. p. 540. minus tamen adcurate.

y of the wercks of the learned, MDCCVIII. p. 237. *iournal* *ns* MDCCX. *febr.* p. 196. *ausführlicher bericht von allerhand* *ichern* p 728. *vnschuldige nachrichten* 1709. p. 720.

eruditor. MDCCLIX. p. 227.

MDCCLX. p. 97. ERNESTI *neue theologische bibliothec vo.* p. 99.

Pfaw

rum explanarent. Generis huius scripto-
ntiquiores; vel *recentiores*. Illorum; siue *an-*
corum, ad nos peruenerunt varii libelli,
n conciliorum, maxime generalium, no-
itant.

veterum, quae huc spectant, sunt:

IANI, patriarchae constantinopolitani, comme-
sex synodis oecumenicis; siue de *sanctis oecume-*
, quot, quando et quare fuerint congregatae?
ine edita,* primum sine auctoris nomine; dein-
n illo, simulque emendata atque auctior: **
EPHORI constantinopolitani *epistola synodica*
II. pontificem romanum, qua septem synodi
ribuntur; *** praeter hanc autem narrationem
de sex synodis habetur, ex illius *ἀντιῤῥητικῶν*
omabos libro II. sumta: *
TII libellus de *septem synodis oecumenicis*, qui
ia epistolae, ab ipso ad Michaelem, Bulgariae
le *officio principis* exaratae, ac graece latineque.

NYMI *compendiaria narratio de septem vniuer-*
s, vbi, quando, et contra quos qualibet earum
gata, quam primus *Dauid Hoeschelius* graece
ae Vindelicor. MDXCV. 4. Translata illa est in
tinum cum ab *Abr. Sculteto*; tum a *Conrado*
c saepius cum hac quoque interpretatione prodiit

i *bibliothec. iur. canon. veter. tom.* II. p. 1161. et ad
ii *nomocanonis* p. 180.

NE *variis sacris tom.* I. p. 81.

e ac latine in FABRICII *biblioth. graec. tom.* XI.
tur epistola haec vtraque lingua etiam in conciliis
. VII. p. 1205. et HARDVINI *tom.* IV. p. 978.

EFISIVM *auctar. nou. tom.* II. p. 603.

epistolis, a *Montacutio* editis, p. I. VOELLI *biblioth.*
veter. tom. II. p. 1141. HARDVINI *concilior. tom.* V.

Roberti Bellarmini de conciliis continent, MDCVII. 8. cuius scripti liber tantum secundus is ad locum hunc pertinet:

IS PRATEOLI *narratio historica conciliorum e christianae*, cum castigationibus *Io. Lydii*, iorum MDCX. 8. *

I DE SANCTO MARTINO *historia et harmon*, Francofurti MDCXVII. fol.

I LABBEI *synopsis historica conciliorum*, Pa- 4. **

ENII *synopsis et summa conciliorum omnium, christi vsque ad hac nostra tempora, in Europa, habitorum, secundum seriem annorum dispo-* LXI. 4. *** Additae sunt vitae imperatorum et manorum; praeter has autem, notae breuio- nonnulla, vbi scriptores pontificii errasse vi-

SSVTII *notitia conciliorum sancta ecclesia, in r exactissime tum sacri canones; tum veteres ritus*, Lugduni MDCLXVII. 8. MDCLXX. 8. II. 8. Quo libro quum Cabassutius bre- m conciliorum dedisset, ab Hieronymo Gri- lli, iussus, ad illam amplificandam animum ue opus confecit atque edidit sub titulo: *no- historiarum, conciliorum et canonum inuicem erumque iuxta ac recentiorum ecclesiae rituum, christianae incunabulis ad nostra vsque tempora, que seculi seriem adcurate digesta*, Lugduni iterum ibidem MDCLXXXV. et MDCXC. fol. r eum commentandi ordinem, vt primum opsin ecclesiae cuiusque seculi exhibeat: dein-

 de

GVALTERII; siue GRVTERI *chronic. chronicor.* II. p. 246.

s conciliorum.

nque hunc memorat FABRICIVS *bibliothec. graec.* 3. De anno alii scriptores consentiunt. Librum mihi nulla facultas fuit.

ERI *Cimbr. litterat. tom.* II. p. 450.

Lipsiae MDCCLIX. 8. quo libro non solum historia
um conciliorum enarratur; sed etiam scriptorum de
tio fit. Praeter hos, consulendi sunt, qui data oc-
le. conuentibus ecclesiasticis ita exposuerunt, vt hi-
eorum illustrarent: DAVID CHYTRAEVS,* IO.
LVX,** GVIL. CAVEVS,*** IO. ANDREAS
DIVS,* IO. ALBERTVS FABRICIVS.**

§. VI.

qui recentiore aetate locum sibi fecerunt inter
conciliorum *speciales*, non vnius generis sunt.
sua in eo collocarunt, vt quorumdam con-
ecclesiasticorum, maxime illorum, qui oecu-
ue vniuersales, adpellantur, historiam trade-
lucem aliquam illi adferrent; alii vero de vno
ari tantum concilio commentati sunt resque
orabiles litteris mandarunt.

riptorum ordinem, quibus nonnulla concilia enar-
pertinent:

COLAI SELNECCERI *catalogus breuis praecipuorum
um oecumenicorum et nationalium, a tempore aposto-
que ad nostram aetatem*, Lipsiae MDLXI. 8. Franco-
DLXXI. 8.

cstat: *catalogus conciliorum, in quo nomina praecipuarum sy-
et loca ac tempora, quibus singulae celebratae sunt, breuiter
ur*, additus eiusdem *onomastico theologico*, Vitembergae
VIII. 8. ac *synodico*, a *Pappo* edito et antea a me memo-

us *operibus* p. 707. edition. Tigur. MDCLXXII. exstat
um synopsis.

historia litteraria scriptorum ecclesiasticorum etiam notitiam
rum praebet.

GITTARII *introductionis in historiam ecclesiasticam tomo* II.
supplementa de conciliis et colloquiis adiecit.

bec. graec. volum. XI. p. 259. vbi suppeditatur notitia con-
n alphabetica, chronologica et geographica. Ordine tem-
: litterarum percensentur quoque concilia in RICCIOLI
giae reformatae part. III. p. 130.

Seido-

ncile de Trente, auec des dissertations par raport 's de l'eglise gallicane et du royaume, Parisiis 8.* quo libro historia conciliorum vniuersalium itur, vt et iura Gallorum contra pontificem romaidantur:

OVILLET DE SANCTO PAVLLO *abregé histori-nciles generaux*, Molini MDCCIII. 12.

NII BALDASSARRI *istoria compendiosa de' con-enici dell' oriente e dell' occidente, con la scelta ncilii nazionali et prouinciali*, Venetiis MDCCVIII. 12. luminibus ac MDCCXIII. 4.**

I VALERII MARTIRELLI *lettioni famigliari so-ia e dogmi de' concilii generali d'oriente, esposte olo e clero*: ***

IAE MARIAE MAMACHII *epistolæ ad Mansium temporum athanasianorum deque aliquot synodis, ulo celebratis*, Romæ MDCCXLVIII. 8.* quibus de dicensi, mediolanensi, romana, antiochenis, maxirum ætate agitur.

§. VII.

iam eos scriptores conciliorum speciales per-i de quibusdam conuentibus ecclesiasticis ex-sequuntur illi, qui studia sua conciliis ita it, vt vnius tantum historiam explanarent rem singularia componerent scripta ac iuris erent. Monimenta hæc ingenii nunc com-, ea nimirum, quæ ad historiam huiusmodi synodorumque pertinent.

Scripta

---

diteur. supplement. tom. III. p. 342. BERNARDI *nouuelles bliqus des lettres* MDCXCIX. *septembr.* p. 243. *vnschuldige* 1701. p. 93.

de' letterati d'Italia tom. VII. p. 466. et *tom.* XV. p. 473.

des sauans MDCCIX. *iul.* p. 230, *memoires de Treuoux decembr.* p. 2211.

itor. MDCCL. p. 449.

.em obiit, libro hoc vix ad finem perducto, ami-
.dam præfationem compoſuit atque animaduertit,
ſto duriorem ſententiam tuliſſe de huſſitis:

III. CONCILII CONSTANTIENSIS

·EODORICI VRIE *hiſtoria concilii conſtantienſis*, li-
to deſcripta atque edita Coloniæ MCCCCLXXXIV. fol.*
narrauit, concilio auctor ipſe interfuit:
*.concilium, ſo zu Conſtantz gehalten iſt worden des
da man zehlt von der geburt vnſers erlœſers* MCCCCXIII.
*le allen handlungen in geiſtlichen vnd weltlichen ſachen,
as diesmals für päbſt, käyſer, könig, fürſten vnd herrn
nd weltlichen ſtandes, ſamt den botſchaften; oder le-
n der königreiche, landen vnd ſtädten, die zu Con-
erſchienen ſind, mit ihren wappen, conterfaits vnd
dern ſchönen figuren vnd gemälden durchaus gezieret.*
ic in lucem prodiit primum Auguſtæ Vindelicor.
LXXXIII. fol. deinde ibidem MDXXXVI. fol ac Fran-
MDLXXV. fol. quæ omnes editiones raræ ſunt, maxi-
na. Auctor eſt VLRICVS DE REICHENTHAL,
.tulus quidem minus præ ſe fert; in ipſo autem opere
ſe, addito nomine, loquitur. Adfuit iſte concilio
ie res ita deſcripſit, vt laudem licet non elegantiæ,
ionis iuſtique ordinis; attamen fidei puræque ac
.s narrationis conſequutus ſit: **
. STVMPFII *des groſſen gemeinen conciliums, zu Con-
gehalten, kurtze; doch grundlichere vnd volkommenere,
ir nie in teutſch geſehen, beſchreibung*, ſine nota lo-
emporis, fol. *** dicitur autem liber hic, Tiguri
. prodiiſſe. *

EMANVEL.

etiam *hiſtoria* hæc in VON DER HARDT *concil. conſtantienſ.*
p. I. qui illam ex antiquiſſimo codice bibliothecæ rudol-
recenſuit.

RICII *hiſtor. bibliothec. part.* II. p. 340. VOGTII *catalog.
rarior.* p. 207. FREYTAGII *analecta de libris rarioribus*
CLEMENT *bibliotheque curieuſe, hiſtoriqu. et critique tom.*
280.

RICII *hiſtor. bibliothec. part.* II. p. 341.

EISII *bibliothecam amplificatam* p. 500.

Turr

-OBI LENFANTII *histoire du concile de Constance, principalement d'auteurs, qui ont assisté au concile*, -dami MDCCXIV. 4. duobus tomis,* quam primam -m sequuta est secunda, eaque emendata ac locuple- bidem MDCCXXVII. 4.** Historia hæc ita scripta merito in non mediocri sit existimatione. Sequitur ordinem chronologicum: enarrat diligenter, quid die actum fuerit ac dictum: præbet se neutri parti -um: notat aliorum errores adcurate ac modeste: in- -t fontes, ex quibus sua hausit. Sub finem tomi se- -xstant HARDTII ephemerides concilii constantiensis , in aliis locis auctæ; in aliis vero contractæ: -VRGEOIS DV CHASTENET *nouuelle histoire du con- Constance, ou l'on fait voir, combien la France a con- a l'extinction du schisme, auec plusieurs pieces, qui point encore paru, tirées des manuscrits des meilleures beques*, Parisiis MDCCXVIII. 4.*** Opus hoc auctor -nte composuit ac publici iuris fecit, vt quæ Hardtius -nfantius de concilio constantiensi euulgauerant, ea auge-

---

-*al literaire tom.* II. p. 311. *tom.* III. p. 1. *iournal des sauans* -CXIV. *august* p. 150. *septembr.* p. 243. CLERICI *bibliotheque.* *tom.* XXVII. p. 103. *memoires de Treuoux* MDCCXIV. *decembr.* -9. vbi quum animaduersio censoria contra Lenfantium facta edidit ille: *apologie pour l'auteur de l'histoire du concile de -nce contre le iournal de Treuoux*, Amstelodami MDCCXVI. 4. -lefensio locum obtinuit in secunda *historiæ* huius *concilii con- -nsis* editione: adde *acta eruditorum* MDCCXIV. p. 279. *neue -he bibliothec volum.* IV. p. 81. 255. *deutsche acta eruditor.* . II. p. 886. *vnschuldige nachrichten*, 1714. p 309. FABRICII *bibliothec. part.* III. p. 434.

-RICI *bibliotheque ancienne et moderne, tom* XXVIII. p. 26. -*l des sauans* MDCCXXVIII. *mai.* p. 3. COLERI *auserlesene -gische bibliothec volum.* III. p. 78. Addendæ sunt: BEAV- -ii duæ litteræ de historia hac eiusque editione secunda, quæ -it in *bibliotheque germanique tom.* XIV. p. 1. ac *tom.* XV. p. 1.

-*rope sauante* MDCCXVIII. *septembr.* p. 3. *iournal des sauans* -CXVIII. *iun.* p. 646. *acta eruditor.* MDCCXVIII. p. 433. *vn- -ige nachrichten*, 1719. p. 155. Num interpretatio germanica -ANTII et CHASTENET *historiæ concilii constantiensis*, vti *-bequ. germaniqu. tom.* II. p. 184. memoratur, vere lucem ad- -it; nec ne, ignoro. Numquam illam vidi.

W.

Walto-

ſſionibus peracta ſunt, poſtquam exteri diſceſ-

† *ſcripta ſynodalia dordracena miniſtrorum remon-* *in fœderato Belgio*, Harderuici MDCXX. 4. Memo- lerunt nonnulli, non Harderuici, vti titulus præ- Antwerpiæ illa lucem vidiſſe. ** Oppoſita ſunt *di nationalis*, quæ paullo ante percenſui, conſtant- us partibus. Prior earum complectitur *remon-* *ſcripta hiſtorica;* poſterior autem eorumdem *ſcripta* i, *quibus propoſuerunt, explicarunt et defenderunt* *ſuam ſuper quinque de prædeſtinatione eique an-* *tibus, exhibita illuſtrium ordinum generalium no-* *delegatis ad ſynodum dordracenam.* Ita inſcriptio partis huius ſignificat, qualia ſint ſcripta, iſta com- Liber ipſe compoſitus eſt non ſine iudicio, eru- diligentia: ***

nck ende voortganck der nederlantſche kerckelicke ver- *ot op het nationale ſynodus van Dordrecht*, ceter. , fol. qui liber duos alios complectitur, titulis in- ierſos. Altero, cuius auctor eſt IO. VYTEN- VS, præfatio *actorum ſynodi nationalis* impugna- autem, a BERNARDO DVINGLO compoſitus, em rerum, inter remonſtrantes ac contra remon- ı ſynodo dordracena geſtarum, exhibet. Vterque II. denuo litteris deſcriptus eſt: *

IACOBI

his exponunt: FABRICIVS *hiſtoria bibliothecæ part.* II. EIMMANNVS *catalogo biblioth. theologic.* p. 38. LILIEN- in *der theolog. bibliothec, tom.* I. p. 854. KOECHERVS *theologiæ ſymbolicæ* p. 230. vbi et alii auctores nomi- qui notitiam operis huius ſuppeditant.

go bibliothecæ bunauianæ tom. III. *volum* I. p. 290. addu- io horum actorum, quæ Harderuici ſine anno 4. in lu- ſa ſit.

: CATTENBVRGHII *bibliothecam ſcriptorum remonſtran-* . KOECHERI *bibliothecam theolog. ſymbolic.* p. 232.

BVRGH *bibliothec. ſcriptorum remonſtrantium* p. 56. 136. VS *bibliotheca theologiæ ſymbolicæ* p. 234.

INDEX

INDEX RERVM.

D.

E.

creatione

I.

L.

Strigelius

ıeratur. Legitur in eo *consilium delectorum car-* *aliorum prælatorum de emendanda ecclesia*, . iussu Paulli III. conscriptum et post primas ıni MDXXXIX. a *Petro Crabbe* concilio tridentino * Acta ipsa concilii pisani ampliora dedit LV- IERIVS: **

I LENFANTII *histoire du concile de Pise et de passé de plus memorable depuis ce concile iusqu' au Constance*, Amstelodami MDCCXXIV. 4. duobus to- Opus est egregium, quo auctor historiam con- , antea a nemine satis copiose ac iusto ordine , omni diligentia ac fide persequutus est: non so- ipso consessu gestas, enarrauit; sed etiam, qua- e fuerint præparationes: quales exstiterint illius

XVI. CONCILII TRIDENTINI

SVAVIS POLANI; siue PAVLLI SARPII *hi- concilio tridentino, nella quale si scoprono tutti lella corte di Roma, per impedire, che ne la ve- mi si palesasse, ne la riforma del papato e della ıttasse*, Londini MDCXIX. fol. Prima hæc est edi- curam, vt creditur, Marcus Antonius de Domi- , quum ille exemplum historiæ huius manu exa- Angliam secum adtulerit; Sarpius autem istam uit. * Sequuta est editio secunda, inscripta: *hi- ıncilio tridentino di Pietro Soaue Polano, seconda*

 editio-

---

ncilior um.

ter. scriptor. tom. I. p. 828. edition. posterior. prioris au- I. p. 241.

I C I *bibliothequ. ancienne et moderne tom.* XXVIII. p. I. *sauans* MDCCXXV. *ianuar.* p. 10. *memoires de Treuoux* *, nouembr.* p. 1960. *decembr.* p. 2230. *acta eruditorum* . p. 10. *bibliothequ. germaniqu. tom.* VIII. p. I. *tom.* IX. *che acta erudītor. vol.* IX. p. 707. COLERI *auserlesene bibliothec, volum.* I. p. 663. *samlung von alten vnd neuen s sachen*, 1727. p. 397. In *singularitez historiques et lit-* ». III. p. 404. exstant: *courtes remarques sur l'histoire le Pise de mr. Lenfant.*

von einer hällischen bibliothec volum. VIII. p. 205.

CORRIGENDA.

Lege p. 5. lin. 19 pro *Cheuotii* Checcotii: p. 40. lin. 9. pro *Luc. Cr.* Io. Chr
86. lin. 16. pro *Benedicti Christiani* Christiani Benedicti: p. 91. lin. 28 pro *emeat*
riture: p. 136. lin. 18. pro *Ppaffii* Pfaffii: p. 222. lin. 6. pro *schismativum* schismaticorum
254. lin. 16. pro *Webri* Weberi: p. 255. lin. 5. pro *Mersfei* Mersezi p. 293. lin
pro *ecclesiasticorum* ecclesiasticorum. p. 300. not. lin. 1. pro *Colleri* Coleri: p. 311. lin
. pro DDCCV. MDCCV. p. 481. lin. 8. pro *Iabobi* Iacobi: p. 495. lin. 11. pro
'erratio dissertatio: p. 542 lin. 7. pro *Rondini* Rondinini: p. 553. lin. 1. pro *...*
oorem: p. 621. lin. 15. pro *Io. Christoph.* Io. Christian. p. 712 lin. 12. pro *Kortol*
ortholti: p. 768. lin. 5. pro *Io.* Iacob.

